

# TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL  
LIBRARY

OU\_204009

UNIVERSAL  
LIBRARY











శ్రీ ర మ్మ.

శ్రీగురుభ్యో నమః.

శ్రీమద్రాజాధిరాజ రాజవర మేశ్వర వైదికమార్గప్రవర్తక

శ్రీ బుక్కుణ నరపాలలిలకవందితచరణారవిందైః,

శ్రీ పరమగురుచరణనశినయంగళచిరవరివస్యాసమాసాదిత

వైదికలాకికసంపత్సారస్వతసదుపయోగపరికలిత త్రిజగద్రంగస్థ

నృత్యన్నిజకీర్తినటికర్ణ కుండలీకృతరవిశశిమండలైః,

కర్ణాటకసామ్రాజ్యధారంధరీమండితైః

పండితాఖండలైః

నిఖిలామ్నాయమండలీవ్యాఖ్యావిఖ్యాతమాహాత్మ్యభూమభిః

అఖిలకళాగ్రంథనిర్మాణచాతురీశోభితై స్సర్వజ్ఞశిరోమణిభిః

శ్రీమాధవాచార్యైః

నిమతాంసంసారపంకనిమగ్నానా మాస్తికజనానాం నిశ్రేయసావాత్మ్యప్రణీతః

నిఖిలానర్థనివృత్తిపూర్వకపరమానందావిర్భావలక్షణపరమపురుషార్థానన్య

సాధనాద్వైతజ్ఞానవిజయపర్యవసన్నశ్చ

శ్రీశంకరవిజయః

శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ

శ్రీపాదశిష్యదత్తపంకావతంస రామకుమారసూను

ధనపతికృతశ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమాఖ్యావ్యాఖ్యానమేతః

చెన్నపుర్యాం:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ ఇత్యేతైః

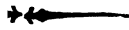
స్వీయ వావిళ్ల ముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రిత స్పృక్.

భువి చిరం జీయాత్.

ప్రమాది|| పుష్య బ|| 3.

# నీ ప యా ను క్ర మ ణీ కా.



సర్దాను క్ర ము:

పృష్ఠాంక

౧. ఉపోద్ఘాతః	...	౧
౨. ఆచార్యజన్మాదికథనమ్	...	౨౨
౩. దేవావతారాః	...	౪౪
౪. కామారచరితవర్ణనమ్	...	౬౨
౫. సన్న్యాస గ్రహణమ్	...	౯౨
౬. ఆత్మవిద్యాప్రతిష్ఠా	...	౧౩౨
౭. వ్యాసదర్శనాది చరితవర్ణనమ్	...	౧౬౦
౮. శ్రీమదాచార్యమండనమిశ్రసంవాదః	...	౧౮౫
౯. శ్రీమదాచార్యసరస్వతీసంవాదః	...	౨౨౨
౧౦. రాజదేహప్రవేశనాదికమ్	...	౨౪౪
౧౧. ఉగ్రశైరపరాజయః	...	౨౭౩
౧౨. హస్తామలకాదీనాం శిష్యత్వేన గ్రహణమ్...	...	౨౮౭
౧౩. బ్రహ్మవిద్యాప్రచారః	...	౩౦౭
౧౪. పద్మపాదతీర్థయాత్రావర్ణనమ్	...	౩౨౦
౧౫. ఆచార్యకృతదిగ్విజయవర్ణనమ్	...	౩౫౦
౧౬. శ్రీమదాచార్యాణాం శారదాపీఠవాసవర్ణనమ్	...	౪౨౫



# శంకరవిజయభావప్రకాశికా

శ్లో. సర్వతంత్రస్వతంత్రాయ సదాత్మాదైవతవేదినే,  
శ్రీమతే శంకరార్యాయ వేదాంతగురవే నమః.

అథ జగదేవ దుఃఖపంకనిమగ్నముద్దిగిద్దుః పరమకారుణికః పరమేశ్వరః.

శ్లో. “యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత,  
అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాఽఽత్మానం సృజామ్యహం.”

మిత్యాది ప్రతిజ్ఞాతార్థపరిపాలనాయ.

శ్లో. “ఆద్యే సత్త్వముని స్తుతాం వితరతి జ్ఞానం ద్వితీయే యుగే,  
దత్తో ద్వాపరనామకే తు సుమతిర్వాస్యః కలౌ శంకరః.”

ఇత్యాది ప్రమాణవచనానుసారేణ శ్రీశంకరాచార్యరూపేణ గృహీతలీలామా  
నువవిగ్రహా స్ఫున్నస్త్రి స్మలియుగే విక్రమశకాదిమేశ్వరనామకచతుర్దశాబ్దమాధవ  
మాసే భూమావవతీర్యాధీత్య చ విధివద్యేదానభ్యస్య చ సర్వకాస్త్రాణి శ్రీభగవ  
తప్రొష్టదైవపాయనప్రణీత బ్రహ్మసూత్రాణాం సకలౌపనిషదాదీనాం చాద్యైకపరతయా  
భాష్యణి వ్యాకృత్య తత్ప్రచారార్థం జాడచార్యాకాదిపేదబాహ్యదుర్వతాని కేవల  
కర్మపరాస్త్రిమాంసకాదీంశ్చ నిరాకృత్య విజిత్య చ తన్నతప్రవర్తకాన్నిదుషస్సన్వయ  
తపరాస్కృత్వా బ్రహ్మవతారభూతం మండనమిశ్రం వాచే జిత్వా, దత్వా చ  
తస్మై సన్నానిసాశ్రమం, పశీకృత్య చ తత్పత్నీభూతాం సరస్వతీం, స్థాపయిత్వా చ  
ఋశ్యశృంగాశ్రమాదాపుషిత్వా చ తత్ర ద్వాదశాబ్ద మృశ్యశృంగాశ్రమే ఆధ్యాప  
యిత్వా చ సూత్రభాష్యణిసకలాద్యైకగ్రంథాన్నైరంతర్యేణ తత్సూత్రార్థమద్యై  
తవిద్యాప్రచారార్థం చ కృత్వా చ సురేశ్వరపద్మపాదహస్తామలకతోటనామకశిష్య  
స్థాపనాది కాంచ్యాదిక్షేత్రస్థితాష్టాదశశక్తిపీఠేషు నిర్ణాయ చ యంత్రోద్ధారాదికం  
సంప్రాప్య చ తత్రప్రసాదాదణిమాద్యపైశ్వర్యసిద్ధిం, సంస్థాప్య చ వడ్డర్యనాని,  
గత్వా చ కాశ్మీరదేశమధిరువ్య చ శారదాసంబంధిసర్వజ్ఞపీఠం, గత్వా చ బదరి  
కాశ్రమముషిత్వా చ తత్ర కానిబిద్దివసాని సంప్రాప్య చ కేదారక్షేత్రం సంప్రాప్తిక  
ఘ్నక స్వర్లోకమాగచ్ఛేతి సర్వదేవైస్సంస్తుతశ్చ సిద్ధచారైరారూఢస్సునిజంప్రవధం  
చతఠ్ఠే నిజావాసం కైలాసమితి.

౧. తత్రాదౌ శ్లో. “న గాయత్ర్యైః పరం మంత్రం న మాత్యుః  
పరదైవత” మితి పచనేన సర్వైర్నాతురాక్షా సర్వభా పరిపాలనీయత్యాది ధర్మం

తుర్యాశ్రమేష్ఠిత్వాఽపి మాతృచరమకర్తాచరణాదినా లోకాననుకాస్య లో-  
చార్యత్వ మవాప. ఆత్ర మానం,

“ఆచినోతి హి శాస్త్రాణి హ్యచారే స్థాపయత్యపి.

స్వయమాచరతే యస్మాత్తస్మాదాచార్య ఇప్యత” ఇతి.

౨. ఆచార్యదత్తేన కర్తృభ్రంశాదిరూపకేరళదేశస్థకాపేనాపత్కాలే సమీపవ-  
ర్తిభిస్సహాయస్సర్వథా కర్తవ్య ఇతి విద్యుక్తాననుష్ఠానే దుర్జననిగ్రహోఽప్యోచార్యై-  
శేవ కార్య ఇతి చానుశిష్యతమ్.

౩. స్వస్య సాక్షాచ్ఛివావతారత్వాద్విదితసర్వతత్త్వరహస్యా ఆపి శ్రీశంక-  
రార్యాగురూపదేశం వినా యత్తవిచారో న కార్య ఇత్యర్థం శ్రీగోవిందయోగీంద్ర-  
సందర్శనవందనాదిభిః ప్రకాశితవంతః.

౪. లోకే సాంసారికసుఖమకించిత్రమిత్యంశం బ్రహ్మచర్యాశ్రమ వివతుర్యా-  
శ్రమం స్వీకృత్య ప్రకటికృతవంతః.

౫. “యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరే జనాః” ఇత్యాది గీతా-  
చార్యవాక్యం హృది నిధాయ దేహాంతరం స్వీకృత్య కామతంత్రహస్యం జ్ఞాత్వా  
సర్వవీజయాది కృతవంత ఇత్యనేన యత్యాశ్రమిస్త్రీప్రశంసయో స్తేజస్తిమిరసామ్య-  
మనుభూతస్యైవ తత్సజ్జత్వం చ సూచితవంతః.

౬. గురుశుశ్రూషయైవ విద్యావాప్తిరిత్యర్థం స్వపరిచర్యాతత్పరం లోకా-  
చార్యం మనసా యగృహ్య చతుర్దశవిద్యాపారీణం చకారేత్యనేన స్ఫుటీకృతవంతః.

౭. స్వయం బ్రహ్మచర్యే స్వీకృతతుర్యాశ్రమో యః గృహస్థాశ్రమిమండ-  
సార్యానుగృహీతసన్న్యాసాశ్రమేణ తద్విలీర్ణశృంగిరిపీఠాధిపత్యేన చ సర్వజ్ఞత్వాది  
గుణవిశిష్టక్రమసన్న్యాసినామపి పీఠాధిపత్యం ప్రపంచితం.

౮. ప్రాభాకరాదిశిష్యాణాం జగద్గురుకృతత్త్వోద్వివదేశేన సాధనచతుష్టయసంప-  
న్నానాం గృహస్థానామపి బ్రహ్మవిద్యాధికారో వరీవర్తత ఇతి విశేషికృతః.

౯. శ్రీభగవత్పాదపూజ్యాచరితీర్థయాత్రా తత్రత్యదేవతాదర్శనాదినాతీర్థ-  
యాత్రాదికం జ్ఞానిభిరప్యచరణీయమితి స్పష్టికృతం.

౧౦. లోకాచార్యకృతాఽఽనేతుహిమాచలసకలదేశసంచారతత్తద్దేశస్థవిమత-  
దూరీకరణ స్వమతస్థాపనాదినా జగద్గురుపీఠాధిపై రనవరతమేవ దుర్బతఖండసపూర్వ-  
కస్యమతస్థాపనాదికమైదంపర్యేణ కర్తవ్యమితి బహుళీకృతం.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

ప్రథమసర్గ ప్రారంభః.



మూ. ప్రణమ్య పరమాత్మానం శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణమ్, ప్రాచీన

శ్రీమద్విష్ణుమహాభివంద్యచరణం గోపాదికారాధితం పంచే పూర్ణసితాస్త్ర  
సౌమ్యవదనం సంసారతాపాపహమ్, సత్యం జ్ఞానమనంతమాద్యవిధురం గోభారసంహా  
రకం సర్వాత్మానమపాస్తనర్వమమలం విశ్వేశ్వరం శంకరమ్. ౧. న(ను)మక్ష్మిబాలగో  
పాలతీర్థాన్ వ్యాసముఖాన్తునీన్, విఘ్నహర్తృన్లశోకాదీన్పండితాంశ్చ విమత్స  
రాన్. ౨. వ్యాఖ్యానరహితస్యాస్య వ్యాఖ్యానం డిండిమాభిధమ్, క్రియతే స్వీయ  
బోధాయ ప్రమాదః క్షమ్యతాం బుధైః. 3. నిఖిలానర్థనివృత్తిపూర్వకపరమానందావి  
ర్భావలక్షణపరమపురుషార్థానన్యసాధనాదైవకజ్ఞానవిజయపర్యవసన్నం శ్రీమచ్ఛంకరా  
చార్యవిజయమావిష్కర్తుం గ్రంథ మారభమాణః శ్రీమా న్నాథవాచార్య స్తస్య  
నిర్విఘ్నపరిసమాప్త్యాదిసిద్ధయే ౨విగీతశిష్టాచారానుమితశ్రుతి ప్రమితకర్తవ్యతాకం విషయ  
ప్రయోజనసూచకం మంగళమాచరన్ చిక్రీతం ప్రతిజానీతే. ప్రణమ్యేతి. పరమా  
త్మానం పరమేశ్వరం ప్రణమ్య ప్రాచీనశంకరజయే సారః మయా మాధవేన సంగృహ్య  
తే - సంగ్రహ త్వేనాస్ఫుటత్వమాశంక్యాహ-స్ఫుటం యథా స్యాత్తథేతి. పరమా  
త్మానం విశిష్టే శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణం - అనేన స్వగురోః శ్రీవిద్యాతీర్థ స్వేశ్వరావతా  
రత్వం తత ఏవ నర్వజ్ఞత్వం చ సూచితమ్ - ఆన్యేషామపి ఫరమాత్మని స్వగురౌ చ  
తుల్యభక్త్యైవ నిశ్రేయసప్రాప్తిరిత్యపి ధ్వనితం - తథా చ శ్రుతిః. 'యస్య దేవే వరా  
భక్తిర్మథా దేవే తథా గురౌ, తస్యైతే కథితా హ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహాత్మనః' ఇతి.  
యద్వా పరం పరమేశ్వరం సర్వాత్మానం శివం ప్రణమ్యేత్సర్గః. తం విశిష్టే - శ్రీవి  
ద్యాతీర్థరూపిణం తార్కికాదికల్పితైః కుతర్కైర్-ర్తలసికృతాయా విద్యాయాః సరస్వ  
త్యా స్తన్నలాపకరణేన శోధకత్వాత్ విద్యాతీర్థః-క్రియా బ్రహ్మవిద్యాత్మికయాయు

శంకరజయే సారస్యంగృహ్యతే స్ఫుటమ్. ౧. \*యద్వద్ధటానాం పటలో వికాలో విలోక్యతేఽల్పే కిలదర్పణేపి, తద్వన్నదీయే లఘుసంగ్రహేఽ

క్షః శ్రీవిద్యాతీర్థో భగవాన్ భావ్యకారః తద్రూపిణమ్. తథాచోక్తం సంక్షేపకా రీరకాచార్యైః. “వక్తారమాసాద్య యమేవ నిత్యా సరస్వతీ స్వార్థసమన్వితా ౨౨ సీల్, నిరస్తదుస్తర్కకలంకపంకా నమామి తం శంకరమర్చితాంఘ్రి” మితి శివావ తారత్వం చ భగవతో భావ్యకారస్య శివపురాణాచేరవగంతవ్యం. తథాచోక్తం శివ పురాణే. ‘వ్యాకుర్వత్ వ్యాససూత్రార్థం శ్రుతేరథం యథోచివాన్, శ్రుతేర్వ్యాయ్య సువివార్థశృంకరస్సవితా న నః’ యద్వాఽ౨త్తానం ప్రత్యగభిన్నం పరం పరమేశ్వరం శ్రీ ర్తాయా విద్యాశబ్దేన పరాపరవిద్యే తత్పాప్తివ్య మోక్షదేవలోకా చ గృహ్యేతే- తీర్థశబ్దేన - ‘తీర్థం శాస్త్రాధ్వరక్షేత్రపాత్రోపాధ్యాయమంత్రిఘ్రి, ఆవతారర్షిఘ్రి స్తాంభోస్తీరజస్సు చ విశ్రుత’ మితి-విశ్వోక్తాని శాస్త్రాదీని గృహ్యంతే తద్రూపిణం సర్వా త్కమిత్యర్థః. ‘సర్వం భల్వీదం బ్రహ్మ ఏకమేవాద్వితీయ’ మిత్యాదిశ్రుతేః-తథాచ శ్రీమ చ్ఛంకరజయనిరూపణేన తదుక్తస్య బ్రహ్మత్వభావస్యైవ జయ ఇతి స వివాక్షాతస్య నిషయో క్షాతస్సన్వయోజనం - ఆచార్యవిజయక్షానం త్వవాంతరప్రయోజనమితి పరమేత్యాదినా సూచితమ్, అత్రానేకార్థశబ్దన్యాసాత్ క్షేపాలంకార స్తదుక్తమ్. ‘నానా ర్థసంశ్రయః క్షేప’ ఇతి - ‘దేవతావాచకాశ్శబ్దా యే చ భద్రాదివాచకాః, తే నర్వే చ న నింద్యాః స్యుః ర్షిపితో గణితో ౨పిచేత్సుక్తత్వా జ్ఞానాదిప్రయోగో న దోషా వహ ఇతి మంతవ్యమ్. ౧. నను ప్రాచీనశంకరజయ ఉదాహృతానాం శాంకరవాక్యానాం సారస్తద్వదీయే సంగ్రహే కథమవలోకనీయ స్తవ సంగ్రహస్యాల్పత్వాదితి చే త్తత్రాహ. యద్వదితి, యద్వద్ధటానాం కుంభానామిభిశిరసాం వా అద్రిశృంగాణాం వాపటలః సముదాయో వికాలో విస్తృతోఽల్పేఽపి దర్పణే విలోక్యతే కిలేతి ప్రసి ధ్ధమ్. తద్వద్ధట్టి బుద్ధిశ్చే మదీయే లఘుసంగ్రహే శాంకరవాక్యానాం సార ఉద్వీ క్ష్యతాం సమ్యగవలోక్యతాం ఉపమాలంకారః - ‘సాధర్మ్యముపమాభేదః’ ఇత్యు క్తేః - ఇన్తోపేంద్రవ్రతామిశ్రణాదుపజాలివృత్తం. \* ‘అంతరోదీరితలక్ష్యభాషా

\* వ్యాసాచలప్రముఖ పౌర్వికపండితత్వై భృత్యుంభృతోచ్చకరకావ్యతరో స్సుసూధాల్, విద్వన్నధువ్రతసుఖో సురసాని సర్వాణ్యాదాతుమర్థకుసుమాన్యహమక్ష మోఽస్తి. యత్నాదనల్పధిషణో సృణీనా గృహీతుం శక్యం తదత్ర సరసం సక లం గృహీత్యా, కిందిన్న హేశ్వరగురుస్తృతభావనోహం సంక్షేపశంకరజయప్రజనం కరోమి.

స్తిన్నుద్వీక్ష్యతాం శాంకరవాక్యసారః. ౨. యథాఽతిరుచ్యే మధురే  
 ౭పి రుచ్యత్పాదాయ రుచ్యంతరయోజనాఽర్హా, తథేష్యతాం  
 ప్రాకమవిపృద్యవద్యేష్యేషాఽపి మత్పద్యనివేశభంగీ. 3. స్తుతోఽపి  
 సమ్యక్కవిభిః పురాణైః కృత్యాఽపి న స్తుష్యతు భాష్యకారః,  
 ఊరాభివాసీ సరసీరుహాక్షః ఊరం పునః కిం చకమే న గోష్ఠే. ౪.  
 పయోబ్ధివివరీసు నిస్సృతసుధారురీమాధురీధురీణ భణితాధరికృతఫణా

పాదో యదీయాపుపకాతయ స్తాః' ఇతి లక్షణాల్. ౨. ౨. ప్రాచీనశంకరజయస్య  
 వైయర్థ్య మాశంక్యాహః— యథేతి. యథాఽతిరుచ్యే ౭త్యంత మభిలాషవిషయే  
 సుధురే రుచ్యత్పాదాయ చచ్యాంతరస్య సలవణస్య యోజనాఽర్హా యోగ్యా తథా  
 విషా మత్పద్యనివేశభంగీ మదీయానాం పద్యానాం నివేశస్య విన్యాసస్య భంగీ రీతిరపి  
 ప్రాచః కవేః హృద్యేషు మనోజ్ఞేషు పద్యేషు రుచ్యత్పాదాయ ఇవ్యతామిత్యర్థః.  
 3. యద్యపి పురాణైః ప్రాచీనైః కవిభిః - సమ్యక్ స్తుతస్తథా ఽపి నో ఽస్మాకం  
 కృత్యా భాష్యకార స్తుష్యతు, అభ్యర్థనాయాం లోకో - బహువచనం వాక్తునఃకా  
 యాభిప్రాయేణ - నను స్వల్పయా తవ కృత్యా కథం తస్య తుష్టిరిత్యాశక్కు  
 ఆప్తకామస్య పరమేశ్వరస్య భక్త్యా కృతేన స్వల్పేనా వ్యధికా దధికతరా తుష్టిరిత్యాహ  
 ఊరాభివాసీతి - ఊరాధా ఊరసముద్రే వస్తుం శిలమస్యాస్తీతి తథా - కమలసదృశే  
 ౭క్షిణీ నేత్రే యస్య స సరసీరుహాక్షో భగవాన్ విష్ణు ర్గోష్ఠే ప్రజే ప్రేమభరాక్రాం  
 తాభి ర్గోష్ఠీభి ర్దీయమాన మల్లం దుగ్ధం కిం పున ర్న చకమే ౭పితు కామితవానేవే  
 త్యర్థః. ని. 'ప్రజస్యా ద్గోమలం గోష్ఠ' మితి వై జయంతీ-ఆత్ర స్తుతిఊరయో ర్పింబ  
 ప్రతిదీంబభావా ద్దృష్టాంతాలంకారః. \* 'దృష్టాంతః పునరేతేషాం సర్వేషాం ప్రతి  
 దీంబన' మిത്യుక్తేః. ౪. తస్మాచ్ఛివం సుఖం కరోతీతి శివంకరః ఆతపివ సుశక్కుర  
 ఇత్యభిధా సంజ్ఞా యస్య శివంకర శ్చాసా సుశంకరాభిధశ్చ స చాసా జగతాం గురు  
 శ్చ తస్య శివంకర సుశంకరస్య జగద్గురో ర్భగవతో భాష్యకారస్య ప్రాయశో యశో  
 హృదయశోధకం కలయితు మనుసంధాతుం కథయితుం వా సమీహామహే సంపూర్వ  
 కస్య చేష్టార్థకస్య ఈహ ధాతో ర్ల టి రూపం. సమ్యక్చేష్టాం ప్రయత్నం కుర్తః క్వచి  
 దన్యయశసో ఽపి కథనాత్ప్రాయశ ఇత్యుక్తం తం విశిష్య - పయోబ్ధేః ఊరసము  
 ద్రస్య వివరీభ్యః సూక్ష్మచిద్రేభ్యః సునిస్సృతాయాః సుధాయా అమృతస్య ఝరీణాం  
 సూక్ష్మప్రవాహాణాం మాధురీ మధురతా తస్యాః సకాకాద్ధురీణం శ్రేష్ఠ మతిమధురం  
 యోల్ భణితం భాషితం లేనాధరికృతః ఫణాధరాణాం సర్పాణామఖీళా నియంతా

ధరాధీశితుః, శివంకరసుశంక రాభిధజగద్గురోః ప్రాయశో యశో హృద  
 యశోధకం కలయితుం సమీహామహే. ౧. క్వేమే శంకరసద్గురో  
 ద్గుణగణా దిద్జాలకూలంకమాః కాలోస్తీ లితమాలతీపరిమళానష్టంభము  
 ష్టింభయాః, క్వాహం హంత తథాఽపి సద్గురుకృపా పీయూషపారం  
 పరిమగ్నోన్మగ్నకటాక్షవీక్షణబలాద స్తి ప్రశస్త్యాఽర్హతా. ౬. ధన్యం  
 మన్యవివేకశూన్యసుజనంమన్యాభిక్యానాటి నృత్యోన్మత్తనరాధమాధమ

శేషో యేన తస్య ఆత్ర కేఫస్యాసకృదాపుత్ర్యై వృత్యుప్రాస శ్శబ్దాలంకారః - 'విక  
 స్యాప్యసకృత్పరః' ఇత్యుక్తేః - పృథ్వీవృత్తం. \* 'జ సా జ స య లా వసు గ్రహ  
 యతి శ్చ పృథ్వీ గురు' రితి లక్షణాల్. ౧. ఆ. శబ్దరగుణానువర్ణనే స్వస్యానర్హతా  
 మాశంక్య పరిహరతి. క్వేతి. 'స దేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమేవా ద్వితీయ'మిత్యాది  
 శ్రుత్యుక్తనవద్వితీయస్య బోధకత్వాత్సద్గురుస్సతాం వా గురు శ్శబ్దర శ్చాసౌ  
 సద్గురుశ్చ తస్య గుణానా ద్గుణా సుమూహాః దిద్జాలస్య కూలం రోధం కష్టం ని ఘ్నుస్తీతి  
 దిద్జాలకూలంకమాః-సర్వకూలేత్యాదినా భచ్ 'ఆరు ర్ద్విష దజన్తస్యే'తి ముమ్ - దిద్జాల  
 ముల్లజ్ఞ్య గతా ఇత్యర్థః కాలేన వసన్తాదికాలేనోస్తీ లితానాం ప్రభుల్లి తానాం మాల  
 తీత్యుపలక్షణం-మాలత్యాదిపుష్పాణాం పరిమళో విమర్దోత్థో జనమనోహరోగన్ధ స్తస్యా  
 వృత్తమృస్య స్తమృస్య ముష్టిన్ధయా ముష్టిం నిష్పీడ్య ధయన్తి పిబన్తితి తే కాలాస్తీ లిత  
 మాలతీపరిమళఘనాదప్యధికతరసుభకరా ఇత్యర్థః-నాడిముష్ట్యోశ్చేతి భశ్ - ఇమే ప్రసి  
 ధ్ధాః క్వాహం జంతురత్యంతాయోగ్యః క్వ యద్యపీత్యధ్యాహార్యం హంలేతి హస్తే  
 తథాఽపి సద్గురోర్విద్యాతీర్థస్య శంకరస్య వా కృపారుపస్య పీయూషస్యామృతస్య  
 పారంపర్యాం పరంపరాయాం మగ్నోన్మగ్నోన్మగ్న చ కటాక్షణ నిమిలనే మగ్నత్వ  
 సోస్తీ లన ఉన్మగ్నత్వస్య చాఽఽరోపః వీక్షణమేవ బలం తస్మా త్ప్రశస్తా యోగ్యతా  
 మమాస్తీత్యర్థః - ఆనసురుపయోర్థాటనావర్ణనేన - 'విషమం వర్ణ్యతే యత్ర ఘట  
 నాఽనసురుపయో' రిత్యుక్తేన విషమేణ ప్రాస్తాయా అనర్హతాయా విచార్య రూప  
 కేణ ప్రతిషేధాదాక్షేపాలంకారస్య \* ఆక్షేపస్వయముక్తస్య ప్రతిషేధో విచా  
 రణాదిత్యుక్తస్య తాభ్యాం సంకరః - 'అవిశ్రాంతిజుహమాత్సన్యంగాంశిత్వం తు సంక  
 రః' ఇత్యుక్తేః- 'సూర్యాశ్చైర్వ సజన్తతాస్సగురవ శ్శార్దూలవిక్రీడితం.' ౬. అధన్య  
 మకృతార్థమాత్తానం ధన్యం మన్యంత ఇతి ధన్యంమన్యా - ఆనజ్జనం దుర్జన్త మాత్తానం  
 సుజనం మన్యంత ఇతి సుజనం మన్యాః ఉక్తనూత్రేణ ముమ్ - అభ్యే స్సముద్రస్య

కథాసంమర్దదుష్కర్తమైః, దిగ్ధాం మే గిరమద్య శంకరగురుక్రీడాస  
ముద్యద్యశః పారావారసముచ్చలజ్జలయురై స్సంక్షాళయామి స్ఫు  
టమ్. 2. వంధ్యాసూనుఖరీవిషాణసదృశక్షుద్రక్షీతీంద్రక్షమా శౌ  
ర్యాదార్యదయాదివర్ణనకలా దుర్వాసనావాసితాం, మద్వాణీ మధి  
వాసయామి యమిన స్త్రైలోక్యరంగస్థలీనృత్యతీర్థిన్ద్రినటీపటీరపటలీ  
చూరైర్వికీర్ణైః షీతౌ. ౩. వీయాపదు్యతిఖండమండనకృపారూపాంత  
రశ్రీగురుప్రేమస్థేమసమర్వణార్వమధురవ్యాహారసూనోత్కరః, ప్రాధో

కన్యా లక్ష్యేః నైవ నటీ చంచలత్వాన్నర్తకీ తస్యా నృతేన నర్తనేనోన్నతా ధన్యం  
మన్యాశ్చ తే వివేకశూన్యాశ్చ సుజనంమన్యాశ్చాభిక్యానటీనృత్యేనోన్నతాశ్చేతి  
ద్వంద్వో వా ద్వయో ర్ద్వయోః కర్తృభారయే ద్వంద్వో వా తే చ తే సరాధ  
మేభ్యోఽప్యథమాశ్చ తేషాం కథా - యద్వా తేషాం సరాధమానామథమాశ్చ  
తాః కథాశ్చ తాసాం సంమర్తాః సంఘర్షా ఏవ దుష్కర్తమా దుష్టపంకాస్తైర్దిగ్ధాం  
లిప్తాం మే గిరం వాచం ఆద్య శంకరగురోః క్రీడయా సముద్యద్యశ ఏవ పారావార  
స్సముద్రః. ని. 'పారావారస్ఫురిత్పతి' రిత్యమరః-తస్య సముచ్చలద్భి ర్జలయురై ర్వారి  
ప్రవాహైః - సంక్షాళయామి స్ఫుటం యథా స్యా త్తథా సమ్యక్ప్రక్షాళయామి  
త్యర్థః - తథాచోక్తం భగవతా వేదవ్యాసేన. \* 'ఆసత్కీర్తనకాంతారపరివర్తన  
పాంసులాం-వాచం శౌరికథాలాపై ర్గంయేవ పునీమహే' ఇతి-ఆత్ర రూపకవృత్త్యను  
ప్రాసయో రనోన్యనిరపేక్షయోరేకత్ర సమావేశా త్రిలశండులవత్సంస్పృష్టిః. \*  
'నైషా సంస్పృష్టిరేతేషాంభవేదైక్యా దిహ స్థితి' రితియక్షేః. 2. వధ్వాసుతేన గర్భభీ  
శృక్లేణ చ తుచ్ఛేన తుల్యాయే త్సుద్రాణాం క్షీలీంద్రాణాం రాజ్ఞాం ఊమా శౌర్యా  
దార్యదయాదయై స్తేషాం పర్ణనస్య యా కలా తల్లక్షణయా దుర్వాసనయా దుర్గంధినా  
వాసితాం దుర్గంధివ్యాప్తాం స్వవాచం-యమినో యతేః-క్రీశంకరస్య త్రైలోక్యలక్ష  
ణాయాం రంగస్థల్యాం నృత్యభూమిప్రదేశే నృత్యంతీ చాసౌ కీర్తిలక్షణా నటీ తస్యాః  
పటీరస్య చందనస్య పటలీ సమాహాః తస్యాశ్చూర్ణైః షీతౌ పృథివ్యాం వికీర్ణైః ప్రస్ఫుతై  
రధివాసయామి సుగంధయామి. ౩. ఆయం ప్రాధో నవకాళిదాసస్య మాధవస్య  
కవితాసంతానరూపః సంతానకః కల్పవృక్షోఽద్య సముద్యతస్సుమనసాం పండి  
తానాం హర్షలక్షణామోదపరంపరాం దద్యాత్ - యథా కల్పవృక్షస్సుమనసాం  
దేవానాం ఆమోదస్వాలిసమాకర్షిణో గంధస్య సంతతిం దదాతి తద్వదికృర్థః. తం

౭యం నవకాళిదాసకవితాసంతానసంతానకో దద్వాదద్య సముద్యత  
 స్సుమనసా మామోదపారంబరీమ్. ౯. సామోదై రనుమోదితా మృగ  
 మదై రానందితా చందనై ర్నందాలై రభినందితా ప్రియగిరా కాశ్చీ  
 రజైః స్నేరితా, వాగేషా నవకాళిదాసవిదుషో దోషోఽస్మి తా దుష్కవి  
 వ్రాతై ర్నిష్కరుణైః క్రియేత విప్రతా ధేను స్తురుష్కైరివ. ౧౦.  
 యద్వా దీనదయాళవ స్సహృదయాస్సౌజన్యకల్లోలిసీదోలాందోలన  
 ఖేలనైకరసికస్వాంతా స్సమంతా దమీ, సంత స్సంతి పరోక్తిమాక్తిక

విశిషి - వీయాషమ్యలేరమృతాంకో శ్చంద్రస్య ఖండ శృకలః మండనమలంకారో  
 యస్య తస్య శివస్య కృపారూపాంతరస్య శ్రీయా యుక్తస్య గురోర్యతేప్రీక్షణః  
 శేషాన్వైశ్చేణ సమర్థం సమ్యక్పూజనం తస్మిన్నర్తా యోగ్యా మధురా వ్యాహారా  
 ఉక్తయ ఏవ సూనాని పుష్పాణి లేషామత్కరో నిచయో యస్మిన్ సః - ఆత్ర  
 కవితాసంతానస్య కల్పవృక్షేణాధేదేన రూపేణ రంజనా ద్రుపకాలంకారః తదుక్తం-  
 'విషయ్యభేదతా ద్రుప్యరంజనం విషయస్య యత్, రూపకం తదీతి. ౯. ఆ. సుమనసాం  
 సుఖకరమపి పస్తు కుమనోభిర్వికృతం క్రియత ఇత్యాలోచ్య స్వవాచి వికారప్రాప్తిం  
 సంభావ్యానా. సామోదైరితి. ఆమోదేన హర్షేణ వా సహితై ర్నృగాణాం మదైః  
 కస్తూరికాసంజ్ఞకై రనుమోదితా క్లాఘితా సామోదైరిత్యస్యోత్తరత్రాపి సమ్మన్ధః -  
 సామోదై శ్చందనైరానందితా ౭భినందితా తథా సామోదై ర్నందాలైః ప్రియగి  
 రాభినందితా తథా సామోదైః కాశ్చీరజైః ప్రియగిరా స్నేరితా వికాసితా క్లాఘితా  
 దోషై ర్విపర్జితా ౭పి ధేనుర్యద్వా దోషా రాత్రిస్తస్యాముష్ణితా స్వస్థానా  
 ద్విముక్తా నిష్కరుణై స్తురుష్కైః ష్టేచ్ఛైచ్చ ర్యథా వికృతా క్రియతే. ని. 'తురుష్క-  
 స్మిల్లాకే ష్టేచ్ఛతాతా' వితి మేవినీ-తథైవ భూతా నర్వదోషవినిర్దుక్తా సవీనకాళిదా  
 సస్య విదుషో మాధవస్రైషా వాద్వష్టానాం కవీనాం సముదాయైరతవివ నిష్కరుణై  
 ర్వికృతా వికారమన్యథాభావం ప్రాప్తా క్రియేతేత్యర్థః. ౧౦. ఆ. ఏవం ప్రాప్తా  
 మనంతాం చింతాం కావ్యకరణే ప్రతిబంధకాం వారయతి. యద్వేతి. యద్వా దీనేషు  
 దయాళవస్సహృదయాః పరకీయశ్రమాద్యభిక్షాః సౌజన్యాత్తికాయాం కల్లో  
 లిన్యాం నద్యాం దోలాం దోలనం ఇతస్తతో భ్రమణం తదాత్మకం య ఘ్నేలనం  
 తస్మిన్నేవైకం ముఖ్యం రసికం స్వాంతం మనో యేషాం లేపరోక్తిం చూక్తిక  
 వజ్జావంతీతి తథాభూతా ఆమీ సంతః సమంతాశ్చంతి-ఆతో-౭నంతయా చింతయా కిం

జుషః కిం చింతయా ౨నంతయా యద్వా తుష్యతి శంకరః పరగురుః  
 కారుణ్యరత్నాకరః. ౧౦. ఉపక్రమ్య స్తోతుం కతిచన గుణాన్ శంకర  
 గురోః ప్రభగ్నాశ్లోకార్థే కతిచన తదర్థార్థచనే, అహం తుష్టూషు  
 స్తా నహమా కలయే శీతకరణం కరాభ్యామాహర్తుం వ్యవసితమతే  
 స్నాహాసికతామ్. ౧౧. తథా౨ప్యజ్జంభంతే మయి విపులదుగ్ధాభిలహ  
 రీలసత్కల్లోలాభీలసితపరిహానై కరసికాః, అమీ మూకాన్వాచాల  
 యితుమపి శక్తా యతపతేః కటాక్షాః కిం చిత్రం భృశమఘటితాభీష్ట  
 ఘటనే. ౧౩. ఆస్తజ్జిహ్వగ్రసింహాసనముపనయతు స్వక్తిధారాముదారా

న కిమపి సా న కర్తవ్యేత్యర్థః - తేషాం దౌర్లభ్యమాశంక్యాహ యద్వా - కారుణ్యస్య  
 రత్నాకరస్సముద్రః - పరగురుశ్రీశంకరస్తుష్యతి తథా చ తత్సంతుష్ట్యర్థమవశ్యం  
 యతితవ్యమితి భావః - అత్ర పూర్వశ్లోకాత్సప్తచింతాయా యద్వేత్యాదినా ప్రతి  
 షేధాదాక్షేపాలంకారః. ౧౦. ఆ. నను యత్ర శ్రీశంకరగుణవర్ణనే బహవోఽపి  
 ప్రభగ్నాస్తత్ర ప్రవృత్తస్య తప సాహసమాత్రమేవేతి చేత్సత్యం తథా౨పి గురు  
 కటాక్షా ఆఘటితమపి మదభీష్టం ఘటయితుం శక్తా ఇత్యాహ ఉపక్రమ్యేతి ద్వాభ్యాం.  
 శ్రీశంకరగురోర్దుణాన్ స్తోతుముపక్రమ్య కతిచన కేచిత్ శ్లోకార్థే ప్రభగ్నాః  
 కేచిత్తు శ్లోకపాదరచనే ప్రభగ్నాః కతిచన ప్రభగ్నా ఆపితు సర్వ వివ ప్రభగ్నా  
 ఇతి వా - అహం తాన్ తథాభూతాన్ గుణాన్ తుష్టూషుః స్తోతుమిచ్ఛురహమా  
 అత్యంతమన్యాయ్యం - శీతకరణం చంద్రం కరాభ్యాం హస్తాభ్యామాహర్తుం వ్యవ  
 సితమతేః వ్యవసితా నిశ్చితా మతిర్యస్య తస్య బాలస్య సాహసికతాం కలయే సంపాద  
 యామి - అత్ర స్వస్తిం స్తద్దతసాహసికతా పదార్థారోపా నిదర్శనాలంకారః. \*  
 'పదార్థవృత్తి మప్యేకే వదంత్యస్యాం నిదర్శనా' మిത്യుక్తేః-శిఖరిణీ. \* 'సస్త రుద్రై  
 శ్చినాన్ యమనసభిలాగ శ్చిఖరిణీ'తి లక్షణాల్. ౧౧. యద్యుప్యేవం తథా౨పి  
 విపులానాం దుగ్ధాభేః క్షీరసముద్రస్య లహరీణాం ప్రవహాణాం లసంతశ్చకాసంతో  
 యే కల్లోలా బృహత్తరంగా స్తేషామాళిః పశ్చిస్తస్యాః లసితే పరిహాస ఏకరసికా  
 ముఖ్యరసికా స్తతో౨వ్యతిస్వచ్ఛా యతిపలేర్విద్యాతీర్థస్య శంకరస్య వా౨మీ కటాక్షా  
 మూకానపి వాచాలయితుం శక్తాస్సమర్థా మయి ఉల్లసంతి - అతః ఆఘటితం యద  
 భీష్టం తస్య మమాఘటితాభీష్టస్య ఘటనే భృశమతిశయేన శక్తా ఇత్యత్ర కిం చిత్రం  
 కిమప్యాశ్చర్యం న భవతీత్యర్థః - భృశమఘటితాభీష్టస్య ఘటనే కిం చిత్రమితి వా  
 ౧౩. ఆ. వివమపి చిత్తస్థైర్యమలభిమానో జగజ్జనసిం సరస్వతీం ప్రార్థయతే. అర్జుదితి.

మద్వైతాచార్యపాదస్తుతికృతసుకృతోదారతా శారదాంబా, సృత్య  
 స్మృత్యంజయోచ్చైర్ముకుటతటకుటినిస్రస్రస్వస్రస్రవంతీకల్లోలోద్వే  
 లకోలాహలమదలహరిఖండిపాండిత్యహృద్యామ్. ౧౪. క్షేదం శంకర  
 సద్గురోస్సుచరితం క్వాహం వరాకీ కథం నిర్బధ్నాసి చిరార్జితం మమ  
 యశః కిం మజ్జయస్యంబుధౌ, ఇత్యుక్త్వా చవలాం పలాయితవతీం  
 వాచం నియుక్తే బలాత్ప్రత్యాహృత్య గుణస్తుతౌ కవిగణశ్చిత్రం  
 గురోర్గారవమ్ ౧౫. రూక్షైకాక్షరవాజ్మేఘంటుశరణై రౌణాదికప్ర  
 త్యయప్రాయై ర్లంత యజుతదంతుతరై ర్దురోబ్ధదూ రాన్వయైః, కూ

అద్వైతాచార్యపాదస్తుత్యా శ్రీశంకరాచార్యపాదస్తుత్యా కృతం సంపాదితం యత్సు  
 కృతం పుణ్యం తేనోదారతా యస్యాః - కృతం సుకృతం యన తస్మిన్నయి ఉదారతా  
 యస్యా ఇతి వా సా శారదాంబా - సృత్యతో మృత్యుంజయస్య శివస్యోచ్చైర్ముకుట  
 తటకుట్యా నిస్రస్రవంతీ యా స్వస్వరిద్దంగా తస్యాః కల్లోలానాముద్వేలో ౨౨తి  
 వేలో ౨త్యోఠో యః కోలాహల స్తస్య యో మదో గరోఽహంకారస్తస్య లహరీణాం  
 ఖండి ఖండనకర్తృ యత్పాండిత్యం తేన హృద్యా మనోజ్ఞాం - ఉదారాం విశా  
 లాం స్వీయాం వ్యాహరధారాం - అస్తజ్జిహ్వగ్ర మేవ సింహాసనముచనయతు జిహ్వ  
 గ్రలక్షణసింహాసనమీపం ప్రాపయతు - అభ్యర్థనాయాం లోట్ - స్తగ్ధరా. \*  
 'మృత్యుర్నానాం శ్రయణ త్రిమునియతియుతా స్తగ్ధరా కీర్తితేయ' మితి లక్ష  
 ణాత్. ౧౪. నను దుర్లుబే ౨శ్లే తవ వాచః పలాయనమేవ యుక్తం మధ్యే ౨సా  
 మర్థ్యవశాన్నివృత్తౌ చిరార్జిత యశోనాశసాధవాదితి చేదిదమేవ విచార్య పలా  
 యితవతీం మద్వాచం గురోర్గారవాద్బలాత్ప్రత్యాహృత్య కవిగణో నియుక్తు  
 ఇత్యాహ. క్షేతి. ఇదం శంకరకర్ణురోః సుచరితం క్వ? అహం వరాకీ త్సుద్రా క్వ?  
 అతశ్చిరార్జితం మమ యశః కథం కుతో నిర్బధ్నాసి నాశయసి - అంబుధౌ సముద్రే  
 మాం మమ యశో వా కిమర్థం మజ్జయసి ఇత్యుక్త్వా పలాయితవతీం చవలాం వాచం  
 బలాత్ప్రత్యాహృత్య శంకరసద్గురోర్గుణస్తుతౌ కవిసమూహో నియుక్తే ప్రేరయ  
 తీతి చిత్రం గురోర్గారవమ్. పృ.శా. ౧౫. అ. కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్తా మద్వాణీ-  
 త్రూరాణాం కవిలవతాం కైలీమనుసరిష్యతీతి సాశ్రోశమాహ. రూక్షేతి. రూక్షా  
 చాసౌ ఏకాక్షరా చాసౌ వాక్ప సా చ నిఘంటువః కోశాశ్చ శరణం యేహం తైః  
 ఙ్గోణాదికాః ప్రత్యయాః ప్రాయేణ యేషు తైః - యజుంతాని చ తాని దంతురతరాణి  
 విఘ్నతురాణి చ. ని. 'దంతురం వాచ్యవ ద్విద్యాద్విషమోన్నతదంతయో' రితి విశ్వప్ర

రాణాం కవితావతాం కటిపయైః కచ్చేన కృష్టైః పదైర్వాహా స్యాద్వశగా  
కిరాతవితతేరేణీవ వాణీ మమ. ౧౬. నేతా యత్రోల్లసతి భగవత్పా

కాశః - యజంతాని చ దంతురతరాణి చ త్రోతి వా - దురోహిణి చ తాని  
దురాన్వయాని చ దురోహిణి చ దురాన్వయాని చేతి వా త్రై కచ్చేన కృష్టైః  
క్రూరాణాం కవితావతాం కటిపయైః కైశ్చిత్పదైర్వాహా మమ వాణీ వశగా స్యాత్ -  
యథా విణీ మృగీ కిరాతానాం వితతేః పక్ష్యైస్తస్వవిత్కర్మః. ౧౬. ఆ. ఏవం  
తర్హి కిమర్థం కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్తస్తస్వమితి చేత్ శ్రీశంకరాచార్యస్య  
గుణానువర్ణనేన స్వస్య కృతకృత్యతాసంపాదనార్థ మిత్యాశయేనాహ. నేతా యత్రేతి.  
యత్ర యస్మిన్ కావ్యే భగవత్పాదేతి సంజ్ఞా యస్య స మహేశో నేతా ముఖ్యః  
స్యామి పర్ణ్య ఇతి యావత్ - ఉల్లసతి ప్రకాశతే తస్య కావ్యస్య 'తదదోషా  
శబ్దార్థా సగుణావనలంకృతీ పునః కావ్యపీ' త్యుక్తస్వరూపస్య ప్రభుసంమితశబ్దప్రధాన  
వేదాదిశాస్త్రేభ్యః సుహృత్పమ్మితార్థ తాత్పర్యవదితిహాసపురాణాదిభ్యశ్చ శబ్దార్థయో  
ర్గుణభావేన రసాంకభూతవ్యాపారప్రవణతయా విలక్షణస్య కాంలేవ నరసతాపా  
దనేనాభిముఖ్యత్యోపదేశకర్తుర్లోకాత్తరవర్ణనాని పుణస్య కషే కర్మణః కర్తా  
వ్యాస ఇవాచలః స్థిరశ్చాసౌ కవిశ్రేష్ఠ శ్చేతి వ్యాసాచలకవివరో \* మాధవో ధన్యః  
కృతకృత్యః. నన్వవిద్యాతీతి పూర్వకబ్రహ్మానంద ప్రాప్త్యా కృతకృత్యతాయా వేదాంత  
సిద్ధాంతత్వాత్ కథం తద్వ్యతిరిక్త రసయుక్తకావ్యకరణేన కృతకృత్యతీత్యత ఆహ -  
యత్ర యస్మిన్ కావ్యే శాంతిః శాంతి సంజ్ఞో రసః ప్రకచతి ప్రకాశతే - రసం  
విశిష్య - ఉజ్వలదైవ్యః శేషైరుపనర్జనభూతైః శేషవాన్ శేషీ ప్రధానభూత ఇతి  
యావత్ - ఉజ్వలశృంగారః. ని. 'శృంగారశ్శుచిరుజ్వలః' ఇత్యమరః - ఆద్యుపదేన  
ఏరి కరుణాద్భుత హాస్య భయానక బీభత్స రాద్రాఖ్యా రసా గృహ్యాంలే - యత్ర

\* ఆత్ర వ్యాఖ్యాతా వాస్తవమజానన్ భ్రాంతః. తథాహి:—వ్యాసాచల  
ఇతి కశ్చన మాధవతాన్వీహీనః కవిః. అనేన హి శంకరవిజయ ఇతి కశ్చన ప్రబంధః  
వ్యర్చి. తమవలంబ్యైవ మాధవః ప్రాయః తత్ర త్యానేవ శ్లోకాన్ గృహీత్వా క్వచిత్  
స్వీయాంశ్చ విరచయ్య ఏతత్కావ్యం గ్రథితవాన్. ఆస్థాభిన్న స ప్రబంధః వ్యాసా  
చలకవికృతః అవలొకితః. స చ ద్వాదశసర్గాత్మకః. చతుర్థసర్గాదారభ్యైవ లిఖితః  
ప్రబంధః మయావలొకిత ఇతి వ్యాసాచలేన తు కం వా ప్రబంధమవలొక్య విషయః  
స్వీకృతఇతి పక్షం న శక్యతే.

దసంజ్ఞో మహేశశ్శాంతిర్యత్రప్రకచతి రస శ్శేషవా నుజ్జ్వలాద్యైః,  
 యత్రావిద్యాక్షతి రపి ఫలం తస్య కావ్యస్య కర్తా ధన్యో వ్యాసాచల  
 కవివరస్తత్రుతిజ్ఞాశ్చ ధన్యాః ౧౭. తత్రాదిమ ఉపోద్ఘాతో ద్వితీయే తు  
 తదుద్భవః, తృతీయే త త్తదమృతాంధోఽవతారనిరూపణమ్. ౧౮. చతు  
 ర్థసర్గే తచ్ఛుద్ధాప్తమప్రాకృతం స్థితమ్, పంచమే తద్యోగ్య సుఖాశ్రమ  
 ప్రాప్తినిరూపణమ్ ౧౯. మహతా ౭నేవాసా యైషా సంప్రదాయాగ  
 తాగతా, తస్యాశుద్ధాత్తవిద్యాయా వ్యష్టే సర్గే ప్రతిష్ఠితః ౨౦. త  
 ద్వావ్యసాచార్యసందర్శివచిత్రం సప్తమే స్థితమ్, స్థితో ౭ప్తమే మండ  
 నార్యసంవాదో సుమే సునే. ౨౧. వాణీసాక్షికసార్వజ్ఞ నిర్వాహో

యస్మిన్కావ్యే ఆవిద్యాక్షతిరపి ఫలం - ఉతేరన్యత్ర ఫలత్వాభావాత్. అపిశబ్ద  
 స్తథా చైవవిధికావ్యకర్తా ధన్యవితేతి భావః. తస్య మాధవస్య కృతిం యత్నం  
 జానంతీతి తత్కృతిజ్ఞానేఽపి ధన్యాః - మందాక్రాంతా. \* 'మందాక్రాంతా జలధి  
 పడగైర్కృతా తా తాద్గురూ చ' దితి లక్షణాత్. ౧౭. ఆ. అథ శాంకరీం  
 కథాం విస్తరేణ నిరూపయితుం ప్రథమం తావచ్ఛ్రోతుః సుఖప్రతిపత్తయే షోడశ  
 సర్గైర్నిరూప్యాం తాం సంక్షిప్త్య దర్శయతి:—తత్రేత్యాదిసా. తత్ర షోడశసర్గాత్తకే  
 కావ్యే ఆదిమే ఆద్యే సర్గే ఉపోద్ఘాతః. \* 'చింతాం ప్రకృతిసిద్ధ్యర్థాముపోద్ఘాతం ప్రచ  
 ఊతే' ఇత్యుక్తః శివదేవతాసంవాదాదిరూపో నిరూపితః - ద్వితీయే సర్గే తు తస్య భిగ  
 వతో మహేశశ్శాంత్యవ ఆవిర్భావః - తృతీయసర్గే ౭మృతమంధో ౭న్నం ఆదనీయం  
 యేషాం 'అదే ర్ముఖభాచ' అదే ర్భుక్తే వాచ్యే ౭సుజ్జే ప్రత్యయో సుమాగ మో దస్య  
 ధాదేశశ్చ - తేషాం తేషామమృతాంధసాం దేవానాం ఆవతారస్య నిరూపణం తస్య  
 తస్యామృతాంధసో ౭వతారస్యేతి వా. ౧౮. చతుర్థే సర్గే అప్తమవర్ణాత్ప్రొచ్చిత్సం  
 అప్తమప్రాకృతిం శుద్ధం చ తదప్తమప్రాకృతిం చ తస్య మహేశస్య శుద్ధాప్తమ  
 ప్రాకృతిం స్థితం శుద్ధత్వం చ ప్రాకృతచరితవిలక్షణత్వం - పంచమే సర్గే తస్య  
 యోగ్యస్య జీవన్ముక్తిసుఖసాధనస్య చతుర్థాశ్రమస్య ప్రాప్తేర్నిరూపణం యోగ్యస్య  
 సుఖాశ్రమస్యేతి వా. ౧౯. యా ఏషా శుద్ధాత్తవిద్యా సంప్రదాయాదాగతా  
 మహతా కాలేన సంప్రదాయస్య విచ్ఛిన్నత్వాత్ గతా తస్యాః శుద్ధాత్త  
 విద్యాయాః ప్రతిష్ఠితః - సమ్యక్ స్థాపనం వష్టే సర్గే స్థితం. ౨౦. సప్తమే సర్గే  
 తస్య శంకరాచార్యస్య వ్యాసాచార్యస్య చ పరస్పరసందర్శనాత్తకం విచిత్రమాశ్చర్యం  
 స్థితమ్ - అప్తమే సర్గే మండనార్యయోర్నందనభావ్యకారయోః సంవాదః స్థితః. ౨౧.

పాయచింతనమ్, దశమే యోగశక్త్యా భూపతికాయప్రవేశనమ్. ౧౧. బుద్ధ్యా మినధ్వజకలాస్తత్ప్రసూగ ప్రపంచనమ్, సర్గ ఏకాదశే తూ గ్రభైరవాభిధ నిర్జయః ౧౩. ద్వాదశే హస్తథాత్రాయ్యతోటకోభయ సంశ్రయః, వార్తికాంత బ్రహ్మవిద్యా చాలనం తు త్రయోదశే ౧౪. చతుర్దశే పద్మపాద తీర్థయాత్రానిరూపణమ్, సర్గే పంచదశే తూక్తం తదాశాజయకాతుకమ్ ౧౫. షోడశే శారదావీతవాసస్తస్య మహాత్మనః, ఇతి షోడశభిస్సర్గై ర్వ్యుత్పాద్యా శాంకరీ కథా. ౧౬. నైషా కలిమలచ్ఛేత్రీ సకృచ్ఛ్చ్రీత్వా ౭పి కామదా, నానాప్రశోత్తరై రమ్యా విదా మూఽభ్యతే ముదే. ౧౭. ఏకదా దేవతా రూప్యాచ లస్థ ముపతస్థిరే, దేవదేవం తుమారాంశు మివ పూర్వాచలస్థితమ్.

నవమే సర్గే సరస్వతీసాక్షికం మనోర్యత్సార్వజ్ఞం తస్య యో నిర్వాహస్తదుపాయస్య చింతనం స్థితం దశమే సర్గే యోగశక్త్యా భూపతీరమరకాభిధస్య రాజ్ఞః కాయే శరీరే ప్రవేశనం స్థితం. ౧౧. మినధ్వజస్య కామస్య కలా బుద్ధ్యా తాసాం కళానాం ప్రసంగస్య ప్రపంచనం ప్రకటికరణమితి పూర్వేణాన్వయః. ఏకాదశే సర్గే తూ గ్రభైరవాభిధస్య కాపాలికస్య నిర్జయః స్థితః. ౧౩. ద్వాదశే సర్గే హస్తామలకార్యతోటకోభయ సంశ్రయః ద్వయోః శిష్యత్వేనాశ్రయణం స్థితం - త్రయోదశే సర్గే తు వార్తికాంతాయాః బ్రహ్మవిద్యాయాశ్చాలనం ప్రచారః స్థితః. ౧౪. చతుర్దశే సర్గే పద్మపాదస్య తీర్థయాత్రాయా నిరూపణం-పంచదశే సర్గే తు తస్య శంకరస్యాశాజనూత్మకం కాతుకముక్తం దిగ్విజయస్య కాతుకమితి వా. ౧౫. షోడశే సర్గే తస్య మహాత్మనః శారదావీతవాసః స్థితః - ఇత్యేవం ప్రకారేణ షోడశభిః సర్గైః శాంకరీ కథా ప్రతిపాదనీయా.

౧౬. నైషా శాంకరీ కథా కలిమలనాశకర్త్రీ సకృచ్ఛ్చ్రీవణేనాపి కామ్యమానపురుషార్థ చతుష్టయప్రదా నానాప్రశోత్తరై రనోజ్ఞా విదుషాం ప్రమోదార్థ మారభ్యతే. ౧౭. ఇత్థం సంగ్రహేణ శాంకరీం కథాం నిరూప్య తస్యా విస్తరేణ నిరూపణం ప్రతిజ్ఞాయ తదుపాధ్ధాత్యేన కథాం ప్రస్తాతి. ఏకదేతి. ఏకదా ఏకస్మిన్ కాలే రూప్యాచలే శైలాసే స్థితం దేవనామింద్రాదీనాం దేవం మహాదేవం పూర్వాచలస్థం చంద్రమివ దేవతా ఉపతస్థిరే ఉపాసాం చక్రీరే-దేవతా బ్రహ్మద్యా ఆత్ర గ్రాహ్యః - నిగమాచారపరిశ్రమ్తా నాగమాచారరతాన్ విప్రాదివర్ణానపలాక్య సత్యలోకగతేన నారదేన ప్రేరితో బ్రహ్మే స్వభక్తాదిసహితశ్శివలోకమాగత్య ప్రణిపత్య పంచవక్త్రం శివమూచే

౨౦. ప్రసాదానుమితస్వార్థసిద్ధయః ప్రణిపత్య తమ్, ముకుళీకృతహస్తాబ్జా వినయేన వ్యజిజ్ఞపణ్. ౨౯. విజ్ఞాతమేవ భగవన్ విద్యతే యద్ధితాయ నః, వంచయన్ సుగతాన్ బుద్ధవపుర్ధారీ జనార్దనః. ౩౦. తత్ప్రణీతాగమాలంబై ర్పౌద్భై ర్దృశ్యసదూషకైః, వ్యాప్తేదాసీం ప్రభో ధాత్రీ రాత్రిస్సంతమనైరివ. ౩౧. పర్ణాశ్రమసమాచారాన్ ద్విషంతి బ్రహ్మవిద్విషః, బ్రువంత్యామ్నాయవచసాం జీవికామాత్రతాం ప్రభో. ౩౨. న సంధ్యాదీని కర్తాణి న్యాసం వా న కదాచన, కరోతి మనుజః కశ్చిత్సర్వే పాపంఢతాం గతాః. ౩౩. శ్రుతే పిదధతి శ్రోత్రే క్రతురిత్యక్షరద్వయే, క్రియాః కథం ప్రవర్తేరన్ కథం క్రతుభుజో వయమ్. ౩౪. శివవిష్ణ్వాగమపరైర్లింగచక్రాదివిన్హితైః, పాపంఢైః

ఇతి ప్రాచీనవిజయోక్తేః. ౨౦. అ. ఉపాస్య యత్క్రొతవత్ప్రస్తదాహః—ఉపాసయా ప్రసాదితస్య శివస్య ప్రసన్నతారూపేణ లింగేనానుమితా స్వార్థస్య సిద్ధిర్యాభిస్తాః ఆముకుళాని ముకుళీకృతాని హస్తకమలాని యాభిస్తా బద్ధాంజలయో దేవదేవం ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణ నమ్రాఘాయ వినయేన వ్యజిజ్ఞపణ్ విజ్ఞాపనం కృతవత్సయః. ౨౯. తదేవోదాహరణి-హే భగవన్ నో ౭స్తాకం హితాయ బుద్ధవపుర్ధారీ జనార్దనః సుగతాన్వంచయన్ యద్విద్యతేస్త తత్త్వయా విజ్ఞాతమేవ. ౩౦. యద్యపి జనార్దనో ౭స్తద్ధితాయచైత్యాన్ పూర్వం పంచితవాన్ తథాపీదాసీం తేన బుద్ధేన ప్రణీతారచితాయ ఆగమాస్తదాలంబై ర్పౌద్భైః దృశ్యతే కర్తోపాసనా జ్ఞానం చ యేన యస్మిన్నితి వా తద్దర్శనం కర్తాదిప్రతిపాదకం వేదాదికాస్త్రం తద్దూషకైర్పౌద్భై ర్ధాత్రీ పృథివీ వ్యాప్తాయథా సంశయసైర్గాఢాంధకారై రాత్రిస్తద్వత్తేషాం నిరాకరణే త్వమేవ క్రతు రితి సూచయతుం ప్రభో ఇతి సంబోధనం - త్వయి ప్రభౌ సతీవమత్యంతానుచితమితి వా సంబోధనాశయః. ౩౧. అ. అనర్థరూపం తేషాం కృత్యమాహుః పర్ణాశ్రమాణాం యే సమ్యగాచారాస్తాన్ ద్విషంతి యతో బ్రహ్మణం బ్రాహ్మణం వేదిం తపో బ్రహ్మ చ విద్విషంతీతి బ్రహ్మవిద్విషః - అతఏవ వేదవచనానాం జీవికామాత్రతాం బ్రువంతి - వేదా జీవికార్థం నిర్మితా ఇతి కథయంతి హే ప్రభో. ౩౨. న్యాసం సంన్యాసం గతాః ప్రాప్తాః. ౩౩. క్రతురిత్యక్షరద్వయే శ్రుతే ౭పి సతి శ్రోత్రే పిదధతి కర్ణసిఘానం కుర్వంతి. ౩౪. శివేతి స్వప్రోక్షరః. ౩౫.

కర్త సంన్యస్తం కారుణ్యమివ దుర్జనైః. 3౫. అనన్యేనైవ భావేన గచ్ఛంత్యుత్తమపూరుషమ్, శ్రుతిస్సాక్షీ మదక్షీలైః కా వా శాక్త్యై ర్న దూషితా. 3౬. సద్యః కృత్తద్విజశిరః పంకజార్చితభైరవైః, న ధ్వస్తా లోకమర్యాదా కా వా కాపాలికాధమైః. 3౭. అన్యేఽపి బహవో మార్గాస్సన్తి భూమా సకంటకాః, జనై ర్యేషు పదం దత్త్వా దురంతం దుఃఖమాప్యతే. 3౮. తద్భవాంట్లోకరక్షార్థముత్సాద్య నిఖిలాన్ ఖిలాన్, వర్త స్థాపయతు శ్రౌతం జగద్యేన సుఖం ప్రజేత్. 3౯. ఇత్యుక్తోవపరతాన్ దేవాసువాచ గిరిజాప్రియః, మనోరథం పూరయిష్యే మానుష్యమవలంబ్య వః. ౪౦. దుష్టాచారవినాశాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ, భాష్యం కుర్వన్ బ్రహ్మసూత్ర తాత్పర్యార్థవినిర్ణయమ్. ౪౧. మోహన ప్రకృతిద్వైతధ్యాంతమధ్యాన్నా భానుభిః, చతుర్భిస్సహితభిష్యైశ్చతుర్వైర్వారైవద్భుజైః. ౪౨. యతీంద్ర శృంకరో

యథా సాక్షీ పతివ్రతా ౨నన్యేనైవ భావేన స్వపతిమనుసరంతీ మదోన్మత్తైర్దుష్టై ర్దూవ్యతే తథోత్తమపూరుషం క్షరాక్షరాతీతం పరమాత్మనమనన్యేనైవ భావేన గచ్ఛంతీ శ్రుతిస్సాక్షీ మదక్షీలైశ్శాక్త్యైర్పాభ్యైః కా వా న దూషితా ౨పితు సర్వైవ దూషితా - తథా చోత్తమపురుషేణ త్వయా స్వప్రతిపాదికా శ్రుతి రవశ్యం రక్షణీయేతి భావః. 3౬. సద్యః కృత్తాని చ్ఛిన్నాని ద్విజానాం శిరాంస్యేవ పంకజాని తై రర్చితో భైరవో యైస్యైః కాపాలికాధమైః లోకమర్యాదా కా వా న ధ్వస్తా కింతు సర్వైవ నాశితేత్సర్థః. 3౭. పదం దత్త్వా గత్వా. 3౮. తత్తస్మా దుత్సాద్య వివాశ్య - శ్రౌతం వర్త వైదికం మార్గం. 3౯. మానుష్యమవలంబ్య మనుష్యభావమాశ్రిత్య వో యుష్మాకం మనోరథం వాంఛాం పూరయిష్యే. ౪౦. ఆ. కిం కుర్వన్నిత్య పేక్షాయామాహ. దుష్టాచారవినాశాయేతి. బ్రహ్మప్రతిపాదికానాం సూత్రాణాం తాత్పర్యార్థస్య విశేషేణ నిర్ణయో యేన తత్. 'అల్పాక్షరమసం దిగ్ధం సారవద్విశ్వతోముఖమ్, ఆస్తోభమనవద్యం చ సూత్రం సూత్రవిదో విదుః, సూత్రాణో వర్ణితే యత్ర వాక్యేస్సూత్రానుకారిభిః, స్వపదాని చ వర్ణయంతే భాష్యం భాష్యవిదో విదు' రితి సూత్ర భాష్యలక్షణోక్తా ద్రవ్యవ్యా. ౪౧. మోహన మజ్ఞానం ప్రకృతిరుపాదానం యస్య తచ్చ తత్ జైవతమేవ ధ్యాంతం గాఢం తమస్తస్య నిరసనే మధ్యాన్నాసూరైశ్చతుర్భిశ్చతురైః కుశలైశ్చిష్యైస్సహితశ్చతుర్భి ర్భుజైర్వారైవత్. ౪౨. యతీంద్రో నామ్న శంకరో మహితలే భవిష్యామి తథా

నామ్నా భవిష్యామి మహీతలే, మద్వత్తథా భవంతోఽపి  
 మానుషీం తనుమాశ్రితాః. ౪౩. తం మామనుసరిష్యంతి సర్వే  
 త్రిదివవాసినః, తదా మనోరథః పూర్ణో భవతాం స్యాన్న సంశయః.  
 ౪౪. బ్రువన్నేవం దివిషదః కటాక్షానన్యదుర్లభాః, కుమారే నిదధే  
 భానుః కిరణానివ పగకజే. ౪౫. క్షీరసీరనిధే ర్విచిసచివాన్ప్రీప్య  
 తాః గుహః, కటాక్షాన్తుముదే రక్షీసుదన్వానైందవానివ. ౪౬.  
 అవదన్నందనం స్కంద మమందం చంద్రశేఖరః, దంతచంద్రాతపానం  
 దిబ్బందారకచకోరకః. ౪౭. శృణు సౌమ్య వచః శ్రేయో జగదుద్ధా  
 రగోచరమ్, కాండత్రయాత్తకే వేదే ప్రోద్ధృతే స్యాద్ద్విజోద్ధృతిః.  
 ౪౮. తద్రక్షణే రక్షితం స్యాత్సకలం జగతీతలమ్, తదధీనత్వతో వర్ణా  
 శ్రమధర్తతే స్తతః. ౪౯. త(ఇ)దానీమిదముద్ధార్యమితి వృత్తిమతః

భవంతోఽపి మానుషీం తనుమాశ్రితాస్సర్వే స్వర్గవాసినో దేవాస్తం యతీంద్రం  
 శంకరం మా మనుసరిష్యంతి - తదా భవతాం మనోరథః పూర్ణస్సాన్యభివ్యతి - న  
 సంశయః అస్మిన్నేకే సంశయో న కర్తవ్య ఇత్యర్థః. ౪౩. ౪౪. అ. తతో యద్వృత్తం  
 తదాహః—బ్రువన్నీతి. వివమనేన ప్రకారేణ దివిషదః దేవాః ప్రతి బ్రువన్  
 సోఽన్యదుర్లభాన్కటాక్షాన్ కుమారే స్యామికార్తికే నిదధే యథా సూర్యః పంకజే  
 కిరణాన్ స్థాపయతి తద్వదిత్యర్థః. ౪౫. క్షీరసీరనిధేః క్షీరసముద్రస్య వీచిభి స్తుల్యాన్  
 కటాక్షాన్ ప్రాప్యగుహః కుమారో ముముదే-యథా క్షీరాభివీచిసహకృతాన్ తత్తుల్యా  
 న్వా చంద్రసంబంధినో రక్షీన్ప్రీప్య జలధిర్దోదమాప్నోతి తద్వత్. ౪౬. చంద్రశేఖర  
 శ్చీవః స్వసుతమమందం బుద్ధిమంతం స్కందమపదత్ ఉత్తవాన్. చంద్రశేఖరం విశిష్యి.  
 దంతాత్తతైశ్చంద్రాకవైశ్చంద్రజ్యోత్స్నాన్నిభి రాసందినో బృందారకా దేవా ఏవ  
 చకోరకా యస్య దంతలక్షణానాం చంద్రాణా మాతృపై రితివా. పాఠాంతకే తు క్రియా  
 విశేషణమ్. ౪౭. యదువాచ తదుదాహరతి. జగదుద్ధారవిషయం శ్రేయస్సాధనం  
 పచనం హే సౌమ్య శృణు శ్రోతుం సావధానో భవ కాండత్రయాత్తకే కర్తోపాసనా  
 జ్ఞానభేదేన బృందత్రయాత్తకే వేదే ప్రకర్షణోద్ధృతే సతి ద్విజానాముద్ధృతిస్సాన్యత్.  
 ౪౮. తేమాం ద్విజానాం రక్షణేసతి సమస్తం జగతీతలం రక్షితం స్యాత్. వర్ణాశ్రమ  
 ధర్మాణాం తలే స్సంతలే స్తదధీనత్వతః ద్విజాధీనత్వతః. తత ఇత్యుత్తరాన్వయి. ౪౯.  
 తత స్తస్మాదిదానీం ఇదముద్ధార్యమిత్వభిప్రాయవతో మమైతద్వృత్తాంతాత్సూర్యం గూఢా

పురా, మమ గూఢాశయవిదా విష్ణుశేషా సమీపగౌ. ౧౦. మధ్యమం కాండముద్ధర్తుమనుజ్ఞాతౌ మయైవ తౌ, అవతీర్యాంశతో భూమా సంకర్షణపతంజలీ. ౧౧. మునీ భూత్వా ముదోపాస్తీయోగకాండ కృతౌ స్థితౌ, అగ్రిమం జ్ఞానకాండం తూర్ధరిష్యామితి దేవతాః. ౧౨. సంప్రతి ప్రతిజానే స్త జానాత్యేవ భవానపి, జైమినీయనయాంభోధే శ్శరత్పర్వశశీ భవ. ౧౩. విశిష్టం కర్తకాండం త్వముద్ధర బ్రహ్మణః కృతే, సుబ్రహ్మణ్య ఇతి ఖ్యాతిం గమిష్యసి తతో ౨ధునా. ౧౪. నైగమిం కురు మర్యాదామవతీర్య మహీతలే, నిర్జిత్య సౌగతాస్సర్వానా మ్నా యార్థవిరోధినః. ౧౫. బ్రహ్మపి తే సహాయార్థం మండనోనామ భూసురః, భవిష్యతి మహేంద్రో ౨పి సుధన్వానామ భూమిపః. ౧౬. తథేతి ప్రతిజగ్రాహ విధేరపి విధాయినీమ్, బుధానీకపతిర్వాణీం సుధాధారా మివ ప్రభోః. ౧౭. అథేంద్రో నృపతిర్భూత్వా ప్రజా ధర్షణ పాలయన్, దివం చకార పృథివీం స్వపురీమమరావతీమ్. ౧౮. సర్వజ్ఞో ౨ప్యసతాం శాస్త్రే కృత్రిమశ్రద్ధయా ౨న్వితః, ప్రతీక్షమాణః క్రౌంచారిం మేళయామాస సౌగతాన్. ౧౯. తతస్స తారకారాతిరజ

శయాభిజ్ఞౌ విష్ణుశేషా మమ సమీపగౌ మధ్యమం కాండం దేవతాకాండ ముద్ధర్తుం తౌ మయైవానుజ్ఞాతౌ భూమాపంశతో ౨వతీర్య సంకర్షణపతంజలీ మునీ భూత్వా ముదోపాస్తీయోగకాండస్య కృతౌ కర్తారా స్థితౌ కర్తార్థ మితి నా అగ్రిమం జ్ఞాన కాండం త్వహముద్ధరిష్యామితి దేవతాః ప్రతి సంప్రతిజానే స్త ప్రతిజ్ఞాం కృతవా నస్మి భవానపి జానాత్యేవ త్వం తు జైమినీయన్యాయసముద్రస్య శరత్స్వర్ణమసీచంద్రో భవ భూత్వా చ బ్రహ్మణః కృతే బ్రహ్మణస్య వేదస్య హిరణ్యగర్భస్య తపసః పర బ్రహ్మణశ్చార్థే విశిష్టకర్త కాండస్యోద్ధరణాదధునా సుబ్రహ్మణ్య ఇతి ఖ్యాతిం గమిష్య సితి పంచానాం యోజనా. ౧౦. ౧౧. ౧౨. ౧౩. ౧౪. నైగమిం వైదికీం-అమ్న యార్థస్య వేదార్థస్య విరోధినః. ౧౫. భూసురః బ్రహ్మణః. ౧౬. ప్రభోశ్శివస్య వాణీం వాచం విధేర్నిరణ్యగర్భస్యాపి విధాయినీం ప్రవృత్తికరీం బుధానీకపతిర్దేవసేనాపతి ర్దుహః. తథా ౨స్తీవతి సుధాధారామివ ప్రతిజగ్రాహ. ౧౭. దివం స్వర్గం. ౧౮. కృత్రి మయా రచితయా శ్రద్ధయా యుక్తః క్రౌంచారిం క్రౌంచాఖ్యపర్వతస్య శత్రుం గుహం. ౧౯. తారకస్య దైత్యవిశేషస్యారాతిశ్చతుస్కుండః మహీతలే ఆజనిష్ఠ ప్రామరభూత్

నిష్ట మహీతలే, భట్టపాదో ౭భిధా యస్య భూషా దిక్కుదృశా  
 మభూత్. ౬౦. స్ఫుటయన్ వేదతాత్పర్యమభాజ్ఞైమినిసూత్రితమ్,  
 సహస్రాంశురివానూరువ్యంజితం భాసయన్ జగత్. ౬౧. రాజ్ఞస్సుధ  
 న్వసః ప్రాప నగరీం స జయన్ దిశః, ప్రత్యుద్గమ్య క్షీతీంద్రో ౭పి విధి  
 వత్త మపూజయత్. ౬౨. సోభినంద్యాశిమా భూపమానీనః కాంచనా  
 సనే, తాం సభాం శోభయామాస సురభిర్ద్యువనీమివ. ౬౩. సభా  
 సమీపవిటపి శ్రిత ణోకిలకూజితమ్, శ్రుత్వా జగాద తద్వ్యాజా  
 ద్రాజానం పండితాగ్రణీః. ౬౪. మలినైశ్చేన్న సంగస్తే నీచైః కాక  
 కులైః పిక, శ్రుతిదూషకనిర్ద్వైదై శ్లాఘునీయస్తదా భవేః. ౬౫. షడ  
 భిజ్ఞా నిశమ్యేమాం వాచం తాత్పర్యగర్భితామ్, నితరాం చరణస్పృష్టా  
 భుజంగా ఇవ చుక్రుధుః. ౬౬. చిత్యా యుక్తికుతారేణ బుద్ధసిద్ధాంత

యస్య భట్టపాద ఇత్యభిధా సంక్షా దిక్కుదృశాం దిగంగనానాం భూషా ఆలంక్రియా  
 ఆభూత్. ౬౦. అ. అవతారకృత్యం దర్శయతి. స్ఫుటయన్నితి. జైమినీనా సూత్రై  
 సూచితం వేదస్య తాత్పర్యం స్ఫుటయన్నభాత్ ఆరాజత్ యథాఽచూరుణా ౭రు  
 ణేన వ్యంజితం కించిత్ప్రకాశితం జగత్ సమ్యక్ భాసయ న్నహస్రాంశుస్సూర్యోరాజతే  
 తద్వదిత్యర్థః. ౬౧. స భట్టపాదః ప్రత్యుద్గమ్య ప్రత్యుత్థానాభిగమనే విధాయ  
 \* 'ఉత్తర్ధ్వం ప్రాణా హ్యుత్క్రామంతి యూనస్థస్విర ఆగతే, ప్రత్యుత్థానాభివా  
 దాభ్యాం పునస్తా న్పరివిషద్యతే' ఇతి శాస్త్రమనుసరన్నితి భావః. ౬౨. సురభి  
 స్సుగంధః వసంతో వా ద్యువనీం న్వర్ణవనీమ్. ౬౩. సభాయాస్సమీపే విటపినం  
 వృక్షం శ్రితస్య ణోకిలస్య కూజితం మధురభాషితం శ్రుత్వా తద్వ్యాజాత్తన్విషేణ  
 రాజానం ప్రతి పండితాగ్రణీభట్టపాదో జగాద బభాషే. ౬౪. అ. యదుక్త  
 వాన్ తదుదాహరతి:— హే పిక హే ణోకిల మలినై ర్మలైశ్చ్రుతేః కర్ణస్య దూషకః  
 పీడాకరో నిర్ద్వైద శ్లాఘో యేషాం తైః కాకకులై స్తే తవ సంగో న స్యాచ్ఛేత్తదా  
 క్లాఘునీయః స్తుత్యో భవేః - ఏతద్వ్యాజేన మలినైర్మలైః కాకబృందనదృశై  
 ర్వాస్తీకై ర్వేదదూషకనిర్ద్వైదై స్తే సంగో న స్యాచ్ఛేత్తదా త్వం క్లాఘునీయో భవే  
 రితి రాజానం ప్రత్యుక్తవానిత్యర్థః. గూఢోక్తిరలంకారః. 'గూఢోక్తి రన్యోజ్యేశ్యంచే  
 ద్యదస్యం ప్రతికథ్యతే' ఇత్యుక్తేః. ౬౫. షడభిజ్ఞాః జ్ఞాధ్యా నిశమ్య శ్రుత్వా. ౬౬.  
 బుద్ధ సిద్ధాంతవవ కాఘి వృక్షస్తం స భట్టపాదః యుక్తికుతారేణ చిత్యా లేషాం బుద్ధా

శాఖనమ్, స తద్గ్రంథేంధనైశ్చీర్ణైః క్రోధజ్వాలామవర్ధయత్. ౬౭. సా సభా వదనైస్తేషాం రోషపాటలకాంతిభిః, బభౌ బాలాతపా తామ్రై స్సరసీవ సరోరుహైః. ౬౮. ఉపన్యస్యత్సు సాక్షేపం ఖండ యత్సు పరస్పరమ్, తేషూదతిష్ఠన్నిర్ఘోషో భిందన్నివ రసాతలమ్. ౬౯. అధగి వేతు ర్భుధేంద్రేణ క్షతాః పక్షేషు తత్క్షణమ్, పూర్వకర్మశత ర్కేణ తథాగతథరాధరాః. ౭౦. స సర్వజ్ఞపదం విజ్ఞో ౭సమామాన ఇవ ద్విషామ్, చకార చిత్రవిన్యస్తానేతాన్తానవిభూషితాన్. ౭౧. తతః ప్రక్షీణదర్శేషు బౌద్ధేషు వసుధాధిపమ్, బోధయన్ బహుధా వేదవచాంసి ప్రశశంస సః. ౭౨. బభాషే ౭థ ధరాధీశో విద్యా యత్తై జయాజయా, యగి పతిత్వా గిరేశ్వ్రంగాదవ్యయస్త న్నతం ధ్రువమ్. ౭౩. తదాకర్ణ్య ముఖాన్యన్యే పరస్పరమలోకయన్.

నాం గ్రంథైరేవేంధనైశ్చీర్ణై రుపచితైః క్రోధజ్వాలామవర్ధయత్. ౬౭. సా సభా తేషాం బుద్ధానాం వదనై ర్భుజై రోషేణ కొపేన పాటలా శ్వేతరక్తా కాంతిర్యేషాం తైర్బుభౌ చకాశే. బాలాతపేనాతామ్రై రీషద్రక్షైః సరోరుహైః కమలైః సరసీవ. ౬౮. తేషు భట్టపాదాదిషు సాక్షేపం యథా స్యాత్తథా ప్రతిపాదనం కుర్వత్సు. తథా పరస్పరం ఖండనం కుర్వత్సు సత్సు రసాతలం విదారయన్నివ నిర్ఘోషో నాద ఉద తిష్ఠత్. ౬౯. యథా దేవానా మింద్రేణ పక్షేషు పృథులేన కర్మణేన పక్షేణ క్షతాః ధరాధరాః పర్వతాః అధః నిపేతుః. తథా దేవేంద్రస్థానీయేన బుద్ధానాం పండితానా మింద్రేణ భట్టపాదేన తథాగతాః సుగతాః. ని. 'ధర్మరాజ స్తథాగత' ఇత్యమరః. తవీవ ధరాధరాః తత్క్షణం తస్మిన్నేవ క్షణే పూర్ణో విన్యస్తః పృథులో వా, స చాసౌ కర్మణో దృఢశ్చ స చాసౌ తర్కశ్చ లేన పక్షేషు క్షతాః. ఖండితా అధః పేతుః నికృష్టతాం ప్రాప్తా ఇత్యర్థః. ౭౦. సవిశేషేణ సర్వం జానాతీతి విజ్ఞః సర్వజ్ఞః భట్ట పాదః ద్విషాం శత్రుణాం సుగతానాం సర్వజ్ఞపదమసమామాన ఇవేత్యన్వయః. ౭౧. స భట్టపాదః. ౭౨. అథ బౌద్ధానాం పరాజయానంతరం బభాషే ఉవాచ. విద్యా యత్తై విద్యాధీనా జయవరాజయా. తస్మి, కస్య మతం ధ్రువం, కస్యాధ్రువమితి నిర్ణయః కథం స్యాదితి చేత్తత్రాహ. యః పర్వతస్య శృంగాత్పతిత్వా వినాశరహితః స్యాత్తస్య మతం ధ్రువ మన్యస్యాధ్రువమిత్యర్థః. ౭౩. తదాకర్ణ్య రాజ్ఞోక్తం శ్రుత్వా ౭న్యే సౌగతాః పరస్పరం ముఖాన్యలాకయన్ ఇత్యన్వయః. ద్విషాన్యో ద్విషోక్తమః

ద్విజాగ్యస్త్రు స్థరన్వేదానారోహ గిరేశ్వరః. ౨౪. యది వేదాగ  
 ప్రమాణం స్యుర్భూయాత్కాచిన్న మే క్షతిః, ఇతి ఘోషయతా  
 తస్మా న్నన్యపాతి సుమహాత్మనా. ౨౫. కిము దాహిత్రద త్రే ౭పి పుణ్యే  
 విలయమాస్థితే, యయాతిశ్చవతే స్వర్గార్థున రిత్యూచిరే జనాః.  
 ౨౬. ఆపి లోకగురుశ్చైలా త్తూలపిండ ఇవాపతత్, శ్రుతిరాత్మ  
 శరణ్యానాం వ్యసనం నోచ్ఛినత్తి కిమ్. ౨౭. శ్రుత్వా తద  
 ద్భృతం కర్త ద్విజా దిగ్భ్యస్సమాయయుః, ఘనఘోషమివా  
 కర్ణ్య నికుంజేభ్యశ్శిఖావళాః. ౨౮. దృష్ట్వాతమక్షతం రాజా  
 శ్రద్ధాం శ్రుతిషు సందధే, నినింద బహుధా ౭౨త్తానం ఖలసంసర్గ  
 దూషితమ్. ౨౯. సౌగతా స్త్వబ్రువన్నేదం ప్రమాణం మతనిర్ణ  
 యే, మణిమంత్రాషధై రేవం దేహరతౌ భవేదితి. ౩౦. దుర్విచైర  
 న్యథా నీతే ప్రత్యక్షే ౭ర్థే ౭పి పార్థివః, భ్రుకుటీభీకరముఖ స్సంధా  
 ముగ్రతరాం వ్యధాత్. ౩౧. పృచ్ఛామి భవతగి కించిద్వక్తుం \* తత్ర  
 భవంతి యే, యంత్రోపలేషు సర్వాం స్తాన్ ఘాతయిష్యామ్యసంశ  
 యమ్. ౩౨. ఇతి సంశ్రుత్య గోత్రేశో ఘటమాశీవిషాన్వితమ్, ఆనీ

భట్టపాదస్తు స్వరక్షార్థం వేదాన్ స్వర్క పర్వతస్య శృంగం ఆరురోహ. ౨౪. ఇత్యే  
 వం ఘోషయతా శబ్దం కుర్వతా న్యపాతి గిరేశ్వం గాన్నిపతితమ్. ౨౫. కిము వితక్రే.  
 దాహిత్రై రష్టకాదిభిః దత్తే యయాతిభర్తస్య చ్యవనస్య సంబంధనిమిత్రేన తత్తాదాత్మ్య  
 సంభావనస్య సత్త్వా దుత్పేక్షా. 'సంభావనా స్యాదుత్పేక్షా వస్తుహేతు ఫలాత్మ  
 నేత్యుక్తేః. ౨౬. శ్రుతిరాత్మా న్యయ మేవ శరణ్యం యేషాం లేషాం. వ్యసనం దుఃఖం  
 కిం నోచ్ఛినత్తి ఆపితు ఉచ్ఛినత్యేవ. ౨౭. ఘనఘోషం మేఘగర్జితం నికుంజేభ్యో  
 లతాదిసిహిలోదరేభ్య శ్శిఖావళాః మయూరాః. ౨౮. ఖలనానాం దుర్జనానాం సౌగ  
 తానాం సంసర్గేణ సంబంధేన దూషితం. ౨౯. ౩౦. దుర్విచైః ఖలైర్పృష్టైః  
 ప్రత్యక్షే ౭ర్థే ౭పి అన్యథా నీతే సతి రాజా భ్రుకుట్యా భీకరం భయంకరం ముఖం  
 యస్య సః ప్రతిక్షా ముగ్రతరాం వ్యధాత్ విపీతవాక్. ౩౧. ఆ. తామేవహా-  
 పృచ్ఛామితి ద్యాఖ్యాం. యంత్రోపలేషు యంత్రాకారేషు పాషాణేషు. ౩౨. ఇత్యే  
 వం సంశ్రుత్య ప్రతిక్షాం విధాయ గోత్రా పృథ్వీ. ని. గోత్రా కుః పృథివీత్యమరః -

\* న ప్రభవంతి పాతాంతరమ్.

యాత్ర కిమస్తీతి పప్రచ్ఛ ద్విజసౌగతాః. ౧౩. వక్ష్యామహే వయం  
 భూప శ్వః ప్రభాతే ౭స్య నిర్ణయమ్, ఇతి ప్రసాద్య రాజానం జగ్తు  
 ర్భూసురసౌగతాః. ౧౪. పద్మా ఇవ తపస్తేపుః కంఠద్వయసపాఠసి,  
 ద్యుమణిం ప్రతి భూదేవాసోఽపి ప్రాదురభూత్తతః. ౧౫. సందిశ్య  
 వచనీయాంశ మాదిత్యే ౭ంతర్నితే ద్విజాః, ఆజగ్తురపి నిశ్చిత్వ  
 సౌగతాః కలశస్థితమ్. ౧౬. తతస్తే సౌగతాస్సర్వే భుజంగో ౭స్తీత్య  
 వాదిషుః, భోగీశ భోగశయనో భగవానితి భూసురాః. ౧౭. శ్రుత  
 భూసురవాక్యస్య వదనం పృథివీపతేః, కాసారశోషణఘ్నాససారసశ్చ  
 యమాదదే. ౧౮. అథ ప్రోవాచ దివ్యా వాక్ సమ్రాజమశరీరిణీ,  
 తుదంతీ సంశయం తస్య సర్వేషామపి శృణ్వతామ్ ౧౯. సత్యమేవ  
 మహారాజ బ్రాహ్మణా యద్భుభాషిరే, మాకృథా స్సంశయం తత్ర భవ  
 సత్యప్రతిశ్రవః. ౨౦. శ్రుత్వా ౭శరీరిణీం వాణీం దదర్శ వసుధాధిపః,  
 మూర్తిం మధుద్విషగ కుంభే సుధామివ సురాధిపః. ౨౧. నిరస్తాఖల  
 సందేహో విన్యస్తేతరదర్శనాత్, వ్యధాదాజ్ఞాం తతో రాజా వధాయ

తస్యః ఈశో రాజా ఆకీవిషః సర్వః - ద్విజాశ్చ సౌగతాశ్చ తాః. ౧౩. ౧౪.  
 ని. 'వా పుంసి వద్దం నశి'మిత్యునురూత్ పద్మా ఇతి పుల్లింగ ప్రయోగః. కంఠ ప్రమాణే  
 పాఠసి జలే 'ప్రమాణే ద్వయస'జితి ద్వయసచ్చిత్వయః. ద్యుమణిం మూర్త్యం ప్రతి  
 భూదేవా బ్రాహ్మణాః, సః భానుః. ౧౫. ఘటే శేషశాయీ విష్ణురస్తీతి కథనీయాం  
 శం సందిశ్యోపదిశ్య, సౌగతా ఆపి ఘటస్థితం వస్తు నిశ్చిత్యాజగ్తుః. ౧౬. భుజంగ  
 సుర్వః అవాదిషుః కథితవంతః. భోగీశస్య శేషస్య భోగే శరీరే శయనం యస్య సః  
 విష్ణురిత్యర్థః. ౧౭. శ్రుతం భూసురాణాం వాక్యం స్వేన ఘటే నిహితాదన్యస్పార్థస్య  
 ప్రతిపాదకం యేన తస్య భూపలే ర్దుఖం కాసారస్తటాకః. ని. పద్మాకరస్తటాకో ౭స్త్రీ  
 కాసారస్సరసీ సర ఇత్యుమరః. తస్య శోషణేన ఘ్నానస్య సారసస్య కమలస్య క్రియ  
 మాదదే. ౧౮. అథానంతరమశరీరిణీ దివ్యా వాణీ తస్య రాజ్ఞః శృణ్వతాం చ సర్వే  
 షాం సంశయం నాశయంతీ రాజానం ప్రోవాచ. ౧౯. హే మహారాజ బ్రాహ్మణా  
 యదుక్రవంతస్తత్యమేవ. తత్ర తదుక్తే సంశయం మాకురు. సత్యప్రతి శ్రవః  
 సత్యప్రతిజ్ఞో భవ. ౨౦. మధుద్విషో విష్ణోః సురాధిపః ఇంద్రః. ౨౧. విన్యస్తాల్  
 ఘటే స్థావితాదాకీవిషాదితరస్య మధుద్విషో దర్శనం తస్మాద్దేతోర్నిరస్తా అవగతా

శ్రుతివిద్విషామ్. ౯౨ ఆనేతో రాతుషారాద్రేర్బాధా నావృద్ధబాల  
 కమ్, న హంతి య స్స హంతవ్యో భృత్యానిత్యన్వశాన్నప్రపః. ౯౩.  
 ఇష్టో ౭పి దృష్టదోషశ్చేద్వధ్య ఏవ మహాత్మనామ్, జననీమపి కిం  
 సాక్షాన్నావధీద్భృగునందనః. ౯౪. స్కందానుసారిగాజేన జైనా  
 ధర్మద్విషో హతాః, యోగేంద్రేణేవ యోగఘ్నూ విఘ్నూస్తత్త్వావలం  
 బినా. ౯౫. హతేషు తేషు దుష్టేషు పరితస్తార కోవిదః, శ్రౌతవర్త తమి  
 న్రేషు నష్టేష్వివ రవిర్మహః. ౯౬. కుమారిలమృగేంద్రేణ హతేషు  
 జినహస్తీషు, నిష్ప్రీత్యూహమవర్ధంత శ్రుతిశాఖాస్సమంతతః. ౯౭.  
 ప్రాగ్భ్రం జ్వలనభువా ప్రవర్తితే ౭స్తిక కర్తాధ్వన్యఖలవిదా కుమారి

అఖిలాః సందేహా యస్య సః. ౯౨. ఆ నేతోః రామసేతుపర్యంతం. తథా హిమాలయ  
 పర్యంతం. వృద్ధం బాలకం చాభివ్యాప్య యో మద్భృత్యసౌగతాన్నహంతి స మయా  
 హంతవ్య ఇతి భృత్యానన్వశాదాక్షిప్తవాః. ౯౩. ఆ. నను స్వగురుత్వేన స్వీకృ  
 తత్వాదిష్టానాం వధాయ కిమిత్వేవ మాజ్ఞాం కృతవానిత్యత ఆహః—ఇష్టో౭పితి.  
 పిత్ర నియుక్తో భృగునందనః పరశురామ సాక్షా జ్ఞననీ మపి కిం నావధీత్? అపితు  
 హతవానేవ. ఆత్ర పూర్వోక్తనాధవధాజ్ఞారూపస్య విశేషస్య సమర్థనాయ సామాన్య  
 ముపన్యస్య విశేషాంతరోపన్యాసా ద్వికస్వరాలంకారః. యస్మి న్విశేషసామాన్యవిశేష  
 స్స వికస్వర ఇత్యుక్తేః. ౯౪. భట్టపాదానుసారిరాజేన సుధన్వనా ధర్మద్విషో జాధా  
 వినాశితాః తత్త్వావలంబినా యోగేంద్రేణ యోగనాశకా విఘ్నూ వ్యాధిస్థాపనం  
 శయప్రమాదాలస్యావీరతి భ్రాంతిదర్శనాలబ్ధభూమికా౭నవస్థితత్వాదయో౭ంతరాయా  
 యోగకాస్త్రోక్తా ఇవేత్యర్థః. ౯౫. తేషు దుష్టేషు జాడేషు హతేషు కోవిదః పండితో  
 భట్టపాదః - శ్రౌతమార్గం పరితస్తార సర్వతః ప్రసారితవాః - యథా తమిన్రేషు  
 అంధకారేషు నష్టేషు సూర్యో మహ స్తేజో విస్తాయతి తద్వత్. ౯౬. కుమారిలో  
 భట్టపాద ఏవ మృగేంద్రస్సింహస్తేన నిష్ప్రీత్యూహం నిర్విఘ్నం. ౯౭. ఆ. ఉపాధ్ధాత  
 రూపాం స్కందావతారకథాముపసంహరన్ శివావతారకథాం గ్రంథప్రతిపాద్యా  
 ముపక్షిపతి. ప్రాగ్భ్రమితి. జ్వలనాదనలాద్భవతీతి జ్వలనభూస్తేన సర్వజ్ఞేన భట్టపాదేన  
 పూర్వమసేన ప్రకారేణాస్తిక కర్తమార్గే ప్రవర్తితే సతి తత స్సంసారసాగరే నిమ  
 గ్నం భువనం అదైవతకాస్త్రప్లవేనోద్ధర్తుం కారుణ్యజలధిశ్చంద్రశేఖరో మహాదేవ

లేన, ఉద్ధర్తుం భువనమిదం భవాభిమగ్నం కారుణ్యాంబునిధియేష  
చంద్రచూడః. ౯౮.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదుపోద్ఘాత(కథాపరః)పరశ్శుభః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గోఽయం ప్రథమోఽభవత్.

ఇయేష ఇచ్ఛతిస్త ప్రహర్షిణీపుత్రం. 'హ్న జౌ గస్త్రీదశయతిః ప్రహర్షిణీయ'  
మితి లక్షణాత్. ౯౮.

ఇతి శ్రీమత్పురమహాన పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదకీష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే  
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యనిజయడిండిపే  
ప్రథమస్పర్శః.

శ్రీ ర ద్దు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, నవ్యాఖ్యానే

ద్వితీయసర్గ ప్రారంభః.



తతో మహేశః కిల కేరళేషు శ్రీమద్వృషాద్రౌ కరుణాసము  
 ద్రః, పూర్ణానదీపుణ్యతటే స్వయంభూలింగాత్తనానంగధగావిరా  
 సీత్. ౧. తచ్చోదితః కశ్చన రాజశేఖరస్వప్నే ముహుర్ద్దృష్టతదీయ  
 వైభవః, ప్రాసాదమేకం పరికల్ప్య సుప్రభం ప్రావర్తయత్తస్య సమర్థ  
 ణం విభోః. ౨. తస్యేశ్వరస్య ప్రణతార్తిహర్తుః ప్రసాదతః ప్రాప్త ని  
 రీతిభావః, కశ్చిత్తదభ్యాశగతో ౭ గ్రహారః కాలటిసభిభ్యో ౭ స్తి మహా  
 స్సనోజ్ఞః 3. కశ్చిద్వివశ్చిదిహ ని \* శ్చితధీర్విరేజే విద్యాధిరాజ ఇతి

శ్రీశంకరాపతారం విస్తరేణ వర్ణయితుం వీతికాం రచయతి - తత ఇతి. తతః  
 కర్తమార్గప్రవృత్త్యనంతరం కరుణాసముద్రః అనంగం కామం దహతీతి అనంగధజ్ఞ  
 హేశః కేరళేషు దేశవిశేషేషు శ్రీమద్వృషసంజ్ఞకే గిరా పూర్ణానదీపుణ్యతటే బ్యోతి  
 ర్లింగాత్తనా ఆవిరాసీత్పాదురభూత్. ఉపజాతిశ్చందః. ౧. తేన లింగాత్తనానంగవి  
 ర్భూతేన మహేశేన ప్రేరితః కశ్చన రాజశేఖరాభ్యో మహీపః పునఃపునః స్వప్నే  
 దృష్టప్రదీయో వైభవో యన సః. ఏకం ప్రాసాదం దేవాలయం పరికల్ప్య తస్య  
 విభోః సంపూజనం ప్రవర్తితవాత్. \* స్వాదింద్రవంశా తతజైరసంయుతైః. ౨. తస్య  
 ప్రణతార్తిహర్తు రీశస్య ప్రసాదాత్ ప్రాప్తః నిరీతిభావో ౭యం. ఈశయస్తు అతివృష్టి  
 రనావృష్టి ర్భూషికాశ్వలభాక్యుకాః, అత్యసన్నాశ్చ రాజాన ష్టదేతా ఈశయః  
 స్తుతాః ఇత్యుక్తాః షడ్బాధా జ్ఞేయాః. ఏవంవిధస్తస్య ప్రాసాదస్య సమీపగతః  
 కశ్చిత్ కాలఠినంజ్ఞో ౭తిరమ్యో ౭ గ్రహారో బ్రాహ్మణప్రధానో గ్రామో ౭ స్తి. 3.  
 ఇహస్త్విన్నగ్రహారే విద్యాధిరాజ ఇతి విశ్రుతనామధేయో నిశ్చలమతిః కశ్చిత్పుం  
 డితో విరేజే స పృషాద్రిసీలయో ౭వతరీతుకామో ౭వతరణేచ్ఛు ర్యస్య పుత్ర మాత్త

\* నిశ్చల ఇతి పాఠాంతరమ్.

విశ్రుతనామధేయః, దుద్రో వృషాద్రినిలయో 2చతరీతుకామో  
 యత్పుత్రమాత్మపితరం సమరోచయత్సః ౪. పుత్రో2భవత్తస్య పురా  
 త్తపుణ్యైస్సుబ్రహ్మతేజాశ్శివగుర్వభిఖ్యః, జ్ఞానే శివో యో వచనే  
 గురుస్తస్యాన్వర్థనామా కృతలబ్ధవర్ణః. ౫. స బ్రహ్మచారీ గురుగేహవాసీ  
 తత్కార్యకారీ విహితాన్నభోజీ, నాయం ప్రభాతం చ హుతాశనేవీ  
 వ్రతేన వేదం నిజమధ్యగీష్ట ౬. క్రియాద్యనుష్ఠానఫలో2ర్థబోధస్సనోప  
 జాయేత వినా విచారమ్, అధిత్య వేదానథ తద్విచారం చకార దురోస్థి  
 ధతరో హి వేదః. ౭. వేదేష్వధితేషు విచారితే ౭ర్థే శిష్యానురాగీ గురు  
 రాహ తంస్త, అపాతి మత్తస్స షడంగవేదో వ్యచారి కాలో బహుర  
 త్యగా త్తే. ౮. భక్తో2పి గేహం వ్రజ సంప్రతి త్వం జనో ౭పి తే దర్శన

పితరం సమరోచయత్ స విరేజే ఇతి వాన్వయః. ఉక్తం వసంతతిలకం త భ జా జగౌ  
 గః. ౪. తస్య విద్యాధిరాజస్య పురా పూర్వమనేకజన్తస్యాత్తైరాజితైః పుణ్యైః సుఘ  
 బ్రహ్మతేజో యస్య స శివగురుసంజ్ఞః పుత్రో ౭భవత్. యో జ్ఞానే శివో వచనే గురు  
 ర్పుహస్సుతిస్తస్య పుత్రస్య లబ్ధవర్ణో విచక్షణో విద్యాధిరాజో ౭న్వర్థనామార్థాను  
 రూపం నామాకృత సంజ్ఞాం కృతవాక్. ని. 'ధీమాన్సూరిః కృతీ కృషిర్లబ్ధవర్ణో విచ  
 క్షణః' ఇత్యమరః. \* స్వాదింద్రవజ్రాయది తౌ జ గౌ గః. ౫. ఆ. వివం శివగురో  
 ర్జన్తోక్త్వా తచ్చురితమాహ—స శివగురుః బ్రహ్మచారీ గురుగేహవాసశీలస్తస్య గురోః  
 కార్యకారీ విహితం భిక్షయా లబ్ధం గురవే నివేదిత మన్నం భోక్తుం శీలమస్యాస్తీతి  
 తథా హుతాశం హుతభుజం వహ్నిం నేవితుం శీలమస్యాస్తీతి. తథా వ్రతేన బ్రహ్మచ  
 ర్యనియమేన స్వీయం వేద మధ్యగీష్ట అధితవాక్. ౬. యతః క్రియా అనుష్ఠానం  
 ఫలం యస్య స అర్థబోధో విచారం వినా నైవ జాయతే ఆతో వేదానధిత్య తద  
 నంతరం తద్విచారం చకార వేదార్థవిచారాత్కం పూర్వమిమాంసాశాస్త్రమధితవాక్.  
 నన్వధితస్వాంగస్వాధ్యాయస్తదర్థం స్వయమేవ కుతో నావబుద్ధవానితి చేత్తత్రాహ -  
 హి యస్మాద్యేదో దురోస్థిధతరో విచారం వినా ౭తిశయేన దుర్లుటో యథార్థబోధో  
 యస్య సః. "ఉపేంద్రవజ్రా జ త జా స్తతో గౌ." ౭. వేదేష్వధితేషు సత్సు  
 తదర్థే చ విచారితే సతి శిష్యానురాగీ ఆచార్య స్తం శివగురు మాహస్య ప్రోక్తవాక్.  
 షడ్భిః శిక్షాకల్పవ్యాకరణచ్ఛాస్త్రోత్పిర్నిరుక్తసంజ్ఞై రంగై స్సుహిత స్సూరో వేదో  
 మత్త స్వయా పతితో విచారితశ్చ కాలస్తే తవ బహురతిక్రాంతః. ఉపజాతిచ్ఛండః.  
 ౮. యద్యపి త్వం భక్తస్తథా ౭పి సంప్రతీదాసీం గేహం వ్రజ సంబంధిజనో ౭పి తే

లాలస స్వాత్, గత్వా కదాచిత్స్వజనప్రమోదం విధేహి మా తాత  
 విలంబయస్వ. F. విధాతుమిష్టం యదిహాపరాష్టే విజానతా తత్పు  
 రుషేణ పూర్వమ్, విధేయ \* మేతద్యదిహ శ్వ ఇష్టం కర్తుం తదద్యేతి  
 వినిశ్చితోఽర్థః. G. కాలోఽప్తవీజాదిహ యాదృశం స్యాత్సస్యం న  
 తాదృగ్విపరీతకాలాత్, తథా వివాహాది కృతం స్వకాలే ఫలాయ  
 కల్పేత న చే ద్వృథా స్యాత్. G. ఆ జన్తనో గణయతో నను తా  
 న్లతాబ్ధా మాతా పితా పరిణయం తవ కర్తుకామా, పిత్రోరియం  
 ప్రకృతిరేవ పురోపసీతిం యధ్యాయత స్తనుభవస్య తతో వివాహమ్.  
 G. త త్తత్కులీనపితరస్సృహయంతి కామం త త్తత్కులీనపురుషస్య  
 వివాహకర్త, పిండప్రదాతృపురుషస్య ససంతతిత్వే పిండావిలోప ముపరి

తవ దర్శనలాలసః స్యాత్తస్మాత్కదాచిద్గత్వాస్వజనప్రమోదం విధేహి. శిష్యస్య పుత్ర  
 తుల్యత్వాత్ సంబోధనం. హే తాత మా విలంబయస్వ విలంబం మాకురు \*ఆఖ్యాన  
 కి తో జగురూ గమోజే జతావనోజే జగురూ గురుశ్చేత్. F. విలంబో న కర్తవ్య  
 ఇత్యుక్తం. తత్ర హేతుమాహ. యత ఇహాస్మిన్ లోకే యదపరాష్టే విధాతుమిష్టం  
 తదాయురాదేః క్షణభంగురతాం విజానతా పురుషేణ పూర్వాష్టే ఏవ విధేయం  
 ఏవమిహ యత్ శ్వః అనాగతేఽహి కర్తుమిష్టం తదద్య విధేయమితి వినిశ్చితో  
 ఽర్థ స్తస్మాన్నావిలంబయస్వేత్యర్థః. G. కించ యథాకాల ఉద్భవకాల ఉప్లాత్ క్షేత్రే  
 రోపితాద్వీజాదిహ యాదృశంసస్యం జాయతే తాదృశం విపరీతకాలాన్నైవ జాయతే.  
 తథా వివాహాది. స్వస్య వివాహాదేః కాలే యావనాద్యవస్థాయాం కృతం ఫలాయ  
 పుత్రోత్పత్త్యాదిఫలరూపాయ కల్పేత శక్తం భవేత్. అన్యథా తత్ వివాహాది కృతం  
 వ్యర్థం స్యాత్. G. కించ ఆ జన్తనో జన్తప్రభృతి నను నిశ్చయేన తవ పరిణయం  
 వివాహం కర్తుకామా మాతా పితా చ తాన్ గతాన్ సంవత్సరాన్ గణయతో గణ  
 నం కురుతః. యస్మాత్ కారణాత్పిత్రో రియం ప్రకృతిః స్వభావ ఏవ పురా పూర్వం  
 తనుభవస్యాత్తజస్యోపసీతిమపనయనం తత స్తదనంతరం వివాహం యత్ ధ్యాయతః  
 కదా భవిష్యతీతి యచ్ఛింతనం కురుతః స ఇత్యర్థః. అత్ర సామాన్యవిశేషయోరుక్తత్వా  
 దర్థాంతరన్యాసాలంకారః. 'ఉక్తి రర్థాంతరన్యాసః స్యాత్సామాన్యవిశేషయో' రితి  
 క్షేః. G. ఆపిచ త త్తత్కులీనపితరః త త్తత్కులీనపురుషస్య వివాహకర్త కామం  
 స్సృహయంతి పరిణయకర్తగోచరాం స్సృహామత్యంతం కుర్వంతి, యత స్తత్కులీనపితరః

\* 'మేవంయదిహ' ఇతి పాతాన్తరమ్.

స్ఫుట మిక్షమాణాః. ౧౩. అర్థావబోధనఫలో హి విచారవేషతచ్చా  
 పి చిత్రబహుకర్త విధానహేతోః, తత్రాధికారమధిగచ్ఛతి సద్వితీయః  
 కృత్వా వివాహమితి వేదవిదాం ప్రవాదః. ౧౪. సత్యం గురో న  
 నియమో ౭స్త్రీ గురో రధితవేదో గృహీ భవతి నాన్యపదం ప్రయాతి,  
 వైరాగ్యవా స్వృజతి భిక్షుపదం వివేకి నో చేద్గృహీ భవతి రాజ

పిండప్రదాతృపురుషస్య ససంకతిత్వే సతి ఉపరి ఆగ్రే పిండావిలాపం స్ఫుటం సమిక్ష  
 మాణాః. ౧౩. అ. న కేవలమేతావదేవాపితు 'సహోభా' చరతాం ధర్మమిత్యాది  
 శ్రుత్వా సద్వితీయస్య కర్తవిధానే ౭ధికారశ్రవణాత్తద్ధర్మమి వివాహ ఆవశ్యక  
 ఇత్యాహ-ఆరేఫ్ణి. ఏష విచారో ౭ర్థావబోధనఫలో ౭ర్థస్యావబోధనం పరిజ్ఞానం ఫలం  
 యస్య స ఏతస్య విచారస్ఫుటపరిజ్ఞానం ఫలం తచ్చార్థావబోధనం విచిత్రాణాం యజ్ఞా  
 నాం విధానార్థం. అత్ర విచిత్రయజ్ఞవిధానే వివాహం కృత్వా సద్వితీయః ద్వితీ  
 యయా పత్నీసహ వర్తమానో ౭ధికారం గచ్ఛతి ప్రాప్నోతీతి వేదవిదాం ప్రవాదః.  
 ౧౪. ఏవముక్తః శివగురురువాచ సత్యమిత్యాదినా. సత్యమిత్యర్థాంగీకారః. హేగురో  
 గురోః సకాశాత్ ఆధితో వేదో యేన స గృహీ ఏవ భవతి అన్యపద మన్యాశ్రమం  
 స ప్రయాతీతి నియమో నాస్తి. నను బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీభవే ద్దృహోద్వసీ  
 భూత్వా ప్రవ్రజేత్. 'తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన  
 దానేన తపనా ౭నాశకేన స హ వా ఆత్మయాజీ యో వేద ఇదం మే ౭నేనాంగం  
 సంస్కీయత ఇదం మే ౭నేనాంగ ముపధీయతే. విశుద్ధసత్వస్తు తం పశ్యతి నిష్కళం  
 ధ్యాయమానః. జాయమానో వై బ్రాహ్మణ స్త్రిభిర్ బుణవా'నిత్యాద్యాః శ్రుతయః.  
 'మహాయజ్ఞై శ్చ యజ్ఞై శ్చ బ్రాహ్మీయం క్రియతే తనుః' యస్యైతే ౭ష్టాచత్వా  
 రింశస్సంస్కారాః. 'బుణాని త్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేత్. జ్ఞాన  
 ముత్పద్యతే పుంసాం క్షయాత్పాపస్య కర్తవ్యః' ఇత్యాద్యాః స్మృతయశ్చాశ్రమా  
 దాశ్రమాంతరప్రవేశస్య యజ్ఞాద్యనుష్ఠానా చ్చిత్తశుద్ధా జ్ఞానప్రాప్తే శ్చ క్రమనియమం  
 ప్రబోధయంతీతి చే త్తత్రాహ-వైరాగ్యవానిహముత్సాధ్యో'గేషు విరక్తో వివేకి నిత్యా  
 నిత్యపస్తువివేకవాక్. ఉపలక్షణమేతత్సాధనచతుష్టయసంపన్న ఇత్యర్థః. చతుర్థాశ్రమం  
 గచ్ఛతి అయమర్థః 'యది చేతరథా బ్రహ్మచర్యాదేవ ప్రవ్రజే ద్దృహో ద్వా పనా  
 ద్వాష్టవా హ్యేతే హ్యదృఢా యజ్ఞయాహః' 'స కర్తవా స ప్రజయా ధనేన  
 త్యాగేనై కే ౭మృతత్వమానశు'రిత్యాదిశ్రుత్యమరోధేన మధ్యమాధికారిణ ఏవ క్రమ  
 నియమో న తు శుద్ధసత్వస్యోక్కుటవైరాగ్యవతో ముఖ్యాధికారిణో జాయమాన  
 ఇత్యస్యాపి గృహస్థః సంపద్యమాన ఇత్యర్థః. గృహస్థస్యాపి సత్యశుద్ధర్థిం మేవ

పదం తదేతత్. ౧౫. శ్రీనైష్ఠికాశ్రమమహం పరిగృహ్య యావజ్జీవం  
 వసామి తవ పార్శ్వగత శ్చిరాయుః, దండాజినీ సవినయో బుధ జుహ్వా  
 దగ్నో వేదం పఠన్ పఠితవిస్తృతిహానిమిచ్ఛన్. ౧౬. దారగ్రహో  
 భవతి తాపదయం సుఖాయ యావత్కృ తోను భవగోచరతాం గత  
 స్స్యాత్, పశ్చాచ్ఛునైర్విరసతాముఫయాతి సోఽయం కిం నిహ్నుషే  
 షే త్వమనుభూతిపదం మహాత్మన్. ౧౭. యాగోఽపి నాకఫలదో  
 విధినా కృతశ్చేత్స్వాయ స్సమగ్రకరణం భువి దుర్లభం తత్, వృష్ట్యా  
 దివన్న హి ఫలం యది కర్తవీ స్వాద్విష్ట్యా యథోక్తవిరహే ఫలదుర్వి  
 ధత్వమ్. ౧౮. నిఃస్వో భవేద్యది గృహీ నిరయీ స నూనం భోక్తుం

ఋణాపాకరణం తదిదముక్తం నోచేదితి వివేకాదిమాన్ భవతి చేత్త్వం గృహీ  
 భవతి తదేతత్ రాజవదం రాజమార్గః. ౧౫. త్వయా తర్హి కిం కర్తవ్యమిత్యపే  
 డాయామాహ - శ్రీనైష్ఠికాశ్రమం మరణాంతలప్తాచర్యం పరిగృహ్య చిరాయు  
 రహం తవ పార్శ్వగతః సమీపే స్థితో దండాజినీఽస్య స్త ఇతి దండాజినీ విన  
 యేన సహవర్తత ఇతి సవినయో హే బుధ సర్వజ్ఞ ఆగ్నో జుహ్వాఞ్ఘోమం కుర్వన్  
 వేదం పఠన్ పఠితస్య విస్తృతేర్థానిమభావమిచ్ఛన్ వసామి వాసం కరిష్యామి -  
 'వర్తమానసామీప్యే వర్తమానవద్యేతి లట్. ౧౬. ఆ. నన్యతి సుఖకరం దారగ్రహం  
 విహాయ కథమతిదుఃఖదం నైష్ఠికాశ్రమమంగీకురుష ఇతి చేత్తత్రాహ - దారగ్రహ  
 ఇతి. ఆయం దారగ్రహ స్తావత్సుఖాయ భవతి. యావత్కృతస్యన్ ఆనుభవగోచర  
 తాం గతః ప్రాప్తస్స్యాత్ ఆనుభవవిషయతాప్రాప్తివర్తంతమిత్యర్థః. పశ్చాద్దనుభవగోచ  
 రతాప్రాప్త్యనంతరం సోఽయం దారగ్రహో విరసతాం వైరస్యముపయాతిప్రాప్నోతి.  
 హే మహాత్మన్ అక్షుద్రస్వభావ-అనుభూతిపదమనుభవగమ్యం కిం నిహ్నుషే ఆపల  
 వసి ఆపలపీతుమశక్యమిత్యర్థః. ౧౭. ఆ. నన్వైహికసుఖాభావేఽపి వివాహే కృతే  
 యాగాద్యనుష్ఠానేన పారతాకికం తతేన్నేక్యతీతి చేత్తత్రాహః—యాగోఽపీతి. యాగో  
 విధినా యథావిధి కృతశ్చేత్స్వర్గఫలదః న చ తథా కర్తుం శక్యత ఇత్యాహ - ప్రాయ  
 స్తత్సమగ్రకరణం భువి దుర్లభం తద్విదా తు ఫలం నైవ లభ్యతే హి యస్తాదాదివదేన  
 చిత్రాదియాగఫలం పశ్చాద్వికం గృహ్యతే. సృష్ట్యాదివత్కర్తవీ ఫలం యది న స్యాత్త  
 ర్హి వైవవశాద్యథోక్తవిరహే ఫలదుర్లభత్వం భవతి తస్కారీర్యాదియాగఫలభూత  
 వృష్టిః తథా చ పారతాకికసుఖప్రాప్త్యాశాపీత్యర్థః. ౧౮. న కేవలం సుఖాభావ ఏవా  
 పిత్యతిదుఃఖమపీత్యాశయవా నాహ-యది గృహీ నిస్స్వో నిర్ధనో భవేత్త్వం నూనం

న దాతుమపి యగి ఊమతే ౭ణుమాత్రమ్, పూర్ణో ౭పి పూర్తిమభి  
 మంతుమశక్నువనోయ మోహేన శం న మనుతే ఖలు తత్రతత్ర.  
 ౧౯. యావత్సు సత్సు పరిపూర్తి రథో ఆమీషాం సాధో గృహోప  
 కరణేషు సదా విచారః, ఏకత్ర సంహతవతః స్థితపూర్వనాశ స్తచ్చాప  
 యాతి పునరప్యపరేణ యోగః. ౨౦. ఏవం గురౌ వదతి తజ్జనశో  
 నినీషు రాగచ్ఛదత్ర తనయం స్వగృహం గృహే-శః, తేనానునీయ  
 బహుళం గురవే ప్రదాప్య యత్నాన్ని కేతనమనాయి గృహీతవిద్యః.  
 ౨౧. గత్వా నికేతనమసౌ జననీం వవందే సా ౭౭లింగ్య తద్విరహా

నిశ్చయేన స నిరయా నరకవాక్. నిరయిత్వ మేవ స్ఫుటయతి యో ౭ణుమపి భోక్తుం  
 దాతుం చ న ఊమతే సమర్థో న భవతి న నూనం నిరయాతి సంబంధః. నను క్రీమతుక్  
 లాత్పన్నస్య తవ నాస్తి దుఃఖమితి చేత్తత్రాహ-పూర్ణోపీతి. పూర్ణో-౭పి పూర్తిం పూర్ణ  
 తామభిమంతు మశక్నువన్ యో మోహేనావివేకేన తస్మిన్ తస్మిన్ విషయే శం  
 సుఖం న మనుతే సో ౭పి నూనం నిరయాత్పర్కః. విషయసంపత్తేస్తృష్టానివ ర్తకత్వాత్ప  
 ర్వానర్థబీజభూతతృష్టానువిధ చేతనః సుఖాప్రాప్తిదీక్షఖావాప్తిసత్త్వా నిరయిత్వ మేవేతి  
 భావః. తథాచోక్తం. 'న జాతు కామః కామానాముపభోగేన శామ్యతి. హవిషా కృష్ణ  
 వర్ణేవ భూయ ఏవాభివర్ణతే' ఇతి. 'యాన్యేతాని దురంతాని దుర్జరాణ్యున్నతాని చ,  
 తృష్టావల్యాః ఫలానీహ తాని దుఃఖాని రాఘవ. యావతీ యావతీ జంతో రిచ్ఛోదేతి  
 యథాయథా, తావతీ తావతీ దుఃఖబీజముష్టిః ప్రరోహతీతి చ. ౧౯. ఆథో అతః  
 కారణాల్ హే సాధో గృహోపకరణేషు సదా విచారో భవతి యావత్సు సత్సు  
 ఆమీషాం సంబంధిజనానాం పరిపూర్తిః పరిపూర్ణతా స్యాదమీషాం గృహస్థానామితి  
 వా. తథా చైవం విచార్యమాణస్య ప్రయత్నేనైకత్రైకస్మిన్ స్థానే సంహతవతః సం  
 చయం కృతవతః స్థితపూర్వనాశ ఏకతనంచయాత్పూర్వం స్థితస్య సంచితస్య నాశో  
 భవతి చ పునస్తదీయం వశ్చాత్సంచితమప్యపయాతి నశ్యతి. పునరప్యపరేణ యోగస్యం  
 యోగో భవతి. తథాచ గృహస్థాశ్రమే సర్వదా దుఃఖమేవేతి భావః. ౨౦. ఏవముక్త  
 ప్రకారేణ శివగురౌ వదతి సతి తస్య శివగురో ర్జనకః పితా గృహేశః సుతం గృహం  
 ప్రతి నినీషుర్వేతుమిచ్ఛురాగచ్ఛత్ ఆగతవాక్. ఆగత్య యదకరోత్తదాహ —  
 బహుళం బహుధానునయం విషయం కృత్వా తేన శివగురుణా గురవే బహుళం దక్షి  
 ణాద్రప్యం ప్రదాప్యగృహీతా విద్యాయేన స శివగురుర్యత్నాన్ని కేతన మనాయి ఆనీత  
 ఇత్యర్కః. ౨౧. గత్వేతి. అసౌ శివగురుర్నికేతనం గత్వా మాతరం వవందే. సా జననీ

జం పరితాప మాఙ్గుత్, ప్రాయేణ చందనరసాతలశీతలం తద్య  
 త్పుత్ర గాత్ర పరిరంభణనామధేయమ్. ౨౨. శ్రుత్వా గురోస్సద  
 నతశ్చిరమాగతం తం తద్బంధురాగమదథ త్వరితే క్షణాయ,  
 ప్రత్యుద్గమాదిభిరసావపి బంధుతాయాస్సంభావనాం వ్యధిత విత్త  
 కులానురూపామ్. ౨౩. వేదే పదక్రమజటాదిషు తస్య బుద్ధిం సం  
 వీక్ష్య తజ్జనయితా బహుశోఽప్యప్యచ్ఛత్, యస్యాభవత్ప్రీధిత  
 నామ వసుంధరాయాం విద్యాధిరాజ ఇతి సంగతవాచ్యమస్య.  
 ౨౪. భాట్టే నయే గురుమతే కణభుక్తతాదౌ ప్రశ్నం చకార తన  
 యస్య మతిం బుభుత్సుః, శిష్యోఽప్యవచ సతపూర్వగురుస్సమా  
 ధిం పిత్రోదీతస్త్రితముఖో హసితాంబుజాస్యః. ౨౫. వేదే చ శాస్త్రే

పుత్ర మాశ్లిష్య తస్య పుత్రస్య విరహాజ్ఞాతం పరితాపమాఙ్గుత్ త్యక్తవతీ. తత్ర హే  
 తుమాహ.—యత్ పుత్ర గాత్రాలింగననామధేయం తచ్ఛందనరసాదపి ప్రాయేణ శీతల  
 మత ఇత్యర్థః. అత్రాథాంతరన్యాసః. యద్వా పరితాపత్యాగస్య ప్రాయేణేత్యాదినా  
 సమర్థనాతాత్కావ్య లింగాలంకారః. 'సమర్థనీయస్యార్థస్య కావ్యలింగం సమర్థన'మి  
 త్యుక్తః. ౨౨. అథానంతరం గురోర్ద్రవోచ్చిరాదాగతం శివగురుం శ్రుత్వా తద్బంధు  
 స్తత్సంబంధివర్గః శిషు మవలోకనాయ ఆగమత్. అసౌ శివగురురపి బంధుతాయాః  
 బంధుసమూహస్య ప్రత్యుద్గమప్రణామాదినా విత్తకులానురూపాం సంభావనాం సవ  
 ర్యాం వ్యధిత విహితవాక్. ధాఖో లుజి తజ్. స్థాఘోర్వీచ్యేతీకారః. సిచః కిత్వా  
 ద్గణాభావః. ప్రాస్యా దక్లాదితి సకారలోపః. ౨౩. తతో యద్వృత్తం తదాహ.—  
 వేదే వేదాదిషు ఆదిపదేన శిఖాఘనాదిషు తస్య బుద్ధిం వీక్ష్య తస్య జనకః బహుా  
 ప్రశ్నా న్కృతవాక్ సంగతం విద్యాధిరాజత్వరూపం వాచ్యం యస్య తద్విద్యాధి  
 రాజ ఇతి ప్రధితం నామ యస్యాస్య వసుంధరాయామభవత్స బహుశోఽప్యప్యచ్ఛ  
 దిత్యర్థః. ౨౪. ఆ. బహుశోఽప్యప్యచ్ఛదితి విప్రుశోతి—భాట్టే నయే భట్టపాద  
 సిద్ధాంతే గురుః ప్రభాకరః. కణభుక్కణాదః. ఆదినా గౌతమాసాంఖ్యమతాదినం  
 గ్రహః. తనయస్య మతిం బోద్ధమిచ్ఛుః ప్రశ్నం కృతవాక్. ఏవం పిత్రోదీతః  
 పుష్ట శిష్య స్తస్య పుత్ర శివగురురపి సమాధానమువాచ— తం విశిష్యి. పూర్వం  
 నతో నమస్కృతో గురుశ్యేనేతి స్త్రీనేన మందహాసితేన యుక్తం ముఖం యస్యా  
 తపివ హాసితమివద్వికసితం యదంబుజం తథాభూతమాస్యం వదనం యస్య సః.  
 ౨౫. ప్రశోత్తరే స్వమతస్థాపనే పరమతఖండనే చ తాం తథాభూతాం నిపుణతాం  
 కుశలతాం దృష్ట్వాఽస్య పితాఽత్యంతం తోషం ప్రాప. యా పుత్రస్య వాక్ వాణీ

చ నిరీత్య బుద్ధిం ప్రశోత్తరాదావపి నైపుణీం తామ్, దృష్ట్వా తు  
 తోషాతితరాం సితాఽస్య స్వతస్సుఖా యా కిము శాస్త్రతో వాక్.  
 ౨౬. కన్యాం ప్రదాతుమనసో బహవోఽపి విప్రాస్తన్తందిరం ప్రతి  
 యయు ర్గణపాశకృష్టాః, పూర్వం వివాహసమయాదపి తస్య గేహం  
 సంబంధవత్కిల బభూవ పరీతుకామైః. ౨౭. బహ్వర్థదాయిషు బహు  
 వ్యపి సత్సు దేశే కన్యాప్రదాతుషు పరీత్య విశిష్టజన్త, కన్యామయా  
 చత సుతాయ స విప్రవర్యో విప్రం విశిష్టకులజం ప్రథితానుభావః.  
 ౨౮. కన్యాపితుర్వరపితుశ్చ వివాద ఆసీదిత్థం తయోః కులజాషోః  
 ప్రథితోరుభూతోః, కార్యస్త్వయా పరిణయో గృహమేత్య పుత్రీ  
 మానీయ సద్ తనయాయ సుతా ప్రదేయా. ౨౯. సంకల్పితాద్విగుణ  
 మర్థమహం ప్రదాస్యే మద్దేహమేత్య పరిణీతియం కృతాచేత్, అర్థం  
 వినా పరిణయం ద్విజ కారయిష్యే పుత్రేణ మే గృహగతా యది  
 కన్యకా స్యాత్. ౩౦. కశ్చిత్తు తస్యాః పితరం బభాణ మిథస్సమా

న్వతః శాస్త్రతో విహీనాఽపి సుఖరూపా సా శాస్త్రతస్సుఖరూపేతి కిము వక్తవ్యం.  
 'కైముత్యేనార్థసంసిద్ధిః కావ్యార్థాపత్తిష్యతే'. ౨౬. ౨. తతః కిం వృత్తమిత్యా  
 కాంతయామాహ - కన్యామితి. గుణలక్షణపాశేనాకృష్టాః కన్యాం ప్రదాతుమనసో  
 బహవోఽపి విప్రాస్తస్య మందిరం ప్రతి యయు ర్గృహరతో వివాహకాలాత్పూర్వమపి  
 తస్య విద్యాధిరాజస్య శివగురో ర్వా గృహం పరీతుకామైః కుమారవరణార్థిభిః విప్రై  
 స్సంబంధవదృభూవ. వసంతిలకావృత్తమ్. ౨౭. కస్మిన్ దేశే బహ్వర్థదాయిషు  
 కన్యాప్రదాతుషు బహువ్యపి సత్సు విశిష్టం శ్రేష్ఠజన్త పరీత్య ప్రఖ్యాతానుభావః స  
 విప్రవర్యో విద్యాధిరాజో విప్రం విశిష్టకులలోత్పన్నం మఘపండితాభిధం కన్యామయా  
 చత. 'ఆకథితం' చేతి కర్తవ్యం. ఉక్తనామకాద్విప్రాదిశ్యర్థః. ౨౮. ప్రఖ్యాతా బహి  
 విభూతిర్వయోస్తయోః కులవతోః కన్యాపితుర్వరపితుశ్చేత్థం వివాద ఆసీత్తత్ర కన్యా  
 పితుర్వచనముదాహరతి—అస్తద్భ్రమే ఆగత్య పుత్రస్య వివాహస్త్వయా కార్యః.  
 వరపీతు ర్వచన మాహ—అస్తదీయం గృహం పుత్రీ మానీయ మత్సుత్రాయ సుతా  
 ప్రదేయా. ౨౯ ఏవముక్తో మఘపండిత ఆహైతావద్గనం దాస్యామితి సంకల్పితా  
 ద్విగుణమర్థం ధనం ప్రదాస్యే. యది మద్దేహమాగత్యాయం వివాహః కృతశ్చేత్.  
 విద్యాధిరాజ ఆహ—మే ద్విజ యది కన్యకా మే గృహం ప్రాప్తా, తస్మిన్  
 వినైవ పుత్రేణ పరిణయం కారయిష్యే. ౩౦. ఏవం విపదమానయోస్తయోర్చే

హలూయ విశేషవాదీ, అస్తాసు గేహం గతవత్స్వముష్టై విగ్రహద్య  
 కన్యామపరః ప్రదద్యాత్. 30. తేనానునీతో వరతాతభాషితం ద్విజా  
 2నుమేనే వరరూపమోహితః, దృష్టో గుణస్సంవరణాయ కల్పతే  
 మంత్రో 2భిజాపాచ్చిరకాలభావితః. 31. విద్యాధిరాజమఘపండిత  
 నామధేయా సంప్రత్యయం వ్యతనుతామభివ్రూజ్య దైవమ్, సమ్య  
 జ్ఞుహూర్తమవలంబ్య విచారణీయా మాహూర్తికా ఇతి పరస్పర  
 మూచివాంసా. 33. ఉద్వాహ్య శాస్త్రవిధినా విహితే ముహూర్తే  
 తౌ సంముదం బహుమహాపతురాష్టకామా, తత్రాగతో భృశమమో  
 దత బంధువర్గః కిం భాషితేన బహునా ముదమాప వర్గః. 34. తౌ  
 దంపతీ సువసనౌ శుభదంతపజ్జీ సంభూషితౌ వికసితాంబుజరమ్య

తస్యాః కన్యాయాః విశరం సమాహలూయ కల్పిత్తు విశేషవాదీ జగాద - అస్తాసు  
 గేహం గతవత్సు అపరో మిథః పరస్పరం విగ్రహ్య విగ్రహం భేదం విధాయాముష్టై  
 కన్యాం ప్రదద్యాత్ సంభావనాయాం లిజ్. మిథో రహసి సమాహూయేతి వా.  
 ఆఖ్యాసకీవృత్తమ్. 30. తేన విశేషవాదినా కేనచిదనునీతో 2నునయం ప్రాపితో  
 మఘపండితః పుత్రీమానీయ సద్ద తనయాయ సుతా ప్రదేయేత్యేవంరూపం వర  
 పితుర్భాషిత మనుమేనే స్వీకృతవాక్. యతో పరస్య రూపేణ మోహితః యస్తాచ్చ  
 దృష్టో గుణః సంవరణాయ కల్పతే యోగ్యో భవతి యథాభిజాపాచ్చిరకాలభావితో  
 బహుకాలమధ్యస్తో మంత్రః సంవరణాయ కల్పతే తద్వత్. వాచకలుప్తోపమాలం  
 కారః. వంశస్తేంద్రవంశామిశ్రితత్వానుపజాలిస్తదుక్తం. 'ఇథం కిలాన్యాస్యపిమిశ్రి  
 తాసు స్మరంతి జాతిస్విదమేవ నామేతి. 31. విద్యాధిరాజమఘపండితసంజ్ఞా  
 సమ్యక్ ముహూర్తమవలంబ్య దైవం గణవత్పాదికులదైవతం చ సమ్యగభివ్రూజ్య  
 వాద్దానరూపం సంప్రత్యయం వ్యతనుతాం విస్తారితవంతౌ. తతశ్చ వివాహార్థం మా  
 హూర్తికా జ్యోతిర్విదో విచారణీయా ఇతి పరస్పరముక్తవంతౌ. వసంతతిలకా. 33.  
 తతశ్చ విహితే ముహూర్తే శాస్త్ర విధినాతో విద్యాధిరాజమఘపండితో ఉద్వాహ్యవివా  
 హం కృత్వా బహుం ఏవులాం సమ్ముదం ప్రమోద మవాపతుః. యతః ప్రాప్తాభిలాషా.  
 తత్రాగతో బంధువర్గశ్చాత్మశం మోదం ప్రాప్తవాక్ కిం బహునా కథితేన సర్వో  
 2పి బంధ్యబంధుసముదాయో ముదం ప్రాపేత్సర్గః. 34. తౌ దంపతీ సువసనావతి.  
 తౌ సతీశవగురుసంజ్ఞా దంపతీ సువస్త్రా శుభా దంతపంక్తి ర్యయో స్తౌ సువ్యలంకృతో  
 వికసితకమలపద్మయం ముఖం యయోస్తౌ ప్రిడయా లజ్జయా సహ పర్తమానేన

వక్త్రా, సప్రీడహాసముఖవీక్షణసంప్రహృష్టా దేవావివావతురనుత్తమ  
 శర్మనిత్యమ్. 3౧. అగ్నీనథాఽధిత మహోత్తమయాగజాతం కర్తుం  
 విశేషకుశలైస్సహితో ద్విజేశః, తత్తత్ఫలం హి యదనాహితహవ్య  
 వాహస్యాదుత్తరేషు విహితేష్యపి నాధికారి. ౩౬. యాగైరనేకై  
 ర్భూవిత్తసాధ్యై ర్విజేతుకామో భువనాన్యయష్ట, వ్యస్తారి దేవైర  
 మృతం తదాశైర్దినేదినే సేవితయజ్ఞభాగైః. 3౭ సంతర్పయంతం పితౄ  
 దేవమానుషాంస్తత్తత్పదార్థై రభివాంఛితైస్సహ, విశిష్టవితై స్సుమ  
 నోభిరంచితం తం మేనిరే జంగమకల్పపాదః. 3౮. హోహకారవ్రతి  
 నో దినేదినే వ్రతేన వేదం హతో మహాత్మనః, శ్రుతిస్తృతిప్రోదితకర్మ  
 కుర్వతస్సమా వ్యతీయు ర్దినమాససంమితాః. 3౯. యావేషు మారగ

హాసేన మందహాసితేన యుక్తయో ర్దుఖయోర్వీక్షణేన సమ్యక్ ప్రకర్షేణ హృష్టా  
 దేవో పార్వతీమహాదేవావివాసుత్తమం సుఖమవావతుః. 3౧. అథ వివాహానంతరం  
 తత్తద్యాగకర్తవ్యతావిశేషేషు కుశలైః ఋత్విగ్భిః సహితో ద్విజేశః శివగురుత్త  
 త్ఫలం మహతాముత్తరేషామవసథ్యాధానాదూర్ధ్వానామత్యుత్తమానాం వా యాగా  
 నాం సమాహం కర్తుమగ్నీకౌ గార్హపత్యాహవనీయదక్షిణాఖ్యానధిత అగ్నౌ  
 ధానం కృతవాక్. హి ప్రసిద్ధం. యద్యస్తాదనాహితాగ్నిః పుమాక్ విహితేష్యప్రు  
 త్తరేషు యాగేషు అధికారి న స్యాత్తస్మాదిత్యర్థః. 3౬. భువనాని స్వర్గాదీని జేతు  
 కామో బహువిత్తసాధ్యైరనేకైర్వాగైరయష్ట యజనం కృతవాక్. లేషాం యాగా  
 నామాశా యేషాం తై ర్యతో దినేదినే-సేవితా యజ్ఞభాగా యైస్సైరేవై రమృతం  
 వ్యస్తారి విస్తృతమ్. ఆత్రామృతసంబంధిస్తరణసంబంధే-పి తదసంబంధవర్ణనాశ్చసంబం  
 ధాతిశయోక్తిరలంకారః. 'యోగే-వ్యయోగసంబంధాతిశయోక్తిరితీర్మతే' ఇత్యుక్తే.  
 3౭. పితౄదేవమానుషాంఛితై స్సహ తత్తత్పదార్థైః సంతర్పయంతం విశిష్టం  
 విద్యాదిలక్షణం విత్తం యేషాం తైర్దేవతాస్థానీయైః సుమనోభిర్విద్వద్భిరంచితం పూజితం.  
 యద్వా, విశిష్టాని చ తాని విత్తాని తై రేవ సుమనోభిః పుష్కైరంచితం వ్యాజ్ఞం  
 శివగురుం జంగమకల్పవృక్షం జనా మేనిరే. స్వర్గభ్యః కల్పపాదపః స్థావర ఇతి  
 తతో-వ్య వ్యతిరేకాభిధానాత్ వ్యతిరేకాలంకృతిః. 'వ్యతిరేకో విశేషశ్చే దుప  
 మానోపమేయయోరిత్యుక్తత్వాత్. 3౮. దినమాసపరిమితాః సమాః సంవత్సరా  
 వ్యతీయు ర్వ్యతిక్రాంతాః. 'జ తో తు వంశస్థ ముదీరితంజరౌ'. 3౯. మారః కామః.  
 ఋసుంధరా భూమిః విద్యాసు పృథ్విః సర్వోత్తమః ధనినాం పురస్కరో-౭గ్రగణ్య ఏవం

క్షమయా వసుంధరా విద్యాసు వృద్ధో ధనినాం పురస్సరః, గర్వాన  
 భిజ్జో వినయీ సదానతస్స నోపలేభే తనయాననం జరకా. ౪౦. గావో  
 హిరణ్యం బహుసస్యమాలినీ వసుంధరా చిత్రపదం నికేతనమ్, సంభా  
 వనా బంధుజనైశ్చ సంగమో న పుత్రహీనం బహవోఽప్యమూము  
 హా. ౪౧. అస్యామజాతా మమ సంతతిశ్చేచ్ఛర్చద్యవశ్యం భవితోప  
 రిష్టాత్, తత్రాప్యజాతా తత ఉత్తరస్యామేవం స కాలం మనసానినాయ.  
 ౪౨. ఖండస్తనా శ్శివగురుగ కృతకార్యశేషో జాయామచష్ట సుభగే  
 కిమతగ పరం నౌ, సాంగం వయోఽర్థమగమత్కులజే న దృష్టం పుత్రా  
 ననం యదిహలోక్యముదాహరంతి. ౪౩. ఏవం ప్రియే గతవతోస్సుత  
 దర్శనం చే త్పంచత్వమైవ్యదధ నౌ శుభమాపతిష్యేత్, అస్యాభ్యు  
 పాయ మనిశం భువి వీక్షమాణో నేక్షే తతః పితృజనిర్విఫలా మమా  
 భూత్. ౪౪. భద్రే సుతేన రహితౌ భువి కే వదంతి నౌ పుత్ర

భూతోఽపి గర్వానభిజ్జో గర్వరహితః యతో వినయీ వినయవాక్ యతః సదా  
 నతో నమ్రః ఏవంవిధః శివగురుర్జరకా జరాం గచ్ఛత్ పుత్రస్య ముఖం నోపలేభే న  
 ప్రాప. ఆత్ర విషయభేదేన బహుధోల్లేఖనాదుల్లేఖాలంకారః 'ఏకేన బహుధోల్లేఖే  
 ఽప్యసౌ విషయభేదతః' ఇత్యుక్తేః. ౪౦. చిత్రపద మాశ్చర్యాస్వదం నికేతనం గృహం  
 బహుగుణైరయం సంపన్న ఇతి సంభావనా. ఏతే బహవో ఽపి మోహహేతవః పుత్ర  
 హీనం శివగురుం నామూముహాత్ స్వస్తి న్నశక్త్యాపాదనేన మోహితం న కృతవంతః.  
 ౪౧. అస్యామృతౌ మమ సంతతిరజాతా చేదుపరిష్టాదగ్రే శరది ఆవశ్యం భవిష్యతి  
 తస్యామప్యజాతా చే త్రత ఉత్తరస్యాం హేమంతబుతో భవిష్యతీత్యేవం మనోరథైః  
 వ్యాప్తాంతఃకరణః కాలం నినాయ నీతవాక్. ౪౨. ఖండలో ఖేదయుక్తం మనో  
 యస్య కృతిః కార్యస్య శేషో యేన న శివగురుర్భార్యామచష్టాక్షవాక్. హే సుభగే  
 ఆతః పరం కిం కర్తవ్యం నౌ ఆవయో రంగేనేంద్రియసామర్థ్యేన సహితం వయో ఽర్థ  
 మగమత్ హేకులజే పుత్రాననం న దృష్టం యత్పుత్రసుఖం ఇహ లోక్యం ఇహలోకే  
 తముదాహరంతి 'పుత్రేణాయం లోక' ఇతి శ్రుతేః. వసంతతిలకా. ౪౩. హేప్రియే  
 ఏవం సుతదర్శనం గతవతోః ప్రాప్తవతోరావయోః పంచత్వం మరణమైవ్యచ్ఛేదధ నౌ  
 ఆవయోః శుభ మాపతిష్యే దాగమిష్యే దస్య పుత్రదర్శనస్యాభ్యుపాయమనిశం భువి  
 వీక్షమాణో ఽన్విష్యమాణో నేక్షే న వశ్యామి తత స్తస్మాత్తమ పితృతో జని ర్జన్త  
 నిష్ఫలా ఽభూత్. ౪౪. కించ హేభద్రే సుతేన రహితౌ నావావాం భువి కే వదన్తి!

పాత్రసరణిక్రమతః ప్రసిద్ధిః, లోకే న పుష్పఫలశూన్యముదాహరంతి వృక్షం ప్రవాళసమయే ఫలితం విహాయ. ౪౫. ఇతీరితే ప్రాహతదీయభార్యా శివాఖ్యకల్పద్రుమమాశ్రయావః, తత్సేననాన్నాభవితా సునాథ ఫలం స్థిరం జంగమరూపమైశమ్. ౪౬. భక్తేస్సితార్థపరికల్పనకల్పవృక్షం దేవం భజావ కమితస్సకలార్థసిద్ధ్యై, తత్రోపమన్యుమహిమా పరమం ప్రమాణం నో దేవతాసు జడిమా జడిమా మనుష్యే. ౪౭. ఇత్థం కళత్రోక్తిమనుత్తమాం స శ్రుత్వా సుతార్థి ప్రణతైకవశ్యమ్, ఇయేష సంతోషయితుం తపోభి సోమూర్థమూర్ధాన

కే ఒపి న వదిష్యంతీత్యర్థః. వర్తమానసామిష్యే వర్తమానవ ద్వేతి లట్-యతః పుత్ర పాత్రసరణిక్రమతః లోకే ప్రసిద్ధిర్భవతి-యథా వ్రవాళానాం పల్లవానాం సమయే ఫలితం వృక్షం విహాయ పుష్పఫలశూన్యం వృక్షం కేఒపి నోదాహరంతి తద్వదిత్యర్థః. ౪౫. ఇత్యేవం భర్తా ఈరితే కథితే సతి తదీయా భార్యా సతీ ప్రాహ—జంగమరూపం శివాభిధకల్పవృక్షం ఆశ్రయావః-తస్య సేవనాత్ సునాథైశమిశ్వరసంబంధి స్థిరం ఫలం నౌ ఆవశ్యోభవితా భవిష్యతి. ఉపేవ్రవజ్రావృత్తం. ౪౬. ఇతోఽస్తాత్కారణాన్భక్తేస్సితార్థపరికల్పనే కల్పవృక్షం దేవం కం సుఖం శివమితి యావత్. సకలార్థ సిద్ధ్యై భజావః. యద్వా ఇతోఽస్తాద్దేవాదన్యం కమేపంభూతం దేవం భజావః? ఏవం భూతాదన్యస్యాభావాత్. శివోపాస్తితః సకలార్థసిద్ధిర్భవతీత్యత్ర ప్రమాణా కాంక్షాయూమాహ—తత్రోపమన్యో ర్షహిమా మాహాత్మ్యం పరమం ప్రమాణం. ఏవం హి మహాభారతే శ్రూయతే. 'ఉపమన్యుః కిల పయః పిబతో మునిబాలకానవలాక్య ఆత్మ్యాగ్రహేణ మాతరం దుగ్ధం యాచితవాక్. తన్నాతా చ దారిద్ర్యవశేన దుగ్ధా భావాత్పిష్టేన తద్విధాయాయచ్చత్. స చ తదేవ పీత్వా దుగ్ధం మయా పీత మితి మన్యుమానో ననర్త. తదేతత్ సర్వం జ్ఞాత్వా మమారా జహనుస్తతో హస్యకారణం పృచ్ఛతే ఽనై మాతా దారిద్ర్య మాపేదయత్. తత్ జ్ఞాత్వా మహేశ్వరమారాధ్య ఊరాభ్యుధిపతిత్వం ప్రాపేతి. నను పాషాణాద్యాత్మతయా జడాభ్యో దేవతాభ్యః కథం నిఖిలార్థసిద్ధిర్త్యాశంక్యాహ—న హి దేవతాసు జడిమా జాడ్యం కింతు శ్రద్ధాభక్తి హినే దేవతాస్వరూపానభిక్షే మనుష్యే స ఇత్యర్థః. వసంతలిలకా. ౪౭. ఏవం ప్రకారా మనుత్తమాం భార్యోక్తిం శ్రుత్వా సః పుత్రార్థి సోమన్య చంద్రస్యార్థేనోపలక్షితో మూర్ధాయస్య తం ప్రణతైకవశ్యం ఉమార్థం ఉమాసహాయం ఈశం తపోభిః సంతోష

ముమార్థమీశమ్. ర౮. తస్యోపధామ కిల సన్నిహితాఽపగై కా  
 స్నాత్వా సదాశివముపాస్త జలే స తస్యాః, కందాశనః కతిచిదేవ  
 దినాని పూర్వం వశ్చాత్తదా స శివపాదయుగాబ్జభృంగః. ర౯.  
 జాయాఽపి తస్య విమలా నియమోపతాపై శ్చిక్షేశ కాయమనిశం శివ  
 మర్చయన్తీ, క్షేత్రే వృషస్య నివసంతమజం స భర్తుః కాలోఽత్యగా  
 దితి తయోస్తవతోరనేకః ౧౦. దేవః కృపాపరవశో ద్విజవేషధారీ  
 ప్రత్యక్షతాం శివగురుం గత ఆత్తనిద్రమ్, ప్రోవాచ భోః కిమభివాం  
 ఛసి కిం తపస్తే పుత్రాద్ధితేతి వచనం స జగాద విప్రః. ౧౧. దేవో  
 ఽప్యపృచ్ఛదథ తు ద్విజ విద్ధి సత్యం సర్వజ్ఞమేకమపి సర్వగుణోప  
 పన్నమ్, పుత్రం దదామ్యథ బహుళా వివరీతకాంస్తే భూర్యాయుష  
 స్తనుగుణానవద్ద్విజేశః. ౧౨. పుత్రోఽస్తు మే బహుగుణః ప్రథి

యతుం ఇయేష ఇచ్ఛతి స్త. ఉపజా. ర౮. తస్యోపధామధామ్యః ప్రాసాదస్య సమీపే  
 స్థితాఽపగా జలవహా ఏకా నదీ తస్యా జలే స్నాత్వా స శివగురుః పూర్వం కతిచి  
 ద్దినాన్వేప కందాశనస్సౌ సదాశివ ముపాస్త. వశ్చాత్ప శివపరణద్వంద్వకమల  
 భృంగస్సౌ శివపదాబ్జ మకరందాతిరిక్తకందాద్వాస్వాదనపట్టితస్సన్ను పాస్తేత్యర్థః. వసం  
 తతిలకం వృత్తం. ర౯. తస్య భర్తు ర్జాయాఽపి విమలా వృషస్య క్షేత్రే వసంత  
 మజం స్వయమేవావిర్భూతం న తు కేనచిత్సాపితం శివమర్చయంతీ నియమకృతై  
 రుపతాపై ర్షియమాత్మకైరుపతాపైరితి వా నియమైశ్చోపతాపైశ్చేతి వా కాయం  
 దేహం చిక్షేశ ఇశ్యేషం ప్రకారేణ తపతోస్తపః కుర్వతో స్తయో ర్దంపత్యోః స  
 ప్రసిద్ధః కాలోఽనేషోఽత్యగాల్. ౧౦. కృపాపరవశో దేవో మహాదేవో ద్విజవే  
 షధారీ ప్రత్యక్షతాం ప్రాప్తః. ప్రాప్తనిద్రం శివగురుం ప్రోవాచ—భోశ్శివగురో  
 కి మభివాంఛసి? కిమసీనేత్యాశంక్యాహ—కిం తపస్తే నిష్కామస్య తవ తపః కిం? న  
 కిమపి. తథాచ తపసి ప్రవృత్తస్య తే కామనాఽస్తీత్యనుమీయతే. ఏవముక్తః స  
 విప్రః శివగురుః పుత్రాద్ధితా సుతస్య ప్రార్థనేతి జగాద. ౧౧. అథ దేవోఽపి తం శివ  
 గురుమపృచ్ఛత్. హే ద్విజ మదుక్తం సత్యం విద్ధి జానీహి. పాతాంతరే తన్నదుక్తం  
 సర్వజ్ఞం సర్వగుణోపపన్నమల్యాయుషం ఏకమేవ సుతం తదామి. కింవా వివరీత  
 కాఽ వివరీతాఽ అసర్వజ్ఞాఽ అస్సగుణాఽ భూర్యాయుషో బహుళా పుత్రాఽ  
 తే తుభ్యం దదామి ఏవముక్తో ద్విజేశశ్శివగురురపదత్. ౧౨. యదుపాచ, తదుదా  
 హరతి—బహుగుణః ప్రథితానుభావః సర్వజ్ఞతాయా ఆశ్రయః పుత్రో మే ఽస్తు

తానుభావస్వర్వజ్ఞ తాపదమితీరిత ఆబభాషే, దద్యాముదీరితపదం తనయం  
 తపో మా పూర్ణో భవిష్యసి గృహం ద్విజగచ్ఛ దారైః. ౧౩. ఆకర్ణ  
 యన్నితి బుబోధ స విప్రవర్యస్తం చాబ్రవీన్నిజకళత్రమనిద్దితాత్తా,  
 స్వప్నం శశంస వనితామణిరస్య భార్యా సత్యం భవిష్యతి తు నౌ తన  
 యో మహాత్మా. ౧౪. తౌ దంపతీ శివపరా నియతౌ స్తరంతౌ స్వప్నే  
 ఊతం గృహగతౌ బహుదక్షిణాన్నైః, సంతర్వ్య విప్రనికరం తదుదీరి  
 తాభి రాశీర్నిరావతురనల్పముదం విశుద్ధా. ౧౫. తస్మిన్నినే శివగురోరుప  
 భోక్ష్యమాణే భక్తే ప్రవిప్లమభవత్కిలశైవతేజః, భుక్తాన్నవిప్రవచ  
 నాదుపభుక్తకేషం సోఽభుజ్జ్ఞానాఽపి నిజభర్తృపదాబ్జభృంగీ. ౧౬.  
 గర్భం దధార శివగర్భమసౌ మృగాక్షీ గరోభ్యుపవ్యవర్థత శనైరభవచ్ఛ  
 రీరమ్, తేజోఽతిరేకవినివారితదృష్టిపాతవిశ్వం రవేర్దివసమధ్య ఇవో  
 గ్రతేజః. ౧౭. గర్భాలసా భగవతీ గతిమాంద్యమిషదాపేతి నాద్భుత

ఇత్యుక్తో నేవ ఉవాచ—ఉదీరితానా ముక్తానాం గుణానాం పద మాశ్రయం పుత్రం  
 దద్యాం దాస్యామి. తస్మాత్తపో మా కరు పుత్రోత్పత్త్యా పూర్ణో భవిష్యసీత్యతో  
 దారైర్భార్యయా సహ హే ద్విజ గృహం గచ్ఛ. ౧౩. ఇత్యేవం ప్రకారేణ  
 శృణ్వన్ స విప్రవర్యః శివగురు ర్బుబోధ. ప్రబుద్ధశ్చానిదితాత్తా స స్వభార్యాంతం  
 స్వప్నమబ్రవీత్—ప్రత్యుక్తం శ్రుత్వా చాస్య విప్రవర్యస్య భార్యా యోషిన్నటి  
 శ్వశంస ఉక్తవతీ. సత్యమావయో ర్షహాత్తా పుత్రో భవిష్యత్యేవ సంశయో నాస్తీ  
 త్యర్థః. ౧౪. విప్రనికరం బ్రాహ్మణసమూహం. ౧౫. భక్తేఽన్నే. భుక్త మన్నం యై  
 స్తేషాం విప్రాణాం వచనాత్తనుపభుక్తకేషం శివతేజోయుక్తమన్నం సః శివగురు రభు  
 జ్జ్ఞా భర్తృచరణారవిందక్రమరీ సా సత్యసి అభుజ్జ్ఞా. ౧౬. తతో యద్వృత్తం  
 తదాహ—గర్భమితి. ఆసౌ మృగాక్షీ శివః గరోభ్యే మధ్యే యస్య తథాభూతం గర్భం  
 దధార గరోభ్యుఽపి శనైరవర్థత. వర్థమానే చ శనై శ్వరీరం ఆధవత్తద్విశిన్నప్తి—తేజ  
 సోఽతిరేకేణాతిశయేన వివారితో విశ్వేషాం దృష్టిపాతో యేన తత్. రాజదస్తా  
 దిషు పరమితి విశ్వశబ్దస్య పరనిపాతః. మధ్యాహ్నా సూర్యస్యోగ్రతేజ ఇవ. ౧౭.  
 యా శివంధరతే సా గర్భాలసా భగవతి కిందిత్తిమాంద్యం ప్రాపేతీదమద్భుతం న  
 భవతి. కథంభూతం శివం యః పాతాళమహాకలకలాకలరసాకలమకలవికలభూకల  
 భూర్భువఃస్వర్తహర్షనస్తవస్సత్వాఖ్యాని చతుర్దశాపి భువనాని బిభ్రతే పునశ్చ యస్య

మిదం ధరతే శివం యా, యో విష్టపాని బిభృతే హి చతుర్దశాపి య  
 స్యాపి మూర్తయ ఇమా వసుధాజలాద్యాః. ౧౮. సంవ్యాప్తవానపి  
 శరీర మశేషమేవ నోపాస్తి యా విరసతామకృతాత్ర కాంచిత్, య  
 త్పూర్వమేవ మహాసా దురతిక్రమేణ వ్యాప్తం శరీర మదసీయమముష్య  
 హేతోః. ౧౯. రమ్యాణి గంధకుసుమాన్యపి గర్భిమస్త్వినాథాతు మైశత  
 భ రాత్రిము భూషణాని, యద్యద్గురుత్వపద మస్తి కదార్థజాతం తత్త  
 ద్విధారణవిధావలసా బభూవ. ౨౦. తాం దౌహృదం భృశమబాధత  
 దుశ్శరారిగి ప్రాయగి పరం కిల న ముంచతి ముంచతేఽపి, ఆనీతదుర్లభ  
 మపోహతి యాచతేఽన్యత్తచ్చాప్యపోహ్య పునర్నర్వతి సా ౨న్యవస్తు.  
 ౨౧. తాం బంధుతా౨గమదుషశ్రుతదోహదార్ధిరాదాయ దుర్లభమన  
 ర్ఘ్య మపూర్వవస్తు, ఆస్వాద్య బంధుజనదత్త మసౌ జహర్ష హా హస్త

శివస్యేమా వసుధాజలాద్యా మూర్తయస్తదుక్తం.— 'క్షీతిహుతవహక్షేత్రజ్ఞాంభః  
 ప్రభంజనచంద్రమస్తపనవియదిత్యష్టా మూర్తీ ర్షమో భవ బిభృతే' ఇతి. ౧౮. అసౌ  
 శివస్పూర్వమేవ శరీరం సంవ్యాప్తవానప్యత్రశరీరే కాంచిదుపాస్తిం కించిదుపక్షేపం  
 అనికప్రక్షేపం నానిరకృత నైవ ప్రకటితవాత్. యద్యత్పూర్వదురతిక్రమేణ తేజసా  
 ౨ముష్యాః సత్యా ఇదం శరీరం పూర్వమేవ వ్యాప్తమముష్య హేతో రస్తాత్పూర్ణా  
 దిత్సర్థః. నిమిత్తపర్యాయప్రయోగే సర్వాసాం ప్రాయదర్శనమితి వక్షి. ౧౯. మనో  
 జ్ఞానీ గంధపుష్పాణ్యిప్యస్త్వై సత్యై కామనామాథాతుం సమర్థాని నాభూషణ భూష  
 ణాని కిము? కిం బహునా యద్యత్పూర్వదార్థజాతం గురుత్వాస్వదం తస్య తస్య విధారణ  
 విధా సా ౨లసా కర్తవ్యేషు మందోద్యమా బభూవ. ౨౦. యద్యచ్ఛ్రేయం తథా౨పి  
 తాం సతీం. ని. 'దోహదం దౌహృదం శ్రద్ధాలాలసం చ సమం స్తృప్తమితి హలా  
 యుధాద్దౌహృదం గర్భిణీమనోరథో భృశమత్యంశం అబాధత శరం హింసాం ఋచ్చతి  
 గచ్ఛతీతి శరాః పక్షివిశేషః 'అచ ఇ' రిటీఃప్రత్యయః. ని. 'శరారిరాటిరాడి'  
 శ్చేత్సమరః. తథాచ యథా దుష్ట శృరాః ప్రాయః పరం న ముంచతి, ముంచతే  
 ౨కీతి ప్రసిద్ధం తద్విదిత్సర్థః. బాధప్రకార మాహ - ఆనీతం యద్దుర్లభం తదపో  
 హతి త్యజతి అన్యద్వాచతే తచ్చాప్యపోహ్య పరిత్యజ్య పునర్నన్య ద్వస్తు సా వాంఛ  
 తీత్సర్థః. ౨౧. తాం ప్రతి దుర్లభమనర్ఘ్య మమూల్య మపూర్వం వస్తు సమా  
 దాయ బంధుసమూహ ఆగమత్ - బంధుతాం విశిష్య—ఉషశ్రుతా దోహదస్య  
 దౌహృదస్యార్ధి ర్యయా సా బంధుజనదత్త మసౌ సతీ ఆస్వాద్య జహర్ష. హా హంత

త గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతుః. ౬౨. మానుష్యధర్మమనుసృత్య మయేదముక్తం కా ౭పి వ్యథా శివ మహో భరణేన వధ్యాః, సర్వ వ్యథావ్యతికరం పరిహర్తుకామా దేవం భజంత ఇతి తత్త్వవిదాం ప్ర వాదః. ౬౩. ఉత్థా నిస్సర్గవశేన మహీయసా సా స్వాత్సాన మైక్షిత సమూఢముపా త్తనిద్రా, సంగీయమానమపి గీతవిశారదాఢ్యైర్విద్యాధర ప్ర భృతిభిర్విసయోపమూతైః. ౬౪. ఆకర్ణయ జ్జయజయేతి వరస్థధానా రక్షేతి శబ్ద మఽలోకయ మాం దృశేతి, ఆకర్ణ్య నోత్థితవతీ పునరుక్త శబ్దం సా విస్థితాకిల శృణోతి నిరీ(క్ష)త్యమాణా. ౬౫. నర్తోక్తికృత్యా మపి ఖద్యమానా కించాపి చంచ త్తరమంచరోహే, జిత్వా ముదా న్యానతిహృద్యవిద్యాసింహాసనే సా స్థితిమిక్షతే స్త. ౬౬. సమా నతా సాత్వికవృత్తిభాజాం విరాగతా వైషయిక ప్రవృత్తౌ, తస్యాః స్థియో గర్భగపుత్రచిత్రచరిత్రశంసిన్యజనిష్ట చేష్టా. ౬౭. తద్రోమవల్లీ

గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతురితి జగాద చేతి శేషః. ౬౨. హాంఠేతీదం మయా మానుష్యధర్మమనుసృతోక్తం. యత శ్శివస్య మహన స్తేజసో భరణే ధారణే వధ్యా మమ కాపి వ్యథా వీడా నాస్తి. ఏతదపి కుత ఇతి చేత్తతాహః—సర్వవీడానంపర్కం పరిహర్తుకామా దేవం భజంత ఇతి తత్త్వవిదాం ప్ర వాద ఇత్యుత ఇత్యర్థః. ౬౩. నిస్సర్గవ శేన స్వభావతః శ్వేతేనాతిశయేన మహతోత్థా వృషభేణ సమ్యుగూఢం పునశ్చ గీత విశారదై ర్గంధర్వాదిభి రాఢ్యై ర్యుక్తై స్తత్సామిభిర్వా విద్యాధరప్రభృతిభిర్విసయే నోప సమీపే యాతైః ప్రాప్తై స్సంగీయమానమాత్సానం ప్రాప్తనిద్రా సా సతీ విక్షత. ౬౪. పునశ్చ జయ జయేతి రక్షేతి మా మాం దృశా కృపాదృష్ట్యాఽవలోకయేతి శబ్దం పరం దధానా ప్రయచ్ఛతీ సతీ ఆకర్ణయత్. శ్రుత్వా విస్వయం ప్రాప్తోత్థితవతీత స్తతో నిరీక్షమాణా సా పునరుక్తశబ్దం న శృణోతి స్త. ఆకర్ణ్య నోత్థితవతీతి వా సంబంధః. ౬౫. కించ చంచ త్తరస్య స్ఫురత్తరస్య మంచస్య శయ్యాయా రోహే ఆరోహణేఽపి నర్తోక్తి కృత్యాం పరిహాసోక్తే ర్యత్నేఽపి ఖద్యమానా ౭న్యాక్ జిత్వా ౭తిహృద్య విద్యాయాస్సరస్వత్యా సింహాసనే న్వస్య స్థితిమిక్షతే స్త. అతిహృద్యే విద్యా సింహాసనే ఇతి వా. ఇంద్ర. ౬౬. సాత్వికవృత్తిభాజాం సతాం సమానతా కుల్యతా వైషయిక ప్రవృత్తౌ విషయగోచర ప్రవృత్తౌ విరాగతా వైరాగ్యం తస్యాః స్థియః సత్యా ఏతాదృశీ చేష్టా గర్భగతస్య పుత్రస్య చిత్రమాశ్చర్యరూపం యచ్ఛుత్రం తచ్ఛంసినీ తఙ్ణాపికా అజనిష్ట. ఉపేంద్రవక్త్రా. ౬౭. తద్రో

రురుచే కుచాద్యాప్రణ్వత్ప్రభాధుస్యరుశైవలాళిః, యత్నాచ్చిశో  
 రస్య కృతే ప్రశస్తో న్యస్తో విధాత్రేవ నవీనవేణుః. ౬౮. పయోధరద్వం  
 ద్వమిషాదముష్యాగి పయఃపిబత్సర్థవిధానయోగ్యా, కుంభా నవీనా  
 మృతపూరితా ద్వాపంభోజయోనిః కలయాంబభూవ. ౬౯. ద్వైత  
 ప్రవాదం కుచకుంభమధ్యే మధ్యే పునర్దాధ్యమికం మతం చ, సుబ్రామ  
 ణేర్గర్భగ ఏవ సోఽరోఘీ ద్రా గర్హయామాస మహాత్తగర్హ్యమ్. ౭౦.  
 లగ్నే శుభే శుభయతే సుషువే కుమారం శ్రీపార్వతీవ సుఖినీ శుభ

◉ శ్రీశంకరభగవత్పాదపూజ్యావతారఘట్టః. ◉

వీక్షితే చ, జాయా సతీ శివగురోర్నిజతుంగసంస్థే సూర్యే కుజే రవి

మవల్లి కుచలక్షణావద్రీ వర్షతా వాపుణ్యతీ యా ప్రభా నైవ ధనీ నదీ తస్యా  
 ఉరుశైవలాళిః మహతీ శైవాలపక్షిః రురుచే శేషే. ఆస్య శిశోః కృతే యత్నా  
 ద్విధాత్రా స్థాపితః ప్రశస్తో వేణురివేత్యుత్ప్రేక్షా. ఇంద్రః. ౬౮. ఆస్యః సత్యాః  
 పయోధరద్వంద్వమిషాత్కుచయుగ్మవ్యాజేన దుగపిబత్సర్థస్య పానస్య విధానే  
 యోగ్యా నవీనామృతపూరితా ద్వా కుంభా పద్మయోనిర్భిష్టాః కలయాంబభూవ  
 రచయామాస. 'కైతవవచ్చుతిర్వ్యక్తా వ్యాజాద్వైర్నిచ్చుతేః పడైః' ఉపజాతిః.  
 ౬౯. కుచకుంభమధ్యే ద్వైతప్రవాదం తయో ర్మధ్యే పునర్దాధ్యమికం మతం  
 శూన్యమతం చ సుభూమితేర్గర్భగ ఏవ సోఽరోఘీ బాలో ద్రాక్ ర్ఘటితి గర్హ  
 యామాస యతో మహాత్తభి ర్గర్హ్యం నింద్యం భేదవాదశూన్యమతయోః ప్రతిషే  
 ధాయ గర్భగోణార్షేణ స్తనయోరభేదస్య తన్మధ్యగతావకాశాభావస్య చ సంపాదనమితి  
 ఫలాత్ప్రేక్షా. ఇంద్ర. ౭౦. లగ్నే శుభే శుభేన గ్రహేణ యుతే యుక్తే శుభేన  
 తేన దృష్టే చ పునశ్చ సూర్యాదౌ స్వతుక్లస్థే నిజతుంగా ఉచ్చస్థానాని సూర్యాదీనా  
 జ్ఘ్రామేణోక్తాని. 'అజ పృషభ మృగాజ్ఘనా కుశీరా ఝష పణిజౌ చ దివాకరాది  
 తుంగా' ఇతి. ఆజో మేషః మృగో మకరః అంగనా కన్యా కుశీరః కర్కూ ఝషో  
 మీనః పణికో తులా తథా చ సూర్యే మేషస్థే కుజే భౌమే మకరస్థే రవిసుతే  
 మందే తూాస్థే గురౌ చ కేంద్రే చతుర్థాద్యన్యతమరాశిస్థే చకారావుక్తా  
 సుక్తసముచ్చూర్ణా. శివగురోర్భార్యా సతీ సుఖినీ సుఖవతీ, నత్వన్యస్త్రీవత్పీడితా  
 కుమారం శిశుం సుషువే యథా శ్రీపార్వతీ కుమారం స్కందం సుషువే, తద్వత్.  
 అనేన గర్భప్రవేశాదికం మాయయా ప్రదర్శ్య సదాశివః శంకరాచార్యురూపేణ

సుతే చ గురౌ చ కేంద్రే. 20. దృష్ట్వా సుతం శివగురు శివవారిరాశౌ  
 మగ్నో 2పి శక్తి మనుసృత్య జలే న్యమాంక్షీత్, వ్యత్రాణాయద్భహు  
 ధనం వసుధాశ్చ గాశ్చ జన్తోక్తకర్తవిధయే ద్విజపుంగవేభ్యః. 21.  
 తస్మిన్ దినే మృగకరింద్రతరణుసింహసర్పాఖుముఖ్యబహుజంతుగణా  
 ద్విపంతః, వైరం విహాయ సహచేరురతీవ హృష్టాః కంఠూమపా  
 కృపత సాధుతయా నిఘృష్టాః. 23. వృక్షో లతాగి కుసుమరాశిఫలాన్య  
 ముంచన్నద్యగి ప్రసన్నసలిలా నిఖిలాస్తథైవ, జాతా ముహుర్జలధరో  
 2పి నిజం వికారం భూభృద్గణాదపి జలం సహసోత్పపాత. 24.  
 అద్వైతవాదివిపరీతమతావలంబి హస్తాగ్రవర్తివరపుస్తకమప్యకస్తాత్,  
 ఉచ్చైః పపాత జహసుః శ్రుతమస్తకాని శ్రీవ్యాసస్య చిత్తకమలం వికచీబ  
 భూవ. 25. సర్వాభి రాశాభి రలం ప్రసేదే వాతైరభాన్యద్భుత  
 దివ్యగంధైః, ప్రజజ్వలే 2పి జ్వలనైస్తదాసిం ప్రదక్షిణీభూతవిచిత్ర

ప్రాదురభూదితి దర్శితం. వసంతతిలకాచ్ఛందః. 20. సుతం దృష్ట్వా శివగురుః శివవారి  
 రాశౌ సుఖసముద్రే మగ్నో 2పి శక్తిం సామర్థ్యమనుసృత్య జలే న్యమాంక్షీత్ నిమ  
 జ్జితవాత్. తదనంతరం బహుధనం వసుధాశ్చ గాశ్చ పుత్రజన్మన్యక్తస్య కర్తణో  
 విధయే విధానాయ ద్విజపుంగవేభ్యో బ్రాహ్మణవరేభ్యః శాస్త్రజ్ఞేభ్యః పాత్రేభ్యః వృత్రా  
 ణయత్ దత్తవాత్. 21. తరణుర్వ్యాఘ్రో మృగాదయో బహుజంతుగణాః వరస్పరం  
 ద్విపంతో 2పి తస్మిన్ దినే వైరం విహాయాతివ హృష్టాః సహ చేరుః పునశ్చ సాధుతయా  
 నిఘృష్టాః సమ్యక్తయా ఆనోన్యం సంఘర్షణం ఖర్జనం కుర్వంతః కంఠూమపాకృపత  
 కంఠ్స్వపాకరణం కృతవంతః. 23. తస్మిన్ దినే వృక్షో లతాశ్చ పుష్పరాశీన్  
 ఫలాని చాముంచత్ తథైవ సకలా నద్యః ప్రసన్నజలాః జాతాః. జలధరో 2పి  
 నిజం వికారం జలం ముహురముంచదితి వచనవిపరీతామేన సంబంధసియం. భూభృ  
 ద్గణాత్పర్వతసమూహాదపి జలం సహసోత్పపాత. 24. కించాద్వైతవాదిభ్యో విపరీతం  
 మత మవలంబితం శీలం యేషాం లేషాం హస్తాగ్రవర్తివరపుస్తకమపి ఆకస్తాదుచ్చైః  
 పపాత శ్రుతిమస్తకాని వేదాంతాః జహసుః. శ్రీవ్యాసస్య చిత్తకమలం వికచీబభూవ  
 వికాసం ప్రాప. 25. కించ సర్వాభి రాశాభి ర్దిగ్భి రలం ప్రసేదే భావే ప్రత్యయః—  
 సర్వా దిశో 2తిశయేన ప్రసన్నా బభూవు రిత్యర్థః. అద్భుతో దివ్యో గంధో యేషాం  
 లే తై ర్వాతై రభావి. వాయవో 2ద్భుతదివ్యగంధాశ్చాభూవత్. ప్రదక్షిణీభూతాః  
 విచిత్రాః కీలా జ్వాలా యేషాం తైః జ్వలనై ర్గుహోత్ప్రాగ్భిరపి తదాసిం ప్రజ

కీలైః. ౭౬. సుమనోహరగంధినీ సతాం సుమనోవద్విమలా శివంకరీ,  
 సుమనోనికరప్రచోదితా సుమనోవృష్టిరభూ త్తదాఽద్భుతమ్. ౭౭.  
 లోకత్రయీ లోకదృశేవ భాస్వతా మహీధరేణేవ మహీ సుమే  
 రుణా, విద్యావినీత్యేవ సతీ సుతేన సా రరాజ తత్తాదృశరాజతేజసా.  
 ౭౮. సత్కారపూర్వమభియుక్తముహూర్త వేదివిప్రా శ్శశంసు రభి  
 వీక్ష్య సుతస్య జన్త, సర్వజ్ఞ ఏవ భవితా రచయిష్యతే చ శాస్త్రం  
 స్వతంత్రమథ వాగధిపాంశ్చ జేతా. ౭౯. కీర్తిం స్వకాం భువి విధా  
 స్యతి యావదేషా కింబోధితేన బహునా శిశురేష పూర్ణః, నాపృచ్ఛి  
 జీవితమనేన చ తైర్నుచోక్తం ప్రాయో విదన్మపి న వక్త్యశుభం  
 శుభజ్ఞః. ౮౦. తజ్జాతిబంధుసుహృదిష్టజనాంగనా స్తా స్తం సూతికా

జ్వలే తథాభూతా అగ్నయో ఽపి ప్రజ్వలితా బభూవుః. ఆ త్రాపి భావే ప్రత్యయః.  
 ఉపశా. పు. ౭౬. కించ తదా తస్మిన్ కాలే సుమనోహరో గంధో ఽస్యాస్తీతి తథా  
 సతాం సుష్ట శుద్ధం యన్త నస్తద్వద్విమలా శివం సుఖం కరోతీతి తథా సుమనసాం దేవా  
 నాం నికరైః సమూహైః ప్రచోదితా ప్రేరితా సుమనసాం పుష్పాణాం వృష్టిరద్భుతం  
 యథా స్యా త్తథా ఽభూత్ యమకాలంకారః. 'అర్థే సత్యర్థభిన్నానాం వర్ణానాం  
 సా పునశ్శృతిః. యమక' మిత్యుక్తే 'విషమే స స జా గురు స్సమే స భ రా లోఽభి  
 గురు ర్వియోగినీ'. ౭౭. లోకత్రయీ లోకదృశా లోకనేత్రేణ భాస్వతా సూర్యేణ  
 మహీ సుమేరుణా చర్వలేనేవ విద్యావినయేనేవ సా సతీ తు లేన సుతేన రరాజ. సుతం  
 విశివష్టి—తాదృశానామతి ప్రసిద్ధానాం రామచంద్రప్రభృతిరాజ్ఞాం లేజో యస్మిం  
 స్తేన,యద్వా లేజనాం రాజేతి రాజలేజ స్తాదృశం సూర్యాదితుల్యం రాజలేజో యస్మిం  
 స్తేనేత్యర్థః. ఆత్రాభిన్నే దీప్తిలక్షణే సాధారణే ధర్మే ఏకస్యైవ బహూపమానో  
 పాదానాన్దాలోపమా. ఇంద్రవక్త్రా. ౭౮. సత్కారపూర్వమభియుక్తావినియుక్తా  
 ముహూర్తవేదినో విప్రాః సుతస్య జన్తవీక్ష్యాలోచ్య శశంసు రేష తవ పుత్రః సర్వజ్ఞో  
 భవిష్యతి పునశ్చ స్వతంత్రం శాస్త్రం రచయిష్యతే. అథ వాగధిపాంశ్చ జేతా భవి  
 ష్యతి. వసంత. ౭౯. కించ యావదేషా భూ స్తావ త్స్వకాం కీర్తిం భువి విధాస్యతి  
 కిం బహునా బోధితే నైష తవ శిశుః పూర్ణో ఽస్తి. జీవితం చ లేన శివగురుణా న చ  
 వృష్టం. న చ తై రుక్తం. యతః ప్రాయో జానన్మవ్యశుభం శుభజ్ఞః నైవ వక్తి.  
 ౮౦. అథో ఽనంతరం తజ్ జాతిబంధు సుహృదిష్టజనానా మంగనా ఉపాయనేనో

గృహనివిష్ట మథో నిదధ్యుః, సోపాయనా స్త మభివీక్ష్య యథాని  
 దాఘే చంద్రం ముదం యయురతీవ సరోజవక్త్రమ్. ౧౧. తత్సూతి  
 కాగృహ మవైక్షత న ప్రదీపం తత్తేజసా యదవభాత మభూత్త సా  
 యామ్, ఆశ్చర్యమేత దజనిష్ట సమస్తజంతో స్త న్తందిరం వితిమిరం  
 యదభూ దదీపమ్. ౧౨. యత్పశ్యతాం శిశురసౌ కురుతే శమగ్ర్యం  
 తేనాకృతాస్య జనకః కిల శంక రాఖ్యామ్, యద్వా చిరాయ కిల శం  
 కరసంప్రసాదా జ్ఞాత స్తతో వ్యధిత శంకరనామధేయమ్. ౧౩.  
 సర్వం విద న్నకలశ క్తిఃకుతో ౭పి బాలో మానుష్యజాతి మనుస్పత్య  
 చచార తద్వత్, బాలశ్శనైర్వ నితుమూరభత క్రమేణ స్రప్తం  
 శశాక గమనాయ పదాంబుజాభ్యామ్. ౧౪. బాలే ౭థ మంచే కిల  
 శాయితే ౭స్తింత్సణాం ప్రసన్నం హృదయం బభూవ, సంవీక్షమాణే  
 మణిగుచ్ఛవర్యం విద్వస్తుఖా హంత వినీలమాసీత్. ౧౫. సంతాడయన్  
 హంత శనైః పదాభ్యాం పర్యంకవ్యం కమనీయశయ్యమ్, విభేద

వహారేణ సహ వర్తమానాస్తాస్తం సూతికాగృహనివిష్టం దదృశు స్తం సరోజముఖం అభి  
 సమంతాద్విక్ష్యాత్ప్యంతం ముదం చ యయః ప్రాపుః. యథా నిదాఘే గ్రీష్టర్తా సూర్యా  
 తపేతస్తా శ్చంద్రం వీక్ష్యాత్ప్యంతం ముదం ప్రాప్నువంతితద్వత్. ౧౧. న విద్యతే ప్రదీపా  
 యస్తిన్ నైకధేత్యాదివ న్నశబ్దేన సమాసః. సప్రదీపం స త్క్షపాయాం రాత్రే తస్య  
 శిశో స్తేజసా యదవభాత మభూత్తత్సూతికాగృహం సర్వో జనో ౭వైక్షత ఏతత్సర్వ  
 జంతో రాశ్చర్య మజనిష్ట యదదీపం స త్తస్య మందిరమతిమిరమభూదిత్యర్థః. ౧౨.  
 అథ శంకరనామధేయే ప్రవృత్తినిమిత్తద్వయ మాహ—యద్యేన కారణేనాసౌ బాలకః  
 వశ్యతాం జనానామత్కృష్టం శం సుఖం కురుతే, తేనాస్య జనకః ప్రసిద్ధాం శంక  
 రాఖ్యాం అకృత కృతవాన్, యద్వా చిరకాలాచ్ఛంకరప్రసాదా జ్ఞాతస్తత్సాచ్ఛంకర  
 నామధేయం వృధితాకృత. ౧౩. తద్వత్ బాలవత్పాదకమలాభ్యాం గమనాయాదౌ  
 స్రప్తముదరేణ సర్వణం కర్తుం సమర్థో బభూవ. ౧౪. అస్తిన్ బాలే మంచే  
 శాయితే సతి సతాం హృదయం ప్రసన్నం బభూవ మణిగుచ్ఛవర్యం వీక్షమాణే  
 సతి విదుషాం ముఖా విగతనీలమభూత్. యద్వా వాపండితానాం ముఖం విశే  
 షేణ నీలమభూత్. ఉపజాతివృత్తమ్. ౧౫. కమనీయా సుందరి శయ్యా శమ  
 నీయం యస్తింస్తత్సర్వంకశ్రేష్ఠం శనైః పదాభ్యాం సంతాడయన్ సన్విశేషేణ  
 భేదవాదినాం యే ఇంద్రా స్తేహం. సమూహో స్సద్యశ్శతకా విభేదవిదదార. అత్ర

సద్యశ్శతథా సమూహాన్ బిభేద వాదీంద్ర మనోరథానామ్. ౮౬. ద్విత్రాణి వర్ణాని వదత్యముష్టిన్ ద్వైతి ప్రవీరా దధురేవ మానమ్, ముదా చలత్యంఘ్రిసరోరుహాభ్యాం దిశః పలాయంత దశాపి సద్యః. ౮౭. ఉదచారయదగ్భ్రాణో గిరః పదచారానతనోదనంతరమ్, వికలో ౭భవదాదిమాత్తయోః పికలోశ్శర్పరమా స్త్రరాలకః. ౮౮. నవవి ద్రుమవల్లవా స్త్రుతామివ కాశ్చీరపరాగపాటలామ్, రచయన్నచలాం పదత్విషా స చచారేందునిభశ్శనైశ్శనైః. ౮౯. మూర్ధని హిమకరచి హ్నం నిటలే నయనాంకమంసయోశ్శూలమ్, వపుషి స్ఫుటికసవర్ణం ప్రాజ్ఞాస్తం మేనిరే శంభుమ్. ౯౦. రాజ్యశ్రీ రివ నయకోవిదస్య రాజ్ఞో విద్యేవ గ్నసనదవీయనో బుధస్య, శుభ్రాంశోశ్శువిరివ శార

తాడనవిభిషయో ర్హేతుకార్యయో ర్విరుద్ధిన్న దేశత్వాదనంగతిరలంకారః. 'విరుద్ధ భిన్నదేశ్యకార్యహేతువ్యవసంగతి' గిక్యక్తే. ౮౬. ద్విత్రాణి వర్ణాని అముష్టిన్ బాలే వదతి సతి 'ద్వైతి ప్రవీరా మానమేవ దధుః' చరణకమలాభ్యాం ముదాచలతి సతి తే సద్యః దశాపి దిశః పలాయంత పలాయనం కృశవంతః. 'చపలాతిశయోక్తిస్తు కార్యే హేతుప్రసక్తిశే'. ౮౭. అగ్భ్రాణో గిః ఉదచారయస్త్రవిర్దితవాన్ అనంతరం పదచారానతనోత్ విస్తారితవాన్ తయోర్వాణీప్రవర్తనపాదచారవిస్తారయో ర్నభ్యే గిరః ప్రవర్తనాత్పికలాకః సరోర్వి ౭పి కోకిణో వికలో ౭భవత్ చరమా దంత్యాత్వాదచారవిస్తారాన్త రాళో హంసో వికలో ౭భవత్ వియోగిసి. ౮౮. అచలాం భూమిం పాదత్విషా చరణకాంత్యా నవీనై ర్విద్రుమస్య రత్నపుష్కస్య వల్లవై రాస్త్రుతా మివ. సి. 'విద్రుమో రత్నపుష్కే ౭పి ప్రవాళే ౭పి పుమానయ'మితి మే దిసి. కాశ్చీరపరాగైః పాటలాం శ్వేతరక్తామి వరచయన్ చంద్రతుల్యశ్శిశుః శనైశ్శనై శ్శుచార. ౮౯. మూర్ధని హిమకరస్య శీతకిరణస్య చంద్రస్య చిహ్నం నిటలే లలాటే నయనస్య నేత్రస్యాంకం చిహ్నమంసయోస్సృగంధయోశ్శూలం వపుషి స్ఫుటికేన సమానవర్ణం ప్రాజ్ఞా వీక్ష్య శంభుం మేనిరే. అనుమానాలంకారః. వృత్తం గీతిః. 'ఆర్యా బ్రధమదశోక్తం యది కథమసి లక్షణం భవే దుభయోః, దశయోః కృతయతిశోభాంతాం గీతిం గీతవాన్ భుజంగేశ' ఇతి లక్షణాల్. 'లక్ష్యైతక్నప్రగణా గోపేతా భవతి నేహ విషమే జః, వష్టో ౭యం నలఘూవా ప్రథమే ౭ర్థే నియతమార్యయాః' ఇత్యార్యాభూర్వార్ధలక్షణమ్. ౯౦. రాజనీతికుశలస్య రాజ్యశ్రీ రివ సి. 'వ్యసనం త్వకుభే నక్తా పానస్త్రీన్ముగయాదిషు, జైవానిష్ఠఫలే పాపే వికత్తో విఫలాద్యమః' ఇతి మేదిసికోశా ద్వ్యసనాదశుభాదే ర్దవీయసః. సి. 'దనీయాంశ్చ దఃకృశ్చ సుదురే'

దస్య పిత్రోః సంతోషైస్సహ వవృధే తదీయమూర్తిః. ౯౧. నాగేనో  
 రసి చామరేణ చరణే బాలేందునా ఫాలకే పాణ్యో శ్చక్రగదా ధను  
 ర్దమదుకై ర్ధూర్ధ్ని త్రిశూలేన చ, తత్తస్యాద్భుతమాకలయ్య లలితం  
 లేఖాకృతే లాంఛితం చిత్రం గాత్రమమంస్త తత్ర జనతా నేత్రై  
 ర్ని మేషోద్భుతైః. ౯౨. సగ్గే ప్రాథమికే ప్రయాతి విరతిం మార్గే స్థితే  
 దౌర్గతే స్వగ్గే దుర్గమతాముపేయుషి భృశం దుర్గే ఒపవర్గే సతి, వర్గే  
 దేహభృతాం నిసర్గమలినే జాతోపసర్గే ఒఖలే సగ్గే విశ్వసృజ స్తదీయవ  
 ప్రమా భగ్గోఒవతీర్ణో భువి. ౯౩.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదవతారకథాపరః,  
 సంక్షేపశంకరజయే సర్గః పూర్ణో ద్వితీయకః.

మూలగ్రంథసంఖ్యా. ౧౪౪.

ఇత్యురాదతిదూరస్య బుధస్య విద్యేవ శరత్కాలీనస్య చంద్రస్య చ్ఛవిరివ పిత్రోస్సుం  
 తోషై స్సహ తదీయా మూర్తి ర్వవృధే. ప్రహర్షణి. ౯౧. ఉరసి నాగేన చరణే  
 చామరేణ మస్తకే బాలచంద్రేణ హస్తయోశ్చక్రాదిభి ర్ధూర్ధని త్రిశూలేన చాద్భుతం  
 తస్య లలితం గాత్రం సుకుమారాంగవిన్యాసం శరీరం నేత్రై ర్ని మేషరహితై రాకలయ్య  
 సమ్యగవలోక్య రేఖార్థం లాంఛితం చిత్రం తత్ర తస్య జనసముదాయోఒమంస్త. శార్దూ.  
 ౯౨. ప్రాథమికే సనకాదిసర్గే విరతిం ప్రయాతి సతి మార్గే దౌర్గతే దుర్గతిసంపా  
 దకేస్థితే సతి స్వగ్గే దుర్గమతాం దుష్ప్రీప్యతాం ఉపేయుషి ప్రాప్తవతి సతి అపవర్గే  
 మోక్షే భృశమత్సంతం దుర్గే దుష్ప్రీపే సతి దేహభృతాం జీవానాం వర్గే  
 సముదాయే నిసర్గాత్స్వభావాదేవ మలినే సతి తథా చ విశ్వకర్తురఖలే ఒపి సగ్గే  
 జాతా ఉపసర్గా నాశకరాణి విష్ణూని యస్య తథాభూతే సతి తదీయవప్రమా శంకరా  
 చార్యవిగ్రహకత్త నా భర్తః నదాశివః భూమావవతీర్ణః. ౯౩.....\*

ఇతి శ్రీమత్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థకృపాదశిష్యదత్త  
 వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యనిజయిడిండిమే

ద్వితీయస్కంధః.



శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ మచ్చంకర విజయే నమః.

# శ్రీ మచ్చంకర విజయే, సవ్యాఖ్యానే

తృతీయ సర్గ ప్రారంభః.



ఇతి బాలమృగాంక శేఖరే సతి బాలత్వముపాగతే తతః, దివిష  
 త్ప్రవరాః ప్రజజ్ఞిరే భువి షట్పాస్త్రవిదాం సతాం కులే. ౧. కమలాని  
 లయః కలాని ధేర్విమలాఖ్యాదజనిష్ట భూసురాత్, భువి పద్మపదం  
 వదంతి యం సవిపద్యేన వివాదితాం యశః. ౨. పవనో ఒప్యజని ప్రభా  
 క రాత్సవనోస్తి లితకీర్తిమండలాత్, గళహస్తిత భేదవాద్యసౌ కిల హస్తా  
 మలకాభిధామధాత్. ౩. పవమానదశాంశతో ఒజని ప్లవమానాఽం  
 చతి యద్యశోంబుధౌ, ధరణీ మధితా వివాదివాక్తరణీ యేన స తోట

ఏవం శివావతారముపవర్ణ్య తత్తద్దేవావతారముపవర్ణయితుముపక్రమతే—  
 ఇతీతి. ఏవం బాలచంద్రశేఖరే శివే బాలత్వం ప్రాప్తే సతి తదనంతరం సురోత్తమా  
 భువి షట్పాస్త్రవిదాం సతాం కులే ప్రజజ్ఞిరే ప్రాదుర్భూతుః. వైతాళీయమ్. ౧.  
 తత్రానా విష్కోరవతారమాహ. కమలాయాః లక్ష్మ్యే నిలయః శ్రీవిష్ణుః సర్వానాం  
 కలానాం నిధేర్విమలాభిధాత్ భూసురాత్ బ్రాహ్మణాత్ భువి అజనిష్ట ప్రాసుర  
 భూత్. భువీత్యుత్తరాన్వయి. యం భువి పద్మపదం వదంతి యేన వివాదినాం యశః  
 సవివల్ విపదా సహ వర్తమానమిత్యర్థః. ౨. పవనో ఒపి ప్రాశస్యవనాదినోస్తి లితం  
 ప్రస్ఫోరితం కీర్తిలక్షణం మండలం యస్య తస్మా త్పాప్రితఃకాలాస్తి లితమండలః సూర్య  
 స్తత్ప్రబ్యాత్ప్రభాకరాభిధామ్యసురాదజని ప్రాదుర్భూత్. గళే హస్తితాః కంఠే  
 హస్తేన గృహీతా ఇవ రుద్ధకంఠాః కృతా భేదవాదినో యేనాసావపతీర్ణో వాయుః కిల  
 ప్రసీద్ధం హస్తాపలకేతి సంజ్ఞామధాత్. ౩. వాయోరేవ దశాంశావతార మాహ—పవ  
 మానస్య పవనస్య దశాంశతః స తోటకాభ్యోఽంబుధౌ, యస్య యశోలక్షణే జలధౌ

కాహ్వయః. ౪. ఉదభావి శిలాదసూనునా మదవద్వాదికదంబనిగ్రహైః, సముదంచితకీర్తిశాలినం యముదంకం బ్రువతే మహీతలే. ౫. విధి రాస సురేశ్వరో గిరాం నిధిరానందగిరిర్వ్యజాయత, అరుణస్సమ భూత్సనందనో పరుణో ౭జాయత చిత్సుఖాహ్వయః. ౬ అపరే౭ప్య భవన్దివాకసస్వపరేర్వ్యాపరవిద్విషః ప్రభోః, చరణం పరిసేవితుంజగచ్ఛ రణం భూసురపుంగవత్తజాః. ౭. చార్వాకదర్శనవిధాన(సరోష)పరోక్ష ధాత్మశాపేన గీష్పతిరభూద్భువి మండనాఖ్యః, నందీశ్వరః కరుణయే శ్వరచోదితస్సన్నానందగిర్యభిధయా వ్యజనీతి కేచిత్. ౮. అథావతీ ర్ణస్య విధేః పురంధ్రీ సా ౭భూద్యదాఖ్యోభయభారతీతి, సరస్వతీ సా

ష్టవమానా ఉత్తరంతీ ధరణీ అంచతి యేన వివాదివాక్ తరణీ మథితా ఇత్యర్థః. ౪. శిలాదస్య సూనునా పుత్రేణ నందిసంజ్ఞ కేనోదభావి శిలాదసూనుః ప్రాదురభూత్ యం మదవద్వాదికదంబానాం మదయుక్తవాదినముదాయానాం నిగ్రహైస్సముల్లసంత్యా కీర్త్యా శోభతఇతి తథా తం మహీతలే ఉదంకం పదంతీత్యర్థః. ౫. విధిర్పిన్దో సురేశ్వరో మండనాపరసంజ్ఞ ఆస బహువ గిరాం నిధిర్వాపస్పతిరానందగిరిణాయత. అరుణో గరుడభ్రాతా సూర్యో వా సనందనసంజ్ఞః సమభవత్ యద్యపి విష్ణుః పద్మ పాదసంజ్ఞో బభూవేత్యుక్తం స ఏవ చ వత్సమాణీత్యా సనందన స్తథా ౭పి పతాం తరమా శ్చిత్రైక త్రవోభయాంశావతరణమా శ్చిత్సావిరోధస్సంపాదనీయః పరుణోజలా ధీశశ్చిత్సుఖసంజ్ఞో ౭జాయత. ౬. అపరే ౭పి స్వీయైః పరైః సహ యా ఈర్ష్యా మత్సరస్తత్పరాక్ దేవాక్ (దై త్యాక్)స్వపరేషు యా ఈర్ష్యా తత్పరాన్వా విద్విషం తీతి తే దివిషదః స్వపరేర్వ్యాపరాక్ విద్వేష్టితి వా తస్య ప్రభోః శ్రీశంకరస్య చరణం జగతాం శరణం సేవితం బ్రాహ్మణోత్తమానాం పుత్రా అభవత్. ౭. 'విధిరాస సురేశ్వరో గిరాం నిధిరానందగిరిర్వ్యజాయతే'త్యుక్తమితి. ఇదానీం మతాంతర మాహ— చార్వాకానాం దేవోత్తవాదినాస్త్రికానాం దర్శనస్య శాస్త్రస్య విధానేన సరోషస్య ధాతు ర్పిన్దోణశ్శాపేన గీష్పతిర్దేవగురుర్భువి మండనసంజ్ఞో౭భూత్. నందీశ్వరః కరుణయా ఈశ్వరేణ మహాదేవేన ప్రేరితస్సగ్ ఆనందగిరిసంజ్ఞయా వ్యజనీతి కేచిత్. వసంతతిలకమ్. ౮. అథ తథా అవతీర్ణస్య విధేః పురంధ్రీ కుటుంబినీ సా ప్రసిద్ధా సర స్వతీ ప్రాదురభూత్. కాకాక్షిగోళకన్యాయనాభూత్పదముభయత్ర సంబధ్యతే. యస్యాస్సంజ్ఞా ఉభయభారతీత్యభూత్. ఖలు ప్రసిద్ధం. పస్తువృత్త్యా౭పి సా సర

ఖలు వస్తువృత్త్యా లోకో ౭పి తాం వక్తి సరస్వతీతి. ౯. పురా కిలా  
 ధైర్యపత ధాతురంతికే సర్వజ్ఞకల్పా మునయో నిజంనిజమ్, వేదం తదా  
 దుర్వసనో ౭తికోపనో వేదానధీయన్ క్వచి దస్థల త్వరే. ౧౦. తదా  
 జహాసేందుముఖి సరస్వతీ యదంగమర్ణోద్భవశబ్దసంతతిః, చుకోప త  
 స్యై దహనానుకారిణా నిరైక్షతాక్షా ముని రుగ్రశాసనః. ౧౧. శశా  
 ప తాం దుర్వినయే ౭సనీతలే జాయస్వ మర్త్యేష్వవి(భే)భత్సరస్వతీ,  
 ప్రసాదయామాస నిర్లకోపనం తత్పాదమూలే పతితా విషా  
 దినీ. ౧౨. దృష్ట్వా విషణ్ణాం మునమస్సరస్వతీం ప్రసాదయాం  
 చక్రురిమం తమాదరాత్, కృతాపరాధాం భగవన్ క్షమస్వ  
 తాం పితేవ పుత్రం విహితాగసం మునే. ౧౩. ప్రసాదితో ౭భూ

స్వతీ; లోకో ౭పి తాం సరస్వతీత్యేవ వదతి. 'జ తో జ గౌ గో విష మే స మే  
 స్యా త్తా జ్ఞా గ విషా విపరీతపూర్వ్యా'. ౯. సరస్వత్యవతరణే నిమిత్తమాహః—  
 పురా పూర్వం కిల ధాతురంతికే బ్రహ్మణ సుమీపే సర్వజ్ఞకల్పా ఈషదూనసర్వజ్ఞా  
 మునయ స్వీయం స్వీయం వేద మధైర్యపత పాశనంత తదా ౭తికోపనో దుర్వసనో  
 దుర్వాసామని ర్వేదాన్ పఠన్ క్వచి త్వరే ౭స్థలత్ స్థలసం ప్రాప. ఉప. ౧౦.  
 తదా తస్మిన్ కాలే చంద్రవస్తుఖం యస్యా సా సరస్వతీ జహాస హసితవతీ. యతో  
 యదంగ మర్ణోద్భవశబ్దసంతతిః ఆర్ణేభ్యః పర్ణేభ్య ఉద్భవ ఉత్పత్తి ర్యస్యా సా చాసౌ  
 శబ్దసంతతి ర్యస్యా అంగం తస్యై హాస్యం కృతవత్స్యై సరస్వత్యై చుకోప కోపం  
 కృతవాన్. తన్నద్రామేవ దర్శయతి దహనం వహ్నిమనుకరోతీతి దహనానుకారి తే  
 నాక్షా సేత్రేణోగ్రశాసనో ముని ర్నిరైక్షత దృష్టవాన్ సంశస్థం వృత్తం. ౧౧. తతః  
 కిం కృతవానిత్యాకాంక్షాయామాహః— తాం శశాపేతి. శాపమేవ దర్శయతి.  
 హే దుర్వినయే భూతలే మర్త్యేషు మనుష్యేషు జాయస్వ జన్మ లభస్వ. ఏవం శప్తా  
 సరిస్వతీ ఆది(భే)భత్ భయం ప్రావభీతా చ సతీ విషాదినీ తత్ప్రసాదోపాయాభావచింత  
 నేన చేతో భయవతీ తస్య దుర్వాసనః పాదస్య మూలే సమీపే పతితా నిర్గా త్వస్వ  
 భావాదేవ కోపనం మునిం ప్రసాదయామాస తత్ప్రసన్నతార్థం యత్నం కృతవతీ  
 త్యర్థః. ఉప. ౧౨. అథ మునయః ఖన్నాం సరస్వతీం దృష్ట్వా తమిమం దుర్వాసనం  
 ఆదరా త్ప్రసాదయామాసుః. హేమునే విహితాపరాధం పుత్రం పితా యథా క్షమతే,  
 ధాత హేభగవన్ కృతాపరాధాం తాం సరస్వతీం క్షమస్వ. ౧౩. అథ సర  
 స్వత్యా మునీంద్రైశ్చ ప్రసాదితః సంప్రసన్నో దుర్వాసాః శాపస్య మోక్షం దదా

దధ సంప్రసన్నో వాణ్యా మునీంద్రై రపి శాపమోక్షమ్, దదౌ యదా నుషమాశంకరస్య సందర్శనం స్యాద్భవితాస్యమర్త్యా. ౧౪. సా శోణ తీరే ఒజసి విప్రకన్యా సర్వార్థవిత్సర్వగుణోపపన్నా, యస్యా బభూవు స్సహజాశ్చ విద్యాశ్శిరోగతం కే పరిహర్తుమీశాః. ౧౫. సర్వాణి శాస్త్రాణి షడంగవేదాన్ కావ్యాదికాన్ వేత్తి పరం చ సర్వమ్, తన్నాస్తి నో వేత్తి యదత్ర బాలా తస్మాదభూచ్ఛిత్రపదం జనానామ్. ౧౬. సా విశ్వరూపం గుణినం గుణజ్ఞా మనోభిరామం ద్విజపుంగవేభ్యః, శుశ్రావ తాం చాపి స విశ్వరూప స్తస్మాత్తయో ర్దర్శనలాలసా ఒభూత్. ౧౭. అనోన్యస్యసందర్శనలాలసౌ తౌ చింతాప్రకర్షాదధిగమ్య నిద్రామ్, అవాప్య సందర్శనభాషణాని పునః ప్రబుద్ధౌ విరహాగ్నితప్తౌ ౧౮. దిదృ

కిం తదితి తత్రాహః—యదా మానుషశంకరస్య శంక రాచార్యరూపేణావతీర్ణ స్య సమ్యక్ సాక్ష్యపూర్వకం దర్శనం స్యాత్తదా ఒమర్త్యా భవ్యుసీత్యర్థః. విపరీతపూర్వాప్యత్తమ్. ౧౪. సా సరస్వతీ శోణాఖ్యనదస్యతీరే విప్రస్య విష్ణుమిత్రసంజ్ఞకస్య కన్యా ఒజసి. తాం విశిష్యః— సర్వసర్థాన్వేత్తీతి సర్వార్థవిత్సాచాసౌ సర్వై ర్గుణైరుపపన్నా యుక్తా చ. భిన్నం వా పదం. యస్యాః పునర్విద్యా ఋగ్యజుస్సామాధర్వసంజ్ఞా శ్చత్వారో వేదాః, శిక్షా కలాపి వ్యాకరణం ఛందో జ్యోతిషం నిరుక్తి రితి షడంగాని, మీమాంసా ధర్మశాస్త్రం న్యాయః పురాణమితి చతుర్దశ. సహజా స్సహోత్పన్నా బభూవుః. యస్మాద్భిరోగతం శిరసి స్థితం పరిహర్తుం కే సమర్థాః? న కేఒపి దుర్వా స ఆదయ ఇత్యర్థః. ఉపజాతివృత్తమ్. ౧౫. సర్వాణి సాంఖ్య పాతంజలవైశేషిక న్యాయ మీమాంసా వేదాంతాఖ్యాని శాస్త్రాణి వ్యాకరణాదీని షడంగాని ఋగాదీన్వేదాన్ కావ్యనాటకాదీన్ పరమన్యచ్చ సర్వం వేత్తి. కిం బహునా? ఆత్ర జగతి తన్నాస్తి యద్బాలా సరస్వతీ న జానాతి. యస్మాదేవం, తస్మాత్సా బాలా ఒత్త లాకో జనానా మాశ్చర్యాశ్రయభూతా అభూత్. ఇంద్రవజ్రా. ౧౬. ఏవం సరస్వత్యాః స్లాదు ర్భావముపవర్ణ్య, తస్యా వివాహం వక్తు ముపక్రమతేః—సా గుణజ్ఞా సరస్వతీ విశ్వ రూపం మండనాపరనామధేయం గుణినం మనోభిరామం ద్విజశ్రేష్ఠేభ్య క్షు)తవతీ స గుణజ్ఞో విశ్వరూపస్తామపి గుణవతీం సరస్వతీం మనోభిరామాం ద్విజపుంగవేభ్య క్షు)త వాన్. తస్మా త్తయో ర్దండనసరస్వతో ర్దర్శనలాలసా జాతా. ఉపేంద్రవజ్రావృత్తం. ౧౭. ఏవంభూతయో న్దయోశ్చింతన ప్రకర్షాల్లభస్వాస్మికసందర్శనాదికయోః ప్రబోధ కాలే విరహాగ్నిసంతాపా తత ఇత్యాహః—అనోన్యేతి. ౧౮. ద్రష్టు మిచ్ఛమానా

క్షమాణావపి నేక్షమాణావనోన్యవార్తాహృతమాససౌ తౌ, యథో  
 చితాహారవిహారహీనౌ తనౌ తనుత్వం స్మరణాదుపేతౌ. ౧౯.  
 దృష్ట్వా తదీయా పితరౌ కదాచిదపుచ్ఛతాం తౌ పరికర్మితాంగౌ,  
 వపుః కృశం తే మనసోఽప్యగరోన్వ న వ్యాధిమితే న చ హేతు  
 మన్యమ్. ౨౦. ఇష్టస్య హానేరనభీష్టయోగాద్భవంతి దుఃఖాని శరీర  
 భాజామ్, వీక్షే న తౌ ద్వావపి వీక్షమాణో వినా నిదానం న హి  
 కార్యజన్త. ౨౧. న తేఽత్య గాదుద్వహానస్య కాలః పరావమానో న  
 చ నిఃస్వతా వా, కుటుంబభారో మయి దుస్సహోఽయం కుమార  
 వృత్తే స్తవ కాఽత్ర వీడా. ౨౨. న మూఢభావః పరితాపహేతుః పరా  
 జితీర్వా తవ తన్నిదానమ్, విద్వత్సు విస్పష్టతయా ఽగ్రపాతాత్సుదుర్ల  
 మార్థాదపి తర్కవిచ్ఛిః. ౨౩. ఆ జన్తనో విహితకర్త నిషేవణం తే

వపి నేక్షమాణో స్వాప్తికయా ఆనోన్యవార్తయా హృతమాససౌ యథోచితాహార  
 విహారహితౌ పరస్పరస్మరణాచ్ఛరీరే సూక్ష్మతామవావతుః. ౧౯. కదాచిక్షదీయా  
 పితరౌ పరికర్మితశరీరా తౌ దృష్ట్వా పుష్టవంతౌ కిం తదితి తత్రాహః—శరీరం తే కృశం  
 మనసశ్చాగ్రస్తవేత్యిం నిమిత్తమ్? ఆహం తు రోగం వా ఆన్యదైవతన్నిమిత్తం  
 నేక్షే. ౨౦. న చ హేతుమన్యమిత్యుక్తం వివృణోతి. ఇష్టవియోగాదనిష్టసంయో  
 గాద్వా దేహవతాం దుఃఖాని భవంతి తౌ ద్వావపి వీక్షమాణో విచార్యమాణో ఽహం  
 న వీక్షే, తర్హి నిదానం వినైవైతత్ప్యాదితి చే తత్రాహః—నిదానం కారణం వినా  
 హి ప్రసిద్ధం. కార్యస్య జన్త న భవతి తస్మాన్నదృశ్యమేతన్నిదానం పక్షవ్యమిశ్యర్థః.  
 ఆఖ్యానకీవుత్తం. ౨౧. నిదానాంతరాణ్యపి న సంతత్యాహ—తవ వివాహస్య కాలో  
 ఽపి వైవాతిక్రాంతః. పరేభ్యో ఽవమానోఽపి తవ నాస్తి. నిర్లనతాఽపి తే న భవతి.  
 కించ దుస్సహోఽయం కుటుంబభారోఽపి మయి వర్తలేఽత స్తవాత్ర లోకే కా పీడా  
 న కాపీత్యర్థః. ఉపేంద్రవత్రావుత్తం. ౨౨. కించ సంతాప హేతుర్మూఢభావోఽపి తవ  
 నాస్తి. తథా సంతాపస్య కారణం పరాజయోఽపి తవ నాస్తి. తత్ర హేతుః విద్వత్సు  
 తర్కవిచ్ఛిరసి సుదర్లమౌ ఽర్థో యస్య తస్మాత్. సుదుర్లయార్థాదితి క్వచిత్సౌతః. తథా  
 భూతాద్విస్పష్టతయా ఽగ్రే పాతాద్ధేతోశ్చేష్టపాతాదితి వా. ప్రపాతాదితి క్వచి  
 త్సౌతః. ౨౩. కించ, జన్తప్రభృతి తవ వేదవిహితస్య కర్తణః సమ్యక్సేవనముస్తే విహి  
 తాదస్యస్య కర్తణ స్సేవా తు స్వప్నేఽపి తవ నాస్తి తస్మాన్నారకయాతనాభ్యోఽపి  
 న త్వయా భేతవ్యం. తథా చ లోకద్వితయదఃఖవనిర్దుక్తస్య తే ముఖం శోభారహితం

స్వప్నే ౭పి నా స్తి విహితేతరకర్తనేవా, తస్మాన్న భేయమపి నారక  
 యాతనాభ్యః కిం తే ముఖం ప్రతిదినం గతశోభమాస్తే. ౨౪. నిర్బం  
 ధతో బహుదినం ప్రతిపాద్యమానౌ వక్తుం కృపాభరయుతావిద  
 మూచతు స్త్వ, నిష్పంధతస్తవ వదామి మనోగతం మే వాచ్యం న  
 వాచ్యమితి యద్వితనోతి లజ్జామ్. ౨౫. శోణాఖ్యపున్నదతటే వసతో  
 ద్విజస్య కన్యా శ్రుతిజ్ఞతవతీ ద్విజపుంగవేభ్యః, సర్వజ్ఞతాపదమను  
 త్తమయాపవేషాం తాముద్వివక్షితి మనో భగవన్స్తదీయమ్. ౨౬.  
 పుత్రేణ సో ౭తివినయం గదితో ౭న్వశా ద్ద్వా విప్రా వధూవరణ  
 కర్తణి సంప్రసీణౌ, తావాపతుర్ద్విజగ్రహం ద్విజసందిదృక్షూ దేశాన  
 తీత్య బహుళాన్ని జకార్యసిద్ధ్యా. ౨౭. భూభృన్ని కేతనగతశ్శ్రుతివిశ్వ  
 శాస్త్రశీర్షివిశ్వరూప ఇతి యః ప్రథితః పృథివ్యామ్, తత్పాదపద్మ  
 రజసే స్పృహయామి నిత్యం సాహాయ్యమత్ర యది తాత భవాన్వి  
 దధ్యాత్. ౨౮. పుత్ర్యా వచః పిబతి కర్ణపుటేన తాతే శ్రీవిశ్వరూప

కిమాస్తే ౭త్ర కినిమిత్త మిత్యర్థః. వసంతతిలకం వృక్షమ్. ౨౪. ఏమసత్యాగ్రహ  
 ద్బహుదిననిమిత్తం వక్తుం కథ్యమానౌ స్నేహజన్యకృపాతిశయయుక్తా పితరా కర్త  
 మండనసరస్వత్యావిదం వక్ష్యమాణ మూచతుఃస్వ. కిమిత్యపేక్షాయామాదౌ మండనపచన  
 ముదాహరతి యద్వాచ్యం న వాచ్యమితి మే లజ్జాం విస్తారయతి తత్ప్రమనసి స్థితం  
 తవాత్యాగ్రహేద్వదామి. ౨౫. తద్దర్శయతి-శోణాఖ్యపున్నదస్య తటే వాసం కుర్వతో  
 విష్ణుమిత్రాఖ్యస్య విప్రస్య కన్యా సర్వజ్ఞతాశ్రయభూతా అనుత్తమరూపవేషవతీ విప్ర  
 వరేభ్యః శ్రవణం ప్రాప్తవతీ తతో హే భగవన్స్తదీయం మనస్తా ముదోద్ధమిచ్ఛతి.  
 ౨౬. ఏవమతివినయం యథాభివేత్తథా పుత్రేణ కథితః-న హిమమిత్రో వధూవరణ కర్త  
 ణ్యతికుశలా ద్వా విప్రా అన్వశాత్ప్రేషితవాన్ వధూవరణకర్త్యాజ్ఞప్తవానితి వా. తౌ  
 నిజకార్యసిద్ధ్యర్థం విష్ణుమిత్ర దర్శనేమాఘ బహుళాన్ దేశానుల్లంఘ్య విష్ణుమిత్ర గేహ  
 మవాపతుః. ౨౭. అభోభయభారతీవాక్యమదాహరతి, రాజస్థాననివాసీ శ్రుతాఖిలశాస్త్రో  
 యో విశ్వరూప ఇతి భూమా ప్రఖ్యాతస్తస్య చరణరజసే స్పృహం కరోమి స్పృహే  
 రీషీతమితి సంప్రదానం. హే తాత యద్యత్ర తత్పాదపద్మరజస్రాప్తౌ భవాన్  
 సాహాయ్యం విదధ్యాత్కర్త్వి స్పృహం సఫలా స్యాదిత్యర్థః. ౨౮. ఏవం పుత్ర్యా వచనం  
 తాతే కర్ణపుటేన పిబతి సతి ద్విజానాం గురుణా విశ్వరూపవిత్రా హిమమిత్రేణ సుతస్యో

గురుణా గురుణా ద్విజానామ్, ఆజగ్దుతుస్సువసనౌ విశదాభయస్త్వీ సంప్రేషితౌ సుతవరోద్వహనక్రియాయై. ౨౯. తావచ్ఛ్రవ్య స ద్విజవరౌ విహితోపచారై రాయాసకారణమథో శనకైరపుచ్ఛత్, శ్రీవిశ్వరూపగురువాక్యత ఆగతౌ స్వ ఇత్యూచతుర్వరణకర్షణి కన్యకాయాః. ౩౦. సంప్రేషితౌ శ్రుతవయఃకులవృత్తధర్మైస్సాధారణీం శ్రుతవతా స్వసుతస్య తేన, యాచావహే తవ సుతాం ద్విజ తస్య హేతోరన్యోన్యసంఘటనమేతు మణిద్వయం తత్. ౩౧. మహ్యం తదుక్తమభిరోచత ఏవ విప్రా పృష్ట్యా వధూం మమ పునః కరవాణి నిత్యమ్, కన్యాప్రదానమిదమాయతతే వధూషు నోచేదమూ ర్వ్యసన సక్తిషు వీడయేయః ౩౨. భార్యమపుచ్ఛదధ కిం కరవావ భద్రే విప్రా వరీతుమనసౌ ఖలు రాజగేహాత్, ఏతాం సుతాం సుతనిభౌ తవ యా ౨ స్తి కన్యా బ్రూహి త్వమేకమనుమాయ పునర్న వాచ్యమ్.

తృప్త వివాహ క్రియార్థం సంప్రేషితౌ విశదాభాయుక్తయస్త్విద్వయయుక్తౌ సువస్తౌ ద్వా బ్రాహ్మణావాజగ్దుః. ౨౯. స విష్ణుమిత్ర స్తౌ విప్రవరౌ విహితోపచారైస్సంపూజ్యానంతరం శనై రాగమనకారణం పృష్టవాక్ శ్రీవిశ్వరూపస్య పితుర్వాక్యాత్కన్యా యావరణకర్తార్థ మగమనం కృతవంతావిత్యూచతుః. ౩౦. శ్రుతేన శాస్త్రశ్రవణేన కులేన వృత్తేర్వృత్తిభిశ్చుత్తైర్వా ధర్మైశ్చ స్వసుతస్య సాధారణీం సమానాం తవ సుతాం శ్రుతవతా లేన శ్రీవిశ్వరూపగురుణా తస్య శ్రీవిశ్వరూపస్య హేతోష్టవ సుతాం యాచావహే హేద్విజ హిమమిత్రముఖేనైవ యాచాం కరవావ తస్మాన్మణిద్వయ మన్యోన్యసంఘటనం పరస్పరబంధమేతు ప్రాప్నోతు తస్య హేతోరిత్యస్య తస్మాత్కరణాదితి వా ౨ ర్థః 'నిమిత్తవర్యాయప్రయోగే సర్వాసాం ప్రాయదర్శనమితి వచనాల్ షక్తి. ౩౧. ఏవముక్తో విష్ణుమిత్ర ఉవాచ - హేవిప్రా యద్యపి లేన హిమమిత్రేణోక్తం మహ్యం రోచత ఏవ తథాఽపి నిజవధూం పృష్ట్యా తదుక్తం కరవాణి యస్మా దిదం కన్యాప్రదానం వధ్వధీనమేవ నిత్యం భవతి నోచే త్తదనుమత్య భావే వ్యసనప్రాప్తిషు కన్యాయాం దుఃఖప్రాప్తిషు అమూర్షధ్వః వీడయేయిరిత్యర్థః. ౩౨. ఆధానంతరం భార్యం పృష్టవాక్ హేభద్రే తవ పుత్రతుల్య కన్యాఽస్తి తాంవరీతుకామా ఖలు రాజగేహాచేతావాగతో ఏతయోరాగమనం భద్రంకరమితి సంబోధనాశయః తత్ర కిం కరవావ కిం దేయా నదేయావా తస్మాత్త్వం వక్షద్వయ ఏకమనుమాయ సమ్యక్ జ్ఞాత్వా బ్రూహి యతో దేయేతుక్త్వా న దేయేతి

33. దూరే స్థితి శ్రుతవయః కుల(వృ)విత్తజాతం న జ్ఞాయతే తదపి కిం ప్రవదామి తుభ్యమ్, విత్తాన్వితాయ కులవృత్తసమన్వితాయ దేయా సుతేతి విదితం శ్రుతిలోకయోశ్చ 3౪. నైవం నియంతుమనఘే తవ శక్యమేతత్తాం రుక్మిణీం యదుకులాయ కుశస్థలీశే. ప్రాదాత్స భీష్మకసుతగి ఖలు కుండినేశ స్తీర్థాపదేశమటతే త్వపరిక్షితాయ. 3౫. కిం కేన సంగతమిదం సతి మావిచార్యో యో వైదికిం సరణిమప్ర హతాం ప్రయత్నాత్, ప్రాతిష్ఠిత్సుగతదుర్జయనిర్జయేన శిష్యం యమేనమశిషత్స చ భట్టపాదః. 3౬. కిం వర్ణ్యతే సుదతి యో భవితా వరో నో విద్యాధనం ద్విజవరస్య న బాహ్యవిత్తమ్, యా ౨ న్వేతి

పునర్నవక్తవ్యం 'సకృత్కన్యా త్రదీయత' ఇత్యాదిస్మృతేః. 33. ఏవం పుష్టా విష్ణుమిత్ర భార్యోవాచ-ప్రథమం స్థితిర్దూరే తథా యచ్చ జ్ఞాతవ్యం శ్రుతవయఃకులవృత్త జాతం తదపి న జ్ఞాయతే ఆత స్తభ్యమహం కిం ప్రవదామి విత్తయుక్తాయ కులేన వృత్తే నాధీనేన శీలేన వృత్త్యా చ సమన్వితాయ కన్యా ప్రదేయా ఇతి తు. 'కులం చ శీలం చ వయశ్చ రూపం విద్యా చ విత్తం చ సనాధతా చ, ఏతాన్ గుణాన్ సప్త పరీక్ష్య దేయా కన్యా బుధైశ్శేష మచింతసియ'మిత్యాది స్మృతిమూలభూతశ్చుితౌ లాకే చ విదిత మేవేత్సర్గః. 3౪. ఏవముక్తో విష్ణుమిత్ర ఆహః—హే ౨నఘే తవైత న్నైవం నియంతుం శక్యం యతో యదుగోత్రాయ కుశస్థలీం ద్వారకా మీష్ట ఇతి కుశస్థలీత్ తస్మై తీర్థవ్యాజం యథాస్యాత్తథా ఆటతే ఆపరిక్షితాయ చ శ్రీకృష్ణాయ తాం ప్రసిద్ధాం రుక్మిణీం కుండినాఖ్యనగరేశో భీష్మేశాభిధో నృపః ప్రాదాత్ ఖలు ప్రసిద్ధం. తథా చ లోకప్రసిద్ధాయాప్యపరిక్షితాయ సుతా న దేయేత్యేకన్నియస్తుం న శక్యమిత్యర్గః. 3౫. నను శ్రీకృష్ణస్య వరమేశ్వరత్వేన ప్రఖ్యాతత్వాదవస్య తు మనుష్య త్వేన ఏకత్వా త్కిం కేన సంగతమిత్యాశంక్యాహః—హే సతి కింకేన సంగతమితి విచారం మాకురు యతో ౨యమవృతి ప్రసిద్ధభట్టపాదముఖ్యశిష్యత్వేన ప్రసిద్ధ ఇత్యాహ - యస్సుగతానాం మధ్యే యే దుర్జయాయ స్తేహం నిర్జయేన వైదికిం సరణిం సమగ్రాం ప్రయత్నా త్ప్రకర్షేణ స్థాపితవాన్ స ఆతిప్రఖ్యాతో భట్టపాదో యమేనం విశ్వరూపం శిక్షితుం యోగ్యం శిక్షితవాన్. 3౬. యో శిష్యరూపి నో ౨స్యాకంవరః కన్యార్థం వరణీయో భవితా భవిష్యతి స హే సుదతి కిం వర్ణ్యతే వర్ణయితు మశక్య ఇత్యర్గః. విద్యావతో విశ్వరూపస్యోత్కృష్టత్వబోధనార్థం విద్యోత్కర్షం నిరూపయతి యతో ద్విజశ్రేష్ఠస్య విద్యైవ ధనం న తు బాహ్యవిత్తం యా ౨౨విద్యానన్త దిగం

సంతతమనంతదిగంతభాజం యాం రాజవోరపనితా న చ హర్ష  
 మీశాః. 32. వద్భర్జనావనపరివ్యయగాని తాని విత్తాని చిత్త మని  
 శం పరిభేదయంతి, చౌరాన్నృపాత్స్వజనతశ్చ భయం జనానాం  
 శర్వేతి జాతు న గుణః ఖలు బాలిశస్య. 3౩. కేచిద్ధనం నిదధతే భువి  
 నోపభోగం కుర్వంతి లోభవశగాన విదంతి కేచిత్, అన్యేన గోపిత మ  
 థాన్యజనా హరంతి తచ్ఛేన్నదీఃరిసరే జలమేవ హర్తృ. 3౪. సర్వా  
 త్తనా దుహితరో న గృహే విధేయా స్తాశ్చేత్పురా పరిణయా ద్రజ  
 ఉద్గతం స్యాత్, పశ్యేయురాత్మపితరా బత పాతయంతి దుఃఖేషు  
 ఘోరనరకేష్వితి ధర్మశాస్త్రమ్. ౪౦. మాభూదయం మమ సుతాక  
 లహః కుమారీం పృచ్ఛాస సా వదతి యం భవితా పరో ౭స్యాః,  
 ఏవం విధాయ సమయం పితరా కుమార్యా అభ్యాశమియతు  
 రితో గదితేష్టకార్యా. ౪౧. శ్రీవిశ్వరూపగురుణా ప్రహితౌ ద్విజాతౌ

తం భజతీతి దిగంతభాక్ తం సంకతం నిరంతరం అన్వేతి యాం చ రాజవోరపనితా  
 హర్షం న సమర్థాః. 32. హేపథు అర్జున పాలనపరివ్యయగోచరీభూతాని లోకప్రసి  
 ధ్ధాని విత్తాని చిత్తం పరిభేదయంతి ఖలు ప్రసిద్ధం యతో లాకికవిత్తానాం చోరా  
 దిభ్యో భయమతో బాలిశస్య విద్యాహీనస్య మూర్ఖస్య సుఖసంజ్ఞకో గుణః కదాఽసి  
 నాస్తి. 3౩. కించ కేచిల్లోభవశవర్తినో ధనం భూమా స్థాపయంతి న తూపభోగం  
 కుర్వంతి కేచిత్తు భూమా స్థాపితం ధనం భోగేచ్ఛాకాలేనైవ లభంతే కించ అన్యేన  
 గోపితం అన్యజనా హరంతి తద్ధనం నద్యాః పరిసరే తీరే గోపితం చేత్కర్త్వి జలమేవ  
 హర్తృ తథా చానేకదుఃఖసంమిశ్ర బాహ్యచిత్తం తతో ౭పేక్షయా విద్యాధనవత్పమేవ  
 శ్రేష్ఠమితి భావః. 3౪. కించ సర్వాత్తనా సర్వప్రకారేణ దుహితరో గృహే నైవ  
 స్థాపనీయాః. విపక్షే దోషమాహః—తా దుహితరో వివాహోత్సూర్యం స్వస్థాదుద్గతం  
 రజః పశ్యేయుశ్చేత్తదా దుఃఖేషు ఘోరనరకేషు న్విపితరా పాతయంతీతి ధర్మశాస్త్రం  
 తథా చోక్తమ్. 'పితుర్గృహే తు యా కన్యారజః పశ్యేదసంస్కృతా, భ్రూణహా తప్తి  
 తాశ్చేయో పృషలీ సా చ కన్యకేతి. ౪౦. మాభూదయం మయాసహ కలహః కుమారీం  
 పృచ్ఛావః సా మమ సుతా యం వదతి స తస్యా పరో భవిష్యతి ఏవం సంకేతం విధాయ  
 పితరా వస్తాల్లో స్థానాత్కుమార్యాః సమీపమియతుః జగ్గుతుః గదితం కథితమిష్టకార్యం  
 యాభ్యాం తౌ. ౪౧. గత్వా యదుక్తవంతౌ తద్ధర్మయతి శ్రీవిశ్వరూపగురుణా హిమ

కన్యార్థినౌ సుతను కిం కరవావ వాచ్యమ్, తస్యాగి ప్రమోదనిచ యో న మమా శరీరే రోమాంచపూరమిహో బహిరుజ్జగామ ౪౨. తేనైవ సా ప్రతివచగ ప్రదదౌ పితృభ్యాం తేనైవ తావపి తయోర్యుగ ధాయ సత్యమ్, ఆదాయ విప్రమవరం పితృగేహతోఽస్యాస్తా జగ్గుతు ర్ద్విజవరౌ స్వనికేతనాయ. ౪౩. అస్థాచ్ఛతుర్దశదినే భవితౌ దశమ్యాం జామిత్ర భాదిశుభ యోగయుతో ముహూర్తః, ఏవం విలిఖ్య గణితా దిషు కౌశలాస్యా వ్యాఖ్యాపరాయ దిశతి స్త సరస్వతీ సా. ౪౪. తౌ హృష్టపుష్టమనసౌ విహితేష్టకార్య శ్రీవిశ్వరూపగురుము త్తమమైషీ మాతామ్, సిద్ధం సమీహితమితి ప్రథితానుభావో దృష్టైవ తన్నుఖమసా వథ నిశ్చికాయ. ౪౫. అన్యస్వహస్తగతపత్రమదాత్సత్రం దృష్ట్యా జహాస సుఖవారినిధౌ మమజ్జ, విప్రాన్యథోచితమపూపుజదాగతాంస్తా న్న త్వాం శుకాదిభిరయం బహువి త్తలభ్యైః ౪౬. పిత్రానుశిష్టవసమథా

మిత్రేణ కన్యార్థినౌ ద్వౌ విప్రా ప్రేషితౌ హే సుతను సుదేహే కిం కరవావ వాచ్యం యదావాభ్యాం కర్తవ్యం తత్త్వయైవ వక్తవ్యమిత్యర్థః. ఏవం స్వేచ్ఛం శ్రుతవత్యా స్తస్యాశ్శరీరే ప్రమోదనముదాయో న మమా కింతు రోమాంచవ్యాజేన బహిరుజ్జ గామ. ౪౨. తేనైవ రోమాంచమిషేణ బహిరుద్గతేన ప్రమోదనిచయేన సా ఉభయ భారతీ పిత్రే మాత్రే చ ప్రత్యుత్తరం ప్రదదౌ పితరావపి తేనైవ రోమాంచమిషే ణోద్గతేన ప్రమోదనిచయేన తయోర్విప్రయోర్యుగధాయ సత్యం ప్రత్యుత్తరం దదతు రితి వివరిణామేన సంబంధస్తదనంతరమస్యాః పితృగేహోదన్యం విప్రమాదాయ తౌ ద్విజ వరౌ స్వగృహాయ జగ్గుతుః. ౪౩. గణితాదిషు కుశలమేవ కౌశలమాస్యం ముఖం యస్యాః సా సరస్వతీ అస్థాద్దుర్తమానదినాచ్ఛతుర్దశదినే దశమ్యాం తిథౌ జామిత్ర నక్షత్రం లగ్ననక్షత్రాచ్ఛతుర్దశమాదిపదాచ్ఛంద్రాల్లగ్నతో వా సప్తమం స్థానం గృహ్యతే తస్మిన్ శుభానాం చంద్రాదీనాం యోగస్తేన యుక్తో ముహూర్తో భవిష్య తీత్యేవం విలిఖ్య వ్యాఖ్యాపరాయ లగ్నపత్రవ్యాఖ్యానకర్త్రే స్వబ్రాహ్మణాయ దిశతి స్త ఉపదిదేశ. ౪౪. విహితేష్టకార్య హృష్టపుష్టమనసౌ తౌ విప్రావృత్తమం విశ్వరూప గురుం దృష్టవంతౌ అథానంకరం ప్రథితః ప్రఖ్యాతోఽనుభావః ప్రభావో యస్య స విశ్వరూపగురుస్తయోర్ముఖం దృష్టైవ సమీహితమభిలషితం సిద్ధమితి నిశ్చయం కృతవాక్. ౪౫. అన్యో ద్వాభ్యాం ఇతరో విష్ణుమిత్రప్రేషితో బ్రాహ్మణః స్వహస్తే స్థితం పత్రం దత్తవాక్ హినుమిత్రః పత్రం-దృష్ట్యా జహాస సుఖసముద్రే మమజ్జ

సుంసంవాతేన విజ్ఞాపితస్సుఖమవాప స విశ్వరూపః, కార్యాణ్యథావా  
 పృథ గాత్తజనాన్ సమేతాన్ బంధుప్రియగి ఋణయోచితసాధనాయ.  
 ౪౭. మాహూర్తికైర్బహుభిరేత్య ముహూర్తకాలే సందర్శితే ద్విజ  
 వరైర్బహువిద్భిరిష్టైః, మాంగల్యవస్తుసహితోఖిలభూషణాఢ్యస్సప్రాప  
 దక్షతతనుః ప్రథుశోణతీరమ్. ౪౮. శోణస్య తీరముపయాతముపాశ్శణో  
 త్స జామాతరం బహువిధం కిల విష్ణుమిత్రః, ప్రత్యుజ్జగామ ముముదే  
 ప్రియదర్శనేన ప్రావీవిశద్భ్రహమముం బహువాద్యఘోషైః. ౪౯.  
 దత్వా ౭సనం మృదువచస్సముదీర్య తస్మై పాద్యం దదౌ సమధుపర్క  
 మనర్ఘ్యపాత్రే, అర్ఘ్యం దదావహమియం తనయా గృహాస్తే గావో  
 హిరణ్యమఖిలం భవదీయమూచే. ౫౦. అస్తాకమద్య పవిత్రం కులమా  
 దృతాస్తస్సందర్శనం ఋణయన్యవదేశతో ౭భూత్, నో చేద్భవా  
 స్పృహువిదగ్రసరగి క్వ చాహం భద్రేణ భద్రముపయాతి పుమాన్విపా

ఆగతాంస్తాన్ విప్రాన్ నత్వా ౭యం హిమమిత్రో బహువిత్తలభ్యైః రత్నపస్త్రాదిభిర్య  
 థాయోగ్యం పూజితవాన్. ౪౭. అనుశీత బ్రాహ్మణకథితేన పితౄ హిమమిత్రేణ ప్రబో  
 ధితో విశ్వరూపస్సుఖమవాపాథానంతరం వివాహే యదుచితం తస్య సాధనాయ  
 సమేతాన్ సమాగతాస్సంధుప్రియో విశ్వరూపః కార్యాణ్యవశ్యకర్తవ్యాని పృథక్  
 పృథక్ యథాయోగ్యం ప్రాహ. ౪౭. ముహూర్తశాస్త్రవిద్భిర్బహుజ్ఞైర్బహుభిరిష్టైర్విజ  
 వరైర్రాగత్య సందర్శితే మాహూర్తకాలే మాంగల్యవస్తుయంతస్సుకలభూషణసంపన్నో  
 ౭వికలదేహో విశ్వరూపో విశాలం శోణతీరం ప్రాప్తవాన్. ౪౮. శోణతీరముపా  
 గతం బహుప్రకారయుక్తం జామాతరం సవిష్ణుమిత్ర ఉపాశ్శణోత్ శ్రుత్వా చ  
 ప్రత్యుజ్జగామ ప్రియదర్శనేన మోదం చ ప్రాపతతో ౭ముం జామాతరం బహు  
 వాద్యఘోషైర్బ్రహం ప్రవేశితవాన్. ౪౯. ఆసనం దత్వా శోమలం వచనముదీర్య  
 తస్మై విశ్వరూపాయ పాద్యం దదౌ మధుపర్కసహిత మర్ఘ్యం చామూల్యపాత్రే  
 దదౌ ఆహమియం తనయా తే గృహా గావో హిరణ్యమఖిలం భవదీయమిత్యుక్త  
 వాన్. ౫౦. అద్యాస్తాకం కులం పవిత్రతం పయం చాదృతాః స్త వివాహవ్యాజా  
 త్సందర్శనం జాతం నో చేద్భవజ్ఞాగ్రణీర్భవాన్ క్వాహం చ క్వ తథా ౭సి పుణ్య

కాత్. ౧౧. యద్యద్భ్రహ్మే ౭త్ర భగవన్నిహ రోచతే తతాత్మన్న వే  
 ద్యమఖలం భవదీయమేతత్, వక్ష్యామి సర్వమభిలాషపదం త్వదీయం  
 యుక్తం హి సంతతముపాసితవృద్ధపూగే. ౧౨ ఏవం మిథః పరినిగద్య  
 విశేషమృద్వావ్యా వాచా యుతౌ ముదమవాపతురుత్తమానౌ, అన్యే  
 చ సంముముదిరే ప్రియసత్కథాభిస్సేచ్ఛాచ్ఛావిహారహసనై రుభయే  
 విధేయాః. ౧౩. కన్యావరౌ ప్రకృతసిద్ధసూరూపవేషా దృష్ట్వాభయే ౭పి  
 పరికర్త విలంబమానాః, చక్రుర్విధేయమితి కర్తుమనీశ్వరాస్తే శోభా  
 విశేషమపి మంగళవాసరే ౭స్త్వి. ౧౪. ఏతత్ప్రభాప్రతిహతాత్మ  
 విభూతిభావాదాకల్పజాతమపి నాతిశయం వితేనే, లోకప్రసిద్ధిమను  
 సృత్య విధేయబుధ్యా భూషాం వ్యధుస్తదుభయే న విశేషబుధ్యా. ౧౫.  
 మాహూర్తికా బహువిదో ౭పి ముహూర్తకాలమప్రాక్షురక్షతధియం  
 కిల తాం సఖిభిః, పశ్చాత్తదుక్తశుభ యోగ యుతం శుభాంశే మాహూ

కర్తనా కల్యాణం విపాకాత్ పుమానుపయతి. ౧౧. కిం బహునా యద్యత్  
 గృహే హే భగవన్ తవాభిరోచతే తత్తదేతత్ అఖలం భవదీయం నిశేద్యం నైవేద్య  
 మేవముక్తవంతం విష్ణుమిత్రం హిమమిత్ర ఉవాచ సర్వం త్వదీయమేవ మమాపి యదభి  
 లాషాస్పదం భవిష్యతి తద్వక్ష్యామి భవతా త్వహమిత్యాదినా యదుక్తం తత్  
 నిరంతరముపాసితా పృథ్విసమూహా యేన తస్మిన్ త్వయి యుక్తమేవేత్యర్థః. ౧౨. విశే  
 షేణ కోమలయా వాచా యుక్తౌ తౌ విష్ణుమిత్రహిమమిత్రే ఏవం పరస్పరముక్త్యై  
 త్రమామ్నదం ఆవాపతుః అన్యే చోభయే నియోజ్యాః ప్రీయసత్కథాభిః స్వేచ్ఛా  
 విహారహసనైస్సమ్యక్ మోదం ప్రాపుః. ౧౩. స్వభావసిద్ధసూరూపవేషా కన్యావరౌ  
 దృష్ట్వా తద్గర్భనాసక్తచిత్తత్వాత్కర్తుమప్యసమర్థా అప్యవశ్యం విధేయమితి కృత్వా  
 పరికర్త ఆంగసంస్కారం తథా౭స్త్విన్దంగళవాసరే శోభావిశేషం చ విలంబమానాః  
 కృతవంత ఇత్యర్థః. ౧౪. ఆకల్పజాతమపి భూషణనిచయో౭వ్యతిశయం న కృతవాన్-  
 తత్ర హేతురేతయోః కన్యావరయోః ప్రభయా కాంత్యా ప్రతిహత ఆత్మవిభూతి  
 భావో యస్య తస్మాత్. నన్వేపం తర్హి కిమర్థం తావదలంకృతవంత ఇతి చేత్త  
 త్రాహః!—లోకప్రసిద్ధిమనుసృత్యేదమవశ్యం విధేయమితి బుద్ధ్యోభయే కయోర్భూషాం  
 వ్యధురలంకారం చక్రుర్న తు భూషణైరేతయోః కక్ష్పిద్విశేషా భవిష్యతీతి బుధ్యా. ౧౫.  
 బహుజ్ఞా ఆపి బోధ్యితిర్విదో ముహూర్తకాలమక్షతధియం సఖిభిః క్రిడతీముభయభారతీం

ర్షికాస్వమతితో జగృహుర్మహలార్తమ్ గౌ. జగ్రాహ పాణికమలం  
హిమమిత్రసూనుశ్రీవిష్ణుమిత్రదుహితుగ కరపల్లవేన, భేరీమృదంగపట  
హాధ్యయనాబ్జఘోషై ర్దిశ్చండలే సుపరిమూర్ఛతి దివ్యకాలే. గౌ. యం  
యం పదార్థమభికామయతే పుమాన్యస్తం తం ప్రదాయ సమతూతు  
షతాం తదీడ్యై, దేవద్రుమావిన మహాసుమనస్త్వయుక్తా సంభూషితౌ  
సదసి చేరతురాత్తలాభౌ. గౌ. ఆధాయ వహ్నిమథ తత్ర జుహోవ  
సమ్యగ్గృహ్యోక్తమార్గమనుసృత్య స విశ్వరూపః, లాజాన్ జుహోవ చ  
వహూగ పరిశ్రుతి స్త ధూమం ప్రదక్షిణమథాకృత సోఽపి చాగ్నిమ్.  
గౌ. హోమావసానపరితోషితవిప్రవర్యః ప్రస్థాపితాఖిలసమాగతబంధు  
వర్గః, సంరక్ష్య వహ్నిమనయా సమమగ్నిగేహే దీక్షాధరో దినచతు  
ష్కమువాస హృష్టః. ౬౦. ప్రతిష్ఠమానే దయితే వరేస్మిన్నువేత్య  
మాతాపితరౌ వరాయాః, ఆభాషిమాతాం శృణు సావధానో బాలేవ

పుష్పవంతః పశ్చాత్తయోక్తే శుభయోగయుక్తే శుభగృహస్య నవాంశే మాహుర్షికాః  
స్వబుద్ధితో ముహూర్తం జగృహుః. గౌ. భేరీమృదంగపటహావేదాధ్యయనశబ్దఘోషై  
ర్దిశ్చండలే సుపరిమూర్ఛతి సుప్త వ్యాప్తే సతి హిమమిత్రసూనుర్విశ్వరూపః హస్తకిసల  
యేన శ్రీవిష్ణుమిత్రకన్యాయాః సరస్వత్యా హస్తకమలముక్తలక్షణే దివ్యకాలే జగ్రాహ.  
గౌ. యాయః పుమాన్ యం యం పదార్థం ప్రార్థయతే తస్మై తస్మై తం తం పదార్థం ప్రదా  
యతదీడ్యై తైః పురుషైస్తుత్యై తయోః కన్యాపరయోరీడ్యై పూజ్యౌ పితరావితీ  
వా పరితోషనవాపతుః. కల్పవృక్షావివ బృహదుదారతాయుక్తాపలంకృతౌ ప్రాప్తకామా  
సభాయాం చేరతుః. గౌ. ఆధానస్తరం స్వగృహ్యసూత్రోక్తమార్గమనుసృత్య విశ్వ  
రూపః వహ్నిమాధాయ తత్ర సమ్యక్ హోమం కృతవాన్ చ పునర్వహూర్ణాశాన్పర్షి  
తధాన్యాని జుహోవ తద్ధూమం జీఘ్రతి స్తాథ విశ్వరూపః ఽపి పశ్చాదగ్నిం ప్రదక్షిణం  
కృతవాన్ - ఆసి శబ్దాదగ్రేఽగ్నిం ప్రదక్షిణం కుర్వన్త్యా తయా సహ సోఽపి తథా  
కృతవానిత్యర్థః. గౌ. హోమాంలే పరితోషితా విప్రశ్రేష్ఠా యేన ప్రస్థాపితాస్సర్వే సమా  
గతాః బంధువర్గా యేన స విశ్వరూపః ఽనయా సరస్వత్యా సహ దీక్షాధరోఽగ్నిం సంర  
క్ష్య హృష్టస్సన్నగ్నిగృహే దినచతుష్టయమువాస. ౬౦. ఆస్తిన్ విశ్వరూపే ప్రియే వరే  
ప్రస్థానం కుర్వతి సతి వరాయాః కన్యాయా మాతాపితా చాగత్య ప్రాచతుస్సావ

బాలా న తు వేత్తి కించిత్. ౬౧. బాలైరియం క్రీడతి కందుకాద్యై  
 ఋతక్షుధా గేహమువైతి దుఃఖాత్, ఏకేతి బాలా గృహకర్తనోక్తా  
 సంక్షణియా నిజపుత్రితుల్య. ౬౨. బాలేయమంగ వచనైర్వదుభి  
 ర్విధేయా కార్యా న రూక్షవచనైర్ను కరోతి రుష్టా, కేచిద్వదూక్తి  
 వశగా విపరీతభావాః కేచిద్విహాతుమనలం ప్రకృతిం జనో. హి. ౬౩.  
 కశ్చిద్విజాతీరధిగమ్య కదాచిదేనా ముద్వీక్ష్య లక్షణమవోచద నింది  
 తాత్తా, మానుష్యమాత్ర జననం నిజదేవభావేత్యస్థాచ్చ వో వచన  
 ముగ్రమయోజ్యమస్యామ్. ౬౪. సర్వజ్ఞతా లక్షణమస్తి పూర్ణ  
 మేషా కదాచిద్వదతోః కథాయామ్. తత్సాక్షిభావం ప్రజితాన

ధానో భూత్వా శృణు బాలా స్తనంధయా యథా కించిన్న జానాతి తథేయం బాలా  
 సుకుమరాంగీ ఆస్మత్సుత్రీ న తు కించిజ్ఞానాతి - ఉపకాతిపృక్షమ్. ౬౧. ఇయం  
 కందుకాద్యైః క్రీడోపస్కరైర్బాలైస్సహ క్రీడతి జాకక్షుధా దుఃఖాద్గేహమాయాతి-  
 నను భవద్భాష్యం గృహకర్తణి కుతో నానుశిష్టేతి చేత్రత్రాహతు రేకేతి కృత్యేయం  
 బాలా గృహకర్త నోక్తా తస్మాన్ని జపుత్రితుల్య సమ్యక్ రక్షణీయా - ఇంద్రవజ్రా  
 పుత్రం. ౬౨. కిం జర్తి సర్వజ్ఞవ గృహకర్తణి న నియోక్తవ్యా చేత్రత్రాహతురంగేతి  
 సంబోధనం ఇయం బాలా మృదుభిర్వచనైర్నియోజ్యా కర్తవ్యా న తు రూక్షవచనై  
 ర్యతనైః కుపితా న కరోతి. నను రూక్షవచనైర్ను కరోతి చేత్కథం మృదువచనైః  
 కరిష్యతీతి చేత్ప్రకృతివైచిత్యోదిత్యాహతుః. కేచి న్నదూక్తివశవ రినః కేచిద్విపరీత  
 స్వభావారూక్షోక్తివశగా హి యస్మాత్స్వభావం త్యక్తుం కోఽపి జనస్సమర్థో న భవతి-  
 వసంతతిలకంపుత్రం. ౬౩. నస్వేకాఽపి కన్యా బాలైస్సహ క్రీడనస్వభావా రూక్ష  
 వచనైరపి యశోధనైశ్చిక్షణీయా తత్కుతో భవద్భాష్యం న శిక్షితేతి చేత్రత్రాహతుః  
 కదా చిత్కశ్చిదసిందితాత్తా బ్రాహ్మణాఽగత్యాస్యాలక్షణముద్వీక్ష్య ఉక్తవాక్ మానుష్య  
 మాత్రజననం వస్తుతో నిజదేవభావా నిజం నిత్యం దేవభావో దేవత్వం నిత్యో దేవ  
 స్వభావో వా యస్యాః. ని. 'నిజం స్వీయం చ నిత్యే చ; భావస్సత్రాస్వభావాభిప్రాయ  
 చేష్టాత్తజన్త'స్వీతి మేదిసీ-ఇశ్యస్తాత్కారణాల్ అస్యాం వో యుష్టుకం ఉగ్రం వచన  
 మయోజ్యం యోజనీయం న భవతి. ౬౪. కిం చాస్యాం సర్వజ్ఞతాయాం లక్షణం పూర్ణ  
 మస్తి కించ కదాచిదేషా వాదం కుర్వతోర్వాదినోః కథాయాం తయోః సాక్షీత్వం  
 ప్రాప్యతీత్యేపమా వాముపదీశ్యాసా విప్రో జగామ-ఇంద్రవజ్రాపుత్రం. ౬౫. వరాయాః

వద్యా సందిశ్య నావేవమసౌ జగామ. ౬౫. శ్వశ్రూర్వరాయా వచ  
నేన వాచ్యా స్నుషాభిరక్షాఽఽ యతతే హి తస్యామ్, నిక్షేపభూతా  
తవ సుందరీయం కార్యా గృహే కర్త శనైశ్శనైస్తే. ౬౬ బాల్యేషు  
బాల్యాత్సులభో ఽపరాధస్స నేక్షణీయో గృహిణీజనేన, వయం  
సుధీభూయ హి స్వ ఏవ పశ్చాద్దురుత్వం శనకైః ప్రయాతాః. ౬౭.  
దృష్ట్వా ఽభిధాతుమనలం చ మనో ఽస్త్వదీయం గేహాభిరక్షణవిధౌ  
న హి దృశ్యతే న్యః, దృష్ట్వా ఽభిధానఫలమేవ యథా భవేన్నా  
బ్రూయాత్తథేష్టజనతా జననీం వరస్య. ౬౮. వత్సే త్వమద్య గమితా  
ఽసి దశామపూర్వం తద్రక్షణే నిపుణాధీర్భవ సుభ్రు నిత్యమ్,  
కుర్యాన్న బాలవిహృతిం జనతోపహాస్యాం సా నావివాహరమియం  
పరితోషయేత్తే. ౬౯. పాణిగ్రహత్స్వాధిపతీ సమీఃతౌ పురా  
కుమార్యాః పితరౌ తతగివరమ్, పతిస్తమేకం శరణం వ్రజానిశం లోక

దోషవిముక్తకన్యాయాః శ్వశ్రూరస్తద్వచనేన వాచ్యా యతః స్నుషాయా ఆభిరక్షాఽఽ  
యతతే తదధీనా ఽస్తి తద్వచనం దర్శయతి ఇయం సుందరీ తవ న్యాసభూతా క్షస్మా  
త్తవేయం గృహే కర్త శనైః శనైః కర్తవ్యా శనైశ్శనైరనయా కర్తకారయితవ్య  
మిత్కర్థః-ఉపజాతివృత్తం. ౬౬. వయం సర్వే ఽపి సుఖుద్ధిమంతో భూత్వా పశ్చా  
చ్ఛనైరుత్కృష్టతాం ప్రాప్తాః. ౬౭. నను వరస్య జననీం దృష్ట్వా భవద్భ్యం వక్తవ్య  
మితి చేత్తత్రాహతుః పరస్య జననీం దృష్ట్వాభిధాతుం ఆస్త్వదీయం మనశ్శక్తం న భవతి  
హి యస్మాదేహాభిరక్షణవిధావనో న దృశ్యతే యద్యపేవం తథా ఽపి దృష్ట్వా కథనస్య  
ఫలమేవ యథా ఽఽవయోర్భవేత్తథేష్టజనసముదాయో వరస్య మాతరం బ్రూయాత్-  
వసంకటిలకం వృత్తం. ౬౮. అథేదానీం స్వపుత్రీం శిక్షయతః వత్సే ఇత్మాదినా. హే  
వత్సే ఽద్య త్వమపూర్వం దశాం ప్రాప్తాసి హే సుభ్రు తద్రక్షణే తస్యా ఆపూర్వ  
దశాయాః రక్షణే నిత్యం నిపుణాధీర్భవ జనసమూహోపహాసయోగ్యం బాలానాం  
వ్యవహారం న కుర్యా యతస్నేయం తే బాలవిహృతిరావయోరివాచరం న పరితోషయే  
దితి నకారస్యానుషం గేణ యోజ్యం కాక్వా వా. ౬౯. కించ పాణిగ్రహణాద్వివాహ  
త్సూర్వం కుమార్యాః పితరౌ స్వాధిపతీ సమీఃతౌ క్షస్మాత్పాణిగ్రహదూర్ధ్వం పతిః  
స్వాధిపతి స్సమీఃతః యస్మాదేవం క్షస్మాత్తం పతిమేకం శరణం వ్రజయేన శరణగమ

ద్వయం జేష్యసి యేన దుర్జయమ్. 20. పత్యావభుక్తవతి సుందరి  
 మాస్త భుంక్ష్వ యాతే ప్రయాతమపి మాస్త భవేద్విభూషా,  
 పూర్వాపరాదినియమో 22 స్తి నిమజ్జనాదౌ వృద్ధాంగనా చరితమేవ  
 పరం ప్రమాణమ్. 21. దుష్టే ధవే సతి రుషేహ న వాచ్యమేకం  
 క్షంతవ్యమేవ సకలం సతు శామ్యతీర్థమ్, తస్మిన్ప్రసన్నవదనే చకిలేవ  
 వత్సే సిద్ధ్యత్యభీష్టమనఘే క్షమయైవ సర్వమ్. 22. భర్తుస్సమక్ష  
 మపి తద్వదనం సమీక్ష్య వాచ్యో న జాతు సుభగే పరపూరుష స్తే,  
 కిం వాచ్య ఏష రహసీతి తవోపదేశశృంకా వధూపురుషయోగి క్షప  
 యేద్ధి హార్దమ్ 23. ఆయాతి భర్తరి తు పుత్రి విహాయ కార్యము  
 త్థాయ శీఘ్రముదకేన పదావసేకః, కార్యో యథాభిరుచి హే సతి జీ  
 వనం వా నోపేక్షణీయమణుమాత్రమపీహ కం తే. 24. ధవే పరో  
 క్షే 25 కదాచిదేయర్చనాం తదీయా అపి వా మహాంతః, తే పూజ  
 నీయా బహుమానపూర్వం నో చేన్నిరాశాగి కులదాహాకా స్సుక్తిః.

నేన పత్యా వా లోకద్వయం జేష్యసి - ఉపబాలివృత్తం. 20. కించ హేసుందరి  
 పత్యావభుక్తవతి మాభుంక్ష్య విభోజనం త్వయా న కర్తవ్యం ప్రయాతం దీర్ఘ మధ్వా  
 నం పత్యో గతే సతి తవ విశేషేణాలంక్రియా మా భవతు నిమజ్జనాదౌ పూర్వా  
 పరాదినియమో 22 స్తి అదివదేన భోజనాదికం గ్రాహ్యాం తత్ర నిమజ్జనాదికం పత్యుః  
 పూర్వం భోజనాదికం తు పశ్చాత్కర్తవ్యమత్ర వృద్ధాంగనానామరుంధలీలోపాముద్రా  
 దీనాం చరితమేవ పరం ప్రమాణం ఏతదేవ తవ సౌందర్యమితి సంబోధనాశయః -  
 వసంతలిలకావృత్తమ్. 21. కించ పత్యో గోపావ్యప్తే సతి త్వయా రోషేక్షైకమపి  
 న వాచ్యం ఏకమితి క్షంతవ్యమిత్యనేన వా సంబంధనీయం కేవలం క్షంతవ్యమేవ స  
 త్విత్థననేన ప్రకారేణ స్వయమేవ శామ్యతి ప్రసన్నే చ తస్మిన్ హేవత్సే చకి  
 లేవ స్యాః కించలనా హేఅనఘే సర్వమభీష్టం క్షమయైవ సిద్ధ్యతి - నచేతరథా.  
 22. తద్వదనం పురుషాంకరముఖం సమీక్ష్య దృష్ట్వా ఏషః పరపూరుషో రహస్యే  
 కాంతే యతః పరపురుషస్నేహభావపత్యామసి స్త్రీయామియం పరపురుషస్నేహవ  
 తీతి శంకా హార్దం ఆంకరం స్నేహం నాశయేత్. 23. యథాభిరుచి అభిరుచిమన  
 తిక్రమ్య పాదావసేకః పాదరక్షాశనం హేసతి జీవనమణుమాత్రమపీహ లోకే  
 కం సుఖం వా లే తవ నోపేక్షణీయం. 24. ధవే పత్యో పరోక్షే బహిర్గతే సతి

౨౧. పిత్రోరివ శ్వశురయోరనువర్తితవ్యం తద్వ స్మృగాఱీ సహజే  
 ష్వి దేవరేషు, తే స్నేహినో హి కుపితా ఇతరేతరస్య యోగం  
 విభిద్యురితి మే మనసి ప్రతర్కః. ౨౬. హితోపదేశే వినివిష్టమానసౌ  
 వధూవరౌ రాజగృహం సమీయతుః, లభానుమానౌ గురుబంధు  
 వర్గతో బధూవ సంజ్ఞోభయభారతీతి. ౨౨. సా భారతీ దుష్విసనేన దత్తం  
 పునః ప్రసన్నేన పురాత్తహర్షా, శాపావధిం సంసది వర్తస్యతే య  
 సుర్వజ్ఞతానిర్వహణాయ సాక్ష్యమ్. ౨౮. సభారతీసాక్షికస్సువిత్త్వో  
 ప్యాత్తియశక్త్యా శిశువస్విభాతః, స్వశైశవస్యోచితమన్వకాంక్షీత్యకే  
 శవో యద్వదుదారవృత్తః. ౨౯. శైశవే స్థితవతా చపలాశే శార్థిణేవ  
 వటవృక్షపలాశే, ఆత్మనీదమఖిలం విలులోకే భావిభూతమపి యత్ఫలు

ఉపజాతివృత్తం. ౨౧. పిత్రోరివ శ్వశురయోరనువరణం త్వయా కార్యం తథా  
 సహజాలేషు సహోదరేషు దేవరేష్వి హేమ్యుగాఱీ అనువర్తితవ్యం యతః  
 కుపితాస్తే స్నేహవతోష్యన్యోస్యస్య సంయోగం విభిద్యుః నాశయేయురితి మే  
 మనసి ప్రతర్కస్సహజేష్వపీత్యత్ర సహజేష్విపేతి వా పాఠః-సంశ్కంభం వృత్తం. ౨౬.  
 హితోపదేశే వినివిష్టం మానసం యయోస్తౌ వధూవరౌ భారతీ మండనౌ గురుబంధు  
 వర్గతో లభానుమానౌ ప్రాప్తవత్కారౌ రాజగృహం సమీయతుస్సమాగతో బధూ  
 వేత్యాదేరుత్తరేణ సంబంధః. ఉపజాతివృత్తం. ౨౨. యా ఉభయభారతీతి సంజ్ఞా  
 బధూవ సా భారతీ సరస్వతీ పురా పూర్వం పునఃప్రసన్నేన దుర్వాససా దత్తం శాపా  
 వధిం సభాయాం సాక్ష్యం యస్య శంకరస్య సర్వజ్ఞతానూ నిర్వాహాయ వర్తస్యతే  
 కరిష్యతి. ౨౮. సభారతీసాక్షికం సర్వవిత్త్వం యస్య తథాభూతో ఽసి శ్రీశంకరః  
 స్వీయశక్త్యా స్వాధీనయా మాయయా శిశువద్విభాతస్య స్వశైశవస్య బాలభాః  
 సోఽచితం క్రీడోపస్కరణాదికమాకాంక్షితవాక్ తత్ర దృష్టాంతో యథోదాః  
 చరితః సః ప్రసిద్ధకేశవశ్రీకృష్ణః స్వమాయయా శిశువద్విభాతస్య స్వశైశవస్యోచిః  
 మన్వకాంక్షీత్తథేత్యర్థః. ౨౯. చపలా ఆశా యస్మిన్నేవంభూతే ఽసి శైశవః  
 బాల్యే స్థితవతా భావి భూతం చ యదిదం ఖలు లోకే ఽస్తి తదఖిలమాత్మని విల  
 లోకే సమ్యగవలూకితం కర్తణి లిఖ - తత్ర దృష్టాంతో యథా వటవృక్షస్య చలా  
 పలే స్థితవతా శార్థిణా శ్రీవిష్ణునా యదిదం తదఖిలం ఆత్మని ఆవలూకితం తద

లోకే. ౮౦. తం దదర్శ జనతా. ౨ద్భుతబాలం లీలయాధిగతనూత  
 నదోలమ్, వాసుదేవమివ వామనలీలం లోచనైరనిమిషైరనువేలమ్.  
 ౮౧. కోమలేన నవనీరద రాజిశ్యామలేన నితరాం సమరాజ, కేశ (వేశ)  
 పాశతమసా ౨ధికమస్య కేశ వేశచతు రాస్యసమస్య. ౮౨. శాక్త్యైః పాశు  
 పత్రైరపి ఊపణకైః కాపాలికైర్వైష్ణవైరప్యన్వైరఖిలైః ఖలైః ఖలు  
 ఖలం దుర్వాదిభిర్వైదికమ్. సంధానం పరిరక్షీతుం క్షీతితలం ప్రాప్త్య  
 పరిక్రీడతే ఘోరే సంసృతికాననే విచరతాం భద్రంకరశృంకరః. ౮౩.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్తద్దేవావతారార్థకః,  
 సంక్షేపశంకరజయే తృతీయస్సర్గ ఆభవత్.

దిత్యర్థః - స్వాగతాపృతం. \* స్వాగతేతిరసభాద్గుయంగ్మితి లక్షణాత్. ౮౦.  
 లీలయా ౨ధికతః ప్రాప్తో దోలో యేన వామనా కమనీయా లీలా యస్య తమద్భుత  
 బాలం శ్రీశంకరం నిమేషోజ్ఞితైర్నేత్రైరనువేలమనిశం జనసమూహో దదర్శ లీల  
 యాధిగతదోలం వామనలీలమద్భుతబాలం శ్రీకృష్ణ మివ. ౮౧. కేశవశ్చ ఈశశ్చ  
 చతురాస్యశ్చ తైర్విష్ణుశివవిధిభిః సమస్య తుల్యస్యాస్య శ్రీశంకరస్య కేశపాశతమసా  
 ఆధికం యథా స్వాత్మథా సమరాజి సమ్యక్ శోభితం తద్విశినప్తి, కోమలేన పునశ్చ  
 నవనీరదానాం నవీనజలదానాం యా రాజిః పక్షిస్తద్వత్ శ్యామలేనాతిశ్యామేనే  
 త్యర్థః, ౮౨. శాక్యా శాద్ధాః ఊపణకా దిగంబరా స్సర్వైశ్శ్యాశ్యాదిదుర్వాదిభిః  
 ఖలు ప్రసిద్ధం ఖలముచ్చిన్నం వైదికం మార్గం పరిరక్షీతుం భూశలం ప్రాప్త్యః ఘోరే  
 సంసారారణ్యే విచరతాం భద్రం సర్వానర్థనివృత్తిపురస్కరపరమానందప్రాప్తిలక్షణ  
 మోక్షాఖ్యం కల్యాణం కరోతీతి భద్రంకరః అన్వర్థసంజ్ఞః శ్రీశంకరః క్రీడతే స్వ-  
 శార్దూలవిక్రీడికమ్. ౮౩.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్తః  
 సంశాపతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే  
 శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే  
 తృతీయస్సర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

చతుర్థసర్గ ప్రారంభః.



అథ శివో మనుజో నిజమాయయా ద్విజగృహే ద్విజమోద  
ముపావహాన్, ప్రథమహాయన ఏవ సమగ్రహీత్సకలవర్ణమసౌ నిజ  
భాషికామ్. ౧. ద్విసమ ఏవ శిశుర్లిఖితాక్షరం గదితుమక్షమతాక్షర  
విత్సుధీః, అథ స కావ్యపురాణముపాశృణోత్స్వయమవై త్కి మపి  
శ్రవణం వినా. ౨. అజని దుఃఖకరో న గురోరసౌ శ్రవణతస్సుకృ  
దేవ పరిగ్రహీ, సహ నిపాతజనస్య గురుస్వయం స చ పపాత తతో  
గురుణా వినా. 3. రజసా తమసాప్యనాశ్రితో రజసా ఖేలనకాల  
ఏవ హి, స కలాధరసత్తమాత్తజస్సకలాశ్చాపి లిపీరవిందత. ౪. సుధి  
యోఽస్య విదిద్యుతేఽధికం విధిచచ్ఛౌలవిధానసంస్కృతమ్, లలితం

ప్రాకృతశిశువిలక్షణం తస్య చరితం దర్శయితుమపక్రమతే. అథేతి. శివో  
నిజమాయయా మనుష్యస్సృష్టా విగ్రహే ద్విజస్య శివగురోః స్తీతిం సంపాదయన్  
ప్రథమవర్ణ ఏవ సర్వమక్షరం నిజభాషాం చ సమ్యగ్గ్రహీతవాన్. ద్రుతవిలంబితవృత్తం  
'దు తవిలంబితమాహ నభౌ భ రా' వసుయుగవిరతిః. ౧. తతో ద్విలేయవర్ణ ఏవ  
సబాలకస్సుబుద్ధితాద్వక్షరజ్ఞో లిఖితాక్షరముచ్చారయితుం సమర్థోఽభూత్. ఆధానం  
తరం తృతీయవర్ణే స శిశుః కావ్యాని పురాణాని చ శ్రుతవాన్ కిమపి శ్రవణం వినా  
స్వయమేవ జ్ఞాతవాన్. ౨. ఆసౌ శిశుర్దురోద్దుఃఖకరో నాభూత్ యతః సకృదేవ  
శ్రవణాల్ పరిగ్రహణశీలః సహాధ్యాయజనస్య స్వయం గురుః స చ శ్రవణాదనంతరం  
గురుణా వినా పపాత. 3. రజోగుణేన తమోగుణేన చానాశ్రితో ధూళ్యా ఖేలన  
కాల ఏవ హి ప్రసిద్ధం స శిశుః కలాధరేభ్యః శ్రేష్ఠస్య సుతః సర్వా ఆపి లిపీరాత  
వాన్. వియోగినీ పృత్త. ౪. ఆస్య సుధియః శ్రీశంకరస్య విధివచ్చాడాకర్షణో విధా

కరణం ఘృతాహుతి జ్వలితం తేజ ఇవాఽఽశుశుక్షణేః. ౧. ఉపపాదన నిర్వ్యవేక్షాధీసుపసాతాహృతిపూర్వకాగమాత్, అధికావ్యమరంస్త కర్కశేఽవ్యధికాంస్తర్కనయేఽత్యనర్తత. ౬. హరతస్త్రిదశేజ్యచాతురీం పురతస్తస్య న వక్తుమిశ్వరాః, ప్రభవోఽపి కథాసునైజవాగ్విభవోత్సారితవాదినో బుధాః. ౭. అముకక్రమికోక్తిధోరణీమురగాధీశకథావధీరిణీమ్, ముముహూర్షిశమయ్య వాదినః ప్రతివాకోపహృతో ప్రమాదినః. ౮. కుమతాని చ తేన కాని నోన్మధితాని ప్రథితేన ధీమతా, స్వమతాన్యపి తేన ఖండితాన్యతియత్యైరపి సాధితాని కైః?. ౯. అమునా తనయేన భూషితం యమునాతాత సమానవర్చసా, తులయా రహితం నిజం కులం కలయామాస స పుత్రిణాం వరః. ౧౦. శివగురుస్సజరంస్త్రిసమే శిశావమృత కర్తవశః

నేన సంస్కృతం సుందరం కరణం గాత్రం శరీరమ్. ని. 'కరణం సాధకతమక్షేత్ర గాత్రేంద్రియేష్వపీ'త్యమరః. విదిష్యతే విశేషేణ శుశుభే ఘృతస్య ఆహుతిభిర్జ్వలిత మగ్నేస్తేజ ఇవ. ౧. ఉపపాదనే నిర్వ్యవేక్షాపేక్షారహితా ధీర్యస్య స శ్రీశంకరః భూప్రభృతివ్యాహృతిపూర్వకాన్వేదాత్ పపాత - కించాఽధికావ్యమరంస్త కాప్యేతు శ్రీడాం కృతవాత్ ఆపి చ కర్కశేఽతికఠినేఽపి తర్కనయే యేఽధికాస్తానతిక్రాంతవాత్. ౬. సైజాయాస్సృజీయాయా వాచో వైభవేనోత్సారితా దూరీకృతా వాదినో యైస్తే బుధాః పండితా వాచజల్పవితండాఖ్యాసు కథాసు ప్రభవః సమర్థా ఆపి దేవానాం పూజ్యస్య గురోర్వాచస్పతేశ్చాతురీం హరతస్తస్య శివగురోః కుమారస్య సముఖే వక్తుం ప్రభవో న బభూవురిత్యర్థః. ౭. కించ సర్వాధీశస్య కేషస్య కథాయా ఆవ్యవధీరిణీం తిరస్కరిణీం మనుష్యక్రమేణోచ్ఛారణస్య పరిపాటీం శ్రుత్వా వాదినో ముముహూః మోహం ప్రాపుః యతః ప్రతివచనస్య వ్యాహృతో ప్రమాదవంశః. ౮. కించ ప్రఖ్యాతేన బుద్ధిమతా తేన శ్రీశంకరేణ కాని కుమతాని నోన్మధితాన్యపి సర్వాణ్యేవోన్మధితాని తేన ఖండితాని స్వమతాన్యతిప్రయత్యైరపి కైస్సాధితాని న కైరపీత్యర్థః. ౯. స పుత్రవతాం మధ్యే శ్చేష్ఠశ్శివగురుః స్వీయం కులం యమునాతాతేన సూర్యేణ సమానం వర్చస్తేజో యస్య తేనామునా పుత్రేణాలం కృతం తులయోపమయా రహితం కలయామాస చకార దదర్శేతి వా. ౧౦. స శివగురుస్సుతేన మోదం ప్రాపితస్సయముపనిసీషిత ఉపసయం కర్తుమిష్టస్సుసూర్యేన తథా భూతోఽపి జరాం గచ్ఛత్ శిశా త్రివాయనే సతి కర్తాధీనః అమృతమృతః-హి యన్నా

సుతమోదితః, ఉపనిసీపితసూనురపి స్వయం న హి యమో ౭స్య  
 కృతాకృతమీక్షితే. ౧౧. ఇహ భ వేత్సులభం న సుతేక్షణం న సుత  
 రాం సులభం విభ వేక్షణమ్, సుతమవాప కథంచిదయం ద్విజో న  
 ఖలు వీక్షీతుమైష్ట సుతోదయమ్. ౧౨. మృతమవీదహదాత్తసనా  
 భిభిః పితరమస్య శిశోర్జనసీ తతః, సమనుసీతవతీ ధవఖండితాం స్వజ  
 నతా మృతిశోకహరైః పదైః. ౧౩. కృతవతీ మృతచోదితమక్షమా  
 నిజజనైరపి కారితవత్యసౌ, ఉపనిసీఘరభూత్సుతమాత్మనః పరి  
 సమాప్య చ వత్సరదీక్షణమ్. ౧౪. ఉపనయం కిల పంచమవత్సరే ప్రవర  
 యోగయుతే సుముహూర్తకే, ద్విజవధూర్నియతా జనసీ శిశో  
 ర్వ్యధిత తుప్తమనాస్సహ బంధుభిః ౧౫. అధిజగే నిగమాంశ్చతురో  
 ౭పి స క్రమత ఏవ గురోస్సషడంగకాః, అజని విస్తితమత్ర మహా  
 మతౌ ద్విజసుతే ౭ల్పతనౌ జనతామనః ౧౬. సహ నిపాతయుతా  
 వటవ స్సమం పఠితుమైశత న ద్విజసూనునా, అపి గురుర్విశయం

దస్య జంతోః కృతాకృతమిద మనేన కృతమిదమనేనాకృతమితి యమో న సశ్యతి.  
 ద్రుతవిలంబితం వృక్షమ్. ౧౧. ఆస్తిక్ సంసారే సుతస్యేక్షణం సులభం న భవతి సుత  
 విభవస్యేక్షణస్తు సుతరాం సులభం న భవతి ఇత్యస్తిన్నర్థే శివగురురేవ నిదర్శనం ఇత్యా  
 శయేనాహః—ఇహేతి. అయం ద్విజస్సుతం కథంచిదవాప పరం తు సుతస్య వైభ  
 వం ద్రష్టం సమర్థో నై వాభూత్. ౧౨. తదనంతరమస్య శంకరస్య పితరం శిశోర్జనసీ  
 స్వసపిండైరదీదహత్ తతో ధవేన చత్యా ఖండితాం రహితాం సతీం స్వజనతా మృతి  
 శోకహరైః పదైః నాయమత్యంతసంవాసః కస్యచిత్కేనచిత్కృచి దపి స్వేన శరీరేణ  
 న కిముతాన్యైః పృథగ్జనైత్యాదిభిః సమాశ్వాసితవతీ. ౧౩. మృతస్య యద్విహితం  
 స్వేన కర్తుం శక్యం తత్స్వయం కృతవతీ యత్రాసమర్థా తత్స్వజనైరఘ్నసౌ సతీ  
 కారితవతీ కించ సంవత్సరదీక్షాం పరిసమాప్య స్వస్య సుతముపనిసీఘరభూత్. ౧౪.  
 ప్రవరయోగయుతే శ్రేష్ఠ. యోగయుతే నియతా నియమయుక్తా ఉపనయం వ్యధిత  
 కృతవతీ. ౧౫. శిక్షాదిభిః పద్ధిరంగైః సహితాః చతురో ౭పి వేదాః క్రమేణ  
 స గురోస్సకాశాదధిజగే ౭ధ్యయనేన అవాప. అత్రాస్తిక్ ద్విజసుతే ౭ల్పశరీరే  
 మహామతౌ సతి విషయే వా జనతాయా హృదయం విస్తితమజాయత అత్రాస్తిక్ లోక  
 ఇతి వా. ౧౬. సహనిపాతః సహాధ్యయనం తేన యుక్తా వటవో ద్విజపుత్రేణ సహ

ప్రతివేదివాణ్ క ఇవ పాతయితుం సమాసా క్షమః. ౧౭. అత్ర కిం స  
 యదశిక్షిత సర్వాంశ్చిత్రమాగమగణా సనువృత్తః, ద్విత్తమాస  
 పతనాదభవ ద్యస్తత్ర తత్ర గురుణా సమవిద్యః. ౧౮. వేదే బ్రహ్మ  
 సమస్తదంగనిచయే గార్గ్యోపమస్తత్కథాతాత్పర్యార్థవివేచనే గురు  
 సమస్తకర్తృసంవర్ణనే, ఆసీ జ్ఞైమినిరేవ తద్వచనజప్రోద్భోధకందే  
 సమో వ్యాసేనైవ స మూర్తిమానివ నవో వాణీవిలాసైర్వృత్తః.  
 ౧౯. అన్వీక్షీత్యేక్షీ తంత్రే పరిచితిరతులా కాపిలే కాపి లేఖేషీతం  
 పాతంజలాంభగ పరమపి విదితం భాట్టఘట్టార్థతత్త్వమ్, యత్యై  
 స్సాఖ్యం తదస్యాంతరభవదమలాద్వైతవిద్యాసుఖే లస్మిన్ కూపే  
 యో ల్లస్మతీర్థే సుపయసి వితతే హంత నాంతర్భవేత్కిమ్. ౨౦.  
 స హి జాతు గురోః కులే వసన్ సవయోభిసహ భైక్షులిప్సయా,

పఠితుం సమర్థా నాభూవన్ కించ సమాసా పాతయితుం కస్యమర్థ ఇతి సంశయం  
 గురురపి ప్రాప్తవానివ. ౧౭. యో ద్విత్తమాసపతనాత్ తత్ర తత్ర శాస్త్రే గురుణా  
 తుల్యవిద్యో భవశ్చ గురుమనుస్సుతో యత్పర్యానాగమగణాణ్ శిక్షితవానత్ర కిం  
 చిత్రం న కిమపీత్యర్థః. స్వాగతా. ౧౮. వేదే బ్రహ్మసమశ్చతుర్ముఖతుల్య ఆసీల్  
 వేదాంగసముదాయే శిక్షాదా గార్గ్యసదృశ ఆసీల్ వేదతదంగకథాతాత్పర్యవివేచనే  
 వాచస్పతితుల్య ఆసీల్ వేదోక్తకర్తృసంవర్ణనే జ్ఞైమినిరేవ ఆసీల్ వేదవచనజన్యతత్త్వ  
 జ్ఞానస్య మూలే వ్యాసేనైవ తుల్యః. కించ స మూర్తిమాన్ నవీనో వ్యాస ఇవ వాణీ  
 విలాసైర్వృత్తస్సంయుత ఆసీల్. శార్దూలవిక్రీడితం. ౧౯. అన్వీక్షీత తర్కవిద్యా తే  
 నైక్షీ సమ్యగీక్షితా కాపిలేపి తంత్రే కపిలప్రణీతే సాంఖ్యశాస్త్రే అనుపమా కాపి  
 పరిచితిః పరిచయో లేఖే కర్తృణి లిట్ తేన లభేత్కర్తృః. పతంజలిప్రణీతశాస్త్రాత్కం జలం  
 తేన పీతం భాట్టస్య భట్టపాదప్రణీతస్య వార్షికస్య ఘట్టానాం ప్రఘట్టకానాం  
 అర్థస్య తత్త్వం పరమపి తేన విదితం పరమపీత్యస్య పూర్వోణ వా సంబంధః కించ  
 యత్యై తర్కశాస్త్రాదిభిస్తుఖం తదస్య శ్రీశంకరస్యామలం చ తదద్వైతం చ తస్య  
 యా విద్యా అమలా చాసావద్వైతవిద్యేతి వా తస్యాస్సుఖేస్తిన్నకరోక్షేంకరభవత్  
 కూపే యో జలపానాదిరూపోల్లః స శోభనజలే విస్తృతే గంగాదౌ లీకే కింకర్ష  
 భవేదపి తు భవేదేవ తథా చ స్పృశి. 'యావనగర్భ ఉదపానే నర్వతస్సంప్లుతోదకే,  
 తావాన్సర్వేషు వేదేషు బ్రహ్మణస్య విజానతః' ఇతి. ప్రగ్ధరావృత్తం. ౨౦. ఏవం  
 భూతస్య భగవాన్ శంకరః గురోః కులే వసన్ సదాచిద్భృక్షుప్రాప్తీచ్ఛయా

భగవాన్ భవనం ద్విజన్తనో ధనహీనస్య వివేశ కస్యచిత్. ౨౧. తమ  
 వోచత తత్ర చాదరం వటువర్యం గృహిణగ కుటుంబినీ, కృతినో  
 హి భవద్భవేషు యే పరివస్యాం ప్రతిపాదయంతి తే. ౨౨. విధినా  
 ఖలు వంచితా వయం వితరీతుం వటవే న శక్నుమః, అపి ఛైక్ష్యమకిం  
 చనత్వతో ధిగిదం జన్త నిరర్థకం గతమ్. ౨౩. ఇతి దీనముదీరయం  
 త్యసా ప్రదదావామలకం వ్రతీందవే, కరుణం వచనం నిశమ్య సో  
 ఒప్యభవత్ జ్ఞాననిధిర్దయార్ద్రాక్షిః. ౨౪. స మునిర్తురజిత్కుటుంబినీం  
 పదచిత్రైర్నవనీతతోమలైః, మధురైరుపతస్థివాంస్తవై ద్విజదారిద్ర్య  
 దశానివృత్తయే. ౨౫. అథ కైటభజిత్కుటుంబినీ తటిదుద్దామనిజాంగ  
 కాంతిభిః, సకలాశ్చ దిశః ప్రకాశయంత్యచిరాదావిరభూత్తద  
 గ్రతః. ౨౬ అభిపంద్య సురేంద్రవందితం పదయుగ్గం పురతః కృతాం  
 జలిమ్, లలితస్తుతిభిగ ప్రహర్షితా తమువాచ స్థితపూర్వకం వచః ౨౭.  
 విదితం తవ వత్స హృద్గతం కృతమేభిర్న పురాభవే శుభమ్, అధునా  
 మదపాంగపాత్రతాం కథమేతే మహితామనాఘ్నయః. ౨౮. ఇతి తద్వ

వయన్యైస్సహ భవహీనస్య కస్యచిద్విప్రస్య గృహం ప్రవిష్టవాన్ - వియోగినీవృత్తం.  
 ౨౧.. యే భవద్భవేషు పరివస్యాం పరిచర్యాం ప్రతిపాదయంతి తే కృతినః కృతార్థాః  
 యే పుణ్యవంతః తే భవద్భవేషు పరివస్యాం ప్రతిపాదయంతితి వా. ౨౨. వయం తు  
 దైవేన వంచితా యతో ఒకించనత్వాల్ ఛైక్ష్యమకి వటవే దాతుం న శక్నుమః. ౨౩.  
 ఇత్యేవం దీనం కథయంత్యసా గృహస్థస్య కుటుంబినీ వ్రతచన్ద్రామ శ్రీశంకరాయా  
 మలకం ప్రకర్షేణ భక్తిపూర్వకం దదౌ తదీయం కరుణం వచనం శ్రుత్వా జ్ఞాననిధిః  
 సోఒసి దయార్ద్రాబుద్ధిరభవత్. ౨౪. స మునిశ్శీశంకరః పదచిత్రైర్నవనీతతోమలై  
 ర్నధురైః స్తవైర్దురాఖ్యాసురవిదారకస్య విష్ణోః కుటుంబినీం లక్ష్మీం ద్విజదారిద్ర్యదశాని  
 వృత్తయే ఉపాసితవాన్. ౨౫. అథానన్తరం కైటభాఖ్యాసురజితో విష్ణోః కుటుంబినీ  
 విద్యుద్వదుద్దామభిః స్వతంత్రాభిస్సాన్వంగానాం కాంతిభిర్వా సకలా ఆపి దిశః ప్రకాశ  
 యంతి సద్యశ్శీశంకరాగ్రే ప్రాదురభూత్. ౨౬. దేవేంద్ర!వందితం పదద్వంద్వం ఆభి  
 వంద్య కృతాంజలిం పురతః స్థితం శ్రీశంకరం లలితస్తుతిభిః ప్రహర్షం ప్రాప్తా స్థిత  
 పూర్వకం వచనమువాచ. ౨౭. పురాభవే పూర్వజన్తని మదపాంగస్య మదీయకృపా  
 కటాక్షస్య పాత్రతా లక్షణాం పూజ్యతాం. ౨౮. ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా స ఉవాచ

చనం స శుశ్రువాన్ నిజగాదాంబ మయీదమర్పితమ్, ఫలమద్యదదస్య తత్ఫలం దయనీయో యది తే ౨హమిందిరే. ౨౯. అమునా వచనేన తోషితా కమలా తద్భవనం సమంతతః, కనకామలకైరపూరయజ్జన తాయా హృదయం చ విస్తయైః. ౩౦. అథ చక్రభృతో వధూమయే సుకృతే ౨ంతర్ధిముపాగతే సతి, ప్రశశంసురతీవ శంకరం మహిమానం తమవేక్ష్య విస్తీతాః. ౩౧. దివి కల్పతరుర్యథా తథా భువి కల్యాణ గుణో హి శంకరః, సురభూసురయోరపి ప్రియస్సమభూదిష్టవిశిష్ట వస్తుదః. ౩౨. అమరస్పృహణీయసంపదం ద్విజవర్యస్య నివేశమాత్తవాన్, స విధాయ యథాపురం గురోస్సవిధే శాస్త్రవరాణ్యశీతృత. ౩౩. వరమేన మవాప్య భేడిరేవరభాగం సకలాగికలా అపి, సమవాప్య నిబోచితం పతిం కమనీయా ఇవ వామలోచనాః. ౩౪. సరహస్యసమగ్రశీక్షితాఖిల విద్యస్య యశస్వివో వపుః, ఉపమానకథాప్రసంగమప్యసహిష్టు శ్రియ మన్వసద్యత. ౩౫. జయతి స్త సరోరుహప్రభామదకుంఠీకరణక్రియాచ

హే ఆంబ యద్యప్యేవం తథా ౨ప్య ద్యేదమామలకాఖ్యం ఫలం మయ్యర్పితం తస్య ఫలం దదస్య హే ఇందిరే యద్యహం తవానుకంప్యః. ౨౯. అమునా తథాభూతేన శ్రీశంకరేణ వా తోషితా లక్ష్మీః సువర్ణామలకైః సమంతాత్ ద్విజగృహమపూరయత్ జననముదాయస్య హృదయంచ విస్తయైరపూరయత్. ౩౦. అథ చక్రభృతః చక్ర ధరస్య విష్టోర్వధూమయే పుణ్యే అంతర్ధానం గతే సతి తథాభూతం మహిమానమవేక్ష్య విస్తయం ప్రాప్తాః జనా శ్రీశంకరమత్యంతం ప్రశశంసుః. ౩౧. స్వర్ణే కల్పవృక్షో యథాతథా భూమా కల్యాణగుణః శంకరః ఇష్టాని యాని శ్రేష్ఠాని వస్తుాని తాని దదా తీతి తథాభూతః సమభూత్ కించ సతు దేవప్రియో ౨యం తు దేవస్య విప్రస్య చ ప్రియః. ౩౨. ఏవమప్రాకృతం తచ్చరితమువవర్ణోపసంహరతి అమరైర్దేవైః ప్రార్థనీయా సంపద్యస్తి న్నే తాదృశం ద్విజశ్రేష్ఠస్య గృహం విధాయ స ఆత్మవాన్ యథాపూర్వం గురోః సవిధే సమీపే శాస్త్రవరాణ్యశీతృత. ౩౩. వామలోచనాః కపటదృష్టయః స్త్రియః కమనీయాః సుందర్యః స్వోచితం పతిం ప్రాప్య యథా వరం భాగం భాగ్యం ప్రాప్నువంతి తథా సర్వాః కలా అపి ఏవం శ్రీశంకరం వరం ప్రాప్య భాగ్యం ప్రాప్ను త్యర్థః. ౩౪. సరహస్యం సమగ్రం యథా స్వాత్తథా శీక్షితా అఖిలా విద్యా యేన తథా భూతస్య యశస్వినః శ్రీశంకరస్య వపుశ్శరీరం ఉపమానకథాయాః ప్రసంగమప్యసహిష్టు అపూర్వాం శోభాం ప్రాప్తువత్. ౩౫. అథ శ్రీశంకరస్య పాదాద్యవయవం వర్ణయిస్య

ణమ్, ద్విజరాజకరోపలాలితం పదయుగ్మం పరగర్వహారిణః. 31. జల  
 మిందుమణిం స్రవేద్యది యదిపద్మం దృషదస్తస్సరః, యది తత్ర భవే  
 త్సు శేశయం తదముష్యాంఘ్రేతులామవాఘ్నయాత్. 32. పాదౌ పద్మ  
 సమా వదంతి కతిచిచ్ఛ్రీశంకరస్యానఘా వక్త్రం చ ద్విజరాజమండల  
 నిభం నైతద్ద్యయం సాప్రతమ్, ప్రేష్యగ పద్మపదగ కిల త్రిజగతి ఖ్యాతః  
 పదం దత్తవానంభోజే ద్విజ రాజమండలశత్రైః ప్రేష్యైరుపాస్యం ము  
 ఖమ్. 33. ముహుస్సంతో నైజం హృదయకమలం నిర్మలతరం విధాతుం  
 యోగీంద్రాః పదకమలమస్మిన్ని దధతి, దురాపాం శక్రాద్యైర్వమతి వదనం  
 యన్నవసుధాం తతో మన్యే పద్మాత్పదమధికమిందోశ్చ వదనమ్. ౯3.

న్నాదౌ తదీయపదయుగ్మం వర్ణయతి-జయతి స్తేత్యాదినా సరోరుహస్య కమలస్య  
 యః ప్రభామదస్తస్య యా కుణ్డికరణక్రియా తయా విత్తం ప్రతీతం 'తేన విత్తశ్చుం  
 చుశ్చణపా'వీతి, సూత్రేణ చణ్ఢిత్వయః యతో ద్విజరాజస్య చంద్రస్య కరైః కిరణైః  
 ద్విజరాజానాం విప్రాణాం హస్తైశ్చోపలాలితం పరేషాం వాదినాం గర్వం హర్షం కిల  
 మస్యాస్తీతి తథా తస్య చరణయుగ్మం జయతి స్త. 31. యది జలం ఇస్తుమణిం  
 చంద్రకాంతం మణిం స్రవేద్యది చ దృషదః కమలం భవేత్ యది చ తస్మాత్క  
 మలాత్పరస్తటాకో భవేద్యది చ తస్మిన్ సరసి కుశేశయం భవేత్ తదా తత్కమలం  
 అముష్య పాదసాదృశ్యం ప్రాప్నుయాత్. 'సంభావనం యదిత్థం స్యాదిత్యూహోన్యస్య  
 సిద్ధయే'. 32. కేచిచ్ఛ్రీశంకరస్యానఘా పాదౌ పద్మసమా వదంతి ముఖం చ చంద్ర  
 మండలసమం వదంతి నైతద్ద్యయం న్యాయ్యం యతః ప్రేష్యైః సుచరో జగతి ఖ్యాతః  
 పద్మపాదః పద్మే వదం దత్తవాన్ తథా ముఖం బ్రాహ్మణలక్షణ చంద్రమండలశత్రైః  
 ప్రేష్యైరుపాస్యం అత్ర నైతదిత్యాదినోపమిత్యనిష్పత్తేరుద్ధాటనాత్ప్రీతిపాలం కారః.  
 'వర్ణేనాన్యస్యోపమాయా అనిష్పత్తివచశ్చ త'దిత్యుక్తేః. శార్దూ. 33. శ్రీశంకర  
 పాదపదనయోః పద్మేందుభ్యాముత్కృష్టతాం ప్రకారాంతరేణ దర్శయతి. ముహు  
 రితి. సంతో యోగీంద్రాః స్వీయం హృదయకమలం నిర్మలతరం విధాతుం తస్మిన్  
 హృదయకమలే శ్రీశంకరస్య పదకమలం నిదధతి స్థావయంతి యద్యస్తాచ్చేంద్రా  
 ద్యైర్దురాపాం దుష్ప్రిపాం బ్రహ్మలక్షణాం నవ్యాం సుధాం ముఖముద్గిరతి ఉద్య  
 మతి యత్ యస్యేతి వా తతస్తస్మాత్పద్మాత్పదం చంద్రాచ్ఛ ముఖముత్కృష్టం మన్యే

3F. తత్త్వజ్ఞానఫలేగ్రహిష్టునతరవ్యామోహముష్టింధయో నిశ్చేష  
వ్యసనోదరంభరి రఘుప్రాగ్భారకూలంకపః, లుంటాకో మదమత్సరాది  
వితలేస్తాపత్రయూరుంతుదః పాదస్వాదమితంపచగి కరుణయా భద్రం  
కరశ్శాంకరః. రం. పదాఘాతస్ఫోటవ్రణాణితకార్తాంతికభుజం ప్ర  
ఘాణవ్యాఘాత ప్రణతవిమతద్రోహాబిరుదమ్, పరంబ్రహ్మైవాసౌ భవతి  
తత ఏవాస్య సుపదం గతాప స్తారార్థిజ జగతి మహతో ౭ద్వాపి  
తనుతే. రం ప్రాప్తస్యాభ్యుదయం నవం కలయతస్సారస్వతోజ్ఞమ్ము

శిఖ. 3F. తత్త్వజ్ఞానలక్షణం ఫలం గృహ్ణాతీతి తత్త్వజ్ఞానఫలేగ్రహి, 'ఫలేగ్రహిరాత్మం  
భరిశ్చే'త్యుపపదస్యైదంతత్వం గ్రహేణిన్విత్యయశ్చ నిపాత్యతే పునశ్చ ఘనతరో  
యో వ్యామోహో ౭కర్తౌత్తా స్ఫురణయాపస్తం ముష్ట్యా నిష్పీడ్య ధయతి పిబతీతి తథా  
పునశ్చ నిశ్చేషైర్వ్యసనైర్మర్కానాం సమస్తదుఃఖైరుదరం బిభర్తీతి తథా సర్వవ్యసన  
భక్షకః పునశ్చ తేహిమఘస్య పాపస్య యః ప్రాగ్భారో ౭తిశయస్తస్య కూలం  
తటంకపతి నాశయతీతి తథాభూతే.నదీవల్ మూలోన్ములకః పునశ్చ మదమత్సరదంభాది  
పక్షేగ్రద్దుంటాకః ఆపహారకః తాపానామాధ్యాత్మికాధిభౌతికానాం త్రయం తస్యా  
రుంతుదో మర్తస్పృక్ పినాశకః తథా మితంపచతీతి మితంపచః కదర్యః. ని. 'కదర్యే  
కృపణక్షుద్రకింపచానమితంపచాః' ఇత్యమర్యః. తద్విలక్షణో ౭మితంపచో ౭త్యుదారః  
ఏవంవిధశ్శాంకరః పాదః కల్యాణకరః స్వాత్. శా. రం. యమకింకరేభ్యో మార్కం  
డేయస్య రక్షణసమయే పదాఘాతేన వామచరణప్రహారేణ యః స్ఫోటస్తస్యవ్రణేన  
కిణితో చిహ్నితో కార్తాంతికౌ కృతాంతస్య యమస్య సంబంధినౌ భుజౌ యేన  
తప్త్రీఘాణో ద్వారబాహ్యప్రతిష్ఠః. 'ఆగారైకదేశే ప్రఘుణః ప్రాఘాణ'శ్చేతి  
ప్రఘాణశబ్దనిపాతనాల్ ప్యుత్పత్తిస్తు ప్రవిశద్భిః జస్తైః పాదైః ప్రకర్షేణ హస్యత  
ఇతి బోధ్యతే. తేన యో వ్యాఘాతః పాదప్రహారః తేన ప్రణతస్య దీర్ఘనమస్కార  
వత్ప్రకర్షేణ సతస్య నమీభూతస్య యే బాహ్యభ్యంతరా ఐమతాశ్చత్రవస్తేషాం  
ద్రోహ ఇతి బిరుదః ప్రఖ్యాతికరం నామధేయం యస్య. బిరుదశబ్దో దేశీయశబ్ద  
తత్పరం బ్రహ్మైవాసౌ శ్రీశంకరో భవతి తతస్తస్మాదేవాస్య సుపదం శోభనం చరణం  
జగత్యద్వాపి మహతో ౭క్షుద్రస్వభావాత్ గతా అజ్ఞాన లక్షణాప స్తారాఖ్యా  
స్తరసంబంధినీ యా ఆర్తిః యేభ్యస్తథాభూతాత్ తనుతే కరుతే. శి. రం. నవ్య  
మభ్యుదయం ప్రాప్తస్య సారస్వతం సాముద్రముజ్జృంభణ ముల్లాసం కుర్వతస్సీవయ

ణం స్వాలోకేన విధూతవిశ్వతిమిరస్యాసన్నతారస్య చ, తాపం న స్త్వరితం ఊపంతి ఘనతాపన్నం ప్రసన్నా మునేరాహ్లాదం చ కలాధరస్య మధురాః కుర్వంతి పాదక్రమాః. ౪౨. నత్ద్వితే ముక్తిం నత ముతపదం వేతి భగవత్పదస్య ప్రాగల్భ్యాజ్జగతి వివదంతే శ్రుతివిదః, వయం తు బ్రూమ స్తద్భజనరత పాదాంబుజ రజః పరీరంభారంభ స్పవది హృది నిర్వాణశరణమ్. ౪౩. ధవళాంశుకపల్లవావృతం విలలా సోరుయుగం విపశ్చితః, అమృతార్ణవఫేనమంజరీ ఛురితై రావతహస్త శస్త్రీభృత్. ౪౪. యది హాటకవల్లరీత్రయీ ఘటితా స్ఫాటికకూట భృత్తటి, స్ఫుటమస్య తయా కటితటి తులితా స్యాత్కలితత్రిమే ఖలా. ౪౫. ఆదాయ పుస్తకవపుశ్చుక్తిసారమేకహస్తేన వాదికృతతద్ద

ప్రకాశేన విధూతం విశ్వస్య తిమిరం యేన తస్యాసన్నాః సన్నిధిం ప్రాప్తాస్తారా యస్య తస్య కలాధరస్య షోడశకళస్య చష్టాస్య పాదక్రమాః కిరణప్రచారాః ప్రసన్నాః స్వచ్ఛా యథా ఘనతాం ప్రాప్తం తాపం శీఘ్రం ఊపంతి నాశయంతి ఆహ్లాదం చ కుర్వంతి తథా నవమఘ్నోదయం ప్రాప్తస్య సరస్వతీప్రతిపాద్యం సారస్వతం బ్రహ్మతత్వం తస్య ఉద్దీపనం కుర్వతః స్వస్య ప్రత్యక్చైతన్యస్యాలోకేన ప్రకాశేన విధూతం విశ్వస్యాజ్ఞానలక్షణం తిమిరం యేన తస్య సదైవోంకారజపాద్యభ్యాసశీలస్య సమస్తకలాధరస్య మునేశ్చీశంకరస్య ప్రసన్నాశ్చరణస్యాసా నోస్తాకం ఘనీభూతం సంస్పృతిలక్షణం తాపం నాశయంతి ఆహ్లాదం బ్రహ్మనందలక్షణం చ ప్రకటయన్తి త్యర్థః. శార్దూ. ౪.౨. కిన్నతిర్నమస్కారో ముక్తిం దదాతి అభివా నమస్కృతం భగవత్పాదస్య పదమితి శ్రుతివిదః ప్రాగల్భ్యాజ్జగతి వివాదం కుర్వంతి తత్రవయం తేషంబ్రూమ స్తస్య శ్రీశంకరచరణస్య భజనే సేవాయాం యో రతస్తస్య పాదకమలస్య రజసః హృదయఅతిర్జనస్యారంభః తత్క్షణమేవ మోక్షాశ్రయభూతో ముక్తిప్రద ఇత్యర్థః. శి. ౪౩. అథ తదీయమూరుయుగం వర్ణయతి శ్వేతపస్త్రలక్షణేన పల్లవేనా వృతం వివశ్చిత ఊరుద్వయం విలలాస శుశుభే. తద్విశినష్టి - అమృతార్ణవస్య ఊర సముద్రస్య ఫేనమంజర్యా ఛృశితస్య వ్యాప్తస్య విరావతస్య హస్తస్య శుండాయాశ్చ స్తిం ప్రాశస్తీం చిభ్రీతి తథా - వియో. ౪౪. సువర్ణపల్లీత్రయాయుక్తా స్ఫటికమ యస్య పర్వతస్య తటి యది భవేత్తదా తయా తాదృశయా కలితా సంపాదితా త్రిమేఖలా యస్యాం సా ఆస్య శ్రీశంకరస్య కటితటి తులితా స్యాత్. ౪౫. అథ తదీయకరా వర్ణయతి ఆదాయేతి ద్వాభ్యాం - పుస్తకమేవ పుటః శరీరం యస్య తచ్చృ

కంటకానామ్, ఉద్ధారమారచయతీవ విబోధము ద్రాముద్భిభ్రతో  
 జకరేణ పరేణ యోగీ. ౪౬. సుధీరాజః కల్పద్రుమకీసలయాభౌ కర  
 రా కరోత్యేతా చేతస్యమలకమలం యత్సహచరమ్, రుచేశ్చోరా  
 తావహని కిము రాత్రావితి భియా నిశాదేరాస్తాతర్నిజదళకవాటం  
 టయతి. ౪౭. రుచిరా తదురస్థస్థలీ బభావరరస్థాలవిశాలమాంస  
 , ధరణీభ్రమణోదిత శ్రమాత్పృథుశయ్యేవ జయశ్రియా శ్రితా.  
 ౪౮. పరిఘప్రథిమాపహరిణౌ శుశుభాతే శుభలక్షణౌ భుజౌ, బహి  
 తరశత్రునిగ్రహే విజయస్తంభయుగీధురంధరౌ. ౪౯. ఉపవీతమము  
 ద్విదిద్యుతే బిసతంతుక్రియమాణసౌహృదమ్, శరదిందుమయూఖ  
 ండిమాతిశయోల్లంఘనజాంఘికప్రభమ్ ౫౦. సమరాజత కంఠకం

నాం సారం ఏకహస్తేన వామకరేణ యోగీ ఆదాయ జ్ఞానముద్రాం తర్జన్యంగుష్ఠసం  
 హాజనరూపాముద్భిభ్రతా ఒపరేణ దక్షిణేన నిజహస్తేన వాదికృతానాం తస్మిన్  
 ప్రసారే స్థితానాం కంటకానాం ఉద్ధారమారచయతీవేత్సుప్తేహ - వసంతతిలకం  
 ప్రకం. ౪౬. సుధీనాం మధ్యే రాజత ఇతి సుధీరాటస్య శ్రీశంకరస్యేతో కరపశా  
 బ్దుద్రుమపల్లవతుల్యావితీ యదా యత్సహచరం యత్తుల్యమమలకమలం చేకసి  
 రోతి తదా రుచేః కాంతేశ్చోరావేతో తత్రాపి దినే కింవా రాత్రావితి భయేన రాత్రే  
 గోరాణామవకాశ ఇతి కృత్వా నిశాదేసూన్యూర్జమారభ్య సూర్యోదయపర్యంతం  
 దళాత్కం కవాటం ఘటయతి యోజయతి. ౪౭. అథ తస్యోరస్థస్థలం వర్ణయతి  
 రరస్థాలపక్ష్మవాటఫలకపద్వికాలా చాసౌ మాంసలా మాంసవ్యాప్తా చాతిమనోహరా  
 స్థోరఃస్థలీ బభౌ శుభభే ధరణ్యాం భూమా భ్రణేనోదితా చ్ఛ్రీమాత్ జయలక్ష్మ్యా  
 శ్రితా శయ్యేవేత్సర్థః. ౪౮. అథ తదీయభుజౌ వర్ణయతి బహిరంతరశత్రునిగ్రహే  
 షుప్రఖ్యాతతావహరిణీశౌ పరిఘాదధికతరప్రఖ్యాతిమస్తౌ విజయస్తంభయుగళస్య  
 రంధరత ఇతి తౌ తత్తుల్యా శుభలక్షణయుక్తౌ శ్రీశంకరస్య తథా భుజౌ శుశు  
 బాతే. ౪౯. అథ తదీయం యజ్ఞోపవీతం వర్ణయతి - బిసతంతుభిర్నూణాళతంతుభిః  
 యమాణం సౌహృదం యేన తత్ శరచ్చంద్రస్య కిరణానాం పాండిముశ్యేత్వ  
 యయాః అతిశయస్థోల్లంఘనే జాంఘికాఽతివేగవతీ ప్రభా యస్య. ని. 'జం  
 గాలాః ఽతిజవస్తుల్యా జంఘాకరికజాంఘికా' విత్యమరః తదమువ్య శ్రీరజ్జురస్య  
 యజ్ఞోపవీతం దిద్యుతే రేజే. ౫౦. అథ తస్య కంఠం వర్ణయతి భగవత్పాదమునేః

బురాడ్భగవత్పాదము నేర్యదుద్భవః, నిసదగి ప్రతిపక్షనిగ్రహే జయ శంఖధ్వనితామవిదత. గౌ. అరుణాధరసంగతాధికం శుశుభే తస్య హి దంతచంద్రికా, నవవిద్రుమపల్లరీ గతా తుహినాంశోరివ శారదీ చ్ఛవిః గౌ సుకపోలతలే యశస్విసశ్శుశుభాతే సితభానువర్చసః, వదనాశ్రితభారతీకృతే విధిసంకల్పితదర్పణావివ. గౌ. 3. సమాసీత్తస్యా స్యం సుకృతజలధేస్సర్వజగతాం పయగిపారావారాదజని రజనీశో బహుమతాత్, సుధాధారోద్ధారస్సుసదృగనయోగి కింతు శశభృ త్సతాం తేజగి పుంజం హరతి వదనం తస్య దిశతి. గౌ. 4. పురా క్షీరాం భోధేరహహ తసయా యద్విషయతాజుషో దీనస్యాగ్రే ఘనకనక

కంతాత్తకశంఖరాజ స్సమరాజత. తం విశినష్టి య ఉద్భవః కారణమస్యేతి యదు ద్భవో యత్కారణః యస్మాదుద్భవ ఉత్పత్తిర్యస్యేతి తథా యదుత్పన్న ఇతి వా నిసదో ఘోషః ప్రతిపక్షాణాం వాదిరూపాణాం శత్రూణాం వాదిరూపాణాం నిగ్రహే జయశంఖస్య ధ్వనితాం ప్రాప్తవాక్. గౌ. అథ తస్య దంతపంక్తిం వర్ణయతి- హి ప్రసిద్ధమరుణాధరసంగతా తస్య దంతచంద్రికా ఽధికం శుశుభే. తత్ర దృష్టాంతః నవవిద్రుమో నవీనో రత్నవృక్షః. ని. 'విద్రుమో రత్నవృక్షే ఽపి ప్రవాళే ఽపి పుమా నయమితి మేదినీ. తద్వల్లీగతా హిమకిరణస్య శరత్కాలికాచ్ఛవిః కాంతిరృథా శోభతే తద్వదిత్యర్థః. గౌ. అథ తదీయకపోలతలే వర్ణయతి సితభానోశ్శుభ్రాంశోశ్చంద్రస్య వర్చస్తేజో యస్య తస్య యశస్విసశ్శోభనే కపోలతలే శుశుభాతే తథాభూతస్య వదనం ముఖమాశ్రితా నూ సరస్వతీ తస్యాః కృతే తద్దర్శం బ్రహ్మణా సంకల్పితౌ సంకల్పేనోత్పాదితౌ దర్పణావివ. గౌ. 3. అథ తస్య ముఖం వర్ణయతి- సర్వజగతాం పుణ్యమేవ సముద్రస్తస్మాద్భహుత్యేనాభిమతాత్ ౨ హూనామభిమతాద్వా తస్య శ్రీశంకరస్య ముఖం సమాసీత్ పయఃపారావారాత్ క్షీరసముద్రాద్భహుమ తాద్ర జనీశశ్చంద్రో ఽజాయత అనయోరాస్య చంద్రయోస్సుధాధారాయా ఉద్ధార ఉద్భవనం సుసదృక్ సుసదృశః పరం త్వయం విశేషః శశభృచ్ఛంద్ర స్సతాం నక్షత్రాణాం తేజః పుంజం హరతి తస్య ముఖం సతాం సజ్జనానాం తద్దదాతి ఉపమేయాధిక్యాభిధానాద్వ్యతిరేకః. 'వృతిరేకో విశేషశ్చేదుపమానోపమేయ యోరిత్యుక్తేః—౩. గౌ. అథ తదీయం నేత్రద్వంద్వం వర్ణయతి - పురా అహహే త్యాశ్చర్యే యస్య మునీశనేత్రస్య విషయతాం గోచరతాం జుషతే సేవత ఇతి తథా తస్య దీనస్య బ్రహ్మణకళ త్రస్యాగ్రే క్షీరసముద్రకన్యా లక్ష్మీర్లు నీభూతస్యామలకాకారస్య

ధారాస్సమకిరత్, ఇదం నేత్రం పాత్రం కమలనిలయా ప్రీతివితతేః  
మునీశస్య స్త్రీతుం కృతసుకృత ఏవ ప్రభవతి. ౧౫. దుర్వారప్రతిపక్ష  
దూషణసమున్నేషక్షితౌ కల్పనే సేతోరప్యనఘస్య తాపనకులైణాం  
కస్య లంకారయః, ఆపన్నా నతికాయ విభ్రమముష సుసారిశాఖా  
మృగాన్ పుష్కంత్యచ్చపయోఽబ్ధి వీచివదలంకారాః కటాక్షాంకురాః.  
౧౬. నిశ్శంకక్షతియాక్షకంటకకులం మివాంకదావానలజ్వాలాసంకుల  
మార్తిపంకిలతరం వ్యధ్వంధృతిధ్వంసినమ్, సంసారాకృతిమామయచ్చల

సువర్ణస్య ధారాస్సమకిరత్ తదిదం కమలాలయా లక్ష్మీస్తస్యాః ప్రీతిసంతతేః పాత్రం  
మునీశస్య నేత్రం స్త్రీతుం కృతపుణ్య ఏవ సమర్థో భవతి. ౧౫. అథ మునీశ  
కటాక్షాన్వర్ణయతి - యథా దుర్వారః ప్రతిపక్షశ్చతుర్యో దూషణాభ్యో రాక్షస  
స్తత్యమున్నేషస్య సముల్లాసస్య క్షితౌ క్షయే. ని. 'క్షితిన్నివాసే మేదిన్యాం కాలభేదే  
క్షయే స్త్రీయా' మితి మేదిని. తన్నివాసో యస్తిస్సముదే తత్ర సేతోః కల్పనే  
చానఘస్య దుఃఖరహితస్య తాపనగణశకాంకస్య తదాహ్లాదకస్య శ్రీరామచంద్రస్య  
లంకాయా రాక్షసపుర్యా ఆరయః అచ్చక్షీరాబ్ధితరంగవదలంకారాః అతికాయా  
దిరాక్షసజనితసాధ్వసముషః కటాక్షాంకురాః ఆపన్నాన్వృతస్రాయాన్ శాఖా  
మృగాన్యావరాన్సుష్మంతి ఉజ్జీవయంతి తథా దుర్వారాణాం ప్రతిపక్షాణాం యాని  
దూషణాని దుర్వారాణి చ తాని ప్రతిపక్షదూషణానీతి వా లేషాం సమున్నేషస్య  
క్షితౌ క్షయే తన్నివాసో యత్ర యస్తిన్ స్థానే వాదిదూషణాని ప్రసరంతి తలేతి  
యావత్. సేతోర్జలవిధారక సేతువత్తద్విధారక సేతోః సమాధానలక్షణస్య కల్పనే ౭వ్యన  
ఘస్య తాపనకులచంద్రస్య లంకానాం శాకినీనాం కులటానాం వా ఆరయః. ని.  
'లంకా రక్షసపురి శాఖా శాకినీ కులటాసు చే'తి మేదిని. తథాభూతాః అతికాయే  
ఘాలాదిదేహే య ఆత్మాభిమానలక్షణో విభ్రమో భ్రాన్తిస్తం ముష్ణన్తికృతికాయస్య  
యో విభ్రమ ఇతి వా అతికాయో మహంశ్చాసౌ విభ్రమ ఇతి వా తథా భూతా  
అచ్చపయోబ్ధివీచివదలంకారాః కటాక్షాంకురాః ఆపన్నాన్ జరామరణాదిలక్షణా  
వత్తివ్యాప్తాన్ శరణాగతానితి వా సంసారిలక్షణాన్ శాఖామృగాన్సుష్మన్తి సంసా  
రాఖ్యదుఃఖనివృత్తిపూర్వకానందప్రాప్తిలక్షణాం పుష్టిం సంపాదయంతీత్యర్థః. శార్దూ.  
౧౬. నవసుధావృష్టివదాచరంత్యః శ్రీశంకరస్య దృష్టయః ఆశ్రితాస్సత్యస్సంసారా  
కారం శ్రమం ముష్ణంతి తం విశినష్టి, నిశ్శంకా ఆకస్తి కాః క్షతయ ఏవ రూక్షకంటకా  
స్తేషాం కులాని యస్తిన్ పునశ్చ కామలక్షణదావాగ్నిజ్వాలయా వ్యాకృం ఆర్తిలక్షణ

చలద్దుర్వారదుర్వారణం ముష్టంతి శ్రమమాశ్రితా నవసుధావృష్టా  
 యితా దృష్టయః. ౧౬. త్రిపుండ్రం తస్యాహు స్సితభసితశోభి త్రిపథ  
 గాం కృపాపారావారం కతిచన మునిం తం శ్రీతవతీమ్, వయం త్వేత  
 ద్భూమో జగతి కిల తిస్రస్సురుచిరాస్త్రయీమాళివ్యాకృత్యు  
 పకృతిభవాః కీర్తయ ఇతి. ౧౭. అసౌ శంభో ర్గ్రిలాపపు రితి భృశం  
 సుందర ఇతి ద్వయం సంప్రత్యేతజ్జనమనసి సిద్ధం చ సుగమమ్, యదం  
 తః పశ్యంతకరణ మదసీయం నిరుపమం తృణీకుర్వంత్యేతే సుషమ  
 మపి కామం సుమతయః ౧౮. అజ్ఞానాంతర్గహనపతితానాత్మవిద్యోప  
 దేశై స్త్రాతుం లోకాన్ భవదవశిఖాతాపపాపచ్యమానాన్, ముక్త్యా  
 మానం వటువిటపిన్లో మూలతో నిష్పతంతీ శంభో ర్ద్వారీ శ్వరతి

కర్దమేనాతిశయేన వ్యాప్తం విరుద్ధో వికటోవాఽధర్మలక్షణోఽధ్యాహార్తో యస్మిన్  
 భృతిధ్వంసినం ధైర్యనాశకం ఆమయా రోగా స్తచ్ఛలేన చలంతో దుర్వారా వారణా  
 గణా యస్మిన్ తథాభూతం సంసారాకృతిం శ్రమమిత్యర్థః. ౧౬. ఆథ త్రిపుండ్రం  
 ద్విధోఽప్రేక్షతే, తస్య శ్రీశంకరస్య సితభసితశోభి క్షేతభస్మనా శోభాయమానం  
 త్రిపుండ్రం త్రిరేఖాత్మకం విభూతితలకం కృపాసింధుం తం మునిమాశ్రితవతీం  
 త్రిమార్గగాం గంగాం కేచన కవివర్యా ఆహు ర్వయం తు ఋగ్యజుస్సా  
 మాఖ్యా వేదత్రయీశిరసాం ఉపనిషదాం వ్యాకృతయో వ్యాఖ్యానాని తాన్యే  
 వోపకృతయ ఉపకారా స్తతో భవా జాతా స్సురుచిరా ఆతిసుందరాస్త్రిస్రః  
 కీర్తయ ఇతి బ్రూమ ఇత్యర్థః. ౧౭. ఏవం ప్రత్యేక మంగా న్యుపవర్ణ్య తద్వపు  
 ర్వర్ణన ముపక్రమతే అసౌ శ్రీశంకరః శంభోః కామవిజయినో లీలావిగ్రహ ఇతి  
 భృశ మతిశయేన సుందరఇతి చైతద్ద్వయమిదానీం జనానాం మనసి సుగమం యథా  
 స్యా త్తథా సిద్ధం యద్యస్తా దదసీయమముష్య నిరుపమం కరణం పపు రంతఃకరణే  
 పశ్యంతో జనాః సుషమం సుందర మపి కామం మన్తధం తృణీకుర్వంతి కామవిజయిశం  
 భ్వవతారభూత శంకరశరీరస్యాతిసుందరస్యాంతస్సన్దర్శనేన తృణవ దతిక్షుద్రం కుర్వం  
 తీత్యర్థః. ౧౮. కించ అజ్ఞానాంతర్గహనే అజ్ఞానలక్షణకాననమధ్యేపతితాన్ భవ స్సం  
 సార ఏవ దవోదావాగ్ని స్తస్య శిఖానాం పుత్రస్త్రీధనాదివియోగరూపాణాం తాషేన  
 పాపచ్యమానాన్ భృశం దండహ్యమానానాత్మవిద్యోపదేశై స్త్రాతుం మానం త్యక్త్యా  
 వటువృక్షస్య మూలా నిష్పతంతీ ఆవతరంతీ శకరాచార్యరూపా శంభో ర్ద్వారీ ర్భు

భువనే శంకరాచార్యరూపా. ౬౦. ఉచ్చుండాహితవాపదూకకుహనా  
 పాండిత్యవైతండికం జాతే దేశికశేఖరే పదజుమాం సంతాపచింతా  
 పహే, కాతర్యం హృది భూయసాఽకృతపదం వైభాషికాదేగ కథాచా  
 తుర్యం కలుషాత్తనో లయమగాద్వైశేషికాదే రపి. ౬౧. అమునా  
 క్రతవగ ప్రసాధితాః క్రతువిభ్రంశకర స్ప శంకరః, ఇయమేవ భిదా  
 ఽనయో ర్జితస్తరయో స్సర్వవిదో ర్బుధేడ్యయోః ౬౨. కలయా  
 ఽపి తులానుకారిణం కలయామో న వయం జగత్త్రయే, విదుషాం  
 స్వసమో యది స్వయం భవితా నేతి వదంతి తత్రకే. ౬౩. ద్యువ  
 నాంత ఇవామరద్రుమా అమరద్రుష్వివ పుష్పసంచయాః, భ్రమరా

వనే విచరతీతి యోజనా-మందాక్రాంతా. ౬౦. కించ దేశికశేఖరే శ్రీశంకరే ఉచ్చుండా  
 నా మతికోపనానా మహితానాం వాపదూకానాం జల్వనశీలానాం కుహనా ఆతత్వ  
 ఆచారభేదస్య సంభావనా 'కుహనా లాభా న్ని క్షేర్యాపథకల్పనే'త్యమరః - తస్యా  
 స్తయా వా యత్పాండిత్యం తల్ వితండా స్వపక్షస్థాపనహీనా విజిగ్ఘకథా తస్యాం  
 భవం వైతండికం యథా స్యా త్తథా పదనేవినాం సంతాపచింతావివాశకే జాతే సతి  
 వైభాషికాదే ర్హృది కాతర్యం భూయసా బాహుశ్యేన పదం స్థాన మకృత తథా  
 కలుషాంతకరణస్య వైశేషికాదేః కథాచాతుర్యం లయ మగాత్. ఆదిపదం సౌత్రాం  
 తికయోగాచార్యమాధ్యమికజైనచార్యాకానాహ ద్వితీయం తత్సాంఖ్యమీమాంసక  
 పాశంజలనైరూయికాదీ నాహ-శార్దూ. ౬౧. అమునా శంకరాచార్యమూర్తినా శంక  
 రేణ వైదికపథస్థాపనేన క్రతవః యజ్ఞాః ప్రకర్షేణ సాధితాః కైలాసనిలయ శ్శంకరో  
 దక్షయజ్ఞధ్వంసకరత్వేన క్రతువిభ్రంశకరః యజ్ఞనాశకరః ఇతీయమేవానయో  
 ర్భిదా ఆయమేవ భేదః ఆన్యత్తు సర్వం సమానమిత్వేవకారవ్యావర్త్యప్రదర్శనా  
 యాహః—జితకామయో స్సర్వవిదో స్సర్వజ్ఞయో ర్బుధైః పండితై ర్దేవైశ్చ స్తు  
 త్యయోరిత్యర్థః-వియో. ౬౨. జగత్త్రయే యే విద్వాంస క్తేషాం మఖ్యే కలయా ఽపి  
 తులాం సాదృశ్య మనుకరోతీతి తులానుకారీ-తథాభూతం వయం న కలయామో నచిద్ర  
 యామో మన్యామహ ఇతివా 'రామరావణయోర్యుద్ధం రామరావణయోరి'వేతి  
 స్వయమేవ స్వనదృశఇతిచే త్రతాహ - యది స్వయం స్వనమః స్యా త్కర్మ తత్ర నేతి  
 కేవదంతి న కే ఽపీత్యర్థః \* 'ఉపమానోపమయత్వే ఏకవైర్వివైకవాక్యకే' అనన్య  
 యాలంకారః. ౬౩. స్వర్గపనమఖ్యే యథా దేవద్రుమా అమరద్రుమేషు దేవవృక్షేషు  
 యథా పుష్పసంచయాః పుష్పసంచయేషు యథా భ్రమరా ఏతే సర్వే సంఖ్యామతి

ఇవ పుష్పసంచయేష్వతిసంఖ్యాః కిల శంకరే గుణాః. ౬౪. కామం వస్తు విచారతోఽచ్ఛినదయం పారుష్యహింసాక్రుధః ఊంత్యాదైన్య పరిగ్రహోన్యతకథాలోభాంస్తు సంతోషతః, మాత్సర్యం త్వనసూయయా మదమహామానా చిరం భావితస్వాన్యోత్కర్షగుణేన తృప్తిగూఢతస్తృష్టాం పిశాచీమపి. ౬౫. కామం యస్తు సమూలఘాతమనధీత్సన్గ్రాహపర్ణాపహం రోషం యః ఖలు చూర్ణవేషమపిష నిశ్శేషదోషాపహమ్, లోభాదీనపి యః పరాం స్తుణసముచ్ఛేదం సముచ్చిచ్చిదే స్వస్యాంతే వసతాం సతాం స భగవత్పాదః కథం వర్ణ్యతే. ౬౬. కేమీ కాంత దివా నిశాకరకరా ఘర్తస్య మర్తచ్చిదో ముగ్ధే శంభు

క్రాంతా ప్రథా శంకరే గుణా స్సంఖ్యారహితాః కిలేతి ప్రసిద్ధం. \* గృహీత ముక్తరీ త్పార్థశ్రేణి రేకావళి ర్నతా. ౬౪. కామం విషయాభిలాషం వస్తువిచారతః కామ్యవస్తుదోషవిచారాదాణాయం శ్రీశంకరోఽచ్ఛినత్ తథా పారుష్యం కఠోరభాషణం హింసా వృత్తిచ్ఛేదాదినా పరహింసా క్రూత్ ప్రోధ స్తాః ఊంత్యా పర్ణరాక్రుష్టే తాడితేఽచ్యవకృతచిత్తతా ఊంతి స్తయాఽచ్ఛినత్ దైన్యం పదార్థాలాభే లబ్ధపరిక్షయే చ దీనతా పరిగ్రహః సంచయః అన్యతకథా మృషాభాషణం లోభః పరద్రవ్యేషు లబ్ధతా తీర్థేషు ధనాత్యగశ్చ తాంస్తు సంతోషేణాచ్ఛినత్ పరోత్కర్షాసహనం మత్సర ప్రస్య భావో మాత్సర్యం తు అనసూయయా పరగుణేషు దోషవిష్కరణ మసూయా తద్వర్ణనసాచ్ఛినత్ మదో గర్వో ధర్మాతిక్రమహేతు ర్నహమానః స్వస్తిన్నతిలూజ్య త్యాభిమాన స్తా చిరం దీర్ఘకాలం భావిత శ్చింతితః స్వస్నా దన్యోత్కర్షవవ గుణస్తేనాచ్ఛినత్ ఇదం మే స్వా దిదం మే స్వాదిత్యేవం రూపాం తృష్టాంక్షణాం పిశాచీమపి సమ్యక్ తృప్తిలక్షణేన గుణేనాచ్ఛినత్-శా. ౬౫. శిష్యాణామపి కామాదీన్య స్సమూలమున్మూలయ తస్మింస్తేహం స్థితిః కథం స్వాదిత్యాశయేనాహః—కామమితి. యస్తు స్వస్యాన్తేవసతాం శిష్యాణాం సతాం కామం స్వర్గ మోక్షయో ర్నాశకం సమూలఘాత మనధీత్సమూలం నాశితవాక్ 'సమూలకృతజీవేషువాక్ కృష్ణో గ్రహాః' ఇత్యనేన ణముత్ 'కపాదిషు యథావిధ్యనుప్రయోగః' ఇత్యనేనహం తేరనుప్రయోగః తథా యః ఖలు సమస్తదోషాపహం రోషం చూర్ణవేష మపిషత్ చూర్ణ మపిషత్-'శుష్కు చూర్ణ రూక్షేషుసిషః' ఇత్యనేన ణముత్, తథా లోభాదీనపి పరాశక్రూత్ తృణసముచ్ఛేదం సముచ్చిచ్చిదే తృణవత్సముచ్చిచ్చిదే 'ఉపమానేకర్తణిచే'తిణముత్ స నివం భూతః పూజ్యపాదః కథం వర్ణ్యతే కేనాపి ప్రకారేణ వర్ణయితుం నశకృత ఇత్యర్థః. ౬౬. దిగ్విజతద్వధ్యోః ప్రశ్నోత్తరే వర్ణయ న్నాదౌ వధూకర్తృకం ప్రశ్న మదాహరతి:-

నవావతారసుగురోరేతే గుణానాం గణాః, కస్తాదుత్పలసంతతి ర్విక  
 సితా విస్తేరదిగ్యోపితా మేషాపాంగర్భురితిదిగ్గజవధూ ప్రశోత్తరే  
 రేజతుః. ౬౭. నాత్మో మాక్షికమిక్షితం క్షణమపి ద్రాక్షా ముహూ  
 శ్చిక్షితా క్షీరేక్షూ సముపేక్షితా భువి యయా సా శంకరశ్రీగురోః,  
 కాంతానంతదిగంతలంఘనకలాజంఘాలత త్తద్గణ శ్రేణీ నిర్భరమాధురీ  
 మదధురా ధన్యేతి మన్యామహే. ౬౮. త్కాంతి శ్చేద్వసుధా జహాతు  
 మహతీం సర్వంసహత్వప్రథాం విద్యాచేద్విరహాంతు పణ్డుఖముఖా  
 స్సాన్వఖర్వగర్వావలీమి, వైరాగ్యం యది బాదరాయణీయశః కా  
 ర్మ్యం పరం గాహతాం కిం జలైర్వర్షనిశేఖరస్య నతులాం కుత్రాపి

కథితి. హేకాంత దినా దివసే ఘర్తస్య గ్రీష్మదినప్రయుక్తసంతాపస్య మర్తణాం  
 చ్చేదకా నిశాకరస్య చంద్రస్య కరాః కిరణాః అత్యంతసంభావితాః, ఆమీ ఉపలభ్య  
 మానాః కే కిం నిశాకరకరా వివోతాన్యదేవ కింఓల్ ఏవం కాంతయా పృష్టో దిగ్గజ  
 ఉవాచ హే ముగ్ధే శంభోర్నవావతారస్య సుగురోః శ్రీశంకరాచార్యస్య గుణానాం  
 గణాః ఏవం దిగ్గజకర్తృకముక్తరముపవర్ణ్య పునస్తత్కాంతాకృతం ప్రశ్నమాహ  
 యద్యేవం తద్గి నిశాకరకరైర్వికసనశీలానాముత్పలనాం నీలకమలానాం సంతతిః  
 కస్తాద్వికసితా వికాసం ప్రాప్తా ఏవం పృష్టస్తత్కాంత ఉవాచ హేముగ్ధే నేయం  
 నీలోత్పలసంతతిరపితు శంకరాచార్యగుణగణైర్విస్తేరాణాం విస్తయశీలానాం దిగం  
 గనానామేషా కటాక్షాణాం ధురీ ఇత్యేవం లక్షణే దిగ్గజవధూప్రశోత్తరే రేజతు  
 రిత్యర్థః. 'భ్రాంతాపహ్నుతిరస్యస్య శంకాయాం భ్రాంతివారిణే'. ౬౭. యయా  
 మాక్షికం మధు క్షణమాత్రమప్యక్షా నేత్రేణ నేక్షితం న దృష్టం ద్రాక్షా తు బహు  
 వారం శిక్షితా క్షీరేక్షూతు భువి సన్యుగుపేక్షితా సా నిర్భరమాధుర్యా అత్యర్థం  
 మధురతాయా మదేన ధురా శ్రేష్ఠా నిర్భరమాధుర్యా మదో యేషాం లేభ్యో ధురేతి  
 వా కాంతా చాసావసంతదిగంతలంఘనకలాయాం జంఘాలానామతివేగవతాం తత్తద్గ  
 ణానాం శ్రేణీ వంకిశ్చ ధన్యేతి మన్యామహే తథాభూతగుణవంకిలక్షణా కాంతే  
 తివా. ౬౮. మునిశేఖరస్య త్కాంతిశ్చేద్వర్షి వసుధా భూమిర్నహతీం సర్వంసహత్వ  
 ఖ్యాతిం జహాతు తథా తస్య విద్యాచేత్తర్హి స్కందప్రముఖా స్సాన్వమనల్పగర్వావళీం  
 త్యజంతు తథా తస్య వైరాగ్యం చేత్తర్హి బాదరాయణేఘ్నకస్య యశఃకార్యం పరం  
 గాహతాం ప్రాప్నోతు కిం బహుజలైర్వర్షనిశేఖరస్య శ్రీశంకరస్య తులాముపమాం కు  
 త్రాపి నవీక్షామహే అత్ర త్యాగస్య సకృద్ధర్మస్య ప్రతిపాదనాత్పల్యయోగితాలంకారః.

భగవ త్వాదీయ వాగ్వైఖరీ. ౨౨. కథాదర్శోత్పర్పత్కథక బుధ  
 కంఠాల రసనా సనాళాధఃపాతే స్వయముదయమంత్రో వ్ర తిపతేః,  
 నిగుమ్భ సూక్ష్మీనాం నిగమశిఖ్ంభంభోజసురభి ర్జయ త్యద్యైతశ్రీ  
 జయబిరుదఘంటాఘణఘణః. ౨౩. ములనీ ఘనసారసారభపరీరంభ ప్రి  
 యం భావుకా స్తాపాన్దేషనుషః భోకైక్ళరాహంకారకూలంకమాః,  
 ద్రాక్షమాక్షికశర్కర మధురిమ గ్రామావిసూషీదినో వ్యాహారా ము  
 నిశేఖరస్య న కథం కారం ముదం కుర్వతే. ౨౪. అద్యైతే వరిముక్త  
 కంటకపథే కై వల్యఘంటాపథే స్వాహంపూర్వకదుర్వికల్పరహిత ప్రాజ్ఞా

చ్యమకంజత్యాద్యారోపేణ వైఖర్యా వారీత్వాద్యారోపబోధనాచ్ఛేదభాజి రూప  
 కం వాచక భేదభాజి వేత్సుక్తేః. ౨౨. కించ వ్ర తిపతేశ్రీశంకరస్య సూక్ష్మీనాం నిగుం  
 భః గ్రంథనం జయతి యః కథాగర్వేణోత్పర్పతాముచ్చలతాం కథకానాం మధ్యే  
 యే బుధాస్తేషాం కంఠ్యా వ్యాప్తా యా జిహ్వ తస్యా నాభిస్థనాశేన సహఃపాతే  
 స్వయముదయమన్తో వేదవత్స్వయంప్రాదుర్భూతో వాదిజిహ్వస్తంభనాదౌ విని  
 యుక్తః షట్టింశద్వర్ణాత్తకో బగళాముఖ్యాభ్యో మంత్రః పునశ్చ నిగమశిఖరాణి  
 ప్రాప్తాస్తల్లక్షణకమలానాం సురభిస్సుగంధః పునశ్చచ్చైవైకలత్కై జయస్య బిరు  
 త్యంతం కలః ప్రఖ్యాతికరాయాః ఘంటాయాః ఘణఘణాత్కకశృబ్బ ఇత్యర్థః. సి.  
 మునీశ్వరమయూర్తహయస్యానిదారోపః పరస్య యః, తత్పరంపరితం శ్లిష్ట' ఇత్యు  
 యతే మందాక్షేణ లజ్జా  
 త్పరతం మాలారూపకమత్ర ద్రష్టవ్యం. ౨౩. కించ కస్తూరీ  
 త్యర్థః. ౨౦. పురాతనేష్యతీతేషు క్రమోస్సౌరభం సురభిస్తస్య పరీరంభః పరిష్కృష్టస్తద్వ  
 వైవ దృశ్యతే ౭నాస్త్రియంభ్యై తాపస్యాధ్యాత్మికాదితాపత్రయస్సోష్ణేష ముల్లా  
 క్షుణ్ణులల లథాతే౨త ఏవ బాహ్యాతాపనివారకాణాం నిశాకరస్య చస్త్రస్యకరాణా  
 మంశూనాం యస్తాపవినాశనాహంకారస్తస్య కూలంకమాః సమూలోన్మూలనసమర్థాః  
 తథా ద్రాక్షాదీనాం మధురిష్టుం మాధుర్యాణాం గ్రామేణ సముదాయేనావిసంవాదిన  
 స్తత్తుల్యా మునిశేఖరస్య శ్రీశంకరస్య వ్యాహారా ఉక్తయః ముదం ప్రీతిం కథంకారం  
 కథం న కుర్వతే ౭పి తు కుర్వంత్యేవ 'అన్యథైవం కథమిత్యం సుసిద్ధాప్ర యోగ శ్చే'దిత్య  
 నర్థకాదేవ కరో తేర్ల ముల్ — శా. ౨౪. కించ పరిముక్తో వినివృత్తో భేదవాదిలక్షణః  
 కంటకమార్గో యస్తాత్కథాభూతే ౭ద్యైత ఏవ కైవల్యఘంటాపథే కైవల్యస్య మో  
 త్కస్య ఘంటాపథే సంసరణే రాజమార్గే స్వాహంపూర్వకైః స్వీయాహంకారపూర్వకై  
 ద్దుర్వికల్పై రహితాః ప్రాజ్ఞాః విద్వాంస ఏవాధ్యసీనాః పాంథాస్తైరాకులే వ్యాప్తే

ధ్వసినాకులే, ప్రసక్తందంతకరందబృందకుసుమ ప్రకౌరణప్రక్రియా  
 మాచార్యస్య వితన్వతే నవసుధాసిక్త్యాస్వయం సూక్తయః. ౮౦.  
 దూరోత్సరితదుష్టపాంసుపటలీదుర్మీతయోఽనితయో వాతా దేశిక  
 వాజ్ఞయాశ్శుభగుణగ్రామాలయా మాలయాః, ముష్ణన్తి శ్రమ  
 ముల్లసత్పరిమళ శ్రీమేదురా మేదురాయాసస్యాధిహవిర్భుభో భవ  
 మయే ధీప్రాంతరే ప్రాంతరే. ౮౧. సృత్యంత్యా రసనాగ్రసీమని గిరాం  
 దేవ్యాః కిమంఘ్రిక్వణన్దంజీరోర్జితశింజితాన్యత నితంబాలంబికాంచీర  
 వాః, కిం వల్లత్రకరపద్మకంకణఝణత్కారా ఇతి శ్రీమతశ్శంకామంకుర  
 యంతి శంకంక వేస్సద్వ్యక్తయస్సూక్తయః. ౮౨. వర్షారంభవిజృంభ

స్వయం నవసుధాసిక్త్యాశ్శంకరాచార్యస్య సూక్తయః ప్రసక్తంతాం మకరందానాం  
 పుష్పరసానాం బృందో నిచయో యేభ్యస్తథాభూతానాం కుసుమానాం పుష్పాణాం  
 యాస్త్రజో మాలాస్తానాం యాని తోరణాని తేషాం ప్రక్రియాం రచనాం విత  
 న్వతే విస్తారయన్తి. ౮౦. కించ దూరముత్సరితా దుష్టానాం పాంసుపటలీతుల్యా దుర్మీ  
 తయో దుష్టనయా యైస్తే అనితయో న విద్యంత ఈతయోఽతిపృష్ట్యాదిరూపా  
 బాధా యేభ్యస్తే శుభగుణాః ప్రసాదాయస్తల్లక్షణానాం కైత్యాదిశుభగు  
 ణానాం గ్రామస్యాలయాభూతా మాయా లక్ష్మ్యశ్చాలయభూతా ఉల్లసత్పరిమళ  
 శ్రీయా చ మేదురాః స్థిగ్ధాః దేశికవాజ్ఞయావతా భవమయే సంసారమయే ప్రాంతరే  
 విసినే కథంభూలే ధీప్రాంతరే బుద్ధిలక్షణాని ప్రాంతరాణి కోటరాణి బుద్ధిలక్షణో  
 దూరశూన్యో మర్థో వా యస్తింస్త్రాధిర్తనఃపీడా ప్రత్యాశా వా తల్లక్షణాద్ధవి  
 ర్భుజో దావాగ్నేర్లేతోర్యో మే మమ దురాయాసస్తస్య శ్రమం ముష్ణంత్యవన  
 యంతీత్యర్థః. ౮౧. 'ప్రాంతరం విసినే దూరశూన్యమార్దే చ కోటరే, ఆధిః పుమాంశ్చిత్త  
 పీడా ప్రత్యాశాబంధకేషు చేతి మేదినీ. ౮౧. కించ శ్రీశంకరజిహ్వగ్రలక్షణే రంగే  
 సృత్యంత్యా గిరాం దేవ్యాః శారదాయాః కిమంఘ్రిశ్చరణయోః క్వణతోః శబ్దం  
 కుర్వతోర్దంజీరయోర్నూపురయోరుర్జితశింజితాని ఉల్లసత్స్వనితాని కింవా నితం  
 బాలంబిన్యాః కట్యూః పశ్చాద్భాగమాలంబిన్యాః కాంచ్యా మేఖలాయా రవాః  
 శబ్దాః కింవా వల్లతోరితస్తత్శ్చలతోః కరకమలకంకణయోః ఝణత్కారా ఇతి  
 శంకాం శ్రీమతః శంకరస్య కషేసుమీచీనా యుక్తయో యాసు తాః సుష్మాక్తయః  
 అంకురయంతి జనయంతీత్యర్థః. ౮౨. వర్షారంభే విజృంభమాణానాం జలముచాం  
 మేఘానాం గంభీరఘోష ఉపమా యస్య సః పునశ్చ వాత్యయా వాయునముదాయన

మాణజలముగ్ధుభీర ఘోషోపమో వాత్సాత్కూర్ణవిఘూర్ణదర్శవపయః  
 కల్లోలదర్పాపహః, ఉన్నీల స్నవమల్లికాపరిమళా హంతా నిహంతా  
 నిరాతంక శృంకరయోగిదేశికగిరాం గుంఫ సముజ్జృంభతే ౮౩.  
 హృద్యా పద్యవినాకృతా ప్రశమితా విద్యాఽమృషోద్యా సుధా స్వా  
 ద్యా మాద్యదరాతిచోద్యభిదురాఽభేద్యా నిషద్యాయితా, విద్యానా  
 మనఘోద్యమా సుచరితా సాద్యాపదుద్యాపినీ పద్యా ముక్తిపదస్య  
 సా ఽద్య మునివాఙ్ముద్యాదనాద్యా రుజః. ౮౪. ఆయాసస్య నవాంకు  
 రం ఘనమనస్తాపస్య బీజం నిజం క్లేశానా మపి పూర్వరంగమలఘుప్ర

కూర్ణమశ్యంతం శీఘ్రం వా విఘూర్ణతాం సముద్రవయసాం కల్లోలానాం బృహత్త  
 రంగాణాం దర్పాపహః గర్వనాశకః పునశ్చోన్నీలంతీనాం వికసంతీనాం మాలతీనాం  
 పరిమళాహంతాయా విమర్దోత్థజనమనోహరగన్ధస్యాహంభావస్య నిహంతా నాశకః  
 పునశ్చ నిరాతంకో నిర్భయః శంకరియోగి దేశికస్య గిరాం గుంఫో గ్రన్థనం సముజ్జృం  
 భతే సముల్లసతి. ౮౩. సా ప్రసిద్ధా భాష్యాదిరూపా మునివాగద్యానాద్యా రుజో  
 ఽక్షానాదిలక్షణాః రోగాః సుద్యాన్నాశయతు. తాం విశినప్తి పద్యవినాకృతా గద్య  
 రూపాసి హృద్యా మనోజ్ఞా పాతాంతరే దోషవినాకృతా పునశ్చ ప్రశమితాఽవిద్యా  
 యయా సా ప్రశమితావిద్యా పునశ్చ మిథ్యా వాచ్యా న భవతీత్యమృషోద్యా యథా  
 ర్థా ఇత్యర్థః 'రాజసూయసూర్యమృషో ద్యో'త్యాదినా వదేః క్యబంతోనిపాతః ప్రశ  
 మితా విద్యామృషోద్యా యయేతివా పునశ్చ సుధాస్వాద్యా ఽమృతపదాస్నాద  
 నీయా పునశ్చ మాద్యతాం మదేన ఘూర్ణతా మరాలీనాం వాదిలక్షణారీణాం యాని  
 చోద్యాని కుశరోద్భావితా శృంకాస్తేషాం భిదురాః నాశకాః స్వయం తు తైర  
 భేద్యా భేత్తు మశక్యా పున శ్చ సర్వాసాం విద్యానాం నిషద్యాయితా ఆహణపదాచ  
 రితాః పునశ్చానఘోఽనవద్య ఉద్యమో యస్యా స్సా పున శ్చ శోభనం చరితంయస్యా  
 స్సా పునశ్చ సాద్యానాం జన్యానాం సకారణానాం వా ఆపదామాధ్యాత్మికాదిదుః  
 ఖానాముద్యాపినీ ఉన్మాలినీ పున శ్చ ముక్తిపదస్య పద్ధతిరేవంభూతా సా మునివా  
 గద్యానాద్యా రుజోఽపమద్యా దిత్యర్థః. ౮౪. మునిశేఖరోక్తి రతులా దేహాదౌ యో  
 ఽహంకారస్త ముత్కృంకతి ఉన్మాలయతి తం విశినప్తి ఆయాసస్య భేదస్య నవ్య  
 మంకురం పునశ్చ ఘనీభూతో యో మనస్తాపో మానసం దుఃఖం తస్య నిజమసాధా  
 రణం బీజం క్లేశానా మపి పూర్వరంగం ప్రథమం నర్తనస్థానం దోషాణాం రాగద్వేషా  
 దీనా మలఘీ మహతీ యా ప్రస్తావనా నాటకకథాప్రారంభ స్తస్యాః డిండిమం అన్య

స్తావనాడిండిమమ్, దోషాణా మన్వతస్య కార్తణ మసచ్చింతాతతే  
 స్నిష్కృటం దేహాదా మునిశేఖరోక్తిరతులాహంకారముత్కృంతతి.  
 ౨౫. తథాగతపథాహత క్షణక ప్రథా లక్షణ ప్రతారణహతానువర్త్య  
 ఫలజీవసంజీవనీ, హరత్యతిదురత్యయం భవభయం గురూక్తి ర్నృణా  
 మనాధునిక భారతీజరతశుక్తిముక్తామణిః. ౨౬. ఝంఝామారుత వేల్లి  
 తామరధునీ కల్లోలకోలాహల స్రాగ్భారైకసగర్భ్యనిర్భరజరీజృంభద్య  
 వోనిర్ఘ్న రాః, నై కాలీకమతాలిధూళిపటలీమర్త చ్చిదసన్ద్యురో దుద్యద్దుర్త  
 తిధర్త దుర్త తిక్వతా శాంతిం నికృంతంతి సః. ౨౭. ఉన్తిలన్న వమల్లి సౌర  
 సపరీరంభప్రియం భావుకా మందార ద్రుమరందబృందవిలుతన్తాధుర్య  
 సుర్యా గిరః, ఉద్గీర్ణా గురుణా విపారకరుణావారాక రేణాద రా త్సచ్చే

శస్య కార్తణం మూలకర్త. ని. 'మూలకర్త తు కార్తణ' మిత్యమరః - అసచ్చింతాసం  
 కతే స్నిష్కృటం గృహోద్యానం కేదారం వా. ని. 'స్నిష్కృటస్తు గృహోద్యానే స్యా  
 త్రేందారకపాటయోరితి మేదిసీ. ఏవంభూతం దేహాదినిష్ఠ మహంకార మిత్యర్థః. ౨౫.  
 తథాగతా శాద్ధా స్తేషాం పథా మార్గేణాహతాః క్షణకానాం వైభాషికాణాం  
 ప్రఖ్యాతిలక్షణేన ప్రతారణేన వంచనేన హతాశ్చానువర్తినో విప్రాదయోఽభిలాషీవా  
 స్తేషాం సంజీవనీ పువశ్చానాధునికా అనాదిభూతా యా వేదవాణీ తల్లక్షణాయా  
 తిప్రాచీనశ్చ క్తే ర్దుక్తామణి రేవంభూతా గురోః శ్రీశంకరస్యోక్తి ర్నృణాణాం మతిదుర  
 త్యయం సంసారభయం హరతీత్యర్థః - పృథ్వీ. ౨౬. సద్గురోః శ్రీశంకరస్య ఝంఝా  
 మారుతేన బృహద్వాయునా వేల్లితాయాః కంపితాయా దేవధున్యా గంగాయాః  
 త్రోలానాం బృహత్తరంగాణాం యః కోలాహల స్తస్య యః స్రాగ్భారోఽతిశయ  
 స్తదేక సగర్భ్య నిర్భరాః కదేకాతిసదృశా జరీజృంభంతో భృశముల్లసన్తో వచోల  
 క్షణా నిర్ఘ్న రాః నైకాన్యనేకాని యాన్యలీకాన్యసత్యాని మతాని తేషా మాలిః పక్షి  
 సైస్సవ ధూళిపటలి ధూలీసముహస్తస్యా మర్త చ్చిదో వినాశకా నోఽస్తాక ముద్యద్దు  
 ర్త తిలక్షణధర్తాల్ యా దుఃఖతా ముద్ధి స్తశ్చృతా యా ఆశాంతి స్తాం నికృంతంతి  
 కిన్దూలయంతి. శార్దూ. ౨౭. ఉన్తిలంతీనాం వికసంతీనాం నవమాలతీనాం యత్స  
 రథం తస్య కరీరంభ ఆలింగనం తస్మాదపి తద్వద్వా ప్రియంభావుకాః ప్రియం భవి  
 స్థవ స్తథా మందారద్రుమాణాం మందారాఖ్య ద్రుమాణాం మకరందనికాయే లుతతో  
 హధుర్యాల్ ధుర్యా శ్రేష్ఠా శ్రీశంకరాచార్యేణ గురుణా అదరాఽద్గీర్ణా ఉద్య  
 మితా ఉచ్చారితా గిరః సతాం చేతో రమయంతి హంలేతి హర్షే మదయంతి కథా

తో రమయంతి హంత మదయంత్యామోదయంతి ద్రుతమ్. ౧౮. ధారావాహినుఖానుధూతిమునివాగ్ధారాసుధారాశిషు క్రీడక్ ద్వైతి వచస్సు కఃపున రనుక్రీడేత మూఢేతరః, చిత్రం కాంచన మంబరం పరిదధ చ్చిత్తే విధ త్తే ముహుః కచ్చిశ్శుచ్ఛరదుష్పటచ్ఛరత్కంథాను బద్ధాదరమ్. ౧౯. తత్తాదృక్షమునిక్షపాకరపచశ్చిక్షో సపక్షాశయః ఊరం ఊరముదీక్షతే బుధజనో న ఊద్ర మాకాంక్షతి, యాక్షాంక్షేపయతి క్షితౌ ఖలు సితాం నేక్షుం క్షణం ప్రేక్షతే ద్రాక్షాం నాపి ది దృక్షతే న కదలీం క్షుద్రాం జిఘ్నుక్షత్యలమ్. ౨౦. విక్రీతా మధునా నిజా మధురతా దత్తా ముదా ద్రాక్షయా క్షీరైః పాత్రధియా ౨౧

ద్రుత మవిలంబితమామోదయంతి ప్ర మోదయంతి గురుం విశిష్యి విపారాయాః పారవిముక్తాయాః కరుణాయా వారాకరేణ జలనిధినా సముద్రేణ దీపకాలంకారో నైవ క్రియాసు బహ్వీషు కారకస్వేతి దీపకమిత్యుక్తే నైవ సకృద్వృత్తిః. ౧౮. కించ ధారావాహి అనవచ్ఛిన్నం యత్సుఖం తస్యానుభూతి రనుభవో యాభ్యస్తథా భూత మునివాగ్ధారాలక్షణసుధారాశిషు క్రీడక్ సక్ ద్వైతినాం పచనేషు నిపకల్పేషు పున ర్భూతాదస్యః కఃక్రీడేదపితు మూఢ ఏవ తత్ర క్రీడాం కుర్యా తత్ర దృష్టాంతః చిత్రం విచిత్రం సువర్ణమయం వస్త్రం పరిదధత్సునః కచ్చరాణాం మలదూషితానాం దుష్టానాం పటచ్ఛరాణాం జీర్ణవస్త్రాణాం యా జర్జరిభూతా కంథా తస్యామనుబద్ధో య ఆదర స్తం కచ్చి న్నససి ధతేఽపితు నైవ ధతే ఇత్యర్థః. పాఠాంతరే తామను బద్ధాదరం యథా స్యాత్తథేతి వ్యాఖ్యేయం. సి. 'కచ్చరం మలదూషితం, పటచ్ఛరం జీర్ణవస్త్ర' మిత్వమరః. ౧౯. కించ తత్తాదృక్షైస్తథాభూతై ర్దునినిశా కరవచోభి ర్దునిచంద్రవచనై ర్వా శిక్షా తయా సపక్షః అద్వైతాఖ్యుస్వపక్ష సహిత స్తదవలంబి ఆశయోఽతఃకరణం యస్య శిక్షాయాస్పషతో ఽధికరణభూత ఆశయో వా యస్య స బుధజనః ఊరం పయః ఊరం చశ్యతి ఊద్రం మా క్షికం నాకాంక్షతి తథా సితాం శర్కరాం యాక్షాం బుద్ధ్యా భూమా క్షేపయతి పాతయతి తథేక్షుం క్షణమాత్రమపి న ప్రేక్షతే తథా క్షుద్రాం కదలీం న జిఘ్నుక్షతి ఘ్రాతుమపి నేచ్ఛతి. ౨౦. కించ యస్తా న్నధునా మాక్షికేణ స్వక్రియా మధురతా యాసు విక్రీతా యస్తా చ్చ ద్రాక్షయా నిజా మధురతా ముదా యాభ్యో దత్తా యస్తాచ్ఛ దుగ్ధై ర్నిజా మధురతా పాత్రబుద్ధ్యా యాస్వస్మితా యస్తా చ్చ యుధి జితాదిక్షుతస్తదీయా మధురతా బలాద్యాభి ర్లబ్ధా హంతేతి హర్షే యస్తా

తా యుధి జితాల్లభ్యా బలాదిక్షుతః, న్యస్తా చోరభయేన హంత  
 సుధయా యస్మాదతస్తద్ధిరాం మాధుర్యస్య సమృద్ధిరద్భుతతరా  
 నాన్యత్ర సా వీక్ష్యతే. ౯౦. కర్పూరేణ ఋణీకృతం మృగమదేనాధీత్య  
 సంపాదితం మల్లీభిశ్చిరసేవనాదుపగతం క్రీతం తు కాశ్చీరజైః,  
 ప్రాప్తం చౌరతయా పటీరతరుణా యత్సౌరభం తద్ధిరామక్షయ్యం  
 మహి తస్య మహిమా ధన్వోఽయమన్యాదృశః. ౯౧. అస్మాం  
 ద్రప్సం సులిప్సం చిరతర మచరం ఊర మద్రాక్ష మిక్షుం సాక్షో  
 ద్ద్రాక్షోమజక్షం మధురసమధయం ప్రాగవిందం మరందమ్, మోచా  
 మాచామమన్యో మధురిమగరిమా శంకరాచార్యవాచామాచాంతో  
 హంత కింత్రైరలమపి చ సుధాసారసీసారసీమ్నా. ౯౩. సంతప్తానాం

చ్చ సుధయాఽమృతేన చోరభయేన నిజా మధురతా యాసు న్యస్తా న్యాస  
 తయా స్థాపితాఽతపితస్తాత్తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాం తథాభూతానాం గిరాం వా  
 మాధుర్యస్య సాద్భుతతరా సమృద్ధిరన్యత్ర వైవ దృశ్యత ఇత్యర్థః. ౯౦. కించ  
 యదీయం సౌరభం కర్పూరేణ ఋణీకృతం ఋణతయా గృహీతం వాక్యత్యేన  
 సంహితాయా ఆవివక్షణాదసంధిః. తథా యదీయం సౌరభం మృగమదేన కస్తూరి  
 కయాఽధీత్య సంపాదితం తథా మల్లీభి ర్మాలతీభిశ్చిరసేవనాదుపగతం ప్రాప్తం  
 తథా కాశ్చీరజైస్తు తదీయం సౌరభం క్రీతం మాల్వేన గృహీతం తథా పటీ  
 రతరుణా చందనవృక్షేణ తత్సౌరభం చౌరతయా ప్రాప్తం తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాం  
 తథాభూతానాం గిరాం వా అక్షయ్యం మహి తస్య అక్షయం మాహాత్మ్యం  
 తస్తాత్తస్య శ్రీశంకరస్య తస్య గిరాం సౌరభస్య మహిమాఽయమన్యాదృశస్సర్వలోక  
 విలక్షణో ధన్య ఇత్యర్థః. ౯౧. కించ సులిప్సం సురుచ్యం ద్రప్సం ఘనేతరదధ్యప్సాం  
 భక్షణార్థస్య పాన్ధాతోర్లజి రూపం తత్తథా ఊరం చిరతరం బహుకాలమచరం భక్ష  
 ణార్థస్య చరధాతోర్లజి రూపం. తథేక్షుమద్రాక్షం తథా ప్రత్యక్షేణ ద్రాక్షమజక్షం  
 భక్షితవాణ్. 'జక్ష భక్షహసనయో'రితి స్మరణాత్తథా మధురసం మాక్షీకరసమ  
 ధయం పీతవాణ్ తథా మరందం మకరందం ప్రాగవిందం పూర్వం లభివాణ్ తథా  
 మోచా కదళీ, ని. 'కదళీ వారణఋసా రంభామోచాంశుమత్ఫలే'త్యమరః. తామాచా  
 మం భక్షితవాణ్ ఆదనార్థస్య చముధాతోర్లజి మిపి 'ప్రివృత్తముచమః' ఇతి దీర్ఘే చ  
 రూపం. ఇదాసీం త్వన్వోఽతివిలక్షణః శ్రీశంకరాచార్యవాచాం మధురిష్ఠా మాధు  
 ర్యస్య గరిమా ఆచాస్తో హంతేతి హ్వై తైర్ద్రాప్సాదిభిః కిం యతస్సుధాయా ఆమృతస్య  
 సారసీ సారస్యం తస్యాసారస్య సీమ్నాఽచ్యులం కృత్యం నాస్తి-స్. ౯౩. కించ 'దవఘః

భవదవభుభిస్సూరకర్పూరవృష్టిర్ముక్తాయష్టిః ప్రకృతివిమలా మోక్ష  
 లక్ష్యేమృగాక్ష్యః, అద్వైతాత్తానవధికసుఖాసారకాసారహంసీ బుద్ధే  
 శ్శుద్ధ్యై భవతు భగవత్పాదవివోక్తిధారా.౯౮.ఆమ్నాయాంతాలవా  
 లా విమలతరసురేశాదిసూక్తాంబుసిక్తా కైవల్యాశాపలాశా విబుధజన  
 మనస్సాలజాలాధిరూఢా, తత్త్వజ్ఞానప్రసూనా స్ఫురదమృతఫలానేవనీ  
 యా ద్విజైర్యా సా మే సోమావతంసావతరగురువచో వల్లిరస్తు ప్ర  
 శస్త్యై. ౯౯. నృత్యద్భూతేశవల్లస్తుకుటతటరటత్స్వర్ధనీస్పృహీభిర్వాగ్ని  
 ర్నిభిన్నకూలోచ్ఛలదమృతసరస్సారిణీ ధోరణీభిః, ఉద్వేలద్వైతవాది  
 స్వమతపరిణతాహంక్రియాహుంక్రియాభిర్భాతి శ్రీశంకరార్యసృతత  
 ముపనిషద్వాహినీగాహినీభిః. ౯౯. సాహంకారసురాసురావళిక రాకృష్ట

పరితాపస్యాదిత్యమరాల్ భవదవభుభిస్సూరకర్పూరవృష్టిర్ముక్తాయష్టిః ప్రకృతివిమలా మోక్ష  
 లక్ష్యేమృగాక్ష్యః, అద్వైతాత్తానవధికసుఖాసారకాసారహంసీ బుద్ధే  
 శ్శుద్ధ్యై భవతు భగవత్పాదవివోక్తిధారా.౯౮.ఆమ్నాయాంతాలవా  
 లా విమలతరసురేశాదిసూక్తాంబుసిక్తా కైవల్యాశాపలాశా విబుధజన  
 మనస్సాలజాలాధిరూఢా, తత్త్వజ్ఞానప్రసూనా స్ఫురదమృతఫలానేవనీ  
 యా ద్విజైర్యా సా మే సోమావతంసావతరగురువచో వల్లిరస్తు ప్ర  
 శస్త్యై. ౯౯. నృత్యద్భూతేశవల్లస్తుకుటతటరటత్స్వర్ధనీస్పృహీభిర్వాగ్ని  
 ర్నిభిన్నకూలోచ్ఛలదమృతసరస్సారిణీ ధోరణీభిః, ఉద్వేలద్వైతవాది  
 స్వమతపరిణతాహంక్రియాహుంక్రియాభిర్భాతి శ్రీశంకరార్యసృతత  
 ముపనిషద్వాహినీగాహినీభిః. ౯౯. సాహంకారసురాసురావళిక రాకృష్ట  
 పరితాపస్యాదిత్యమరాల్ భవదవభుభిస్సూరకర్పూరవృష్టిర్ముక్తాయష్టిః ప్రకృతివిమలా మోక్ష  
 లక్ష్యేమృగాక్ష్యః, అంగనాయాః ప్రకృతినిర్మలా  
 స్వభావతో విమలా ముక్తాయష్టిః ముక్తామయా హారలలికా పునశ్చాద్వైతాత్తేవానం  
 తమఖస్యాసారేణ ప్రసరణేన కాసార స్టూకస్తస్య హంసీ. ని. ఆసారస్యాత్ప్రసరణే  
 వేగవృష్టా సుహృద్భల' ఇతి మేదినీ, విపంభూతా భగవత్పాదస్య శ్రీశంకరస్య  
 దివ్యోక్తిధారా బుద్ధేశ్శుద్ధ్యై భవతు మన్దా. ౯౮. ఆమ్నాయాంతా వేదాంతా విచాల  
 వాలం సర్వతోరక్షాభితిర్యస్యాః పునశ్చ విమలతరసురేశ్వరపద్మపాదాదిసూక్తిలక్షణైర్జలై  
 స్సీక్తా కైవల్యస్య మోక్షస్యాశాపివ పలాశాః పత్రాణి యస్యాం పునశ్చ విబుధజనో దేవ  
 జనః పండితజనశ్చ తస్య మన ఏవ సాలాఖ్యవృక్షసముదాయస్తత్రాధిరూఢా తత్త్వజ్ఞాన  
 లక్షణం ప్రసూనం పుష్పం యస్యాం స్ఫురత్స్వయం ప్రకాశమానమృతం బ్రహ్మానంద  
 స్తదేవ ఫలం యస్యాం విపంభూతా యా ద్విజైస్సేవనీయా సోమావతంసస్య చంద్ర  
 శేఖరస్య శివస్యావతారస్య గురోః శ్రీశంకరస్య వచోలక్షణా వల్లిరే మమ ప్రశస్త్యై  
 ఆస్తు. ప్ర. ౯౯. నృత్యతో భూతేశస్య శ్రీశంకరాచార్యస్య వల్లితి స్ఫురతి ముకుటతటే  
 రటంతీ యా స్వర్ణదీ గంగా తయా స్ఫుర్ధినీభిః పునశ్చ నిర్భిన్నతటా ఉచ్ఛలంత్యో యా  
 అమృతసరస్సారిణ్యస్వలనద్య నిర్భిన్నకూలాదుచ్ఛలంత్యోఽమృతసరసో వా సారిణ్య  
 స్తద్ధోరణీవద్ధోరణీ పరిపాటి యాసాం తాభిః పునశ్చోద్వేలా ఉల్లంఘితవేదమర్యాదా  
 యే ద్వైతవాదినస్తేహం స్వమతేన పరిణతా యా ఆహంక్రియాస్తాసాం హుం  
 క్రియాభిః తిరస్కీయాభిః ఉద్వేలత్యహంక్రియావిశేషణం వా. పునశ్చ సతతముపని  
 షల్లక్షణాసు నదీషు గాహినీభిర్వాగ్నిశ్రీశంకరార్యో భాతి రాజతే. ౯౯. సాహం  
 కారాణాం సురాసురాణాం యా ఆపభిః పక్షిప్తస్యాః కరైర్వైరాకృష్టేన శ్ర

భ్రమన్తందర ఊబ్ధక్షీరపయోభివీచినచివై సూక్తైస్సుధావర్షణాత్ ,  
 జంఘాలైర్భవదావపావకశిఖాజాలై ర్జటాలాత్తనాం జంతూనాం జలదః  
 కథం స్తుతిగిరాం వై దేశికో దేశికః. ౯౭. కలశాభిక్చాకచిక్షమం ఊణ  
 దాధీశగదాగదిప్రియమ్, రజతాద్రిభుజా భుజిక్రియం చతురం  
 తస్య యశః స్త రాజతే. ౯౮. పరిశుద్ధకథాసు నిర్జితో యశసా  
 తస్య కృతాంకన శ్శశీ, స్వకళంకనివృత్తయే ఽధునాప్యదధౌ  
 మజ్జతి సేవతే శివమ్. ౯౯. ధమ్నిల్లే నవమల్లివల్లికుసుమస్రక్క  
 ల్పనాశిల్పినో భద్ర శ్రీరసచిత్రచిత్రితకృతః కాస్తే లలాటాంతరే,

మతా మందరేణ ఊబ్ధస్య ఊరసముద్రస్య వీచయస్తరంగాస్తత్సవిజ్ఞస్తత్తుల్యై  
 సూక్తైరమృతవర్షణాజ్జంఘాలై ర్వేగవద్భిః సంసారాఖ్యాన్నిశిఖాజాలైర్జటాలాత్తనాం  
 వ్యాప్తాత్తనాం జంతూనాం జలదో దేశికో గురుశ్రీశంకరః స్తుతిగిరాం వై దేశికో విదేశో  
 ౭౯ోచరిః కథం న కథమపీత్యర్థః. శూద్రూ. ౯౭. ఆధ శ్రీశంకరస్య యశో వర్ణయతి.  
 కలశేతి. కచేషు కచేషు కేశేషు కేశేషు గృహీత్వా ఇదం యుద్ధం ప్రవృత్తం కచాకచి  
 'తత్ర తేనేద మితి నరూప ఇతి' సమాసః 'అన్యేషామసి దృశ్యత' ఇతి పూర్వపదాంతస్య  
 దీర్ఘః. 'ఇచ్ఛర్తవ్యతిహార' ఇతీచ్ సమాసాంతః. కలాశాభిః ఊరాభిః తేన కచాకచి  
 యుద్ధే ఊమం శక్తం పునశ్చ గదాభిశ్చ గదాభిశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం  
 గదాగది ఊణదాధీశేన నిశాధీశ్వరేణ చన్ద్రేణ గదాగది ప్రియం యస్య పునశ్చ భుజై  
 శ్చ భుజైశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం భుజాభుజి రజతాద్రిణా కైలాస  
 గిరిణా భుజాభుజి యుద్ధలక్షణా క్రియా యస్య తత్రస్య శ్రీశంకరస్య చతురం యశః  
 రాజతే స్త . వి. ౯౮. కః పరిశుద్ధ ఇతి పరిశుద్ధానాం కథాసు చంద్రః పరిశుద్ధఇతి  
 కేనచిత్రాధితే సకలంకాత్తస్మాన్నిష్కళంకం శ్రీశంకరయశః పరిశుద్ధమిత్యవరే  
 ణోక్తే తస్య యశసా నితరాం జితః కృతాంకనశ్శశీ సకలంకశ్చంద్రః స్వకలంకనివృ  
 త్తయే ఽధునాఽప్యదధౌ సముద్రే మజ్జతి శివం చ సేవతే. ౯౯. నభిః పూరకా  
 మునీశ్వరయశఃపూరా దిక్ సుదృశాం దిగం గనానాం ధమ్నిల్లే ధమ్నిల్లస్సంయతాః కచా  
 స్తస్తిక్ నవీనా యా మల్లివల్లిర్నాలతీలతా తస్యాః కుసుమాని తేషాం స్రజాం మాలా  
 నాం కల్పనే శిల్పినస్తథా దిక్ సుదృశాం కాంతే లలాటాంతరే భద్రశ్రీశ్చన్దనం 'భద్ర  
 శ్రీశ్చందనో ౭స్త్రీయా'మిత్య మరస్తస్య రసేన చిత్రమాలేఖ్యం చిత్రం కురుంతీతి  
 భద్రశ్రీరసచిత్రితకృతస్తథా దిక్ సుదృశాం కంఠే తారావలీ.వి. 'ఏకావల్యేకయష్టికా,  
 నైవ నక్షత్రమాలా స్యాత్సప్రవింశతిమా క్షితై' రిత్యమరోక్తా నక్షత్రమాలాఖ్యానుహారిణీ

తారావశ్యనుహారిహారలతికా నిర్మాణ కర్తాణుకాః కంఠే దిక్కుద్భ  
 శాం మునీశ్వరయశగిపూరా సభఃపూరకాః. ౧౦౦. ఉత్సంగేషు  
 దిగంగనా విదధతే తారాః. కరాకర్షికా రాగాద్ధ్యోరనలంబ్య చుం  
 బతి వియద్గంగా సమాలింగతి, లోకాలోకదరీ ప్రసీదతి ఫణీ శేషో  
 ౭స్య దత్తే రతిం త్రైలోక్యే గురురాజకీర్తిశశినస్సాందర్యమత్యద్భు  
 తమ్ ౧౦౧. సంప్రాప్తా మునిశేఖరస్య హరితామంతేషు సాంకాశినం  
 కల్లోలా యశస శృశాంకకిరణా నాలక్ష్య సాంహసినమ్, కుర్వంతి  
 ప్రథయంతి దుర్బదసుధా వైదగ్యసాంలోపినం సమ్యగ్న్యంతి చ విశ్వ  
 జ్ఞాఙ్ఘ్రికతమస్సంఘాతసాంఘాతినమ్. ౧౦౨ సోత్కంఠాకుంతకంఠీరవన  
 ఖరవరతుభ్రమ త్రేభకుంభ ప్రత్యగ్రోస్తుక్త ముక్తామణిగణసుషమాబద్ధదో

మనోహరా హారలతికాస్తస్యా నిర్మాణకర్తణి అణుకా నిపుణాః. ని. 'అణుకా నిపుణా  
 ల్పయో' రితి మేదిసీ-శాబ్దా. ౧౦౦. గురురాజస్య శ్రీశంకరస్య కీర్తిర్యశస్తలక్షణస్య  
 చంద్రస్య త్రైలోక్యే సాందర్యమత్యద్భుతమస్తి యతో దిగంగనాస్తత్కీర్తిచంద్ర  
 ముత్సంగే ౭ంకే నిదధతే ధారయంతి ప్రసిద్ధచంద్రం తు సర్వా దిగంగనా నైవం  
 కుర్వంతి తథా తారాః కిరణాత్పక్షైర్నైరాకర్షికాః ప్రసిద్ధచంద్రస్తు నైవంవిధ  
 స్తస్య క్రమేణ తారాసు గమనప్రసిద్ధేస్తథా ద్యోష్టం రాగాదవలంబ్య సదైవ చుంబతి  
 నతు ప్రసిద్ధం తం తస్య తత్ర సర్వదా స్థిత్యయోగాత్తథా౭వియద్గంగా తం సమ్యగాలిం  
 గతి న తు ప్రసిద్ధం తం తథాలోకాలోకాభిధవర్వతదరీ తేన ప్రసీదతి న తు ప్రసిద్ధ  
 చంద్రేణ తస్య తత్ర గత్యభావాత్తథా శేషాఖ్యః ఫణీ సర్వో౭స్య రతిం ప్రీతిం దత్తే న  
 తు ప్రసిద్ధస్యోక్తహేతోస్తథావైవంభూతస్య తస్య లోకత్రయే సాందర్యమత్య  
 ద్భుతమిత్యర్థః. ౧౦౧. కించ మునిశేఖరస్య యశోలక్షణస్య కీరసిధేః కల్లోలా హరి  
 తాం దిశామంతేషు సాంకాశినం సమంతాత్ప్రకాశం ప్రాప్తాః సంశబ్దో ౭భివిధి  
 ద్యోతకః. 'అభివిధౌ భావ ఇనుచు'ణిత్యనేనేనుచ్ ప్రత్యయః వివమగ్రే౭పి తథా శకాంక  
 కిరణానాలక్ష్య సాంహసినం సమస్తాద్ధాసం కుర్వన్తి తథా దుర్బదాయా దుర్బర్వవ  
 త్యాః సుధాయా వైదగ్యస్య చాతుర్యస్య సాంలోపినం సమంతాల్లాపం ప్రథయంతి  
 తథా విశ్వజాంఘికస్య జగతి వ్యాప్తస్యాజ్ఞానలక్షణస్య తమసః సంఘాతస్య సాంఘా  
 తినం సమంతాల్ ఘాతం సమ్యగ్న్యంతి కుర్వంతి పాకం పచలీపివత్సునః ప్రయోగః.  
 ౧౦౨. సోత్కంఠం ఉత్కంఠయా సహ వర్తమానః ఆకుంఠో ౭నేవార్యః, కంఠీరవ  
 స్సింహస్తస్య నఖరవరా నఖశ్రేష్ఠా నైర్వతాన్నత్తగజకుంభాత్ప్రకృష్టగ్రోస్తుక్తానాం

ర్యుద్ధలీలా, మంథాద్రి తుభదుగ్ధార్ణవనికటసముల్లోలకల్లోలమైత్రీ పా  
 త్రీభూతా ప్రభూతా జయతి యతిపతేః కీర్తిమాలా విశాలా. ౧౦౩.  
 లోకాలోకదరి ప్రసీదసి చిరాత్కిం శంకర శ్రీగురుప్రోద్యత్కీర్తి  
 నిశాకరం ప్రియతమం సంశ్లిష్య సతుష్యసి, త్వం చాప్యత్పలిని ప్ర  
 హ్లాష్యసి చిరాత్కస్తత్ర హేతుస్తయోరిథం ప్రశ్నగిరాం పరస్పర  
 మభూత్స్వేరత్త్వమేవోత్తరమ్. ౧౦౪. దుర్వారాఖర్షగర్వాహిత  
 బుధజనతాతులవాతులవేగో నిర్బాధాగాధబోధామృతకీరణసమున్నే  
 షదుగ్ధాంబురాశిః, నిష్ప్రీత్యూహం ప్రసృద్భుచదవదహనోద్భూతసం  
 తాపమేషూ జాగర్తి స్థితకీర్తిర్జగతి యతిపతిశ్శంక రాచార్యవర్యః.  
 ౧౦౫. ఇతిహాసపురాణభారతస్సృతిశాస్త్రాణి పునఃపునర్దుదా, విబు

ముక్తాఖ్యమణిగణానాం సుషమా సౌందర్యం తేనాఽఽబధ్ధా బాహుయుద్ధలీలా  
 యయా పునశ్చ మథనాద్రిణా మందరాచలేన త్సుభస్య ఊరసముద్రస్య నికటవర్తినః  
 సమ్యక్పంచలాయే బృహత్తరంగాస్తైస్సహయా మైత్రీ శస్యాః పాత్రీభూతా  
 తత్తుల్యా ప్రభూతా విశాలా యతిపతేః కీర్తిమాలా జయతి సర్వోత్కర్షణా వర్తతే.  
 ౧౦౩. కమలినీ లోకాలోకాఖ్య పర్వతకందరాం పృచ్ఛతి హే లోకా  
 లోకదరి త్వం చిరా త్ప్రసీదసి కిం శంకరాఖ్యశ్రీగురోః ప్రోద్యత్కీర్తిలక్షణచంద్ర  
 మేవ ప్రియతమం సమ్యగాలింగ్య సతుష్యసి ఏవం పృష్టా లోకాలోకదరీ కమలినీం  
 పృచ్ఛతి హేఉత్పలిని త్వం చాపి చిరాత్ప్రీహ్లాష్యసి తత్రప్రహర్షే లో హేతురితీథం  
 తయోర్దరీ కమలిన్యోః ప్రశ్నగిరాం స్వేరత్వం వికసితవదసత్వమేవోత్తరమభూత్.  
 ౧౦౪. దుర్వారానల్పగర్వాహితా పండితజనతా ఏవ తూలః కార్వానకణస్తస్య  
 వాతులవేగో వాత్యావేగస్తథా బాధరహితో యో ఽగాధో బోధస్తశ్శ్లక్షానం  
 సవివామృతకీరణశ్చంద్రస్తదున్నేషే తదావిర్భావే ఊరసముద్రస్తథా నిష్ప్రీత్యూహం  
 నిర్విఘ్నం ప్రసృతస్సంసారదావాగ్నేరుద్భూతస్య సంతాపస్య మేఘ వివంభూతః  
 స్థితా విశాలా కీర్తిర్యస్య స శంకరశ్చాసావాచార్యవర్యః యతిపతిర్జగతి జాగర్తి-స్త.  
 ౧౦౫. ఇతిహాసాని మహాభారతాదీని పురాణాని బ్రాహ్మదీని భారతస్మృతయస్ససత్సు  
 జాతీయగీతా సహస్రనామాఖ్యాశ్చాస్త్రాణ్యుత్తరమిహమాంసాదీని భారతస్మృతీనామితి  
 హాసగ్రహణేన గ్రహే ఽపి పృథగుపాదానం బ్రాహ్మణవిప్రాజకన్యాయేన సమాధేయం  
 భారతస్యైవ వా పృథగుపాదానం బోధ్యం. స్మృతయో మన్వాదిస్మృతయః ఇతిహాసా  
 దీని పునః పునర్దుదా విబుధైః పండితైస్సహ సుబుధః పండితాగ్రణీశ్శ్రీశంకరో విలా

ధైస్సుబుధో విలోకయన్కలజ్జత్వపదం ప్రవేదివాక్. ౧౦౬. స పునః  
 పున రైక్షతాదరా ద్వరవైయాసికశాంతివాక్తతీః, సమగా దుపశాంతి  
 సంభవాం సకలజ్జత్వవదేవ శుద్ధతామ్. ౧౦౭. అసత్ప్రపంచశ్చతురా  
 ననోఽపి సన్నభోగయోగీ పురుషోత్తమోఽపి సత్, అనంగజేతా  
 ఽప్యవిరూపదర్శనో జయత్యపూర్వో జగదద్వయీగురుః. ౧౦౮. ఆ  
 లోక్యాననపంకజేన దధతం వాణీం సరోజాసనం శశ్వత్సన్నిహితక్షమా  
 శ్రీయమముం విశ్వంభరం పూరుషమ్, ఆర్యారాధితకోమలాంఘ్రికమ  
 లం కామద్విషం కోవిదాశ్శంకంతే భువి శంకరం ప్రతికులాలంకారమం  
 కాగతాః ౧౦౯. ఏకస్త్రిపురుషోత్తమే రతిమతీ సీతామయోన్మ్యుద్భ

కయ న్నర్వజ్జత్వపదం ప్రాప్తవాక్ విబుధైస్సకలజ్జత్వపదం ప్రాప్తవానితి వా సంబంధః.  
 వియో. ౧౦౬. సశ్రీశంకరః పునఃపునరాదరాద్వరాః శ్రేష్ఠా వైయాసికీః శాంతివాక్తతీ  
 శ్శాంతివర్వస్థావాక్పక్షీరైక్షత సర్వజ్జత్వం యథాప్రాప్తవాక్ ప్రద్యదేవోపశాంతి  
 సంభవాం శుద్ధతామపి సమగాత్సమ్యగాప్తవాక్ తథా చ కేవలం సకలజ్జతైవ న  
 లేసాప్తాఽపితు ముఖ్యఫలం శుద్ధత్వమపీతి భావః. ౧౦౭. కించ చతురమాననం ముఖం  
 యస్య స చతురాననోఽపి సన్నసత్ప్రపంచః ప్రపంచరహితః ప్రసిద్ధశ్చతురానన  
 శ్చతుర్భుజో పిరణ్యగర్భస్తు సత్ప్రపంచస్తథా పురుషేభ్య ఉత్తమోఽపి సత్  
 విషయభోగసంబంధవాన్న భవతి ప్రసిద్ధస్తు పురుషోత్తమో విష్ణుః కేషశరీరయో  
 గిత్వాద్భోగయోగీ తథాఽనంగస్య కామస్య జేతాఽపి విరూపం దర్శనం యస్య  
 స విరూపదర్శనో న భవతి ప్రసిద్ధస్త్వనంగజేతా మహాదేవో విరూపదర్శనః తథా  
 చైవంభూతోఽభూర్వోఽద్వయీగురుః శ్రీశంకరాచార్యో జగజ్జయతీత్యర్థః.  
 ఆత్మశ్లేషమూలకో విరోధాభాసః. 'ఆభాసత్వే విరోధస్య విరోధాభాస ఇవ్యుత'  
 ఇత్యుక్తేః. ౧౦౮. కించ ముఖపంకజేన వాణీం సరస్వతీం దధతం బ్రహ్మచారికులాలం  
 కారం శ్రీశంకరమాలోక్యాంకమంతికం సమీపమాగతా విద్వాంసః కమలాసనం  
 బ్రహ్మణం శంకంలే తథా సతతం సన్నిహితా ఙ్మా లక్షీర్వస్య తథాభూతం తం  
 దృష్ట్వా విశ్వంభరం పురుషం శ్రీవిష్ణుం శంకంలే తథా ఆర్యైరారాధితే కోమలే చరణ  
 కమలే యస్య తం కామద్విషం మహాదేవం శంకంలే. శా. ౧౦౯. కించైకస్త్రిపురు  
 షోత్తమే భగవతి రామచంద్రే రతిమతీమయోన్మ్యుద్భవం సీతాలక్షణం సత్తాం  
 మాయాభిక్షుణా రావణేన హృతాం తాస్సుధవైరిణో దేవద్విషో రాక్షసాన్ జిత్వా  
 అనేకపురుషేఽక్రేష్టపురుషే రాక్షసే రావణే ఆసక్తిభ్రమాద్రావణేఽస్యా ఆసక్తి

వాం మాయాభిక్షుహృతామనేకపురుషాసక్తిభ్రమాన్నిష్ఠురామ్, జిత్యా  
తాక బుధవైరిణః ప్రియతయా ప్రత్యాహరద్యశ్చిరాదాస్తే తాపస  
కైతవాత్రిజగతాం త్రాతా స నశ్శంకరః. ౧౧౦.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదాశుద్ధాప్తమవృత్తగః,  
సంక్షేపశంకరజయే చతుర్థస్కంధ ఆభవత్.

రితి రామచంద్రనిష్ఠాద్భిమాన్నిష్ఠురాం వైష్ణవ్యేణ వహ్నిం ప్రవిష్టామశ్రేష్ఠ పురు  
షస్య రావణస్య స్వస్తిన్నాసక్తిభ్రమాత్తం ప్రతినిష్ఠరామితి వా శ్రేష్ఠపురుషస్య రామ  
చంద్రస్య స్వస్తిన్నాసక్తిభ్రమావభ్రమాన్నిష్ఠరామితి వా యో రామచంద్రాత్తనా  
ఽవతీర్ణః శివశ్చిరాత్ప్రియతయా ప్రత్యాహరశ్చ త్రిజగతాం త్రాతా ఽనో ఽస్తాకం  
సుఖకర స్తాపసకైతవాద్యతివేషమిషాదాస్తే న స్త్రిజగతాం త్రాతాశంకర ఇతి వా శివస్య  
రామచంద్రాత్తనా ఽవతరణ ప్రకారస్తు స్కందపురాణాదవగంతవ్యః. పక్షే ఏకస్మిన్న  
ద్వితీయే పురుషోత్తమే ఊరాక్షరాతీతే షరమాత్మని రతిమతీం బన్దాదిశూన్యాం సత్తాం  
మాయాభిక్షుభిః క్షణికవిజ్ఞానవాద్యాదిభిర్వృతామనేకాత్మప్రసక్తిభ్రమాన్నిష్ఠురాంతా  
న్వివేకివైరిణో జిత్యా యశ్చిరాత్ప్రత్యాహరశ్చమానమన్యత్. ౧౧౦.

ఇతి శ్రీమత్పురమహాంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

చతుర్థ స్కంధః.



శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

పంచమసర్గ ప్రారంభః.



ఇతి సప్తమహాయనే ౭ఖిలశ్రుతిపారంగతతాం గతో వటుః,  
 పరివృత్య గురోః కులాద్ధృపే జననీం పర్యచరన్తహాయశాః. ౧.  
 పరిచరజ్జననీం నిగమం పతన్నపి హుతాశరవీ సవనద్వయమ్, మను  
 వరైర్నియతం పరిపూజయన్చిశురవర్తత సంస్తరణిర్యథా. ౨.  
 శిశుముదీక్ష్య యువా ౭పి న మన్యుమాన్ దిశతి వృద్ధతమో ౭పి  
 నిజాసనమ్, అపి కరోతి జనః కరయోర్యుగం వశగతో విహితాంజలి  
 తత్తణాత్. ౩. మృదువచశ్చరితం కుశలాం మతిం వపురనుత్తమ

ఏవం ప్రాకృతజనవిలక్షణం తస్య బాలచరితముపవర్ణ్య తుర్యాశ్రమస్వీకృతి  
 ముపవర్ణయితుం ప్రస్తాతి. ఇతీతి. ఇతి ఉక్తప్రకారేణ సప్తమవనే సర్వపేదపారంగ  
 తతాం ప్రాప్తో పటుర్బ్రహ్మచారి గురోః కులాత్పరీవృత్య పరివర్తనం సమావర్తనం  
 విధాయ గురుకులవాసం సమాప్య మహాయశాః గృహే జననీం పర్యచరత్ సమ్యక్ సే  
 వితవాన్. వి. ౧. మాతరం పరిచరన్ వేదం పఠంశ్చ మనుశ్రేష్ఠైస్సాన్వయంభువాదిభి  
 రగ్నిసూర్యసంపూజాయాం నియమితం ప్రాతస్సవనం తృతీయసవనమిత్యేవం రూపం  
 సవనద్వయం వహ్నిసూర్యా సంపూజయన్ సన్ శిశుః భానువదవర్తత మనువరై  
 ర్సంప్రవరైర్నియతం యథాస్యాత్తథా పరిపూజయన్నితి. వా - ద్రుశ్. ౨. కించ  
 శిశుం శ్రీశంకరం దృష్ట్వా శ్రోధాద్బాలయో యువా ౭పి కోపవాన్న భవతి తథా  
 వృద్ధతమో ౭త్యంతమాదరణీయో ౭పి స్వాసనం దదాతి అపిచ తత్క్షణాద్ధర్మనక్షణ  
 ఏవ వశం ప్రాప్తస్సర్వో ౭పి జనో హస్తయోర్యుగళం నిహితాంజలి కరోతి. ౩.  
 మృద్వితి. చరితస్యాపి విశేషణం మృదు కోమలం వచో యస్మిన్స్తల్ చరితమితి

మాస్పదమోజసామ్, సకలమేత దుదీక్ష్య సుతస్య సా సుఖమవాప  
 నిరర్థశమంబికా. ౪. జాతు మందగమనా ౨స్య హి మాతా స్నాతు  
 మంబునిధిగాం ప్రతి యాతా, ఆతపో గ్రహిణీ రవిబింజే సా తపః కృశ  
 తనుర్విలలంబే. ౫. శంకర స్తదనుశంకితచిత్తః పంకజై ర్విగతపంకజ  
 లార్దైః, వీజయన్నుపగతో గతమోహం తాం జనేన సదనం సహ  
 నిన్యే. ౬. సోఽథ నేతుమనవద్యచరిత్రస్సద్దనో ౨ంతికమృషీశ్వరపు  
 త్రః, అస్తవీజ్జలధిగాం కవిహృద్యైర్వస్తుతః స్ఫురదలంకృతపద్యైః.  
 ౭. ఈహితం తవ భవిష్యతి కాల్యే యో హితం జగత ఇచ్ఛసి బాల్యే,  
 ఇత్యవాప్య స వరం తటిసీతస్సత్యవాక్సదనమాప వినీతః. ౮. ప్రాత  
 రేవ సమలోకత లోక శీతవత హృతశీకరపూతః, నూతనామివ  
 ధునీం ప్రవహంతీం మాధవస్య సమయా సదనం తామ్. ౯. ఏవమేన

వా. ఓజసాం మన ఆదిబలానామాస్పదమాశ్రయభూతం వపుశ్శరీరం సుతస్యైతస్సర్వ  
 మవేత్స్య సా సతీ కుమారజననీ నిరర్థశమ ప్రతిబంధం సుఖమవాప. ౪. కదాచిదస్య శ్రీశం  
 కరస్య మాతా హి ప్రసిద్ధం మందం గమనం యస్యాస్నా సముద్రగాం నదీం ప్రతి  
 స్నానార్థం గతా సూర్యమండలే ఆతపేనోగ్రాః కిరణా యస్య ఏతాదృశే సతి తపసా  
 కృశా తనుశ్శరీరం యస్యాస్నా సతీ విలంబం కృతవతీత్యర్థః. స్వా. ౫. తత్తదా విగత  
 కర్ణ మేన జలేనార్దైః పంకజై ర్విజయన్నుపగతః జనేన జనసముదాయేన సహ సదనం ప్రతి  
 నిన్యే. హేత్యవ్యయం స శ్రీశక్త్యైర్భితి వా. ౬. అథ నయనానంతరం దోషరహిత  
 చరిత్రః ఋషీణామిశ్వరస్య శివగురోః పుత్ర శ్రీశంకరః గృహస్య సమీపం నేతుం  
 సముద్రగాం నదీం కవీనాం మనోజ్ఞైర్వస్తుతః స్ఫురన్తి అలంకృతాని చ తాని పద్యాని  
 చ తైర్న త్వా ౨౨చాతతః స్ఫురదలంకృతపద్యైర్వస్తువీదస్తువత్. ౭. తేన స్తుతా సంతుష్టా  
 నదీఉవాచ తవ ఈహితమభిలషితం కలయతి చేష్టామితి కాల్యే ప్రాతఃకాలే భవిష్యతి  
 'అఘ్నోదయశ్చే'తి కలేర్మకి తతః ప్రజ్ఞాద్యణి రూపం. ని. 'ప్రత్యూహో ౨హర్షణం  
 కల్య' మిత్యమరః, య స్తస్యం బాల్యవస్థాయాఙ్గతో హితమిచ్ఛసి ఇత్యేవం ప్రకారేణ  
 నదీతః వరం ప్రాప్య సత్యవచనశ్రీశంకరస్సదనం ప్రాప ఏతాదృశసామర్థ్యవత్స్వే  
 ౭పి వినయయుక్తః. ౮. శీతేన వాయునా ఆహృతైర్జలకణైః పవిత్రితో లోకః  
 ప్రాతరేవ మాధవస్య లక్ష్మీపతేర్విష్ణోస్సమయా సదనం మన్దిరస్య సమీపే ప్రవ  
 హన్తీం తాం ధునీం నదీం నూతనామివ సమవలోకత. ౯. ఏవమనేన ప్రకారేణ

మతిమర్త్యచరిత్రం సేవమానజనదైన్యలవిత్రమ్, కేరలక్షితిపత్తిర్దిది  
 దృతుః ప్రాహిణోత్సచిపమాదృతభితుః. ౧౦. సోఽప్యతం ద్రితమభీ  
 రుపదాభిః ప్రాప్య తం తదను సద్విరదాభిః, ఉక్తిభి స్సరసమంజపదాభి  
 శ్శక్తిభృత్సనుమజిజ్ఞపదాభిః ౧౧. యస్య నైవ సదృశో భువి బోధా  
 దృశ్యతే రణశిరస్సు చ యోధా, తస్య కేరళస్వప్స్య నియోగాద్దృ  
 శ్యనే మమ చ సత్కృతియోగాత్. ౧౨. రాజితాభ్రవసనైర్విలసంతః  
 పూజితాస్సదసి యస్య వసంతః, పండితాస్సరసపాదకథాభిః ఖండితా  
 పరగిరోఽవితథాభిః. ౧౩. సోఽయమాజిజితసర్వమహీపస్త్రాయమాన

మర్త్యాసతిక్రాంతాని చరిత్రాణి యస్య తం సేవమానానాం జనానాం మనోరథపూరణేన  
 దైన్యస్య లవిత్రం ఛేదకమేనం శ్రీశంకరం ద్రష్టమిచ్ఛురాదృతా భిక్షవో యేన  
 స కేరళక్షితిపతిః రాజశేఖరాఖ్యస్సచిపమాత్యం ప్రేషితవాక్. ౧౦. స ఆమాత్యో  
 ఽపి తం సమమతందిత్రమనలసమతద్వి)తం యథాస్యా త్తథేతి వా ఽభీర్భయవర్జిత ఉప  
 దీయత ఇత్యుపదా ఉపాయనం 'దుదాక్షదానే' 'ఆశశ్చోపసర్గ'ఇత్యజ్. ని. 'ఉపా  
 యనముపగ్రాహ్యముపహారస్తథో'పదే'త్యమరః-ఉపదాభిరుపాయనభూతాభిస్సమీచీనాభి  
 ద్విరదాభిః కరేణుభిస్సహ తం శ్రీశంకరం ప్రాప్యతదను తత్ప్రాప్తిః పశ్చాత్ సరసాని  
 మనోజ్ఞాని పదాని యాసు సరసానామితి వా. ఏవంవిధాభిరాభి రుక్తిభిః శక్తిం శివాం  
 సామర్థ్యం వా బిభర్తీతి శక్తిభృత్సచివోఽజిజ్ఞపత్ సమంయథాస్యాత్తథా విజ్ఞాపిత  
 వాక్ ఇతి వా. ౧౧. తా ఏవ దిర్భయతి-యస్య సదృశోబోధా రణమూర్ధసు యుద్ధ  
 కర్తా చ భువి నైవ దృశ్యతే తస్య కేరళదేశాధిపతేరాజ్ఞాఽతస్తస్యం సర్వోత్తమో  
 దృశ్యనే. నను ఆస్య ఏవ తన్నియోగాదాగత్య మాం కుతో న దృష్టవాక్ భవానేవ  
 వా పూర్వమిత్యాశంక్యాహః-మమ సత్కృతేః పుణ్యస్య యోగాత్ మమేత్యన్యవ్యా  
 పృత్తిః యోగాదితి పూర్వకాలవ్యాప్యతిః. ౧౨. అథ రాజ్ఞః ప్రాథికప్రదానపాత్రతా  
 సూచనాయ తం స్తువక్ ప్రార్థయతే, రాజితేతి ద్వాభ్యం. రాజితైర్దిప్తిమద్భిరాభ్రై  
 స్సువర్ణమయైర్వస్యైః విలసంతశ్శోభంతః పూజితాః పూజాం ప్రాప్తాః అవికథాభిరవ్య  
 ర్థాభి స్సరసా రసయుక్తా శ్చ తాః వాదకథాశ్చ తాభిః ఖండితా ఆపరేహమన్యేహం  
 గిరో వాచో యై స్తే పండితా యస్య సదసి సభాయాం వసంతస్సంతీత్యర్థః. ని. ఆశ్రం  
 మేఘే చ గగనే ధాతుభేదే చ కాంచన' ఇతి మేదిసి. ౧౩. అజౌ సంగ్రామే జితా  
 స్సర్వే మహీపా భూమిపాలాయేన ఆకవీవ స్త్రాయమానా చరణౌ యస్యాకవీవ కులస్య

చరణః కులదీపః, పాదరేణు మవనం భవభాజా మాదరేణ తవ వి  
 దతు రాజా. ౧౪. ఏష సింధురపరో మదపూర్ణో దోషగంధరహితః  
 ప్రవితీర్ణః, అస్తు తే ఽద్య రజసాః పరిపూతం వస్తుతో నృపగృహం శుచి  
 భూతమ్. ౧౫. ఇత్యుదీర్య పరిసాధితదాత్యం ప్రత్యుదీరితసదుక్తి మ  
 మాత్యం, అత్యుదారమృషిభిః పరిశస్తం ప్రత్యువాచ వచనం క్రమశ  
 స్తమ్. ౧౬. భైత్యమన్న మజినం పరిధానం రూక్షమేవ నియమేన విధా  
 నమ్, కర్తదాతృవర శాస్త్రీపటూనాం శర్తదాయనిగమాప్తి పటూనామ్  
 ౧౭. కర్త నైజమపహాయ కుభోగైః కుర్త హే హ కిము కుంభిపురో  
 గైః, ఇచ్ఛయా సుఖ మమాత్య యథేతం గచ్ఛ నాథమసకృత్సా

దీపః దీపవత్ప్ర)కాశకస్సాయం రాజా భవభాజాం సంసారం భజతామవనం పాలక  
 తవ చరణరేణుమాదరేణ విదతు లభతాం అభ్యర్థనాయాం లోట్.౧౪. తత్రాసీతాసు  
 పదాసు ముఖ్యమేకం గజం దర్శయతి:—ఏష సింధురపరో హస్తీశ్రేష్ఠో మదేః  
 పూర్ణః దోషస్య గంధేనాపి పరితః ప్రవితీర్ణో రాజా ప్రేష్ఠా దత్తస్తాద్వస్తుః  
 శుచిర్భూతమపి నృపగృహం తవ చరణరజసా పరిత ఆసమంతాత్పూతం పవిత్ర  
 మస్తు. ౧౫. ఏవం యుక్తియుక్తం సచివవాక్యముదాహృత్య తదుత్తరూపం శ్రీశ  
 కరవాక్యముదాహర్తుమాహ:—ఇత్యేవం ప్రకారేణోదీరోక్త్యా పరిసాధితం దూ  
 కృత్యం యేన ప్రత్యుదీరితాః ప్రత్యుచ్చారితాస్సతాముక్తయస్సమీచీనా ఉ  
 యో వా యేన తమమాత్యం సచివం ప్రతిక్రమశః క్రమేణ వచనమువాచ. తది  
 శివస్తి. అత్యుదారమతవివ బుషిభిః పరిశస్తం సంస్తుతం. ౧౬. తదుదాహరణ  
 భైత్యం భిక్షయా లబ్ధమన్నం పరిధానమాచ్ఛాదనమజినం మృగచర్మ విధానం క  
 వ్యం నియమేన రూక్షమేవ కష్టసాధ్యమేవ త్రికాలస్నానాది కర్త కర్తప్రతిపాతక  
 వేదాదిశాస్త్రం హేదాతృవర శర్తదాయినాం దృష్టాద్వస్తుసుఖదాయినాం వేద  
 నాం ప్రాప్తౌ పటూనాం కుశలానాం పటూనాం బ్రహ్మచారిణాం శాస్త్రీయదా  
 విధానం శ్రుతిస్మృత్యాది నియమేన రూక్షమేవ కర్త తత్రాపి నియమేనేతి వా శా  
 త్యర్థః. శర్తదాయీతి కర్తణో వా విశేషణమ్. ౧౭. తథాచైవంవిధా బ్రహ్మచారిణ  
 వయం నైజం స్వీయం కర్త విహాయ కుంభిపురోగైః కుభోగైః భోగ్యంత ఇతి భో  
 విషయానైరిభపురస్సరైః కుత్సితైర్విషయసంభోగైః కింకర్త హే అహేతి. ప్రసిద్ధ  
 ర్థకమాశ్చర్యార్థకం వా ఽద్యయం. తద్విమయా కిం విధేయమిత్యాకాంక్షాయ  
 మాహ - హే సచివ ఇచ్ఛయా సుఖం యథా స్యాత్తథా యథేతం యథ

యేత్థమ్. ౧౮. ప్రత్యుత ఊతిభృతాఖిలవణ్ణా వృత్త్యుపాహరణతో విగతణ్ణాః, ధర్మవర్తనీ రతా రచనీయాః కర్తవర్జ్యమితి నో వచనీయాః. ౧౯. ఇత్యముష్య వచనాదకళంకగ ప్రత్యగా త్నున రమాత్య మృగాంకః, వృత్తమస్య స నిశమ్య ధరాప స్పత్తమస్య సవిధం స్వయమాప. ౨౦. భూసురార్చకవరైగ పరివీతం భాస్వరోడుపగభ స్త్యుపవీతమ్, అచ్ఛజహ్న్ను సుతయా విలసంతం సుచ్ఛవిం నగమివ ద్రుమవంతమ్. ౨౧. చర్త కృష్ణహరిణస్య దధానం కర్త కృత్స్నముచితం విదధానమ్, నూతనాంబుదనిభాంబరవంతం పూతనారిసహజం తులయంతమ్. ౨౨. జాతరూపరుచి ముంజసుధామ్నూ ఛాతరూపకటి మద్భుత

గతం తథాగచ్ఛ యత ఇత్థమునా ప్రకారేణాసక్పదర్థం న కథయ. ౧౮. యత్తయోత్తం శబ్రాజ్ఞః కర్తవ్యం న భవతి ప్రత్యుత భూమిపేన సర్వే వర్ణా బ్రహ్మణాద్యావృత్త్యుపాహరణతస్తత్తద్వర్ణోచితశుద్ధజీవికాసంపాదనేన విగతాని దేవర్షివీత్యుబుణాని యేభ్యస్తథావిధా ధర్మమార్గే నిరతా రచనీయాః స్వీయం కర్తవర్జ్యమితి నో వచనీయా నైవ వక్తవ్యాః. ౧౯. తతః కింవృత్తమిత్యాకాంక్షాయా మాహ - ఇత్యేవంవిధాదముష్య శంకరస్య ఏచనాదమాత్యచంద్రశ్చంద్రా ద్వ్యతిరేకసూచకం విశేషణమకళంకః పునః ప్రత్యగాత్ స్వస్వామినం ప్రతి గమనం కృతవాక్ స భూమిపాః ౨స్య వృత్తం శ్రుత్వా ౨త్యుతగ్రృప్తస్య శ్రీశంకరస్య సవిధం సమీపం స్వయం ప్రాప. ౨౦. ఇతః చతుర్థోకస్థం మునివరస్య మమారం విశిష్యి. భూసురాణాం భూమిదేవానాం బ్రాహ్మణానామర్చకవరైర్బాలకశ్రేష్ఠైః పరివీతం పరితో వ్యాప్తం. భాస్వరైర్దేవీపుమానైర్భాస్వరస్యేవోడుపస్య చంద్రస్య గభస్తీభిః కిరణైస్తుల్యముపవీతం యజ్ఞోపవీతం యస్య అచ్ఛా స్వచ్ఛా యా జహ్న్ను సుతా గంగా తయా విలసంతం ద్రుమవంతం నగం హిమాలయమివ సుచ్ఛవి సుప్థు చ్ఛవిః కాంతిర్యస్యతం. ౨౧. కృష్ణహరిణస్య చర్త దధానం సర్వముచితం కర్త విదధానం నూతనమేఘతుల్యమంబరమాస్యాస్తీతి తథా తం పూతనాయాః కంసప్రేషితాయా ఆరిః శత్రుః కృష్ణస్తస్య సహజం భ్రాతరం బలభద్రం తులయంతం తత్తులాం దధానం. ౨౨. జాతరూపస్య సువర్ణస్య రుచిరీవ రుచిర్యస్య తస్య ముంజసంజ్ఞకస్య తృణవిశేషస్య సుధామ్నూ సుప్థు లేజనా ఆశ్చర్యమందిరేణ చ్ఛాతం ఛన్నం రూపం యస్యాస్తథాభూతా కటిశ్రోణిర్యస్య సతగ్రృతిః సుకృతం తయా లబ్ధం పాకేన పరిణత్యా వీతా యా

ధామ్నా, నాకభూతమివ సత్కృతిలబ్ధం పాకపీతలతికాపరిరభమ్. ౨౩. సస్థితం మునివరస్య కుమారం విస్తితో నరపతి ర్భవచువారమ్, సం విధాయ వినతిం వరదానే తం విధాతృసదృశం భువి మేనే. ౨౪. తేన పుష్టకుశలగి క్షీతిపాల స్వేన సృష్టమథ శాత్రవకాలః, హాటకాయుత సమర్పణపూర్వం నాటకత్రయ మవోచదపూర్వమ్ ౨౫ తద్రసార్ద్ర గుణాతివిశిష్టం భద్రసంధిరుచిరం సుకవీప్యమ్, సంగ్రహేణ స నిశమ్య

లతికాః సూక్ష్మలతాస్తాభిః పరిరభమాలింగితం స్వర్ణభూమిజం కల్పద్రుమమివ. ౨౩. స్థితేన మండహాసితేన సహితం మునివరస్య శివగురోః కుమారం నరపతిర్భవచువారం ప్రణతిం విధాయ తం భువి వరదానే బ్రహ్మణా నమం మేనే భువీత్యస్య విసతిమిత్య నేన వా సంబంధః. ౨౪. తేన శ్రీశంకరేణ పృష్టం కుశలం యన్వై సశాత్రవస్య శత్రు సమూహస్య శత్రుసంబంధినో వా కాలోఽంతః భూమిపాలః దశసహస్రసంఖ్యాక సువర్ణముద్రాసమర్పణపూర్వకం స్వేన రచితమపూర్వం నాటకానాం త్రయమవోచత్. ౨౫. నాటకత్రయం వివిన్షి తదిత్యర్థేన. తన్నాటకత్రయం. 'శృంగారహాస్యకరుణా రాద్రవీరభయానకాః, బీభత్సాన్మృతసంజ్ఞా చేత్యజ్ఞా నాద్యేరసాః స్మృతాః' ఇత్యుక్తై రసైరార్ద్రగుణైః. 'యరసస్యాంగినో ధర్మాః శౌర్యాదయ ఇవాత్మనః' ఉత్కర్ష హేతవ స్తేస్య రవలస్థితయో గుణాః, మాధుర్యాజఃప్రసాదాఖ్యాస్తయస్తే చ పునర్దశ, ఆప్లవ దకత్వం మాధుర్యం శృంగారే ద్రుతికారణం, కరుణే విప్రలంభే తచ్ఛాంతే చాలిశ యాన్వితం, దీప్త్యాత్మవిస్తృతేర్హేతురోజో వీరరసస్థితిః, బీభత్సరాద్రరసయో స్తస్యాధిక్యం క్రమేణ చ, శుష్కేంధనాగ్నిప త్వచ్ఛుజలవ త్సహనైవ యః, వ్యా ప్నోత్యన్యత్పిసాదో ఽసౌ సర్వత్ర విహితస్థితి' రిత్యుక్తైరుణైః - 'రితిర్నామ గుణా క్లిష్టా వర్ణసంఘటనా మతా. వైదర్భీ గాడీ హంచాలీ' ఇత్యుక్తాభీతిభిశ్చ విశిష్టం యుక్తం తథా భద్రసంధిభిశ్రేష్ఠసంధిభిస్సుందరం సంధిర్నామ ఏకేన ప్రయోజ నేనాన్వితానాం కథాంకానామవాంతరప్రయోజనసంబంధః. తత్ర పంచసంధయః తదుక్తం దశరూపకే. 'ముఖం ప్రతిముఖం గర్భః సావమరోచ్ఛవసంహృతిః, ముఖం బీజసముత్పత్తిర్నానార్ధ రససంధవా. లత్యైలత్యస్య బీజస్య శక్తిః ప్రతిముఖం మకం గర్భస్తవదృష్టనవ్తస్య బీజస్యాస్వేషణం ముహుః, హేతునా యేనకేనాపి వివర్క స్సంధిరివ్యతే, బీజవంతో ముఖాద్యర్థా విప్రకీర్ణా యథాయథం, విప్రార్థముప వర్ణ్యంతే యత్ర నిర్వహణం హి తదిత్యాది సంధిషు భద్రత్వం గ్రామ్యచేష్టాది వినిర్దు క్తత్వం అతవీవ శోభనకవీనామిష్టం కవిషు శోభనత్వం రసగ్రాహిత్వం ఏవంవిధనాట

సువాచం తం గృహాణ వరమిత్యముమూచే. ౨౬. తాం నితాంత  
 హృదయంగమసారాం గాం నిశమ్య తులితామృతధారామ్, భూపతి  
 స్స రచితాంజలిబంధస్సీవమం సుతమియేష సుసంధః. ౨౭. నోహి  
 తాయ మమ హాటకమేత ద్దేహినస్తు గృహవాసిజనాయ, ఈహితం  
 తవ భవిష్యతి శీఘ్రం యాహి పూర్ణమననే త్యవద త్తమ్. ౨౮. రాజ  
 వర్యకులవృద్ధినిమిత్తాం వ్యాజహార రహసి శ్రుతివితామ్, ఇష్టిమస్య సక  
 లేష్టవిధాతు స్తుష్టిమాప హి తయా ఊతినేతా. ౨౯. సవిశేషవిదా  
 సభాజితగ కవిముఖ్యేన కళాభృతాం వరః, అగమత్కృతకృత్యధీ  
 ర్నిజాం నగరీ మస్య గుణా నుదీరయన్. ౩౦. బహవ శ్శ్రుతిపార  
 దృశ్వనగ కవయోధ్యైషత శంక రాద్ధ్యరోః, మహత సుమహాంతి

కత్రయం సశ్రీశంకరః సంగ్రహేణాకర్ణ్య సుప్త వాక్యం తమముం రాజానం వరం  
 గృహాణేత్యువాచ. ౨౬. నితాంతమత్యంతం హృదయంగమో మనోవరస్సారో  
 యస్యాం తులితా మృతధారా యయా తాం గాం వరం గృహాణేతి వాచం నిశమ్య  
 రచితో ఒంజలిబంధో యేన స బద్ధాంజలిస్సుప్త సంధా ప్రతిజ్ఞా యస్య స భూపతి  
 స్సీవమం స్వనదృశం పుత్రమియేష ఇచ్ఛతి స్త. ౨౭. ఏవం ప్రార్థితః శ్రీశంకరస్తం  
 రాజానమువాచ ఏతద్దశసవస్ర సంఖ్యాకం హాటకం మమ హితాయ నాస్తి తర్హి కథం  
 విధేయమితి తత్రాహ నో స్తాకం గృహవాసిజనాయ తు దేహి తవేహితం మనసా ఒభి  
 లషితం శీఘ్రం భవిష్యతి తస్మాత్పూర్ణమనసా శీఘ్రం యాహి గచ్ఛేతి మధ్యమణి  
 న్యాయేన శీఘ్రపదముభయత్ర సంబంధనీయం. ౨౮. ఏవం జనసమాజ ఉక్త్వా పునా  
 రహసి ఏకాంతే రాజవర్యకులస్య పృథ్విర్నిమిత్తభూతాం శ్రుతివితాం శ్రుతిప్రసి  
 ధ్ధాం. ని. 'ఏతం క్లితే ధనే వాచ్యలింగం ఖ్యాతే విచారిత'ఇతి మేవీసి-ఆస్య రాజ్యస్సక  
 లేష్టానాం విధాతా పరమాత్మా తస్య ఇష్టిం పూజాం వ్యాజహార తప్తాకారముక్తవాన్  
 తయా ఇష్ట్యా భూమినేతా రాజా తుష్టిమాపేత్యర్థః. ౨౯. విశేషజ్ఞేన కవిముఖ్యేన  
 శ్రీశంకరేణ సభాజితః పూజితః కలాభృతాం మఖ్యే శ్రేష్ఠః కృతం కృత్యం యయా  
 సా బుద్ధిర్యస్య స రాజా ఒస్య గుణాన్దర్శయన్ స్వీయాం నగరీమగమల్ గత  
 వాన్ - వి. ౩౦. ఏవం కేరళభూమిపఠేర్వరప్రదానాదికముపవర్ణ్య పుత్రాంతాం  
 తరం వర్ణయితుముపక్రమతే. బహవశ్శ్రుతిపారదృశ్వనో వేదపారం దృష్టవంతః  
 కవయః శ్రీశంకరాన్తహతః గురోర్నహన్తి దర్శనాని శాస్త్రాణి ఫణిరాజస్య కేవస్య

దర్శనాన్యధిగంతుం ఫణీరాజకాశలీమ్. 30. పఠితం శ్రుత మాదరా  
 త్పునః పునరాలోక్య రహస్యనూనకమ్, ప్రవిభజ్య నిమజ్జత స్సుఖే  
 సవిధేయాన్ విదధేత మాం సుధీః. 31. సర్వార్థతత్వవిదపి ప్రకృ  
 తోపచారైశ్చాస్త్రోక్తభక్త్యతిశయేన వినీతశాలీ, సంతోషయం త్వజ  
 ననీమనయత్కియంతి సమ్మానితో ద్విజవరై ర్ద్వివసాని ధన్యః. 33.  
 సా శంకరస్య శరణం స చ తజ్జనన్యా హ్యన్యోన్యయోగవిరహ స్త్వ  
 నయో రసహ్యః, నో వోధు మిచ్ఛతి తథా ఒప్యమనుష్యభావా  
 న్నేదుం గతః కిమభివాంఛతి దుష్ప్రదేశమ్. 34. కృతవిద్యమముం  
 చిక్ష్ీర్షవ శ్శ్రితగార్హస్థ్య మథాప్తబంధవః, అనురూపగుణా మచిం  
 తయ స్తనవద్యేషు కులేషు కన్యకామ్. 35. అథ జాతు దిద్భుక్షవః  
 కలావవతీర్ణం మునయః పురద్విషమ్, ఉపమన్యుదధీచిగాతమత్రితలా  
 గస్త్యముఖా స్సమాయయః. 36. ప్రణిపత్య స భక్తిసన్నతః ప్రస  
 విత్ర్యా సహ తాన్విధానవిత్, విధివ న్నధుపర్కపూర్వయా ప్రతిజ

కుశలతామధిగంతుమధైవతాధ్యయనం కృతవస్త ఇత్యర్థః. 30. పఠితం శ్రుత  
 మనూనకమఖండమారాద్రహస్యేకాంత ఆలోక్య ప్రవిభజ్య చ సారాసారవిభాగం  
 విధాయ నిజసుఖే నిమజ్జతః విధేయాన్ శిష్యాన్ సుధీశ్శ్రీశంకరో విదధేతమాం  
 సమ్యక్ కృతవాన్. 31. వినీతశాలీ వినయవాన్. వసం. 33. అన్యోన్యయోగస్య  
 పరస్పరసంయోగస్య విరహస్త్వనయోశ్శుక్లరతజ్జనన్యోరసహ్యో యద్యపి తథా ఒపి  
 వోధుం పరిణయం కర్తుం నో ఇచ్ఛతి స్త తత్ర హేతుమాహః—అమనుష్యభావా  
 ద్దేవాధిదేవత్వాత్ మేయం ప్రాప్తః కిం దుష్ప్రదేశం దుష్టస్థానమభివాంఛతి నైవ  
 వాంఛతీత్యర్థః. 34. ఆప్తాశ్చ బంధవశ్చ తే ఆప్తాశ్చ తే బంధవశ్చేతి వా  
 కృతా సంపాదితా విద్యా యేన తమముం శ్రితం గార్హస్థ్యం యేన ఏవంబిధం  
 చిక్ష్ీర్షవః కర్తుమిచ్ఛవోఒనురూపా గుణా యస్యాస్తథాభూతాం కన్యకాం డోష  
 వర్జితేషు కులేష్వచింతయన్. వి. 35. అథానంతరం జాతు కదాచిత్ త్రిపురఘ్నం  
 మహాదేవం కలియుగే శ్రీశంకరాత్తనాఒవతీర్ణం ద్రష్టమిచ్ఛంతః ఉపమన్యుప్రముఖా  
 మునయస్సమాయయః. 36. భక్త్యా సమ్యక్ సతో నమ్రః ప్రసవిత్ర్యా జనన్యా  
 సహ ప్రణామపూజానివిధానవి త్ప శ్రీశంకర స్తా స్తునీత్ ప్రణిపత్య ప్రకర్షణ సత్వా  
 మధుపర్కః పూర్వమాదౌ యస్యాస్త యా సపర్యయా పూజయా ప్రతిజగ్రాహ.

గ్రాహ సపర్యయా మునీక. 32. విహితాంజలినా విపశ్చితా విన యోక్త్యా ల్పితవిష్టరా అమీ, ఋషయః పరమార్థసంశ్రయా అము నా సాక మచీకర న్కథాః. 33. నిజగాద కథాంతరే మునీక జననీ తస్య సమస్తదర్శినః, వయమద్య కృతార్థతాం గతా భగవంతో యదు పాగతా గృహాక. 34. క్వ కలిర్భవమదోషభాజనం క్వ చ యుష్మ చ్చరణావలోకనమ్, తదలభ్యత చేత్పురాకృతం సుకృతం సః కిమితి ప్రపంచయే. 35. శిశు రేష కిలాతిశైశవే యదశేషాగమపారగో లభ వత్, మహిమా లపి యదద్భుతో లస్య తద్వ్యయమేతత్కురుతే కుతూహలమ్. 36. కరుణార్ద్రదృశానుగృహ్యతే స్వయ మాగత్య భవద్భిరప్యయమ్, వదతాస్య పురాకృతం తపః క్షమమాకర్ణయితుం మయా యది. 37. ఇతి సాదరమీరితాం తయా గిర మాకర్ణ్య

స్వాగతం కృతవానిత్యర్థః. 32. విహితాంజలినా విపశ్చితా విదుషా శ్రీశంకరేణ భగ వంత వీతాన్యాసనాని పరిగృహ్యంతామితి వినయపూర్వికయోక్త్యా ల్పితా విష్టరా ఆసనాని యేభ్యస్తే పరమార్థస్య సంశ్రయో యేషాం తే మోక్షనిష్ఠా అమీ ఋష యో లమునా శ్రీశంకరేణ చూ కథాః కృతపఠః మోక్షసంశ్రయాయ ఇతి కథా నాం వా విశేషణం. 33. కథానామంతరే లంతరాశే తస్య సర్వజ్ఞస్య జననీ మునీ సువాచ. యదువాచ తదాహ. వయమద్య కృతార్థతాం ప్రాప్తా యద్యస్తాద్భగ వంతో గృహానుపాగతాః. 34. భగవదాగమసం న కేవలం కృతార్థతాయా ఏవ సంపాదక మపి తు జన్మాంతరీయానంత సుకృతసూచక మపీత్యాశయేనాహ. క్వేతి. లవమదోషభాజనం కలిః క్వ క్వచ యుష్మచ్ఛరణావలోకనం తథా చ సమస్తదోషా శ్రయే కలియుగే లత్యంతాలభ్యం తత్ యుష్మచ్ఛరణావలోకన మలభ్యతచేత్త్వర్షి నో లస్తాకం పురాకృతం పుణ్యం కిమితి ప్రపంచయే తద్వర్ణనమశక్యమిత్యర్థః. 35. ఏవం స్తుత్యాలభిముఖకృతాన్మునీక కించిత్ప్రస్తుమారభతే శిశురితిః—ఏష భవ దగ్రే స్థితశ్శిశురతిబాల్యే సర్వాగమపారగో యదభవత్ మహిమా లప్యస్య య దద్భుతో లభవచేతద్వ్యయం కుతూహలం కురుతే. 36. భవదాగమసమప్యేతదద్భుత మాహోత్సాహసూచక మిత్యాశయేనాహః—భవద్భి రప్యత్యంతా లభ్యదర్శనై రపి తత్రాపి స్వయమాగత్య తత్రాపి కరుణార్ద్రదృశా లయమను గృహ్యతే. తస్మాదస్య పురాకృతం తపో వదత మయా ఆకర్ణయితుం యది క్షమం యోగ్యం తర్హి బ్రూతే త్యర్థః. 37. ఇత్యేవం ప్రకారేణ సాదరం యథా స్వాత్కథా సత్యోచ్ఛారితాం

మహర్షి సంసది, ప్రతివక్తుమభిప్రచోదితో ఘటజన్తా ప్రవయాః ప్రచక్రమే. ౪౩. తనయాయ పురా పతివ్రతే తవ పత్యా తపసా ప్రసాదితః, స్థితపూర్వముపాదదే వచో రజనీవల్లభఖండమండనః. ౪౪. వరయస్య శతాయుషస్సుతానపి వా సర్వవిదం మితాయుషమ్, సుతమేకమితి రితశ్శివం సతి సర్వజ్ఞమయాచతాత్తజమ్. ౪౫. తదభీష్పితస్థిధయే శివస్తవ భాగ్యాత్తనయో యశస్విని, స్వయమేవ బభూవ సర్వవిన్నతతో ఽనోఽస్తి యతస్సురేష్వపి. ౪౬. ఇతి తద్వచనం నిశమ్య సా మునివర్యం పునరప్యవోచత, కియదాయురముష్య భో మునే సకలజ్ఞో ఽస్యనుకంపయా వద. ౪౭. శరదో ఽష్టపునస్తథాష్ట తే తనయస్యాస్య తథాప్యసౌ పునః, నివసిష్యతి కారణాంతరాద్భువనే ఽస్తి

వాచమాకర్ణ్య సాదరమాకర్ణ్యేతి వా మహర్షీణాం సంసది సభాయాం తైశేవ ప్రేరితో ఽతివృద్ధో ఽక్ష్యతి ప్రతివక్తుం ప్రచక్రమే. ౪౩. సాక్షాచ్ఛివ ఏవ తవ పత్యా ఽతితపసా సమారాధ్య లభో న త్వయం కశ్చిత్తవస్వీత్యాశయేనాహః—తనయాయేతి త్రిభిః—హేపతివ్రతే పూర్వం తవ పత్యా పుత్రార్థం తపసా ప్రసాదితో రజనీవల్లభస్య చంద్రస్య ఖండో మండనమలంకారో యస్య సనిశాకరకలాశేఖరో భగవాన్ శంకరో వచనముపాదదే ప్రోక్తవాన్. త్వయా సహైవ తవ పత్యా తవస్తవమితి ద్యోతనాయ సంబోధనమ్. ౪౪. వ్రేవం వచనముదాహరతి. వరయస్వేతి. ఆసర్వవిదః శతాయుషస్సుతాన్ వరయస్వాపి వా సర్వజ్ఞమల్పాయుషమేకం సుతం వరయస్వేతి ఈరితస్తవ పతిశ్చై సతి సర్వజ్ఞమాత్తజం శివాదయాచత. ౪౫. తస్య తవ పత్యురభిలషి తస్య స్థిధయే స్వయమేవ శివో భాగ్యాత్తవ తనయో బభూవ హేయశస్వినితి సంబోధయన్ తవ యశఃఖ్యాపనార్థం బభూవేతి సూచయతి నను సర్వజ్ఞమన్యమేవ పుత్రం కుతో న దత్తవానితి చేత్తత్రాహ యతః కారణాద్దేవేష్వపి తస్మాచ్ఛివాదన్యః సర్వజ్ఞో నాస్తి తత ఇత్యర్థః. ౪౬. ఇత్యేవం ప్రకారేణ తస్యాగ్ స్త్యస్య వచనం మితాయుష మిత్యాదిరూపం శ్రుత్వా సా సతి మునిశ్రేష్ఠం పునరప్యవచ భో మునే యతస్సుకలజ్ఞోన్యతోఽముష్యాయుః కియత్పరిమితమస్తి తక్కురుణయా వద యతో మితాయుషమితి శ్రుత్వా మమ త్రాసో జాత ఇతి భావః. ౪౭. ఏవం పృష్టో మునిరువాచ. శరదస్సుంపత్సారాః అష్ట తథా పునరష్ట మిళిత్యా షోడశేతి యావత్. అస్య తవ పుత్రస్యాయుర్యద్యపి తథా ఽప్యసౌ తే తనయః కారణాంతరాదస్తిస్సువనే

స్తశమట్చవత్సరాఁ. ర౮. ఇతి వాదిని భావినీం కథామృషిముఖ్యే  
 ఘటజే నివార్య తమ్, ఋషయస్సహ తేన శంకరం సముపామంత్రి  
 యయుర్యథాగతమ్. ర౯. సృణినా కరిణీవ సార్దితా శుచినా శైవలినీవ  
 శోషితా, మరుతా కదళీవ కంపితా మునివాచా సుతవత్సలా ౨భవత్.  
 ౧౦. అథ శోకపరీతచేతనాం ద్విజరాడిత్యమువాచ మాతరమ్, అవగ  
 మ్య స సంస్కృతిస్థితం కిమకాండే పరిదేవనా తవ. ౧౧ ప్రబలానిలవేగ  
 వేల్లితధ్వజచీనాంశుకకోటిచంచలే, అపి మూఢమతిః కళేబరే కురుతే  
 క స్థిరబుద్ధిమంబికే. ౧౨ కతినామ సుతా న లాలితాః కతి వా నేహ  
 వధూరభుంజి హి, క్వను తే క్వ చ తాః క్వ వా వయం భవ సంగః ఖలు పాం

షాడశ సంవత్సరాఘనర్షివసీమ్యతి వాసం కరిష్యతి. ర౮. ఇత్యేవం ప్రకారేణ భావి  
 సీం భవిష్యాం కథాం కుంభజే ౨౧ స్వే వాదిని సతి మునయస్తం నివార్య శ్రీశంకరం  
 సముపామంత్రి తేన ఘటజేన సహ యథాగతం జగ్ముః. ర౯. అతికష్టదాం ముని  
 వాచం శ్రుతవతీం సతీం వర్ణయతి. సృణినేతి. సృణినా అంకుశేన హస్తినీవ సా ముని  
 వాచార్దితా వీడితా ౨భవత్ శుచినా ఆషాఢేన శైవలినీ శైవలం వద్వకావ్యం తత్సం  
 బంధినీ పుష్కరిణీవ సా శోషితా ౨భవత్-వాయునా కదళీవ కంపితా ౨భవత్ యతః  
 పుత్రవత్సలా. ౧౦. ఏవమతికష్టవతీం మాతరం శ్రీశంకరో యదుక్తవాఁ తద్వత్తు  
 మువక్రమతే. అథ మాత్సుర్నివాచా ౨తిదుఃఖప్రాప్త్యనంతరం శోకేన పరీతా  
 వ్యాప్తా చేతనా బుద్ధిర్వస్యాః తాం సంసారస్య స్థితిం త్షణభంగురయాపామవగమ్యా  
 కాండే ౨సమయే పరిదేవనా శోకః తవ కిమర్థమపార్థేత్యర్థః. ౧౧. అతిచంచలే  
 శరీరే మూఢమతిరసి స్థిరబుద్ధిం న కురుతే. త్వం త్వతిసుజ్ఞా తత్ర తాం కర్తుమత్య  
 యోగ్యేతి బోధయన్నాహ :— ప్రబలా యో ౨నిలా వాయుస్తస్య వేగేన  
 వేల్లితో ౨తికంపితో యో ధ్వజస్తస్య యచ్చీనదేశీయమతిసూక్ష్మం వస్త్రం తస్య  
 కోటిరగ్రభాగస్తద్వచ్ఛంచలే కళేబరే శరీరే స్థిరబుద్ధిం మూఢమతిరసి కః కురుతే  
 న శో వీత్యర్థః. ఉక్తాశయసూచకం సంబోధనమంబికఇతి - తథా చాస్తదమ్మికా  
 ౨తిసుజ్ఞా ౨తిచంచలే కళేబరే స్థిరబుద్ధిత్వేనైవం శోచితుమన్తా ౨వీత్యర్థః. ౧౨.  
 కించ తత్తజ్ఞస్తస్యమఘాతానాం పుత్రాదీనామాసంత్యాప్త్యక్వేషాం శోకాసంభవా  
 దేలే శోచ్యా ఏలేనేత్యస్తిఁ వినిగమకాభావాన్న కే ౨పి శోచ్యా ఇత్యాశయేనాహ  
 కతీతి:—ఇహాస్మిన్సంసారే కతివధూర్లలనా నాభుంజిహా న భుక్తాః లే సుతాః క్వ తా  
 వధూశ్చ క్వ వయం చ క్వ - తథా చ భవసంగః పాంథానాం తత్తద్విగృహితానాం

భసంగము: ౧౩. భ్రమతాం భవవర్తని భ్రమా న్నహి కించిత్సుఖమంబ  
 లక్షయే, తదవాప్య చతుర్థమాశ్రమం ప్రయతిష్యే భవబంధముక్త  
 యే. ౧౪. ఇతి కర్ణకతోరభాషణశ్రవణాద్బాష్ప పినద్ధకంఠయా,  
 ద్విగుణీకృతశోకయా తయా జగదే గద్గదవాక్యయా మునిః. ౧౫.  
 త్యజ బుద్ధిమిమాం శృణుష్వ మే గృహమేధీ భవ పుత్రమాప్నుహి,  
 యజ చ క్రతుభిస్తతో యతిర్భవితాస్యంగ సతామయం క్రమః.  
 ౧౬. కథమేకతనూభవా త్వయా రహితా జీవితముత్సహేఽబలా,

పథికానామేకస్థిత ప్రపాదో యథా సంగమస్తద్వద్భవసంగోఽప్యనియతః క్షణభంగుర  
 శ్చేత్యర్థః. ప్రసిద్ధం చేదమిత్యాహ - ఖల్వితి. తస్మాత్కేఽసి శోచ్యా న భవంతీత్యా  
 శయః. ౧౩. ఏవం శోకాపహారకైర్వాక్యైర్వారాశరం ప్రబోధ్య స్వేన యదవశ్యం కర్త  
 వ్యం తదాహ:—భ్రమతామితి. సంసారమార్గే భ్రమాదక్షానాద్భ్రమతాం కించిదపి  
 సుఖం న లక్షయేఽసి తు జననీజతరవాసాదిరూపం దుఃఖమేవేతి సూచయన్ సంబో  
 ధయతి:—హేఅంచేతి. హి యస్మాదేవం తత్తస్మా చ్చతుర్థం సన్నాస్యసాశ్రమమవాప్య  
 సంసారలక్షణాద్బంధాద్విముక్త్యర్థం ప్రకర్షేణ యత్నం కరిష్యామి. ౧౪. ఏవం శ్రీశం  
 కరవాక్యముదాహృత్య తద్వచనేన ద్విగుణీకృతశోకాయా స్పృత్యా వచనముదాహర్తు  
 మాహ. ఇత్యేవం ప్రకారేణ యత్కర్ణయోః కతోరం దుస్సవర్ణం భాషణం చతుర్థ  
 మాశ్రమమిత్యాదిరూపం తస్య శ్రవణాత్ బాష్పైర్వ్రశ్రుభిః పినద్ధో పిపితః కంఠో  
 యస్యా ద్విగుణీకృతః శోకో యస్యా అతఏవ గద్గదం వాక్యం యస్యాస్తయా మునిః  
 శ్రీశంకరో జగదే కర్ణజీప్రత్యయః ఏవం భూతా సా మునిం జగాదేత్యర్థః. ౧౫.  
 యదువాచ తదాహ:—త్యజేతి. ఇదానీమేవ చతుర్థాశ్రమం ప్రాప్య ప్రయతిష్య ఇతీ  
 మాం బుద్ధిం త్యజ తర్హి కింకర్తవ్యమితి చేత్తత్రాహ:—మే మమ వచనం శృణు-కిం  
 తదితి తత్రాహ. గృహమేధీ గృహస్థో భవ కిం తత ఇత్యత ఆహ. పుత్రం ప్రాప్నుహి  
 క్రతుభిర్వజసం చ కురు-తతస్తదస్తరం యతిర్భవితాసి భవిష్యసి అంగ హేపుత్ర సతాం  
 శాస్త్రోక్తోఽయమేవ క్రమ ఇత్యర్థః. తథా చ స్పృతిః. 'ఋణాని త్రీణ్యపాకృత్య  
 మనో మోక్షే నివేశయే' దితి. ౧౬. కించ ఏకస్తనుభవః పుత్రో యస్యాప్రథావిధా  
 ఽబలా ఽహం త్వయా విరహితా శ్చుచా శోకేనైవ జీవితం కథముత్సహే పుత్రస్య  
 తవై వంధిదుఃఖదాతృత్వమనుచితమితి సూచయన్ సంబోధయతి:—తనయేతి. తనయే  
 నేతి పాఠాంతరే త్వయేత్యనేన సంబంధనీయం కిం చ యదర్థం త్వముత్సాదితస్తదార్థ

తనయైవ శుచార్థ్యదైహికం ప్రమృతాయాం మయి కః కరిష్యతి. ౧౭  
 త్వమశేషవిదవ్యపాస్య మాం జరతాం వత్స కథం గమిష్యసి, ద్రు  
 తే హృదయం కథం న తే న కథంకారమువైతి వా దయామ్. ౧౮  
 ఏవం వ్యథాం తాం బహుధా శ్రయంతీమపాస్తమోహైర్బహుభీ  
 ర్వచోభిః, అంబామశోకాం వ్యదధాద్విధిజ్ఞశ్శుద్ధాప్తమే ౭చింతయ  
 దేతదంతః. ౧౯. మమ న మానసమిచ్ఛతి సంస్మృతిం న చ పునర్జననీ  
 విజహాసతీ, న చ గురుర్జననీ తదుదీక్షతే తదనుశాసనమీషదపేక్షీ  
 తమ్. ౨౦. ఇతి విచింత్య స జాతు మిమంక్షయా బహుజలాం సరితః

దైహికమపి ప్రమృతాయాం కః కరిష్యతీత్యర్థః. ౧౭. కించాల్పవిదా ౭పి వృద్ధా జన  
 న పరిత్యజ్యతే యది కేనచిదతిమూఢేన త్యజ్యతే తస్మిన్త్యజ్యతాం త్వం త్వశేషజ్ఞో ౭  
 మాం స్వమాతరం తత్రాపివృద్ధాం త్యక్తుమత్యయోగ్యాం పరిత్యజ్య కథం గమిష్యసి మాన  
 పాస్య గంతుమత్యంతాయోగ్యో ౭సీత్యర్థః. ఐత్యగమనం యథా గోః పీడాకరం తథా  
 తవగమనం మమేతి ద్యోతయన్తి సంబోధయతి-వల్నేతి:—ఏవముక్తమప్యద్రవీభూతా  
 తఃకరణం పుత్రమాలక్ష్మ్యహః—ద్రవత ఇతి - నను వాస్తవసంబంధాభావవిదో మన  
 శ్వాసి మమత్వాభావాలేన్నహవశాత్కథం మే హృదయం ద్రవీభూతం భ  
 దిత్యాశంక్య తత్వవిదామతిదయాశుత్వశ్రవణాలే హృదయం దయాం కథం న ప్రాప్  
 తీత్యాహః—నకథమితి వా. ౧౮. ఏవం ప్రకారేణ బహుధా వ్యథాం పీడ  
 మాశ్రయంతీం తాం మాతరమపాస్తస్తి రస్మృతో మోహో ౭వివేకో యై  
 ర్బహుభిర్వచోభిర్విధిం శోకసివృత్తిప్రకారం జానాతీతి విధిజ్ఞః శ్రీశంకరశ్లోక  
 హితాం వ్యదధాదకృత - తతశ్చ శుద్ధే ఆప్తమవన్నే ఆనర్జనసి ఏతద్వక్ష్యమాణమ  
 న్తయత్ - ఆప్తమవర్ణాత్కకస్య కాలస్య శుద్ధత్వం కలిమలశూన్యత్వం-ఉ. ౧౯. య  
 చిన్తయత్తద్దర్శయతి. మమేతి. మమ మనః సంస్మృతిం సంస్మృతిసాధనం ప్రవృత్తిమార్గ  
 నేచ్ఛతి జననీ పునర్న చ జిహాసతి హేతుం త్యక్తుం నైవేచ్ఛతి మామితి విపరిణామే  
 సంస్మృతిపదం వా ౭నుషంజనీయం నను జననీ సంస్మృత్యనభివాంభినం త్వాం తవ మనస  
 ౭నిష్ఠాం సంస్మృతిం వా కుతో న జిహాసతీత్యాశంక్య తస్మాన్తదీక్షణాభావాదిత్యాహ  
 న చేతి. తత్ తాం సంస్మృతిం తన్నానసమితి వా. నను త్వయా ప్రసవ్యా ప్రబోధనీద  
 తిచేత్తత్రాహః—గురురితి. ఆతఏవ సన్న్యాసాశ్రయణే తస్యా ఈషదనుశాస  
 మాజ్ఞా ౭పేక్షితమ్. ద్రుత. ౨౦. ఏవం మనసి శ్రీశంకరకృతాం చితాముపవర్ణ

సముపాయయా, జలమగాహత తత్ర సమగ్రహీజ్జలచరశ్చరణే జల  
 మియుషః. ౬౧. స చ రురోద జలే జలచారిణా ధృతపదో ప్రాయతే  
 ౨౦బ కరోమి కిమ్, చలితు మేకపదం స చ పారయే బలవతా వివృతోరు  
 ముఖేన హ. ౬౨. గృహగతా జననీ తదుపాశ్శణో త్వరవశా ద్రుతమాప  
 సరి త్తటమ్, మమ మృతేః ప్రథమం శరణం ధవస్తదను మే శరణం తనయో  
 ౨భవత్. ౬౩. స చ మరిష్యతి నక్రవశంగతశ్శివ న మేఽజనిహంత పు  
 రా మృతిః, ఇతి శుశోచ జనన్యపి తీరగా జలగతాత్తజవక్రగతేక్షణా.  
 ౬౪. త్యజతి నూనమయం చరణం చలో జలచరో ౨౦బ తవానుమతే  
 న మే, సకలసంన్యసనే పరికల్పితే యది తవానుమతిః పరికల్పయే.  
 ౬౫. ఇతి శిశౌ చకితా వదతి స్ఫుటం వ్యధిత సానుమతిం ద్రుతమం

ఈపదమకాసనం గ్రహీతుం తత్ప్రాతం చరిత్రం వర్ణయతి - ఇత్యేవం ప్రకారేణ విచి  
 త్త్య స కదాచిన్తజ్జనేచ్ఛయా బహుజలాం నదీం సముపాయయా గత్వా జలమగా  
 హత తత్ర నద్యాం జలం ప్రాప్తవతశ్చరణే జలచరస్సమ్యగ్రగ్రహీత్. ౬౧. స చ  
 రురోద రోదనం కృతవాక్ బలవతా వివృతమురు బృహస్పతిం యస్య తేన జల  
 చారిణా గ్రాహేణ ధృతో గృహీతః పాదో యస్య స హే అంబ జలే ప్రా  
 యతే ౨తః కిం కరోమి - నను జలాదృహిః కుతో నాయాసీత్పాశంక్యాహ ఏకం  
 పదం చలితుం స చ పారయే సమర్థో న భవामి హేతి ఖేదే. ౬౨. తత్స్వసుకరో  
 దనం గృహస్థా జననీ ఉపాశ్శణోత్ శ్రుత్వా చ పరవశా ౨తివికలా ద్రుతమాశు సరి  
 త్తటమవాప తీరం గతా సా జనన్యపి జలగతస్య పుత్రస్య ముఖం గతే ప్రాప్తే ఈక్షణే  
 నేత్రే యస్యాః సా ఇతి శుశోచ కథమిత్యతః—మమ మృతేరితి - మరణాత్  
 ప్రథమం మమ శరణం పతిస్తతః పతిమృత్యునంతరం పుత్రో మే శరణ మభవత్ స చ  
 తనయో మరిష్యతి యతో నక్రస్య జలజంతోర్వశంగతో హంతాతికష్టం హే శివ  
 పురాపూర్వముచితా మమ మృతిర్చరణం నాజని నాభూత్ శివోపాసకాయా మమాశివ  
 ప్రాప్తిరత్యంతానుచితేతి సంబోధనాశయః ఇత్యేవం శుశోచత్కర్మ. ౬౩. ౬౪. ఏవమతి  
 శోకవీరతాం మాతరమాలక్ష్యాహ త్యజతితి:—హే అంబ మే చరణమయం చంచలా  
 జలచరస్తే ౨నుమతేన సకలే సంన్యసనే పరికల్పితే సతి త్యజతి తథా చ యది తవాను  
 మతిస్తర్హ్యహం పరికల్పయే సకలసంన్యసనమితి విపరిణామేన సంబంధనీయం. ౬౫.  
 ఇత్యేవం ప్రకారేణ స్ఫుటం యథా స్వాత్తథా శిశౌ వదతి సతి చకితా సా ౨ంబికా

వికా, సతి సుతే భవితా మమ దగ్ధనం మృతవతస్తదు నేతి వినీ  
 శ్చయః. ౬౬. తదను సంస్యసనం మనసా వ్యధాదభ ముమోచ శిశుం  
 ఖలనక్రకః, శిశురువేత్య సరిత్తటమత్రసకా ప్రసువమేతదువాచ  
 శుచా౨౨వృతామ్. ౬౭. మాతర్విధేయమనుశాధి యదత్ర కార్యం  
 సంన్యాసినా తదు కరోమి న సందిహే౨హమ్, వస్త్రాశనే తవ యథేష్ట  
 మమీ ప్రదేయ్యర్హంతి యే ధనమిదం మమ వైతృకం యత్. ౬౮.  
 దేహే౨ంబ రోగవశగే చ సనాభయో౨మీ ద్రక్ష్యంతి శక్తి మను  
 స్రుత్య మృతిప్రసంగే, అర్థగ్రహ జ్ఞనభయాచ్చ యథా విధానం కుర్య  
 శ్చ సంస్కృతిమమీ న బిభేయమీషత్. ౬౯. యజ్ఞీవితం జలచరస్య

ద్రుతం శీఘ్రమనుమతిమను మోదనం పృథితాకృత స్ఫుటమితి మధ్యనుణిన్యాయేనా  
 త్రాపి సంబంధనీయం శీఘ్రానుమతికరణే హేతుం తత్కృతం నిశ్చయం దర్శయతి:—  
 సతి సుతే సుతస్య దర్శనం మమ భవిష్యతి మృతవతస్త తద్దర్శనం న భవిష్యతీతి విశే  
 షేణ నిశ్చయో౨ఽస్తీత్యర్థః. ౬౬. తస్యా మాతురనుమతేః పశ్చాచ్ఛీకంకరః మనసా  
 సంస్యసనం వ్యధాదభ సంస్యసనానంతరం దుష్టజలచరః శిశుం ముమోచ సంసారాభ్యేనా  
 జ్ఞానజలచరేణ దుష్టనక్రేణ గృహీతస్య సన్యాసం వినా న మోక్ష ఇత్యాశయః - తతః  
 కింవృత్తమిత్య పేక్షాయామాహ - శిశురత్ర సన్నదీతటమువేత్య శోకేన వ్యాస్తాం జననీ  
 మేతద్వక్ష్యమాణమువాచ. ౬౭. యదువాచ తదాహ:—హేమాతర్విధేయమాజ్ఞాప  
 యాత్రాస్తి౯ లోకే యత్సంన్యాసినా కర్తుం యోగ్యం తన్నిశ్చయేన కరోమి నాహం  
 సందిహే సంశయయ్యుక్తో న భవామి. నను సంన్యాసినా సంగ్రహశూన్యేన త్వయా  
 ౨కర్తవ్యం భోజనాచ్ఛాదనక్ర దానం కః కరిష్యతీతి చేత్రత్రాహ - వస్త్రేతి - యే ధన  
 మిదం గృహ్లాంతి ఆమీ వస్త్రాశనే తవ యథేష్టం ప్రదేయ్యః యత్ యస్తాత్ ధనం  
 మమ వీత్యసంబంధి తస్మాదిత్యర్థః. యన్నమ వైతృకం తదిద మితివా. ప. ౬౮. నను  
 సన్న్యస్య త్వయి గతే రోగాధీనే మద్దేహే సతి మరణప్రాప్తౌ చ కే ద్రక్ష్యంతీతి  
 చేత్రత్రాహ:—దేహాఇతి. హేమాతస్తవ దేహే రోగవశగే చ పునర్నరణప్రసక్తౌ  
 ఆమీ సనాభయస్సపిండాశ్చక్తిమనుస్మత్య దర్శనం కరిష్యంతి మరణానంతరం  
 దాహాదినంస్కారం యథావిధానం కుర్యస్తత్ర హేతుద్వయమాహ:—అర్థస్య మమ  
 వైతృకధనస్య గ్రహణాజ్ఞానానాం భయాచ్చ తస్మాద్భువమి భయం త్వయా న  
 కర్తవ్య మిత్యర్థః. ౬౯. సంస్కృతిం చామీ కుర్యంతి సుతోక్తమసహమానా సత్య  
 వాచ - యదితి - సంన్యాసస్య సంగరో౯౨ంగీకృతిస్తద్వకాజ్జలచరస్య ముఖాద్బుజ్జీవితం

ముఖాత్తదిష్టం సన్న్యాససంగరవశాన్తమ దేహపాతే, సంస్కార  
 మేత్య విధివత్కురు శంకర త్వం నో చేత్ప్రసూయ మమ కిం ఫల  
 మీరయ త్వమ్. ౧౦.. అహ్మ్యంబ రాత్రిసమయే సమయాంతరే వా  
 సంచితయ స్వవశగా ౨వశగాభవా మామ్, ఏష్యామి తత్ర సమయం  
 సకలం విహాయ విశ్వాసనూఘ్నహి మృతావపి సంస్కరిష్యే. ౧౧.  
 సన్న్యస్తవాఞ్శిశురయం విధవామనాథాం క్షిప్తేతి మాం ప్రతి  
 కదా ౨పి న చింతనీయమ్, యావన్తయా స్థితవతా ఫలమాపనీయం  
 మాతస్తతశ్శతగుణం ఫలమాపయిష్యే. ౧౨. ఇత్థం స మాతర  
 మనుగ్రహణోచ్చురుక్తా ప్రోచే సనాభిజనమేష విచక్షణాగ్ర్యః, సం  
 న్యాసకల్పితమనాప్రజితోస్తి దూరం తాం నిక్షిపామి జననీమధవాం

తవ యజ్ఞీవనం తదిష్టం. వి. 'సంగరో ౨ంగీకృతో యుధీ'తి విశ్వప్రకాశః - తథా౨పి  
 మమ దేహస్య పాతే సతి యత్ర క్వాపి స్థితస్త్యమాగత్య విధివన్తమ దాహాది  
 సంస్కారం కురు. నను సంన్యాసినో మమ దాహాదికర్తృణ్యధికారాభావాత్కథ  
 మేవం వదసీతి చేత్రత్రాహ. — హేశంకర పరమేశ్వరస్య తవ న కిందిదిసి దోహవహ  
 మితి భాషః-నను తథా ౨పి లోకవిరుద్ధత్వాత్కిమిదమర్థమేవం విధేయమితి తత్రాహ. —  
 నోచేదితి - మరణానంతరం దాహసంస్కారస్యాప్యలాభే సతి త్వాముత్పాద్య మయా  
 కిం ఫలం లబ్ధమితి త్వమేవకథయం. ౧౦. ఏవం స్వకర్తృకదాహసంస్కారే౨తినిర్బంధ  
 వతీ మతిదుఃఖతాం మాతరమాలక్ష్య శ్రీశంకర ఉవాచ. హేఅంబ ఆహ్ని దివసే స్వవ  
 శగా స్వాధీనా రోగాదినా పరాధీనా ౨వశగా వా మాం చింతయ తత్ర తవ చింతన  
 సమయే సర్వం సమయమాచారం విహాయాగమిష్యామి 'సమయశ్శపథాచారసిద్ధాన్తేషి'తి  
 మేదిసి. మదుక్తే విశ్వాసం ప్రాఘ్నహి మృతావపి సంస్కారం కరిష్యే. ౧౧. సంన్యా  
 సినా కర్తృమయోగ్యమప్యజ్ఞీకుర్వతో మమైకా ప్రార్థనా త్వయా ౨ప్యవశ్యం స్వీక  
 ర్తవ్యేత్యాశయవానాహః—అయం శిశుర్విధవామనాథాం మాం త్యక్త్వా సంన్యాసం  
 కృతవానితి మాం ప్రతి కన్యాంచిదప్యవస్థాయాం త్వయా న చిన్తనీయం. నను  
 త్వయా పరిత్యక్తత్వాదతికష్టవత్ప్యా మయా కథం న చిన్తనీయమితి తత్రాహ—స్థిత  
 వతా మయా యత్పరిమితం ఫలం త్వయా ప్రాప్తవ్యం హే మాతస్తస్తాఞ్శతగుణం  
 ఫలమహం ప్రాపయిష్యే. ౧౨. అనేన ప్రకారేణ మాతరముక్త్వా సగోత్రజన  
 మువాచేత్యాహేత్యమితి:— యదువాచ తదాహ సంన్యాసేతి - సంన్యాసాయ కల్పితం  
 మనో యేన సో౨హం దూరం గంతుముద్యతో౨స్తి తస్మా త్పుతిరహితాం తాం జననీం

భవత్సు. 23. ఏవం సనాభిజనము త్తమము త్తమాగ్ర్య శ్రీమాతృ  
 కార్యమభిభాష్య కరద్వయేన, సంస్థార్యన్ త్వజననీం వినయేన  
 తేషు న్యక్షేపయన్నయనజాంబునిషించమానామ్. 2౪. ఆత్మీయమందిర  
 సమీపగతామథాసౌ చక్రే విదూరగనదీం జననీహితాయ, తత్తీ  
 రసంశ్రితయదూద్వహాధామ కించిత్సా నిమ్నగారభత తాడయితుం  
 తరంకైః 2౫. వర్షాసు వర్షతి హరా జలమేత్య కించిదంతగిపురం భగ  
 వతోపనునోద మృత్సామ్, ఆరబ్ధ మూర్ధిరనఘా చలితుం క్రమేణ దేవో  
 26. బిభేషేన న ముంచతి భీరు హింసామ్ 2౬. ప్రస్థాతుకామమనఘం  
 భగవాననంగ వాచా 2వదత్కథమపి ప్రణిపత్య మాతుః, పాదార  
 విందయుగళం పరిగృహ్య చాజ్ఞాం శ్రీశంకరం జనహితైకరసం స కృష్ణః.  
 22. ఆనేష్ట దూరగనదీం కృపయా భవాన్యాం సా మాతిమాత్రమని

భవత్సు రక్షార్థం స్థాపయామి. 23. ఏవం ప్రకారేణోత్తమం సనాభిజనముత్త  
 మాగ్ర్యః శ్రీశంకరః శ్రీమాతృకార్యం సమ్యగుక్త్వా ముకుళితేన హస్తద్వయేన సమ్య  
 క్సార్థయన్ తే త్రజాంబుభిర్నిషించమానాం మాతరం సః వినయేన తేషు సనాభి  
 జనేషు న్యక్షేపయత్. 2౪. సంన్యాసగ్రహణాయ శ్రీశంకరస్య గమనం వర్ణయిష్యన్  
 గమనసమయే న యత్కృతవాక్ తద్వర్ణయితుమారభతే:—ఆత్మీయేతి. ఆధానంతర  
 మసౌ యాం విదూరగాం నదీం మాతుర్నితాయ స్వీయమందిరసమీపగతాం చక్రే  
 తస్యాస్తీరం సంశ్రితస్య యదుక్రేష్టస్య శ్రీకృష్ణస్య ధామ స్థానం కించిత్సా నదీ తరం  
 క్రాస్తాడయితుమారభత. 2౫. కించ వర్షాసు హరా దేవేంద్రే వర్షతి సతి. ని. 'ఇంద్రో  
 దుశ్శ్యవనో హరి' రితి హలాయుధః. కించిజ్జలం భగవతో విష్ణోరంతఃపురమాగత్య  
 మృత్సామ్ ప్రస్తాం మృత్తికామపనునోద తతక్వానవద్యా కృష్ణమూర్తిః క్రమేణ  
 చలితుమారబ్ధ ప్రవృత్తా. నను తజ్జలం కద్ధింసాం కుతో న ముక్తవనితి తత్రానా.—  
 దేవో 26. బిభేషేవ భయం ప్రాప్త ఇవాభవత్ భీరు హింసాం చ లో 26 న త్యజతీత్యతః  
 ఇత్యర్థః. 2౬. ఏవం నద్యా క్లేశితో భగవాన్భీకృష్ణో 2నంగయా 2శరీరయా  
 వాచా శ్రీశంకరమవదత్ ఉక్తవాక్. తం విశిష్య మాతుశ్చరణకమలద్వంద్వం ప్రణీ  
 పత్య కేనాపి ప్రకారేణ మాతురాజ్ఞాం చ పరిగృహ్య గంతుకామం నకలదోషవిని  
 ర్దుక్తం ఏతేన స్వస్యాజ్ఞానాదిదోషనివృత్త్యర్థం తస్య గమనేచ్ఛా వారితా త్స్వా  
 కిమర్థం తస్య గమనేచ్ఛేత్యత ఆహ:—జనానాం హితం ఏకో ముఖ్యో రసో యస్య  
 తం తథాచ లోకోపకారాయ తస్య గమనసంన్యాసగ్రహణాదికమితి భావః. 22.  
 యదువాచ-తదాహ. యాం దూరగనదీం భవాక్ కృపయా అనీతవాక్ సా2త్యం

శం బహులోర్నిహస్తైః, క్లిశ్నాతి తాడనపరా వద ణోఽభ్యుపాయో  
 వస్తుం ఊమే న నితరాం ద్విజపుత్ర యాసి. ౭౮. ఆకర్ణ్య వాచమితి తా  
 మతనుం గురుర్నః ప్రోద్ధృత్య కృష్ణమచలం శనకైర్భుజాభ్యామ్,  
 ప్రాతిష్ఠిపన్నికట ఏవ న యత్ర బాధా న ద్యేత్యుదీర్య సుఖమాస్వ  
 చిరాయ చేతి. ౭౯. తస్మాత్స్వమాతురపి భక్తివశాదనుజ్ఞా మాదా  
 య సంసృతిమహాబ్ధివిరక్తిమాన్ సః, గంతుం మనో వ్యధిత సంస్యసనా  
 య దూరం కిం నౌస్థితః పతితుమిచ్ఛతి వారిరాశౌ. ౮౦. ఇత్థం సుధీ  
 స్స నిరవగ్రహమాత్మలక్ష్మీశానుగ్రహో ఘటజబోధితభావివేదీ, ఏకాం  
 తతో విగతభోగ్యపదార్థతృప్తః కృష్ణే ప్రతీచి నిరతో నిరగాన్నిశాం

తం నిరంతరమనంతోర్నిరువైర్లసై స్తాడనపరా మాం క్లిశ్నాతి క్షేణివృత్తౌ వద ణో  
 ఽభ్యుపాయో యతో వస్తుం న సమర్థో భవామి హేద్విజపుత్ర త్వం యాస్యత  
 స్సుతరాం వస్తుం న ఊమే ఇత్యర్థః. ౭౮. శ్రీకృష్ణేనోక్తం శ్రుత్వా కిం కృతవానిత్య  
 పేక్షాయామాహ-ఆకర్ణ్యేతి.—ఇత్యేవం తామతనుమశరీరాం వాచం శ్రుత్వా నో  
 ఽస్మాకం గురురితి గ్రంథకారోక్తిః. అచలముపి కృష్ణం శనకైర్భుజాభ్యాం ప్రకర్షేణాం  
 భంగాదికం విసైవోద్ధృత్య సమాపవీవ ప్రకర్షేణ పునశ్చలనం యథా న స్యాత్కథా  
 స్థాపితవాత్. నను నికటస్థాపనేన పునరపి నదీబాధా భవిష్యతీతి చేత్రత్రాహ యస్మిన్  
 స్థానే నద్యా బాధా నాస్తి తత్రేత్యర్థః. చిరకాలం సుఖముపవిశేత్యుక్తాః చ ప్రాతిష్ఠిప  
 దిత్వన్వయః. ౭౯. తస్మాచ్ఛ్రీకృష్ణాల్ భక్తివశాత్స్వమాతురప్యనుజ్ఞాం గృహీత్వా స  
 సంసారమహాసముద్రాద్విరక్తిమాన్ సన్నన్యసనాయ దూరం గంతుం మనోఽకృత కిమర్థ  
 మిత్యత ఆహ-కిమితి. నాకాయాం స్థితస్సముద్రే కిం పతితుమిచ్ఛతి నైవేచ్ఛతి తద్వ  
 దైర్వరాగ్యాదిలక్షణసాస్థితస్సంసారసముద్రే పతితుం నైవేచ్ఛతీత్యర్థః. ౮౦. ఇత్థమనేన  
 ప్రకారేణ స సుధీర్షికాంతాత్పదనాన్నిరగాల్ నిర్గతవానితి యోజనా. సి. 'నిశాన్త  
 వస్త్యనదనం భవనాగారమందిర'మిత్యమరః. తం విశిష్య-మాతా లక్ష్మీశశ్చ మాత్మలక్ష్మీకౌ  
 నిరవగ్రహో నిరవధిరాత్మవిష్ణ్వరనుగ్రహో యస్మిన్ ఏలేన మాత్మశ్రీకృష్ణాభ్యాం  
 ప్రసన్నతాపూర్వకం ప్రేషిత ఇతి బోధితం. నన్వలికీఘ్రం కిమర్థం గతవానిత్యత ఆహ  
 ఘటజేనాగస్త్యేన బోధితం భవిష్యం జానాతీతి తథా. నను జీవనోపాయ మేవ కుతో న  
 కృతవానిత్యత ఆహ.—ఆత్యన్తం విగతా నివృత్తా భోగ్యపదార్థేభ్యో దేహాదిభ్య  
 స్తృప్తా యస్య స యతః. 'కృషిర్భూవాచకశ్శబ్దో ణశ్చ నిర్వృతివాచకః, తయో  
 లైక్యం పరం బ్రహ్మ కృష్ణ ఇత్యభిధీయత' ఇత్యుక్తత్వాత్ప్రాప్తే ప్రతీచి ప్రత్యగభిన్నే  
 బ్రహ్మణి నితరాం రత ఇత్యర్థః. ౮౦. తస్మిన్నైకచిత్తమిత్యాహ.—యస్య త్రీణి

తాత్. ౧౧. యస్య త్రి(నే)ణేత్రాపరవిగ్రహస్య కామేన నాస్థీయత  
 దృక్పథేఽపి, తన్ములకస్సంస్పృతిపాశబంధః కథం ప్రసజ్యేత మహాను  
 భావే. ౧౨. స్మరేణ కిల మోహితో విధివిధూ చ జాతుత్పథా తథా  
 ౨హమపి మోహినీకచకుచాదివీక్షాపరః, అగామహాహ మోహినీ  
 మితి విమృశ్య సో ౨జాగరీద్యతీశవపుషా శివ స్సర్వకృతా ర్థివారో  
 ఙ్గితః. ౧౩. నిష్పత్రానురుతా సురానపి సురాన్తారస్య పత్రాకరో  
 దప్యన్యానిహ నిష్కులౌ౨కృతతరాం గంధర్వవిద్యాధరాః, యో  
 ధానుష్కవరో నరాననలసాత్ప్రతోద్దలాసీదలం యస్తస్మిన్నశు  
 శూరతైష మునిభిర్వర్ణ్యః కథం శంకరః. ౧౪. శాంతిశ్చానశయ  
 న్ననో గతిముఖా దాంతి ర్వ్యుంధత్క్రియా ఆధాత్తా విషయాంతరా

నేత్రాణి కామదాహకాగ్నిసోమసూర్యాత్త కాని యస్య సో౨పరో విగ్రహో యస్య  
 తస్మాపరవిగ్రహస్యేతి వా. దృష్టివథే ఽపి కామేన నాస్థీయత కామః స్థాతుం న శక్తః  
 తస్మిన్నహనుభావే కామమూలకస్సంస్పృతిపాశబంధః కథం ప్రసజ్యేత ఉప. ౧౨. నను  
 నిత్యముక్తస్య శివస్య సంస్యాసేన కిమాధిక్యమితి చేత్తత్రాహ. స్మరేణేతి. విధిర్భిష్టో  
 విధుశ్చంద్రస్తా కామేన మోహితో జాతు కదాచిదుత్పథా చ సుతానుధావనేన  
 తారాగ్రహేణ చోన్తార్థా చ తథా ౨హం శివోఽసి కామేన మోహితో మోహి  
 న్యాః కేశస్తనాదినిరీక్షణపరో ౨హ హేత్యత్యంతాశ్చర్యే. మోహినీమగామయగతవానితి  
 విచార్య స శివో యతీశస్య వపుషా కామేన కృతాయాః పీడామూః వార్తయా ౨ప్య  
 ఙ్గితో ౨జాగరీదతిశయేన జాగ ర్తిసేత్యర్థః. పృథ్వీ. ౧౩. కించ యో ధానుష్కవరో  
 ధనుష్షచ్చేష్టో మారః కామో ౨సురాణ్ నిష్పత్రాకురుత సపుంఖానాం శరాణామపర  
 పార్శ్వేషు నిర్గమనాన్నిష్పత్రాన్సక్రృతవాః తథా సురానపి సపత్రాకరోల్ సపుంఖ  
 తరప్రవేశనేన సపత్రాణ్ కృతవాః 'సపత్రనిష్పత్రాదతివృధన' ఇతిడాచ్ తథా౨న్యా  
 నపి గంధర్వవిద్యాధరానిహ జగతి నిష్కులాకృతతరాం నిర్గతం కులమస్తరవయ  
 వానాం సమూహో యేభ్యస్తథా భూతానత్యంతం కృతవాణ్ నిష్కులాన్నిషో౨పక్షే  
 ఇతి డాచ్. తథా నరాననలసాత్ప్రకల్పేనాగ్నిరూపాన్సక్రృత్యా భృశం దగ్ధ్వా ౨లము  
 దలాసీల్ సన్మృగీష్టిమానభూత్తస్మిన్ నామే యః అశుశూరత శూరతాం కృతవాణ్  
 సవీష శ్రీశంకరో మునిభిః కథం వర్ణోన కథమసీత్యర్థః. శార్దూలవిక్రీడితం వృత్తమ్.  
 ౧౪. కించాస్య శ్రీశంకరస్య తతో వైరాగ్యతః కన్నాల్ వైరాగ్యత్పరవైరాగ్య

దురపరతిః ఊంతిర్చదుత్వం వ్యథాత్, ధ్యానైకోతుకతాం సమాధి  
 వితతి శ్చక్రే తథా ౨౨సప్రియా శ్రద్ధాహంతవసుప్రథా౨స్య తు కుతో  
 వై రాగ్యతో వేద్మినో. ౧౫. విజనతాపనితాపరితోపితో విధివితి  
 ర్ణకృతాత్తతనుస్థితిః, పరిహరన్తమతాం గృహగోచరాం హృదయగేన  
 శివేన సమం యయా. ౧౬. గచ్ఛన్వనాని సరితో నగరాణి శైలా  
 న్నామాజ్ఞనాసపి పశూస్పథి సో౨ప్యపశ్యక, నన్వైంద్రజాలిక  
 ఇవాద్భృతమింద్రజాలం బ్రహ్మైవమేవ పరిదర్శయతీతి మేనే. ౧౭.  
 వాదిభిర్నిజనిజాధ్యకర్మితాం వర్తయన్పథి జరద్గవీం నిజే, దండమేక

దపరవై రాగ్యాద్వా శాంతిః శ్రవణాద్వ్యతిక్రాంభులబుద్ధివ్యాపారేభ్యః స్వాధికా  
 రాసుపయుక్తేభ్యో ౨౩ఫలజ్ఞానపూర్వకృత్తనిరోధః సా మనో౨వశయల్ వశ  
 మనయల్ తథా దాంతి స్తథాభూతబాహ్యవ్యాపారేభ్యో బాహ్యకరణనిరోధః సాగతి  
 ముఖాః క్రియా న్యరుం(ద్ధ)ధల్ గమనాదానవదన విసర్గాసంద శ్రవణస్పర్శన దర్శనా  
 స్వాదనాఘ్రాణాత్తికాః క్రియా వాక్సృణోపాదపాయూపస్థ శ్రోత్రత్వక్చక్షూరసన  
 ఘ్రాణాఘ్రేంద్రియవ్యాపారాన్సంద్రధవతీ తథోపరతిః సత్వశుద్ధే నిత్యానామపి  
 విధిత ఏవ త్యాగః సా విషయాంతరాచ్ఛ్రవణాదివ్యతిక్రమవిషయాత్తా ఉక్తక్రి  
 యా ఆధాత్తాసాం ధారణం స్తంభనం కృతవతీ తథా ఊంతిః స్వాధికారాపేక్షిత  
 జీవనవిచ్ఛేదకాతిరిక్తానాం శీతోష్ణాదిద్వంద్వనాం సహిష్ణుతా సా మృదుత్వం కోమల  
 తాం వ్యథాల్ విహితవతీ తథా సమాధివితతిర్విధిత్తశ్రవణాదివిరోధినద్రాదినిరో  
 ధేన చేతసో౨వస్థానం సమాధిస్తస్య సంతతిర్ధ్యానైకోతుకతాం చక్రే. ఆత్మే  
 తివా పాఠః. తథా శ్రద్ధాన్వితో భూత్వేతి శ్రుతౌ వసు విత్తమితి ప్రథా యస్యాః  
 సా శ్రద్ధా గురువేదాంతవాక్యేషు విశ్వాసరూపా ప్రియా ఆస బభూవేతి నో వేద్మి  
 వితత్పర్వం కస్తాద్వైరాగాజ్ఞాతమితి న జానామిత్యర్థః. ౧౫. ఏవం శ్రీశంకర  
 ముపవర్ణ్య తస్య గమనం వర్ణయతి. విజనలేతి. జనసమూహశూన్యతాలక్షణయా పనిత  
 యా ౨౦గనయా తోషం ప్రాప్తితో విధినా దైవేన వితీర్ణేన దత్తేన భోగేన కృతా  
 స్వకరీరస్య స్థితిర్వేన స గృహవిషయాం మమతాం పరిహరన్ హృదయగేన శివేన సమం  
 యయా పరమాత్మనం హృది ధ్యాయన్ యయావిత్సర్గః. ద్రుత. ౧౬. ఆథ న గచ్ఛన్  
 వనాదీని పశ్యన్మపి యథేంద్రజాలితో మాయావ్యద్యుతమింద్రజాలం దర్శయత్యేవమేవ  
 మాయావచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ వనాదిరూపమిదమద్భృతమింద్రజాలం దర్శయతీతి మేనే -  
 వ. ౧౭. కుత్సితో ౨ధ్యా మార్గో యేషాంతే దండితం సర్వేషాం కదధ్యానాం మం  
 డలం సమదాయో యేన స జగద్గురుర్వాదిభిః స్వే స్వే మార్గే కర్మితాం జరద్గవీం

మవహజ్జగద్గురుద్దండితాఖలకదధ్వమండలః. ౮౮. సారంగా ఇవ విశ్వ  
 కద్రుభిరహం కున్వద్భిరుచ్ఛృంఖలైర్జలాప్తైః పరమర్షభేదనకలాకం  
 డూలజిహ్వోచలైః, పాపంఢైరిహ కాందిశీకమనసః కం నా౭౭ఛ్చ  
 యుర్వైదికాః క్లేశం దండధరో యది స్త స మునిస్త్రాతా జగద్దేశికః ౯౯.  
 దండాన్వితేన ధృతరాగనవాంబరేణ గోవిందనాథవనమిందుభ వాతట  
 ఫమ్, తేన ప్రవిష్టమజనిష్ట దినాపసానే చండత్విమా చ శిఖరం చర  
 మాచలస్య. ౯౦. తీర్ద్రుమాగతమరుద్విగతశ్రమస్సర్గోవిందనాథ  
 వనమధ్యతలం లలోకే, శంసంతి యత్ర తరవో వసంతి మునీనాం  
 శాఖాభిరుజ్జ్వలమ్పగాజినవల్కలాభిః. ౯౧. ఆదేశమేకమనుయోక్తు  
 మయం వ్యవస్యక్ ప్రాదేశమాత్రవివర ప్రతిహారభాజమ్, తత్ర స్థితేన

కర్మితత్వాద్భిఖిలావయవాం శ్రుతిలక్షణాం వృద్ధాం గాం నిజే ౭౭వైతలక్షణే పథి  
 ప్రవర్తయన్ దండమేకమహల్ తస్య దండధారణమేతదర్థమిత్యర్థః. 'రోస  
 రావిహ రభోద్ధతా లగో'. ౮౮. కించాహంకుర్వద్భిశ్శృంఖలారహితైర్జలైః పర  
 మర్షభేదనకలాలక్షణయా కండ్వా వ్యాప్తం జిహ్వోచలం జిహ్వోప్రాంతభాగో యషాం  
 త్రై-విశ్వక ద్రుభిః ఖేటసారమేయైర్భయద్రుతమనసః సారంగా మృగా ఇవ విశ్వక  
 ద్రుభిః ఖలైరహంకుర్వద్భిస్తథాభూతైః పాపంఢైరిహ భయద్రుతమనసో వైదికాః  
 కం క్లేశం నాప్నుయురపి తు నర్వమపి ప్రాప్నుయుర్మది జగద్దేశికో దండధరో ముని  
 ర్న త్రాతా స్త త్రాణం న కుర్యాత్. 'విశ్వకద్రుస్త్రిషు ఖలే ధ్వనకేటశునోః  
 పుమాన్, సారంగాః పుంసి హరిణి' ఇతి మేదిసి. కా. ౮౯. ఏవంభూతః శ్రీశంకరో  
 గోవిందనాథస్య వనం ప్రవిష్టఇత్యాహ. దండసంయుక్తేన ధృతరాగం రంజితం నవీన  
 మంబరం వస్త్రం యస్య ధృతాసురాగశ్చాసౌ నవాంబరశ్చేతి వా. తేన శ్రీశంకరేణేందు  
 భవాయా నర్మదాఖ్యానూ నద్యాస్తటే స్థితం గోవిందనాథవనం దినాంతే ప్రవిష్టమ  
 జనిష్టాభూత్ అస్తాచలస్య శిఖరం చ చండప్రభేణ భానునా ప్రవిష్టమభూదిత్యర్థః-  
 ౯౦. తీర్ద్రపృక్షేష్వగ్నేన వాయునా విశేషేణాపగతశ్చయో యస్య స తథావిధ  
 స్సక్ గోవిందనాథవనస్య మధ్యతలం లలోకే దదర్శ దర్శనార్థస్య లోకృథాలో  
 ర్నిటి అభ్యాసప్రాప్తే రూపం. యత్ర యస్మిన్నుజ్జ్వలీని మృగచర్మకాపీనాచ్ఛదనాని  
 యాసుతాభిశ్చాభి ర్వృక్షా మనసకీలానాం యతీనాం వివాసంబోధయంతి తదిత్యర్థః.  
 ౯౧. ఆదేశముపదేశమేకమనుయోక్తుం ప్రష్టమయం శ్రీశంకరో వ్యవస్యక్ నిశ్చయం  
 కుర్వన్ ప్రాదేశమాత్రం ఛిద్రమేవ ద్వారపాలం భవతీతి తథా తాం యమినాం

కథితాం యమినాం గణేన గోవిందదేశికగుహాం కుతుకీ దదర్శ. ౯౨. తస్య ప్రపన్నపరితోషదుహా గుహాయా స్స త్రిప్రదక్షిణపరిక్రమణం విధాయ, ద్వారం ప్రతి ప్రణిపతజ్జనతాపురోగం తుష్టావ తుష్ట హృదయస్తమపాస్తశోకమ్. ౯౩. పర్యంకతాం భజతి యః పతగేం ద్రకేతోః పాదాంగదత్వమథవా పరమేశ్వరస్య, తస్యైవ మూర్ధ్ని ఛృతసాన్ని మహీధ్రభూమేశ్వేషస్య విగ్రహమశేషమహం భజే త్వామ్. ౯౪. దృష్ట్వా పురా నిజసహస్రముఖిమభైషు రంతేవసంత ఇతి తామపహాయ శాంతః, ఏకాననేన భువి యస్త్యవతీర్య శిష్యా నన్వగ్రహీన్నను స ఏవ పతంజలిస్త్యమ్. ౯౫. ఉరగపతిముఖాదధీ త్య సాక్షాత్స్వయమవనేర్వివరం ప్రవిశ్య యేవ, ప్రకటితమచలా

సమూహేన కథితాం గోవిందనాథగుహాం కాతుకయుక్తస్కౌ దదర్శ. ౯౨. దృష్ట్వా యత్యుక్తవాన్ తదాహ. తస్య ప్రపన్నానాం శరణాగతానాం సంతోషస్తోస్థి పూరయతీతి తథా తస్య శరణాగతసంతోషప్రదస్య శ్రీగోవిందనాథస్య గుహాయాః వారత్రయం ప్రదక్షిణం పరిక్రమణం విధాయ ద్వారం ప్రతి ప్రణిపాతం దీర్ఘనమ స్కారం కుర్వన్ జనసమూహస్య సమక్షం తుష్టహృదయః శ్రీశంకరోఽపాస్త శ్శోకోపలక్షితస్సంసారో యస్తాత్తం నిరస్తసంస్మృతిచక్రం అపాస్తో దూరీకృత శ్శిష్యాణాం వా శోకో యేవ తం శ్రీగోవిందనాథం తుష్టావ. ౯౩. స్తుతిమేవ వర్ణయతి చతుర్భుః యో గరుడధ్వజస్య శ్రీవిష్ణోః పర్యంకతాం భజతి అథవేత్యస్య తథైవేత్యర్థః. పరమేశ్వరస్య మహాదేవస్య యః పాదాంగదత్వం భజతి పునశ్చ శిరసి ధృతా సముద్ర పర్వతైస్సహితా భూమిర్యేన తస్యైవ శేషస్యాశేషం సర్వం విగ్రహమనుగ్రత్వాద్వా శేషవిలక్షణం అశేషం సర్వాత్తత్వాద్వాఽశేషం త్యావహం భజే. ౯౪. ఏవం శేషాత్త కత్వవర్ణనేన శ్రీగోవిందనాథం స్తుత్వా తదవతారభూతపతంబల్యాత్త నా కం స్తాతి. దృష్ట్వేతి. యః పూర్వం స్వీయాం సహస్రముఖం మూర్తిం దృష్ట్వాంలే సమీపే యే వసంతో ఽంతేవాసినశ్శిష్యా అభైషుర్భయమాపురితి హేతోస్తాం భయజనకాం మూర్తిం పరిత్యక్త్వా కాంకో నిర్విషస్సన్నేకముఖేన భువ్యవతీర్య శిష్యా నన్వగ్రహీదనుగృహీతవాన్స పతంజలిర్ను నిశ్చయేన త్యమేవేత్యర్థః. ౯౫. జగదుప కారకతాం వర్ణయన్నాహ. స్వయం భూమేః పాతాళం చిద్రం ప్రవిశ్యోరగపతే శ్వేషస్య ముఖాత్సాక్షాదధీత్య జగదుపకారపరేణ యేన యోగశాస్త్రేణ సహితం వ్యాకరణభాష్యం భూమితలే ప్రకటితం తమిత్కుత్తరేణ సంబంధః. \* ఆయుజినయ్యగ

తలే సయోగం జగదుపకారపరేణ శబ్దభాష్యమ్. ౯౬. తమఖలగుణ  
 పూర్ణం వ్యాసపుత్రస్య శిష్యాదధిగతపరమార్థం గౌడపాదా న్నహ్నేః,  
 అధిజగమిషురేషు బ్రహ్మసంస్థామహం త్వాం ప్రసృమరమహిమానం  
 ప్రాపమేకాంతభక్త్యా. ౯౭. తస్మిన్నితి స్తువతి కస్త్య మితి బ్రువంతం  
 దిప్త్యా సమాధిపదరుద్ధవిస్ఫుట్టచిత్తమ్, గోవిందదేశికమువాచ తదా  
 వచోభిః ప్రాచీనపుణ్యజనితాత్మవిబోధచిహ్నైః. ౯౮. స్వామిన్నహం  
 న పృథివీ న జలం న తేజో న స్పర్శనో న గగనం న చ తద్గుణా వా,

శేఫతో యకారో యుజి చ నజౌ జరగాశ్చ పుష్పితాగ్రా. ౯౬. తం సర్వగుణైః  
 పూర్ణం వ్యాసపుత్రస్య శుకాచార్యస్య శిష్యాద్గౌడపాదాన్నహ్నేరధిగతో లథో పర  
 మార్థో యేన తం ప్రసృమరః ప్రసరణశీలా మహిమా యస్య తం త్వాం బ్రహ్మనిష్ఠా  
 మధిజగమిషురధిగతుమిచ్ఛురేషుః ౭హమనన్యయా భక్త్యా ప్రాప్తో ౭స్మి. 'న న  
 మయ యయుతేయం మాలిని భోగిలాకైః'. ౯౭. తస్మిన్ శ్రీశంకర ఏవం స్తువతి  
 స్తుతిం కర్తుతి సతి కస్త్యమితి బ్రువంతం భాగ్యవశాత్సమాధిపదే నిరుద్ధమవీ విస్ఫుట్టం  
 పుష్కాపితం చిత్తం యేన తం గోవిందదేశికం ప్రాచీనైః పుణ్యైర్జనితసాత్మవిబో  
 ధస్య చిన్తం యేషు తైర్వచోభిష్టస్మిన్నాగ్రే శ్రీశంకర ఉవాచేశ్వర్యః. ౯౮. స్వామిన్నహం  
 తద్గుణం ముదాహరతి. స్వామిన్నితి.—ఉపనిష్ఠితిపాద్య మాత్మానం దర్శయితు  
 మితరవాద్యభిమతం తం నిరాకరోతి - ఆహం న పృథివీత్యాదినా తత్ర స్థూలా  
 ౭హం జానామి త్యాదిప్రతీత్యా స్థూలస్థైవ జ్ఞాతృత్వప్రతీతేరేవోకారేణ పరిణతం  
 భూమ్నాదిభూతచతుష్టయమాత్మేతి చార్యాకేషు కేహంచిదభిమతమాత్మానం నిరాక  
 రోతి. యా పృథివీ సా ౭హం న భవामి యో ౭హం సా పృథివీ న భవతీతి పరస్మై  
 తాదాత్మ్యనిషేధ ఏవమగ్రే ౭పి. నను వాదినా సంఘాతస్యైవాత్మత్వాభ్యుపగమాల్  
 ప్రత్యేకం పృథివ్యాదేస్తత్వనిరాకరణం శ్లోపయుజ్యత ఇతి చేత్ వాదినా ద్విగుణగు  
 రుత్వభియాతిరిక్తా ౭వయవనభ్యుపగమాల్ భూమ్నాదీని చత్వారి తత్వానీతి వదతా  
 పంచమతత్త్వాభ్యుపగమప్రసక్తియో సంయోగాదిసంబంధానభ్యుపగమాత్సంఘాతకర్తు  
 రభావాచ్చ. సంఘాతానుపపత్త్యా ప్రత్యేకభూతనిరాకరణం భౌతికదేహత్వత్వవాదని  
 రాస ఇతి గృహోణ. స్ఫుర్షనో వాయుః తథా చాత్మనో దేశకాలాద్యపరిచ్ఛిన్నత్వా  
 త్తత్పరిచ్ఛిన్నానాం ఘటాదిపదనాత్తత్వాత్పృథివ్యాదిరహం నేశ్వర్యః. ఏవం  
 దేహత్వ వాదం నిరాకృత్య శూన్యవాదిమాధ్యమికస్య మతం నిరాచక్షే న గగనం  
 యచ్ఛూన్యం తదహం న భవामి యో ౭హం న శూన్యం న భవతి అస్తీత్యేవోపల

నాపీంద్రియాణ్యపి తు విద్ధి తతోఽవశిష్టో యః కేవలోఽస్తి పరమ  
స్స శివోఽహమస్మి. ౯౯. ఆకర్ణ్య శంకరమునేర్వచనం తదిత్థ  
మద్వైతదర్శనసముత్థముపా త్తహర్షః, స ప్రాహ శంకర స శంకర ఏవ

బ్రహ్మ ఇత్యాదిశ్రుతేః నిరధిష్ఠానకర్తృమానుషపత్యైః స్తనసానాదిప్రవర్తకజన్మాస్త  
రీయ సంస్కారోపలబ్ధేశ్వ భూతనిరాకరణేన. \* ఆహామయః ప్రాణః అన్నమయం  
హి సోమ్య మనః' ఇతి శ్రుత్యా భూతకార్యత్వేనాంగీకృతయోః ప్రాణమనసోః  
క్రియాశక్తిజ్ఞానశక్తిప్రధానయోర్నిరాసః మనోనిరాకరణేన చ మనోవృత్తేః క్షణిక  
విజ్ఞానస్య న తావత్ప్రాణాత్తవాదస్యాధుః సుషుప్తౌ తస్య భోక్తృత్వాదర్శనాల్ నాపి  
మనఆత్మవాదస్తస్య కరణత్వానుభవాల్ నాపి క్షణికవిజ్ఞానాత్తవాదస్యైతాభిమతః  
కర్తృత్వభోక్తృత్వయోర్వైయ్యధికరణ్యాపత్యైః యద్వా న గగనమిత్యనేనాకాశస్య  
పంచమభూతస్య నిరాసః యద్యపి భూతచతుష్టయతత్వవాదినో మతే ఆపరణాభావత్వే  
నాభిమతస్య స్థిరస్యాసత ఆకాశస్య దేహోపపాదానకత్వం తథా ఽపి తస్య సిద్ధాస్తే  
భావత్వదేహోపపాదానత్వాద్యభ్యుపగమాత్తత్రాప్యాత్మత్వప్రసక్త్యా తన్నిరాకృతం  
ఏవం దేహోపపాదానానాం భూతానామాత్మత్వం నిరాకృత్య తదుపపాదానభూతానాం  
గన్ధసరూపస్పర్శబాధ్యానాం తద్గుణత్వేన ప్రసిద్ధానాం పంచతన్మాత్రాణామాత్మ  
త్వం నిరాచస్తే న చ తద్గుణా వా వాశబ్దస్తథాశబ్దార్థే ఇదాసీం పశ్యామి శృణోమీత్యా  
ద్యనుభావాత్ప్రేకమింద్రియాణ్యత్వేతి కేఽఽఽ వినిగమకాభావాల్ మిలితాసీత్య  
పరే తాన్నిరాచస్తే నాపీన్ద్రియాణీతి ప్రత్యేకమింద్రియాణామాత్మత్వే యో  
ఽహమశ్రావం సోహం పశ్యామితి ప్రత్యభిజ్ఞానుషపత్తిర్నిశితానాం తథాత్వే ఏకేం  
ద్రియచాకే ఆత్మని నాకాపాతః తస్మాదింద్రియాణ్యప్యహం నాపీతు తతస్తస్మా  
త్సర్వేషాం బాధాల్ యోఽవశిష్టస్సర్వజ్ఞైతబాధేఽమృతాధితః కేవలః కర్తృత్వ  
భోక్తృత్వాదినిర్దుక్తః పరమ స్ఫుర్వోత్తమ శ్శివశ్శివానందోఽస్తి సోఽహ మస్మి  
ఆవశిష్ట ఇత్యనేన శూన్యమతనిరాసః కర్తా భోక్తా వేతి వైశేషికతార్కిక ప్రాభాకరా  
భోక్తృవేతి సాంఖ్యాశ్చ కేవలపదేన నిరాకృతాశ్శివ ఇత్యనేన వైశేషికాద్యభిమత  
మాత్మనః సుఖాదిగుణకత్వం పరాకృతం పరమ ఇత్యనేన నిరతిశయత్వేన పరమపురుషా  
ర్థకత్వం తస్య బోధితం యద్వా పదార్థోధనపురస్ఫురోఽఖండాఠ్ఠోఽత్రోక్తః తత్ర  
పుణివ్యాదినిషేధేన త్వంపదార్థోఽధితః కేవలః పరమః శివో యోఽస్తితి బోధితః  
తత్పదార్థానువాదసోఽహమస్మి త్యఖండాఠ్ఠః. ప. ౯౯. ఇత్థమేవంభూతమద్వై  
తసాక్షాత్కారాత్సముత్థితం శంకరమునేర్వచనం శ్రుత్వా సంప్రాప్తహర్ష స్స గోవింద

సాక్షా జ్ఞాత స్తవిమిత్యహమవైమి సమాధిదృష్ట్యా. ౧౦౦. తస్యోః  
 ర్భితవతశ్చరణౌ గుహాయా ద్వారే న్యపూజయదువేత్య స శంకరార  
 ఆచార ఇత్యుపదిదేశ స తత్ర తస్మై గోవిందపాదగురవే స గురు  
 నామ్. ౧౦౧. శంకరస్సవినయైరుపచారై రభ్యతోషయదసౌ గ  
 మేనమ్, బ్రహ్మ తద్విదితమపు్యపలిపుస్సంప్ర దాయపరిపాలనబుధ  
 ౧౦౨. భక్తిపూర్వకృతతత్పరిచర్యాతోషితోఽధికతరం యతివర  
 బ్రహ్మతా ముపదిదేశ చతుర్భి ర్వేదశేఖరవచోభి రముష్టై. ౧౦  
 సాంప్ర దాయకవరాశరపుత్రప్రోక్షసూత్రమతగత్యనురోధాత్, శా  
 గూఢహృదయం హి దయాలోః కృత్స్నమవ్యయమబుధ సుబు

నాథః ప్రాచాచ హేశంకర స ప్రసిద్ధశ్శంకర వివ సాక్షాత్త్వం ప్రాదురభూ ది  
 హంజానామి కథమిత్యత ఆహ సమాధిదృష్ట్యేతి. ౧౦౦. తస్యైవముక్తవత ఉక్త్వా  
 చరణౌ గుహాయా ద్వారే దర్శితవతో గోవిందనాథస్య స శంకరాచార్యస్సమీప  
 గత్య చరణౌ న్యపూజయత్ కిమర్థం న్యపూజయదిత్యత ఆహ స శంకరాచార్యః త  
 లేషు యతిషు తస్మిన్ కాలి ఇతి వా గురుచరణపూజనమాచార ఇత్యుపదిదేశ గో  
 పాదో గురుర్యస్య తస్మై శంకరాచార్యాయ స గోవిందనాథ ఉపదిదేశేత్యనువం  
 ౧౦౧. ఆసౌ శంకరో వినయసహితైరుపచారై రేనం గోవిందనాథం గురుమ  
 తోషయత్ కిమిచ్ఛన్నిత్యత ఆహ. తదుపనిషత్ప్రసిద్ధమఖండై కరసం బ్రహ్మ సమ్య  
 జ్ఞాతమపు్యపలబ్ధమిచ్ఛుః. నను విదితోపలిప్సాయాం ణో హేతురితి తత్రాహః—  
 ప్ర దాయేతి-తద్విజ్ఞానార్థం స గురు మేవాభిగచ్ఛేత్ ఆచార్యవా న్సురుషో వేదేతా  
 త్పుత్యుక్తగురుపసదనాదిలక్షణసంప్ర దాయస్య పరిపాలనబుధ్యేత్యర్థః. స్వాగతా. ౧౦  
 భక్తిరార్యం కృతా యా తస్య పరిచర్యాతత్రాతా నేవా తయాఽధికతరం య  
 స్యాత్తథా పరితోషితో యతిశ్రేష్ఠో గోవిందనాథో వేదానామృగ్యజ్ఞానానుమాధర్వ  
 ఖ్యానాం యాని శిరాంస్యపనిషదస్తేషాం వచోభిః క్రమేణ ప్రజ్ఞాసం బ్ర  
 ఆహం బ్రహ్మస్మి తత్త్వమసి ఆయమాత్మా బ్రహ్మోతి చతుర్భి ర్వచనైరముష్టై శ్రీశంక  
 య బ్రహ్మభావముపదిదేశ. ౧౦3. ఏవం గురుణోపదిష్టస్సకలం విజ్ఞాతవానిత్యాః  
 సంప్ర దాయే భవేన వరాశరపుత్రేణ వ్యాసేన ప్రోక్షేషు. ఆథాతో బ్రహ్మజ్ఞానేతా  
 సూత్రేషు యన్నతం బ్రహ్మజ్ఞైత లక్షణం తస్య గతిః స్తుతిస్తస్యా ఆనురోధాత్ దద  
 ణోఽర్యాసస్య శాస్త్రే గూఢం యత్ హృదయ మభిప్రాయ స్తత్సర్వ మపి సుబుద్ధి రఽ

౧౦౪. వ్యాసః పరాశరసుతః కిల సత్యవత్యాం తస్యాత్మజశ్శుకమునిః  
 ప్రథితానుభావః, తచ్చిష్యతాముపగతః కిల గౌడపాదో గోవిందనాథ  
 మునిరస్య చ శిష్యభూతః ౧౦౫. శుక్రావ తస్య నికటే కిల శాస్త్ర  
 జాలం యశ్చాశ్చణోద్భుజగనద్వగతస్త్వనంతాత్, శబ్దాంబురాశి  
 మఖిలం సమయం విధాయ యశ్చాఖిలాని భువనాని బిభర్తి మూర్ధ్నా  
 ౧౦౬. సోఽధిగమ్య చరమాశ్రమమార్యః పూర్వపుణ్యనిచయైరధిగ  
 మ్యమ్, స్థానమర్చ్యమపి హంసపురోగైరున్నతం ధ్రువ ఇవైత్య  
 చకాశే. ౧౦౭. ఛన్నమూర్తిరతిపాటలశాటీపల్లవేన రురుచే యతి  
 రాజః, వాసరోపరమరక్తపయోదాచ్ఛాదితో హిమగిరేరివ కూటః.  
 ౧౦౮. ఏష ధూర్జటిరబోధమహేభం సన్నిహత్య రుధిరాప్లుతచర్త,  
 ఉద్యద్దుష్టకీరణానూణశాటీపల్లవస్య కపటేన బిభర్తి. ౧౦౯. శ్రుతీనా

శ్రీశంకరో విజ్ఞాతవాక్. ౧౦౪. సంప్రదాయబోధనాయ గురుపరంపరాం దర్శయతి.  
 వ్యాస ఇతి. సత్యవత్యాం పరాశరమునేః పుత్రో వ్యాసస్తస్య ప్రథితానుభావశ్శుక  
 మునిస్సుతస్తస్య శిష్యతాం ప్రాప్తః గౌడపాదోఽస్య గోవిందనాథమునిశ్శిష్య  
 భూతః. ౧౦౫. తస్య గోవిందనాథమునేః సమీపే శాస్త్రకదంబం శ్రీశంకర  
 శుక్రావ యశ్చ గోవిందనాథః కేషాలయం గతో భవదీయం శాస్త్రం భూతలే  
 ప్రవర్తయిష్య ఇతి సంకేతం విధాయ శబ్దశాస్త్రసముద్రం కేషాదశ్చణోత్ యశ్చా  
 నంతో నిఖిలాని భువనాని శిరసా ధారయతి. ౧౦౬. ఏవం ప్రాప్తసంన్యాసం శ్రీశం  
 కరం వర్ణయితుముక్రమతే. సఇతి. పూర్వపుణ్యసమూహైః ప్రాప్యం సర్వోత్కృష్టం  
 యతిప్రముఖైరప్యర్చ్యమంత్యం సంన్యాసాశ్రమం స ఆర్యః శ్రీశంకరో లభ్యా  
 తథాభూతం సూర్యప్రముఖైరప్యర్చ్యమున్నతం స్థానమాగత్య ధ్రువ ఇవ రరాజ.  
 స్వా. ౧౦౭. ఆత్యంతం పాటలా శ్వేతరక్తా యా శాటీ వటి తల్లక్షణేన పల్లవేన  
 చ్చన్నా ఆచ్ఛాదితా మూర్తిర్యస్య స యతిరాజో రురుచే శుశుభే తత్ర దృష్టాంత  
 మాహ, వాసరస్య దివసస్యోపరమే ఉపరమాద్వారంతో యో మేఘస్తేన చ్ఛాదితోహిమ  
 గిరేః కూటః శృంగమివ. ౧౦౮. యథా స ధూర్జటిశ్శివో గజాసురం నిహత్యరుధిరా  
 ప్లుతం తదీయం చర్త బిభర్తి స్త తదైవ శంకరోఽజ్ఞానాత్మకమహాగజం సమ్యక్ నిహ  
 త్యోద్యత్సూర్యవదనూణశాటీపల్లవస్య వ్యాజేన రుధిరాప్లుతం మహేభస్య చర్త బిభర్తి.  
 ౧౦౯. బ్రహ్మవిష్ణుశివేభ్యో వ్యతిరేకప్రదర్శనపూర్వకం శ్రీశంకరస్య నిగమప్రతిపా

మాక్రీడః ప్రథితపరహంసోచితగతిర్నిజే సత్యే ధామ్ని త్రిజగదతి  
 వర్తిస్యభిరతః, అసౌ బ్రహ్మైవాస్మిన్న ఖలు విశయే కింతు కలయే  
 బృహేరథం సాక్షాదనుపచరితం కేవలతయా. ౧౧౦. మితం పాదే  
 నైవ త్రిభువనమిహైకేన మహాసా విశుద్ధం యత్సత్యం స్థితిజనిలయేష్వ  
 వ్యనుగతమ్, దశాకారాతీతం స్వమహిమని నిర్వేదరమణం తతస్తం

దృశ్యం దర్శయతి శ్రుతీనామిత్యాదినా శ్రుతీనాం మధ్యే ఆసమంతాత్మీడా  
 యస్య ప్రథితైః ప్రఖ్యాతైః పరమహంసైః పరమహంసపరివ్రాజతైస్సహోచితా గతి  
 ర్గమనం యస్య నిజే స్వస్వరూపభూతే సత్యే అబాధ్యే ధామ్ని తేజసి త్రిజగదతివర్తిని  
 సర్వబాధావధిభూతే అభిరతస్సజైవ రహోఽసౌ శ్రీశంకరో బ్రహ్మైవ యతః ఖర  
 బ్రహ్మసి 'సర్వే వేదా యత్పదమామనంతీ' త్యాది శ్రుతేః శ్రుతీనామాసమంతాత్మీడా  
 యస్మిన్ప్రథితానాం పరమహంసానాం తత్త్వవిదాముచితా మోక్షాఖ్యా గతిః 'బ్రహ్మ  
 విదాపన్నతి ఖర' మిత్యాదిశ్రుతేః ప్రథితేతి గతేర్వా విశేషణం 'స భూమా క్వ ప్రతి  
 ప్తితస్వే మహిమ్నీ'తి శ్రుతేరుక్తధామ్న్యభిరతం హిరణ్యగర్భస్తు నైవవిధో యతస్త  
 సోఽపవనాదా క్రీడా తథా హంసైర్గతిస్తథా త్రిలోకిమక్షాశ్రయణేన త్రిజగత  
 శ్చతుర్దశభువనాత్కస్య బ్రహ్మాండస్యాంతర్వర్తిని బాధ్యే స్వీయే జడే లోకే ఽభి  
 రతస్తస్మాదస్తింశ్రీశంకరే కిల బృహిధాతోర్ధమనవచ్చిన్నబృహత్సరూపం సాక్షా  
 దుపచారరహితం కేవలతయా నిర్ణితతయా కలయే జానామి న తు సందిహే. ని.  
 'కేవలః కుమానే ఽపి చ, నపుంసకస్తు నిర్ణితే వాచ్యవ చైచకకృత్స్వయో' రితి మేదిసి.  
 తథాచ-బ్రహ్మవిద్యబ్రహ్మైవ భవతీత్యాదినిగమగతబ్రహ్మశబ్దప్రతిపాద్యత్వం శ్రీశంక  
 రస్య నిరుపచారేణేక్యర్థః. శి. ౧౧౦. ఏవం 'తద్విష్ణోః పరమం పద'మితి నిగమో ఽపి  
 నిరుపచారేణ శ్రీశంకరే వర్తత ఇత్యాహ. మితమితి. 'ఏతావానస్య మహిమా-అతో  
 జ్ఞాయాంశ్చ పూరుషః-పాదోఽస్య సర్వా భూతాని, అథ యదతః పరో దివో  
 జ్యోతిర్దీప్యతే విశ్వతః పృష్ఠేష్విత్యాదిశ్రుతేరేకేనైవ మహాసా జ్యోతిరూపేణ  
 యద్యస్య పాదేనేహ త్రిభువనం మితం మాపితం విష్ణోస్తు పాదద్యయేన త్రిభువనం  
 మాపితం తథా యస్య సత్పవబాధితస్వరూపం స్థితుత్పత్తిలయేష్వప్యనుస్యాతం  
 విష్ణోస్తు సత్వం సత్పగుణస్థితావేవానుగతం సత్వం విశిష్టేదశాకారాతీతమవస్థాకారా  
 భ్యం వినిర్దుక్తం విష్ణోస్తు తద్దశభిరాకారైర్తస్యాదిభిరతీతం న భవతి తతస్తస్మా  
 త్స్వమహిమ్ని నిర్వేదేన వైరాగ్యేణ సమ్యగ్బోధేన వా రమణం యస్య తం శ్రీశంకరం  
 వైకుంఠే లక్ష్మ్య క్రీడతో విష్ణోస్సకాకాత్పరమం విష్ణుసంబంధి వా పరమం పద

ద్విష్టోః పరమపదమాఖ్యాతి నిగమః. ౧౧౧. న భూతేష్యాసంగః  
 వన న గవా వా విహరణం న భూత్యా సంసర్గో న పరిచితితా భో  
 నిరపి, తదప్యామ్నాయాస్త త్రిపురదహనా త్కేవలదృశా తురీ  
 ం నిర్ద్వంద్వం శివమతితరాం వర్ణయతి తమ్. ౧౧౨. న ధర్మస్సౌవ  
 ం న పురుషఫలేషు ప్రవణతా న చైవాహోరాత్రస్ఫురదరియుతఃపార్థి  
 రభః, అసాహాయ్యేనైవం సతి వితతపుర్యష్టకజయే కథం తన్నబ్రూ  
 హాన్ని గమనిశురుంబం పరశివమ్. ౧౧౩. దుఃఖాసారదురంతదుష్కృ

త్యర్థః. ఉక్తనిగమో నిరుపచారేణాఖ్యాతి వక్తీత్యర్థః. ౧౧౧. తథా శివపద  
 ప్రవృత్తిమపి తస్మిన్ దర్శయతి. నేతి. ప్రసిద్ధశివస్య భూతప్రేతాదిష్వాసమంతా  
 ౧౦గో ౭స్య తు క్వచన కస్మిన్ దేశే కాలే వా భూతేషు ప్రాణిష్వాకాకాదిషు వా  
 గ్ ఆసక్తిర్నాస్తి ప్రసిద్ధశివస్య గవా పృషేణ విహరణమస్య తు క్వాపి గవా ఇం  
 యేణ విహరణం నాస్తి తస్య భూత్యా సంసర్గ భస్మనా సంబంధః ప్రసిద్ధో ౭స్య  
 భూత్యా చైశ్వర్యేణ సంసర్గో నాస్తి తస్య భోగిభిస్సరైః పరిచితితా ప్రసిద్ధా  
 స్య తు విషయసంభోగవద్భిః పరిచయో నాస్తి యద్యప్యేవం వైలక్షణ్యం తథా ౭పి  
 సం శాంతమదైవతం చతుర్థం మన్యంత ఇతి వేదాంతః కేవలస్య విశుద్ధస్య బ్రహ్మణో  
 ర్భవేన పరమార్థదృష్ట్యా వా త్రయాణాం స్థూలనూత్నకారణాఖ్యాసాం పురాణాం దహ  
 న్నిర్ద్వంద్వం సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వకూన్యం చతుర్థసంజ్ఞం శివం సమ్యక్ తం శంకరం  
 ర్ణయతీత్యర్థః. ౧౧౨. యః ప్రసిద్ధశివో ధనురాదిసహకృతః త్రిపురం విజితవాక్  
 ం యది నిగమనమూహః ప్రతిపాదయతి తర్హి సహాయం వినైవ పుర్యష్టకవిజయక  
 రం శ్రీశంకరం కథం న బ్రూయాదిత్యాహ నేతి. ప్రసిద్ధశివస్య తు సౌవర్ణస్సవర్ణ  
 రిమయో ధనుః. ని. 'ధర్మో ౭స్త్రీ పుణ్య ఆచారే నాధనుర్వసుసోమయోరితి మేదిసీ -  
 స్య తు బ్రాహ్మణాదిశోభనవర్ణసంబంధిధర్మో నాస్తి తస్య తు పురుషో విష్ణుస్స ఏవ ఫలం  
 లకం యస్యేషోర్బాణస్య తస్మిన్వణతా తదాసక్తతా ఆస్య తు పురుషాణాం ఫలేషు  
 హికాముష్టికేషు ప్రవణతా నాస్తి తస్య త్వహోరాత్రే స్ఫురతావరీ చంద్రసూర్యా  
 గ్భ్యాం చక్రరూపేణ స్థితాభ్యాం యుక్తః పృథినీమయో రథో ౭స్య త్వహోరా  
 త్రం స్ఫురంతో ౭హంకారాదిలక్షణా ఆరయన్దైర్యతః పార్థివో దేవాలక్షణో రథో  
 చైవాస్తి తథా చైవం ప్రకారేణ సహాయవర్ణితేన యేన విస్తృతం యత్పుర్యష్టకం  
 స్య ప్రాణపంచకకర్షేంద్రియపంచకజ్ఞానేంద్రియపంచకాంతకరణచతుష్టయావిద్యాకా  
 ంకర్తవనసాలక్షణస్య జయే సతి తం శ్రీశంకరాఖ్యం పరశివం వేదసముదాయః  
 ంకం న ప్రతిపాదయేదిత్యర్థః. ౧౧౩. అథ తస్య పరమహంసత్వం బహుధా వర్ణ

తఘనాం దుస్సంస్మృతిప్రాప్తృషం దుర్వారామిహ దారుణాం పరిహర  
 న్దూరాదుదారాశయః, ఉచ్చండప్రతిపక్షపండితయశోనాళీకనాళాం  
 కుర గ్రాసో హంసకులావతంసపదభాక్సన్తానసే క్రీడతి. ౧౧౮. క్షీరం  
 బ్రహ్మ జగచ్చ నీరముభయం తదోగ్యమఖ్యాగతం దుర్భేదం త్వితరే  
 తరం చిరతరం సమ్యగ్విభక్తీకృతమ్, యేనాశేషవిశేషదోషలహారిమా  
 సేదుషీం శేముషీం సోఽయం శీలవతాం పునాతి పరమో హంసో ద్వి  
 జాత్యగ్రణీః. ౧౧౯. నీరక్షీరనయేన తథ్యవితథే సంపిండితే పండితైర్దు  
 ర్భోధే సకలైర్వివేచయతి యః శ్రీశంకరాఖ్యో మునిః, హంసోఽయం

యతి. దుఃఖాన్యేవాసారో వేగవృష్టిర్యస్యాం దురంతాని దుష్కృతాని పాపా  
 న్యేవ మేఘా యస్యాం దుఃఖాసారా చాసౌ దురంతదుష్కృతఘనా చ తామిహ  
 లాకే దుర్వారాం దారుణాం దుస్సంస్మృతిలక్షణాం ప్రాప్తృషం వర్షఋతుం దూరా  
 దేవ పరిహరక్ హంసకులశిరోభూషణపదభాక్ సతాం హృది మానససరోవరస్థాసీయే  
 క్రీడతీతి సంబంధః. శుద్ధే స్వప్నాదీతి వా తం వినివృష్టి ఉదారాశయః పునశ్చ  
 ఉచ్చండా యే ప్రతిపక్షపండితాస్తేషాం యశ ఏవ నాళీకస్యాబ్జఖండస్య నాళానాన్దం  
 డానామంకురః గ్రాసో యస్య సః. ని. 'నాళీకశ్శరశల్యాజ్జేష్ణబ్జఖండే సపుంసకే, నాళో  
 నాళం పద్దదండే' ఇతి మేదిసీ - కా. ౧౧౮. క్షీరనీరయోర్బ్రహ్మజగతోర్వివేచకత్వా  
 దవ్యయం పరమహంస ఇత్యాహ క్షీరం దుగ్ధం పరమానందఘనం బ్రహ్మ జగత్పున  
 ర్నీరమానందపరితం దుఃఖాత్కం తదుభయం యోగం పరస్పరతాదాత్మ్యం ప్రాప్తం-  
 పునశ్చేతరేతరం శ్చేతుం విలక్షణీకర్తుం దుర్లుటం యేన సమ్యక్ విభక్తీకృతం సోఽయం  
 ద్విజాతీనాం ద్విజాసామగ్రణీః పరమహంసః శ్రీశంకరోఽశేషా యే విశేషేణ దోషా  
 ఉత్కర్షణోపా రాగద్వేషాదయస్తేషాం లహారిమాసేదుషీమాసమంతాత్సేవితపతీం  
 శేముషీం శీలవతాం బుద్ధిం పునాతి వక్షే ద్విజాతయః పక్షిణః. ౧౧౯. శ్రీశంకరస్య  
 పరమహంసత్వం ప్రకారాంతరేణ ప్రతిపాదయతి నీరక్షీరనయేన జలదుగ్ధే యథా  
 సమ్యక్రీతే తద్రీత్యా తథ్యం బ్రహ్మ వితథం మిథ్యాభూతజ్ఞానాది తే సమ్య  
 క్పిండితే తాదాత్మ్యం ప్రాప్తే సమనైః పండితైరితరపక్షిస్థాసీయైరిదం తథ్యమిదం  
 వితథమితి బోధ్యం బోధయితుం చ దుర్లుటే యః శ్రీశంకరాఖ్యో మునిర్వివేచ  
 యతి వివిచ్య స్థాపయతి సోఽయం వివేచకత్వాత్పరమో హంసోఽస్తు యే పున  
 రిహ వివేచనేఽతత్కాః సర్వే స్థితాంస్తాక్ జృంభాల్ క్షేష్ణజనితరోగవిశేషస్థాసీయ  
 రాగాద్వేష్టోర్నింబఫలస్థాసీయవిషయసంభోగైకరసికాస్తాక్ ఆమూక్ కా కాక్

రమోఽస్తు యే పునరిహాశక్తాస్సమస్తాః స్థితా బృంభాన్నిమ్బుఫలాశ  
 కరసికాకా కాకానమూన్నన్నహే. ౧౧౬. దృష్టిం యః ప్రగుణీక  
 రోతి తమసా బాహ్యేన మందీకృతాం నాలీకప్రియతాం ప్రయాతి  
 జతే మిత్రత్వమవ్యాహతమ్, విశ్వసోఽవకృతేర్విలుంపతి సుహృచ్చక్ర  
 చ్చార్తిం ఘనాం హంస సోఽయమభివ్యసక్తి మహతాం జిజ్ఞాస్య  
 యథం ముహుః. ౧౧౭. హంసభావమధిగత్య సుధీంద్రే తం సమర్చతి చ  
 సంస్మృతిముక్త్యై, సంచచాల కథయన్నివ మేఘశ్చంచలా చపలతాం విష  
 మేషు. ౧౧౮. ఏష నః స్పృశతి నిఘ్నరపాదైస్తత్తు తిష్ఠతు వితీర్ణమవ  
 స్త్రి, అస్తదీయమపి పుష్పమనైషీదిత్యరోధి నళినీపతిరబ్ధైః. ౧౧౯.

న్నహే జానీమః. ౧౧౬. ప్రకారాంతరేణాపి హంసత్వమాహ. దృష్టిమితి.  
 హంసః సూర్యో బాహ్యేన తమసా మందీకృతాం దృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టాం  
 మోనివారణేనాపావృతాం కరోతి ఆయం తు ఆబాహ్యేనాంతరేణాత్మనో బాహ్యే  
 వాఽఙ్గానలక్షణేన తమసా మందీకృతామాత్మదృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టగుణ  
 ముక్తాం యథాభూతాత్మదర్శనయోగ్యాం కరోతి స తు కమలప్రియతాం ప్రయాతి  
 యం తు ఆళీకభూతవిషయాదిప్రియతాం న ప్రయాతి న ఉపకారాయ జగతో  
 మిత్రత్వమవ్యాహతం భజతే తథాఽయమపి పరోపకారాయ సర్వస్యావ్యాహతం  
 మిత్రత్వం భజతే స సుహృదశ్చక్రస్య చక్రవాకస్య ఘనీభూతాం రాత్రిప్రయుక్తాం  
 ప్రయావరహప్రజనితాం పీడాం విలుంపతి నాశయతి తథాఽయమపి సుహృదాం  
 మూహస్య ఘనీభూతాం సంస్మృతిలక్షణామార్తిం విలుంపతి స ఙ్గాతుమిష్టం ఘటపటా  
 రూపమర్థం ముహురభివ్యసక్తి ప్రకాశయతి తథా సోఽయమపి మహతాం విశుద్ధ  
 కేతసాం ముముక్షుణాం జిజ్ఞాస్యం పరమార్థభూతం బ్రహ్మైక్యలక్షణమర్థం ముహు  
 భివ్యసక్తి. ౧౧౭. సుధీంద్రే శ్రీశంకరే హంసభావం యతిత్వమధిగత్య సంస్మృతి  
 ముక్త్యర్థం తం హంసం వరమాత్మానం సమర్చతి సతి విషయేషు విద్యుద్వచ్చపలతాం కథ  
 రున్నివ మేఘః సంచచాల. స్వా. ౧౧౮. మేఘకర్తృకాదిత్యరోధనస్య హేతు  
 ముత్పేక్షితే. ఏష సూర్యో నోఽస్తాస్తేఘాన్నిఘ్నరపాదైః పరుషకిరణైః స్పృశతి  
 తే స్పర్శనం తు తిష్ఠతు వరం తు భూమ్యై వితీర్ణం దక్షమస్తదీయపుష్పం మేఘపుష్ప  
 మభ్రాంబువ్యనైషీదపసితవానితి విచార్య కమలినీపతిరబ్ధైరోధి. కమలినీపతిరత్య  
 కేనాస్తద్భార్యాయఃఖదాత్పరవిరోధనేన తద్భార్యాయః కమలిన్యాః దుఃఖం  
 వ్రజేయమితి ధన్వనిశం. స్వా. ౧౧౯. కించ మేఘనిచయే లక్షణమాత్రం లక్ష్యే శ్రీ

వారివాహనివహే క్షణలక్ష్యశ్రీరరోచత కిలాచిరరోచిః, అంతరంగగత  
 బోధకలేవ వ్యాపృతస్య విదుషో విషయేషు. ౧౨౦. కిన్ను విష్ణుపద  
 సంశ్రయతోఽబ్ధా బ్రహ్మతాముపదిశంతి సుహృద్భ్యః, యం నిశమ్మ్య  
 నిఖిలాస్వినమేషాం బిభ్రతి స్త కిల నిర్భరమోదాః. ౧౨౧. దేవ  
 రాజమపి మాం న యజంతి జ్ఞానగర్వభరితా యతయోఽమీ, ఇత్య  
 మర్షవశగేన పయోదస్యంబనేన ధనురావిరకారి. ౧౨౨. ఆవపుగి కుట  
 జకందళబాణా స్ఫీత రేణుకలితా పనవాత్మ్యాః, సత్వమధ్యమతమోగుణ  
 మిశ్రా మాయికా ఇవ జగత్సు విలాసాః. ౧౨౩. బభ్రముస్తీమిరస  
 చ్చువిగాత్రాశ్చిత్రకార్దుకభృతగి ఖఘోషాః, ధ్యానయజ్ఞమథనాయ  
 యతీనాం విద్యుదుజ్జ్వలదృశో ఘనదైత్యాః ౧౨౪. ఉత్ససర్జుసకృ  
 జ్జలధారాం వారిదా గగనధామ పిథాయ, శంకరో హృదయమాత్మని

ర్యస్యాః సాఽచిరరోచిః క్షణప్రభా విద్యుదరోచత యథా విషయేషు వ్యాపృతస్య  
 విదుషోఽంతఃకరణగతా జ్ఞానకలా శోభతే తద్వత్. ౧౨౦. మేఘా విష్ణుపదసంశ్రయా  
 త్సుహృద్భ్యః కిం బ్రహ్మతాముపదిశంతి. నుర్విశక్రే యద్యస్మాదేషామబ్ధానాం  
 స్వనం నాదం శ్రుత్వా నిఖిలాః సర్వే నిర్భరమోదాః బిభ్రతి స్త కిలేతి ప్రసిద్ధమ్.  
 ౧౨౧. జ్ఞానగర్వేణ భరితాఽలిశయితా అమీ యతయో దేవరాజమపి మాం న  
 యజంతీత్యమర్షవశగేన పయోదో జలద ఏవ స్యద్దనో రథో యస్య లేన దేవరాజే  
 నేదం ధనురావిష్కృతం. ౧౨౨. ని. 'కుటజో గిరిమల్లికా'. 'కుటజశ్శక్ర' పత్నో  
 గిరిమల్లికేశత్యమరః - కందళం నవాంకురః. ని. 'కన్దళం తు కపాలే స్యాదుపరాగే  
 నవాంకురే' ఇతి విశ్వప్రకాశః. బాణా నీలీ ఝింటీ. ని. నీలీ ఝింటీ ద్వయో ర్పాణేశత్య  
 మరః. తథాచ కుటజానాం నవాంకురైర్పాణానాం విశాలరేణుభిశ్చ కలితా వ్యా  
 ప్తా పనవాత్మ్యా పనసమ్పంధివాద్యంసమూహోస్సత్వరజస్తమోగజైర్నిశ్చితా జగత్సు  
 మాయికా విలాసాః పరిణామా ఇవావపుః ప్రచలితాః. ౧౨౩. తిమిరేణ తమసా  
 సమానా చ్చువిః కాంతిర్వస్య తథాభూతం గాత్రం శరీరం యేషాం లే చిత్రానింద్ర  
 చాపలక్షణాస్కార్దుకాః ధనూంషి బిభ్రతీతి తథా భరో నిఘరో గర్జనలక్షణో  
 ఘోషో యేషాం లే విద్యుల్లక్షణాన్యజ్జ్వలని దృశో నేత్రాణి యేషాం లే మేఘ  
 లక్షణా దైత్యా యతీనాం ధ్యానలక్షణస్య యజ్ఞస్య మథనాయ బభ్రముః. ౧౨౪.  
 ఏవంభూతా వారిదా ఆకాశధామావృత్య జలధారా ముహుభుత్ససర్జుస్యమ్యక్  
 తత్యజాః తస్మి న్కాలే శ్రీశంకరః కిం కృతవా నిత్యపేక్షాయామాహ. — శ్రీశం

కృత్వా సంజహార సకలేంద్రియవృత్తిః ౧౨౫. శనై స్సాంత్యాల్లావై స్స  
 నయముపసీతోపనిషదాం చిరాయాత్తం త్యక్త్వా సహజమభిమానం  
 దృఢతరమ్, తమేత్య ప్రేయాంసం సపది పరహంసం పునరసావధీరా సం  
 స్పృష్టుం క్వను సపది తద్ధీర్లయమగాత్. ౧౨౬. న సూర్యో నై వేందుః  
 స్ఫురతి న చ తారాతతిరియం కుతో విద్యుల్లేఖా కియదిహ కృశానో  
 ర్విలసితమ్, న విద్దో రోదస్యా న చ సమయమస్మిన్న జలదే చిదాకాశే  
 సాంద్రస్వసుఖరసవర్షణ్యవీరతమ్. ౧౨౭. కిమాదేయం హేయం కిమితి  
 సహజానందజలధానతిస్వచ్ఛే తుచ్ఛీకృతసకలమాయే పరశివే, తదే

కరో ౨ంతకరణమాత్మని కృత్వా సమస్తేంద్రియవృత్తిస్సమ్యగుపసంహృతవాక్. ౧౨౫. ఏవం నిర్గుణాంతకరణాదేస్తస్య బుద్ధిర్లయమవాపేత్యాహ - నయైర్వాస్య సూత్రైః సహితం యథా స్వాత్మతోపనిషదాం శనైః సాంత్యాల్లావైరవ్యర్థమధురా భాష్యైరుపసీతా సమీపం ప్రాపితా చిరకాల మారభ్యాత్తం స్వీకృతం సహజమనాదిసిద్ధం దృఢతరమభిమానం త్యక్త్వా తక్షణమేవ తం శ్రుత్వాదిప్రసిద్ధం పరమప్రేమాస్పదం పరమహంసం పరమాత్మానం ప్రాప్య పునరసౌ తస్య బుద్ధిస్సంస్పృష్టు మధీరా క్వచిదపి తక్షణమేవ లయమగాత్. యథా కాచిన్తానీనీ సమీపస్థానాం సఖీనాం యుక్తిసహితం యథా భవేత్తథా సాన్త్యాల్లావైరసంసయవాక్యైః కాంతసమీపం సీతా చిరాయాత్తం స్వాభావికం దృఢతరమభిమానం విహాయ సపది సమతక్రొప్తం తం ప్రేయాంసం కాంతం ప్రాప్య పునరసౌ సంస్పృష్టుమధీరా కస్తింశ్చిదంగే సపది లయమాసీతి తథేత్యర్థః. ఆత్ర ప్రస్తుతవృత్తాంతే వర్ణ్యమానే విశేషేణ సామాన్యబలాదప్రస్తుతవృత్తాంతస్యాపి పరిస్ఫురణాత్సమాసోక్తిరలంకారః. 'సమాసోక్తిః పరిస్ఫూర్తిః ప్రస్తుతే ౨ప్రస్తుతస్య చే' దిద్యుక్తేః-శిఖరిణీవృత్తమ్. ౧౨౬. యత్ర సూర్యాదీనామపి స్ఫురణం న సంభవతి తత్ర బుద్ధిస్ఫురణస్య కాత్ర త్యాకేత్యాశయనాహః-నేతి. కృశానుర్ముః రోదస్యా ద్యావా భూమ్యా ఆవీరతంసతతం ఘనీభూతస్వసుఖరసవిగ్రహే చిదాకాశే సూర్యాదయో న స్ఫురంతీత్యర్థః. తథా చ శ్రుతిః. 'న తత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాంతికుతో ౨యమగ్ని' రిత్యాద్యా. ౧౨౭. కించ సహజానందసముద్రే ౨తిస్వచ్ఛే ౨తవివ తుచ్ఛీకృతా సకలా సకార్యా మాయా యస్మిన్ పునశ్చ స్వమహిమని విస్తాపనపదే స్వతస్సత్యే న తు కార్యాపేక్షయా మృదాదివత్సత్యే పరమే రహస్య త్యంతం గుహ్యే తదేతస్మిన్నేవ ప్రత్యగభిన్నే పరశివే సః కృతీ శ్రీశంకరః కిమాదేయం

తస్మిన్నేవ స్వమహిమని విస్తాపనపదే స్వతస్సత్యే నిత్యే రమాసి పరమే  
 సోఽకృత కృతీ. ౧౨౮. ప్రాప విష్ణుపదభాగపి మేఘుః ప్రావృడాగ  
 మనతో మలినత్వమ్, విద్యుదుజ్జ్వలరుచాఽనుసృతశ్చ కోధ్యవన్యసి  
 భజేన్న విరాగమ్. ౧౨౯. ఆశయే కలుషితే సలిలానాం మానసోత్క  
 హృదయాః కలహంసాః, కోఽన్యథా భవతి జీవనలిప్పుర్నాశ్రయే  
 భజతి మానసచింతామ్. ౧౩౦. అభ్రవర్తని పరిభ్రమ మిచ్ఛం  
 చ్చుభ్రదీధితిరదభ్రపయోదే, న ప్రకాశనమవాప కలావాన్ కశ్చ  
 కాస్తీ మలినాంబరవాసీ. ౧౩౧. చాతకావళి రనల్పపిపాసా ప్రాప  
 తృప్తి ముదకస్య చిరాయ, ప్రాప్నుయా దమృత మప్యభివాంఛ  
 న్కాలతో బత ఘనాశ్రయకారీ. ౧౩౨. ఇత్యుదీర్ఘజలవాహవివీలే  
 స్థితవాతపరిఘాతతమాలే, ప్రాణభృత్ప్రచరణప్రతికూలే నీడనీలఘన  
 శాలిని కాలే. ౧౩౩. ఆగ్రహారశతసంభృతశోభేఽనుగ్రహక్షతురగస్స

హేయం చ కిమితి నిత్యమకృతైవమనుసంధానం సదైవ కృతవాన్. ౧౨౮. పునః  
 వర్షర్షం వర్షయతి. విష్ణుపదభాగపి విద్యుదుజ్జ్వలకాస్త్యాఽనుసృతశ్చ మేఘుః  
 ప్రావృడాగమనతో మలినత్వం ప్రాపాతోఽధ్యవన్యసి భూమాపసి విరాగం కో న  
 భజేదసి తు సర్వోఽపి వైరాగ్యమాప్నుయాదేవ - న్వా. ౧౨౯. సలిలానాం  
 జలానామాశయే కలుషితే సతి మానససరోవరం ప్రత్యుత్క ముత్కంఠికం  
 హృదయం యేషాం తథా భూతాః కలహంసా అభవన్ ఆశ్రయేఽన్యథా  
 భవతి సతి కో జీవనలిప్పుర్నాసనచింతాం న భజతి కింతు సర్వోఽపి భజత్యేవ. ౧౩౦.  
 అనల్పా జలదా యస్మిన్ తథాభూలే వ్యోమమాల్దే పరిభ్రమమిచ్ఛన్ శుభ్రాంఘ  
 శ్చంద్రః కలావాన్ షోడశకలాపూర్ణో యతో మలినాకాశవాసీ తస్మాత్ప్రకాశనం  
 న ప్రాప్తవాన్ శుభ్రకాంతిః సకలకలాసంపన్నోఽపి మలినవసనశ్చేత్కః ప్రకా  
 శలే న కోఽపీత్యర్థః. ౧౩౧. అనల్పా పిపాసా జలపానేచ్ఛా యస్యాస్యాచాత  
 కానాం పక్షిశ్చిరం జలస్య తృప్తిమవాప ఘనం దృఢమాశ్రయం కరోతీతి  
 తథాఽనుసృతమప్యభివాంఛన్కాలాత్పాప్నుయాత్ బత ప్రసిద్ధం. ౧౩౨. ఇత్యే  
 వం ప్రకారేణోక్తైః పయోదైర్వికేషేణ నీలే స్థితేన వికాలేన వాయునా పరికం  
 పితాః తమాం వృక్షవికేషా యస్మిన్ ప్రాణినాం విచరణే ప్రతికూలే నిడినీలఘనై  
 ర్యుక్తే వర్షాకాలే. ౧౩౩. ఆగ్రహారాణాం బ్రహ్మాణగ్రామాణాం శతేన సంభృతా  
 శోభా యస్మిన్ తథాభూలే వర్షాకాలే సుధీభిరుపాస్యో చరణో యస్య తథాభూతం

మహాత్మా, అధ్యువాస తటమిందుభ వాయా సుధ్యుపాస్యచరణం గురు  
 మర్షణ. ౧౩౪. త్రస్తమర్ష్యగణమస్తమితాశం హస్తీ హస్తపృథు  
 లోదకధారాః, ముంచతి స్త సముదంచితవిద్యుత్పంచరాత్ర మహిశత్రు  
 రజస్రమ్. ౧౩౫. తీరభూరుహతతీరపకన్వస్సు గ్రహారనికలైస్సహపూరః,  
 ఆమయా వధికఘోషమనల్పః కల్పవార్ధిలహరీవ తటిన్యాః. ౧౩౬.  
 ఘోషవారిధురభీరునరాణాం ఘోషమేష కలుషం స నిశమ్య, దైశికం  
 ధ్రువసమాధివిధానం వీక్ష్య చక్షణమభూదవివక్షుః. ౧౩౭. సోఽభి  
 మంత్ర్య కరకం త్వరమాణస్తత్ప్రీవాహపురతః ప్రణిధాయ, కృత్సం  
 మత్ర సమవేశయదంభః కుంభసంభవ ఇవ స్వకరేఽభిమ్. ౧౩౮. తన్ని  
 శమ్య నిఖలైరపి లోకైరుత్థితోఽస్య గురురుక్తముదంతమ్, యోగ  
 సిద్ధి మచిరా దయమావేత్స్యభ్యవద్యతతరాం పరితోషమ్. . ౧౩౯.

గురుం సమ్యక్ పూజయన్ సుఖేన గ్రహో విషయలక్షణమాన్లభ్యః స్తంభనం యేషాం  
 తథాభూతా అక్షలక్షణా అశ్వా యస్య స నిగ్రహీతసర్వకరణో మహాత్మాఽక్షుద్ర  
 స్వభావ ఇందుభవసంక్షి కాయా నద్యాస్తటమధ్యువాస నివాసం కృతవానితి ద్వయో  
 రర్థః. ౧౩౪. త్రస్తమర్ష్యగణమస్తమితాశం చ యథా స్వాత్తకాఽహి శత్రుర్వృ  
 త్రాఠిరింద్రస్సముదంచితా సముల్లసంతీ విద్యుద్వృష్టింస్తత్పంచరాత్రమజస్రం హస్తీ  
 సుండావల్ పృథులా వికాలా జలధారా ముంచతి స్త. ౧౩౫. ఆధానంతరం తీర  
 భూరుహాణాం తతీరగ్రహారసమూహైశ్చహ తతస్మితాస్తీరస్థవృక్షపక్షీరాకర్షం  
 స్తటిన్యా నద్యా అనల్పః పూరో జలప్రవాహః ప్రశయసముద్రప్రవాహవదధికం  
 నాదమాయయా ప్రాప. ౧౩౬. సవిష శ్రీశంకరో ఘోషసహితజలయురేభ్యో  
 భీరూణాం నరాణాం కలుషం ఘోషం శ్రుత్వా ఉపదేష్టారం శ్రీగోవిందనాథం ధ్రువం  
 నిశ్చలం సమాధేర్విధానం యస్య ధ్రువస్య సమాధేరితి వా. తథాభూతం వీక్ష్య చక్షణ  
 మాత్రం కథనేచ్ఛార్షితస్తాష్టమభూత్. ౧౩౭. పశ్చాత్ సశ్రీశంకరస్తవరమాణః  
 కరకం కుంభమభిమంత్ర్య స చాసౌ ప్రవాహశ్చ తస్యాః ప్రవాహ ఇతి వా తస్యాగ్రే  
 ప్రస్థాప్యాత్ర కరకే సర్వం జలం ప్రావేశయత్. అగస్త్యో యథా సముద్రం స్వహస్త  
 ఆవేశయత్తథేత్సర్గః. ౧౩౮. తముదంతం వృత్తాంతం నిఖలైరపి లోకైరుక్తం సమా  
 ధితో వ్యుత్థితోఽస్య శ్రీశంకరస్య గురుశ్శ్యుత్వాఽచిరా చ్ఛీఘ్రమేవాయం యోగ  
 సిద్ధిమవాపేతి పరితోషమభ్యవద్యతతరామతిశయేన పరితోషం ప్రాప్తవానిత్సర్గః. ౧౩౯.

ఛాత్రముఖ్యమునూహా కిమద్భిర్వాసరై ర్గతఘనే గగనే సః, పశ్య  
 సౌమ్య శరదా విమలం ఖం విద్యయేవ విశదం పరతత్వమ్. ౧౪౦.  
 వారిదా యతివరాశ్చ సుపాఠో ధారయా సదుపదేశగిరా చ, టషఢీ  
 రనుచరాంశ్చ కృతార్థీ కృత్య సంప్రతి హి యాంతి యథేచ్ఛమ్. ౧౪౧.  
 శీతవీధితిరసౌ జలముగ్నిర్దుక్తపద్ధతిరితి స్ఫుటకాంతిః, భాతి తత్వ  
 విదుమామివ బోధో మాయికావరణనిర్గమశుభ్రః. ౧౪౨. వారివాహ  
 నివహే ప్రతియాతే భాంతి భాని శుచిభాని శుభాని, మత్సరాదివిగమే  
 సతి మైత్రీపూర్వకా ఇవ గుణాః పరిశుద్ధాః. ౧౪౩. మత్స్యకచ్ఛ  
 పమయీ ధృతచక్రా గర్భవర్తిభువనా నళినాధ్యా, శ్రీయుతాఽద్య  
 తటినీ పరహంనై స్సేవ్యతే మధురిపోరివ మూర్తిః. ౧౪౪. నీరదా  
 స్సుచిరసంభృతమేతే జీవనం ద్విజగణాయ వితీర్య, త్యక్తవిద్యుద

కిమద్భిర్వవైర్గతఘనే గగనే సతి శిష్యాగ్రమముం శ్రీశంకరం సః గురు  
 రాహ - యదువాచ తదాహః— హేసౌమ్య ప్రియదర్శన శరత్కాలేన విమలం .  
 గగనం పశ్య తత్ర దృష్టాంతః యథా బ్రహ్మవిద్యయా విశదమనవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ  
 తైక్యలక్షణం తత్త్వం తద్వత్. ౧౪౦. జలదాస్సుజలస్య ధారయా ఓషఢీః కృతార్థీ  
 కృత్య యతివరాశ్చ సదుపదేశవాచా పునరనుచరాంశ్చ కృతార్థీకృత్య సంప్రతి  
 యథేచ్ఛం గచ్ఛంతి. ౧౪౧. ఆసౌ శీతవీధిశ్చంద్రో జలముగ్నిర్దైమైస్త్వకతకాశ  
 మార్గో యస్య సః అతిస్ఫుటకాంతిర్భాతి మాయికస్యావరణస్య నిర్గమేన శుభ్రః  
 శుద్ధస్తత్వవిదాం బోధో యథా ప్రకాశతే తద్వత్. ౧౪౨. వారివాహానాం  
 మేఘానాం నివహే సమూహే ప్రతియాతే సతి శుచిభాని శుద్ధప్రభాణి శుభాని  
 భాని నక్షత్రాణి భాంతి యథా రాగ ద్వేషాదివిగమే సతి మైత్రీపూర్వకా గుణాః కరు  
 ణాముదితాదయః పరిశుద్ధాః ప్రకాశంతే తద్వత్. ౧౪౩. మత్స్యకచ్ఛపమయీ  
 పునశ్చ ధృతం చక్రం సుదర్శనాఖ్యం యయా గర్భవర్తిని చతుర్దశభువనాని  
 యస్యాః నళినైః కమలైరాధ్యా లక్ష్మ్యై సంయుతా మధురిపోర్విష్టోర్నూర్తిర్యథా  
 పరహంనైః పరమహంసపరివ్రాజకైర్యతిభిః సేవ్యతే తద్వత్. ఆద్య మత్స్యాదిప్రచు  
 రా ధృతాని చక్రాణి పుటభేదా యయా గర్భవర్తిని భువనాని జలాని యస్యాః  
 కమలైరాధ్యా శోభాయుక్తా తటినీ ఇయం నదీ పరహంనైరుత్కృష్టైర్నసాఖ్య  
 పక్షిభిః పరమహంనైరితి వా. ౧౪౪. ఏతే జలదాస్సుచిరసంభృతం జీవనం జలం  
 ద్విజానాం బ్రహ్మణాదీనాం పక్షిణాం చ గణాయ నితీర్య దత్వా త్యక్తా విద్యుల్లక్షణా

బలాః పరిశుద్ధాః ప్రవ్రజంతి ఘనవీధిగృహేభ్యః. ౧౮౫. చంద్రికా భసితచర్చితగాత్ర శ్చంద్రమండలకమండలుశోభి, బంధుజీవకుసుమో త్కరశాటీసంవృతో యతిరివాయ మనేహః. ౧౮౬. హంస సం గతిలసద్విరజస్కం ఊభవర్జితమపన్నుతపంకమ్, వారి సారసమ తీవ గభీరం తావకం మన ఇవ ప్రతిభాతి. ౧౮౭. శారదాంబుధ రజాలపరితం భ్రాజతే గగనముజ్జ్వలభాను, లిప్తచండనరజస్సము దంచత్కొస్తుభం మురిరిపోరివ వక్షః. ౧౮౮. పంకజాని సముదూఢ హరీణి ప్రోద్గతాని వికచాని కనంతి, సౌమ్యయోగకలయేవ విఘ్నా న్మున్ముఖాని హృదయాని మునీనామ్. ౧౮౯. రేణుభస్కల్మితైర్దళశాటీ

అబలాంగనా యైః పరిశుద్ధా ఆసమంతాచ్ఛుభ్రా మేఘవీధిలక్షణేభ్యో గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి ప్రయాంతి పక్షే నీరదా నిర్గతదంతా జరాం ప్రాప్తా ఏతే చిరసంభృతం చిరవర్యంతం సంచితం జీవనం ధనధాన్యాది బ్రాహ్మణగణాయ ప్రదత్వా త్యక్తా విద్యు దివాలిచంచలా అబలా యైః యతః పరిశుద్ధాంతఃకరణాః ఘనీభూతా వీధయో యేషు తేభ్యోః గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి సంస్యస్య గచ్ఛంతీత్యర్థః. ౧౮౫. భస్మలిప్తగాత్రః కమండలుశోభి కమాయవస్త్రసంవృతో యథా యలిస్తద్వదయమనేహః శరత్కాలః చంద్రజ్యోత్స్నాక్షణేన భస్మనా చర్చితం లిప్తం గాత్రం శరీరం యస్య చంద్ర మండలలక్షణేన కమండలునా శోభా ౭స్యాస్తీతి తథా బంధుకాపుష్పసమూహాలక్షణయా కాట్యా సంవృత ఇత్యర్థః. ౧౮౬. వారి సారసం సరస్సంబంధి జలం తావకం త్యదీయం మన ఇవ ప్రతిభాతి హంసాఖ్యపక్షిసంగేన విలసచ్చ తద్విగతపాంసుకం చ పక్షే పరమహంసానాం సంగేన విలసచ్చ తత్ విగతరజోగుణం చ నిరస్తకర్దమం పక్షే నిరస్తపాపమలం శుద్ధమితి యావదన్యత్సమానం. ౧౮౭. శరత్కాలికానాం జలధరాణాం జాలైర్వ్యాప్తం మేఘవరణవినిర్దుక్తత్వాదుజ్జ్వలలో భానుర్వస్తిక్ తథాభూతం వ్యోమ శోభతే తత్ర దృష్టాంతః లిప్తాని చందనరజాంసి యస్తిక్ సము దంచక్ సంస్కరక్ కాస్తుభాభ్యో మణిర్వస్తిక్ తథావిధం మురిరిపోః శ్రీవిష్ణోర్వక్ష ఇవేత్యర్థః. ౧౮౮. హేసౌమ్య యోగకలయా ఊర్ధ్వముఖాని ప్రభుల్లాని సమ్యగూఢ ఆరూఢో హరిర్విష్ణుర్యేషు తాని ప్రకర్షేణోద్గతాని ఊర్ధ్వతాం ప్రాప్తాని మునీనాం హృదయాని కమలాని యథా కనంతి ప్రకాశంతే తథా ప్రోద్గతాని విక చాని వికాసం ప్రాప్తాని సమ్యగూఢా హరయన్సూర్యాంశవో యేషు తాని పంక జాని కనంతీత్యర్థః. ౧౮౯. రేణులక్షణేన భస్మనా శోభితైః పత్రలక్షణయా కాట్యా

సంవృతైః కుసుమలిడ్డపమాలైః, వృంతకుట్టలకమండలుయు క్షైఢార్వః  
 ఊతిరుహైర్యతితౌల్యమ్. ౧౫౦. ధారణాదిభిరపి శ్రవణాద్యైర్వాః  
 కాణి దివసాన్యపనీయ, పాదపద్మరజసాఽద్య పునంతస్సంచరంతి పి  
 జగంతి మహాంతః. ౧౫౧. తద్భవాన్వ్రజతు వేదకదంబాదుద్భవా  
 భవదవాంబుదమాలామ్, తత్వపద్ధతిమభిజ్ఞ వివేక్తుం సత్వరం హరపు  
 మవివిక్తామ్. ౧౫౨. అత్ర కృష్ణమునినా కథితం మే పుత్ర తచ్ఛృణు  
 పురా తుహినాద్రా, వృత్రశత్రుముఖదైవతజష్టం సత్రమత్రిము  
 కర్తృకమాస. ౧౫౩. సంసది శ్రుతిశిరోఽర్థముదారం శంసతి స్త  
 పరాశరసూనుః, ఇత్యపుచ్ఛమహమత్ర భవంతం సత్యవాచమభియు  
 తమం తమ్. ౧౫౪. ఆర్య వేదనికరః ప్రవిభక్తో భారతం కృతమకా  
 పురాణమ్, యోగ శాస్త్రమపి సమ్యగభాషి బ్రహ్మసూత్రమపి సూత్ర  
 తమాసీత్. ౧౫౫. అత్ర కేచిదిహ విప్రతిపన్నాః కల్పయంతి హి  
 యథాయథమర్థాత్, అన్యథా గ్రహణనిగ్రహదక్షం భాష్యమస్మ

సంవృతైః కుసుమలిహా భ్రమరాస్తలక్షణా జపమాలా యేషాం పుంఠే ప్రసవబం  
 కుట్టలాని కలికాస్తలక్షణకమండలుయుక్తైః ఊతిరుహైర్వృక్షైర్యతినామ్యుం ధార్యై  
 ౧౫౦. ధారణాధ్యానసమాధిభిశ్శ్రవణమనననిధిధ్యాననైశ్చ వాన్వి కాణి దివసాన్యప  
 యాద్య పాదపద్మరజసా జగంతి పునంతో మహాంతస్సంచరంతి. ౧౫౧. యస్తాదేవ  
 తత్తస్మాద్భవాత్ వేదసమూహాదుద్భూతాం జన్మమరణలక్షణసంసారాత్కస్య దవస  
 వనాగ్నేః మేఘమాలాం తత్వపద్ధతిమవివిక్తాం వివేక్తుం ఇయం తత్వపద్ధతిరియం నే  
 వివేచనం కర్తుం శీఘ్రం శివపురిం కాశీం గచ్ఛతు. ౧౫౨. అథ శారీరకసూత్ర భాష్యక  
 ణాయ ప్రేరయిష్యే. పుత్రం పృతానమావేదయతి ఆత్రాస్తి న్నద్ధతివివేచనే కృష్ణమునినా  
 వేదవ్యాసేన యస్తే కథితం హేపుత్ర తచ్ఛృణు, పూర్వం హిమాద్రా వృత్రశత్రుముక్త  
 రింద్రప్రభృతిభిర్దైవతైరుష్టమత్రిమునికర్తృకం సత్రమాస బభూవ. ౧౫౩. తత్ర సభ  
 యాం స పరాశరసూనుశ్రుతిశిరసామర్థముదారం శంసతి స్త - తమభియుక్తతమం సత  
 వాచమత్ర భవంతం పూజ్యం శ్రీవ్యాసమితి పక్ష్యమాణమహమపుచ్ఛం పృష్టవాత్  
 ౧౫౪. యత్ పృష్టం తదాహ. హే ఆర్య వేదనికరో వేదనిచయః ప్రకక్షేణ విభక్త  
 విలక్షణీకృతస్త్యయేతి శేషః. ఏవమగ్రేఽపి. ౧౫౫. అత్ర బ్రహ్మసూత్రే ఇహస్తి లా  
 కేచిద్విప్రతిపన్నా విప్రతిపత్తిం ప్రాప్తాస్సన్వమతానుసారేణ యథాయోగ్యమర్థాత్

భగవత్ కరణీయమ్. ౧౧౬. మద్వచస్స చ నిశమ్య సభాయాం విద్వ  
 దగ్రచర వాచమవోచత్, పూర్వమేవ దివిషద్భిరుదీర్ఘః పార్వతీ  
 పతిసదస్యయమర్థః ౧౧౭. వత్స తం శృణు సమస్తవిదేశో మత్సమ  
 స్తవ భవిష్యతి శిష్యః. కుంభవవ సరితస్సకలం యస్సంహరిష్యతి  
 మహోల్బణమంభః. ౧౧౮. దుర్మతాని నిరసిష్యతి సో ఽయం శర్మదా  
 యి చ కరిష్యతి భాష్యమ్, కీర్తయిష్యతి యశస్తవ లోకః కార్తి  
 కేందుకరకౌతుకి యేన. ౧౧౯. ఇత్యుదీర్య మునిరాట్యవనాస్తే పత్యు  
 రాప సుగిరిం గిరికాయాః, తన్తుఖాచ్ఛ్చుతమశేషమిదానీం సన్తుని  
 ప్రియ మయా త్వయి దృష్టమ్. ౧౨౦. స త్వముత్తమపుమానసి  
 కశ్చిత్తత్ప్రవిత్ప్రవర నాన్యసమానః, తద్యతస్వ నిరవద్యనిబంధై  
 స్సద్య ఏవ జగదుద్ధరణాయ. ౧౨౧. గచ్ఛ వత్స నగరం శశిమాశే  
 స్స్వచ్ఛదేవతటిసీకమనీయమ్, తావతా పరమనుగ్రహమాద్యా  
 దేవతా తవ కరిష్యతి తస్మిన్. ౧౨౨. ఏవమేనమనుశాస్య దయాళుః  
 పావయన్మి జదృశా వినసర్ణ, భావతస్స్వచరణాంబుజసేవామేవ  
 శశ్వదభి కామయమానమ్. ౧౨౩. పంజప్రతిభటం పదయుగ్ం

కల్పయంతి తస్మాత్ హే భగవత్ ఆన్యథార్థగ్రహణనిగ్రహే దక్షమస్య బ్రహ్మసూత్రస్య  
 భాష్యం త్వయా కరణీయం. ౧౧౬. మమ పచనం స పరాశరసూనుః శ్రుత్వా  
 సభాయాం హే విద్వదగ్రచర వాచముక్తవాన్ తాం దర్శయతి-దివిషద్భిరేవైరయం  
 త్వదుక్తోఽర్థః శివస్య సభాయాముక్తః. ౧౧౭. తస్మాత్ హేవత్స త్వం శృణు సమస్త  
 విత్సర్వజ్ఞః. ౧౧౮. సుఖప్రదం భాష్యం కరిష్యతి యేన శిష్యేణ తత్కర్తృకేణ  
 భాష్యేణ వా కార్తికచంద్రకిరణవత్కౌతుకమస్మాస్తీతి తవ యశో లోకః కీర్త  
 యిష్యతి. ౧౧౯. ఇత్యేవం ప్రకారేణ స మునిరాట్ పేదవ్యాసో వనమధ్యే ఉక్త్వా  
 పార్వత్యాః పత్యుః శివస్య గిరిం కైలాసం ప్రాప తస్య వ్యాసస్య ముఖాచ్ఛ్చుతం సర్వం  
 మయా హే సన్తునిప్రియ త్వయి దృష్టం. ౧౨౦. హే తత్ప్రవిచ్ఛేష్ట తస్మాన్నిర్దష్ట  
 గ్రంధైర్యతస్య. ౧౨౧. శశిమాశేశ్చంద్రశేఖరస్య నగరం స్వచ్ఛహూచయా దేవనద్యా  
 గంగయా కమనీయం నుందరం తావతా గమనమాత్రేణైవ తస్మిన్నగర ఆద్యా శివాఖ్యా  
 దేవతా తవ పరమనుగ్రహం కరిష్యతి. ౧౨౨. ఏవమేనం శ్రీశంకరం దయాభురనుశాస  
 నం కృత్వా దృశా కృపాదృష్ట్యా ఐవిత్రీకుర్వన్ భావాత్ భక్త్యతిశయేన స్వచరణాంబుజ  
 సేవామేవ సదైవాభికామయమానం వినసర్ణ. ౧౨౩. అస్య శ్రీగోవిందనాథస్య గురోః

శంకరోఽస్య నిరగాదసహిష్ణుః, తద్వియోగమభివంద్య కథంచీ  
 త్తద్విలోకనమయన్ హృదయాజ్ఞే. ౧౬౪. ప్రాప తాపసవరస్స హి  
 కాశీం నీపకానసవరీతసమీపామ్, ఆపగానికటహాటకచంచద్యూపప  
 క్షేసముదంచితశోభామ్. ౧౬౫. సందదర్శ స భగీరథతప్తామందతీ  
 వ్రతపసః ఫలభూతామ్, యోగిరాడుచితతీరనికుంజాం భోగిభూషణ  
 జటాతటభూపామ్. ౧౬౬. విష్ణుపాదసఖరాజ్జననాద్వా శంభుమాళి  
 శశిసంగమనాద్వా, యా హిమాద్రిశిఖరాత్పతనాద్వా స్ఫాటికోపమ  
 జలా ప్రతిభాతి. ౧౬౭. గాయతీవ కలషట్పదనాదైర్నృత్యతీవ పవ  
 నోచ్ఛలితాబ్జైః, ముంచతీవ హసితం సితఫేనైశ్శిష్యతీవ చవలోర్తి  
 కరైర్యా. ౧౬౮. శ్యామలా క్వచిదపాంగమయాశ్చైశ్చిత్రితా  
 క్వచన భూషణభాభిః, పాటలా కుచతటిగళితైర్యా కుంకుమైః క్వచన  
 దివ్యవధూనామ్. ౧౬౯. సోఽనగాహ్య సలిలం సురసింధోరు త్తతార  
 శితికంఠజటాభ్యః, జాన్తవీసలిలవేగహృత స్తద్యోగపుణ్య పరిపూర్ణ

పంకజప్రతిభటం పదద్వంద్వమభివంద్య తస్య పదయుగ్తస్య వియోగమసహిష్ణురసి  
 తస్య విలోకనం హృదయాజ్ఞే ఆయస్మాన్మువన్మఘంచిన్నిరగాత్. ౧౬౪. సహి  
 తాపసశ్రేష్ఠశ్రీశంకరః కాశీం ప్రాప. తాం విశిష్యి. నీపానాం కదంబానాం పనేన  
 వ్యాప్తం సమీపం యస్యాః ఆపగాయా నద్యా నికటానాం సువర్ణేన చంచతాం యూ  
 పానాం యజ్ఞస్తంభానాం పంక్తిభిస్సముదంచితా శోభా యస్యాం సా తామ్. ౧౬౫.  
 ఏవం కాశీముపవర్ణ్య గంగాం వర్ణయతి. స యోగిరాట్ భగీరథేన తప్తస్యామస్త  
 తీవ్రస్య ఆత్యంతతీక్షణ్య తపసః ఫలభూతాం ఉచితాస్తీరే నికుంజా యస్యాస్సర్ప  
 భూషణస్య శివస్య జటానాం తటస్య భూషణమలంకృతిం గంగాం సందదర్శ. ౧౬౬.  
 స్ఫాటికమణిసదృశజలం గంగాం త్రిధోతేప్రీక్షతే - విష్ణోశ్చరణసఖాజ్జననాద్వా  
 సంగమనం సమాగమః హిమాద్రిర్నిమాచలః. ౧౬౭. అప్యక్తాక్షరైర్నృధురైర్భృమర  
 నాదైర్ణాయతీవ వాయునోర్ధ్వచలితైః కమలైర్నృత్యతీవ శ్వేతైః ఫేనైర్ణాసం  
 ముంచతీవ చవలోర్తిలక్షణహస్తైరాలింగనం కుర్వతీవ. ౧౬౮. దివ్యవధూనాం కటా  
 క్షికిరణైః క్వచిదతిశ్యామా తాసాం భూషణదీప్తిభిః క్వచన చిత్రితా విచిత్రభూషణ  
 భానాం విచిత్రత్వాల తాసాం స్తనతటిభ్యో గళితైః కుంకుమైః క్వచిత్పాటలాం  
 శ్వేతరక్తాం ఏవంభూతాం సందదర్శేతి పూర్వేణాన్వయః. ౧౬౯. స శ్రీశంకర  
 స్సురనద్యా గంగాయా జలమపగాహ్య శితికంఠస్య శివస్య జటాభ్యో జాన్తవీసలిలవే

ఇవేందుః. ౧౭౦. స్వర్ణదీజలకణాహితశోభా మూర్తిరస్య సుతరాం  
విలలాస, చంద్రనాదగళదంబుకణాంకా పుత్రికా శశిశిలారచితేవ.  
౧౭౧. విశ్వేశశ్చరణయుగం ప్రణమ్య భక్త్యో హర్యాద్యైస్త్రీదశవరై  
స్సమర్చితస్య, సోఽనైషీత్ప్రియతమనా జగత్పవిత్రే ఊత్రేఽసావిహ  
సమయం కియంతమార్యః ౧౭౨.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్పుఖాశ్రమనివాసగతః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గోఽయం పంచమోఽభవత్.

గేన హృతస్తస్యా శాహ్నవ్యా స్సంయోగేన పుణ్యేన పరిపూర్ణశ్చంద్ర ఇవ ఉత్తతా  
రోత్ ఫుతః. ౧౭౦. స్వస్థింధోర్జలకణైరాహితా శోభా యస్యాస్సాఽస్య శంకరస్య  
మూర్తిస్సుతరాం శుశుభే తత్ర దృష్టాంతః. చంద్రకిరణైర్గళతాం జలకణానా మంకా  
శ్చిహ్నాని యస్యాస్సా చంద్రకాంకశిలారచితా ప్రతిమా యథా తద్వత్. ౧౭౧.  
విశ్వమిష్ట ఇతి విశ్వేట్ తస్య విశ్వనియంతుర్విష్టాద్వి దేవవరైస్సంపూజితస్య చరణ  
ద్వయం భక్త్యో ప్రణమ్య ప్రయతమనా సోఽసా వార్యః కియంతం కాలం జగత్ప  
విత్రేఽస్మిన్ ఊత్రేఽనైషీత్ నీతవానిత్యర్థః. ప్రహర్షిణీ. ౧౭౨.

ఇతి శ్రీమత్సరమహాంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే  
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే  
పంచమ స్కంధము.

శ్రీ రఘు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

షష్ఠసర్గ ప్రారంభః.



అథాగమ ద్బాహుస్థానసూను రాదరా దధీతవేదో దళయన్  
 స్వభాసా, తేజాసి కశ్చిత్సరసీరుహోక్షో దిదృక్షమాణః కిల దేశికేం  
 ద్రమ్. ౧. ఆగత్య దేశికపదాంబుజయో రపప్త త్సంసారవారిధి మను  
 త్తరముత్తితీర్థుః, వై రాగ్యవానకృతదారపరిగ్రహశ్చ కారుణ్యనావ  
 మధిగుహ్య దృఢాం దురాపామ్. ౨. ఉత్థాప్య తం గురురువాచ  
 గురుద్విజానాం కస్త్యం క్వ ధామ కుత ఆగత ఆత్మధైర్యః, బాలో  
 ఽప్యబాలధిషణః ప్రతిభాసి మే త్వమేకోఽప్యనేక ఇవ నైకశరీరభావః.

ఏవం సపరికరం జీవన్ముక్తిసుఖప్రాపకం శ్రీశంకరకర్తృకం చతుర్థాశ్రమ  
 నివాసముపపర్ణ్యాథేదానీం తత్కర్తృకాం బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠితిం సపరికరాం వర్ణ  
 యితుముపక్రమతే. అథేత్యాదితా:—అథ కాశీప్రాప్త్యాద్యనంతరం కశ్చిత్కమలే  
 ఊణో బ్రాహ్మణుతో ఽధీతవేదో దేశికేంద్రం దిదృక్షమాణః స్వభాసా తేజాసి  
 దలయన్ అదరాదాగమదితి యోజనా - ఉపజాతిః. ౧. దృఢాం దుష్పాపాం  
 గురుకారుణ్యనావమధిగుహ్య దురుత్తరం సంసారసముద్రముత్తితీర్థుః వై రాగ్య  
 వాన్నకృతః స్త్రీపరిగ్రహో యేన స ఆగత్య శ్రీశంకరస్యోపదేష్టుశ్చరణకమలయోరప  
 త్తల్ పతితవాన్ - వసంతతిలకా. ౨. తం బ్రాహ్మణమూరముత్థాప్య ద్విజానాం గురు  
 ర్దేశిక ఉవాచ - త్వం కః బ్రాహ్మణో వా క్షత్రియాదిర్వా ధామ గృహం త్వదీయం  
 క్వ ఇదానీం త్వం కస్తాజ్ఞేకాదాగతః యత ఆత్తం గృహీతం ఛైర్యం యేన సః  
 ఆలో బాలోఽప్యబాలధిష్ఠ్యం మే ప్రతిభాసి పునఃతైకోఽప్యనేక ఇవ  
 ప్రతిభాసి నిర్భయత్వాత్. పునశ్చ న విద్యతే ఏకస్మిన్నపి శరీరే ఽహం భావో యస్య

3. పృష్టో బభాణ గురుముత్తరముత్తరజ్ఞో విప్రో గురో మమ గృహం  
 బుధ చోళదేశే, యత్రాఽఽపగా వహతి తత్ర కవేరకన్యా యస్యాః  
 పయో హరిపదాంబుజభక్తిమూలమ్. ౪. అటాట్యమానో మహతో  
 దిదృక్షుః క్రమాదిమం దేశముపాగతో ఽస్మి, బిభేమి మజ్జా భవవారి  
 రాశౌ తత్పారగం మాం కృపయా విధేహి. ౫. ఆపాంకైరుత్తుంకైర  
 మృతఝరభంకైః పరగురో శుచా దూనం దీనం కలయ దయయా  
 మామవిమృశక్, గుణం వా దోషం వా మమ కిమపి సంచితయసి చే  
 త్తదా కైవ శ్లాఘా నిరవధికృపాసీరధిరితి. ౬. స్వాత్తే దీనదయాభుతా  
 కృతయశోరాశిస్త్రీలోకీగురో తూర్ణం చేద్దయనే మమాద్య న తథా  
 కారుణ్యతశ్రీమతి, సర్వస్ఫురి మరుస్థలీషు జలభృతస్ఫిర్యథా పూజ్యతే

సః పాతాంతరే తు న విద్యత ఏకస్య శరీరస్యాపి భాసం యస్యేతి వ్యాఖ్యేయం. 3.  
 ఏవం పృష్ట ఉత్తరజ్ఞో గురుం ప్రతి జగాద. హేగురోఽహం విప్ర ఇతి ప్రథమ  
 ప్రశ్నస్యోత్తరం. ద్వితీయస్యోత్తరమాహః—హే బుధ యస్యా జలం హరిపదాంబుజ  
 భక్తేః కారణం సా కావేరీ నదీ యత్ర చలతి తస్మిన్ చోలాఖ్యే దేశే మమ గృహ  
 మస్తీత్యర్థస్సర్వజ్ఞస్య తవ న కించిదప్యవిదితమితి సంబోధనాశయః. ౪. తృతీయ  
 ప్రశ్నస్యోత్తరమాహ - మహతో దర్శనేచ్ఛురటాట్యమానో భృశమటమానః. 'సూచి  
 సూత్రిమూత్ర్యట్టర్కశృణోతిభ్యో యజ్ వాచ్య' ఇతి యజ్. క్రమాదిమం దేశ  
 ముపాగతోఽస్మి ఏవం పృష్టమావేద్య స్వప్రయోజనమావేదయతి సంసారసముద్రే  
 మజ్జా బిభేమి తస్మాత్కృపయా సంసారసముద్రాల్ పారగం మాం విధేహి, ఉప  
 జాతిః. ౫. హే పరమగురో మమ గుణం వా దోషం వా ఆవిచారయన్ ఆత్మ్యవైః  
 కటాక్షలక్షణైః ఆమృతఝరభంకైః సుధాప్రవాహతరంకైర్దయయా శోకేన ఖన్న  
 మతపివ దీనం మాం కలయావలూకయ గుణదోషవిచారణే బాధకమాహః—గుణం  
 వా దోషం వా కిమపి మమ చింతయసి చేత్తదా శ్రీశంకరో నిరవధికృపాసముద్ర  
 ఇతి కైవ శ్లాఘా న కా ఽస్తీత్యర్థః-శిఖరిణీ. ౬. ఏకదేవ ద్రధయన్ సన్ దృష్టాంత  
 మాహ-హే త్రి లోకీగురో శ్రీఘ్రం గుణదోషవిచారం వినైవాద్య మమోపరి దయాం  
 కరోషి చేత్తర్హితే దీనదయాభుతా సంపాదితయశోరాశిర్యథా స్వాత్తథా శ్రీమతి  
 కారుణ్యతో న స్యాల్ తవాదీనదయాలతాకృతయశోరాశిర్న స్యాదితి వా కృతయశో  
 రాశిస్సమితి వా ఆస్మిన్నక్ష ఉభయత్రాదీనదయాభుతేత్యేవ చేభ్యః. యతో మరుస్థ

నైవం వర్షశతం పయోనిధిజలే వర్షన్నపి స్తూయతే. 2. త్వత్సారస్వత సారసారససుధాకూపారసత్సారసస్రోతస్సంభృతసంతతోజ్జ్వలజలశ్రీడామతిర్లేమునే, చంచత్పంచశరాది వంచనహతం న్యంచం ప్రపంచం హితజ్ఞానాకించనమావిరించమఖిలం చాలోకయన్త్యంచతు. ౩. సౌగంధామ సుధామరీచినగరం పౌరందరం మందిరం కౌబేరం శిబిరం హుతాశనపురం సామీరసద్ధోత్తరమ్, వైధంచావసథం త్వదీయఫణితిశ్రద్ధాసమిద్ధాత్తనశ్శుద్ధాద్వైతవిదో న దోగ్ధి విరతిశ్రీఘాతుకం కౌతుకమ్. ౪. స భౌమా రామాద్యా సుషమవిషవల్లీఫలసమా సుమారంభం తే నః కిమపి కుతుకం జాతు విషయాః, న గణ్యం నః పుణ్యం రుచిర

లీఘ భూరి వర్షక జలభృన్దేఘః సద్భిర్యథా పూజ్యతే సముద్రజలే వర్షశతం వర్షన్నపి తథా న స్తూయత ఇత్యర్థః. శార్దూ. 2. త్వదీయసరస్వత్యాస్సారవివ సారససుధాకూపార శ్చంద్రసంబంధ్యమృతసముద్రస్తస్య య త్వత్సారసస్రోతోభిన్నల్లక్షణానాం సారసానాం పక్షీణాం కమలానాం వా స్రోతోభిః ప్రవాహైస్సంభృతం సంమిశ్రితం వా సంతతముజ్జ్వలం జలం తస్మిన్ శ్రీడా యస్యాస్తథాభూతా సతీమే మతిర్లేమునే చంచత్ స్ఫురక్ యః పంచశరః. 'ఉన్నాదనస్తాపనశ్చ శోషణస్రోధనస్తథా, సమ్రాహనశ్చ కామస్య పంచబాణాః ప్రకీర్తితాః' ఇత్యుక్తపంచసాయకః కామః ఆదిర్యేషాం శ్రోధాదీనాం తత్కర్తృకేన పంచనేన హతం ఆతవివ న్యంచం నీచం పునశ్చ స్వహితజ్ఞానే ఒకించనమశక్తమాబ్రవ్వాలోకం సర్వం ప్రపంచ మాలోకయన్త్యంచతు విచరతు. 3. 'సారసః పక్షిభేదేందోస్సాస్సారసం సరసీరుహే' ఇతి విశ్వప్రకాశః. ౪. సూరస్య సూర్యస్య ఇదం ధామ సుధాకిరణస్య చంద్రస్య నగరం పురందరస్యేంద్రస్య మందిరం కుబేరస్య శిబిరం హుతాశనస్యాగ్నేః పురం సమీరస్య వాయోస్సద్ధవిధేర్భృష్టాణశ్చ సర్వోత్తరమావసథం గృహం త్వదీయాయాం ఫణితావుక్తా యా శ్రద్ధా తయా సమిద్ధా ఆత్మాయస్య తస్య శుద్ధాద్వైతవిదో యా వైరాగ్యలక్షణా శ్రీస్తస్యా ఘాతుకం నాశకం కౌతుకం న దోగ్ధి న ప్రపూరయతీతి ప్రత్యేకం క్రియాన్వయః. ౪. భౌమా భూమాభవా రామాద్యా పనితాద్యా విషయాస్సుషమా శోభనా యా విషవల్లీ తస్యాః ఫలేన తుల్యాస్సందరం యద్విషవల్ల్యాః ఫలం తేనేతి వా నో ఒస్తాకం కిమపి కౌతుకం జాతు కదాపి న సమారంభం తే నాపి పుణ్యం సుందరతరా యా రంభాఖ్యా ఒప్పరాస్తస్యాః కుచకట్యాః పరిరంభస్యాలింగసన్యాఒరంభేణోజ్జ్వలం పురందరస్య దేవేంద్రస్య పురమపి నోఒస్తా

తరరంభాకుచతటిపరీరంభారంభోజ్జ్వలమపి చ పారందరపదమ్. ౧౦.  
 స చంచదైర్విరించం పదమపి భవేదాదరపదం వచో భవ్యం నవ్యం  
 యదకృత కృతీ శంకరగురుః, చకోరాళీ చంచూపుటదళితపూర్ణేందు  
 విగళత్సుధాధారాకారం తదిహ వయమి హేమహి ముహుః. ౧౧.  
 ద్యావాభూమిశివంకరైర్నవయశః ప్రస్తావసౌవస్తికైః పూర్వాఖర్ష  
 తపఃపచేళిమఫలై స్వర్వాధిముష్టింధయైః, దీనాఘ్యంకరణై ర్భవాయ  
 నితరాం వై రాయమాణైరలం కర్తీణం ప్రసితం త్వదీయభజనైస్సాన్వ  
 న్నామకీనం మనః. ౧౨. సంసారబంధామయదుఃఖశాంత్యై స ఏవ నస్త్యం  
 భగవానుపాస్యః, భిషక్తమం త్వా భిషజాం శృణోమీత్యుక్తస్య

కం గణసీయం - శి. ౧౦. తర్హి బ్రహ్మపదం భవతామాదరపదం స్యాన్నేత్యాహ నేతి-  
 ఆనేనేహము త్రార్థభోగవిరాగో దర్శితః. ఆథ శ్రవణోత్సుక్యం దర్శయతి-కృతీ శంకరగు  
 రుర్వద్భవ్యం కల్యాణాత్కం నవ్యం నవీనం వచనమకృత తద్విరహాతురచకోరపక్షీ-  
 నాం చంచూపుటైర్దళితాత్సూర్ణచంద్రాద్దళితాయాస్సుధాధారాయా ఆకార ఇవా  
 కారో యస్య తత్సువః పునర్వయమి హేమహి ఇచ్ఛామః. ౧౧. ద్యావాభూమ్యో  
 శ్శివం సుఖం కుర్వంతీతి తథా తైః నవీనస్యాసాధారణస్య యశసః ప్రస్తావస్య ప్రసంగ  
 స్య సౌవస్తికైః స్వస్తివాచకైః స్వస్తిత్యాహేత్యర్థే 'తదాహేతిమాశబ్దాదిభ్యష్టాగ్వాచ్య'   
 ఇత్యనేన తక్ ప్రత్యయః. పూర్వస్య పూర్వార్జితస్యానల్పతపసః పక్ష్యలైస్సర్వేషా  
 మాధీనాం ముష్టింధయైస్సారాకర్షకైస్సర్వై చ త ఆధయశ్చేతి వా దీనానా  
 మాఘ్యంకరణైర్భవాయ సంసారాయ నిత్యం వైరాయమాణైః వైరం కుర్వద్భిః శబ్ద  
 వైరేత్యాదినాకరోత్యర్థే క్యచ్. త్వదీయభజనైరలంకర్తీణం కర్తృత్వం. ని. 'కర్త  
 ఊమో లంకర్తీణ' ఇత్యమరః. మదీయం మనః ప్రసితం స్యాత్కథాభూతేషు త్వదీ  
 యభజనేషు తత్పరం స్యాదితి ప్రార్థనా 'ప్రసితోత్సుకాభ్యాం తృతీయా చ' ఇతి  
 తృతీయా. ని. 'తత్పరే ప్రసితాసక్తా' విత్యమరః. కః ప్రసితో నామ యస్తత్ర  
 నిత్యం ప్రతిబద్ధః కుత ఏతత్ సునోతిరయం బధాయత్యర్థే వర్తత ఇతి మహాభా  
 ష్యం - ఆనేన గురుశుక్రూషాకరణోత్సుక్యం స్వస్య దర్శితం - శా. ౧౨. నను తర్హి  
 యః కల్పిదేవ గురుస్త్యయా స్వాభీష్టసిద్ధయే సంసేవ్య ఇతి చేత్తత్రాహ. 'భిష  
 క్తమం త్వా భిషాం శృణోమీ'తి శ్రుత్యుక్తస్య సదాశివస్య య ఉదితః ఉక్తో  
 ౨వతారో ఆభూత్ ఉదయం ప్రాప్తో ౨వతార ఉదితావతార ఇతి వా స ఏవ త్వం  
 వైద్యానాం మధ్యే సదైవ్యస్యావతారభూతే భగవా న్నో౨స్తాకం సంసారబంధ

యో ౭భూదుదితావతారః. ౧౩. ఇత్యుక్తవంతం కృపయా మహాత్మా వ్యదీపయత్సన్న్యసనం యథావత్, ప్రావృత్తహంతః ప్రథమం వినేయం తం దేశికేంద్రస్య సంధనాఖ్యమ్. ౧౪. సంసారఘోరజలధే స్థరణాయ శశ్వత్సాన్యాత్రికీభవనమర్దయ మానమేనమ్, హంతో త్తమాశ్రమతరిమధిరోప్య పారం నిన్యే నిపాతితకృపారస కేనిపాతః. ౧౫. యేష్యన్యే ౭ముం సేవితుం దేవతాంశా జాతాస్తే ౭పి ప్రాయ ఏవం విరక్తాః, క్షేత్రే తస్మిన్నేవ శిష్యత్వమస్య ప్రాప్సుష్టం లోకరీత్యా ౭పి గంతుమ్. ౧౬. వ్యాఖ్యా మానమను త్తరాః పరిదశచ్ఛంకాకళంకాంకురా శ్చాత్తా విశ్వపవిత్ర చిత్ర చరితా స్తే వామదేవాదయః, యస్యైతస్య వినీతలోకతతిముద్ధర్తుం ధరిత్రీతలం

లక్షణరోగదుఃఖశాంత్యర్థముపాస్య ఇత్యర్థః. ఉ. ౧౩. ఇత్యుక్తవంతం బ్రాహ్మణ సూనుం మహాత్మా శ్రీశంకరాచార్యః కరుణయా విధివల్ సంన్యసనం వ్యదీపయల్ తం సంధనసంజ్ఞం దేశికేంద్రసాద్యం శిష్యం మహాంతః ప్రామః. ౧౪. తదిష్టం సమ్యక్ సాధితవానిత్యాహ—సంసారలక్షణస్య ఘోరసముద్రస్య తరణాయా నారతం సాన్యాత్రికీభవనమర్దయమానం పోతవణిక్ త్వం భవేతి యాచమాన మేనం సంధనం హంత తదానీమేవోత్తమాశ్రమతరీం సంన్యాసాశ్రమలక్షణాం నౌకామధిరోప్య పారం సీతవాక్ యతో నితరాం శిష్యేషు స్థాపితాయాః కృపాయా రస ఏవ కేనిపాతో నౌకాదండో యస్య. ని. 'నౌకాదండః క్షేపణీ స్యా దరిత్రం కేనిపాతక' ఇత్యమరః. నిపాతితః కృపారస ఏవ కేనిపాతో యేనేతి వా. ౧౫. ఏవం ప్రథమవినేయవృత్తాంతం విస్తరేణాభిధాయేతరేషాం సంక్షేపేణ తమాహ యేష్యన్యే చిత్సుఖానందగిర్వాదయో దేవతాంశా ఆముం శ్రీకంకరం సేవితుం యాతా స్తే ౭పి సంధనవత్ప్రియో విరక్తాస్తన్నవిముక్తక్షేత్రే ఏవ పటములస్థమహాదేవ శిష్యా ఆపి లోకరీత్యా ౭పి స్పష్టం శంకరాచార్య శిష్యా ఇతి ప్రసిద్ధిం ప్రాప్తుమస్య శిష్యత్వమాఫుః. 'శాలిన్యక్తా మ్నాతగా గోఽభిలాక్షైః'. ౧౬. ఏతదేవ స్ఫుటయతి వ్యాఖ్యేతి. మానమేవ వ్యాఖ్యా శిష్యాశ్చ శుకవామదేవాదయో విశ్వస్య పవిత్రం చ తచ్ఛిత్రం చ తచ్ఛరితం యేషాం లే ౭సుత్తరా ఉత్తరరహితాః యతః పరిదశస్తో వినాశం గచ్ఛన్తశ్శంకాకళంకానా మంకురా యేభ్యస్తే. 'చిత్రం పటతరోర్థాలే వృద్ధాశ్శిష్యా గురుర్యువా, గురోస్తు మానం వ్యాఖ్యానం శిష్యా స్తు చ్చిన్నసంశయా' ఇత్యుక్తత్వా లే ఏవ యస్య శిష్య శిష్యాస్తస్య ఏతస్య శ్రీశంక

ప్రాప్తస్యాద్య వినేయతాముపగతా ధన్యాః కిలాన్యాదుశ్చాః. ౧౭.  
 కేషస్సాధుభిరేవ తోషయతి నృణాం శబ్దైః పుమథార్థినో వాల్మీకిః  
 కవరాజ ఏష వివిధైరర్థైర్బహుః కల్పితైః, వ్యాచప్తే కిల దీర్ఘసూత్ర  
 సరణిర్వాచం చిరాదర్థదాం వ్యాసశృంకరదేశికస్తు కురుతే సద్యః  
 కృతార్థానహాః. ౧౮. చక్రితుల్యమహిమానముపాసాం చక్రిరే తమ  
 విముక్తనివాసాః, వక్రసృత్యనుసృతా మపి సాధీం చక్రురాత్మధిష  
 ణాం తదుపాస్త్యై. ౧౯. చండభాసురివ భానుమండలైః పారిజాత  
 ఐవ పుష్పజాతితః, వృత్రశత్రురివ నేత్రవారిజైశ్చాత్రపఙ్క్తిభిరలం  
 లలాస సః. ౨౦. ఏకదా ఖలు వియత్త్రిపురద్విట్యులలోచనహుతాశన  
 భానోః, విస్ఫులింగపదవీం దధతీషు ప్రజ్వలత్ప్రపనకాంతశిలాసు. ౨౧.

రస్య వినీతలోకమక్తిముద్ధరుమస్తిన్నర్త్యలోకే ప్రాప్తస్యేదాసీం శిష్యతాం ప్రాప్తా  
 ధన్యాః కిల యతో ఆన్యాదృశాస్సర్వతోవిలక్షణాః. శార్దూ. ౧౭. కేషాదిభ్యస్త  
 స్యాధిక్యం వర్ణయతి కేషో నాగస్సాధుభిశ్చబ్దైరేవ పుమథార్థినో నరాన్ తోష  
 యతి స తు పుమథప్రదానేన సద్యః కృతార్థాన్ కురుతే తథా ఏషః కవరాజో  
 వాల్మీకి రపి వితతైరయథార్థైర్బహుః కల్పితైరర్థైరేవ నృణాం తోషయతి తథా దీర్ఘ  
 సూత్రాణాం సరణిర్యస్య స వ్యాసోఽపి చిరాదతివిలంబేనార్థం పుమర్థం చ దదాతీతి  
 తాం వాచం వ్యాచప్తే శంకరశ్చాసౌ దేశికస్తవహో నృసన్ద్యః కృతార్థాన్ కురుతే.  
 ౧౮. విష్ణుతుల్యమహిమానం తం క్రిశంకరమవిముక్తే శివేన కదాప్యనిర్ముక్తే వాసో  
 యేహంలే నేవాం చక్రుః తదుపాసనాయాః ఫలం చ లేభురిత్యాహ వక్రమార్గమను  
 సృతామపి స్వీయాం బుద్ధిం తస్యోపాసనయా సాధీం కృతవంతః. స్వా. ౧౯. భాను  
 మండలైః కిరణమండలైః యథా చండభానుస్సూర్యశోభితే యథా చ పుష్పనిచయైః  
 పారిజాతః యథా చ నేత్రవారిజైస్సహస్రసంఖ్యాకనేత్రకమలైర్వృత్రశత్రుర్షిస్త  
 ద్వల్ శిష్యకంక్షిభిః క్రిశంకరోఽలమత్యర్థం లలాస బభాసే. రథో. ౨౦. ఆథేదాసీం  
 శివసంగమం వర్ణయితుం ప్రస్తాతి. ఏకస్మిన్కాలే ప్రజ్వలత్యూర్యకాంతశిలాసు వియ  
 త్త్రిపురద్విషో మహాదేవస్య ఫాలనేత్రభూతో యో హుతాశనో వన్నీప్తస్య భానోః  
 కిరణస్య విస్ఫులింగపదవీం దధతీషు సత్ప్విత్యాదినప్తమ్యంతానాం శంకరో జాన్తావీమభి  
 యయావతి వ్యవహితేనాన్వయః. స్వా. ౨౧. ఉరుభిర్తరీచిభిస్సరస్వతూర్వస్య సముద్ర  
 తూరస్య సృజి ప్రప్టరి పుసశ్చ సమీచీనానేకమణిభిః కుట్టిమో నిబద్ధఘామిః. ని. 'కుట్టి

దర్శయత్పురుమరీచిసరస్వతూర్పరసృజ్యపరమాయినీ భానా, సాధునైక  
 మణికుట్టిమమూర్ఛద్రశ్చిజాలకశిఖావలపింఛమ్. ౨౨. పంకజావళివలీన  
 మరాళే పుష్కరాంతరభిగత్వరమీనే, శాఖణోటరశయాభుశకుంఠే  
 శైలకందరశరణ్యమయూరే. ౨౩. శంకరో దివసమధ్యమభాగే పంకజో  
 త్వలపరాగకషాయామ్, జాన్తవీమభియయా సహ శిష్యైరాప్నీకం  
 విధివదేష విధిత్సుః. ౨౪. సోఽంత్యజం పథి నిరీత్య చతుర్భిర్భిషణై  
 శ్వభిరనుద్రుతమారాత్, గచ్ఛ దూరమితి తం నిజగాద ప్రత్యు  
 వాచ చ స శంకర మేనమ్. ౨౫. అద్వితీయమనవద్యమసంగం సత్య  
 బోధసుఖరూపమఖండమ్, ఆమనంతి శతశో నిగమాంతాస్తత్ర భేద  
 కలనా తవ చిత్రమ్. ౨౬. దండమండితకరా ధృతకుంఠాః పాటలాభ  
 వపసనాః పటువాచః, జ్ఞానగంధరహితా గృహసంస్థాన్వంచయంతి కిల

మోఽస్త్రీ నిబధ్ధా భూ' రితి హలాయుధస్తస్తిన్దుర్భతా వ్యాప్తేన రశ్మిచాలకేన శిఖా  
 వలస్య మయూరస్య పింఛం దర్శయతి భానావపరమాయిన్యపరస్మిన్నైష్ట్రైశాలికే  
 సతి. ౨౨. పంకజావళిషు విలీనేషు మరాళేషు హంసేషు సత్సు పుష్కరాంతరలమధ్య  
 మభిగత్వరే అభిగతవతి మినే మత్యే సతి శాఖానాం పుష్కాణాం ఛిద్రేషు శయా  
 భుషు సమ్యక్ నిద్రాం కుర్వత్సు పఠీషు సత్సు పర్వతానాం కందరా శరణ్యా యస్య  
 తథాభూతే మయూరే సతి. దివసమధ్యమభాగస్య వైతాని విశేషణాని. ౨౩. దివస్య  
 మధ్యమభాగే విధివదాన్వికం విధాతుమిచ్ఛుశ్చిష్యైస్సహ శంకరః పంకజోత్ప  
 లానాం పరాగేణ కషాయపర్ణాం జాన్తవీమభియయా. ౨౪. సః శ్రీశంకర  
 శ్చ చతుర్భిః భీషణై శ్వభిరనుపుత్రమంత్యజం చాండాలం మార్గమధ్యే సమీపే  
 నిరీత్య దూరం గచ్ఛేతి తమంత్యజం స్పష్టముక్తవాక్ స చాంత్యజ ఏనం శంకరం  
 ప్రత్యువాచ. ౨౫. యదువాచ తదాహ అద్వితీయమితి. తత్ర దూరం గచ్ఛేత్యుక్తి  
 రసంగతా భేదాభావాదిత్యాశయేనాహ 'ఏకమేవాద్వితీయం' 'ఏవ ఆత్మాఽపహత  
 పాప్తా' 'నిరవద్యం నిరంజనం' 'ఆసంగో హ్యయం పురుష' 'సృత్యం జ్ఞానమనంతం  
 బ్రహ్మ' 'విజ్ఞానమానంద' మిత్యాది శకశో వేదాంతా అద్వితీయాదిరూపమాత్మాన  
 మామనంతి తస్మిన్నాత్మని తవ వేదాంతిల్వేన ప్రసిద్ధస్య భేదకల్పనాస్తీత్యహా  
 ఽత్యాశ్చర్యమిత్యర్థః. ౨౬. తథా చ భేదకలనావాంస్త్యమప్యేవం విధయతి  
 పంక్తా నిబ్ధాసీతి ద్యోతయన్నాహ దండేన మండితాః అలంకృతా హస్తా యేషాం తే  
 ధృతకమండలవః పాటలా ఆభా యేషాం తథాభూతాని వస్త్రాణి యేషాం పటోవ్య  
 వాచో యేషాం తే జ్ఞానలేశేనావి రిరహితాః కిల కేచన యతివేషైః గృహసంస్థా

కేచన వేషైః. ౨౭. గచ్ఛ దూరమితి దేహముతాహూ దేహీనం పరి జహీర్షసి విద్వక్, భిద్యతేఽన్నమయతోఽన్నమయం కిం సాక్షీణశ్చ యతిపుంగవ సాక్షీ. ౨౮. బ్రాహ్మణశ్శపచభేదవిచారః ప్రత్యగాత్మని కథం తవ యుక్తః, బింబితేఽంబరమణౌ సురనద్యామంతరం కిమపి నాస్తి సురాయామ్. ౨౯. శుచిర్ద్విజోఽహం శ్వపచ ప్రజేతి మిథ్యా గ్రహస్తే మునివర్య కోఽయమ్, సంతం శరీరేష్వశరీరమేకముపేక్ష్య పూర్ణం పురుషం పురాణమ్. ౩౦. అచింత్యమవ్యక్తమనంత మాద్యం విస్ఫుత్య రూపం విమలం విమోహాత్, కళేబరేఽస్మి న్కరికర్ణ లోలా కృతిన్యహంతా కథ మావిరాస్తే. ౩౧. విద్యామవాప్యాపి విముక్తి

న్వంచయంతి. ౨౭. గచ్ఛ దూర మితి-శరీరం పరిత్యక్త మిచ్ఛసి ఉతాత్మాన మితి వికల్ప్య దూషయతి గచ్ఛ దూరమితి విదుష స్తవ నైతదుచితమితి ధ్వనయన్సంబోధయతి హేవిద్య స్మితి. తత్రాద్యం ప్రత్యాహాన్నమయాదన్నమయం కిం భిద్యతే నైవ భిద్యత ఇత్యర్థః. ద్వితీయం ప్రత్యాహ సాక్షీణశ్చ సాక్షీ నహి భిద్యతే త్వమేతత్ జ్ఞాతుం యోగ్యోసీత్యాశయేనాహ హేయతిపుంగవేతి. ౨౮. ప్రత్యగాత్మని భేదం దృష్టాంతే నాపి నిరాచక్షే బ్రాహ్మణశ్శపచభేదవిచారః దేహేంద్రియాదిభ్యోఽనేకేభ్యోజడేభ్య శ్చ ప్రాతిలోమ్యైనాంచతీతి ప్రత్యక్ సచాసావాత్మా చ తస్మిన్ తవాద్యైతవాదినః కథం యుక్తః న కథమపీత్యర్థః. యథా గంగాయాం మదిరాయాం చ ప్రతి బింబితేఽంబరమణౌ సూర్యే అంతరం కిమపి నాస్తి తద్వదిత్యర్థః. ౨౯. నన్వాత్మనో భేదకూన్యత్వేఽప్యతిపవిత్రస్య బ్రాహ్మణశరీరస్యాతిపావీష్టస్యాంత్యజశరీరస్య చ కథ మభేద ఇతిచే త్తత్రాహ-శుచి ర్ద్విజోఽహం హేశ్వపచ త్వం దూరంగచ్ఛేతి శరీరే వ్యనేకేష్వప్యేక మశరీరం కాలత్రయే శరీరసంబంధవినిర్దుక్తిమతవీవ పురాణం పురా ష్యభినవం పూర్ణం సజైకరసం పురుషం సంత ముపేక్ష్యాయం మిథ్యాభూత ఆగ్రహ స్తవ కః నాయం తవోచితో యతో మునిశ్రేష్ఠస్త్యమిత్యాశయవనానాహ హేముని వశ్యేతి-ఉపజాతి. ౩౦. స్వస్వరూపం విస్ఫుత్య ఊణభంగురే దేహేఽహంతా తీవా వానుచితేతి బోధయ న్నాహ అచింత్య మతః కేనాపి కరణేన న వ్యజ్యత ఇత్యవ్యక్త మత ఏవాసంతమతవీవాద్యం యత ఉపాధిమలకూన్యం స్వస్వరూపం మోహో దవివే కాద్విస్ఫుత్య గజకర్ణవచ్చంచలాకారేఽస్మి న్నునుభూయమానే కళేబరేఽహంభావః కథ మావిరాస్తే ప్రకటిభవతి వివేకినాం కేనాపి ప్రకారేణాస్యావిర్భావో న యుక్త ఇత్యర్థః. ౩౧. నను యద్యప్యేవం తథాఽపి లోకసంగ్రహేచ్ఛయేదం మయోక్త మితి

పద్యాం జాగర్తి తుచ్ఛా జనసంగ్రహేచ్ఛా, అహో మహాంతోఽపి మహేంద్రజాలే మజ్జంతి మాయావివరస్య తస్య. 32. ఇత్యుదీర్య వచనం విరతేఽస్తిం త్సత్యవాక్తదను విప్రతిపన్నః, అత్యుదారచరితోఽం త్యజ మేనం ప్రత్యువాచ స చ విస్మితచేతాః. 33. సత్యమేవ భవతా యదిదాసీం ప్రత్యనాది తనుభృత్ప్రీవరైతత్, అంత్యజోఽయ మితి సంప్రతి బుద్ధిం సంత్యజామి వచసాఽఽత్త్విదస్తే. 34. జానతే శ్రుతి శిరాంస్యపి సర్వే మన్వతే చ విజతేంద్రియవర్గాః, యుంజతే హృదయ మాత్మని నిత్యం కుర్వతే న ధిషణామపభేదామ్. 35. భాతి యస్య తు జగద్దృఢబుద్ధే స్సర్వ మప్యనిశ మాత్మతయైవ, సద్విజోఽస్తు భవతు శ్వపచో వా వందనీయ ఇతి మే దృఢనిష్ఠా. 36. యా చితిః స్ఫురతి విష్ణుముఖే సా పుత్తికావధిషు నైవ సదా

చే త్తత్రాహ. విముక్తిపద్యాం విముక్తిమార్గభూతాం విద్యాం ప్రాప్యాపి తుచ్ఛా జనసంగ్రహేచ్ఛా కిం జాగర్తి అహో ఆత్మాశ్చర్యం మాయావిసాం పరస్య క్రేష్టస్య తస్య పరమాత్మనో మహాతీంద్రజాలే భవదాదయో మహాంతోఽపి మజ్జంతీత్యర్థః. 32. ఏవ మంత్యజవచన ముదాహృత్య శంకరవాక్య ముదాహర్తు మాహ ఇతి వచన ముక్త్యాఽస్తి న్నంత్యజే విరామంగలే సతి తతః పశ్చా ద్విప్రతిపన్నోఽయ మంత్యజో భవతి సభవతీతి విప్రతిపన్నస్సత్యవచనోఽత్యుదారచరితో విస్మితచిత్త స్సచ శ్రీశంకర ఏన మంత్యజం ప్రత్యువాచాచ-సా. 33. యదువాచ తదాహ సత్య మితి. సత్య మంత్యజః కింతు దేహభృత్ప్రీవర ఇతి సూచనాయ సంబోధనం. 34. భేదకూన్యబుద్ధే రతిదుర్లభత్వాన్న కోఽప్యలంభనీయ ఇత్యాశయేనాహ—సర్వేఽనేకే శ్రుతిశిరాంసి శ్రవణేన తానంతి తథాఽనేకే విజితేంద్రియవర్గాః తాని మన్వతే చ మనసం కుర్వంతి తథాంతఃకరణమాత్మని నిత్యం యుంజతే నిదిధ్యాసనం కుర్వంతి తథాఽపి ప్రతిబంధకసద్భావాద్భేదకూన్యాం బుద్ధిం కేఽపి న కుర్వంతీత్యర్థః. 35. నను తిష్ఠత్వస్యేషాం వార్తా తవ బుద్ధి రపభేదాస్తి నవేత్యాశంక్యాహమపభేద ముద్ధిరిత్యుత్తర మనుచితం మన్యమానో 'నమో వయం బ్రహ్మిష్ఠాయ కుర్త' ఇతి యాజ్ఞవల్క్యైక్తిసుస్పృత్య వ్యాజేన సమాధితే యస్య తు దృఢబుద్ధే స్సర్వ మపి జగత్సదైవాఽఽత్త్వా వ్యతిరిక్తం భాతి స బ్రాహ్మణోఽస్తు శ్వపచోవా భవతు వందనీయ ఇతి మమ దృఢా నిష్ఠా. 36. న కేవలం వందనీయ ఏవ కింత్యేవం విధ స్సమ్యక్ జ్ఞానవాక్ సాక్షాత్తమ గురురేవేత్యాహ విష్ణుశివాదా యా

౨హమ్, నైవ దృశ్యమితి యస్య మనీషా పుల్కసో భవతు వా స  
 గురుర్దే. ౩౨. యత్ర యత్ర చ భవేదిహ బోధస్తత్తదర్థసమవేక్షణ  
 కాలే, బోధమాత్రమవశిష్టమహం తద్యస్య కీరితి గురుస్స సరో  
 మే. ౩౩. భాషమాణ ఇతి తేన కలావానేష నైక్షత తమంత్యజ  
 మగ్రే, ధూర్జటిం తు సముదైక్షత మాళిస్సూర్జదైందవకలం సహ  
 వేదైః. ౩౪. భయేన భక్త్యా వినయేన భృత్యా యుక్తస్సహర్షేణ చ  
 విస్మయేన, తుష్టావ శిష్టానుమతః స్తనైస్తం దృష్ట్వా దృశోర్లోచర  
 మప్యమూర్తిమ్. ౪౦. దాసస్తే౨హం దేహదృష్ట్వా స్తి శంభో  
 జాతస్తే ౨ంశో జీవదృష్ట్వా త్రిదృష్టే, సర్వస్యాత్మన్నాత్మదృష్ట్వా త్వ

చితిశ్చేతనం స్ఫురతి నైవ పుత్రికా పతంగికా తదవధిషు జంతుషు స్ఫురతి నైవ  
 కాలత్రయైష్యహం దృశ్యం తు నైవాస్తీతి యస్య మనీషా స చాండాలో వా  
 భవతు తథా ౨పి మమ గురుః. ౩౨. కిం బహునా తత్సవిత్సర్వో ౨పి మమ గురు  
 రిత్యాహ-ఆస్తి లోకే తత్తద్విషయానుభవకాలే యత్ర యత్ర విషయే జ్ఞానం భవే  
 త్తత్సర్వం మిథ్యాభూతం సర్వోపాధిబాధేనావశిష్టం జ్ఞానమాత్రమహమేవ న  
 మత్తః కిమపి వ్యతిరిక్తమస్తీతి యస్య బుద్ధిస్స యః కశ్చిదపి సరో మమ గురుః ఏతేన  
 గచ్ఛ దూరమితి మయా దేహజీహ్నయా నోక్తం నాప్యాత్మజీహ్నయా ౨పి తు ఉభ  
 యతాదాత్ప్యాధ్యాసవజ్జీహ్నయా స చ తప నాస్తి చేత్స్త్వి త్వమపి మమ గురురే  
 వేత్యాక్షేపా ౨పి పరివృతో వేదితవ్యః. ౩౩. ఏవం నిర్వ్యభీకం భాషమాణస్త్యక్తాం  
 త్యజవిగ్రహం ప్రకటితస్వస్వరూపం మహాదేవం దదర్శేత్పాపేషామేవం ప్రకారేణ  
 తేన సహ భాషమాణ ఏష శ్రీశంకరః తమంత్యజమగ్రే న దదర్శ కింతు మాళౌ  
 శిరసి స్ఫురంతీ చంద్రకలా యస్య తం చతుర్భుజేదైస్సహితం ధూర్జటిం మహాదేవం  
 సందృష్టవాత్. నను శ్రీశంకరాదన్యస్య శివస్యాభావతక్రమేవముచ్యత ఇతి చేత్ర  
 త్రాహ-కళావాత్ జ్ఞానకళావతారస్య శంకరస్యావతారపురుషేణ సహ వ్యాసస్య  
 విష్ణునేవ సంవాదాదికం సంభవత్యేవేతి భావః. ౩౪. దృష్ట్వా యథాభూతో యత్ర  
 తవా తదాహ - తం దృష్ట్వా భయేన భక్త్యా వినయేన హైర్యేణ హర్షేణ విస్మయేన  
 చ యుక్తశిష్టానుమతశ్రీశంకరో నేత్రయోర్విషయమస్తా భూమ్యాద్యా మూర్త  
 యో యస్య తం మహాదేవం స్తవైస్తుష్టావ. ఉపశాలిపుత్రమ్. ౪౦. దేహదృష్ట్వా తవ  
 దాసో ౨హమస్మి యతశ్శం సుఖం భవత్సన్తాదితి శంభుస్తవమేవ స్వామిత్వగుణ  
 యుక్త ఇతి సూచయన్నాహ-శంభో ఇతి - జీవదృష్ట్వా౨హం తవాంశో కాతః, నను

మేవేత్యేపం మే ధీర్నిశ్చితా సర్వశాస్త్రైః. రగ. యదాలోకాదంత  
 ర్భూహిరపి చ లోకో వితిమిరో న మంజూషా యస్య త్రిజగతి న  
 శాణో న చ ఖనిః, యతంతే చై కాంతం రహసి యతయో యత్ప్రీణ  
 యినో .నమస్తస్యై స్వస్యై నిఖలనిగమో త్తంసమణయే. ర.౨. అహో  
 శాస్త్రం శాస్త్రాత్కిమిహ యది న శ్రీగురుకృపా చితా సా కిం కుర్యా  
 న్నును యది న బోధస్య విభవః, కిమాలంబశ్చాసౌ న యది పర  
 తత్త్వం మమ తథా నమస్వస్యై తస్యై యదవధిరహాశ్చర్యధిషణా. ర.౩.  
 ఇత్యుదారవచనైర్భగవంతం సంస్తువంతమథ చ ప్రణమంతమ్, బాష్ప

కథం నిరవయవస్య మమాంశ స్త్యమితి చేద్యథా సర్వేంద్రియశూన్యస్యాపి తవ సూర్య  
 చంద్రపహ్నిలక్షణత్రినేత్రవిగ్రహవత్త్వం తథా మాయయా తవాంశస్యాపి సంభ  
 వాదిత్యాశయన సంబోధయతి-త్రిదృష్టఇతి - శుద్ధాత్పదప్రత్యయ తు త్వమేవ త్వదనస్య  
 వివాహం తత్త్వమస్యాదిశ్రుతేః తత్ర యోగ్యం సంబోధనం సర్వస్యాత్పన్నితీత్యేవం  
 ప్రకారేణ సర్వశాస్త్రైర్బుద్ధిర్నిశ్చయం ప్రాప్తా. శాలిసీ. రగ. ప్రసిద్ధశిరోభూ  
 షణమణితో వ్యతిరేకం దర్శయన్ స్వాభిన్నం శివం నమస్కరోతి - యదితి - ప్రసి  
 ద్ధస్య తాదృశమణేరాలోకాదృహిరేవ లోకో వితిమిరో మంజూషాపేటాశాణో  
 నికషః ఖనిశ్చ్యుతభిరప్రార్థనా ప్రసిద్ధస్య మణేః ప్రసిద్ధా. ఆత ఏతన్నాదత్యుత్క్రా  
 ప్తాయ తస్యై తత్పదలక్ష్యాయ నిఖలనిగమశిరోభూషణమణయే స్వస్యై త్వంపదలక్ష్య  
 భిన్నాయ నమః ప్రహ్నిభావోఽస్తు యస్య ప్రకాశాదనర్పహిరసి చ లోకో వితి  
 మిరో 'యస్య భాసా సర్వమిదం విభాతీతి శ్రుతేః. త్రిజగతి యస్య మంజూషా నాస్తి  
 నాపి శాణో నాపి ఖనిః యత్ప్రీణయినో యస్మిన్నీతిమంతశ్చ యతయో రహస్యే  
 కాంతే భృశం యతంతే తస్యై ఇత్యర్థః. శి. ర.౨. గురుకృపయా శాస్త్రాల్లభ్యస్య తత్త్వ  
 జ్ఞానస్యాలంబనమఖండైకరసం సృతత్త్వం నమస్యతి అహోశాస్త్రం పరమతత్త్వబోధ  
 కత్వాద్ధస్యతమం యద్యప్యేవంవిధం శాస్త్రం తథాఽపి యది శ్రీగురుకృపాఽస్మిన్  
 లోకే శిష్యే వా న స్యాత్త్వస్మి శాస్త్రాత్కిం న కిమపీత్యర్థః, చితా సంచితా సంపాదితా  
 సా గురుకృపా కిం కుర్యాత్ కిం ఫలం దాస్యతి యది తత్త్వజ్ఞానస్య విశేషణోద్భవో  
 నాస్తి బోధానుత్పాదికా సాఽపి నిష్ఫలైవేత్యర్థః. తథాఽసౌ బోధశ్చ కిమాలంబ  
 ఆలంబనశూన్య ఏవ యది మమ పరతత్త్వం న స్యాత్తన్నాత్తత్త్వజ్ఞానాలంబనభూతాయ  
 పరతత్త్వాయ స్వాభిన్నాయ తస్యై పరమాత్మనే నమః తచ్ఛేత్యస్య తన్నాదిత్యర్థో వా.  
 ఇహ జగత్యాశ్చర్యబుద్ధిర్వత్సర్యంతా యన్నాత్పర ఆశ్చర్యబుద్ధివిషయో నాస్తీత్యర్థః.  
 ర.౩. ఏవం స్తువంతం శ్రీశంకరం ప్రతి మహాదేవో యదుక్తవాంస్తద్ధర్మయతుమాహ-

పూర్ణనయనం మునివర్యం శంకరం సబహుమానమువాచ. ౪౪. అస్తదాదిపదవీమభజస్త్యం శోధితా తవ తపోధననిషా, బాదరాయణ ఇవ త్వమపి స్యాస్పద్వరేణ్య మదసుగ్రహపాత్రమ్. ౪౫. సంవిభజ్య సకలశ్రుతిజాలం బ్రహ్మసూత్రమకరోదనుశిష్యః, యత్ర కాణభుజసాంఖ్యపురోగాణ్యుద్భృతాని కుమతాని సమూలమ్. ౪౬. తత్ర మూఢమతయః కలిదోషా ద్ద్విత్ర వేదవచనోద్వలితాని, భాష్య కాణ్యరచయన్ బహుబుద్ధైర్దూష్యతాముపగతాని చ కైశ్చిత్. ౪౭.

తద్భవా న్విదితవేదశిఖార్థస్తాని దుర్జతిమతాని నిరస్య, సూత్రభాష్య మధునా విదధాతు శ్రుత్యుపోద్బలితయు క్త్యభియు క్తమ్. ౪౮. ఏతదేవ విబుధైరపి సేంద్రైరర్చనీయ మనవద్య ముదారమ్, తావకం కమల

ఇతీతి. స్వా. ౪౪. యదువాచ తదాహ - అస్తదాదితి - అభజః ప్రాప్తవాససి హే సతాం మఖ్యే శ్రేష్ఠ వ్యాస ఇవ త్వమపి మదసుగ్రహపాత్రం స్యా ఇత్యాశీర్వాదః. ౪౫. సూత్రభాష్యరచనే నియోక్తముపక్రమతే అనుశిష్యస్సమ్యక్ శిషీతః ఆను పశ్చాత్ శిష్టా యస్తాదితి వా సర్వశిష్టాగ్రణీర్వేదవ్యాసో వేదకదంబం సమ్యగ్విభజ్య బ్రహ్మంధైకరసం సూచ్యతే యన తత్రథా. \* 'అథాతో బ్రహ్మణిషాసా' 'జన్మాద్యస్య యతః' 'కాస్త్రయోనిత్వాత్' 'తత్తు సమన్వయా'ది త్యేవమాదిరూఢమకరో శిష్యో ౭ను పశ్చాదకరోదితి వా. యత్ర బ్రహ్మసూత్రే కాణాదసాంఖ్యపాతంజలప్రభృతీని కుమతాని సమూలమున్నూలితాని తత్రేతివరేణాన్వయః. ౪౬. తత్ర బ్రహ్మసూత్రే మూఢమతయః కలిదోషాద్దూష్యాం త్రిభిర్వా వేదవచనైరుద్బలితాని ఉపకృతాని భాష్యకాణి కుస్మిత భాష్యాణి ఆరచయన్ కృతవంతః కైశ్చిత్ బహు బుద్ధం క్షాతం యైస్తైర్దూష్యతాం చోపగతాని. ౪౭. తత్రస్తాద్విదితో వేదాస్తానా మర్థోయన తథాభూతో భవాన్ తాని కుబుద్ధీనాం మతాని నిరస్య సూత్రభాష్యం విదధాతు విధా లాట్. భాష్య లక్షణం. 'సూత్రార్థో వర్ణ్యతే యత్ర వాక్యైస్సూత్రానుకారిభిః, స్వపదాని చ వర్ణ్యంతే భాష్యం భాష్యవిదో విదు'దితి సాగరాదివర్ణనస్య భాష్యత్వవ్యాప్యత్రయే సూత్ర మిత్యుక్తం వార్తికస్య తత్త్వనిరాసాయ సూత్రానుకారిభిరితి వృత్తేస్తత్త్వవ్యాప్యత్యర్థ ముక్తం స్వపదానీతి. ఇతరభాష్యేభ్య ఉత్కృష్టతాబోధనాయ విశిష్యై సమగ్రక్రమిభి రుద్బలితాభిర్యుక్తిరీరాసమంతాద్యుక్తం. ౪౮. నను మయా క్రియమాణం భాష్యమపి కేహంచినాదరాస్పదం స్యాప్యేత్త్వై కిమర్థం కర్తవ్యమితిచేత్తత్రాహ - ఏతదేవ తావకం భాష్యమింద్ర సహితై ర్నేవైరపృచ్ఛీయం భజిష్యతి ఆశిశ్టాన్తస్మయ్యైరర్చనీయం

యోనిసభాయామప్యవాప్యతి వరాం వరివస్యామ్. ౪౯. భాస్కరా  
 భినవగుప్తపురోగాన్ నీలకంఠగురుమండనముఖ్యాన్, పండితానథ  
 విజిత్య జగత్యాం ఖ్యాపయాద్వయమతే పరతత్వమ్. ౫౦. మోహ  
 సంతమసవాసరనాథాం స్తత్రతత్ర వినివేశ్య వినేయాన్, పాల  
 నాయ పరతత్వసరణ్యా మాముపైష్యసి తతః కృతకృత్యః. ౫౧.  
 ఏవమేన మనుగృహ్య కృపావా నాగమైస్సహ శివోఽంతరధత్త,  
 విస్థితేన మనసా సహ శిష్యై శ్శంకరో ఽపి సురసింధుమయాసీత్.  
 ౫౨. సన్నిపృత్య విధిమాహ్నికమీశం ధ్యాయతో గురుమథాఖిల  
 భాష్యమ్, కర్తుముద్యత మభూద్గుణసింధో ర్తాసనం నిఖిలలోక  
 హితాయ. ౫౩. కర్తృత్వశక్తిమధిగమ్య స విశ్వనాథాత్కాశీపురా  
 న్నిరగమత్త్వవికాసభాజః, ప్రీతస్సురోజముకుళాదివ చంచరీకం నిర్బం  
 ధతస్సుఖమవాప యథా ద్విజేంద్రః. ౫౪. అద్వైతదర్శనవిదాం భువి

భవిష్యతీతి కిము వక్తవ్యం యతో నిర్దోషముదారం చ న కేవలం సేంద్రకేదైరేవార్ప  
 నీయం భవిష్యత్యపి తు చతుర్ముఖసభాయామపి శ్రేష్ఠాం పూజాం ప్రాప్యతీత్యర్థః. ౪౯.  
 కించ భాస్కరో భేదాభేదవాదీ ఆభినవగుప్తః కాత్లో నీలకంఠో భేదవాదీ తైవగురుః  
 ప్రభాకరో మండనమిశ్రో భాట్టమతానుయాయీ ఏతదాదీన్నండితానథ భాష్యకరణా  
 నంతరం విజిత్య పృథివ్యామద్వయమతే పరతత్వం ఖ్యాపయాద్వయబుద్ధే ఇతి సంబో  
 ధనం వా. ౫౦. కించ మోహాలక్షణసంతమసభానూన్ శిష్యాన్ తస్మిన్ తస్మిన్దేశే  
 పరతత్వసరణ్యాః పాలనాయ సంస్థాప్య తదనంతరం కృతమవతారకృత్యం యేన  
 స మాముపైష్యసి. ౫౧. ఏవమేనం శ్రీశంకరమనుగృహ్య కృపావాన్ శివో వేదై  
 స్సహాంతర్ధానమగాల్ శంకరో ఽపి విస్తయయన్తేన మనసా శిష్యైస్సహ స్వర్ణదీం  
 గంగాం ప్రత్యగచ్ఛత్. ౫౨. అన్తికవిధిం సన్నిపృత్య గురుమీశం మహాదేవం  
 ధ్యాయతో గుణసముద్రస్య శ్రీశంకరస్య మానసం సర్వలోకహితాయ సమ్యగుద్యత  
 ముద్యక్త మభూత్. ౫౩. స విశ్వనాథాత్కర్తృత్వశక్తిం ప్రాప్య ప్రీతస్సున్ ఆవికాస  
 భాజః కాశీపురాన్నిరగమత్ చంచరీకనిర్బంధతో గంధలుబ్ధభ్రమరనిర్బంధనరూపాత్స  
 రోజముకుళాదివేతి పూర్ణోపమా యథా పక్షిణామింద్రో హంసో నిర్గత్య సుఖమా  
 ప్నీతి తథా ఽయం బ్రాహ్మణేంద్రస్సుఖం ప్రాప. ప్రత్యవయవముపమావాచకోపాదా  
 నాదినేత్రేయముపమా. ౪. ౫౪. భువి అద్వైతకాన్త్రవిదాం సార్వభౌమో య  
 శ్చక్రవర్తీ ఏవ శ్రీశంకరో గచ్ఛతీత్యశ్శుంద్రబింబాత్తకం క్వేతచ్ఛత్రమస్తాచలే

సార్వభౌమో యాత్యేష ఇత్యుడువబింబసితాతపత్రమ్, అస్తాచలే  
 వహతి చారు పురః ప్రకాశవ్యాజేన చామర మధాదివ దిక్కు  
 కాంతా. ౧౫౫. శాంతాం దిశం దేవనృణాం విహాయ నాన్యా దిగస్తై  
 సమరోచతాద్ధా, తత్ర త్యతీర్థాని నిషేవమాణో గంతుం మనోఽథా  
 ద్భదరీం క్రమాత్సః. ౧౫౬. తేనాన్వవర్తి మహతా క్వచిదుష్టశాలి  
 శీతం క్వచిత్క్వచిదృజు క్వచిదప్యరాళమ్, ఉత్కంటకం క్వచిదకంట  
 కవత్క్వచిచ్చ తద్వర్త మూర్ఖజనచిత్త మివావ్యవస్థమ్. ౧౫౭. ఆత్తాన  
 మక్రియమపవ్యయమిషీతాపి పాంథైస్సమం విచలితః పథి లోక  
 రీత్యా, ఆదత్పలాని మధురాణ్యపిబత్ప్రయాంసి ప్రాయాదుపావిశ  
 దశేత తథోదతిష్ఠత్. ౧౫౮. తేన వ్యసీయత తదా పదవీ దవీయస్యా  
 సాదితా చ బదరీ వనపుణ్యభూమిః, గౌరీగురుస్రవదమందఝరీపరీతా  
 ఘేలత్సురీయుతదరీ పరిభాతి యస్యామ్. ౧౫౯. స ద్వాదశే వయసి

వహతి సతి పురః ప్రకాశవ్యాజేన దిక్కుకాంతా దిగ్లక్షణా శోభనా కాంతా చామరం  
 వ్యధాదివ పాఠాంతరే ముఖేన దిక్ వ్యధాదిలి వ్యాఖ్యేయం. ౧౫౫. దేవనరాణాం  
 శాంతాముత్తరాం దిశం విహాయాన్యా దిగస్తై సాక్షాన్న సమరోచత. 'ఉదీచ  
 ఉత్సృజత్యేషా వై దేవమనుష్యాణాం శాంతా దిగ్లితి శ్రుతేః. తస్మాత్తత్రత్యతీర్థాని  
 నిషేవమాణః క్రమాద్భదరీం గంతుం స మనోఽథాత్ ఇంద్రవక్త్రా. ౧౫౬. క్వచి  
 దుష్టశాలి క్వచిత్ శీతం క్వచిదృజు క్వచిత్కంటిలం. ని. 'అరాళం కుటిలే సర్జరసే  
 సమదదంలిసీ' తి మేదిసీ. క్వచిత్ ఊర్ధ్వముఖకంటకయుక్తం క్వచిచ్చ కంటకవి  
 ర్ముక్తం మూర్ఖజనచిత్తవత్ వ్యవస్థావర్జితం వర్జ్య పంథాస్తేన మహతాఽన్వవర్తి అను  
 సృతం. ప. ౧౫౭. ఆక్రియమపవ్యయమాత్తానమిషీతాపి పాంథైస్సమా విచలి తస్మిన్  
 మాగ్నే లోకరీత్యా మధురాణి ఫలాని ఆదత్ భక్షణార్థస్యాదధాతోల్లజి 'అదస్సర్వేషా'  
 మిత్యప్తస్సార్వభౌతుకస్యాడాగమే రూపం. మధురాణి జలాని అపిబత్ ప్రాయాత్  
 గమనం కృతవాత్ ఉపావిశదుపవిష్టవాత్ అశేత శయనం కృతవాత్ తథోదతిష్ఠత్  
 ఉత్థానం కృతవానిత్యర్థః. ౧౫౮. దవీయసీ పదవీ తేన వ్యసీయత సుదూరం పర్వతి  
 క్రాంతవాత్ వనపుణ్యభూమిర్బదరీ అసాదితా చ గౌరీగురోర్నిమాలయాత్సప్రీవంతీభిర  
 మందఝరీభిర్వాప్తా యస్యాం బదర్యాం ఘేలంతీభిస్సురాంగనాభిర్ముక్తా దరీ పరిభాతి.  
 ౧౫౯. స శ్రీశంకరో ద్వాదశే వయసి తత్ర బదర్యాం సమాధినిష్ఠైః షడ్భిః 'క్షుత్ప్రీపాసే  
 జరామృత్యు శోకమోహా పదూర్చయ' ఇత్యుక్తపదూర్చిస్తథా త్వక్ చర్మమాంసాస్థి

తత్ర సమాధిపైర్బృహ్మార్షిః శ్రుతిశిరో బహుధా విచార్య, షడ్భి  
 శ్చ సప్తభిరథో నవభిశ్చ ఖన్నైర్భవ్యం గభీరమధురం ఫణతి స్త  
 భాష్యమ్. ౬౦. కరతలకలితాద్వయాత్తతత్త్వం ఊపితదురంత  
 నిరంతనప్రమోహమ్, ఉపచిత ముదితోదితైర్గుణౌఘై రుపని  
 పదా మయ ముజ్జహార భాష్యమ్. ౬౧. తతో మహాభారతసార  
 భూతా స్సవ్యాకరో ద్భాగవతీ శ్చ గీతాః, సనత్సు జాతీయ  
 మసత్సుదూరం తతో సృసీంహస్య చ తాపనీయమ్. ౬౨. గ్రంథా  
 న సంఖ్యాం స్తదనుపదేశసహస్రికాదీన్ వ్యదధా త్సుకీడ్యః, శ్రు  
 త్వా ఒర్థవిద్యా నవివేకపాశాస్తుక్తా విరక్తా యతయో భవంతి.  
 ౬౩. శ్రీశంకరాచార్య రవా పుదేత్య ప్రకాశమానే కుమతి

మేదోమజ్జారేతోభిస్సప్తధాతుభిః పంచజ్ఞానేంద్రియాణి చత్వార్యంతఃకరణానీతి నవ  
 భిశ్చ జ్ఞానేంద్రియపంచకం కక్షేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకమంతఃకరణచతుష్టయం  
 సగుణభూతపంచకం ప్రకృత్యష్టకం వా ఒవిద్యాకామః కరోపాసనాచేతి నవభిరితి వా  
 ద్వాలైర్వా నవభిశ్చ ఖన్నైర్బృహ్మార్షిభిర్వేదాంతం బహుధా విచార్య భవ్యం శుభం  
 గంభీరం చ తన్నధురం చ సూత్రభాష్యం ఫణతి స్త షడ్భి శ్చ సప్తభిరథో నవభిశ్చ  
 ఖన్నైర్భవ్యం యోగ్య మితి వా. ని. 'భవ్యం శుభే చ సత్యే చ యోగ్యే భావని చ  
 త్రిప్సి'తి మేదినీ. ౬౦. 'ఉపనిషదామపి భాష్యం కృతవానిత్యాహ కరతలే కలితం  
 ప్రకాశితమాత్మతత్త్వం యేన ఊపితో దురంతశ్చిరంతనో ఒనాదిభూతో మోహో  
 యేన ఉదయం ప్రాప్తైరుక్తగుణౌఘైరుపచితం యుక్తం - దేహాభిమానాదిదుఃఖాని నిశ్చ  
 యేన నిషాదయతి విసారయతి శిథిలయతి. పరం చ బ్రహ్మ ప్రత్యగాత్మత్వేన నితరాం  
 గమయతి సర్వానర్థమూలభూతా మవిద్యా మత్యంతమపనాదయత్యున్మలయతీత్యుప  
 నిష ద్భృహ్మవిద్యా తత్ప్రతిపాదకానాం ఈశకేనకతప్రశ్నముండక మాంధూక్య  
 తైత్తిరీయైతరేయ ఛాందోగ్యబ్రహ్మదారణ్యాఖ్యానాం వేదాంతానాం భాష్యముజ్జ  
 హార కృతవాన్. పు. ౬౧. తతస్తదనంతరం మహాభారతస్య నిఖలవేదార్థప్రకాశ  
 కస్య సారభూతాః భగవద్గీతాస్స వ్యాఖ్యాతవాన్ తతో భారతస్థసనత్సుజాతీయ  
 మనతాం సుదూరమలభ్యం తతశ్చోత్తరనృసీంహతాపనీయం వ్యాకరోత్-ఉపజాతి.  
 ౬౨. తదను తతః పశ్చాదుపదేశసహస్రికాదీనసంఖ్యాతాన్ గ్రంథాన్ సుధీభి  
 స్తుత్యః పరమార్థజ్ఞ శ్రీశంకరో వ్యదధాత్ యాన్ గ్రంథాన్ శ్రుత్వా  
 విరక్తా యతయో ఒవివేకపాశాస్తుక్తా భవంతి. ౬౩. శ్రీశంకరాచార్యసూర్య ఉద

ప్రణీతాః, వ్యాఖ్యాంధకారాః ప్రశయం సమీయుద్ధుర్వాదిచంద్ర  
 ప్రభయాఽవియుక్తాః. ౬౪. అథ ప్రతీందుర్విధివద్వి నేయానధ్యాప  
 యామాస స నైజభాష్యమ్, తర్కైః పరేషాం తరుణైర్వివస్వన్త రీచిభి  
 స్సింధువదప్రశోష్యమ్. ౬౫. నిజశిష్యహృదబ్జభాస్వతో గురువర్యస్య  
 సనందనాదయః, శమపూర్వగుణైరశుశ్రువ న్క-తిచిచ్ఛిష్యగణేషు  
 ముఖ్యతామ్. ౬౬. స నితరామితరాశ్రవతో లసన్నియమమద్భుత  
 మాప్య సనందనః, శ్రుతనిజశ్రుతికో ఽప్యభవత్పునః పిపతిషుర్లహ  
 నార్థవివిత్యయా. ౬౭. అద్వంద్వభక్తిమముమాత్తపదారవిందద్వంద్వే  
 నితాంతదయమాసమనా మునీంద్రః, ఆమ్నాయశేఖరరహస్యనిధాన  
 కోశ మాత్మీయకోశమఖలం త్రిరపాతయత్తమ్. ౬౮. ఈర్ష్యా  
 భరాకులహృదా మితరాశ్రవాణాం ప్రఖ్యాపయ న్ననుపమామద  
 సీయభక్తిమ్, అభ్రాపగాపరతటస్థ మముం కదాచి దాకారయన్నిగ

యం ప్రాప్య ప్రకాశమానే సతి దుర్వాది చంద్రప్రభయా అవియుక్తాస్సహితాః  
 కుముద్ధిభిః ప్రణీతా వ్యాఖ్యాంధకారాః సమ్యక్ లయం ప్రాప్తుః. ౬౪. అథాసంత  
 రం పరేషాం వాదినాం తర్కైస్తరుణైస్సుర్యకిరణైస్సముద్రవత్ శోషయితుమశ  
 క్యం స్వీయం భాష్యం సప్రతీందుర్విధివచ్ఛిష్యానధ్యాపయామాస. ౬౫. నిజ  
 శిష్యహృదయకమలభానోద్గురువర్యస్య శిష్యగణేషు ముఖ్యతాం కేచిత్ సనందనా  
 దయశ్చమాదిగుణైరశుశ్రువత్ అభ్యుత్తసంతః - వియోగినీ. ౬౬. స సనందన  
 ఇతరాశ్రవతో ఇతరేభ్య ఆశ్రవేభ్యో వచనస్థితేభ్యశ్చిష్యేభ్యః. ని. 'ఆశ్రవో ఽంగీ  
 కృతా క్షేత్రే నాన్యవద్వచనస్థిత' ఇతి మేదిసీ-నితరాం లసన్ సన్ శ్రుతా నిజశ్రుతి  
 స్సృవేదో యేన స తథావిధో ఽపి గహనార్థస్య విజ్ఞానేచ్ఛయా ఽద్భుతం నియమం  
 ప్రాప్య పునః పఠనేచ్ఛురభవత్ ఇతరాశ్రవతో ఽద్భుతం లసంతం నియమమాప్యే  
 తి వా-ద్రుతవిలంబితం వృత్తం. ౬౭. ఆత్మపదారవిందయుగళే ఽద్వంద్వారాగ ద్వేషా  
 దిద్వంద్వవినిర్దుక్తా భక్తిర్యస్య తమముం సనందనం నితాంతమత్యంతం దయమానం  
 దయాం కుర్వాణం మనో యస్య స మునీంద్రః వేదాంతరహస్యస్య నిధానం స్థాపనంతస్య  
 కోశం పాత్రమాత్మీయగ్రంథం సర్వం త్రిరపాతయత్ త్రివారం పాఠితవాక్-వ. ౬౮. ఈర్ష్యా  
 భరేణాకులం హృదయం యేషామితరాశ్రవాణాం సతాం మధ్యే వాఽనుపమా  
 మముష్య సనందనస్య భక్తిం ప్రఖ్యాపయన్నభ్రాపగా ఆకాశనదీ గంగా. ని. 'ఆశ్రం  
 మేఘే చ గగనే ధాతుభేదే చ కాంచనే' ఇతి మేదిసీ-తస్యాః పరతటస్థమముం సనంద

మశేఖరదేశికేంద్రః. ౬౯. సంతారికా ౭నవధిసంస్కృతినాగరస్య కిం  
 తారయేన్న సరితం గురుపాదభక్తిః, ఇత్యంజనా ప్రవిశతస్సలిలం  
 ద్యుసింధుః పద్మాన్యదంచయతి తస్య పదే పదే స్త. ౭౦. పాథోరు  
 హేషు వినివేశ్య పదం క్రమేణ ప్రాప్తోపకంఠమముమప్రతిమాన  
 భక్తిమ్, ఆనందవిస్తయనిరంతనిరంతరో ౭సావాల్లిష్య పద్మపద నామ  
 పదం వ్యతానీత్. ౭౧. తం పాతయంత మనవద్యతమాత్మవిద్యాం  
 యే తు స్థితాస్సదసి తత్త్వవిదాం సగర్వాః, ఆచిక్షిపుః కుమతపాశు

నం కదాచిద్వేదాంతదేశికేంద్ర ఆహూతవాః. ౬౯. ఆనవధిసంసారసాగరస్య  
 సంతారికా గురుచరణభక్తిః నదీం కిం న సంతారయేదపి తు తారయేదేవేతి విచార్య  
 శీఘ్రమేవ జలం ప్రవిశతస్తస్య గురుభక్తస్య పదేపదే గంగా పద్మాని ఉదంచయతి  
 స్తోజ్జ్ఞాంభయామాన. ౭౦. జలరుహేషు క్రమేణ పదం వినివేశ్య ప్రాప్తసమీపం  
 తమమునుపమభక్తిం ఆనందవిస్తయాభ్యాం నిరంతరనిరంతరో ౭త్యంతం పరిపూర్ణో  
 ౭సావాలింగ్య పద్మపాదేతి నామ పదం వ్యతానీద్విస్తారికవాః. ౭౧. ఆనవద్య  
 తమామాత్మవిద్యాం పాతయంత తం శ్రీశంకరం తత్త్వవిదాం సదసి యే తు కేచిత్స  
 గర్వాః కుమతే పాశుపతే ౭భిమానో యేషాం వివేకలక్షణస్య వృక్షస్యాగ్రే దావాగ్ని  
 వదాచరంతః స్థితాస్తే చిక్షిపురాక్షేపాః కృతవస్తః తథాహి కార్యకారణయోగ  
 విధిదుఃఖాంతాః పంచ పదార్థాః పశుపతినేశ్వరేణ మోక్షాయోపదిష్టాః తత్ర కార్యం  
 మహదాదికారణం ప్రధానం యోగస్సమాధిః విధిస్త్రీషవణస్నానాదిః దుఃఖాన్తో  
 మోక్షః ప్రధానముపాదానకారణం పశుపతీశ్వరో నిమిత్తకారణం 'స ఈక్షాం  
 చక్రే స ప్రాణమృజతే' త్యాదిశ్రుతిషు ఈక్షాపూర్వకకర్తృత్వశ్రవణాదీక్షాపూర్వ  
 కంచకర్తృత్వం నిమిత్తకారణేషేవ కులాలాదిషు దృష్టం అనేకకారకపూర్వికాయా  
 శ్చ క్రియాయాః ఫలసిద్ధిలోకే దృష్టా స చ న్యాయ అదికర్తృత్వసి సంక్రామయితుం  
 యుక్తః కించ యథేశ్వరాణాం రాజవైవస్వతాదీనాం నిమిత్తకారణత్వమేవ కేవలం  
 ప్రతీయతే తద్వత్పరమేశ్వరస్యాపి నిమిత్తకారణత్వమేవ కించ సావయవమచేత  
 నమశుద్ధమిదం జగల్లక్షణం నానేపలక్షణబ్రహ్మోపాదానకం సంభవతి రుచకాదీ  
 నాం మృద్వికారత్వదర్శనాత్. ఆపి చ యది దుఃఖమోహోద్యాత్తకం కార్యం బ్రహ్మో  
 పాదానకం స్యాత్త్వై ప్రళయే స్వోపాదానేన బ్రహ్మణా౭విభాగమాపద్యమానం  
 కారణమాత్మీయేన దోషేణ దూషయేదతో ౭నమంజసమిదం జగతో బ్రహ్మో  
 పాదానకత్వకల్పనం తస్మాత్కారణశ్రుతయః పశుపతీశ్వరస్య నిమిత్తకారణత్వ

పతాభిమానాః కేచిద్వివేకవిటపోగ్రదవాయమానాః. ౨౨. తద్వికల్పన  
మనల్పమనీష శ్రుత్యుదాహరణతస్య నిరస్య, ఈషదస్తమితగర్వభ  
రాణామాగమానపి మమంభ పరేషామ్. ౨౩. అద్వితీయనిరతా సతి  
భేదే ముక్తిరీశసమైవ కథం స్యాత్, ధ్యానజా కిమితి సా న విస

బోధికా ఇత్యవశ్యమాప్తేయమితి - ప. ౨౨. చైతత్సారం బ్రహ్మణో ఽభిన్ననిమిత్తో  
పాదానశ్వస్వీకారే ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతయోరనుపరోధాత్ ప్రతిజ్ఞా తావత్ 'ఉత  
తమాదేశమస్మాక్ష్యో' 'యేనాశ్రుతం శ్రుతం భవతి అమతం మతమవిజ్ఞాతం విజ్ఞాత'మితి.  
యది బ్రహ్మోపాదానం న స్యాత్కర్మీయం ప్రతిజ్ఞోపరుధ్యేత కార్యవ్యతిరిక్తనిమిత్త  
కారణవిజ్ఞానేన తత్కార్యజ్ఞానాదర్శనాత్-దృష్టాంతో ఽపి 'యథా సామ్యైకేన  
మృత్పిండేన సర్వం మృత్తయం విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారంభణం వికారో నామధేయం  
మృత్తికేత్యేవ సత్య'మిత్యుపాదానగోచరవివామ్యయతే-నిమిత్తత్వం త్వధిష్టా త్రంతరా  
భావాదధిగంతవ్యం-ప్రాగుత్పల్లేకేక మేవాద్వితీయమిత్యవధారణాదన్యథా ప్రతిజ్ఞాదృష్టాం  
తోపరోధస్య స్పష్టత్వాత్ - కించ 'సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయ'తి-  
'తదైక్షత బహుస్యాం ప్రజాయేయ'తి చ శ్రుత్యా పరమాత్మన ఏవ కర్తృత్వం  
ప్రకృతిత్వం చ నిశ్చియతే. అత్యంతసాదృశ్యం తూపాదానోపాదేయయోర్నాపేక్షితం  
గోమయవృచ్చికయోద్దేహకేశయోశ్చ తదదర్శనాత్. నాపి కార్యస్య బ్రహ్మదూషకతా  
ఘటాదివికారాణాం కారణేనావిభాగమాపన్నానాం దూషకత్వాదర్శనాత్. కించ  
కార్యస్య కారణానన్యత్వం న ప్రలయ ఏవాపి తు త్రిష్యపి కాలే'ష్వాత్తేవేదం సర్వం  
బ్రహ్మైవ సర్వమి'త్యాదిశ్రుతీః. కార్యస్య కారణానన్యత్వే ఽపి యథా మరీచ్యుదకేనో  
షరదేశః కదా ఽపి న సంస్పృశ్యత తథా పరమాత్మా ఽపీత్యేవం శ్రుతీనాముదాహర  
ణతస్తేషాం వికల్పనమనల్పబుద్ధిస్స శ్రీశంకరః నిరస్య కించిచ్ఛాంతకర్వాతిశయానాం  
పరేషాం పాశుపతానామాగమానపి మధితవాక్. తథాపి పశుపతేరీశ్వరస్య ప్రధాన  
పురుషయోరధిష్టాత్పల్లేన జగత్కారణత్వం నోపపద్యతే హీనమధ్యమోత్తమభావేన  
ప్రాణిభేదాన్విదధతః పశుపతేః రాగ ద్వేషాదిప్రసంగాత్. ప్రధానపురుషాభ్యాం సంబం  
ధానుపపల్లేశ్చ. న తావత్సంయోగలక్షణస్సంబంధస్సంభవతి త్రయాణామపి సర్వ  
గతత్వాన్నిరవయవత్వాచ్చ. నాపి సమవాయః ఆశ్రయాశ్రితభావానిరుపణాల్  
నాప్యన్యః కార్యగమ్యః కల్పితస్సంబంధశ్శక్యతే కల్పయితుం కార్యకారణభావస్యై  
వాద్యాప్యసిద్ధత్వాత్ - న్యా. ౨౩. ఏవమాదిరూపం తదాగమమథనప్రకారం మమం

శ్యేద్భావకార్యమఖలం హి న నిత్యమ్. ౨౪. కించ సంక్రమణ  
 మీశగుణానామిష్యతే పశుషు మోక్షదశాయామ్, తన్న సాధ్యవ  
 యవై ర్విధురాణాం సంక్రమో న ఘటతే హి గుణానామ్ ౨౫.  
 పద్మగంధ ఇవ గంధవహే ౨స్త్రిన్నాత్తనీశ్వరగుణో ౨స్త్రితి చేన్న,  
 తత్ర గంధసమవాయిసభస్వ త్సంయుతం దిశతి గంధధియం యత్.  
 ౨౬. కించైకదేశేన సమాశ్రయంతే కార్యేన్న్యున వా శంభుగుణా  
 విముక్తాః, పూర్వేతు పూర్వోద్దితదోషసంగ స్త్వంతేజ్ఞతాదిః పరమేశ్వ  
 రే స్యాత్. ౨౭. ఇత్థం తర్కైః కులిశకతిన్వైః పండితంమన్యమానా భిద్య  
 తాన్విధౌ స్త్వయభరమదం తత్యజుస్తాంత్రీ కాస్తే, పక్షాఘాతై రివ  
 రయభరైస్తాద్యమానాః ఫణాసు క్షేపదజ్వాలాం ఖగకులపతేః పన్న గా

భేత్యనేన సూచయిత్వా తదభిమతముక్తే ర్మధనప్రకారం దర్శయతి. అద్వితీయే నిర  
 తా వర్ణవసన్నా భవత్సంమతా ఈశసమానతా లక్షణా యా ముక్తిః నైవ భేదే సత్యే  
 సతి కథం స్యా త్సత్యస్య తస్య నిపుత్యయోగాన్న కేనాపి ప్రకారేణేత్యర్థః. నను పశు  
 పతిధ్యానాదభిష్యతీతి చేత్రత్రాహ. ధ్యానాజ్ఞాతా సా ముక్తిః కుతో హేతోర్న  
 విసశ్యేత్ తస్యః వినాకాభావే హేతు ర్నాస్తీత్యర్థః. హి యస్తాద్భావత్వే సతి  
 యత్కార్యం తత్సర్వపసి నిత్యం న భవతి ప్రధ్వంసే వ్యభిచారవారణాయ భావేతి.  
 ౨౪. కించ మోక్షాపస్థాయాం పశుషు జీవేషు పశుపతేరిశస్య గుణానాం సంక్రమణం  
 యదిష్యతే తన్న సాధు హి యస్తాదవయవైర్వర్జితానాం గుణానాం సంక్రమో న  
 ఘటతే. ౨౫. నను గంధవహే వాయా యథా నిరవయవస్య పద్మగంధస్య సంక్రమ  
 స్తథా౨స్త్రికే జీవే పశుపతిగుణానాం సంక్రమో ౨స్త్రితి శంకతే - పద్మగంధ ఇతి.  
 గంధసమవాయి కమలం సూక్ష్మవయవాత్సనా వాయుసంయుక్తం సత్ తత్ర వాయా  
 గంధధియం యస్తాదిశతి తస్మాన్నేవమిత్యాహ - నేతి. ౨౬. కించ పశుపతిగుణా ఏక  
 దేశేన విముక్తాః సమాశ్రయంతే కింవా కార్యేన్న్యున ఆద్యపక్షే తు పూర్వోక్తదో  
 షస్య నిరవయవగుణానామేకదేశేన సంక్రమాయోగస్య ప్రసక్తి ర్ద్రివితీయే పరమేశ్వరే  
 ౨జ్ఞానాదిస్యాత్-ఇం. ౨౭. ఇత్థం వజ్రవక్త్రీనైస్తర్కైర్నిద్యౌక్ భేదం గచ్ఛన్సాభి  
 మతో ౨ర్థో యేషాం తే పండితంమన్యమానాస్తాంత్రీ కాః పాశుపతాః స్వయస్యాతి  
 శయేన యో మదస్తం తత్యజాః. ఖగకులపతేర్దయత్తో రయస్య పేగస్యాతిశయో  
 యేష తైః పక్షాఘాతైః ఫణాసు తాద్యమానాస్సాభిమానాస్సర్పా యథా క్షేపద

స్నాభిమానాః. ౭౦. వ్యాఖ్యాజృంభితపాటవాత్ఫణిపతేర్తందాక్ష  
ముద్దీపయన్ సంఖ్యాలంఘితశిష్యహృద్వనరు హేష్వాదిత్య తాముద్వ  
హన్, ఉద్వేలస్వయశస్సుమైస్స భగవత్పాదో జగద్రూపయన్కుర్వ  
న్వాదిమృగేషు నిర్భరమభాచ్ఛాద్వాలవిక్రీడితమ్. ౭౧. వేదాంతకాం  
తారకృతప్రచారస్సుతీక్ష్ణసద్యుక్తినఖాగ్రదంష్ట్రః, భయంకరో వాది  
మతంగజానాం మహర్షికంఠీరవ ఉల్లలాస. ౮౦. అమానుషం తస్య య  
తీశ్వరస్య విలోక్య బాలస్య సతః ప్రభావమ్, అత్యంతమాశ్చర్యయు  
తాంతరంగాః కాశీపురస్థా జగదుస్తదేత్థమ్. ౮౧. అస్తాన్మహర్షోవ్యతి  
తసర్వతంత్రాత్పరాభవం వీడితపుండరీకాః, ప్రవేదిరే భాస్కరగుప్త  
మిశ్రమురారివిద్యేంద్రగురు ప్రధానాః. ౮౨. అస్యాత్మనిష్ఠాతిశయేన  
తుష్టః ప్రాదుర్భవన్ కామరిపుః పురస్తాత్, ప్రచోదయామాస కిల  
ప్రణేతుం వేదాంతశారీరకసూత్రభాష్యమ్. ౮౩. కుదృష్టితిమిరస్ఫుర

జ్వాలాం విషజ్వాలాం త్యజంతి తద్వల్. 'క్షేదస్తు గరళం విషమిత్యమరః-మందా.  
౭౦. వ్యాఖ్యాయాం జృంభితముల్లసితం యత్పాటవం కుశలతా తస్మాత్ఫణిపతేశ్శేషస్య  
మందాక్షం లజ్జాముద్దీపయన్ సంఖ్యామతిక్రాంతానామసంఖ్యాతానాం శిష్యాణాం  
హృజ్జలరు హేషు భానుతాముద్వహన్ ఉద్వేలస్వయశస్సుమైరుల్లంఘితసప్తాభి కట  
స్వయశోలక్షణపుష్పైర్బర్జన్ భూషయన్ వాదిమృగేషు నిర్భరం దృఢం శార్దూల  
విక్రీడితం కుర్వన్ స భగవత్పాదో ౭భాత్ అద్యుతత్ అత్ర శ్రీశంకరవర్ణనవరణ  
శార్దూలవిక్రీడితపదేనైతచ్ఛబ్దోనామసూచనాన్ముద్రాలంకారః. \* సూచ్యార్థసూచనం  
ముద్రాప్రకృతార్థపరైః పదైరిత్యుక్తేః - శా. ౭౧. శ్రీశంకరం సింహరూపేణ వర్ణ  
యతిః—వేదాంతలక్షణే వనే కృతః ప్రచారో యేన సుతీక్ష్ణాని సద్యుక్తయ ఏవ నఖా  
గ్రాణి దంష్ట్రాశ్చ యస్య వాదిలక్షణానాం గజానాం భయంకరః ఏవంవిధో మహర్షి  
లక్షణస్సింహ ఉల్లలాస ఉచ్చకాశే - ఉ. ౮౦. తస్య యతీశ్వరస్య బాలస్య సతః  
ప్రభావం విలోక్య ఆశ్చర్యయుక్తమంతరంగం మనో యేషాం తే కాశీపురస్థా  
స్తస్త్రిన్కాలే ఇత్యుమాచుః. ౮౧. ముహుః పునఃపునర్ద్యోతితాని సర్వశాస్త్రాణి  
యేన తథాభూతాదస్తాచ్ఛ్రీశంకరాల్ వీడితం హృత్కమలం యేషాం తే  
భాస్కరప్రముఖాః పరాభవం ప్రవేదిరే ప్రాప్తవంశః. ౮౨. కించాస్యాత్మ  
నిష్ఠయా తుష్టః కామరిపుర్వహదేవః పురస్తా త్ప్రాదుర్భవ న్వేదాంతానాం  
శారీరక సూత్రాణాం చ భాష్యం ప్రణేతుం ప్రచోదయామాస. ౮౩. కుదృష్టినాం

త్కుమతపంకమగ్నాం పురా పరాశరభువా చిరాద్బుధముదే బుధేనో  
 ధృతామ్, అహో బత జరద్దవీమనఘభాష్యసూక్తామృతైరపంకయతి  
 శంకరః ప్రణతశంకరస్సాదరమ్. ౮౪. త్రైలోక్యం ససుఖం క్రియాఫల  
 పయో భుజ్జే యయా ౭౭విష్కృతం యస్యా వృద్ధతరే మహీసుర  
 గృహే వాసః ప్రవృద్ధాధ్వరే,తాం పంకప్రసృతే కుతర్కకుహారే  
 ఘోరైః ఖరైః పాతితాం నిష్పంకామకరోత్స భాష్యజలధేః ప్రత్యుశ్య  
 సూక్తామృతైః. ౮౫. మిథ్యావక్తీతి కైశ్చిత్పరుష ముపనిషద్ధూర  
 ముత్సారితా ౭భూదన్వైరస్తిన్నియోజ్యం పరిచరితుమసావర్షా తీతి  
 ప్రణున్నా, అథాభాసం దధానైర్వృదుభిరివ పరైర్వంచితా చోఽ  
 తార్థైర్విందత్యానందమేషా సుచిరమశరణా శంకరార్యం ప్రపన్నా.

తిమిరస్ఫరతుక్రమతాస్యేవ పంకస్తస్తిన్నగ్నాం పురా పరాశరసూనునా బుధేన వేద  
 వ్యాసేన బుధానాం ముదే చిరాదుద్ధృతాం జరద్దవీం చిరంతనాం శ్రుతిలక్షణాం గాం  
 అహోబలేతి నిపాతావత్యాశ్చర్భార్థకావత్యంతహర్షార్థకా వా. నిరపద్యభాష్యసూక్త  
 లక్షణైరమృతైస్సాదరం యథా స్వాత్కథా ౭పంకయతి ఉక్తపంక వినిర్ముక్తాం కరోతీ  
 త్యర్థః-పృథ్వీపృథ్తం. ౮౪. యయా శ్రుతిలక్షణయా గవా ప్రకటితం క్రియాఫల  
 లక్షణం పయో దుగ్ధం ససుఖం త్రిలోకీస్థో జనః భుజ్జే యస్యాశ్చ గోః వృద్ధతరే  
 ౭తిప్రాచీనే ప్రవృద్ధా అధ్వరా యాగా యస్తి తథాభూతే ప్రయాగసంజ్ఞకే భూసు  
 రస్య ప్రతాపతిసంజ్ఞస్య బ్రాహ్మణస్య గృహే వాసః ఏవం భూతాం తాం గాం ఘోరై  
 ర్భీమైః ఖరైస్తీక్షైర్దుర్జనైః పంకేన ప్రసృతే వ్యాప్తే కుతర్కలక్షణే ఛిద్రే పాతితాం స  
 భాష్యకారో భాష్యసముద్రస్య సూక్తామృతైః ప్రత్యుశ్య నిష్పంకామకరోత్-కా.౮౫.  
 కైశ్చిద్వేదబాహ్యైరుపనిషత్ మిథ్యావక్తీతి దూరముత్సారితా అభూత్ అన్వైర్పాట్ట  
 ప్రాభాకరైర్సిన్వేదే కర్షణి వా యః నియోజ్యస్తం పరిచరితుమసావుపనిషద్వర్షా తీతి  
 ప్రణున్నా ప్రకర్షణ పీడితా. ఆర్థో న భవతి కింతు అర్థపదాభాసత ఇత్యర్థాభాసస్తస్య  
 త్వమసి తస్మా త్వమసి తస్మై త్వమసీత్యేవమాదిరూపస్తం దధానైః చోరితో లాపిత  
 స్తదభిన్నస్త్వమసీత్యేవమాదిరూపో వాస్తవో ౭ర్థో యైర్వృదుభిరివాలిపరుషైరేవ  
 కోమలాభాసై రవరై రైర్నయ్యాయికాదిభిర్వంచితా సుచిర మశరణా సలేదానీం

౧౬. \* (కేశేషు ద్రుపదాత్తజాం సుచరితాం దుశ్శాసనే నాసతా కృష్టాం సంసది భూభృతామశరణాం కృష్ణో యథా జూగుపత్, ఇత్థం దుర్తతి భేదవాదిజనతాజాతాభిభూతిం త్రయీం లోకానుగ్రహజాగరూక ధిషణో ౭రక్షత్స కర్తందిరాట్. ౧౭. ఉజ్జ్వంభత్కృవితావితానసలిలై స్సుగ్రంథగంధైశ్శ్రుతిప్రేయో భాషణభూషణై స్సన్ప్రతిహితాలాప ప్రదీపప్రజైః, దుర్వాక్షంండసమండనైః పరహితవ్యాపారహారోత్కరై ర్వాణీమర్పతి శంకరః కిల చిరం మందోఘ బందికృతామ్. ౧౮) హంతుం బౌద్ధో౭న్వధావత్తదను కథమపి స్వాత్తలాభః కణాదాజ్జాతః కౌమారిలార్యైర్నిజపదగమనే దర్శితం మార్గమాత్రమ్, సాంఖ్యై ర్దుగఖం వినీతం పరమథ రచితా ప్రాణభృత్యర్హతా౭న్వైరిత్థం ఖన్నం పుమాంసం వ్యధిత కరుణయా శంకరార్యః పరేశమ్. ౧౯. గ్రస్తం భూతైర్న దేవం కతిచన దదృశుః కేచ దృష్ట్యా ౭స్యధీరాః కేచి ద్భూతైర్వియుక్తం వ్యధురథ కృతినః కే౭పి సర్వైర్విముక్తమ్, కిం త్యేతేషామసత్త్వం న విదధురజహన్వై౭వ భీతిం తతో ౭సౌ తేషా

శంకరార్యం ప్రపన్నా ఏషా ఉపనిషదానందం విందతి ప్రాప్నోతి - స్ర. ౧౬-౧౭-౧౮. శాధశూన్యవాదీ హంతుమన్వధావత్ తతః పశ్చాద్యథాకథంచిత్కణాదా త్స్వాత్తలాభో జాతః కౌమారిలావరసంజ్ఞైర్భటపాదైరార్యైర్నిజపదగమనే మార్గ మాత్రం ప్రదర్శితం సాంఖ్యైః పరం కేవలం దుఃఖం వినీతమవినీతమథాన్వైః పాపంజలైః ప్రాణభృత్యా ప్రాణనిరోధే నార్హతా తస్య పూజ్యతా రచితా ఇథ మత్యంతం భేదం ప్రాప్తం పురుషమాత్మానం కరుణయా శంకరార్యః పరేశమకృత. ౧౯. భూతైః పృథివ్యాదిభిర్గ్రస్తం దేవమాత్మానం కతిచన న దదృశుః కేచిచ్ఛార్యాకా న దృష్టవంతఃకేచిచ్ఛయోగాచారాదయో దృష్ట్యా౭స్యధీరాః ఊణికవిజ్ఞానమాత్మేతి త్రైస్త్వి కృతత్వాత్ కేచిత్ తార్కికా మిమాంసకాశ్చ భూతైర్వియుక్తం వ్యధుః. ఆథ కృతిన స్సాంఖ్యాస్సర్వైర్భూతైస్సద్గుణైశ్చ విసిర్దుక్తం వ్యధుః కింతు ఏతేషామసత్త్వం న విద ధుస్తస్మాదసావాత్మా భీతిం భయం న త్యక్తవాక్ శంకరస్తు తేషాం సత్తాముచ్ఛిద్య తమా త్నానమభయమకృత యతశ్శంకరస్య బ్రహ్మవిద్యాధీశస్య మహాదేవస్యాంశో జ్ఞానకలాప

\* ఏతత్ శ్లోకద్వయం ప్రక్షిప్త మివ ప్రతిభాతి. వ్యాఖ్యానకృత్యాం నవ్యాఖ్యాతమ్.

ముచ్చిద్య సత్తామభయమకృత తం శంకరశ్శంకరాంశః. ౯౦. చా  
 రావైకై ర్నిస్తుతః ప్రాగ్భులిభిరథ మృషారూపమాపాద్య గుప్తః కాణా  
 దైర్వా నియోజ్యో వ్యరచి బలవతా ౨౨కృప్య కామారిలేన, సాంఖ్యై  
 రాకృప్య హృత్వా మలమపి రచితో యః ప్రథానైకతంత్రో కృష్టా  
 సర్వేశ్వరం తం వ్యతనుత పురుషం శంకరశ్శంకరాంశః. ౯౧. \* (ఉన్న  
 త్రో యది చంపకేన సదృశో నిబో యది స్వాత్సమో మాకందేన  
 మహీతలే యది నిభః కుందేన భూతద్రుమః, సంప్రాప్తా యది చం  
 దనేన తులనాం బర్బూరవంశాదయస్సిద్ధాంతేన యతీశ్వరస్య మహతా  
 తుల్యో ౨పర స్వాస్యత్తదా. ౯౨.) వాచః కల్పలతాః ప్రసూనసుమ  
 నస్సందోహసందోహనా భాష్యే భూష్యతమే సమీక్షితవతాం శ్రే  
 యస్కరే శాంకరే, భాష్యాభాసగిరో దురన్వయగిరా ౨౨శ్శిష్టా విస్ఫుష్టా  
 గుణైరిష్టా స్ఫుః కథమంబుజాసనవధూదౌర్భాగ్యగర్భకృతాః. ౯౩.  
 కామం కామకిరాతకార్తు కలతాపర్యాయనిర్యాతయా నారాచచ్ఛట  
 యా విపాటితమనోధైర్యైర్ధియా కల్పితాః, ఆచార్యాననవర్యనిర్య  
 దభిదాసిద్ధాంతశుద్ధాంతరో ధీరో నానుసరీసరితి విరసాః గ్రంథా

తారః. ౯౦. ప్రాక్ పురాచారావైకై ర్నిస్తుతో ౨పలపితో ౨థానంతరం బలిభిః కాణా  
 దైర్వైషా మిథ్యాభూతం కర్తృత్వాదివిశిష్టం జ్ఞానాదిగుణకం రూపమాపాద్య గుప్తో  
 రక్షితః హేలి ఖేదే కామారిలేన బలవతా తేభ్యో భూతేభ్య ఆకృప్య పృథక్కృత్యోస్విర్  
 కామో యతేతే' త్యాదివిధా దాన ఇవ నియోజ్యో వ్యరచి విరచితః తతో ౨ప్యాకృప్య  
 సాంఖ్యైర్తలం హృత్వా౨పి యః ప్రథానైకతంత్రో రచితస్తం పురుషం శంకరఃపరేశం  
 వ్యతనుత. ౯౧. ౯౨. భూష్యతమే శ్రేయస్కరే శాంకరే భాష్యే యా వాచ స్తాః  
 ప్రసూనసుమనసాం ఫలపుష్పిణాం సందోహస్య సమదాయస్య సందోహసం యాభ్య  
 స్తథాభూతాః కల్పలతాస్తత్తుల్యాస్తా గిరస్సమీక్షితవతాం పురుషాణామన్యదీయభాష్యా  
 భాసవాచో దురన్వయగిరా ఆలింగితా గుణైస్యక్తా అంబుజాసనస్య చతుర్ద  
 ఖస్య వధ్యాస్పరస్యత్యా దౌర్భాగ్యేన గర్భకృతాః కథమిష్టాస్ఫురిత్యర్థః - కా.  
 ౯౩. కామం యథేష్టం కామకిరాతస్య ధనుర్లతాతః పర్యాయేణ క్రమేణైకదైవ వా  
 నిర్యాతయా నిస్ఫృతయా నారాచాఖ్యేషాణాం ఫటయా సమూహేన విపాటితం  
 మనో చైర్యం యేషాం తైర్ధియా స్వబుధ్యా కల్పితాః విరసాః అబంధాపహాః

\* ఏవశ్లోకః వ్యాఖ్యాతృభ్యం న వ్యాఖ్యాతః ప్రక్షిప్తఇవ ప్రతిభాతి.

నబంధాపహాణ. ౯౪. సుధాస్పందాహంతా విజయి భగవత్పాదరచనా  
 ససుస్కంధాస్త్రింధాన్త్రచయతి నిబద్ధా యది తదా, విశంకాం భం  
 గానాం మృడముకుటశృంగాటసరితః కృతౌ తుల్యా కుల్యా నియతము  
 పశల్యాద్భృతగతిః. ౯౫. యయా దీనాధీనా ఘనకనకధారా సమరచి  
 ప్రతీతిం నీతా ౭సౌ శివయువతిసౌందర్యలహరీ, భుజంగో రాద్రో ౭పి  
 శ్రుతభయహృదాధాయి సుగురోర్గిరాం ధారా సేయం కలయతి  
 కవేః కస్య న ముదమ్. ౯౬. గిరాం ధారా కల్పద్రుమకుసుమధారా పర  
 గురో స్తదధాళీచింతామణికిరణవేణ్యా గుణనికా, అభంగవ్యంగ్యోఘ  
 స్సురసురభిదుగ్ధోర్ధి సహభూర్ధివం భవ్యైః కావ్యైః సృజతి విదుషాం శం  
 కరగురుః. ౯౭. వాచామోచాఫలాభాశ్రమశమనవిధౌ తే సమర్థా

బంధనాశాసమర్థాః గ్రంథాః ఆచార్యాననపర్యాన్నిర్భృతా నిర్ణతేనాభిదా సిద్ధాం  
 తేన శుద్ధాంతఃకరఃశో ధీరః నానుసరీసరీతి ఆనుసరణం చైవ కరోతి. ౯౪. కించ  
 సుధాస్పందస్యామృతప్రవాహస్యాహంతాయా విజయిసీ యా భగవత్పాదరచనా  
 తత్ప్రమస్కంధాస్త్రిమపర్యానూంస్తుల్యప్రకారాః గ్రంథాన్నిబద్ధా గ్రంథకర్తా యది  
 రచయతి తదా 'గ్రామాంతముపశల్యం స్యా' దిత్యమరాన్నియతముపశల్యే గ్రామాంత  
 ఆదృతా గతిర్యస్యాస్యా కుల్యా ౭ల్పా కృత్రిమా సరిత్ మృడస్య శివస్య ముకుటమేవ  
 శృంగాటశ్చతుష్టస్య సరితో గంగాయా భంగానాం తరంగాణాం కృతౌ కరణే  
 తుల్యా ఇతి విశంకామపి రచయతి. ౯౫. యయా గిరాం ధారయా అమలాత్మకనక  
 ధారా దీనాధీనా సమరచి సమ్యక్ రచితా యయా చ శివయువతిసౌందర్యలహరీ  
 ప్రతీతిం నీతా ప్రకటితా రాద్రో ౭పి భుజంగస్సర్ప శ్చు)తేన భయహృత్ ఆధాయి  
 కృతః ప్రసిద్ధం చ శంకరనామాంకితప్రాకృతమంత్రస్య సర్వవిషహరిత్వం సేయం సుగురోః  
 శ్రీశంకరస్య గిరాం ధారా కస్య కవేర్దుదం న కలయతి కింతు సర్వస్యాపి ముదం  
 ప్రయచ్ఛతీత్కర్థః. ౯౬. పరగురోః శ్రీశంకరస్య గిరాం ధారా కల్పవృక్షకుసుమానాం  
 ధారా తస్యా ధారాయా ఆర్థవక్త్రీశ్చింతామణిలక్షణాంగనాయాః కిరణలక్షణాయా  
 వేణ్యాః కేశబంధస్య గుణనికా నృత్యరూపా. ని. 'భవేద్గుణనికా నృత్యే శూన్యాంకే  
 పాతనిశ్చితా' వితి విశ్వప్రకాశః - అభంగో యో వ్యంగ్యానాం వ్యంజనావృత్త్యా  
 గమ్యానామోఘస్పముదాయః అభంగానాం వ్యంగ్యానామోఘో వా సురసురభి  
 దుగ్ధోర్ధి సహభూర్ధేవకామధేనుదుగ్ధతరంగసదృశః ఆతో విదుషాం శంకరగురుర్భవ్యైః  
 కావ్యైర్ధివం సృజతి. ౯౭. యేషు వాచా వాచో మోచాఫలాభాః కదళిఫలతుల్యాః

స్తదర్థా వ్యంగ్యం భంగ్యంతరం తత్ఫల కిమపి సుధామాధురీసాధు  
 రీతిః, మన్యే ధన్యాని గాఢం ప్రశమికులపతేః కావ్యగవ్యాని భవ్యా  
 న్యేకశ్లోకో ౭పి యేషు ప్రథితకవిజనానందసందోహకండః. ౯౮. వా  
 గ్గుంఘైః కుసువిందకందశనిభైరానందకందై స్సతా మర్థౌఘై రరవింద  
 బృందకుహరస్యందన్నరందోజ్జ్వలైః, వ్యంగ్యైః కల్పతరుప్రఫుల్లసుమన  
 సౌనరభ్యగర్భిక్పత్తైర్దత్తే కస్య ముదం న శంకరగురోర్భవ్యార్థకా  
 వ్యావళిః. ౯౯. తత్తాదృగ్యతిశేఖరోద్భృతనిషద్యాప్యం నిశమ్యేర్ష్య  
 యా కేచిద్దేవనదీతటస్థవిదుషా మక్షంఘ్రి పక్షశ్రితాః, మాఘ్యా  
 త్ఫండయితుం ప్రయత్న మనుమానై కేక్షణా విక్షమా శ్చక్ర రాభవ్య  
 విచార్య చిత్రకీరణం చిత్రాః పతంగా ఇవ. ౧౦౦. నిఘర్షణచ్చేదనతాప  
 నాద్యై ర్యథా సువర్ణం పరభాగ మేతి, వివాదిభిన్నాధు విమధ్యమానం

యేషు చ లే తాసాం వాచామర్థాః శ్రమశమనవిధౌ సమర్థాః యేషు చ కిమప్య  
 నిర్వాచ్యం భంగ్యంతరం విపక్షితరూపాదపి చారుతరరూపాంతరాస్పదం తత్ప్రసిద్ధం  
 వ్యంగ్యం యేషు చ సుధావన్దాధురీసాధురీతిస్తాని కావ్యుత్కణాని భవ్యాని గవ్యాని  
 గోదుగాని గాఢమత్యంతం ధన్యాని మన్యే యేషు కావ్యేషు ఏకశ్లోకో ౭పి కవిజ  
 నానామానందసమూహస్య కందో మూలం. ప్ర. ౯౮. శంకరగురోర్భవ్యో ౭ర్థో  
 యేషాం లేషాం కావ్యానామావళిః పక్షిః వాచాం గుంభైర్థౌఘైర్వ్యంగ్యైశ్చ  
 కస్య ముదం న దదాతి వాగ్గుంఘాన్విశినష్టి-కురువిందో ముస్తకః. ని. 'కురువిందో' మేఘ  
 నామా ముస్తా ముస్తకమస్త్రీయా' మిత్యమరః - తస్య కందశనిభైర్నవాంకుర  
 తుల్యైస్సతామానందస్య కందైర్నూలైః - ఆధార్థాఘాన్విశినష్టి - ఆరవిందబృందస్య  
 కమలసముదాయస్య చిద్రేభ్యస్సృజ్జన్వరందః స్రవన్తకరంద స్తద్వదుజ్జ్వలై రథ  
 వ్యంగ్యాన్విశినష్టి-కల్పపుక్షస్య ప్రఫుల్లసుమనస స్సుగంధైర్భిక్పత్తైః. ౯౯. యతిశేఖ  
 రేణోద్భృతముషనిషద్యాప్యం తత్తాదృక్ తథాభూతప్రభావం నిశమ్య గంగాతటస్థ  
 విదుషాం మధ్యే కేచిద్దైతమపక్షం శ్రితా భేదవాదిసో ౭నుమాన మేకం ప్రధానమీ  
 ఊణం జ్ఞానసాధనం యేషాం లేవిక్షమాః క్షమావినిర్దుక్తా అసమర్థావాశ్చర్ష్యయా మాత్స  
 ర్యేణ భవిష్యదవిచార్య ఖండయితుం ప్రయత్నం చక్రః చిత్రకీరణం చిత్రభానుమగ్నిం  
 చిత్రాః పతంగా ఇవ - శా. ౧౦౦. త్రైః దూష్యమాణం తదీయం భావ్యం న దుష్టతా  
 మగాత్సృత్యుతాలితయేన రరాజేతి సద్బ్రష్టాంతమాహః—నిఘర్షణాదిభిర్యథా సువర్ణం  
 పరముత్కృష్టం భాగం భాగ్యం ప్రాప్నోతి తథా వివాదిభి రతిశయేన మధ్య

తథా మునేర్భాష్యమదీసి భూయః. ౧౦౧. స భాష్యచంద్రో ముని  
 దుగ్ధసింధో దుగ్ధాయ దాస్యన్నమృతం బుధేభ్యః, విధూయ గోభిః  
 కుమతాంధ కారా సతర్పయద్విప్రమనశ్చకోరాః. ౧౦౨. అనాదివా  
 క్సాగరమంథనోత్థా సేవ్యా బుధైర్ధిక్ష్మాతదుస్సపత్నైః, విశ్రాణయంతీ  
 విజరామరత్వం విదిద్యుతే భాష్యసుధా యతీందోః. ౧౦౩. సతాం  
 హృదబ్జాని వికాసయంతీ తమాంసి గాఢాని విదారయంతీ, ప్రత్యర్థ్య  
 లూకాస్ప్రివిలాపయంతీ భాష్యప్రభాఽభాద్యతివర్యభానోః. ౧౦౪.  
 న్యాయమందరవిమంథనజాతా భాష్యనూతనసుధా శ్రుతిసింధోః, కేవల  
 శ్రవణతో విబుధేభ్యశ్చిత్రమత్ర వితరత్యమృతత్వమ్. ౧౦౫. పాదా  
 దాసీత్పద్దనాభస్య గంగా శంభోర్వక్త్రాచ్ఛాంకరీ భాష్యసూక్తిః, ఆద్యా

మాసం మునేర్భాష్యమత్యంతమద్యుతత్ - ఉపేంద్రవక్త్రా. ౧౦౧. స ఇతి. స భాష్య  
 లక్షణశ్చంద్రో మునిలక్షణాల్ కీరసముద్రాదుత్థాయ పండితలక్షణేభ్యోదేవేభ్యో  
 మోక్షులక్షణమృతం దాస్యన్నాగ్లక్షణైః కిరణైః కుమతలక్షణాంధకారాస్ప్రికంప్య  
 దూరీకృత్య విశ్రాణాం ముముక్షుప్రహ్లాణానాం మనోలక్షణాః చకోరాసతర్పయల్ -  
 ఉ. ౧౦౨. ఇదాసీం భాష్యం సుధారూపేణ వర్ణయతి. అనాదితి. యతిలక్షణస్య చం  
 ద్రస్య భాష్యలక్షణా సుధా అనాదిభూతవేదవాగ్లక్షణాత్సముద్రాదుత్థితా ధిక్ష్మాతా  
 దుష్టశత్రవః కామక్రోధాదయ అంతరా బాహ్యశ్చ వాదినో యై సైః పండితలక్షణై  
 ర్దేవై సేవ్యా పునశ్చ జరామరణరహితత్వం సంపాదయంతీ విదిద్యుతేఽతిశయేన బభాసే.  
 ౧౦౩. ఇదాసీం భాష్యం భానురూపేణ వర్ణయతి. సతామితి. సతాం హృదలక్షణాని  
 కమలాని వికాసయంతీ గాఢాని బాహ్యప్రభాభిర్విదారయితుమశక్యాన్యజ్ఞానలక్షణాని  
 తమాంసి విదారయంతీ ప్రతివాదిలక్షణామలూకాస్ప్రికర్షేణ విలాపయంతీ యతిశ్రేష్ఠ  
 లక్షణస్య సూర్యస్య భాష్యలక్షణా ప్రభాఽభాత్ ఆద్యుతత్. ౧౦౪. ప్రసిద్ధసుధాయా  
 భాష్యసుధాయాం వ్యతిరేకం దర్శయతి. న్యాయేతి. వ్యాసోక్తన్యాయలక్షణేన మంద  
 రాచలేన విశేషేణ మంథనాత్ శ్రుతిలక్షణాత్సముద్రాజ్ఞాతా భాష్యనూతనసుధా  
 శ్రవణమాత్రాద్విబుధేభ్యః పండితేభ్యః ఆత్ర జీవద్ద కాయాం చిత్రం ప్రసిద్ధామృత  
 విలక్షణమమృతత్వం మోక్షరూపం వితరతి ప్రయచ్ఛతి సా తు సైవం విధా-స్వా.  
 ౧౦౫. ఇదాసీం గంగాతః భాష్యసూక్తైర్వ్యతిరేకం దర్శయతి. పాదాదితి. గంగా  
 వద్దనాభస్య విష్ణోః పాదాదాసీల్ భాష్యసూక్తిస్తు శంభోర్దుభాదాసీదిత్యేకో వ్యతిరేకః

లోకాన్త్యశ్యతే మజ్జయంతీత్యన్యాయ మగ్నానుద్ధరత్యేషభేదః. ౧౦౬. వ్యాసో దర్శయతి స్వ సూత్రకలితన్యాయాఘరత్నావభీరథాలాభవశాన్న కైరపి బుధైరేతా గృహీతాశ్చిరమ్, అథాప్త్యా సులభాభిరాభిరధునా తే మండితాః పండితా వ్యాసశ్చాపి కృతార్థతాం యతిపతేరౌదార్యమాశ్చర్యకృత్. ౧౦౭. విద్వజ్జాలతపఃఫలం శ్రుతిపథాధమ్నిల్లమల్లీ స్రజం సద్యైయాసికసూత్రముగ్ధ మధురాగణ్యాతిపుణ్యోదయమ్, వాగ్దోవీచిరభోగ్యభాగ్యవిభవప్రాగ్భారకోశాలయం భాష్యంతే నిపిబంతి హంత స పునర్యేషాం భవే సంభవః. ౧౦౮. మంథానాద్విధురంధరా శ్రుతిసుధాసింధోన్యతిత్తైపతేర్గ్రంథానాం ఫణితిః పరావరవిదామానంద సంధాయినీ, ఇంధానైః కుమతాంధకారపటలైరంధీభవచ్ఛుషాం పం

ఆద్యా గంగా లోకాన్తజయన్తీ దృశ్యతే అన్యా భాష్యసూక్తిస్సంసారసాగరే మగ్నానుద్ధరతీత్యేష ద్వితీయో వ్యతిరేకః-శాలి. ౧౦౬. సూత్రైః కలితా న్యాయసమూహ రత్నానామావలీర్నాలా వ్యాసో దర్శయతి స్వ. యథా శిల్పివరేణ గ్రంథనం కృత్వా ప్రదర్శితా రత్నమాలాస్తద్యోగ్యధనాలాభా తేనై యే న గృహ్ణన్తి తథాఽర్థాలాభవశాదేతా మాలాశ్చిరకాలం కైరపి పండితైర్న గృహీతా ఇదాసీం తు యతిపతేస్సుకాశా దర్శనాప్త్యా సులభాభిరాభిర్నాలాభిస్తే పండితా ఆలంకృతా వ్యాసశ్చాపి కృతార్థతాం ప్రాప అతో యతిపతేః శ్రీశంకరస్యాదార్యమాశ్చర్యకృత్-శా. ౧౦౭. విదుషాం సమూహస్య తపసః ఫలం శ్రుతిలక్షణాయా వధ్వా ధమ్నిల్లస్య కేశబంధస్య మాలతీస్రజం సద్యైయాసికసూత్రలక్షణసుందరమధురాఖ్యనగర్యా అగణనీయస్యాతిపుణ్యసోదయ భూతం వాగ్దోవ్యా యాని చిరభోగ్యభాగ్యాని తేషాం విభవాలిశయభూతార్థ సంఘాత స్యాలయం భాష్యం తే నితరాం పిబంతి తేకే ఇత్యపేక్షాయామాహ యేషాం సంసారే పునర్జన్మ నాస్తి. హంతేతి హర్షే. ని. 'ముగ్ధస్తు సుందరే మూఢే' 'మధురా శత్రుష్పాయాం మిశ్రేయానగరీ భిక్షోః, కోశో ఽస్త్రీ కుట్టలే పాలే దివ్యే భుజ్జపిధానకే, జాతీకోశేర్థ సంఘాతే' ఇతిమేదినీ. ౧౦౮. శ్రుతిలక్షణస్య సుధాసింధోః క్షీరసముద్రస్య మంథానాద్రైర్ధురం ధరతీతి తథాభూతా తత్సద్భుకా యతిరాజస్య గ్రంథానాం సూక్తిః పరే బ్రహ్మదయోఽవరే యస్తాత్తం పరమాత్మానం విదంతీతి తథా కార్యకారణవిదో వా ఘ్నాలసూక్త్య విదోవా తత్త్వంపదార్థవిదో వా తేషామానందాధాయినీ ఇంధానై ద్దీప్తిం కుర్వన్షిస్తర్కలక్షణార్కప్రకాశైః కుమతాంధకారసమూహైరంధీభవచ్ఛుషాం మార్గం స్ఫుటయంతీ అకాండకమభాల్ న తు రహసి అకాణ్డకమకపితం యథా స్యాత్తథా ఽభా

థానం స్ఫుటయంత్య కాండకమభాత్త రాగ్కవిద్యోతితైః. ౧౦౯. ఆ సీతానాథ నేతు స్ఫలకృతసలిలదైవిత ముద్రాత్సముద్రా దారుద్రాకర్షణా ద్రాగవనతశిఖరాదోగ్ధసాంద్రాన్న గేంద్రాత్, ఆ చ ప్రాచీనభూమిాధర ముకుటతటాదాతటాత్పశ్చిమా ద్రేరదైవితాద్యాపవర్గా జయతి యతివ రోణోద్ధృతా బ్రహ్మవిద్యా. ౧౧౦.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్భిష్టావిద్యాప్రతిష్ఠితిః,  
సంక్షేపశంకరజయే పప్తస్పర్గ ఉపాగమత్.

దితివా. ని. 'కుత్పితే రహసి స్తంభే కాండ' మితి విశ్వప్రకాశః. ౧౦౯. సీతానాథస్య నేతా రామేశ్వరస్తస్య సముద్రాత్ స్థలకృతం నేతుబంధనేన యత్సలిలం తేన దైవిత ముద్రా యత్ర తత్పర్యంతం పునశ్చ రుద్రేణ త్రిపురసంహారసమయే యదాకర్షణం తస్మా ద్ద్రాగ్ రుటితి అవనతాని నమ్రాభూతాని శృంగాణి యస్య భోగైస్సాంద్రాత్ ఘనీభూతా న్న గేంద్రాత్స మేరో స్తత్పర్యంతం తథోదయాచలమకుటతటపర్యంతం తథా ఽస్తాచలాద్రే స్టటపర్యంతమదైవితో దైవితశూన్య ఆద్యో ఽకార్యభూతో ఽపవర్గో యస్యాస్సా యతివరేణ యతిరాజేన ఉద్ధృతా బ్రహ్మవిద్యా జయతి. సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే. స్ర. ౧౧౦.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారనూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యనిజయడిండిమే

ప ప్త స్ప ర్గః.



శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, నవ్యాఖ్యానే

సప్తమసర్గ ప్రారంభః.



స జాతు శారీరకసూత్ర భాష్యమధ్యాపయన్న భ్ర సరిత్యమీపే,  
 శిష్యాశిశంకాశ్శమయన్ను వాస యావన్న భోమధ్యమితో విచస్వాన్.  
 ౧. శ్రాంతేష్వధాధీత్య శనైర్వి నేయేష్వాచార్య ఉత్తిష్ఠతి యావదేషః,  
 తావద్ద్విజః కశ్చన వృద్ధరూపః కస్త్యం కిమధ్యాపయసీత్యపృచ్ఛత్. ౨.  
 శిష్యాస్తమూచు ర్భగవానసా నో గురు స్సమస్తోపనిషత్స్వతంత్రః,  
 అనేన దూరీకృతభేదవాదమ కారి శారీరకసూత్ర భాష్యమ్. 3. స చా  
 బ్రవీద్భాష్యకృతం భవంతమేతే వదంత్యద్భుతమేతదాస్తామ్, అథైక

ఏవం సపరికరాం బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠితముపవర్ణ్య వ్యాసదర్శనాదికం వర్ణ  
 యితుముపక్రమతే. స ఇతి. స శ్రీశంకరః కదాచిత్ ఖనదీ గంగా తత్యమీపే శారీరక  
 సూత్ర భాష్యం పాఠయన్ శిష్యవక్షి-శంకాశ్శమయన్ ఉవాస - యావత్కాలం  
 సూర్య ఆకాశస్య మధ్యమితః స్తావః. ఉపబా.౧.శనైరధీత్యశ్రాంతేషు శిష్యేషు సత్సు  
 యావ దేష ఆచార్యశ్చనైరుత్తిష్ఠతి తావద్వృద్ధరూపః కశ్చ న బ్రాహ్మణ స్త్వం కః  
 కిం పాఠయసీతి పృష్టవాన్. ఇంద్రవజ్రా. ౨. తం వృద్ధరూపం బ్రాహ్మణం శిష్యాః  
 ప్రశ్నద్వయస్యోత్తరమూచుః తత్ర ప్రథమప్రశ్నోత్తరం భగవానితి. ద్వితీయస్యో  
 త్తరమాచుః అనేన దూరీకృతో భేదవాదో యత్ర తల్ శారీరకసూత్ర భాష్య  
 మకారి కృతం తదేవ పాఠయతీత్యర్థః. ఉ. 3. ఏవం శిష్యోక్తం నిశమ్య స చ బ్రాహ్మ  
 ణో భాష్యకారమభావత ఏతే త్వాం భాష్యకారం వదంతి ఏతదద్భుతమాస్తాం  
 తిష్ఠతు-హే యతే యది త్వం పరిమర్షిణా వేదవ్యాసేన ప్రోక్తం సూత్రమర్థతో  
 జానాసి తర్హ్యైకమపి తత్సూత్రం ఉచ్చారయ తదర్థవ్యాఖ్యానా యైకస్య సూత్రస్యో

ముచ్చారయ పారమర్షం యతే ౭ర్థతస్త్వం యది వేత్త సూత్రమ్. ౪. తమబ్రవీద్భాష్యకృతగ్ర్యవచం సూత్రార్థవిదోఃస్థి ౭స్తు నమో గురుభ్యః, సూత్రజ్ఞతా ౭హంకృతిరస్తి నో మే తథా ౭పి యత్పృచ్ఛసి తద్బ్రవీమి. ౫. పప్రచ్ఛ సో ౭ధ్యాయమథాధికృత్య తృతీయమారంభ గతం యతీశమ్, తదంతరేత్యాదికమస్తి సూత్రం బ్రూహ్యేతదర్థం యది వేత్త కించిత్. ౬. స ప్రాహ జీవః కరణావసాదే సంవేష్టితో గచ్ఛతి భూతసూత్రైః, తాండిశ్రుతౌ గౌతమజై మినీయప్రశ్నో త్తరాభ్యాం ప్రథితో ౭యమర్థః ౭. ఇత్యుక్తమర్థం నశమయ్య తేన స వావదూక

చ్చారణం కుర్విత్యర్థః. ౪. ఏవముఖో భాష్యకారస్తం బ్రాహ్మణం శ్రేష్ఠం వాచ మువాచ-సూత్రార్థవిదోఃస్థి గురుభ్యో నమో ౭స్తు సూత్రజ్ఞతా ౭భిమానో యద్యపి మమ నాస్తి తథా ౭పి యత్పృచ్ఛసి తద్బ్రవీమి. ౫. ఆథ భాష్యకారో క్షేరకంతరం న బ్రాహ్మణో యతీశం పప్రచ్ఛ-యత్పృష్టవాన్ తదాహ తృతీయమధ్యాయమధికృత్య తృతీయాధ్యాయ ఆరంభగతం 'తదంతరప్రతివత్తై రహంతి సంపరివ్యక్తః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యాం' మితి సూత్రమస్తి ఏతస్యార్థం యది త్వం కించిత్ జానాసి తర్హి బ్రూహి. ౬. ఏవం పుష్పస్స భాష్యకార ఉక్తసూత్రస్యార్థం ప్రోక్తవాన్ జీవః కరణానామింద్రియాణామవసాదే మరణనమయే దేహాంతరప్రతివత్తై దేహబీజై ర్భూతసూత్రైస్సంపరివ్యక్తస్సంవేష్టితో రహంతి గచ్ఛతీత్యవగంతవ్యం కుతః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యాం తాండిశ్రుతౌ గౌతమజై మినీయప్రశ్నప్రతివచనాభ్యాం ప్రశ్నస్తావత్ \* వేత్త యథా 'పంచమ్యూ మాహుతా వాపః పురుషవచసో భవంతీ'తి ప్రతివచనం చ ద్యుష్టవ్య పృథివీ పురుష యోషితుస్స పంచస్వస్తిస్స శ్రద్ధా సోమ వృష్ట్యన్న రేతో రూపః పంచా ౭ ౭హుతీర్దర్శయిత్వా ఇతి తు పంచమ్యూ మాహుతా వాపః. \* పురుషవచసో భవంతీతి తస్మాదాభ్యాం ప్రశ్నప్రతివచనాభ్యామయమర్థః ప్రథితః. ౭. ఇత్యేవం ప్రకారేణ తేనోక్తం సూత్రార్థం శ్రుత్వా స వావదూకో ౭తివక్తా బ్రాహ్మణః శతథా వికల్ప్య పండితకుంజరాణాం మధ్యే విస్తయమాదధానో ౭ఖండయత్ ఖండితవాన్ తథాహి వ్యాపినాం కరణానామాత్మనశ్చ దేహాంతరప్రతివత్తై కర్తవశాద్వృత్తి లాభస్తత్ర భవతి. యద్వా కేవలస్యైవాత్మనో వృత్తిలాభస్తత్ర భవతీంద్రియాణి తు దేహపదభినవాన్యేవ తత్రతత్ర భోగస్థాన ఉత్పద్యతే. యద్వా మన ఏవ కేవలం భోగస్థానమభి ప్రతిష్ఠతే యద్వా జీవ ఏవోత్పృజ్య దేహాద్దేహాంతరం ప్రతివద్యతే

\* అప్పడైన సర్వేషామేవ దేహబీజానాం భూతసూత్రైణాముపాదానం.

శ్చతథా వికల్ప్య, అఖండయత్పండితకుంజరాణాం మధ్యే మహా  
విస్తయమాదధానః. ౮. అనూద్య సర్వం ఫణితం తదీయం సహస్రథా  
తీర్థకర శ్చఖండ, తయోస్సురాచార్యఫణీంద్రవాచో ర్ద్వినాప్టకం

శుక ఇవ వృక్షాద్వృక్షాంతరం కించ దేహాంతరప్రతివత్తౌ కరణానాం జీవేన సహ  
గమనం శ్రుతివిరుద్ధం. తథా చ శ్రుతిః 'యత్రాస్య పురుషస్యమృతస్యాగ్నిం వా గప్యేతి  
వాతం ప్రాణశ్చక్షురాదిత్యం మనశ్శంద్రమసం దిశశ్శ్రీత్రమిత్యాద్యా. ఆపిచ  
ప్రథమే ౭గ్నావపాం శ్రవణాభావాత్ పంచమ్యూమాహుతౌ వాపహ పురుషవచసో  
భవంతీతి నిర్ధారయతుం న శక్యతే. ఆత్ర హి ద్యులోక ప్రముఖాః పంచాగ్నయశ్శ్రీధ్ధా  
దీనాం పంచానామాహుతీనామాధారత్వేనాధీతాః తత్ర ప్రథమే ౭గ్నౌ శ్రుతాం  
శ్రద్ధాం పరిత్యజ్యాశ్రుతానామపాం పరికల్పనం సాహసమాత్రం శ్రద్ధాయాః  
ప్రత్యయ విశేషత్వప్రసిద్ధేః కించ ఆస్తవపాం శ్రద్ధాదిక్రమేణ పంచమ్యూమాహుతౌ  
పురుషాకారప్రతివత్తిస్తథా ౭పి తత్పరిష్కృతస్య జీవస్య గమనం తు న వాచ్యం తద్గమ  
నస్యాశ్రుతత్వాదిత్వేపమాదినా శతథా వికల్ప్య ఖండితవానిత్యర్థః. ౮. తదీయం  
భాషితం సర్వమనూద్య శాస్త్రకారః శ్రీశంకరస్సహస్రథా చఖండేన తావత్సాం  
ఖ్యజాద్ధవై కేషికదిగంబరాణాం కల్పనా ఆదర్శవ్య ఉదాహృతశ్రుతివిరోధాత్  
న చాపృబ్ధశ్రవణసామర్థ్యాప్తౌశ్చ ప్రతిపచనాభ్యాం కేవలాభిరద్విస్సంపరిష్కృతో రంహ  
తీతి వాచ్యం. తాసాం భూయస్తాపేక్షయా ౭పృబ్ధప్రయోగావిరోధాత్. న హి కేవ  
లానామపాం దేహారంభకత్వం సంభవతి త్రిపుత్కరణశ్రుతేః త్రయాణామపి  
తేజోబన్నానాం దేహీ కార్యోపలభ్యా తస్య త్రయాత్మకత్వాచ్చ. నను పార్థివో  
ధాతుర్భూయిష్టో దేహీమాపలక్ష్యత ఇతి చేన్నైష దోషః. ఇతరాపేక్షయా ౭పాం  
బాహుళ్యసంభవాత్ తస్మాదపృబ్ధేన సర్వేషామేవ దేహబీజానాం భూతసూక్ష్మాణా  
ముపాదానం యుక్తం కించ ప్రాణానాం దేహాంతరప్రతివత్తౌ గతిః శ్రావ్యతే 'తము  
త్క్రామంతం ప్రాణో ౭నూత్క్రామతి ప్రాణ మనూత్క్రామంతం సర్వే ప్రాణా అనూ  
త్క్రామంతీ'త్యాది శ్రుతిభ్యస్సా చ ప్రాణానాం గతిరాశ్రయమంతరేణ న సంభ  
వతీత్యతః ప్రాణగతిప్రయుక్తానాం తదాశ్రయాణామపామపి భూతాంతరోపస్పష్టా  
నాం గతిరథాదవగమ్యతే. న హి నిరాశ్రయాః ప్రాణాః క్వచిద్గచ్ఛంతి తిష్ఠంతి వా జీవ  
తో ౭దర్శనాత్ వాగాదీనామగ్నాదిగతిశ్రుతిస్తు గౌణీ లోమసు కేశేషు చాదర్శ  
నాదోషధీరోమాని వనస్పతీక కేశాః' ఇతి హి తత్ర తత్రామ్నాయతే న చ లేషాముత్  
ప్లత్య లేషు గమనం సంభవతి న చ జీవస్య ప్రాణోపాధిప్రత్యాఖ్యానేన గమనమవక

వాక్కలహో జబ్బంభే. F. ఏవం వదంతో యతిరాడ్డివీజేంద్రావిలోక్య పార్శ్వస్థితపద్మపాదః, ఆచార్య మాహేతి మహీసురోఽయం వ్యాసో హి వేదాంతరహస్యవేత్తా. ౧౦. త్వం శంకరశృంకర ఏవ సాక్షా ద్వాస్యస స్తు నారాయణ ఏవ నూనమ్, తయోర్వివాదే సతతం ప్ర సక్తే కిం కింకరో ఽహం కరవాణి సద్యః. ౧౧. ఇతీదమాకర్ణ్య వచో విచిత్రం స భాష్యకృత్సూత్రకృతం దిదృక్షుః, కృతాంజలిస్తం ప్ర

ల్యుతే నాసి ప్రాణైర్వి నా దేహాంతర ఉపభోగ ఉపపద్యతే తస్మాద్వాగాద్యధిష్ఠా త్రీణామగ్నాన్యదిదేవతానాం వాగాద్యుపకారిణీనాం మరణకాలే ఉపకారనివృత్తి మాత్రమపేక్ష్య వాగాదయో ఽగ్నాన్యదీక్ గచ్ఛంతీత్యుపచర్యతే. యత్తు ప్రథమే ఽగ్నావిత్వాది తదపి న దోషావహం యతస్తత్రాపి ప్రథమే ఽగ్నో తా ఏవాఽఽ పశ్చద్ధాశబ్దేనాభిప్రేయంతే ఏవం హి సత్యాదిమధ్యావసానసంగదనాకులమేతదేకం వాక్యముపపద్యతే ఽన్యథా పునః పంచమ్యామాహుతావహం పురుషవచస్త్యప్ర కారే పృష్టే ప్రతివచనావసరే ప్రథమాహుతిస్థానే యద్యనయోర్లోమ్యద్రవ్యం శ్రద్ధాం నామావతారయేత్తతో ఽన్యథా ప్రశ్నో ఽన్యథా ప్రతివచనమిత్యేకవా క్యతా న స్యాత్. న చ శ్రద్ధాఖ్యైః ప్రత్యయో మానసో జీవస్య వా భర్తస్సక్ భర్తీణో నిష్కృప్య హోమాయోపాదాతుం శక్యతే పశ్చాదిభ్య ఇవ హృదయాదీని తస్మాదావేవ శ్రద్ధాశబ్దేనోపాదేయాశ్రద్ధా వా ఆప ఇతి వైదికప్రయోగదర్శనా దపి శ్రద్ధాశబ్దస్యాప్రసవత్తిః. గచ్ఛంతీనామహం బీజరూపతయా సూక్ష్మత్వగుణ యోగేన మాణవకే సింహశబ్దఇవ తాసు శ్రద్ధాశబ్దవివోపవన్నః. శ్రద్ధాపూర్వకకర్తృస మవాయాచ్ఛాప్ను శ్రద్ధాశబ్ద ఉపపద్యతే పురుషేషు మంచశబ్ద ఇవ 'ఆపోహాస్థై శ్రద్ధాం నన్నమంతే పుణ్యాయ కర్తణి' ఇతి శ్రుతేః. శ్రద్ధాహేతుత్వాచ్చ తాసు శ్రద్ధాశబ్దోపపత్తిః. యద్యప్యత్ర జీవానాం శ్రవణం నాస్తి తథా ఽపి య ఇష్టా పూర్తాదికారిణః పితృయానేన గంతారః శ్రుతాస్త ఏవేహపి ప్రతీయంతే - ఇత్యా ద్యనేక ప్రకారేణ ఖండితవాక్. బృహస్పతిశేషనాగతుల్యవాచోస్తయోర్వాక్కు లహో దినాష్టకం జబ్బంభే. ఉ. F. ఏవం ప్రకారేణ వదంతో యతిరాడ్డివీజేంద్రా విలోక్య పార్శ్వే స్థితః పద్మపాదః. ఆచార్యమితీదమాహాయం బ్రాహ్మణో వేదాంతర హస్యవేత్తా వ్యాసః. హిరవధారణే-ఉ. ౧౦. తథాచ యుపయోశ్చివవిష్టోర్వివాదే ప్రవృత్తే కింకరేణ మయా కిమనుష్ఠేయమిత్యాహ-త్వమితి. ౧౧. ఇతీదం విచిత్రం పద్మపాదవచో నిశమ్య స భాష్యకారస్సూత్రకారం దిదృక్షుః ప్రయతస్సావధానః

యతః ప్రణమ్య బభాణ వాణీం నవపద్యరూపామ్. ౧౨. భవాంస్త  
 టిచ్చారుజటాకిరీటః ప్రవద్దు కాంభోధర కాంతి కాంతః, శుభ్రోపవీతీ ధృత  
 కృష్ణచర్మా కృష్ణో హి సాక్షాత్కలిదోషహంతా. ౧౩. భావత్కసూ  
 త్రం ప్రతిపాద్య తాదృక్పరాపరార్థప్రతిపాదకం సత్, అద్యైతభాష్యం  
 తవ సంమతం చేత్సోధ్యా మమా౨౨గః పురతో భవా౨౨శు. ౧౪.  
 ఏవం వదన్నయమతైక్షిత కృష్ణమారాచ్ఛామికర ప్రతిచారుజటా  
 కలాపమ్, విద్యుల్లతావలయవేష్టితవారిదాభం చిన్దుద్రయా ప్రకట  
 యంతమభీష్టమర్థమ్. ౧౫. గాఢోపగూఢమనురాగజుషా రజన్యా  
 గర్తాపదం విదధతం శరదిందుబింబమ్, తాపింఛరీతతనుకాంతిఝటిపరీతం  
 కాంతేందుకాంతఘటితం కరకం దధానమ్. ౧౬. సప్తాధికాచ్ఛదరవిం  
 శతిమాక్తికాధ్యాం సత్యస్య మూర్తిమివ బిభ్రతమక్షమాలామ్,  
 తత్తాదృశస్వపతివంశవివర్ధనాత్ప్రాక్తారావలీముపగతా మివ చాను

కృతాఞ్జలిస్తం ప్రణమ్య నవపద్యరూపాం స్తుతివృత్తరూపాం వాణీం జగాద-ఉపేంద్ర.  
 ౧౨. యదవచ తదాహ భవాన్ విద్యుద్వచ్చారుజటాకిరీటేన ప్రవద్దు కాంభోధరస్య  
 కాంతిరివ యా కాంతిస్తయా కాంతశ్శుభ్రమువవీతం యస్య ధృతం కృష్ణచర్మ యేన  
 స కలిదోషహంతా కృష్ణచైవపాయనో వ్యాస ఏవ సాక్షా న్నత్యన్యః కశ్చన బ్రాహ్మణ  
 ష్యత్యర్థః. ఉ. ౧౩. భవదీయసూత్రే ప్రతిపాద్యస్య తాదృశస్య నిర్వికేషసవికేషార్థస్య  
 కార్యకారణాత్తకస్య వా తస్య ప్రతిపాదకం అద్యైతభాష్యం తవ సత్పమివీనం సంమ  
 కం చేత్తర్హి మమాపరాధం ఊమిత్యా శీఘ్రం మమాగ్రే ప్రత్యక్షో భవ-పాఠాంతకేభా  
 వత్కసూత్రం ప్రతిపాద్య తత్తాదృక్ పరాపరార్థప్రతిపాదకమిత్యర్థః. ౧౪. ఏవం  
 వదన్ సత్ అధానంతరమయం శ్రీశంకరః కృష్ణమారాద్దురాదవలోకితవాన్ తం విశి  
 నష్టి చామికరవ్రతకయస్సువర్ణమయ్యోలతాస్తద్వల్ సుందరాణాం జటానాం కలాపా  
 యస్య విద్యుల్లతావలయేన వేష్టితేన మేఘేన తుల్యం చిన్దుద్రయా జ్ఞానముద్ర  
 నూ౨భీష్ట మర్థం ప్రకటయంతం-వసంతలిలకా. ౧౫. పునస్త మేవ పంచభిరిశిన్ష్టి అను  
 రాగజుషా రజన్యా౨త్యంతమాలింగితం శరచ్ఛంద్రబింబం నిందాస్పదం కుర్వంతం యతః  
 తాపింఛస్తమాలస్తత్తుల్యస్యశరీరకాంతిఝటిభిర్వ్యాజ్జం కాంతో యశ్చంద్రకాంత  
 మణిస్తేన నిర్మితం కరకం కమండలుం దధానం. ౧౬. సప్తాధికైరచ్ఛదరైః స్వచ్ఛచ్చిద్రై  
 వ్వింశతిసంఖ్యాకైరాధ్యామక్షమాలాం సత్యస్య మూర్తిమివ బిభ్రతం తత్తాదృశస్య స్వపతి

నేతుమ్. ౧౭. శార్దూలచర్తోద్వహనేన భూతేరుద్ధూళనేనాపి జటాల  
 తాభిః, రుద్రాక్షనూలాపలయేన శంభోరర్థాసనాధ్యాసనసఖ్యపాత్రమ్.  
 ౧౮. అద్వైతవిద్యాసృణి తీక్షణధారా వశీకృతాహంకృతికుంజరేంద్రమ్,  
 ఘృశాస్త్రశంకూజ్జ్వల సూత్రదామనియంత్రితాకృత్రిమ గోసహస్రమ్.  
 ౧౯. తత్తాదృగతు్యజ్జ్వలకీర్తిశాలి శిష్యాళిసంశోభితపార్శ్వభాగమ్,  
 కటాక్షవీక్షామృతవర్షధారా నివారితాశేషజనానుతాపమ్. ౨౦. విలో  
 క్య వాచంయమసార్వభౌమం స శంకరో ౭శంకితదర్శనం తమ్, గురుం  
 గురూణామపి హృష్టచేతాః ప్రత్యుద్యయా శిష్యగణైస్సమేతః. ౨౧.  
 అత్యాదరాచ్ఛాత్రగణైస్సహాసౌ ప్రత్యుద్గతస్తచ్చరణౌ ప్రణమ్య,  
 యత్యగ్ర గామీ వినయీ ప్రహృష్ట ఇత్యబ్రవీ త్సత్యవతీ సుతం  
 షః. ౨౨. ద్వైపాయన స్వాగతమస్తు తుభ్యం దృష్ట్వా భవంతం చరి  
 తా మయా ౭ర్థాః, యుక్తం తదేతత్త్వయి సర్వకాలం పరోపకార

వంశస్య చంద్రవంశస్య వర్ధనాత్పాగుపగతాం తారావళీమశ్విన్యాదినక్షత్రమాలాం  
 భవత్సృణివంశం వర్ధయిష్యామిశ్యసునయం కర్తుమివేత్త్యుత్పేక్షాద్వయం. ౧౭. శార్దూల  
 చర్తోద్వహనాదినా శంభోరర్థాసనాధ్యాసనసఖ్య సఖ్యస్య పాత్రం - ఇంద్ర. ౧౮.  
 అద్వైతవిద్యాలక్షణస్యాంతుశస్య తీక్షణయా ధారయా వశీకృతో ౭హంకారలక్షణో  
 గజేంద్రో యేన తం స్వశాస్త్రమద్వైతశాస్త్రం తల్లక్షణే శంకా స్థానావుజ్జ్వలనూ  
 త్రలక్షణదామభిర్నియంత్రితమకృత్రిమానాం శ్రుతిలక్షణగవాం సహస్రం యేన తం-  
 ఉ. ౧౯. తత్తాదృశామతు్యజ్జ్వలకీర్తిశాలినాం శిష్యాణాం పక్షి-భిః సంశోభితః పార్శ్వ  
 భాగో యస్య తం కటాక్షాణాభివీక్షాలక్షణయా ౭మృతధారయా నివారితో ౭శేష  
 జనానామాధ్యాత్మికాదిరూపా ౭నుతాపా యేన తం సర్వో జనానుతాపా యేనేతి  
 వా. ౨౦. వాచంయమానాం నియంత్రితసర్వేంద్రియాణాం మునీనాం రాజానుమశం  
 కికమసంభావితం దర్శనం యస్య తం గురూణామపి గురుం విలోక్య ప్రహృష్టచేతాః  
 స శంకరః శిష్యగణైః సంయుక్తః ప్రత్యుద్యయా. ౨౧. అత్యాదరాచ్ఛాత్రగణైస్సహ  
 ప్రత్యుద్గతో ౭సౌ శంకరస్తస్య వ్యాసస్య చరణౌ ప్రణమ్య యత్యగ్ర గామీ వినయ  
 యుక్తః ప్రహృష్టః సక్రీశంకరః సత్యవతీపుత్రమిలీదమువాచ-ఇంద్రవక్తా. ౨౨. యదు  
 వాచ తదాహ-హే ద్వైపాయన స్వాగతం తుభ్యమస్తు భవంతం దృష్ట్వా మయా సర్వే  
 పునుర్థాశ్చరితాస్త దేతదస్త దాదేః సర్వార్థ సంపాదకత్వం క్షయి యుక్తం తత్ర హేతు

ప్రతదీక్షితత్వాత్. ౨౩. మునే పురాణాని దశాష్ట సాక్షాచ్ఛ్రుత్యర్థగ  
 ర్భాణి సుదుష్కరాణి, కృతాని పద్యద్యయమద్య కర్తుం శో నామ  
 శశ్నోతి సుసంగతార్థమ్. ౨౪. వేదార్ణవం వ్యతియుతం వ్యదధాశ్చతు  
 ర్థా శాఖాప్రభేదనవశాదపి తాన్విభక్తాః, మందాః కలౌ ఊతిసురా  
 జనితార ఏతే వేదాన్లప్రహీతుమలసా ఇతి చింతయిత్వా. ౨౫. ఏష్య  
 ద్విజానాసి భవంతమర్థం గతం చ సర్వం న న వేత్సి య త్తత్, నో  
 చేత్కథం భూతభవద్భవిష్యత్కథాప్రబంధాన్రచయే రజానః. ౨౬  
 ఆభాసయన్నంతరమంగమాంధ్యం స్థూలం చ సూక్ష్మం బహిరంతరం  
 చ, అపానుదన్భారతశీతరశ్మిరభూదపూర్వో భగవత్పయోధేః. ౨౭.

మాహ సర్వేషు కాలేషు పరోపకారప్రతే దీక్షితత్వాత్-ఉ. ౨౩. పరోపకారప్రతిపా  
 త్వయా కృతస్య లేశో ఒప్యన్యేన కర్తృమశక్య ఇత్యాశయనామా హే మునే, 'బ్రాహ్మం  
 పాదం వైష్ణవం చ శైవం లైంగం సగారుడం, నారదీయం భాగవతమాగ్నేయం  
 స్కాంధసంజ్ఞితం, భవిష్యం బ్రహ్మవైవర్తం మార్కండేయం సవమనం, వారాహం  
 మాతృశృకార్త్యం చ బ్రహ్మాండాఖ్య మితి త్రివడిత్యుక్తాన్యష్టైదశపురాణాని సాక్షా  
 చ్శ్రుత్యర్థగర్భాణ్యైః సుదుష్కరాణి త్వయా కృతాని అత్రాస్తి లోకే సుసంగ  
 తార్థం శ్లోకద్వయమపి కర్తుం కః శశ్నోతి-ఉ. ౨౪. కించ వ్యతియుతం వ్యామిశ్రితం  
 వేదసముద్రం ఋగ్యజుస్సామాధర్వణలక్షణై శ్చతుర్భిః ప్రకారైర్యుక్తం త్వం వ్యదధాః  
 కృతవానసికలౌ మందప్రజ్ఞా ఏతే బ్రాహ్మణా వేదాః గ్రహీతుమలసా జనితార ఉత్ప  
 త్స్యన్త ఇతి చింతయిత్వా శాఖాప్రభేదనవశాదపి తాన్ విభక్తాః వ్యధాః  
 విహితవానసి-వసంతతిలకా. ౨౫. ఏష్యత్ భవిష్యత్ విజానాసి తథా భవంతం వర్త  
 మానం గతమతీతం చ సర్వం జానాసి య త్త్వం న వేత్సి న జానాసి తన్నాస్త్యేప నో  
 చేత్ యదివైవ జానాసి త్వ్యిజానన్ భూతభవద్భవిష్యత్కథాప్రబంధాన్ కథం  
 రచయేః కథం రచితవానసి-ఆఖ్యానకీప్వత్తం. ౨౬. అంతరమంగం సర్వాంతరమాత్మాన  
 మష్టమాత్రిశివావయవం తచ్ఛరీరం వాఽఽభాసయన్ స్థూలం కార్యం సూక్ష్మం కార  
 ణం బహిర్బగన్విభ్యాత్వాజ్ఞానమంతరం ప్రత్యగభిన్నపరమాత్మాజ్ఞానమాంధ్యం తమోఽపా  
 నుదన్భారతలక్షణో ఒత్పూర్వశ్చంద్రో భగవత్పయోధ్యేస్త్వత్తః ఊరసముద్రాదభూత్  
 ప్రసిద్ధచంద్రస్తు బాహ్యం శివశరీరం తచ్ఛిరోలక్షణావయవం వా ప్రకాశయన్ స్థూలం  
 బాహ్యం తమో నాశయతి. యద్వా బహిః స్థూలం కార్యరూపమంతరం సూక్ష్మం కార  
 ణరూపం అభివా స్థూలమర్థాజ్ఞానం సూక్ష్మం ధర్మాజ్ఞానం బహిః కామాజ్ఞానమంతరం

వేదాష్టాంగం నిఖలం చ శాస్త్రం మహాస్తహాభారతవారిరాశిః, త్వత్తః పురాణాని చ సంభూవుస్సర్వం త్వదీయం ఖలు వాఙ్మయాఖ్యమ్. ద్వీపే క్వచిత్సముదయన్నృతమేవ ధామ శాఖాసహస్ర సచివశ్శుక సేవ్యమానః, ఉల్లాసయత్యహా యస్తిలకో మునీనా ముచ్చైః ఫలాని సుదృశాం నిజపాదభాజామ్. ౨౯. ధత్సే సదా౨౨ ర్తి శమ నాయ హృదా గిరీశం గోపాయసే ౨ధివదనం చ చిరంతనీర్గాః, దూరీ కరోషి నరకం చ దయార్ద్రదృష్ట్యా కస్తే గుణాన్ గదితుమద్భుతకృష్ణ శక్తః. 30. యమామనంతి శ్రుతయః పదార్థం న సన్న చాసన్న బహిర్న చాంతః, స సచ్చిదానందఘనః పరాత్మా నారాయణ స్త్విం

మోక్షాజ్ఞానమిత్యర్థః - ఉ. ౨౭ - ౨౮. ద్వైపాయననిరుక్తిం వృక్షరూపకేణాహ-  
 ఋతమేవ ధామ సత్యస్వప్రకాశరూపం పరబ్రహ్మైవ క్వచిద్ద్వీపే సముదయం  
 వేదతాఖానాం సహస్రం సచివో యస్య శుకేన సేవ్యమానః కల్పవృక్షరూపీ యో  
 మునీనాం తిలకస్సుదృష్టినాం స్వీయచరణభాజాముచ్చైః ఫలాని ఉత్కృష్టాని  
 మోక్షాదిరూపాణి ఫలాన్సుల్లాసయతి అహహేత్యాశ్చర్యే ౨తిప్రసిద్ధా వా. స త్వం  
 తదృతం ధామైవేతి వా-ఇంద్ర. ౨౯. హే౨ద్భుత కృష్ణ తే గుణాన్ పక్షం కశ్శక్తో  
 న శో౨పి సమర్థః. ఆద్భుతత్వమాహ సర్వేషామ౨శమనాయ గిరీశం మహాదేవం  
 నదైవ వా హృదా ధత్సే స తు గోపాదీనామేవా౨౨ ర్తికాంతయే గోవర్ధనసంజ్ఞం  
 పర్వతం సప్తదిసం హస్తేన ధృతవాత్. పునశ్చ చిరంతనీర్గాః శ్రుతీరధివదనం ముఖే  
 పాలయసి స తు ప్రసిద్ధాః నవీనా గాః వనే పాలితవాత్. పునశ్చ దయార్ద్రదృష్టైః  
 నరకం దూరీకరోషి స తు యుద్ధే నరకాసురం దూరీకృతవాత్ ఆతస్తవాద్భుతకృష్ణత్వ  
 మిత్యర్థః. వ. 30. కింబహునా సర్వశ్రుతిప్రతిపాద్యః పరమాత్మా త్వమేవేత్యాహ-  
 యమితి. 'నానదాసీన్నో సదాసీత్' 'అనంతరమబాహ్యం' 'సత్యం జ్ఞానమనంతం  
 బ్రహ్మ' 'విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ' 'ప్రజ్ఞానఘన' ఇత్యాది శ్రుతయో యం తత్త్వం పద  
 యోర్లక్ష్యార్థమామనంతి సకార్యకారణాదివిలక్షణస్సచ్చిదానందఘనః పురాణః పురుషః  
 పరమాత్మా నారాయణస్త్వమేవ నరశబ్దేన స్థావరజంగమాత్తకం శరీరజాతమచ్యుతే తత్ర  
 నిత్యసన్నిహితాశ్చిదాభాసా జీవా నారా ఇతి నిరుచ్యంతే తేషామయనమాశ్రయో  
 ౨ధిషానం నరాణాం జీవానాం సమూహస్తేషామిదం భోగ్యతాతం చ నాదం తస్య  
 జడాజడప్రపంచస్య వా ఆధిషానం నారాయణః పూర్ణత్వాత్పురుషో౨భివృధ్యాది  
 వికారకూన్యత్వేన నిర్వికారత్వాత్పురాణః. యద్వా యం తత్త్వంపదయోర్వాచ్యార్థం

పురుషః పురాణః. 30. ఇతి స్తుతస్తేన యథావిధాన మానేదివాన్విష్టరమాత్మనిష్ఠః, ద్వైపాయనః ప్రశ్రయనమ్రపూర్వకాయం యతీ శానమిదం బభాషే. 31. త్వమస్వదాదేః పదవీం గతో 2 భూరఖండ పాండిత్యమబోధయం తే, శుకర్షివత్ప్రీతికరో 2సి విద్వక్ పురేవ శిష్యైస్సహ మా భ్రమిస్త్యం. 33. కృతం త్వయా భాష్యమితిందు మా శే స్సభాంకణే సిద్ధముఖాన్నిశమ్య, హృదా ప్రహృష్టేన దిద్వక్షయా తే దృగధ్వనీనః ప్రశమిన్నభూవమ్. 34. ఇత్థం మునీంద్ర వచనశ్రవణోత్థహర్షం రోమాంచపూరమిషతో బహిరుత్ప్లవంతమ్, బిభ్రత్తమభ్రుచి మాఖ్యుదదభ్రశక్తిం శ్రీశంకరశ్శుకమతార్ణవపూర్ణ చంద్రః. 35. సుమంతువైలప్రథమా మునీంద్రా మహానుభావా నను యస్య శిష్యాః, తృణాల్లఘ్నేయానపి తత్ర ణో హం తథా 2పి కా

లక్ష్మ్యర్థం చామనంతీత్యర్థః తత్ర పరమాత్మే 2త్యంతం లక్ష్మ్యర్థప్రతిపాదనం నారా యణస్పూర్వాంతర్యామి తత్పదవాచ్యార్థః పురి శయనా త్పురుషస్త్యం పదవాచ్యః పురా ణత్యమనాదిత్యముభయోర్విశేషణం - ఉ. 30. ఇత్యేవం ప్రకారేణ తేన శ్రీశంకరేణ స్తుతః ఆత్మనిష్ఠో ద్వైపాయనో వేదవ్యాసో యథావిధానమాసనం ఆనేదివాన్ ఉప విష్టవాన్. 'విభాషాయాం సదపశక్రవ' ఇతి క్వసుః. ప్రశ్రయేణ నమ్రః పూర్వకాయో 2గ్రభాగో యస్య తం యతీశమిదం వక్ష్యమాణమవచ. 31. యదువచ తదాహ ఆస్వదాదేః పదవీం త్వం గతో 2భూః పూర్వమేవ ప్రాప్తః తే 2ఖండపాండిత్యమబో ధయం క్షాతవానస్తి స్వపుత్రవత్ప్రీతికరో 2సి యతో విద్వక్ తస్మాదయం వాదాయా 22గత ఇతి శిష్యైస్సహ త్వం పూర్వం యథాభ్రమం ప్రాప్తస్తథా మాభ్రమిః భ్రమం మాగా-ఉ. 33. త్వయా భాష్యం కృతమితి శివస్య సంబంధిని సభాంకణే కస్యచిత్పి ధ్వస్య ముఖాచ్ఛ్చ్రీత్వా ప్రహృష్టేన హృదా తప దర్శనేచ్ఛయా హే ప్రశమిన్ తే నేత్రపథచరో 2హం తతో 2స్తి. 34. వివంభూతస్య మునీంద్రస్య వేదవ్యాసస్య వచనస్య శ్రవణాదుత్థితరోమాంచపూరవ్యాజేన బహిరుత్ప్లవత్య గచ్ఛంతం హర్షం ధార యన్ శుకాచార్యమకలక్షణసముద్రప్రవర్ధనే పూర్ణచంద్రః శ్రీశంకరో నవమేఘ కాంతిమనల్ప శక్తిం తం శ్రీవ్యాసమాఖ్యుత్ ప్రోక్షవాన్-వ. 35. తద్వాక్యముదాహరతి త్రిభిః సుమంతువైలవై శంపాయనాద్యా మునీంద్రాః మహానుభావః ప్రభావో యేషాం తేనను యస్య తే శిష్యాస్తస్తింస్త్యం తృణాదవ్యతిశయేన లఘుభూతో 2హం కః యద్వ

రుణ్యమదర్శి దీనే. 3౬. సో ౨హం సమస్తార్థవివేచకస్య కృత్వా భవ  
 త్సూత్రసహస్రరక్షేః, భాష్యప్రదీపేన మహర్షిమాన్యనీరాజనం దృష్ట  
 తయా న లజ్జే. 3౭. అకారి యత్సాహసమాత్తబుధ్యా భవత్ప్రీతిష్య  
 వ్యవదేశభాజా, విచార్య తత్సూక్తి దురుక్తిజాలమర్హస్సమీకర్తుమిదం  
 కృపాభుః. 3౮. ఇత్థం నిగద్యోపరతస్య హస్తాత్ హస్తద్వయేనా౨౨ద  
 రతస్య భాష్యమ్, ఆదాయ సర్వత్ర నిరైక్షతాసౌ ప్రసాదగాంభీర్యగు  
 ణాభిరామమ్. 3౯. సూత్రానుకారిమృదువాక్యనివేదితార్థం స్వీయైః  
 పదైస్సహ నిరాకృతపూర్వక్షమ్, సిద్ధాంతయుక్తివినివేశితత్వస్వరూపం  
 దృష్ట్వా ౨భినంద్య పఠితోషవశాదవోచత్. ౪౦. న సాహసం తాత  
 భవానకార్షీద్యత్సూత్ర భాష్యం గురుణా వినీతః, విచార్యతాం సూక్త  
 దురుక్తమత్రే త్యేతన్నహత్సాహసమిత్యవైమి. ౪౧. మీమాంసకా  
 నామపి ముఖ్యభూతో వేత్థాఖిలవ్యాకరణాని విద్వత్, వినిస్సరేత్తే

ప్యేవం తథా ౨పి దీనే మయి కారుణ్యం దర్శితవాససి-ఉ. 3౬. సో౨హం లఘీయా  
 నసి తవ కారుణ్యపాత్రతాం గతస్సర్వేషామవనివృద్ధతానామర్థానాం వివేచకస్యాయ  
 మత్రాభిప్రేతో ౨ర్థో ౨యం నేతి విచిచ్య ప్రదర్శకస్య భవదీయసూత్రలక్షణస్య సహ  
 స్రకిరణస్య సూర్యస్య భాష్యలక్షణేన ప్రదీపేన నీరాజనమారాఠికం కృత్వా హే  
 మహర్షిమాన్య ధాత్వేన్ న లజ్జే - ఇంద్ర. 3౭. యద్యప్యేవం తథా౨పి భక్త్యా  
 కృతం ప్రదీపేన నీరాజనం యథా సవితా స్వీకరోతి తథా భవత్సూత్రేణ స్వీకృ  
 తత్వా న్నత్కృతం భాష్యం త్వం శోధయితుమర్హసీత్యాశయేనా ౨౨హ భవత్ప్రీ  
 ష్యవ్యవదేశపాత్రేణ మయా యత్సాహసం స్వబుధ్యా కృతం తద్విచార్య సూక్తిదురు  
 క్తిజాలమిదం నమం కర్తుం కృపాభుస్త్వం యోగ్యో ౨సి-ఉ. 3౮. ఇత్థమర్హోపర  
 తస్య తూష్ణీం స్థితస్య శ్రీశంకరస్య హస్తాత్స వేదవ్యాస ఆదరేణ హస్తద్వయేన భాష్య  
 మాదాయాసౌ వ్యాసః ప్రసాదగాంభీర్యగుణైరభిరామం సర్వత్ర సమ్యక్విచార  
 పూర్వకం దృష్టవాత్. 3౯. పునస్తద్విశినప్తి - సూత్రానుసారిభిర్మృదువాక్యైర్నివే  
 దితో ఆర్థో యేన స్వీయైః కదైర్నిరాకృతాః పూర్వపక్షా యత్ర సిద్ధాంతయుక్తిభి  
 ర్వినివేశితం తస్య సిద్ధాంతస్య స్వరూపం యత్ర తథాభూతం భాష్యం న వేదవ్యాసో  
 దృష్ట్వా ౨భినంద్య పఠితోషవశాదవోచదుక్తవాత్-వ. ౪౦. గురుణా వినీతో భవాత్  
 యత్సూత్ర భాష్యమకృత తత్సాహసం న కృతవాత్ సూక్తదురుక్తమత్ర విచా  
 ర్యతామిత్యేతన్నహత్సాహసమిత్యవైమి తానామి - ఉప. ౪౧. తత్ర హేతుమాహ

వదనాద్యతీందోర్లోవిందశిష్యస్య కథం దురుక్తమ్. ౧౨. న ప్రాకృ  
 తస్త్యం సకలార్థదర్శి మహానుభావః పురుషోఽసి కశ్చిత్, యో బ్రహ్మ  
 చర్యాద్విషయాన్నివార్య పర్యవ్రజసూన్య ఇవాంధకారాః. ౧౩.  
 బహ్వర్థగర్భాణి లఘూని యాని నిగూఢభావాని చ మత్కృతాని,  
 త్వమేవమిత్రం విరహాయ్ నాస్తి యస్తాని సమ్యగ్వివరీతుమిష్టే. ౧౪.  
 నిసర్గదుష్టానతమాని కో వా సూత్రాణ్యలంవేదితుమర్థతస్య, క్లేశస్తు  
 తావాః వివరీతురేషాం యావాన్ప్రణేతుర్బుధా వదంతి. ౧౫. భావం  
 మదీయమవబుధ్య యథావదేవం భాష్యం ప్రణేతుమనలం భగవాన  
 వీశః, సాంఖ్యాదినా విలులితం శ్రుతిమూర్ధ వర్తిధర్మం కథం పరశివాంశ  
 మృతే ప్రభుస్సాన్విత. ౧౬. రోషానుషంగకలయాఽపి సుదూరముక్తో

మీమాంసకానామపీతి వేత్థ జానాసి - ఉ. ౧౨. కించ న ప్రాకృతస్త్యం కింతు  
 సర్వార్థదర్శి కశ్చిన్నహానుభావః పురుషోఽసి తత్ర హేతుమాహ-య ఇతి. పర్యవ్రజః  
 సన్నాన్యం కృతవాః. ఆనాయాసేన విషయనివారణే వృష్టాంతో యథా సూక్ష్మ  
 ంధకారాన్నివార్య గచ్ఛతి తద్వత్. ౧౩. మత్కృతభాష్యకరణాదపి త్వం ప్రాకృతో  
 న భవసీత్యాశయేనాహ బహవోఽర్థా గచ్ఛే యేషాం నిగూఢో భావో యేషాం పు  
 శ్చ లఘూని మత్కృతాని యాని మాత్రాణి తాని త్వాం విహాయ ఏవంప్రకారే  
 సమ్యక్ యో వివరీతుం వివరణం కర్తుం సమర్థస్య నాస్తి. ౧౪. కించ సూత్రకృత్వ  
 శ్రమతుల్య ఏవైషాం వ్యాఖ్యాతుః పరిశ్రమ ఇతి దేవాః పండితాశ్చ వదంతిత్యాహ  
 నిసర్గాత్పృథ్వాదేవాలిశయేన దుష్టానాని సూత్రాణి యథా భూతార్థతో జ్ఞాతుం శ  
 వాఽలం న కోఽపి సమర్థః హే సన్యత ఏషాం సూత్రాణాం ప్రణేతుర్యవాః క్లే  
 స్తావానేవైషాం వివరణకర్తుః క్లేశ ఇతి విశేషజ్ఞా దేవాశ్చ వదంతి. ౧౫. ఏవం యథ  
 త్వయా మదీయో భావో బుద్ధస్తథా తం యథావద్విజ్ఞాయ విశ్వర్యయుక్తోఽపి కర్తువ  
 కర్తుమన్యథాకర్తుం సమర్థోఽపి కశ్చిద్భాష్యం ప్రణేతుమలం సమర్థో న భవతి యథా  
 దేవం భాష్యమితి వా యత ఏవమతః పరశివాంశం వినా సాంఖ్యాదినా వివరీతతా  
 ప్రాపితం వేదాంతమార్గ ముద్ధర్తుం కథం ప్రభుస్సమర్థస్సాన్విదిత్యర్థః- వసం. ౧౬. యత  
 ధత్స ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహాద్భుతశంకరస్త్యం వర్ణయితుం న శక్యోఽద్యుతత్వ  
 దర్శయతి-రోషస్య సంబంధలేశేనాపి రహితస్య తు రోషానుషంగేణ ముక్తో న భవ  
 ఏవంభూతోఽచ్యుధిమానసం మనసి సకలా ఆపి కలా ధత్సే న తు శిరస్యేకామే

ధత్సేఽధిమానసమహో సకలాః కలాశ్చ, సర్వాత్తనా గిరిజయోపహిత  
 స్వరూపశ్శక్వో న వర్ణయితుమద్భుతశంకర స్త్వమ్. ౪౭. వ్యాఖ్యాస్య  
 సంఖ్యైః కవిభిః పురైతద్వ్యాఖ్యాస్యతే కైశ్చిదితఃపరం చ, భవా  
 నివాస్తద్ధృదయం కిమేతే సర్వజ్ఞ విజ్ఞాతుమలం నిగూఢమ్. ౪౮. వ్యా  
 ఖ్యాహి భూయో నిగమాంతవిద్యాం విభేదవాదాఽ విదుషో విజిత్య,  
 గ్రంథాఽ భువి ఖ్యాపయ సానుబంధాసహం గమిష్యామి యథాభి  
 లాషమ్. ౪౯. ఇత్యుక్తవంతం తమసావవోచత్క్రతాని భాష్యాణ్యపి  
 పాఠితాని, ధ్వస్తాని సమ్యక్కుమతాని ధైర్యాదితః పరం కింకరణీయ  
 మస్తి. ౫౦. ముహూర్తమాత్రం మణికర్ణికాయాం విధేహి సద్వత్సల  
 సన్నిధానమ్, చిరాద్యతేఽహం పరమాయుషోంతే త్యజామి యావ  
 ద్వపురద్య హేయమ్. ౫౧. ఇతీదమాకర్ణ్య వచో విచింత్య సశం  
 కరం ప్రాహ కురుష్వ మైవమ్, అనిర్జితాస్సంతి వసుంధరాయాం త్వయా

శశికలాం బిభర్తి పునశ్చ సర్వాత్తనా సర్వాత్తభావేన గిరిజయా వేదాంతవాచి జాత  
 యా బ్రహ్మవిద్యాలక్షణయా పార్వత్యా యుక్తం స్వరూపం యస్య స త్వర్ధశరీరేణ  
 పార్వత్యా యుక్తస్వరూప ఇత్యర్థః. ౪౭. యదుక్తం లజ్జాసంపాదకం కర్తృకృత్వాఽపి  
 ధృష్టతయాఽహం న లజ్జ ఇతి తత్రాహ పూర్వమేతన్నదీయం సూత్రజాతమసం  
 ఖ్యాతైః కవిభిర్వ్యాఖ్యాతం ఇతఃపరం చ కైశ్చిత్కవిభిరేతద్వ్యాఖ్యాస్యతే పరం తు  
 భవానివ నిగూఢమస్తదభిప్రాయం విజ్ఞాతుం కిమేతే వ్యాఖ్యాతారోఽలం సమర్థా  
 నైవ శక్తాస్సర్వజ్ఞస్య తవైవైతద్విజ్ఞానే శక్తిర్న త్వస్యస్యాలబ్ధ స్వేత్యాశయవా  
 నాహ-హే సర్వజ్ఞేతి-ఉ. ౪౮. ఏవం సూత్రభాష్యం స్తుత్వా శ్రుతిభాష్యకరణాదా  
 ప్రేరయన్ స్వగమనమామంత్రయతి - వ్యాఖ్యాహితి - వేదాంతవిద్యాముపనిషదం విభే  
 దవాదాన్పండితాన్ విజిత్య విషయసంబంధప్రయోజనాధికార్యాఖ్యాపబంధయు  
 క్తాన్ గ్రంథాన్ ఆఖ్యాపయ-ఆఖ్యానకీ. ౪౯. ఇత్యుక్తవంతం తం శ్రీవ్యాస మసా  
 శ్రీశంకరోఽవోచత్ అవదత్ త్వదాజ్ఞా మయా పూర్వమేవ సంపాదితేతి దర్శయతి  
 నిగమాస్తభాష్యాణి కృతాని పాఠితాని చ పునశ్చ కుమతాని ధైర్యాత్సమ్యజ్ఞాశి  
 తాని తస్మాదితః పరం కించిదపి కర్తవ్యం నాస్తి. ౫౦. యత ఏవమవో హేసద్వ  
 త్సల ఘటికాద్వయం మణికర్ణికాయాం సామీప్యం విధేహి ఏతద్గమనం చిరాః  
 ద్యత్నం కరోమి పరమాయుషస్తవ సమీపేఽద్య యావద్ధేయం పశుశ్శరీరం త్య

బుధాః కేచిదుదారవిద్యాః. ౧౨. జయాయ తేషాం కతిహాయనాని  
 వస్తవ్యమేవ స్థిరధీస్తవ్యయా ౨౫, నో చేచ్ఛుముక్షా భువి దుర్లభాస్యా  
 స్థితిర్యథా మాతృధుతస్య బాల్యే. ౧౩. ప్రసన్నగంభీరభవత్ప్రణీత  
 ప్రబంధసుదర్శభవః ప్రహర్షః, ప్రోత్సాహయత్యాత్మవిదామృషీణాం  
 వరేణ్య విశ్రాణయితుం వరం తే. ౧౪. అష్టౌ వయాంసి విధినా తవ  
 వత్స దత్తాన్యన్యాని చాప్త భవతా సుధియా ౨౨ర్జితాని, భూయో  
 ౨౫ షోడశ భవంతు భవాజ్ఞయా తే భూయాచ్ఛ భాష్యమిదమారవి  
 చంద్రతారమ్. ౧౫. త్వమాయుషా ౨నేన విరోధివాదిగర్వాంకురో  
 న్మూలనజాగరూకైః, వాక్యైః కుగుష్వోష్ఠితభేదబుద్ధినద్వైతవిద్యావఱ  
 పంధినో ౨న్యాయా. ౧౬. ఇతీరయంతం ప్రతివాచమూచే స శంకరః  
 పావితసర్వలోకః, త్వత్సూత్రసంబంధవశాన్తదీయం భాష్యం ప్రచారం  
 భువి యాతు విద్వత్. ౧౭. ఇతీరయిత్వా చరణౌ వవందే యతిర్మునే  
 స్సర్వవిదో మహాత్మా, ప్రదాయ సంభావ్య వరం మునీశో ద్వైపాయన

జామి తావదిత్యర్థః. హే వరమా౨౨యుషో౨ం తే సమాప్తావితి వా-ఉ పేం. ౧౦-౧౨  
 తేషాముదారవిద్యానాం జయాయ హేస్థిరధీర్యద్యపి తత్పరాభవహేతుభూతా  
 గ్రంథాస్తవ్యయా రచితాస్తథా౨పి కతిపయవర్ణాణి త్వయా ౨౫ పస్తవ్యమే  
 విపక్షే దోషమాహ-నో చేదితి. యథా బాల్యే మాతృరహితస్య స్థితిర్దుర్లభా తద్వస్తాత్వః  
 ద్రక్షకేణ త్వయా రహితా మోక్షేచ్ఛా దుర్లభా స్యాల్-ఉప. ౧౩. ఆయుషః సమ  
 ప్తిం విచార్య వరదానాయా౨౨హ హే ఆత్మవిదాం ఋషీణాం వరేణ్య ప్రసన్నగం  
 రాణాం భవత్ప్రణీతానాం ప్రబంధానాం సందర్శైర్భవో జన్మ యస్య స ప్రహర్ష  
 తుభ్యం వరం ప్రదాతుం మాం ప్రోత్సాహయతి. ౧౪. వయాంసి వర్ణాణి భవస్య శివస్యా  
 ౨౨జ్ఞయా-వరాంతరం దదాతి చ పునరిదం భాష్యమారవిచంద్రతారం భూయాల్  
 యావత్సూర్యాది స్థితిస్తావద్భవత్విత్యర్థః - వ. ౧౫. నను షోడశవర్ష పరిమితాయుష  
 మయా కిం కర్తవ్యమిత్యాకాంక్షాయామాహ త్వమనేనా౨౨యుషా౨న్యానద్వై  
 విద్యాపరిసంధినః స్వవాక్యైస్త్యక్త భేదమతీక్ కురుష్వ - వాక్యాని విశిష్యి. విరో  
 వాదినాం గర్వస్య సమూలాచ్ఛేదనే జాగరూకైః సావధానైః - ఉ. ౧౬. ఇత్యేవ  
 కథనం కుర్వంతం వేదవ్యాసం పవిత్రితలోకః సశంకరః ప్రతివచనమువాచ యద్య  
 మదీయం భాష్యం ప్రచారం గంతుం యోగ్యం న భవతి తథా ౨౫ త్వత్సూత్రసంబ  
 ధవశాల్ హే విద్వత్ భువి ప్రచారం గచ్ఛతు స్వలాభువోక్తి రియం. ౧౭. సంభాష

సోస్తిం ౨తరథా ద్యతాత్తా. ౧౮. ఇత్థం నిగద్య ఋషివృష్టి తిరోహితే ౨స్తిన్నంతర్వివేకనిధిరవ్యథ విచ్యుతే సః, హృత్తాపహారి నిరుపాధిక్య పారసానాం తత్తాదృశాం కథమహో విరహో విషహ్యః. ౧౯. తత్త్వా దపద్దే నిజచిత్తపద్దే పశ్యన్మనఃకంచిద్విరహం విషహ్య, యతిక్షీతీశో ౨పి గురోర్నియోగాన్తనో దధే దిగ్విజయే మనీషీ. ౨౦. భాష్యస్య వార్తిక మతైష కుమారిలేన భక్తేన కారయితు మాదరవాస్తునీంద్రః, వంధ్యాయమానదరవింధ్యమహీధరేణ వాచంయమేన చరితాం హరి తం ప్రతప్తే. ౨౧. తతస్స వేదాంతరహస్యవేత్తా భేత్తా మతానాం తదసమ్మతానామ్, ప్రయాగమాగా త్పృథమం జిగీషుః కుమారిలం సాధితకర్తృజాలమ్. ౨౨. ఆముజ్జతాం కిల తనూమసితాం సితాం చ కర్తుం కళిందసుతయా కలితానుషంగామ్, అహ్నియ జహ్నుతనయా

పరమపశ్యం భావిపరం పరం ప్రదాయ సంపూజ్యేతి వా. ౧౮. ఇత్థం సంభాష్యస్తి స్తుషిశ్రేష్ఠే వేదవ్యాసే ౨ంతర్ధానం గతే అధానంతరమంతర్వివేకనిధిరసి సః శ్రీశం కరో విష్యుతే వ్యథాం ప్రాప తత్ర హేతుః. హృత్తాపస్య హారి నిరుపాధిక్యపారసో యేషాం తత్తాదృశాం వ్యాసప్రభృతీనాం విరహః కథమహో విషహ్యః కథమపి విష హ్యో న భవతీత్యర్థః. ౨. ౧౯. తస్మి కథం తద్విరహం విషహ్య దిగ్విజయే మనో దధే ఇత్యాకాంక్షాయామాహ తదితి - గురోర్వేదవ్యాసస్య నియోగాదనుశాసనాల్ - ఉ. ౨౦. అథ దిగ్విజయే మనసః స్థాపనానంతరం కుమారిలేన భక్తేన భాష్యస్య వార్తికమా దరాత్కారయతు మేష మునీంద్రః వంధ్యావదాచరన్తో నిష్కలా దరా గర్తా యస్మిం స్తథాభూతో వింధ్యాచలో యేన తేన వాచంయమేన అగస్త్యేన మునినా చరితాం దక్షిణాం హరితం దిశం ప్రతి ప్రతప్తే ప్రస్థానం కృతవాక్-౨. ౨౧. తతః ప్రస్థానా నంతరం వేదాంతరహస్యవేత్తా ౨సమ్మతానామనభిమతానాం మతానాం ప్రసహ్య ర్షుడి తివా భేదనకర్తా సశ్రీశంకరః సాధితకర్తృకాండం కుమారిలం ప్రథమం జేతుమిచ్ఛుః ప్రయాగం తీర్థరాజమాగచ్ఛత్ ప్రథమం ప్రయాగమితి వా సంబంధః. ఉ. ౨౨. అధానంతరం ఆముజ్జతాం పుంసాం తనూం శరీరమసితాం కృష్ణాం విష్ణుస్వరూపాం సితాం శ్వేతాం శివస్వరూపాం చ కర్తుం కళిందాఖ్యుగిరుపుత్ర్యా కాళింద్యా యము నయా సంపాదితో ౨నుషంగస్సంబంధో యయా నిష్టుతాని నాశితా న్యహూని యయా తాం జాన్త వీమన్తాయాంజనా ౨ర్థానాం చతుర్విధపురుషార్థానాం మార్గం మధ్యే ప్రయాగం ప్రయాగస్య మధ్యే అగమత్. 'పారే మధ్యే వృష్ట్యా'వేతి సమాసః

మథ నిహ్నుతాఘాం మధ్యేప్రయాగమగమస్తునిరర్థమార్గమ్. ౬౩. గంగాప్రవాహైరుపరుద్ధవేగా కళిందకన్యా స్తిమితప్రవాహః, అపూర్వసఖ్యాగతలజ్జయేవ యత్రాధికం భాతి విచిత్రపాథాః. ౬౪. అంతేవసద్భిరమలచ్ఛవినంప్రదాయమధ్యేతుమాశ్రితజలాం కుహచిన్తరాశ్చైః, చక్రద్వయేన రజనీసహవాససౌఖ్యసంశీలనాయ కిల సంవళితాం పరత్ర. ౬౫. యత్రాప్లుతా దివ్యశరీరభాజ ఆచంద్రతారం దివిభోగజాతమ్, సంభుజ్జతే వ్యాధికథానభిజ్ఞాః ప్రాహేమమర్థం శ్రుతిరేవ సాక్షాత్. ౬౬. అజ్ఞాతసంభవతిరోధికథా ౭పి వాణీ యస్యాస్సితాసితతయైవ గృణాతి రూపమ్, భాగీరథీం యమునయా పరిచర్యమాణా మేతాం విగాహ్యా ముదితో మునిరిత్యభాణీత్. ౬౭. సిద్ధాపగే పురవిరోధిజటోపరోధక్రుద్ధా కుతశ్చతమదస్సదృశాన్విధత్సే, బద్ధా న కిన్ను

విపం విదం తత్వనిపాతనం చ-ప. ౬౩. గంగాప్రవాహైరుపరుద్ధో వేగో యస్యాస్యా విచిత్రజలా కళిందకన్యా యమునా యత్ర ప్రయాగమధ్యే ౭పూర్వసఖ్యా ఆగతా యా లజ్జా తయా స్తిమితో ౭చంచలః ప్రవృత్తిః స్తోతో వా యస్యాస్తథా భూలేవాధికం భాతి. ని. 'ప్రవాహస్తు ప్రవృత్తే' స్యాదపి స్తోతసి వారిణీతి మేదినీ - ఉ. ౬౪. కుహచిత్ క్వది దమలకాంతిలక్షణం సంప్రదాయమధ్యేతుం సమీపే వసద్భిశ్శిష్యైర్నరాశ్చైర్నంసైరాశ్రితం జలం యస్యా స్తాం పరత్రాన్యత్ర నళినీసహవాసలక్షణసౌఖ్యసంశీలనాయ చక్రద్వయేన సంవ్యాప్తాం భాగీరథీం విగాహ్యేతి వ్యవహితేనాన్వయః. ని. 'రజనీ నలినీ రాత్రి హరిద్రా జతుకానుచేతిమేదినీ - ప. ౬౫. తామేవ వర్ణయతి యత్ర యస్యాం యమునయా సంగతాయాం గంగాయామాప్లుతా దివ్యశరీరభాజః పునశ్చ వ్యాధికథానభిజ్ఞాస్సంతః దివి భవం భోగసముదాయం సమ్యగ్భుంజతే. నన్వత్ర కింప్రమాణమితి చేత్తత్రాహ ఇమమర్థం సాక్షాచ్ఛ్రుతిరేవ ప్రాహ. తథాచ శ్రుతిః—'సితాసితే సరితే యత్ర సంగతే తత్రాప్లుతాసో దివముత్పతంతీ'త్యాద్యా - ఇంద్ర. ౬౬. కించ వాణీ శ్రుతి రపి అజ్ఞాతా సంభవస్య జన్తనస్తీరోధేస్తీరోధానస్య చ కథా యయా సా యస్యా యమునయా సంగతాయా గంగాయాస్సితాసితతయైవ రూపం వర్ణయతి - తథా భూతామేతాం యమునయా పరిచర్యమాణాం భాగీరథీం విగాహ్యా ముదితో మునిః శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమాణమభాణీదుక్తవాత్ - ప. ౬౭. హేసిద్ధాపగే త్రిపురవిరోధినశ్శివస్య జటాభిరుపరోధేన క్రుద్ధా శతమముష్య శివస్య సదృశాత్ కుతః కిమర్థం విధత్సే విపాం త్వయా రచితానాం శివానాం జటాభిః కిం న బద్ధా భవితాసి కిం

భవితాసి జటాభిరేషా మద్ధాజడప్రకృతయో న విదంతిభావి. ౬౮. సన్సార్గవర్తనపరాఽపి సురాపగే త్వ మస్థీని నిత్యమశుచీని కిమాదదాసి, ఆజ్ఞాతమంబ హృదయం తవ సజ్జనానాం ప్రాయః ప్రసాధనకృతే కృతమజ్జనానామ్. ౬౯. స్వాపానుషంగ జడతాభరితాజ్జనాఘాఙ్ స్వాపానుషంగజడతావిధురాఙ్ విధత్సే, దూరిభవద్విషయరాగహృదో ఽపి తూర్ణం ధూర్తావతంసయసి దేవి కవష మార్గః. ౭౦. ఇతి స్తువన్ తావసరాట్రి వేణీం శాట్యూ సమాచ్ఛాద్య కటిం కృపీశే, దోర్దండయు గ్తోద్ధృతవేణుదండో ఽఘమర్షణస్నానమనా బభూవ. ౭౧. సన్నా ప్రయాగే సహ శిష్యసంఘైస్స్వయం కృతార్థో జనసంగ్రహార్థీ, అ స్సారి మాతాపి చ సా పుషోష దధార యా దుఃఖమసోఢ భూరి. ౭౨. ఆనుష్ఠితం ద్రాగవసాయ్యి వాతైః కల్వారశీతైరుపసేవ్యమానః,

బద్ధా న భవిష్యసి కింతు భవిష్యస్యేవ ఏవమాక్షిష్య స్వయమేవ ప్రతిక్షిపతి జడప్రకృ తయో భవిష్యన్న కానంతి ఆత్ర నిందయా న్తుతేరవగమాద్యాజన్తుతిః. 'ఉక్తిర్వ్యాజి న్తుతిర్నిందా న్తుతిభ్యాం న్తుతినిందయో' గిత్యుక్తేః. ౬౮. హేసురాపగే సన్సార్గవర్తన పరా ఽపి త్వం నిత్యమపవిత్రాణ్యస్థీని కిమర్థమాదదాసీత్యాక్షేపః స్వయమేవ సమా ధత్తే హేదేవి తవ హృదయమాజ్ఞాతః తవాభిప్రాయో బుద్ధస్తవ జలే కృతం మజ్జనం యైస్తేషాం సజ్జనానాం ప్రాయః ప్రసాధనకృతే శివరూపాణాం తేషామలంకారార్థ మాదదాసీత్కర్ణః. 'జిద్రహితాకారపూర్వకత్వాత్పరస్మై పదప్రయోగో న దోషావహాః' 'ఆఙోదోఽనాస్య వివారణే' ఇతి జిద్ధ్రహితాల్ జ్ఞాపకాత్తథా చ లోకోపకారాయ యథోక్తా తవ ప్రవృత్తిరిత్కర్ణః. ౬౯. స్వాపానుషంగేణ నిద్రానుషంగేణ యా జడ తా తయా భరితాన్ని ద్రానుషంగజడతావిధురానేవ విధత్సే దూరిభవద్విషయరాగో యస్సాత్తథాభూతం హృద్యేషాం తాంస్తు ముఖాదిముండనేన ధూర్తావతంసయసి ధూర్త శిరోమణీన్కరోషి తథా చైష కో వా మర్గః ఆత్ర తథా దూరిభవద్విషయరాగ హృదో ధూర్తో ధుత్తూరపుష్పం తదవతంసః శివస్తద్రూపాన్ కరోషీతి క్షేషేణ న్తుతిః 'ధూర్తం తు ఖండలవణే ధుత్తూరే నా విటే త్రిష్వితి మేదినీ - ఇం. ౭౦. ఇత్యేవం త్రివేణీం స్తువన్ సన్ తావసరాట్ శాట్యూ కటిం సమ్యగాచ్ఛాద్య భుజదండయుక్తే నోర్ధ్వం ధృతో వేణుదండో యేన స కృపీటే జలే. ని. 'కృపీటమదరే తోయే' ఇతి మేదినీ-అఘమర్షణస్నానే మనో యస్య తథాభూతో బభూవ. ఉ. ౭౧. యా పుషోష గర్భే దధార దుఃఖంచ భూరి ఆసోఢ సా మాతాఽప్యస్సారి స్తృతా - ఆఖ్యా. ౭౨. ద్రాగ్విరుడితి ఆనుష్ఠితవసస్థానం ఆవసాయ్యి గమష్య కల్వారశీతైర్నాతైరుపసేవ్యమానః

తీరే విశ్రామ తమాలశాలిన్యత్రాంతరే ౭శ్రూయత లోకవార్తా. ౨౩. గిరేరవప్లుత్య గతిస్సతాం యః ప్రామాణ్య మామ్నూయగిరామవా దీత్, యస్య ప్రసాదాత్త్రివివోకసో ౭పి ప్రవేదిరే ప్రాక్తనయజ్ఞ భాగాః. ౨౪. సో ౭యం గురోరున్నథనప్రసక్తం మహాత్తరం దోష మపాకరిష్ణుః, అశేష వేదార్థవిదా స్తికత్వాత్తుమానలం ప్రావిశదేషధీరః. ౨౫. ఆయం హ్యధీతాఖిలవేదమంత్రః కూలంకషాలోడిత సర్వతంత్రః, నితాంతదూరికృత దుష్టతంత్రస్త్రిలోక్యవిభ్రామితకీర్తియంత్రః. ౨౬. శ్రుత్వేతి తాం సత్పరమేష గచ్ఛన్ వ్యలోకయత్తం తుషరాశిసం ఫమ్, ప్రభాకరాద్యైః ప్రథితప్రభావై రుపస్థితం సాశ్రుముఖై ర్వి నేయైః. ౨౭. ధూమాయమానేన తుమాసలేన సందహ్యమానే ౭పి వపుష్యశేషే, సదృశ్యమానేన ముఖేన బాష్పపరితఃకర్షయమాద థానమ్. ౨౮. దూరే విధూతాఘమపాంగభంగా తం దేశికం దృష్టి పథావతీర్ణమ్, దదర్శ భట్టో జ్వలదగ్నికలాప్ జుగోప యో వేదఃథం జితారిః. ౨౯. అదృష్టపూర్వం శ్రుతపూర్వవృత్తం దృష్ట్వా ౭తిమోదం

తమాలశాలిని తీరే విశ్రమం కృతవాన్ ఆత్రాంతరే లోకవార్తా ఆశ్రూయత-ఉ. ౨౩. తామేవ దర్శయతి గిరేరితి-యస్సతాం గతిః షర్వతాదవప్లుత్య వేదగిరాం ప్రామాణ్య మవాదీత్. ౨౪. సో ౭యం భట్టపాదః గురోరున్నథనా త్వనక్తం ప్రాప్తం మహాత్త రం దోషమపాకరిష్ణుస్సర్వవేదార్థజ్ఞ ఏష ధీర ఆస్తికత్వాత్తుమాన్విం ప్రావిశత్. ౨౫. ఆయం భట్టపాదః హి ప్రసిద్ధమధీతాఖిలవేదమంత్రః పునశ్చ కూలంకషా నదీ తద్వ దాలాడితాని అవగాహితాని సర్వశాస్త్రాణి సర్వసిద్ధాంతా వా యేన సనితాంతం దూరి కృతాని దుష్టతంత్రాణి యేనాతపివ విభ్రామితం కీర్తిలక్షణం యంత్రం యేన సః-ఉ. ౨౬. ఇతి తాం లోకవార్తాం శ్రుత్వా తం వ్యలోకయత్ దృష్టవాన్-ఉ. ౨౭. తం విశింస్త్రి-ధూమాయమానేన తుమాన్వి నా ౭శేషే వపుషి సందహ్యమానే ౭పి సందృశ్య మానేన ముఖేనోష్ణవ్యాప్తకమలస్య శ్రీయమాదథానం. ని. 'బాష్పముష్టాశ్రుకశిపా' ఇతి మేదిసి. ౨౮. కటాక్షభంగా దూరే విధూతాన్యఘాని యేన తం దృష్టిమార్గే ౨వ తీర్ణం దేశికం శ్రీశంకరం జ్వలదగ్నితుల్యౌ భట్టపాదో దదర్శ యో జితారిశ్చేదమార్గం జుగోప. ౨౯. అదృష్టపూర్వం శ్రుతపూర్వం వృత్తం చరితం యస్య తం శ్రీశంకరం దృష్ట్వా భట్టో ౭ఠిహర్షం జగ మ తతశ్చ శిష్యగణైః పూజాం కృతవాన్ తాం

స జగామ భట్టః, అచీకరచ్చిష్యగజైస్సపర్యా ముపాదదే తామపి  
 దేశికేంద్రః. ౮౦. ఉపాత్తభిక్షః పరితుష్టచిత్తః ప్రదర్శయామాస స  
 భాష్యమస్తై, సర్వో నిబంధో హ్యమలో ౭పి లోకే శిష్టేషీతస్సంచ  
 రణం ప్రయాతి. ౮౧. దృష్ట్వా భాష్యం హృష్టచేతాః కుమారః ప్రోచే  
 వాచం శంకరం దేశికేంద్రమ్, లోకే ౭త్వల్ప మత్సరగ్రామశాలీ  
 సర్వజ్ఞానో నాల్పభావస్య పాత్రమ్. ౮౨ అష్టా సహస్రాణి విభాంతి  
 విద్యై సద్వార్తికానాం ప్రథమే ౭త్ర భాష్యే, అహం యది స్యామ  
 గృహీతదీక్ష ధ్రువం విధాన్యే సునిబంధమస్య. ౮౩. భవాదృశాం  
 దర్శనమేవ లోకే విశేషతో ౭స్మిస్సమయే దురాపమ్, పురార్జితైః  
 పుణ్యపయైః కథంచిత్త్యమద్య మే దృష్టిపథం గతో ౭భూః. ౮౪.  
 అసారసంసారపయోధిమధ్యే నిమజ్జతాం సద్భిరుదారవృత్తైః, భవా  
 దృశై స్సంగతిరేవ సాధ్యా నాన్యస్తదుత్తారవిధాపుపాయః. ౮౫. చిరం  
 దిదృశే భగవంతమిత్యం త్వమద్య మే దృష్టిపథం గతో ౭భూః, న  
 హ్యత్ర సంసారపథే సరాణాం స్వేచ్ఛావిధేయో ౭భిమతేన యోగః.  
 ౮౬. యునక్తి కాలః క్వచిదిష్టవస్తునా క్వచిత్త్వరిష్టేన చ నీచవస్తునా,

సపర్యామనపేక్షితామపి దేశికేంద్రస్వీకృతవాక్. ౮౦. ఉపాత్తా భిక్షా యేన  
 పరితుష్టచిత్తస్స శ్రీశంకరో ౭స్తై భట్టపాదాయ భాష్యం దర్శయామాస. నను కిమర్థం  
 దర్శయామాసేష్యపేక్షాయా మాహ. సర్వ ఇతి. ౮౧. తత్ర హేతుమాహ - హి  
 యస్తాల్లోకే ౭ల్పః క్షుద్రో మత్సరగ్రామశాలీ సర్వజ్ఞానస్సర్వజ్ఞస్తు మాత్సర్యాదిలక్ష  
 ణస్య క్షుద్రభావస్య పాత్రం న భవతీత్యర్థః. శా. ౮౨. యదువాచ తదాహ. ఆహ్లావితి.  
 హేవిద్యన్నత్రాస్మిన్ గ్రంథే ప్రథమే ౭ధ్యాయే భాష్యే సద్వార్తికానామష్టా  
 సహస్రాణి భాంతి త్స్మి కర్తవ్యానీతి చేత్రత్రాహ ౭హం యద్యగృహీతదీక్షః స్యాం  
 తర్హ్యస్య భాష్యస్య సునిబంధం విధాన్యే-ఉ. ౮౩. తిష్ఠత్యేతద్భవద్దర్శనం త్వదిదుర్లభం  
 మయా లబ్ధమిత్యాహ భవాదృశామితి-ఉపేం. ౮౪. యతో భవాదృశాం సంగతిరేవ  
 సంసారాదుద్ధరోపాయ ఇత్యాహాసారేతి - తదుత్తారవిధా సంసారోత్తరణవిధా-ఉ.  
 ౮౫. నన్నేవం తర్హి భూర్వం దర్శనేచ్ఛా తవ కుతో నోత్పన్నేతిచేత్రత్రాహ-చిర  
 కాలమాలభ్యేత్థం దర్శనమిచ్ఛామి పరం త్వద్య దృష్టిమాక్లే త్వం గతో ౭సి. నన్నే  
 వం తర్హి కిమితి స్వాభిలషితం త్వయా న సంపాదికమితి చేత్రత్రాహ. నహీతి. ౮౬. తర్హి  
 ణో వా యునక్తితి చేత్ తత్రాహ - యునక్తితి. ఆతః కారణాత్పుభయభే కాలకృతే

తథైవ సంయోజ్య వియోజయత్యసౌ సుఖాసుఖే కాలకృతే ప్రవే  
 ద్ద్యతః. ౮౭. కృతో నిబంధో నిరణాయి పంథా నిరాసి నైయాంక  
 యుక్తిజాలమ్, తథాఽన్వభూవం విషయోత్థజాతం న కాలమేనం పరి  
 హార్తుమిశే. ౮౮. నిరాస్యమిశం శ్రుతిలోకసిద్ధం శ్రుతేస్వతో  
 మాత్వముదాహరిష్యే, న నిహ్నువే యేన వినా ప్రపంచస్సౌఖ్యాయ  
 కల్పేత న జాతు విద్వే. ౮౯. తథాగతాక్రాంతమభూదశేషం స వైది  
 ణోధ్వా విరళీబభూవ, పరీక్ష్య తేషాం విజయాయ మార్గం ప్రావర్తి సం  
 త్రాతుమనాః పురాణమ్. ౯౦. సశిష్యసంఘాః ప్రవిశంతి రాజ్ఞాం గేహం  
 తదాది స్వపశే విధాతుమ్, రాజా మదీయాఽజిరమస్సదీయం తదాద్రి  
 యధ్వం న తు వేదమార్గమ్. ౯౧ వేదోఽప్రమాణం బహుమాన

అహం విజానామి. ఇం. ౮౭. అహం తు సర్వం కర్తవ్యం కృతవానేవేత్యాహ. కృత  
 ఇతి. పునశ్చ కర్తమార్గో నిర్ణీతః పునశ్చ నైయాంకయుక్తిజాలం నిరస్తం విషయోత్థం  
 సుఖదుఃఖజాతం చాన్వభూవం. నన్వేపం భూతస్తవమేవం కాలం కిమితి న పరిహర  
 సీతి చేత్తత్రాహ నేశే సమర్థో న భవామి. ౮౮. నను కిమర్థమేవం విధాతుం ప్రవృ  
 త్తోఽసీతి జిజ్ఞాసాయామిశ్వరనిరాసగురుద్రోహలక్షణయోః పాపయోః ప్రాయ  
 శ్చిత్తం కర్తం ప్రవృత్తోఽసీతి దర్శయితుముపక్రమతే - నిరాస్యమితి 'ఈశానో భూ  
 తభిష్యస్యే'త్యాదిశ్రుతే ణ్లోకాచ్చ సిద్ధమిశం నిరాకృతవా. కిమిచ్ఛన్నితి చే  
 త్తత్రాహ వేదస్య స్వతః ప్రామాణ్యముదాహరిష్యే హే విద్వే జాతు కదాచి  
 త్పవంఛో జగజ్జ్యేన వినా సౌఖ్యాయ న కల్పతే యోగ్యో న భవతి తమిశం న  
 నిస్తువే నైవావలపామి తన్నిషేధే మదిభిప్రాయో నాస్తీత్యర్థః. ౮౯. ఏవమేకం  
 పాపం ప్రదర్శ్య ద్విలీయం దర్శయతి - తథాగతైస్సుగతైరాక్రాంతమశేషం సర్వ  
 మభూత్ లేన చ స వైదికః పంథా విరళీబభూవేతి పరీక్ష్య తేషాం విజయాయ  
 పురాణం వేదమార్గం సంత్రాతుమనా అహం ప్రవృత్తః. ౯౦. శిష్యసంఘై సుహితా  
 స్సుగతాః రాజ్ఞో గేహం ప్రవిశంతి తదాది రాజాది స్వపశే విధాతుం రాజా మదీయ  
 మ్తథాఽజిరం విషయో దేశోఽస్సదీయస్తస్నాద్వేదమార్గం నైవాద్రియధ్వం. యద్వా  
 తత్తస్నా దస్సదీయ మజిర మస్సదీయశాస్త్రవిషయ మాశ్రయధ్వం న తు వేదమార్గమితి  
 వదంతో విచరంతీతి పరేణాన్వయః. ని. 'అజిరం ప్రాంగణే చాంతే విషయే దర్శకే  
 ఽనిల'ఇతి మేదినీ. ౯౧. వేదోఽప్రమాణం బహుమానేన ప్రత్యక్షాదిప్రమాణేన  
 బాధాత్పరస్పరవ్యాఘాతవాచకత్వాచ్చేత్యేవం ఇదంతో లోకే విచరంతి స్వ ఏషాః

బాధాత్పరస్పర వ్యాహతివాచకత్వాత్, ఏవం వదంతో విచరంతి లోకే  
 న కాచిదేషాం ప్రతిపత్తిరాసీత్. ౯౨. అవాదిషం వేదవిఘాతదక్షై  
 స్తాన్నాశకం జేతుమబుధ్యమానః, తదీయసిద్ధాంతరహస్యవార్ధీన్ని షేధ్య  
 బోధాద్ధి నిషేధ్యబాధః. ౯౩. తదా తదీయం శరణం ప్రవన్నస్సిద్ధాంత  
 మశ్రేషమనుద్ధతాత్తా, అదూదుషద్వైదికమేవ మార్గం తథాగతో  
 జాతు కుశాగ్రబుద్ధిః. ౯౪. తదాఽపతన్తే సహసాఽశ్రుబిందుస్తచ్చా  
 విదుః పార్శ్వనివాసిలోఽన్యే, తదా ప్రభృత్యేవ వివేశ శంకా  
 మయ్యాప్తభావం పరిహృత్య తేషామ్. ౯౫. విపక్షపాతీ బలవాన్  
 ద్విజాతిః ప్రత్యాదదద్దర్శనమస్తదీయం, ఉచ్ఛాటనీయః కథమప్యసా  
 యైర్నైతాద్యశః స్థాపయతుం హి యోగ్యః. ౯౬. సమ్మంత్త్య చేత్థం  
 కృతనిశ్చయాస్తే యే చాపరేఽహింసనవాదశీలాః, వ్యపాతయన్నుచ్చ  
 తరాత్ప్రమత్తం మాముగ్రసాధాద్వినిపాతభీరుమ్. ౯౭. పతన్వతన్నాధ  
 తలాన్యరోరుహం యది ప్రమాణం శ్రుతయో భవంతి, జీవేయమస్మి  
 న్పతితోఽసమస్థలే మజ్జీవనే తచ్చృతిమానతా గతిః. ౯౮. యదీతి

సుగతానాం కాచిత్ప్రతిపత్తిః ప్రతిక్రియా నాఽఽసీత్-అఖ్యా. ౯౨. వేదవిఘాత  
 దక్షైస్తైరవాదిషం వాదం కృతవాన్ పరం తు తదీయసిద్ధాంతరహస్యజలధీనబుధ్య  
 మానస్తాన్ జేతుం నాశకం హి యతో నిషేధ్యస్య జ్ఞానాన్నిషేధ్యస్య బాధో  
 భవతి నాన్యభేత్కర్మః. ఉ. ౯౩. తదాసీం తదీయం శరణం ప్రవన్నోఽనుద్ధతాత్తా  
 తదీయం సిద్ధాంతమశ్రావం జాతు కదాచిత్తీక్షణబుద్ధిః సుగతో వైదికమేవ మార్గ  
 మదూదుషత్. ౯౪. తదా సహసా మేఽశ్రుబిందురపతత్ తచ్చాశ్రుపతన  
 మన్యే పార్శ్వనివాసిలోఽవిదుస్తదాప్రభృత్యేవ మయ్యాప్తభావం పరిహృత్య  
 స్థితానాం లేషాం శంకా వివేశ. ఉ. ౯౫. దర్శనం కాస్త్రం. ఉ. ౯౬. ఇత్థం సమ్మం  
 త్య కృతనిశ్చయాస్తే యే చాన్యేఽహింసనవాదశీలాః వినిపాకభీరుం వినిపాతాల్  
 భయశీలం ప్రమత్తం మాముచ్చతరాల్ శ్రేష్ఠసాధాద్వ్యపాతయన్. ౯౭. సాధతలా  
 త్పతన్వతన్ ఆరోరుహం పునఃపునరారూఢః యది శ్రుతయః ప్రమాణం భవంతి తత్త  
 ర్హ్యాస్మిన్ విషమస్థలే పతితః జీవేయం యతః శ్రుతిప్రామాణ్యస్య మజ్జీవనేనైవ గతిః.  
 ౯౮. ఇహ వేదప్రామాణ్యే యదీతి సంజేహ ప్రతిపాదకబదస్య ప్రయోగాద్వ్యాజీన కవ  
 దేన కాస్త్రస్య శ్రవణాచ్చ హేతోరుచ్చదేశాత్పతతో మమ తదేకం చక్షుర్వ్యసం

సందేహపద ప్రయోగాద్వ్యాజేన శాస్త్రశ్రవణాచ్చ హేతోః, మమో  
 చ్చదేశాత్పతతో వ్యసక్షీత్తదేఃచక్షుర్విధికల్పనా సా. ౯౯. ఏకాక్షర  
 స్యాపి గురుఃప్రదాతా శాస్త్రోపదేష్టా కిము భాషణీయమ్, అహం హి  
 సర్వజ్ఞగురోరధీత్య ప్రత్యాదిశే తేన గురోర్నహఃగః. ౧౦౦. తదేవమిత్యం  
 సుగతాదధీత్య ప్రాఘాతయం తత్కులమేవ పూర్వమ్, జైమిన్యుపజ్ఞే  
 ౭భినివిష్టచేతాశ్శాస్త్రేనిరాస్థం పరమేశ్వరం చ. ౧౦౧. దోషద్వయస్యా  
 స్య చిక్షీర్షుర్నన్యథోదితాం నిష్క్రమిమాశ్రయాశమ్, ప్రావిక్షమేషా  
 పునరుక్తభూతా జాతా భవత్పాదనిరీక్షణేన. ౧౦౨ భాష్యం ప్రణీతం  
 భవతేతి మోగిన్నాకర్ణ్య తత్రాపి విధాయ వృత్తిమ్, యశో ౭ధిగచ్ఛే  
 యమితి స్త వాంఛా స్థితా పురా సంప్రతి కిం తదుక్త్యా. ౧౦౩. జానే  
 భవంతమహామార్య జనార్థజాతమద్వైతరక్షణకృతే విహితావతారమ్,  
 ప్రాగేవ చేన్నయనవ ర్హ్య కృతార్థయేథాః పాపక్షయాయ బత నేదృశ

క్షీత్ కించ సా చక్షురస్య నాశం గచ్ఛత్వితి విధేర్దైవస్య కల్పనా. ౯౯. ఏకాక్షరస్యాపి  
 ప్రదాతా గురుర్భవతి శాస్త్రోపదేష్టా స భవతీతి కిము వక్తవ్యం అహం తు సర్వజ్ఞాత్సు  
 గతాత్. ని. 'సర్వజ్ఞస్సుగత' ఇత్యమరః. గురోరధీత్య తేనాధీతేన గురోర్నహఃగః  
 ప్రత్యాదిశే ప్రత్యర్థితవాత్. ౧౦౦. మహాపరాధమేవాహ - తదేవమనేన ప్రకారేణ  
 సుగతాదధీత్య తస్య సుగతస్య కులమేవాదౌ ప్రాఘాతయం జైమినిరుపజ్ఞా ఆద్యజ్ఞానం  
 యత్ర. ని. 'ఉపజ్ఞా జ్ఞానమాద్యం స్యా' దిత్వమరః. తస్మిన్ శాస్త్రే ౭భినివిష్టం చేతో  
 యస్య సః అహం పరమేశ్వరం చ నిరాస్థం నిరస్తవాత్. ౧౦౧. అస్యోదాహృతస్య  
 దోషద్వయస్య యథోక్తాం నిష్క్రమిం చిక్షీర్షుః హే ఆర్హ్వా ఆశ్రయాశం పావకం  
 ప్రావిక్షం ప్రవేశం కృతవాసస్మి. ని. 'ఆశ్రయాశో బృహద్భానుః కృశానుః పావశో  
 ౭నలః' ఇత్యమరః. తవ పాదనిరీక్షణస్య నిష్క్రమిరూపత్వాదేషా నిష్క్రమిస్తవ పాద  
 నిరీక్షణేన పునరుక్తభూతా జాతా సంపన్నా. ౧౦౨. నను శాబరభాష్యపదస్య ద్భాష్యే  
 ౭పి త్వయా వార్తికంక ర్తవ్యం స్థితమితి చేత్తత్రాహ భాష్యం భవతా ప్రణీతమితి శ్రుత్వా  
 హే యోగిన్ భవత్ప్రణీతే భాష్యే వృత్తిం విధాయ యశో ౭ధిగచ్ఛేయమితి వాంఛా  
 పురా స్థితా పరం తు సంప్రతి తదుక్త్యా కిం నిష్ఫలత్వాత్ స్తేలిపాదపూరణే. ౧౦౩.  
 ఆర్యాణామర్థే జాతమార్యాణామర్థసముదాయో యస్తాత్తథాభూతమితి వా హే ఆర్య  
 జనార్థం జాతమితి వా, పునశ్చాద్వైతరక్షణాయ విహితో ౭వతారో యేన తథాభూతం

మాచరిష్యమ్. ౧౦౪. ప్రాయో ఽధునా తదుభయప్రభవాఘృణాంత్యై  
 ప్రావిక్షమావ్య తుషపావకమాత్తదీక్షః, భాగ్యం న మే ఽజని హి  
 శాబరభాష్యవత్త్వద్భాష్యే ఽపి కించన విలిఖ్య యశో ఽధిగంతుమ్.  
 ౧౦౫. ఇత్యుచివాంసమథ భట్టకుమారిలం తమిషద్వికస్వరము  
 ఖాంబుజమాహ మానీ, శ్రుత్యర్థకర్తవిముఖాన్ సుగతాన్నిహంతుం  
 జాతం గుహం భువి భవంతమహం తు జానే. ౧౦౬. సంభావనాఽపి  
 భవతో న హి పాతకస్య సత్యం వ్రతం చరసి సజ్జనశిక్షణాయ, ఉజ్జీవ  
 యామి కరకాంబుగణోక్షణేన భాష్యే ఽపి మే రచయ వార్తికమంగ  
 భవ్యమ్. ౧౦౭. ఇత్యుచివాంసం విబుధావతంసం స ధర్మవిద్భ్రష్టా  
 విదాం వరేణ్యమ్, విద్యాధనశ్శాన్తిధనాగ్రగణ్యం స ప్రశ్రయం వాచ  
 మువాచ భూయః. ౧౦౮. నార్థామి శుద్ధమపి లోకవిరుద్ధకృత్యం  
 కర్తం మయాఽద్య మహితోక్తిరియం తవార్థా, ఆజానతో ఽతికుటిలే

భవంతమహం జానామి ఆతో యది తుషానలప్రవేశా త్స్పృగేవ పాపక్షయాయ మమ  
 నేత్రమార్గం కృతార్థ యేథాస్తర్హి హేయతే ఈదృశం ప్రాయశ్చిత్తం నాచరిష్యం-  
 వసం. ౧౦౪. అధునా తు ప్రాయో గురుద్రోహేష్వరనిరాసప్రభవాఘృణాంత్యై  
 స్తుషానలం హే ఆర్యప్రావిక్షం మమ భాగ్యానుదయ ఏవ భవద్భాష్యవార్తికాకరణనిదాన  
 మిత్యాహ భాగ్యమితి. ౧౦౫. ఏవం భట్టపాదోక్తముదాపౌత్య శ్రీశంకరచాక్యముదా  
 హర్తుమాహ-ఇత్యేవముక్తవంతం భట్టకుమారిలమిషద్వికస్వరముఖకమలమథ తదుక్త్యనం  
 తరం మానీ శ్రీశంకర ఉవాచ యద్యప్యస్యే న జానంతి తథా ఽపి శ్రుత్యర్థాత్కర్తణో  
 విముఖాన్సుగతాన్ నిహంతుం భువి జాతం స్కందం భవంతమహం తు జానే. ౧౦౬.  
 దోషద్వయనివృత్తయే తుషానలం ప్రావిక్షమిత్యుక్తం తత్రాహ - సంభావనేతి. తథా ఽపి  
 సజ్జనానాం శిక్షణాయ సత్యవ్రతం చరసి యతఏవమతః కమండలుజలకణసించనేన  
 భవంతముజ్జీవయామి. నను కిమర్థం జీవయసీతి చేత్రత్రాసంగ హేభట్టకుమారిల మే  
 భాష్యేఽపి భవ్యం వార్తికం రచయ. ౧౦౭. ఇత్యుచివాంసం దేవశిరోమణిం పండితా  
 వతంసం వా బ్రహ్మవిదాం మధ్యే శ్రేష్ఠతమం శాంతిధనేషు యతిష్వగ్రే గణనీయం  
 శ్రీశంకరం ధర్మజ్ఞో విద్యాధనస్సభట్టపాటస్సప్రశ్రయం యథాతథా వాచం పున  
 రువాచ-ఉ. ౧౦౮. యదుక్తం శ్రుత్యర్థేత్యాది తత్రాహ-నేతి శుద్ధమపి లోకవిరుద్ధం  
 కృత్యం కర్తం యోగ్యో న భవామి హేస్తుత్య మయ్యతిక్షుద్రే ఽపీయం మహితోక్తి  
 స్తవ యోగ్యా ఆజానతస్సభావతోఽతికుటిలే ఽపి జనే మహంతస్తు గుణమారో

౭పి జనే మహాంతస్త్వారోపయంతి హి గుణం ధనుషీన శూరాః. ౧౦౯. సంజీవనాయ చిరకాలమృతస్య చ త్వం శక్తో ౭సి శంకరదయో ర్చిశదృష్టిపాతైః, ఆరబ్ధమేతదధునా వ్రత మాగమోక్తం ముంచకా సతాం న భవితాస్త్వి బుధావినింద్యః. ౧౧౦. జానే తవాహం భగవ న్ప్రభావం సంహృత్య భూతాని పునర్యథావత్, స్రష్టుం సమర్థో ౭సి తథావిధో మాముజ్జీవయే శ్చేదిహ కిం విచిత్రమ్. ౧౧౧. నాభ్యు త్సహే కింతు యతిక్షీతీంద్ర సంకల్పితం హాతు మిదం వ్రతాగ్ర్యమ్, తత్తారకం దేశికవర్య మహ్య మాదిశ్య తద్భిన్నా కృతార్థయేథాః. ౧౧౨. అయం చ పంథా యది తే ప్ర కాశ్యస్సుధీశ్వరో మండనమిశ్ర శర్తా, దిగంతవిశ్రాంతయశా విజేయో యస్త్విజ్ఞేతే సర్వమిదం జితం స్యాత్. ౧౧౩. సదా వదకా యోగపదం చ సాంప్రతం స విశ్వరూపః ప్రథితో మహీతలే, మహాగృహీ వైదికకర్తృతత్పరః ప్రవృత్తిశాస్త్రే నిరతస్సుకర్తృతః. ౧౧౪. నివృత్తిశాస్త్రే న కృతాదరస్వయం కేనాప్య పాయేన వశం స నీయతామ్, వంశగతే తత్ర భవేన్ననోరథః తదం

వయంతి తత్ర దృష్టాంతో యథా ౭౭జానతో ౭తికుటిలే౭పి ధనుషి శూరా గుణం జ్యామరోపయంతి తద్వత్-వ. ౧౦౯. హే శంకర యద్యపి చిరకాలం మృతస్యాపి దయాలుక్షణోర్చివ్యాప్తదృష్టిపాతైశ్శంకరేత్యాజ్యేకం వా పదం సంజీవనాయ త్వం శక్తో ౭సి తథా ౭వ్యధునా ౭౭రబ్ధం వేదోక్తమేతద్వ్రతం త్వజకా సతామవినింద్యో న భవితాస్త్వి ఏశజ్ఞాతుం యోగ్యో ౭సీతి జ్ఞాపనాయ సంబోధయతి హేబుధేతి. ౧౧౦. కించ సమస్తభూతాని సంహృత్య పునర్యథావత్ప్రీప్టుం సమర్థస్య తవ నైచ్చిత్ర మిత్యాహా జాన ఇతి-ఇంద్ర. ౧౧౧. యద్యప్యేవం తథా ౭పి హేయలిరాజ సంకల్పిత మిదం వ్రతాగ్ర్యం త్వత్తం నాభ్యుత్సహే - యద్యహమవశ్యమనుగ్రాహ్యస్తర్హీదం విధే హి-త్యాహా-తత్రస్తాత్ హే దేశికవర్య తత్తారకం కాశ్యాముపదిశ్యమానం బ్రహ్మ మహ్య ముపదిశ్య కృతార్థయేథాః. ౧౧౨. అచైవశమార్గప్రకాశనాయ మాం జేతుమయ మాగత ఇతి విజ్ఞాయాహ ఆయంచేతి దిశామంచే విశ్రాంతం యశో యస్య. ౧౧౩. సదా యోగస్య కర్తయోగస్య పదం మార్గం సాంప్రతం స్యాయ్యం వదన్పువిశ్వరూపా భూతలే ప్రథితః-ఉ. ౧౧౪. కించ నివృత్తిశాస్త్రే న కృతాదరః స్వయం తస్మాత్సమణ్ణనః కేనాప్యపాయేన వశం నీయతాం తత్ర తస్మిన్ వశం ప్రాప్తే భవన్ననోరథో భవే

తికం గచ్ఛతు మాచిరం భవాన్. 3౧౫. ఉంచేక ఇత్యభిహితస్య హితస్య లోకైరదుంజేతి బాన్ధవజనైరభిధీయమానా, హేతోః కుతశ్చిదిహ వాక్సురుషాః ౭భిశస్తా దుర్వాససా ౭జని వధూర్ద్వయభారతీతి. ౧౧౬. సర్వాసు శాస్త్రసరణీషు సవిశ్వరూపాః మత్తో ౭ధికః ప్రియతమశ్చ మదాశ్రవేషు, తత్ప్రేయసీం శమధనేంద్ర తస్య సాక్ష్యే వాదే విజిత్య తమిమం వశగం విధేహి. ౧౧౭. తేనైవ తావకకృతిష్వపి వార్తికాని కర్తంధి వర్యతమ కారయ మావిలంబమ్, త్వం విశ్వనాథ ఇవ మే సమయే సమాగాస్తత్తారకం సముపదిశ్య కృతార్థయేథాః. ౧౧౮. నిర్వాణకారుణ్య ముహూర్తమాత్రమత్ర త్వయా భావ్య మహం తు యావత్, యోగీంద్రహృత్పంకజ భాగ్యమేతత్త్యజామ్య సూన్ రూపమవేక్షమాణః. ౧౧౯. ఇత్యూచివాంస మిమ మిద్ధసుఖ ప్రకాశం బ్రహ్మోపదిశ్య బహిరస్తరపాస్తమోహమ్, తన్వన్దయానిధి రసౌ తరసా ౭భ్రమార్గా చ్ఛ్చిమండనస్య నిలయం స ఇయేష గంతుమ్. ౧౨౦. అథ గిరముపసంహృత్యా ౭౭దరా ద్భట్టపాద శ్శమధనపతినా

దతస్తప్నమిహం శీఘ్రం భవాన్ గచ్ఛతు - ఉ. ౧౧౫. ఉంచేక ఇతి లోకైరభిహితస్య తస్య మండనస్య వధూరుంజేతి బాన్ధవజనైరభిధీయమానా కుతశ్చిద్దేతోర్వాన్ సరస్వతీ దుర్వాససా సురుషాః ౭భిశస్తా ద్వయభారతీతి ఆజని ప్రాదుర్భూతా ఏతే న 'ఉంచేక' 'ఉంబా' ఇతి మండనసరస్వతోః ప్రాకృతన్నామ కథితమితి బోధ్యం-వ. ౧౧౬. కించ సర్వాసు శాస్త్రసరణీషు స విశ్వరూపాః మత్తో ౭ధికః మదాశ్రవేషు మమ శిష్యేషు మధ్యే ప్రియతమశ్చ తస్మాత్ హే శమధనేంద్ర తస్య ప్రేయసీ మతిశయేన ప్రియాం సరస్వతీం సాక్ష్యే విధాయ తమిమం విశ్వరూకం వాదే విజిత్య వశగం విధేహి. ౧౧౭. తేనైవ తావకకృతిష్వపి వార్తికాని కారయ హేపరివ్రాజ్యే వృతమ. ని. 'భిక్షుః పరివ్రాట్ కర్తంధీ'త్యమరః. విలంబం మా కురు త్వం విశ్వనాథ ఇవ మే సమయే సమాగాస్తత్తారకం సముగుపదిశ్య కృతార్థయేథాః-వ. ౧౧౮. హే నిర్వాణకారుణ్య ముహూర్తమాత్రం త్వయా ౭త్ర భవితవ్యమహం తు యావత్ యోగీంద్రహృత్కమలభాగ్యమేతత్తవ రూపమవేక్షమాణో ౭సూంస్త్యజామి-ఉ. ౧౧౯. ఇత్యూచివాంసమిమం భట్టపాదం సందీప్తసుఖప్రకాశాత్తకం బ్రహ్మోపదిశ్య బహిరం తరపాస్తమోహం కుర్వన్ దయానిధిరసౌ శ్రీశంకరో ౭భ్రమార్గాదాకాశమార్గాన్తం డనస్య నిలయం గంతుమియేషేచ్ఛతి స్త్వ - వ. ౧౨౦. అథోపదేశానంతరమాదరాదసౌ

౭సౌ బోధితాద్వైతతత్త్వః, ప్రశమితమమతస్సంస్తత్ప్రసాదేన సద్యో  
విదళదఖిలబంధో వైష్ణవం ధామ పేదే. ౧౨౧.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్వ్యాససందర్శచిత్రగః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭సౌ సప్తమో ౭భవత్.

భట్టపాదో గిరముపసంహృత్య శమధనానాం యతివరాణామధీశేన బోధితమద్వైత  
తత్త్వం యస్మై ప్రశమితా మమతా యేన స తథాభూతస్సక్ తస్య శ్రీశంకరస్య  
ప్రసాదేన సద్యోవిదళితాఖిలబంధో వైష్ణవం ధామ ప్రాపేత్సర్గః. మాలినీపృతం. ౧౨౧.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

సప్తమస్సర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకర భగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

అష్టమసర్గ ప్రారంభః.



అథ ప్రతస్థే భగవాన్ ప్రయాగాత్తన్నండనం పండితమాశు  
 జేతుమ్, గచ్ఛన్ భస్మత్యా పురమాలులోకే మాహిష్ఠతీం మండనమం  
 పితాం సః. ౧. అవాతరద్రత్నవిచిత్రవప్రాం విలోక్య తాం విస్మిత  
 మానసోఽసౌ, పురాణవత్పుష్కరవర్తనీతః పురోపకంఠస్థవనే మనో  
 జ్ఞే. ౨. ప్రపుల్లరాజీవవనే విహారీ తరంగరింఖత్కణశీకర్దారీః, రేవామ

నమశ్శర్వాయ శాంతాయ విముక్తాయ జటాదిభిః, నిరస్తవామమార్గాయ  
 యతీంద్రాయ కృపాళషే. ఏవం వ్యాసదర్శనాదికం నిరూప్యాఽఽచార్యమండనసంవాదం  
 సపరికరం పర్ణయితుముపక్రమతే - అథ భట్టపాదం బ్రహ్మోపదిశ్య తస్య వైష్ణవపద  
 ప్రాప్తేరనంతరం స భగవాన్ యోగీంద్రః మండనం పండితం జేతుం శీఘ్రం  
 ప్రయాగాత్తీర్థరాజాశ్రమే ప్రస్థానం కృతవాన్-తతః ఆకాశమార్గేణ గచ్ఛన్  
 స మండనేన మండితామలంకృతాం మాహిష్ఠతీం పురం తన్నామకనగరం ఆలులోకే  
 ఆసమంతాదవలోకితవా ఉ. ౧. రత్నవిచిత్రవప్రాం విచిత్రత్రైర్హ్రీరకాదిభి ర్విచి  
 త్రాః వప్రా అట్టాలికా యస్యాం తాం మాహిష్ఠతీం విలోక్య విస్మితం విస్తయం  
 ప్రాప్తం మానసం మనో యస్య స ఆసౌ యోగీంద్రః మనోజ్ఞేఽతిరమ్యే పురోపకం  
 ఠస్థవనే పురసమీపస్థవనే పురాణవత్పురాణః పురాణపురుషో విష్ణుస్తద్వత్పుష్కరవర్త  
 నీతః ఆకాశమార్గాదవాతరదవతీర్ణః. ౨. 'వోమ పుష్కరమంబరం, సరణిః పద్ధతిః  
 పద్మా వర్తన్యేకపదీతి చేత్యమరః. ఉపేంద్ర. ౩. తస్మిన్ప్రభులకమలవనే విహారీ  
 విహరణశీలస్తరంగేభ్యో రింగస్తో నిస్త్రవంతో యే కణశీకరా అతిసూక్ష్మాంబుకణాః.  
 ౪. 'కణోఽతిసూక్ష్మే ధాన్యాంకే' - 'శీకరం శబలే వాతహృతాంబుకణయోః పుమా'  
 నితి మేదిసి-తైరాద్ధో) రేవామరుత్కంపితాస్సాలానాం పృథ్వీకేమణాం మాలాః

రుత్నంపితసాలమాలశ్రమూపకృద్భాష్యకృతం సిషేవే. 3. తస్మిన్  
 త్స విశ్రమ్య కృతాహ్నికస్సృక్ స స్వస్తికారోహణశాలినీనే, గచ్ఛ  
 న్నసౌ మండనపండితాణో దాసీ స్తదీయ్యా స్స దదర్శ మాల్లే. ౪.  
 కుత్రాలయో మండనపండితస్యేత్యేతాస్స పప్రచ్ఛ జలాయ గంఠ్రీః,  
 తాశ్చాపి దృష్ట్వా ఽదృభుతశంకరం తం సంతోషవత్యో దదురుత్త  
 రోక్తిం. ౫. స్వతఃప్రమాణం పరతః ప్రమాణం కీరాంగనా యత్ర గిరం  
 గిరంతి, ద్వారస్థనీ డాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్నండనపండితాఃకః. ౬.  
 ఫలప్రదం కర్త ఫలప్రదో ఽజః కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి, ద్వార  
 స్థనీ డాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్నండనపండితాఃకః. ౭. జగద్భ్రువం  
 స్యా జ్జగదభ్రువం స్యా త్కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి, ద్వారస్థనీ  
 డాంతరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్నండనపండితాఃకః. ౮. వీత్వా తదుక్తి

పజ్జురయో యేన స శ్రమాచహరకః. భాష్యకారం సిషేవే సేవితవాక్-ఉ. 3. తస్మి  
 న్ననే సక్రీశంకరో విశ్రమ్య విశ్రమం కృత్వా కృతమాహ్నికమహ్ని కర్తవ్యం యేన  
 తథాభూతస్సృక్ మధ్యాహ్నకాలే యత్ర సూర్య ఆయాతి తత్స్వస్తికం సిద్ధాంతశిరో  
 మణ్యాదౌ ప్రసిద్ధం తదారోహణశాలిని ఇనే సూర్యే సత్యసౌ మండనపండితస్యాకో  
 గృహం ప్రతి గచ్ఛన్న తదీయా మండనపండితస్య దాసీః మాల్లే దదర్శ. ఇంద్ర. ౪.  
 దృష్ట్వా చ కిం కృతవానిత్యపేక్షాయామాహ—కులేతి. మండనపండితస్యాలయో వాస  
 స్థానం కులేత్యేతాస్తస్య దాసీః జలనయనార్థం గంఠ్రీః గమనకర్తృస్సభాష్యకారః  
 పప్రచ్ఛ తాశ్చాపి అదృభుతశ్చాసౌ శంకరశ్చేత్సృద్భుతశంకరస్తం - అదృభుతత్వం చ  
 శంకరస్యే సతి ఏకపక్రద్వివేలాదిమత్త్వం యద్వాదదృభుతమనిర్వాచ్యం శం మఖం  
 కరోతీతి తథా తం దృష్ట్వా ఽవలూక్య సంతోషవత్య ఉత్తరం ప్రతివచనం దదుః. ఆపి  
 శబ్దేన తాదృశశంకరదర్శనం నికృష్టానామపి సుఖజనకమాసీత్కిముతోశ్శృష్టానా  
 మితి సూచితం. ౫. తాభీర్దత్తముత్తరముదాహరతి త్రిభిః - స్వతఃఇతి. వేదవాక్యం  
 స్వతః ప్రమాణముత పరతః ప్రమాణమితి విచారాత్పికాం గిరం వాచం యత్ర  
 మండనాలయే కీరాణాం శుకాదిపక్షీణామంగనా ఆపి ద్వారస్థస్య నీడస్య పంజరాది  
 రూపస్యాంతరే మధే సమ్యక్ నిరుద్ధాః గిరంతి ఉచ్చారయంతి తత్రాదృశం మండన  
 పండితస్యాకః గృహం జానీహి. ౬. సుఖదుఃఖాదిఫలప్రదం కర్త కింవా ఽజో  
 జన్తశూన్యస్సర్వశక్తిస్సర్వజ్ఞః ఐరమాల్లేతి విచారాత్పికాం - సమానమన్యల్. ౭.  
 కించ జగల్ భ్రువం ప్రవాహరూపేణ నిత్యం న కదాఽప్యనీచ్ఛశం స్యాల్ కింవా  
 ఽభ్రువమనిత్యం స్యాదితి విచారాత్పికామిత్యర్థః. ౮. తాభీర్దత్తం ప్రతివచనం

రథ తస్య గేహాద్గత్వా బహిస్సద్ద కవాటగుప్తమ్, దుర్వేశమా  
 లోచ్య స యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా ౭వతరదగ్గణాంతః. ౯.  
 తదా స లేఖేంద్రనికేతనాభం స్ఫురన్తరుచ్ఛంచలకేతనాభం, సమగ్ర  
 మాలోకత మండనస్య నివేశనం భూతలమండనస్య. ౧౦. సౌధాగ్ర  
 సంఘన్ననభో౭వకాశం ప్రవిశ్య తత్ప్రాప్య కవేస్సకాశమ్, విద్యా  
 విశేషా త్తయశఃప్రకాశం దదర్శ తం పద్మజసన్నికాశమ్. ౧౧. తపోమ  
 హిమ్నైవ తపోనిధానం సజైమినిం సత్యవతీతనూజమ్, యథావిధి శ్రా  
 ద్ధవిధౌ నిమన్త్య తత్ప్రాదపద్మాన్యవనేజయంతమ్. ౧౨. తత్రాంతరిక్షౌ  
 దవతీర్య యోగివర్య స్సమాగమ్య యథార్హమేషః, ద్వైవాయనం  
 జైమిని మప్యభాభ్యాం తాభ్యాం సహర్షం ప్రతినందితో ౭ధూత్.

శ్రుత్వా భగవాన్సామ్యకారో యశ్కృతవాంస్తదాహ—పీల్వేతి. తాసాం దాసీనా  
 ముక్తీర్వచనాని కర్ణపుటేన పీత్వా ౭వధార్య తస్య మండనస్య గేహాద్బహిర్గత్వా  
 కవాటైర్గుప్తం రక్షితం దత్తకవాటం దుర్వేశం దుర్లుటః ప్రవేశో యస్మిన్ తాదృ  
 శం తస్య సద్ద భవనమవలూక్య స యోగేంద్రః యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా ఆకాశ  
 మార్గేణాగ్గణాంతశ్చత్వరమధ్యే౭వతరత్. ౯. తతశ్చ యద్వృత్తం తదాహ—  
 తదేతి. తదా తస్మిన్నవతరణకాలే స యోగేంద్రః భూతలమండనస్య భూః  
 కాలంకారస్య మండనస్య నివేశనం వాసస్థానం సమగ్రం ఆలోకత దృష్టవాన్. నివే  
 శనం విశిషిష్టి లేఖాః దేవాః. ని. 'లేఖా అదితినందనాః' ఇత్యమరః. తేషామింద్రస్య  
 యస్మి కేతనం గృహం తస్యా ౭౭భా కాంతిరివ కాంతిర్యస్య తత్ దేవేంద్రగృహ  
 తుల్యమిత్యర్థః. స్ఫురతా మరుతా వాయునా చంచలస్య కేతనస్య కేతోరాభా  
 యస్త్వంస్తత్. ని. 'కేతనం తు నిమంత్రణే, గృహే కేతో చ కృత్యే చేతి మేదిసి.  
 ౧౦. సౌధస్య ప్రాసాదస్యాగ్రేణాగ్రభాగేన సంఘ్నన్తుం నభస్తదాత్మణో ౭వకాశో  
 యస్త్వంస్తత్ సద్ద ప్రవిశ్య కవే మండనస్య సకాశం సమీపం ప్రాప్య తం కవిం  
 దదర్శ. కవిం విశిషిష్టి-విద్యాయా విశేషాత్సర్వత ఆధిక్యాదాత్తః ప్రాప్తో యశసః ప్రకా  
 శోయం తం పద్మజేన బ్రహ్మణా సమం. ఆ. ౧౧. పునస్తం విశిషిష్టి - సత్యవత్సా  
 స్తనూజమాత్మజం వ్యాసం జైమినినా సహ వర్తమానం తపోనిధానం తపోమాహోల్వే  
 నైవ శ్రాద్ధ విధౌ యథావిధి నిమంత్ర్య తయో ర్వాన్యసజైమిన్వ్యోః పాదకమలాన్య  
 వనేజయంతం ప్రక్షాళయంతం. ఉ. ౧౨. ఏతాదృశం మండనం దృష్ట్వా య  
 త్కృతవాన్ తదాహ - తత్ర తస్మిన్ మండనగృహే ౭ంబరాదాకాశాదవతీర్య

౧౩. అథ ద్యుమార్గాదవతీర్ణమంతికే మున్యో స్థితం జ్ఞానశిఖోః  
 వీతినం, సన్న్యాస్యసా విత్యవగత్య సోఽభవత్ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతో  
 ఽపి కోపనః. ౧౪. తదాఽతిరుష్టస్య గృహశ్రమేశితుర్యతీశ్వరస్యాపి  
 కుతూహలం భృతః, క్రమాత్కిలైవం బుధశస్త్రయోస్తయోః ప్ర  
 శ్నోత్తరాణ్యాసు రథోత్తరోత్తరమ్ ౧౫. కుతో ముండాగ్రాభా  
 న్తుంఢీ పథాస్తే పృచ్ఛ్యతే మయా, కిమాహ పంథాస్తవ్నాతా ముం

వ్యాసం జైమినిం చైషో యోగశ్రేష్ఠో యథాయోగ్యం సమాగమ్య తాభ్యాం చోభా  
 భ్యాం సహర్షం యథా స్వాత్మభావభీనందితోఽభూత్. ఇం. ౧౩. అథానంతరం సః  
 మండనః ఆకాశమార్గాదవతీర్ణం మున్యోర్వ్యాసజైమినోర్గరితికే సమీపే స్థితం జ్ఞాన  
 మేవ శిఖా ఉపవీతం చాస్యాస్తీతి తం శిఖోపవీతవపర్జితమితి యావత్. ఆసౌ  
 సన్న్యాసీత్యవగత్య బుధ్వా ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతోఽపి కోపనః కోపయంతోఽభవత్.  
 'అక్రోధనైశ్శాచపరైశ్శతతం బ్రహ్మచారిభిః - భవితవ్యం భవద్భిశ్చ మయా చ క్రాధ  
 కర్తవ్యే'త్యాదిప్రవృత్తిశాస్త్రేణ శ్రాద్ధావికర్తవ్యే కోపస్య నిషిద్ధత్వాత్ తదభిరతత్వేన  
 కోపాయోగ్యోఽవీత్యపిశబ్దార్థః. ఉ. ౧౪. తదా తస్మిన్కాలే గృహస్థాశ్రమస్యేశితు  
 రీశ్వరస్య మండనస్యాతిక్రమ్య యతీశ్వరస్య చ కోపరహితస్యాపి కుతూహలం కాతుకం  
 భృతః ధారయతః ఏవం కిల వత్సమాణప్రకారేణ బుధశ్రేష్ఠయోస్తయోరథ క్రమేణో  
 త్తరోత్తరం ప్రశ్నోత్తరాణి ఆసుర్బభూవుః. వంశ. ౧౫. ప్రశ్నోత్తరాణ్యుదాహర  
 న్నాదౌ మండనకర్తృకం ప్రశ్నముదాహరతి. కుతఇతి. ముండికుతః గృహద్వారాణాం  
 కవాలైః సిహితత్వాన్తుంఢీ శ్రాధకర్తవ్యే ద్రష్టుమయోగ్యో భవాత్ కేన మాన్యేణప్రవిష్టః.  
 ఏవం మండనోక్తం శ్రుత్వా తద్వచనస్య కింపర్యంతం భవాన్తుంఢీత్యర్థం ప్రకల్పయై  
 ఽహ-భగవాత్ ఆగళాత్ గళపర్యంతం ముండి మత్ప్రీశ్చార్థ ఏతేన న బుద్ధ ఇత్య  
 వగత్య మండన ఆహ-పంథాః మార్గస్తే తవ మయా పృచ్ఛ్యతే న తు కిం పర్యంతం  
 భవాత్ ముండితి ఏవముక్తస్తద్వచనస్య తవ పథానం ప్రతి మయా ప్రశ్నః కృత  
 ఇత్యర్థం ప్రకల్పయైహ భగవాత్-కిమాహ-పంథాస్తవయా పృష్టః-పంథాస్యాం ప్రతి  
 కిమాహ కిముక్తవాత్ ఏవం వివరీతం శ్రుత్వా కువితస్సన్నండన ఆహ - త్వన్నాలేతి -  
 మయా పృష్టః పంథాస్తవ్నాతా ముండా ఇత్యాహ ఏవమాకృష్టో భగవానువాచ-తథై  
 వేతి త్వయా పృష్టేన పథా త్వాం ప్రతి త్వన్నాతా ముండితి యదుక్తం తత్తదైవ -  
 హి యస్మాత్పంథానం ప్రతి త్వవపుచ్ఛస్యాం ప్రష్టారం ప్రత్యేవ పంథాస్తవ్నాతా

దేత్యాహ తదైవ హి. ౧౬. పంథానం త్వమపృచ్ఛస్త్వాం పంథాః  
 ప్రత్యాహ మండన, త్వన్మాతేత్యత్ర శబ్దో ౭యం న మాం బ్రూయాద  
 పృచ్ఛకమ్. ౧౭. అహో పీతా కిము సురా నైవ శ్వేతా యత స్త్వం, ౧౮.  
 కిం త్వం జానాసి తద్వర్ణమహం వర్ణం భవాన్రసమ్. ౧౯. మత్తో  
 జాతః కళంజాశీ విపరీతాని భాషతే, సత్యం బ్రవీతి పితృవ త్వత్తో  
 జాతః కళంజభుక్. ౧౯. కంథాం వహసి దుర్బుధ్ధే గర్దభేనాపి దుర్వ

ముండేత్యాహ హేమండనేతి సంబోధయన్మండితశిరోమణిస్త్యమిదం జ్ఞాతుం యోగ్యో  
 యేనీతి సూచయతి తస్మాత్త్వన్మాతేత్యత్రాయం త్వచ్ఛబ్దః మామపృచ్ఛకం న బ్రూయాత్-  
 మద్వాచతో న భవతీత్యర్థః. 'వప్రోక్షిః క్షేపకాకుభ్యామపరాధృత్వకల్పనం. ౧౬ - ౧౭.  
 ఏవముక్తో ౭తిరుష్టస్సన్దండన ఆహ - అహో కిము సురా మదిరా పీతా కిం త్వయా  
 మద్యపానం కృతం అన్యథా విపరీతభాషణం కథం స్యాత్ ఏవమాక్రమ్యో భగవాన్  
 తద్వచనస్య సురా కిము పీతా పీతవర్ణేత్యర్థం ప్రకల్పయాహ-నైవేతి. సురా పీతా పీత  
 వర్ణా నైవ భవతి - యతః కారణాత్ శ్వేతా శ్వేతవర్ణా స్యానుభూతమప్యర్థం కుతో  
 న స్తరసీత్యాశయేనాహ స్తర స్తరణం కురు. సురేతి క్వచిత్పాఠః. ఏవముక్తో మండన  
 ఆహ-కిమితి తస్యాః సురాయా వర్ణం త్వం యతిః కిం జానాసి తద్వర్ణజ్ఞానం యలేస్త  
 వాత్యంతానుచితమిత్యర్థః. ఏవమాక్షిప్తి భగవానువాచాహం వర్ణం జానామి భవాంస్తు  
 రసం జానాతి తథా చ తద్వర్ణజ్ఞానవానప్యహం న ప్రత్యవాయీ త్వం తు తద్రసాను  
 భవితా ప్రత్యవాయార్థః. 'న సురాం పిదే'దితి నిషేధేన పానస్య ప్రత్యవాయజనకత్వ  
 బోధనాల్ న తు తద్వర్ణజ్ఞానస్యేతి భాషః. ౧౮. ఏవం విపరీతాని వచనాని శ్రుత్వా  
 ౭తిరుష్టో మండన ఆహ. మత్తఇతి. కలంజం విపలిప్తబాణేన హతస్య మృగస్య మాంసం  
 కలంజం న భక్షయేదితి వాక్యేన నిషిద్ధమశితుం భోక్తుం శీలమస్యేతి న కలంజాశ్యభక్ష్య  
 భక్షణశీలా మత్త ఉన్నత్తో జాతః యతో భవాన్విపరీతాని భాషతే ఏవమత్యాక్రమ్యో  
 భగవాం స్తద్వాక్యస్య మత్తో మత్సకాశా జ్ఞాతః కలంజాశీ విపరీతాని భాషత ఇత్యర్థం  
 ప్రకల్పయాహ సత్య మితి. యథా పీతా త్వం కలంజాశీ విపరీతాని భాషసే తథా త్వత్త  
 స్త్వత్సకాశా జ్ఞాత ఉత్పన్నః కలంజభుక్ విపరీతాని బ్రవీతి భాషత ఇతి సత్యం  
 యథార్థమేవేత్యర్థః. ౧౯. ఏవం పునః పునర్విపరీతం భగవద్వాక్యం శ్రుత్వా ప్రకా  
 రాంతరేణాక్షిపతి కంథామితి - గర్దభేనాపి దుర్బుధాం వోధుమశక్యాం కంథాం వహసి

హామ్, శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం కస్తే భారో భవిష్యతి. ౧౦. కంఠాం  
 వహామి దుర్బుద్ధే తవ పిత్రాపి దుర్భరామ్, శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం  
 శ్రుతేర్ఘోరో భవిష్యతి. ౧౧. త్యక్త్వా పాణిగ్రహీతీం స్వామశక్త్యా  
 పరిరక్షణే, శిష్యపుస్తకభారేచ్ఛోర్వాభ్యాతా బ్రహ్మనిష్ఠతా. ౧౨.  
 గురుశుశ్రూషణాలస్యాత్సమాపర్త్య గురోః కులాత్, స్త్రీయశ్శుశ్రూ  
 షమాణస్య వ్యాఖ్యాతా కర్తనిష్ఠతా. ౧౩. స్థితో ఽసి యోషితాం  
 గర్భే తాభిరేవ వివర్ధితః, అహో కృతఘ్నుతా మూర్ఖ కథం తా ఏవ

తథా చాతిభారభూతాం కంఠాం వోధుం సమర్థస్య లే తవ శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాం  
 ణో భారో భవిష్యతి న ణో ఽపీత్యర్థః. స్వల్పభారభయాదనల్పభారవాహకస్య తవహా  
 దుర్బుద్ధితేతి సూచయన్ సంబోధయతి హే దుర్బుద్ధే ఇతి. ౧౦. ఏవమాక్షిప్తే భగవా  
 నసి కాతుకాదాక్షేపం ప్రతిక్షిపన్ శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యామిత్యా దేరుత్తరమాహాకథా  
 మితి - తవ పిత్రా ఽపి దుర్భరాం స్త్రీభిస్తీరక్రమేన పునశ్చ తాస్వేవ ప్రీతిమతా గర్ద  
 భేన తవ పిత్రా ఽపి దుర్వహం కథాం శిఖాయజ్ఞోపవీతే విహాయ వహామి యత  
 స్తాభ్యాం పరీక్ష్య లోకానర్తచితాన్ బ్రహ్మణో నిర్వేద మాయాత్. 'యదహారేవ  
 విరజేత్తదహారేవ ప్రవ్రజేత్' 'బ్రహ్మచర్యాద్వా గృహాద్వా వనాద్వా' 'సన్యస్య  
 శ్రవణం కుర్యాత్' 'న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన త్యాగేనైకే అమృతత్వమానకుః'  
 'అథ పరివ్రాడ్వివర్ణవాసా ముండో ఽపరిగ్రహ' ఇత్యాదిశ్రుతేర్ఘోరో భవిష్యతి న చ  
 వైదికేనావశ్యమపాకరణీయః. చాతాస్తరే తు విధినిషేధాత్తికా శ్రుతిర్ఘోరో భవిష్య  
 తీత్యర్థః. అతస్తద్భారవిమోక్షణాయ కథావాహకస్య మమ సుబుద్ధిత్వమవిదిత్వా దుర్బు  
 డ్ధిత్వం పదతస్తవహా దుర్బుద్ధితేతి ధ్వనయన్ సంబోధయతి - హేదుర్బుద్ధే ఇతి.  
 ౧౧. నన్నాస్యం వినా బ్రహ్మనిష్ఠతా న సిద్ధ్యతీతి శిఖాయజ్ఞోపవీతే మయా త్యక్తే  
 ఇతి బోధకం భగవద్వాక్యం శ్రుత్వా మండన ఆహ - త్యక్తేతి స్వాం స్వీయాం  
 పాణిగ్రహీతీం భార్యాం పరిరక్షణే శక్త్యా విహాయ శిష్యపుస్తకభారేచ్ఛోస్తవ యా  
 బ్రహ్మనిష్ఠతా సా వ్యాఖ్యాతా ఽహో లోకే ప్రథితా. ౧౨. ఏవమాక్షిప్తస్తం  
 ప్రత్యాక్షిపతి గురుశుశ్రూషణే ఆలస్యా ద్గురోః కులా త్సమాపర్త్య సమావర్తనం విధా  
 య స్త్రీయః శుశ్రూషమాణస్య తవ యా కర్తనిష్ఠతా సా వ్యాఖ్యాతా. ౧౩. మండన  
 ఆహ యోషితాం స్త్రీణాం గర్భే స్థితో ఽసి తాభిరేవ వివర్ధితస్త్యం తా ఏవ కథం  
 నిందసీత్యహా హే మూర్ఖ తాదృశస్త్రీకృతోపకారనాశకస్య తవ కృతఘ్నుతా. ౧౪.

నిందసి. ౨౪. యాసాం స్తస్యం త్వయా పీతం యాసాం జాతో ౭సి యోనితః, తాసు మూర్ఖతమస్త్రీషు పశువద్రమసే కథమ్. ౨౫. వీర హత్యామవాప్తో ౭సి వహ్నినుద్వాస్య యత్నతః, ఆత్మహత్యామవా ప్తస్త్య మవిదిత్వా పరం పదమ్. ౨౬. దౌవారికాన్వంచయిత్వా కథం స్తేనవదాగతః, భిక్షుభ్యో ౭న్న మదత్వా త్వం స్యేనవదోభి క్ష్యసే కథమ్. ౨౭. కర్తకాలే న సంభాష్య అహం మూర్ఖేణ సంప్రతి, అహం ప్రకటితం జ్ఞానం యతిభంగేన భాషిణా. ౨౮. యతిభంగే ప్ర వృత్తస్య యతిభంగో న దోషభాక్, యతిభంగే ప్రవృత్తస్య పంచ

భగవానువాచ- యాసాం యోషితాం స్తస్యం స్తనభవం పయస్త్యయా పీతం యా సాం చ యోనితో జాతో ౭సి తాసు స్త్రీషు హేమూర్ఖతమ పశువత్కథం రమసే. ౨౫. మండన ఆహ. వీరేతి. గార్హ పత్యాహవసీయదక్షిణాభ్యాక్ వహ్నిక్ యత్నతః ప్రయత్నేనోద్వాస్య వీరస్యేంద్రస్య హత్యామవాప్తో ౭సి. తథాచ శ్రుతిః. 'వీరహా వా ఏష దేవానాం యో ౭గ్నిముద్వాసయతి' ఇతి ఏవమాక్రష్టో భగవా నువాచ పరం పదం పరమాత్మస్వరూప మవిదిత్వా ౭౭త్మహత్యా మవాప్తః ప్రాప్తః-అస న్నేవ స భవతి-అసద్బ్రహ్మోతి వేద చేత్' 'అసూర్యా నామ తే లోకా అంభేన తమసా పృథాః, తాంస్తే ప్రేత్యాభిగచ్ఛంతి యే కే చాత్మహనో జనాః. 'అన్యథా సంకమాత్తానం యో ౭న్యథా ప్రతివద్యతే, కిం లేన న కృతం పాపం చోరేణాత్తా వహరిణా'. ఇత్యాదిశ్రుతిస్తృతిభ్యః. ౨౬. ఏవం వాక్యచాతుర్యేణ ప్రతిబద్ధో మం దనః ప్రకారాంతరేణాక్షిపతి - దౌవారికాక్ ద్వారపాలాక్ పంచయిత్వా చోరప త్కథమాగతః ప్రత్యాక్షిపతి భగవాక్ భిక్షుభ్యో ౭న్నం లేషాం భాగమదత్వా స్యేనవ త్కథం భోక్ష్యసే. ౨౭. ఏవం ప్రత్యుత్తరః పరాజితో వత్తుమశక్తస్సన్నం డన ఆహ - సంప్రతీదాసీం కర్తకాలే ౭హం మూర్ఖేణ త్వయా సంభాష్యో భాషణ యోగ్యో న భవామి, ఏవముక్తో భగవానువాచ యతో పాఠవిచ్ఛేదే భంగేన భేదేన విసంధినా భాషణకర్తా త్వయా ౭హో జ్ఞానం ప్రకటితం. ౨౮. మండనఆహ యలే స్తవ భంగే ప్రవృత్తస్య మమ తత్సూచకో యతిభంగో న దోషభాక్ దోషయుక్తో న భవతీత్యర్థః. ఏవముక్తో భగవానువాచ యతిభంగే ప్రవృత్తస్యేత్యత్ర యతేః సకాకాద్భంగ ఇతి వంచమ్యంతం సమస్యతాం న తు షష్ఠ్యంతం తథాచ యలే కృకాకాద్భంగే జయవిపర్యయే సతి ప్రవృత్తస్య యతిభంగో దోషభాజ్ఞు భవతీతి

మ్యంతం సమస్యతామ్. ౨౯. క్వ బ్రహ్మ క్వచ దుర్జేధాః క్వ సన్న్యాసః  
 క్వవా కలిః, స్వాద్వన్న భక్ష్యకామేన వేషో ౭యం యోగినాం ధృతః.  
 ౩౦. క్వ స్వర్గః క్వ దురాచారః క్వాగ్నిహోత్రం క్వ వా కలిః, మన్యే  
 మైథునకామేన వేషో ౭యం కర్మణాం ధృతః. ౩౧. ఇత్యాదిదుర్వాక్య  
 గణం బ్రువాణే రోషేణ సాహంకృతి విశ్వరూపే, శ్రీశంకరే వక్తరి  
 తస్య తస్యోత్తరం చ కాతూహలతశ్చ చారు. ౩౨. తం మండనం సస్థిత  
 జైమినీక్షీతం వ్యాసో ౭బ్రవీజ్జల్పసి వత్స దుర్వచః, ఆచారణా నేయ  
 మనిందితాత్తనాం జ్ఞాతాత్త తత్త్వం యమినం ధుత్రైషణమ్. ౩౩. అభ్యా  
 గతో ౭సా స్వయమేవ విష్ణురిత్యేవ మత్వా ౭౭శు నిమంత్రయ త్వమ్,  
 ఇత్యాశ్రవం జ్ఞాతవిధిప్రతీతం సుధ్యగ్రణీస్సాధ్యశిషస్తునిస్తమ్. ౩౪.  
 అధోవసంస్పృశ్య జలం సశాన్త స్ససంభ్రమం మండనపండితో ౭పి,

త్వద్వాక్యార్థః. ౨౯. మండన ఆహ క్వేతి. ౩౦. భగవానువాచ క్వ స్వర్గ ఇతి. ౩౧.  
 ఉపసంహరతి - ఇత్యాదిదుర్వాక్యగణం సాహంకృతివిశ్వరూపే రోషేణ బ్రువాణే  
 శ్రీశంకరే చ తస్య తస్య వచసస్యోత్తరం చారు సుందరం కాతుకాదేవ న తు శోపా  
 ద్వక్తరి సతి తం మండనం వ్యాసో ౭బ్రవీదితి పరేణాస్వయః. ఆదిపదేన. 'కింజడో  
 జడతా దేహే భౌతికే న చిదాత్మని, కిమభాగ్యో ౭సి యత్యర్పారహితో  
 ౭భాగ్య ఉచ్యతే, కిం దూషయసి పాపేన దూషితో జాయతే నరః, చోరైరుపా  
 శ్రితః కిం త్వం సతు షడ్వర్గపీడితః, అస్థాధిః కిమర్థం త్వం సమాయాతో గృహే  
 మమ, తప భాగ్యవశాద్విష్ణురహమత్ర సమాగత' ఇత్యాదివాక్యజాతం గ్రాహ్యం.  
 ఉపజాతివృత్తం. ౩౨. సస్థితేన జైమినీక్షీతం తం మండనం వ్యాస ఉవాచ హే  
 వత్స జ్ఞాతం సాక్షాత్ కృతమాత్మతత్వం యేన తం ధుతాః విగతాః పుత్రదారలా  
 కైషణా యస్తాత్తం యమినం ప్రతి యద్దుర్వచః జల్పసి ఇయమనిందితాత్తనామాచా  
 రణా ఆచారో న భవతి-ఇంద్ర. ౩౩. తథా చానిందితాత్తా త్వమేవం కర్తం యోగ్యో  
 సీత్యాహ అసౌ యతిః స్వయమేవ విష్ణురాగత ఇతి మత్వా జ్ఞాతాత్మతత్త్వం ధుత్రై  
 షణం యమినమిమమాశు శీఘ్రం త్వం నిమంత్రయ ఇత్యేవంప్రకారేణాశ్రవం వ  
 చనస్థితం. ని. 'అశ్రవోంగీకృతౌ క్షేకే నాన్యవద్వచనస్థితౌ ఇతి మేదిసి, జ్ఞాతవిధిప్రతీతం  
 ప్రఖ్యాతం తం మండనం సుధ్యగ్రణీర్దునిర్వాప్యసః సాధు యథా స్యాత్తథా ౭శి  
 షత్ శీక్షణం కృతవాక్-ఇం. ౩౪. అథ వ్యాసకృతశీక్షానంతరం న మండనపండితో ౭పి  
 శాంతస్పృక్ జలం ఉపసంస్పృశ్యా ౭౭చమనాదికం కృత్వా వ్యాసాజ్ఞయా స్వయం చ

వ్యాసాజ్ఞయా శాస్త్రవిదర్శయిత్యా న్యమంత్రయదైశ్చక్షుకృతే మహర్షిమ్. ౩౫. స చాబ్రవీత్సామ్య వివాదభిక్షామిచ్ఛన్నభవత్సన్నిధిమా గతో ౭స్తి, సాన్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదేయా నాస్త్వాదరః ప్రాకృత భక్తభైశ్చే. ౩౬. మమ న కించిదపి ధ్రువమీషితం శ్రుతిశిరఃపథ విస్తృతిమంతరా, అవహితేన మఖేష్యవధీరితస్స భవతా భవతాప హిమద్యుతిః. ౩౭. జగతి సంప్రతి తం ప్రథయామ్యహం సమభిభూయ సమస్తవివాదినం, త్వమపి సంశ్రయమే మతముత్తమం విగద వా వద వా ౭స్తి జిత స్త్వీతి. ౩౮. ఇతి యతి ప్రవరస్య నిశమ్య తద్వచన మర్థవదాగతవిన్యయః, పరిభవేవ నవేన మహాయశాస్స నిజగౌ నిజ

శాస్త్రవిత్ మహర్షిం శంకరాచార్యమర్శయిత్యా శైశ్చక్షుకృతే శైశ్చార్థం న్యమంత్ర యత్-ఉ. ౩౫. ఏవం శైశ్చక్షుకృతే మండనేన నిమంత్రితో మహర్షిః కిముక్తవానిత్య త ఆహ సచ మహర్షిరబ్రవీత్ హే సామ్య ప్రియదర్శన వివాదభిక్షామిచ్ఛన్ భవత్సన్నిధిం తవ సమీపమాగతో ౭స్తి తస్మాత్సా వాదభిక్షానన్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదే యా ప్రాకృతాస్సభైశ్చే తు మమాదరో నాస్తి. ౩౬. నను 'వాదవాదాన్త్యజీత్తర్కా న్న పక్షం కంచనాశ్రయే'దితి సన్నాసినస్తవ నిషిద్ధాం వాదభిక్షాం కథం యాచన ఇతి చేత్తత్రాహ. మమేతి. శ్రుతిశిరసాం వేదాంతానాం పంథా మార్గస్తస్య విస్తృతిం విస్తారం వినా మమ కించిదపి ధ్రువమీషితమజస్రమాఘ్నిమిష్టం న భవతి తథా చ స్వఖ్యాత్యాద్యర్థం వాదాద్వాశ్రయణనిషేధపరముదాహృతవాక్యం న తూక్తప్రయో జనవాదాశ్రయణనిషేధపరం ఏతాదృశవాదస్య లాఙ్ఘనకారకత్వాత్ స ప్థాః భవ ఏవ తాపః దుఃఖం సంసారసంబంధ్యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికలక్షణం దుఃఖమితి వా. తస్య హిమద్యుతిశ్చంద్రః ఔష్ణ్యనివృత్తిపూర్వకవైశ్యజనకహిమద్యుతిః నిఖల దుఃఖనివృత్తిపూర్వకపరమానందప్రాప్తికర ఇశ్యర్థః. మఖేషు యజ్ఞేష్యవహితేన సావధా నేన భవతా-వధీరితస్తిరస్కృతః - ద్రుత. ౩౭. అతో యో వేదాంతమాగ్ధో భవ దాదిభిరవధీరితస్తమహం సమస్తవివాదినం సమ్యగభిభూయ తిరస్కృత్య జగతి ప్రథ యామి సర్వోత్కృష్టత్వేన ప్రకటికరోమి తస్మాత్త్వమపి మే మతం వేదాంతసిద్ధాంత త్వాదుత్తమం సంశ్రయ విగద వా యద్వా వివాదం కరు జిత స్త్వీతి జితో ౭స్తి త్వే వం వా వద. ౩౮. ఇతి. యతి ప్రవరస్య తత్రాదృశమర్థవద్వచో ౭ర్థయుక్తం వచనం నిశమ్య శ్రుత్వా నవేసాపూర్వేణ పరిభవేన తిరస్కారేణా-౭గతవిన్యయః ప్రాప్తవిన్య యస్స మండనో నిజగౌరవమాస్థితో నిజగౌ జగాద. ౩౯. సహస్రముఖే ఫణిమామకే

గౌరవమాస్థితః. ౩౯. అపి సహస్రముఖే ఫణినామకే న విజితస్త్వీతి జాతు ఫణిత్యయమ్, న చ విహాయ మతం శ్రుతిసంమతం మునిమతే ని పతేత్పరికల్పితే. ౪౦. అపి కదాచిదు దేవ్యతి కోవిదస్సరసవాదకథా ౭పి భవిష్యతి, ఇతి కుతూహలినో మమ స్వదా జయమహోఽయ మహో స్వయమాగతః. ౪౧. భవతు సంప్రతి వాదకథాఽఽవయోః ఫలతు ఫుష్కలశాస్త్రపరిశ్రమః, ఉపనతా స్వయమేవ న గృహ్యతే నవ సుధా పసుధావసథేన కిమ్. ౪౨. అయమహం యమహంతురపి స్వయం శమయితా మయి తావకసద్గిరామ్, సుకలహం కలహంసకలా భృతాం దిశ సుధాంశుసుధామలసత్తనో. ౪౩. అపితు దుర్హృదయస్త

శేషనాగే సత్యవ్యయం మణ్డినో జాతు కదాచిద్విజిత ఇతి తు న ఫణతి నైవ వదత్యతో ఽయం వేదసమ్మతం మతం విహాయ పరికల్పితే మునేర్వాస్యసస్య తవ వా మతే న చ నిపతేత్. ౪౦. ఇదం తు మదభిలషితమేవ సిద్ధమిత్యాశయేనాఽఽహ ఆపి కదాచి త్కశ్చిన కోవిదః పండిత ఉదేవ్యతి రసేన సహితా సరసా చాసౌ వాదకథా చ సా ౭పి కదాచిద్భవిష్యతి ఇతి కుతూహలినో మమాహో ఽద్యాయం జయమహో జయో త్పవస్వయమాగతః. ౪౧. తస్మాత్సంప్రతీదాసీమావయోర్వాదకథా భవతు జాయమాన యా చ వాదకథయా శాస్త్రపరిశ్రమః ఫలతు సఫలో భవతు బహుకాలమారభ్యాభిలా షాస్పదాఽమృతతుల్యా వాదకథా గృహీతుం యోగ్యవేత్త్యాశయేనాఽఽహ స్వయ మేవోపనతా సమీపమాగతా నవసుధా నవీనాఽననుభూతపూర్వా సుధా పసుధాభవ నేన భూమినివాసినా మర్త్యేన కిం న గృహ్యతే ౭పితు గృహ్యత ఏవేత్కర్థః. ౪౨. స్వ గౌరవం ద్యోతయత్ సస్త్విన్వాదాత్కం సుకలహం ప్రార్థయతే అయమహం మండనః యమస్య మృతోర్హృంతురీశ్వరస్యాపి శమయితా ఈశ్వరస్య యమహంతుత్వం తు 'మృత్యుర్యస్యోపసేచన'మితి శ్రుతిసిద్ధం నిరీశ్వరవాదిమీమాంసకత్వాదీశ్వరో నాస్తీతి స్థాపనేన తస్యాపి స్వయం శమనకర్తా ఏతాద్భుతే మయి కలహంసానాం కలా బిభ్రతీతి తాస్తాసాం కలహంసకలాభృతాం తావకసద్గిరాం సుకలహం దిశ ఈరయ ఏతస్మిన్ యోగ్యోసీతి సూచయన్సంబోధయతి సుధాంశోశ్చంద్రస్య యత్సుధామ తద్వల్లంసతీ ద్యోతమానా తనూర్యస్య తస్య సంబోధనం హేసుధాంశుసుధామలసత్తనో ఇతి. ౪౩. మమ వాక్చాతుర్యమజ్ఞాత్వా మయా నహ వాదమిచ్ఛసీతి సూచయన్నాహ- అపితు దుర్హృదయానాం స్తయో గర్వ ఏవ కాననం వనం తస్య క్షతా ఛేవనే కతో

య కాననక్షతికతోరకుతారధురంధరా, న పటుతా మమ తే శ్రవణాన్తి  
 కం నను గతాఽనుగతాఖలదర్శనా. ౪౪. అత్యల్పమేతద్భవతేరితం  
 మునే భైక్ష్యం ప్రకుర్వే యది వాదదిత్సుతా, గతోఽద్య మోహం  
 శ్రుతవాదవార్తయా చిరేప్పితేయం వదితా న కశ్చన. ౪౫. వాదం  
 కరిష్యామి న సందిహేఽత్ర జయాజయా నౌ వదితా న కశ్చిత్, న  
 కంఠశోషైకఫలో వివాదో మిథో జిగీషూ కురుతస్తు వాదమ్. ౪౬.  
 వాదే హి వాదిప్రతివాదినౌ ద్వా విపక్షపక్షగ్రహణం విధత్తః, కా  
 నౌ ప్రతిజ్ఞా వదతో శ్చ తస్యాం కిం మానవిష్టం వద కస్స్వభావః.  
 ౪౭. కః పార్షిణోఽహం గృహమేధిసత్తమస్త్యం భిక్షురాజో వదతా  
 మను త్తమః, జయాజయా నౌ సపణౌ విధీయతాం తతః పరం సాధు

రకుతారకుల్యా అనుగతాన్యనుసృత్యాన్యఖలదర్శనాని సర్వకాస్త్రాణి యయాఽనుగతా  
 న్యనుసూతాన్యఖలదర్శనాని యస్యామితి వా ఏవం విధా మమ పటుతా చాతురీ నను  
 నిశ్చయేన తే తప శ్రవణస్య కర్ణస్యాంతికం సమీపం న గతా న ప్రాప్తా యతో మత్తో  
 వాదభిక్షాం యాచస ఇత్యర్థః. ౪౪. కించాత్యల్పమితి. హే మునే యది తప వాదదిత్సుతా  
 వాదదానేచ్ఛుత్వం తర్హి వాదభైక్ష్యం ప్రకుర్వ ఇత్యేతద్భవతాఽత్యల్పమిరితం కథి  
 తం యతోఽహం శ్రుతా యా వాదవార్తా తయైవ యాచనాం విస్తవ వాదం కర్తుం  
 గతోద్యమః ప్రాప్తోద్యమః ఇదం కుత ఇత్యత ఆహ యత ఇయం వాదవార్తా చిరే  
 ప్పితా చిరకాలాదాప్తమిష్టా తర్హి కిమితి కేనచేద్వాదో న కృత ఇతి తత్రాహ వదితా  
 వాదకర్తా న కశ్చన శోఽపి న మిశిత ఇత్యర్థః. ౪౫. ౪౬. వాదం కరిష్యామి అత్ర  
 వాదకరణే న సందిహే సందేహం న కరోమి పరం తు నౌ ఆపయోర్జయాజయా ఆయం  
 జయం ప్రాప్తోఽయం తు పరాజయమితి వదితా కశ్చిన్నధ్యస్తో న భవతిమాస్తుచేన్నే  
 త్యాహ యత ఆపయోర్వివాదః కంఠస్య శోష ఏవైకం ఫలం యస్య న కంఠశోషైకఫలో  
 న భవతి తు శబ్దో హ్యర్థః హి యస్తాత్సరస్వరం విజిగీషూ వివాదం కురుతః ఆత ఇత్యర్థః.  
 ౪౬. వాదరీతిం దర్శయతి. హి యస్తాత్ వాదే వాదిప్రతివాదినౌ ద్వా విపక్షపక్షయో  
 ర్గ్రహణం విధత్తః ఇతి రీతిస్తస్మాన్నా ఆపయోర్వివదతోః ప్రతిజ్ఞా కా తస్యాం  
 ప్రతిజ్ఞాయాం మానం ప్రమాణం కిమిష్టం స్వభావః స్వీయో భావోఽభిప్రాయః. ౪౭.  
 కః పార్షిణోఽహం గృహమేధిసత్తమస్త్యం భిక్షురాజస్తస్మా దాదౌ నౌ జయాజయా సపణౌ విధీ

వదావ సుస్థితా. ౧౮. అద్యాతిభనోఽన్యైః యదార్యపాదో మయా  
 సహాభ్యర్థయతే వివాదమ్, భవిష్యతే వాదకథా పరేమ్యర్థాభ్యా  
 హ్నికం సంప్రతి కర్తవ్యమ్. ౧౯. తథేతి సూక్ష్మే స్థితశంకరేణ భవి  
 ష్యతే వాదకథా శ్వేవన, తత్సాక్షిభావం ప్రజతం మునీంద్రా విత్య  
 ర్థయద్బాదరిజై మినీ సః. ౧౦. విధాయ భార్యాం విదుషీం సద  
 స్యాం విధీయతాం వాదకథా సుధీంద్ర, ఇథం సరస్వత్యవతారతాజ్ఞా  
 తద్ధర్షపత్నాస్త మభాషితామ్. ౧౧. అథానుమోద్యాభిహితం  
 మునిభ్యాం స మండనార్యః ప్రకృతం చికిర్షుః, ఆనర్ప దైవోపగతా  
 న్తునీంద్రా నన్నీ నివ త్రీన్ధునిశేఖరాంస్తాః. ౧౨. భుక్తోపవిష్టస్య  
 మునిత్రయస్య శ్రమాపనోదాయ తదీయశిష్యా, అతిష్ఠతాం పార్శ్వ  
 గతావబుద్ధౌ సచామరౌ వీజనమాచరంతౌ. ౧౩. అథ క్రియాంతే  
 కిల సూపవిష్టాస్త్రయ్యంతవేద్యార్థవిదస్త్రయౌ ఽమీ, అమంత్రయం  
 శ్చారు పరస్పరం తే ముహూర్తమాత్రం కిమపి ప్రహృష్టాః. ౧౪.  
 తేషాం ద్విజేంద్రాలయనిర్గతానామదర్శనం జగ్గుతురంజనా ద్వా,

యతాం తతః పరం ద్వాపసి సుస్థితౌ వదావ వాదం కరనావ. ౧౮. ఏవం ప్రాగ  
 ల్యభివ్రావకముక్త్యా నమ్రతాభ్రావకమాహ - అద్యాహమతిభనోఽన్యైః యద్యస్తా  
 దార్యపాదో భవాన్తయా నహ వివాదమభ్యర్థయతే ప్రార్థయతే. ౧౯. వాదకథా  
 శ్వేవన భవిష్యత ఇతి తథైవ స్థితయుక్తేన శంకరేణ సుహృత్కే సతి హే మునీంద్రా  
 తస్య వివాదస్య సాక్షిభావం ప్రజతమితి వ్యాసజైమినీ సః మండనః ప్రార్థయత్.  
 ౧౦. తస్య మండనస్య ధర్షపత్నాస్సరస్వత్యవతారతాజ్ఞా ఇయం సరస్వత్యవతార  
 భూలేక్యభిజ్ఞా హేసుధీంద్ర విదుషీం భార్యాం సదస్యాం విధాయ వాదకథా విధీ  
 యతామిత్యనేన ప్రకారేణ తం మండనమభాషితాముక్తవంతౌ. ౧౧. మునిభ్యాం  
 వ్యాసజైమినిభ్యాం. ౧౨. వీజనం చామరసంచాలన మాచరన్తా స్థితవన్తా. ౧౩. ఋగ్య  
 జుస్సామాఖ్యవేదత్రయ్యా అంత ఉపనిషద్భాగక్షేప తత్ర వా వేద్యమర్థం పరమపూరు  
 షార్థభూతం పరమాత్మానం జానంతీతి త్రయ్యంతవేద్యార్థవిదో ఽమీ త్రయౌ వ్యాస  
 జైమినీశంకరాః క్రియా యాః పూర్వోక్తా యా అంతే సూపవిష్టాః పరస్పరం  
 ప్రహృష్టాస్తే ముహూర్తమాత్రం చారు కిమప్యమంత్రయన్. ౧౪. ద్విజేంద్రస్య  
 మండనస్య గృహాన్నిర్గతానాం మధ్యే ద్వా వ్యాసజైమినీ శీఘ్రం ఆదర్శనం ప్రావతు  
 స్త్పతీయశ్శంకరాచార్యః రేవాయా నర్షదాయాస్తబే రమ్యాః కదంబాస్సాలా

రేవాతపీ రమ్యకదంబసాలే దేవాలయే ౭వస్థితవాంస్తృతీయః. ౧౧. ఇతి స యతివరేణ్యో దైవయోగా ధ్నురూణా మితరజనదురాపం దర్శనం ప్రాప్య హృష్టః, తదుదితవచనాని శ్రావయ న్నాత్తశిష్యా సనయ దమృతతుల్యా న్యాత్త విత్తాం త్రియామామ్. ౧౨. ప్రాతశ్శోణసరోజ బాంధవరుచిప్రద్యోతితే వ్యోమని ప్రఖ్యాత స్సవిధాయ కర్త నియతం ప్రజ్ఞావతామగ్రణీః, సాకం శిష్యవరైః ప్రపద్య సదనం సన్నండితం మాండనం వాదాయోపవిశేష పండితసభామధ్యే ముని ర్ధ్యేయవితే. ౧౩. తత స్సమాదిశ్య సదస్యతాయాం సధర్మిణీం మండనపండితో ౭పి, సశారదాం నామ సమస్తవిద్యా విశారదాం వాదసముత్సుకో ౭భూత్. ౧౪. పత్యా నియుక్తా పతిదేవతా సా సదస్యభావే సుదతీ చకాశే, తయోర్వివేక్షం శ్రుతతారతమ్యం సమాగతా సంసది భారతీవ. ౧౫. ప్రవృద్ధవాదోత్సుకతాం తదీయాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః ప్రథమం యతీంద్రః,

శ్చ యస్త్వి తస్త్వి స్థితే దేవాలయే ౭వస్థితవాన్. ౧౧. ఇత్యేవం ప్రకాశేణ యతి శ్రేష్ఠః గురూణా మితి బహువచనమాదర్శం వ్యాసజైమినోర్ధర్మన మితరజనైః ప్రాప్త మశక్యం దైవయోగా త్ప్రాప్య హృష్ట సై ద్గురుభి రుదితాని వచనా న్యమృత తుల్యాని స్వశిష్యాన్ శ్రావయం స్తాం త్రియామాం రాత్రి మాత్త విదనయత్ - మానీనీ. ౧౨. ప్రాతశ్శోణసరోజానాం రక్తకమలానాం బాంధవస్య సూర్యస్య రుచ్యా కాంత్యా ప్రద్యోతితే వ్యోమన్యాకాశే సతి స యతిప్రవరః ప్రజ్ఞావతా మగ్రణీర్నియతం నిత్యం కర్త స్నానాది విధాయ శిష్యవరై స్సాకం మండనస్యేదం మాండనం సదనం భవనం సన్ని ర్పండితం ప్రపద్య ప్రాప్య ధ్యేయం బ్రహ్మజానా తీతి ధ్యేయవిస్తునిః పండితసభామధ్యే వాదాయ ఉపవిశేష పాఠాంతరేతు మండనం ప్రతీతి వ్యాఖ్యేయం - కాద్మా. ౧౩. తత స్సభామధ్యే వాదార్థం యతే రుపవేశన స్యానంతరం స మండనపండితోపి స ధర్మిణీం భార్యాం శారదాం సరస్వతీం నామప్ర సిద్ధాం సమస్తవిద్యాను విశారదాం కుశలాం సదస్యతాయాం సభానాయకతాయాం సమాదిశ్య వాదం ప్రతి సముత్సుక స్సమ్యగుత్కంఠితో ౭భూత్ - ఉపేం. ౧౪. సా శారదా పతిదేవతా సుష్ఠుదంతవతీ సదస్యభావే పత్యా నియుక్తా చకాశే తయో ర్యతిమండనయోః శ్రుతస్య తారతమ్యం వివేక్షం సమాగతా సంసది భారతీవ. ౧౫. తదనంతరం భగవాన్ భాష్యకారః కిం కృతవానిత్యపేక్షాయామాహ తదీయాప్ర వృద్ధా యా వాదోత్సుకతా తాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః పరాభిప్రాయజ్ఞః పరం శారణ

పరావరజ్ఞ స్పృహవరై క్యపరాం ప్రతిజ్ఞా మకరో త్స్వకీయామ్. ౬౦. బ్రహ్మైకం పరమార్థ సచ్చిదమలం విశ్వప్రపంచాత్తనా శుక్తీరూప్య పరాత్తనేన బహుళాజ్ఞానావృతం భాసతే, తజ్ఞానాన్నిఖలప్రపంచ నిలయా స్వాత్మ వ్యవస్థా పరం నిర్వాణం జనిముక్త మభ్యుపగతం మానం శ్రుతే ర్నస్తకమ్ ౬౧ బాధం జయే యది పరాజయ భాగ హం స్యాం సన్నాస్యసమంగ పరిహృత్య కషాయ చైలమ్, శుక్లం వసీయ వసనం ద్వయభారతీయం వాచే జయాజయఫలప్రతిదీపికా ౭స్తు. ౬౨. ఇత్థం ప్రతిజ్ఞాం కృతవత్సూదారాం శ్రీశంకరే భిక్షువరే స్వకీయామ్, స విశ్వరూపో గృహమేధివర్య శ్చక్రే ప్రతిజ్ఞాం స్వమతప్ర

మవరం కార్యం యద్వా పరం భవిష్య మవరం భూతం తే పరావరే జానాతీతి పరావరజ్ఞః యద్వా పరే బ్రహ్మాదయో ౭వరే యస్మాత్తం పరమాత్మానం జానాతీతి తథా పరావరావీశజీవాపభేదేన జానాతీతి వా. ఆతపితాదృశస్సయతీవ్యః ప్రథమం పరావరయో రీశజీవయో చైక్యపరాం స్వకీయాం ప్రతిజ్ఞా మకరోత్. ౬౦. తామేవో దాహరతి బ్రహ్మైకం పరమార్థసచ్చిదానందమలం బహుళేన నిబిడేనానాదిసిద్ధే నాజ్ఞానేనావృతం సత్ సకలప్రపంచాత్తనా భాసతే శుక్తి ర్యథా రూప్యపరాత్తనా రూప్యాత్తకపరస్వరూపేణ భాసతే తద్వత్ తస్య పరావరై క్యస్య జ్ఞానాన్నిఖలప్రపంచస్య నితరాం కారణేనాజ్ఞానేన సహ లయో బాధో యస్యామితి వా ఏవం విధా యా స్వాత్మ ని వ్యవస్థా వ్యవస్థితి స్సావరం నిర్వాణం జనిముక్తం జన్మవినిర్ముక్త మభ్యుపగతం ఆస్యాం ప్రతిజ్ఞాయాం ప్రమాణం శ్రుతే ర్నస్తకం వేదాంతాః ప్రమాణ మిష్టం. తథాచ శ్రుతే ర్నస్తకం. 'ఏకమేవా ద్వితీయం' 'సత్యం జ్ఞాన మనంతం' 'విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ' 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' 'వాచారంభణం వికారో నామభేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యం' 'తరతి శోక మాత్మవిత్' 'తత్ర ణో మోహః క శ్లోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః' బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి' 'నచ పునరావర్తత' నచ పునరావర్తత ఇత్యాది-శా. ౬౧. తత్ర పణం దర్శయతి. బాధమితి. దృఢే ౭వ్యస్తజ్ఞయే యది పరాజయభాగహం స్యాం తస్మి అంగ హే మండన కషాయవస్త్రం సన్నాస్యసం పరిత్యజ్య శుక్లం వస్త్రం వసీయ ఆచ్ఛాదనార్థ మంగీకుర్యాం క్రియ మాణే వాచే జయాజయఫలస్య ప్రతిదీపికా ఇయ ముభయభారతీ ఆస్తు. వసం. ౬౨.

తిష్ఠామ్. ౬౩. వేదాంతా న ప్రమాణం చితివపుషి పదే తత్ర సంగత్య  
 యోగా త్పురోభాగః ప్రమాణం పదచయగమితే కార్యవస్తున్య  
 శేషే, శబ్దానాం కార్యమాత్రం ప్రతి సమధిగతాశక్తి రభ్యున్నతా  
 నాం కర్తృభ్యో ముక్తి రిష్టా తదిహ తనుభృతామాయుష స్యాత్స  
 మాప్తేః. ౬౪. వాదే కృతే ౭స్తిన్యది మే జయాన్య స్త్వయోదితా  
 త్స్య ద్విపరీతభావః, యేయం త్వయా ౭భూ ద్గదితా ప్రసాక్ష్యే జానా  
 తిచేత్సా భవితా వధూ ర్దే. ౬౫. జేతుః పరాజిత ఇహాశ్రమమాదదీతే  
 త్యేతా మిథః కృతవణో యతివిశ్వయాపా, అంబా ముదారధిషణా మభి  
 పిచ్య సాక్ష్యే జల్పం విలేసతు రథో జయదత్తదృష్టి. ౬౬. ఆవశ్యకం  
 పరిసమాప్య దినేదినే తా వాదం సమం వ్యతనుతాం కిల సర్వవేదా,

విశ్వయాపా మణ్డనః స్వమతే ప్రతిష్ఠా యస్యాస్తభాభూతాం ప్రతిష్ఠామ్. ఉప. ౬౩.  
 మండనకృతాం ప్రతిష్ఠా ముదాహరతి. వేదాంతా ఇతి. చితివపుషి చిత్స్వయాపే పదే  
 పరమాత్మని వేదాంతాః ప్రమాణం న భవంతి తత్ర చిద్రూపే సిద్ధే వస్తుని కా  
 ర్యానన్వితే సంగతే శ్మక్తే రయోగా ద్వేదాంతేభ్యః పూర్వోభాగః పదచయన  
 పదసముదాయాత్మకేన వాక్యేన గమితే బోధితే ౭శేషే కార్యవస్తుని ప్రమాణం  
 ఆభ్యున్నతానాం ప్రసిద్ధానాం ఘటమానయేత్పాదికానాం శబ్దానాం కార్యమాత్రం  
 ప్రతి శక్తి సమధిగతా కర్తృభ్య శ్చ ముక్తిరిష్టా ౭భిమతా తత్కర్త ఇహాస్తి  
 లోకే తనుభృతాం దేహభృతాం జీవానా మాయుషో జీవనస్య సమాప్తే సమూప్తి  
 పర్యంత మిష్టం స్యాత్. 'యావజ్జీవ మగ్నిహోత్రం జాహుయా' దితి వచనాల్  
 సమూప్తి రితి పాఠేతు తత్తస్మా దిహాస్తిన్కర్తణి తనుభృతామాయుష సమూప్తి  
 స్యాదితి వ్యాఖ్యేయం - సగ్ధ. ౬౪. పఠం దర్శయతి ఆస్తి న్వాదే కృతే సతి  
 యది మే జయా దన్యః పరాజయ స్యాత్ తర్హి స్త్వయోదితా త్వదుక్తా ద్విపరీత  
 భావ శ్చుక్లవసనం గృహాశ్రమం విహాయ కషాయవస్త్రపరిధానం స్యా దేవేయ ముభయ  
 భారతీం ప్రసాక్ష్యే త్వయా కథితాభూత్ నైవేయం వధూర్దే జానాతిచేత్ ప్రసా  
 క్ష్యే భవితా భవిష్యతి-ఉప. ౬౫. ఇహాస్యాం సభాయాం వాదే వా పరాజితః జేతు  
 రాశ్రమ మంగీకుర్యా దితి కృతవణో యతిమండనో ఉదారముద్ధి మంబాం సరస్వతీం  
 సాక్ష్యే ౭భిషిచ్యాథో అనంతరం జయే చత్రా స్థాపితా దృష్టి ర్యాభ్యాం తో జల్పం  
 విజిగ్ఘకథాం విలేసతు ర్విస్తారితవంతా విత్యర్థః. వసంతలీలకా వృత్తం. ౬౬. సర్వ  
 వేదా సర్వజ్ఞా తో సమం మిథః వాదం వితనుతాం విస్తారితవంతో ఏవం విజేతు  
 యనసో రుపణివృథా ర్యతిమండనయో ర్దే తాం ప్రసిద్ధాం పుష్పిర్నితా మేకైకాం

ఏవం విజేతుమనసో రుపవిష్టయో స్తాం మాలాం గళే న్యధిత సోభయ భారతీయమ్. ౬౭. మాలా యదా మలినభావ మువైతి కంఠే యస్యాపి తస్య విజయేతరనిశ్చయ స్సాన్యత్, ఉక్త్వా గృహం గతవతీ గృహకర్త సక్తా భిక్షాశనే౭పి చరితుం గృహిమస్మరిభ్యామ్. ౬౮. అన్యోన్యసం జయఫలే విహితాదరా తౌ వాదం వివాదపరినిర్ణయ మాతనిష్టామ్, బ్రహ్మాదయ స్సరవరా అపి వాహనస్థా శ్రోతుం తదీయసదనం స్థిత వంత ఊర్ధ్వమ్. ౬౯. తతస్తయో రాస మహాన్వివాద స్పదస్యవిశ్రాణితసాధువాదః, స్వపక్షసాక్షీకృతసర్వవేదః పరస్పరస్యాపి కృతప్ర మోదః. ౭౦. దినేదినే చాధిగతప్రకర్షో భూరీభవత్పండితసన్నికర్షః, అన్యోన్యభంగాహితతీవ్రతర్షస్తథా ౭పి దూరీకృతజన్యమర్షః. ౭౧. దినేదినే వాసరమధ్యమే సా బ్రూతే పతిం భోజనకాల మేవ, సమేత్య

మాలాం నేయ ముభయభారతీ న్యధిత స్థాపితవతీ. ౬౭. తయో ర్గళే కంఠే మాలాం నిధాయ యదుక్తవతీ తదాహ—మాలాయదేతి. యదా యస్మిన్ కాలే యస్య గళే మాలా మలినభావ మువైతి ప్రాప్నుయాత్ తస్య తదా విజయేతరస్య పరాజయస్య నిశ్చయః స్యా దిత్యుక్త్వా గృహం గతవతీ యతో గృహకర్త సక్తా ౭పి చ భిక్షాచా శనం భోజనం చ భిక్షాశనే చరితుం గృహిణే గృహస్థార్థ మశనం మస్మరిణే యత్కర్థం భిక్షాం నిర్తాతు మిత్యర్థః. ౬౮. సాక్ష్యే స్థాపితాయాః కృత్య ముక్త్వా వాదికృత్య మాహ—తౌ యతిమండనౌ అన్యోన్యసంజయాత్త కే ఫలే విహితాదరా వాదం జల్నా త్క మాతనిష్టాం విస్తారితవంతౌ తస్మిన్కాలే బ్రహ్మాదయో ౭పి సురశ్రేష్ఠా వాహ నస్థా స్సంతః వివాదస్య పరినిర్ణయం శ్రోతుం తదీయం సదనం భవన మూర్ధ్వ మంత రిక్షే స్థితవంతః. ౬౯. తతో వాదవిస్తారానంతరం బ్రహ్మదేః స్థిత్యనంతరంచ తయో ర్యతిమండనయో ర్మహాన్ వివాద ఆన బభూవ వివాదం విశిష్టి సదస్యై స్సభ్యైః విశ్రాణితో దత్త సాధువాదో యస్మై స స్వస్వపక్షే సాక్షీకృతా స్సర్వే వేదా యేన స పరస్పరస్యాపి కృతః ప్రయోదః ప్రవార్షో యేన - ఉపేం. ౭౦. పున ర్వివాదం విశి సప్తి దినేదినే చాధిగతః ప్రకర్షో యేన స భూరీభవతాం పండితానాం సన్నికర్ష స్సాన్నిధ్యం యస్య సః అన్యోన్యభంగేన వివదతో రంతఃకరణే ఆహితః స్థాపిత స్తర్షో జనూభిలాషో యేన తథా ౭పి దూరీకృతో జన్యమర్షో యుద్ధరోషో యస్తాత్మ్యః. ౭౧. 'జన్యం హట్టే పరీవాదే సంయుగే జనకే పున' రితి విశ్వప్రకాశః - ఉపేం. ౭౧. సా ఉభయభారతీ ప్రతిదినం మధ్యాహ్నే సమాగత్య పతిం భోజనకాల మేవ వక్తృ భిక్షుం

భిక్షుం సమయంచ ఛైత్యే దినా న్యభూవన్నితి పంచమాణి. 22. అన్యోన్య ముత్తర మఖండయతాం ప్రగల్భం బద్ధాసనా స్థితవికాసిముఖారవిందా, నస్వేదకంపగగనేక్షణశాలినా వా నశ్రోధవాక్పల మవాది నిరుత్తరాభ్యామ్. 23. తతో యతిత్వాభృదవేక్ష్య దాత్యం ఊదక్ష మంతస్య విచక్షణస్య, చిక్షేప తం ఊభితస్వపక్షం విద్వత్సమతా ప్రతిభా తకక్షమ్. 24. తతస్సస్థిధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్యసీనోఽపి సుభ్య ముఖ్యః, జగాద వేదాంతవచః ప్రసిద్ధమద్వైతసిద్ధాంత మపాకరిష్టుః. 25. భోభో యతిత్వాధిపతే భవద్భి ర్జీవేశయో ర్వాస్తవ మైకరూప్యమ్,

శ్రీశంకరం ఛైత్యే సమయంచ వదతి ఇత్యేవం ప్రకారేణ పంచమాణి పంచవాషడాదిని అభూవన్. 22. దృఢతయా బద్ధ మాసనం యాభ్యాం తౌ స్థితేన మందహసితేన వికాసయుక్తే ముఖకమలే యయోస్తా యతిమండనా ప్రగల్భ ముత్తర మన్యోన్య మఖండయతాం ఖండితవంతౌ పునశ్చ స్వేదః ప్రస్వేదః గగనేక్షణం ఉత్తరాప్రతిభానే ఆకాశం ప్రతి నిరీక్షణం స్వేదకంపగగనేక్షణశాలినా న బభూవతుః నవా నిరుత్తరాభ్యాం శ్రోధేన వాక్పలం శ్రోధవాక్పలం అవాది కథితం - ప. 23. తతో బహుకాలపర్యంతం వాదప్రవృత్త్యనంతరం యతిత్వాభృత్ యతి రాజస్తస్య విచక్షణస్య మండనస్య ఊదం విచారాత్కం పేషణం ఊమలే సహత ఇతి ఊదక్షమం దాత్యం కుశలతా మవేక్ష్య ఊభితా స్మర్యే పతా యేన తథాభూత మపి విదుష ఆచార్యస్య సమక్షే సమ్ముఖేఽప్రతిభాతాః కతాః శోటోయస్య సతాదృశంతం చిక్షేప యద్వక్తవ్యం తదుచ్యతామితి పునః ప్రేరితవాః - ఉ. 24. తదనంతరం మండనో యతక్రృతవాం స్తదాహ తతః స్థిధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్య సీనోఽపి సుభ్యముఖ్య స్స మండనః వేదాంతవచోభిః ప్రసిద్ధమద్వైతసిద్ధాంత మపాకరిష్టు రువాచ - ఉప. 25. యదువాచ తదుదాహరతి భో భో ఇతి సంభ్రమే వీషాన్ యతిత్వాధిపతే యతిరాజ జీవేశ్వరయో ర్వాస్తవ మైకరూప్యం విశుద్ధం యద్భవద్భి రంగీక్రియలే తత్ర ప్రమాణం వయం సప్రతీమః నజానీమః తత్ర ప్రమాణం నాస్తీత్యర్థః. అయం భావః. నహి శ్రుతిమస్తకముక్తార్థే ప్రమాణం భవతు మర్హతి శుద్ధబుద్ధోదాసీనతయోపేక్షణీయం బ్రహ్మభూత మభిదధత స్తస్యాపురుషార్థోపదేశినోఽప్రయోజనశ్శ్చ ప్రసంగాత్. కించ యథా లౌకికవాక్యాని ప్రమాణాంతరావగతార్థ బోధకాని న స్వతః ప్రమాణం తథా భూతార్థానువాదకత్వేన శ్రుతిమస్తకస్యానపేక్ష్యలక్షణం ప్రామాణ్యం వ్యాహస్యేత తథాచ ప్రత్యక్షాది విషయస్య పరినిష్ఠిత

విశుద్ధ మంగీక్రియతే హి తత్ర ప్రమాణమేవం న వయం ప్రతీమః. ౭౬.  
సప్రత్యవాదీ దిద మేవ మానం యచ్ఛేత్తకేతుప్రముఖాన్వినేయాన్,  
ఉద్దాలకాద్యా గురవో మహాంత స్సంగ్రహాయంత్యాత్మతయా పరే

వస్తునః ప్రతిపాదనాసంభవా తత్ప్రతిపాదనే చ హేయోపాదేయరహితే పురుషా  
ర్థాభావా చ్ఛ్చుతిమక్షకస్య తత్ర ప్రమాణత్వాభావేన భవత్సిద్ధాంతే వయం  
ప్రమాణం న ప్రతీమ ఇతి-ఉ. ౭౬. ఏవం మండనకర్తృక మాక్షేప ముదాహృత్య  
భాష్యకృత్కర్తృక ముత్తరముదాహర్తుమాహః—న భగవాన్ భాష్యకారః ప్రత్య  
వాదీ త్ప్రతిక్షరం దత్తవాన్ ఇదమేవ ప్రమాణం యచ్ఛేత్తకేతు ప్రభృతీన్  
శిష్యోన్ ఉద్దాలకాద్యాః మహాంతో గురవః పరేశం పరమాత్మాన మాత్మతయా  
గ్రాహయంతి. 'తత్త్వమసి శ్వేతకేత' ఇతి ఆద్యప్రముఖపదాభ్యాం జనకయాజ్ఞ  
వల్క్యదయో గృహ్యంతే తథాచాహ—జనకం ప్రతి యాజ్ఞవల్క్యః. 'అభయం  
వై జనక ప్రాప్తో ౭సి తదాత్మానమేవ వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మాత్తత్పర్వ మభవ  
త్తత్ర శో మోహః క శ్లోక ఏకత్వ మనువశ్యత ఇత్యాది - ఆయమభిసంధిః పుం  
వాక్యదృష్టాంతేన భూతార్థతయా సాపేక్షత్వేనాప్రామాణ్యవత్తి మభిప్రేత్య ప్రత్య  
గభిన్నే బ్రహ్మాణి ప్రమాణం న వయం ప్రతీమః ఇతి వదతా త్వయా వక్తవ్యం కిం  
పుంవాక్యానాం సాపేక్షత్వం భూతార్థత్వే నోత పౌరుషేయత్వేన. ఆద్యే ప్రత్యక్షా  
దీనా మపి భూతార్థతయా సాపేక్షత్వే నాప్రామాణ్య ప్రసంగః ద్వివీచ్యతే అపౌరు  
షేయాణాం వేదాంతానాం ప్రత్యక్షాదీనా మివ భూతార్థానా మపి నాప్రామాణ్యం  
తథాచ బ్రహ్మాత్మభావస్య పరినిష్ఠితవస్తుస్వరూపత్వే ౭సి తత్త్వమసీత్యాది శాస్త్రమంత  
రేణానవగమ్యమానతయా ప్రత్యక్షాదివిషయత్వాభావేనాసంధికతగంతృత్వవతాం వేదా  
నానాం ప్రత్యగభిన్నే బ్రహ్మాణి ప్రామాణ్యమవశ్యమాప్తేయం నాపి హేయోపాదేయ  
రహితత్వా దపురుషార్థత్వం హేయోపాదేయశూన్య బ్రహ్మాత్మావగమా దేవ సర్వ  
క్షేత్రనిపుత్తిపూర్వకపరమానందప్రాప్త్యా పురుషార్థసిద్ధేః ద్వివిధం హ్యుపాదేయం కింఽ  
దప్రాప్తం యథా గ్రామాది కించి త్సునః ప్రాప్త మపి విభ్రమవకా దప్రాప్తమివా  
వగతం యథా స్వగ్రీవావనద్ధం స్త్రవేయకం ఏవం హేయ మపి ద్వివిధం కించి దహీ  
నం యథా వ్యావహారికసర్వాది కించి త్సున ర్హీనం యథా చరణాభరణే నుపురాదౌ  
సహారోపితసర్వాదికేవం చ బ్రహ్మాత్మభావస్యా ౭౭ద్య హేయోపాదేయత్వాభావేః  
ఆవిద్యాసహారోపిత శో కాదే స్తత్త్వమస్యాదివాక్యజనిత తత్త్వజ్ఞానాదవగతివర్యంతాః  
వృత్తే ప్రాప్త మస్యానందరూప వప్రాప్త మివ ప్రాప్తం కివతి త్యక్త మేవ శో కాది

శమ్. ౨౨. వేదావసానేషు హి తత్త్వమాది వచాంసి జప్తాన్యఘమర్ష  
ణాని, హుంఘణ్ణుఖానివ వచాంసి యోగిన్ నైషాం వివక్షా ౨ స్తి కు  
హస్విదర్థే. ౨౦. అర్థాప్రతీతౌ కిల హుంఘడాదే ర్జప్తోపయోగిత్వ  
మభాణి విజ్ఞైః, అర్థాప్రతీతౌ స్ఫుట మత్ర సత్యాం కథం భవే త్స్పృజ్ఞ  
జపార్థతైవ. ౨౧. ఆపాతత స్తత్త్వమనీతి వాక్యా ద్యతీశజీవేశ్వరయో

మత్యక్తం భవతీతి తస్య పరమపురుషార్థశ్చసిద్ధితి. ౨౨. నను భూతార్థతయా వేదా  
న్తానా మపారుషేయత్వాసిద్ధ్యా వేదాన్తాః పారుషేయాః వాక్యత్వాల్ భారతాది  
వదిత్యమహానస్యౌచ త్యూహమాత్మతైః పారుషేయత్వస్య దుర్వారత్వా ద్యేదాంత  
వచనాం కస్తింశ్చి దర్థే వివక్షా నాస్తి కింతు జప్తాని తా న్యఘమర్షణానిత్యఘ్యుపగం  
తప్య మిత్యాశయవా చ్చండన ఆహ వేదావసానేషు వేదాన్తేషు హి యన్తాల్ హుం  
ఘణ్ణుఖాని వచనాని యథా జప్తా న్యఘమర్షణాని తథా తత్త్వమస్యాదివచాంసి జప్తాని  
పాపనివర్తకాని తస్మాత్ హేయోగిన్నేషాం తత్త్వమస్యాదివచనాం కుహస్వి దర్థే  
కస్తింశ్చి దర్థే వివక్షా నాస్తిత్వర్థః. ౨౦. ఏతద్దూషయతి భగవాన్ అర్థస్యాప్రతీతావ  
ప్రతిభానే కిల ప్రసిద్ధం హుంఘడాదే ర్జప్తోపయోగిత్వం విజ్ఞై రభాణి భాషితం అత్ర  
తత్త్వమస్యాదివచనేషు స్పష్టం యథా స్యా త్తథా ౨ర్థస్య ప్రతీతౌ సత్యా మేషాం  
జపార్థతైవ కథం భవే త్కేనాపి ప్రకారేణ న భవతీత్వర్థః. ప్రాజ్ఞ స్త్వం దృష్టాంత  
వైషమ్యం కథం న జానాసీతి సూచయ స్సంబోధయతి హేప్రాజ్ఞేతి-ఆ. ౨౧. ఉక్తం  
పక్షం విహాయ పక్షాంతరాలంబనాయ మండన ఆహ ఆపాతతఇతి:—హేయతీశ  
యద్యపి జీవేశయో రభేద స్తత్త్వమనీతివాక్యాదాపాతతః ప్రతీయతే తథా ౨పి  
మఖాదిక ర్త్వప్రశంసయా ఈశాభిన్నో ౨యం మఖాదిక ర్తేతి స్తుత్యా తయో రభేదః  
విధే శ్చేష వివేత్వర్థః. ఆయంభావః. వేదాంతవచనాం తత్త్వద్విహితకర్తా పేక్షితక ర్త్వ  
దేవతాది ప్రతిపాదనపరత్వే వైవక్రియార్థత్వమభ్యుపేయం కార్యస్యపూర్వస్య మా  
నాంతరాగోచరతయా ౨త్యంతాననుభూతపూర్వస్య తల్లేన్వన సమారోపేణ వా పురుష  
బుద్ధా పనారోహత్\*తదర్థానాం వేదాన్తానాం కార్యపరత్వాంగీకారస్యావశ్యక త్వాల్  
తథాచ జైమినినాపి 'ఆమ్నయస్య క్రియార్థత్వా దానర్థక్య మతదర్థానామితి సూ  
త్రేణ అక్రియార్థానా మర్థవాదానా మానర్థక్యం పూర్వపక్షం కృత్వా 'విధినాల్లేక  
వాక్యత్వాల్ స్తుత్యర్థేన విధ్యధీనాస్య'రితి అక్రియార్థానా మానర్థక్యం పూర్వపక్షోక్త  
మంగీకృత్యైవార్థవాదానాం విధ్యేకవాక్యతయా ప్రామాణ్యం ప్రతిపాదితం నచాక్రి

\* యజ్ఞాది పరార్థానాం.

రభేదః, ప్రతీయతేఽథాపి మఖాదికర్తృప్రశంసయాస్యాద్విధిశేషమప.  
౮౦. క్రత్వంగయూపాదికమర్యమాదిదేవాత్తనా వాక్యగణః ప్రశం  
సన్, శేషః క్రియాకాండగతో యది స్యా త్కాండాంతరస్థోఽపి భవే

యార్థత్వే ఽపి వేదాస్తానాం బ్రహ్మరూపవిధిపరత్వస్వీకారేణ న సిద్ధాంతసూత్ర  
విరోధ ఇతి వాచ్యం సర్వేషాం విధినా మనాగతోత్పాద్యభావనావిషయత్వేన పరినిష్ఠిత  
వస్తుస్వరూపవిధేరసంభవాదితి-ఉ. ౮౦. వేదాస్తానాం కార్యపరత్వస్వీకారేణా పౌరు  
షేయత్వం ప్రతిపాదయతా త్వయా వక్తవ్యం కిం తత్కార్యం యదశక్యం పురు  
షేణ క్షాతుమపూర్వమితి చేత్ మానాంతరానవగతేసంగతిగ్రహ యోగాత్ లిక్ష్ణా  
దీనా మబోధకత్వ ప్రసంగః. స్వర్గకామపదసమభివ్యాహారసంఖ్యాకతర్కానుగ్రహీత  
వేదాదేవ క్రియాలక్షణా పూర్వే లిక్ష్ణాదీనాం సంగతిగ్రహ దోషభకత్వ మితిచేత్  
చైత్య పందనాదివాక్యేష్యపి స్వర్గకామ ఇత్యాదిపదసంబంధాదపూర్వకార్యత్వప్రసం  
గేన లేషా మవ్యశక్యరచనతయాఽపౌరుషేయత్వప్రసక్తః సృష్టేన పౌరుషేయత్వేన  
లేషా మపౌరుషేయత్వ ప్రతిషేధఇతిచేత్ వాక్యత్వాదిలింగేన వేదానా మపి పారు  
షేయత్వానుమానా దపూర్వార్థతా న స్యాత్ స్వర్యమాణకర్తృకత్వేన వాక్యాది  
సోపాధిక మితిచేత్ యథా వేదాస్తానాం కార్యార్థత్వపక్షే లేషాం పౌరుషేయత్వా  
నుమానం కర్తృస్వరణోపాధినా నిరస్యతే తథా లేషాం సిద్ధార్థత్వపక్షేపి తన్నిరసనస్య  
సమానత్వా త్రేషాం కార్యార్థత్వకల్పనమప్రయోజకం తస్మా ద్వేదాంతానామపౌరు  
షేయత్వ సంపాదనాయ క్రియార్థత్వం నై వాఖ్యుషేయమ్. 'సదేవ సౌమ్యేద మగ్ర  
ఆసీత్ - ఏక మేవాద్వితీయం ఆత్మావా ఇద మేక ఏవాగ్ర ఆసీ త్తదేవద్భిష్టాపూర్వ  
మనవరమనంతర మబాహ్య మయమాత్తా బ్రహ్మ సర్వాసభూ ర్భృష్టా వేద మమృతం  
పురస్తాదిత్యాదివాక్యేషూపక్ర మోపసంహారాదిషడ్విధ తాత్పర్యలిక్ష్ణేన బ్రహ్మభావ  
ప్రతిపాదకత్వేన సమసుగతేషు స్థితానాం పదానాం ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మస్వరూప  
విషయే నిశ్చితే సమన్వయేఽవగమ్యమానేఽర్థాంతరకల్పనాయాస్మృతహాస్యశ్రుతకల్పనా  
గ్రస్తాయా ఆయుక్తత్వాత్. యత్ర త్వస్య సర్వమాత్మైవాభూ త్తతేన కం పశ్యేది  
త్యాదిక్రియాకారకఫలనిరాకరణశ్రుతేః ప్రకరణా న్తరపఠితవేదాస్తవాక్యానాం కర్తృది  
ప్రశంసయా విధిశేషత్వాసంభవా చేత్యాశయవాత్ భగవాత్ ఆహ—క్రత్వం  
గయూపాదికమితి. 'ఆదిత్యో యూషః యజమానః ప్రస్తర' ఇత్యాదివాక్యగణః  
క్రత్వంగయూపప్రస్తరాదికం ఆదిత్యయజమానాద్యాత్తనా ప్రశంసన్ క్రియా  
కాండగతత్వాత్ శేషో యది స్యా త్స్వర్గి భవతు నామ తథా ఽపి కాండాంతరే క్షాన

తక్రమం సః. ౧౧. తర్హ్యస్త జీవే పరమాత్మదృష్టి విధాయకః కర్మసమృ  
 ధ్యయే ౭ర్హ౯, అబ్రహ్మణీ బ్రహ్మధియం విధత్తే యథా మనో ౭న్నార్క  
 నభస్వదాదౌ. ౧౨. సంశ్రాయతే ౭న్యత్ర యథా లిజాదిర్విధాయతో  
 బ్రహ్మవిభావనాయ, తథా విధేర శ్రవణా స్త సీషిక్ సంజాఘటిత్యత్ర  
 కథం విధానమ్. ౧౩. యద్యత్ప్రతిష్ఠాఫలదర్శనేన విధిర్యతీనాం పర

కాండే స్థితస్తత్త్వమస్యహం బ్రహ్మస్మి త్యాదివాక్యగణో విధిశేషః కథం భవేత్ -  
 ఇంద్ర. ౧౧. ఏవముఖో మండన ఆహ-హే అర్హ౯ యద్యేవం తర్హి తత్త్వమస్యా  
 దివాక్యగణో జీవే పరమాత్మదృష్టివిధాయతో ౭స్తు. కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ - కర్మ  
 సమృద్ధయే తత్ర దృష్టాంతో యథా 'మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీత అన్నముపాస్య,  
 ఆదిత్యో బ్రహ్మేత్యాదేశః, వాయుర్వాప సంవర్ధః, స్రాణో వాప సంవర్ధః' ఇత్యాది  
 వాక్యగణః కర్మణాం సమ్యగభివృద్ధయే ౭బ్రహ్మణీ మనఆదౌ బ్రహ్మధియం విధత్తే  
 తద్వ త్రథాచారోపిత బ్రహ్మభావస్య జీవస్యో పాస్తి పరా వేదాస్తా న తస్య బ్రహ్మ  
 త్వత్వే ప్రమాణమితి భావః - ఆ. ౧౨. ఏతద్దూషయతి భగవాన్ అన్యత్ర 'మనో  
 బ్రహ్మేత్యుపాసీతే త్యాదివాక్యే యథా బ్రహ్మవిభావనాయ విధాయతో లిజాది  
 శ్రూయతే తథా ౭త్ర తత్త్వమస్యాదివ్యాక్యే లిజాదిరూపస్య విధేరత్రవగాల్  
 విధానం కథం సంజాఘటితి కేన ప్రకారేణ ఘటతే న కేనాపీత్యర్థః. మనీషీ సక్  
 కథమేవం భావన ఇతి సంబోధనాశయః తథా చ విధ్యభావేనారోపిత బ్రహ్మభా  
 వస్య జీవస్యోపాస్తిపరత్వం వేదాస్తానాం న సంభవతీతి తస్య బ్రహ్మత్వత్వ ఏవ వే  
 దాస్తాః ప్రమాణమితి భావః - ఉ. ౧౩. నను నస్తు వేదాస్తా బ్రహ్మత్వత్వే ప్రమా  
 ణం పరం తు జ్ఞానవిధిద్వారా తత్ర విధేః కల్పయితుం శక్యత్వాదితి మన్వానో మండన  
 ఆహ యద్యత్ప్రతిష్ఠాఫలదర్శనేన హే యతీనాం మధ్యే శ్రేష్ఠేతి సంబోధనేనాధ్వర  
 మీహంసానధ్యయనం సూచయతి రాత్రిసత్రే విధిః ప్రకల్ప్యతే తద్విధిహి బ్రహ్మ  
 త్తైకత్వే ౭పి ముక్తిఫలశ్రుతేస్య విధిః కల్పయితుం యుక్తః-అయమర్థః. 'ప్రతిష్ఠంతి  
 హవాయ ఏతా రాత్రిరుపయంతీతి శ్రూయతే తత్ర రాత్రి శబ్దేనాయుష్కోత్సరితి  
 రిత్యాదివాక్యవిహితాస్సోమయాగవిశేషా ఉచ్యంతే ౭త్ర యద్యపి ప్రతిష్ఠంతీతి పర్త  
 మానాపదేశాల్ సిద్ధయాపైవ ప్రతిష్ఠా ప్రతీయతే న సాధ్యరూపా తథా ౭పి శ్రుతా  
 యా ఏవ ప్రతిష్ఠాయా విపరిణామేన ఫలకల్పనస్యాత్యంతాశ్రుతసర్వర్సస్య ఫలత్వకల్ప  
 నాపేక్షయా పరత్వాల్ యత్తదోర్వ్యత్యాసేన యోజనయా ప్రతిష్ఠంతీత్యత్ర  
 సన్నాథాంతర్భావేన చ యే ప్రతిష్ఠాసంతి తే ఏతా రాత్రిరుపేయంతి వాక్యవిపరి  
 ణామేన యథా రాత్రివిధిః ప్రకల్ప్యతే తథేహి. 'బ్రహ్మవేద బ్రహ్మేవ భవతీతి,

రాత్రిసత్రే, ప్రకల్ప్యతే తద్వదిహాపి ముక్తిఫలశ్రుతేః కల్పయితుం  
స యుక్తః. ౧౮. తర్హి క్రియాజన్యతయా విముక్తి స్వస్వర్గాదివద్ధంత

ముక్తిఫలశ్రుతేః 'బ్రహ్మ బుభూషుర్బ్రహ్మవేదనం కుర్యా'దితి విధిః కల్పయితుం యుక్తః  
'తథా చాత్మా వారే ద్రష్టవ్యః, య ఆత్మా ౭వహతపాప్తాసో ౭న్వేష్టవ్యః సు విజీ  
జ్ఞాసితవ్యః, ఆత్మే త్యేవోపాసీత, ఆత్మానమేవ లోకముపాసీత, బ్రహ్మవిద్యుహ్లావ భవతీ'  
త్యాదిఘ విధానేఘ సత్సు కో వా ౭౭త్మా కిం బ్రహ్మేత్యాకాంక్షాయాం తత్స్వ  
రూపసమర్పణేన 'నిత్యస్మరన్జన్మస్మరన్గతో' నిత్యత్పప్తో నిత్యశుద్ధబుద్ధము క్తస్వభావో విజ్ఞా  
నమానందం బ్రహ్మే'త్యేవమాదయస్ఫర్వే వేదాంతా ఉపయుక్తాబ్రదుపాసనాచ్చ శాస్త్ర  
దృష్టో ౭దృష్టమోక్షో భవిష్యతి కర్తవ్య విధ్య ననుప్రవేశే తు వస్తుమాత్రకథనే హానో  
పాదానాసంభవాత్ 'సత్తద్విపా వసుమతీ' 'రాజాసౌ గచ్ఛతీ'త్యాదివాక్యవద్వేదాన్త  
వాక్యానామానర్థక్యమేవ స్యాత్ కించ వేదాన్తానాం ప్రవృత్తినివృత్త్యబోధకత్వే  
శాస్త్రత్వమేవ న స్యాత్ తత్సరస్వైవ శాస్త్రత్వబోధనాత్ యథా౭౭పః 'ప్రవృత్తి  
ర్వా నివృత్తిర్వా నిత్యేన కృతకేన చా'పుంసాం యేనోపదిశ్యేత తచ్చాస్త్రమభిధీయత'  
ఇతి-అపిచ రజ్ఞుఃసం నాయం సర్వ ఇత్యాదిశ్రవణేన యథా భయకంపాది నివర్తతే న  
తథా సంసారిశ్యభ్రాంతి ర్బ్రహ్మస్వరూపశ్రవణేన నివర్తతే శుకబ్రహ్మస్వరూపస్య య  
థాపూర్వం సుఖదుఃఖాదిసంసారధర్మదర్శనాత్. 'మంతవ్యో నిధిధ్యాసితవ్య' ఇతి శ్రవ  
ణోత్తరకాలయోర్నననిధిధ్యాసనయోః శ్రవణాచ్చేతి. ౧౮. ఏతద్దూషయతి భగవాం  
స్తర్హి మోక్షస్యాపాస్తీరూపక్రియాఫలత్వే సతి విముక్తి ర్నివశ్యరా స్యాత్ క్రియా  
జన్యత్వాత్స్వర్గాదివదితి. ఆయమర్థః. కర్తవ్యవిధిశేష త్వేనాత్మోపదేశో న యుక్త స్వ  
ర్గాదివ న్తోక్షస్యానిత్యత్వసాతిశయత్వయోరవిష్టయో రావత్వే. నను జ్ఞానస్యాపి మానస  
క్రియాత్వాద్భవన్త తేఽపి విముక్తే రనిత్యత్వం కువో న స్యాదిత్యాశంక్య జ్ఞానస్య మాన  
సత్వే ఽపి యథాభూతవస్తువిషయప్రమాణజన్యత్వేన కర్తు మకర్తుమన్యథా వా కర్తుమశ  
క్యత్వా త్కేవలవస్తుతంత్రత్వేన చోదనాతంత్రత్వాభావాత్ పురుషతంత్రత్వశూ  
న్యత్వాచ్చాస్త్యన్తే నోక్షదోష ఇత్యాశయేనాహ - ఉపాసనేతి - యథా 'యస్యై  
దేవతాయై హవి ర్గృహీతం స్యా త్తాం ధ్యాయే ద్వపటక్రమ్యక్' 'సంధ్యాం మనసా  
ధ్యాయే'దిత్యేవ మాదిఘ ధ్యానం చింతనం మానసం పురుషతంత్రత్వా త్కర్తు మకర్తు  
మన్యథా వా కర్తుం శక్యం తథా మనసః క్రియోపాసనైవ కర్తు మకర్తుమన్యథావా  
కర్తు మర్హా న తు జ్ఞానం తథాచ తజ్జన్యవిముక్షేరనిత్యత్వం స్వప్తమేవేత్యర్థః. తస్మాత్

వివశ్వరా స్యాత్, ఉపాసనా కర్తు మకర్తుమన్యథా వా కర్తుమర్హా మన  
 సః క్రియైవ. ౧౫. మాభూదిదం తత్త్వమసీతి వాక్యముపాసనాపర్యవ  
 సాయి కామమ్, కింత్వస్య జీవస్య పరేణ సామ్యప్రత్యాయకం సత్తమ  
 బోధవీతు. ౧౬. కిం చేతనత్వేన వివక్తి సామ్యం సార్వజ్ఞసార్వాత్మ్య  
 ముఖైర్గుణై గ్వా, ఆద్యే ప్రసిద్ధం న ఖలూపదేశ్యమంతే స్వసిద్ధాంతవిరు  
 ధ్ధతాస్యాత్. ౧౭. నిత్యత్వమాత్రేణ మునే పరాత్మగుణోపమానైస్సుఖ  
 బోధపూర్వైః, గుణై రవిద్యావృత్తితో ఒప్రతీతైస్సామ్యం బ్రవీ త్వ  
 స్య తతో న దోషః. ౧౮. యద్యేనమేతస్య పరత్వమేవ ప్రత్యాయ

ద్విషయే లిజాదయ శ్రూయమాణా అప్యనియోజ్యవిషయత్వా త్కూఠీభదన్తో విధిచ్ఛా  
 యారూపత్వాత్ స్యాభావికప్రవృత్తివిషయవిముఖకరణార్థాః. అన్యథా 'క్షీయంతే  
 చాస్య కర్తాణి తస్మిన్ దృష్టే పరావరే-ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్నబిభేతి కుత  
 శ్చన-అధియం వై జనక ప్రాప్తో ఒసి, తదాత్మానమేవాపేదహం బ్రహ్మస్మి'త్యాద్యాః  
 శ్రుతయో బ్రహ్మవిద్యానంతరం మోక్షం ప్రదర్శయంతోఽపి మోక్షస్య జ్ఞానజన్యా  
 పూర్వజన్యత్వం నారయంతోఽపి నోపపద్యేరన్ బ్రహ్మవగతౌ సత్యాం సర్వకర్తవ్యతా  
 హానేః కృతకృత్యతాయాశ్చాస్మాకమలంకారత్వాత్ మననాదిసహకృతేన శ్రవణేన  
 బ్రహ్మస్వరూపసాక్షాత్కారే సంసారిత్వవివృత్తేశ్చుత్తిస్సృత్యుభవసిద్ధత్వాద్ధిక్షకాస  
 నేనైతత్తత్ప్రతిపాదకస్య ముఖ్యకాస్త్రత్వాచ్చ న లోపి దోషఇతి. ౧౫. ఏవముక్తా  
 మండన స్తత్త్వ మస్యాదివాక్యస్యోపాసనాపర్యవసానాభావ మంగీకృత్య ప్రకారాం  
 తరేణాక్షిపతి ఇదం తత్త్వమసీతి వాక్య ముపాసనాపర్యవసాయి యథేష్టం మాభూత్  
 తథావైక్యప్రతిపాదకం నాస్తీ కింత్వస్య జీవస్య పరమేశ్వరేణ సాదృశ్యస్య ప్రతి  
 పాదకం హే సత్తమ బోధవీతు భవతు. ౧౬. ఏతద్వికల్ప్య దూషయతి భగవాన్.  
 కిమితి. తత్త్వమసీతి వాక్యం కిం చేతనరూపేణ సాదృశ్యం ప్రవదతి కింవా సార్వజ్ఞ  
 సార్వాత్మ్యసర్వశక్తిత్వ ప్రభృతిభి ర్గుణై సామ్యం వివక్తి ఆధ చేతనత్వేన సామ్యస్య  
 ప్రసిద్ధత్వాదుపదేశానర్థక్యం ద్వితీయే జీవస్య పరమాత్మస్వరూపాపత్త్యా భేదో నాస్తీతి  
 స్వసిద్ధాంతవిరుద్ధతా స్యాత్ తస్మా దైక్యప్రతిపాదక మేవోక్తవాక్య ముఖ్యపేయ  
 మిత్యర్థః. ఇంద్ర. ౧౭. ఏవ ముక్తో మండన ఆహ—నిత్యత్వమాత్రేణ పరమాత్మగుణ  
 సద్భుతై స్సుఖబోధాంత్యాదిభిరవిద్యాపరణాదప్రతీతైరస్య జీవస్య పరేణ సామ్య  
 ముక్తవాక్యం హేమునే బ్రవీతు తస్మాన్నోక్తదోషః - ఉ. ౧౮. ఏవముక్తో భగవా  
 నాహ—యద్యేవం తర్హి తస్య జీవస్య పరమాత్మత్వమేవోక్తవాక్యం బోధయతు ఆత్ర

త్వత్ దురాగ్రహః కః, త్వయైవ తస్య ప్రతిభాసశంకా విద్వన్న విద్యావరణాన్నిరస్తా. ౮౯. భో శ్చేతనత్వేన శరీరిసామ్య మావే ద్యతామస్య జగత్ప్రసూతేః, చిదుత్థితత్వేన సరోదితస్యా వ్యణుప్ర థాన ప్రభృతేర్నిరాసః. ౯౦. హంతైవమస్తీతి తదా ప్రయోగ స్సాస్యత్త్విన్నతే తత్త్వమసీతి నస్యాత్, తదైక్షతేత్వత్ జడత్వశంకా వ్యావర్తనాచ్చాత్ర పునర్న చోద్యమ్. ౯౧. నన్వేవమవైక్యకృప రత్వమస్య ప్రత్యక్షపూర్వప్రమితిప్రకోపాత్, న యుజ్యతే తజ్జవమా త్ర యోగిస్వాధ్యాయవిధ్యాశ్రిత మభ్యుపేయమ్. ౯౨. అక్షేణచే

తస్య పరత్వే దురాగ్రహః కః. నన్వేవం తర్హి తస్య పరత్వం కుతో న ప్రతిభాసతే ఇతి చేత్తత్రాహ—తస్య సుఖబోధానంతరూపస్య పరత్వస్య ప్రతిభాసశంకా తు ఆవి ద్యావరణాత్త్వయైవ నిరస్తా. విద్వాంసక కథమేవం భావన ఇతి సంబోధనాశయః. ౮౯. ఏవముక్తో మండనః ప్రకారాంతర మాలంబ్యాఽఽహ-హేయతీకాస్య జగత్కారణస్య చేతనత్వేన జీవేన సామ్యమావేద్యతాం తథాచ చితశ్చేతనాజ్జగత ఉత్థిత త్వాత్ పరై సాంఖ్యాదిభిరుదితస్య ప్రధానపరమాణ్వాదేర్నిరాసో ఽపి సిద్ధ్య తీత్యర్థః. ౯౦. ఏవముక్తో భగవానాహ హంత హేమండనైవంచేత్తదా త్వన్నతే తజ్జగత్కారణం త్వం త్వత్పద్మశమస్తీతి ప్రయోగస్సాస్యత్ - తత్త్వమసీతి నస్యాత్ జడత్వశంకాయాస్తు. 'తదైక్షత బహు స్యాం ప్రజాయేయ'తీక్షణశ్రవణాత్తత్త్వమ సీతి జగత్కారణస్య చేతనాభేద ప్రతిపాదనేన చ వ్యావర్తనా త్పునరత్ర చోద్యభా వా త్ప్రధానాదేర్నిరాసాయైవం న వాచ్యమిత్యర్థః. ౯౧. ఏవం సర్వతః ప్రతిబద్ధో మండన ఇమమపి పక్షముపేక్ష్య పునస్తత్త్వమస్వాదివాక్యస్య జపోపయోగిత్వాల మ్పనాయ పరపక్షే ప్రత్యక్షవిరోధమాపాదయతి - నన్వేవం సామ్యప్రతాయకత్వే వ్యసౌక్తవాక్యవైక్యపరత్వం నాహమిశ్వర ఇతి ప్రత్యక్షాత్ప్రకాయా జ్యేష్ఠ ప్రమాయాః ప్రకోపాన్న యుజ్యతే తత 'స్వాధ్యాయోఽభ్యేతవ్య' ఇతి విధినా శ్రిత ముక్తవాక్యం జపోపయోగ్య మభ్యుపేయ మితి. ౯౨. ఏతద్దూషయతి భగ వాక్ అక్షేణంద్రియేణ చేత్ భేద మితి ఝేదప్రమా యది స్యాత్తదా ఽభేద వాదిశ్రుతివాక్యస్య బాధ స్సాస్యత్ అక్షస్య భేదేనాసన్నికర్తా ఝేదప్రమైవ సహి భవే తేన కారణేనాస్య వాక్యస్య కుతో విరోధో నకేనాపి విరోధో ఽస్య ప్రత్యక్షస్య కస్తా ఛేతో ర్విరోధ ఇతివా లేన ప్రత్యక్షేణ ఆస్యవాక్యస్యేతివా ఆయ మర్థః. ఇంద్రియం భేదే న ప్రమాణం తదసన్నికృష్టత్వా త్నమృతవల్ నన హేత్వసిద్ధి రితిచే దింద్రియస్య భేదేన సంయోగ సమవాయతాదాత్త్వానా

ద్వేష మిత స్తదాస్యా దభేదవాదిశ్రుతివాక్యబాధః, అసన్నికర్షా న్ను  
భవేద్ధి భేద ప్రమైవ తేనాస్య కుతో విరోధః. ౯౩. భిన్నోఽహ  
మీశాదితి భాసలే హి భేదస్య జీవాత్త్వవిశేషణత్వమ్, తత్సన్నికర్షో  
ఽస్త్యథ సంప్ర యుగాభావేఽపి భేదేంద్రియయో ర్హనీషిక్. ౯౪.  
ఆతిప్రసక్తే ర్న తు కేవలస్య విశేషణత్వస్య తదభ్యుపేయమ్, భేదా

మన్యతమ సన్నికర్ష స్తదన్యోవా. ఆజ్యే న తావ త్సమవాయోఽసంభవాత్తదసిద్ధేశ్చ  
నను రూపీ ఘటో మృద్ధట ఇతి ప్రత్యయస్య సంయోగానవగాహిత్యాత్పరిశేష  
త్సమవాయ ఏవ సిద్ధతీతిచే న్ను గుణగుణినో రవయవావయవినో శ్చాత్ప్రత్యభేదే  
తత్సంబంధస్య చ తథాత్వే దండపురుషాదావవ శుక్లో ఘటో మృద్ధట ఇతి సమానాధి  
కరణ ప్రత్యయానువపత్తేః. కించ సమవాయిభ్యం సంబద్ధ స్సమవాయో విశిష్టప్రత్యయ  
నియామక ఉతాసంబద్ధః - నాద్య స్తస్య తస్యాఽన్యోన్యసంబద్ధః కల్పయతవ్య  
ఇత్యనవస్థాపాతాల్. నను సమవాయభి ర్నిత్యసంబద్ధ ఏవాయం గృహ్యతే ఆతో  
నోక్తదోష ఇతిచే త్తర్హి సంయోగోఽపి సంయోగిభి ర్నిత్యసంబద్ధత్వా త్సంబంధాం  
తరం నావేక్షిత ఆర్థాంతరత్వాదపేక్షిత ఇతిచే త్తర్హి సమవాయోఽపి తథాత్వా  
త్కులో నాపేక్షితే సంయోగో గుణత్వా త్తథేతిచే న్ను గుణపరిభాషాయా ఆకం  
త్రత్వా దపేక్షాకారణస్య చ తుల్యత్వాల్ నాంత్యోఽతిప్రసంగాల్. కించ సః  
అనేక ఏకో వా-ఆజ్యేఽపసిద్ధాన్తో గౌరవం చ-ద్వితీయే రూపజ్ఞానాదిసమవాయస్య  
వాయుఘటాదివృత్తిసమవాయాభేదాల్ రూపీ వాయుః ఘటో జ్ఞానవానితి ప్రతీతి  
ప్రసక్తః. న చ తత్ర రూపాదేరభావాల్, నోక్తప్రతీతి రితి వాచ్యం - తద్వృత్తిత్వ  
ప్రయోజకసంబంధే సతి తదభావవ్యవహారస్య వ్యాపాతత్వా త్తస్మా న్నకథమపి సమ  
వాయ స్సిద్ధతి అవయవావయవ్యాదీనాం సంబంధస్తు తాదాత్మ్యం తచ్చ సభిన్నా  
భిన్నత్వం విరుద్ధయో శ్చేదాభేదయో రేకత్రాసంభవాదపీతు భిన్నత్వే సతి అభిన్న  
సత్తాకత్వం తచ్ఛానిర్వాచ్యం-నాపి సంయోగతాదాత్వే తదభావస్య సుప్రసిద్ధే ర్న  
ద్వితీయ స్తదన్యసన్నికర్షస్య క్వాప్యప్రసిద్ధేరితి. ౯౩. నను భేదన్యాన్యోన్యాభావ  
రూపత్వా దభావే చ విశేషణతాయా సన్నికర్షత్వా దసన్నికర్షానిధిరితి మండనశృంకలే  
హి యస్మా దీశా దహం భిన్న ఇతి భేదస్య జీవాత్త్వవిశేషణత్వం భాసలే అథ తస్మా ద్దేమ  
నీషిక్ భేదేంద్రియయో సంయోగాది సంప్రయోగాభావేఽపి తత్సన్నికర్షో విశేష  
ణతాసన్నికర్షోఽస్తు - ఇం. ౯౪. పరిహారతి భగవాన్ - కేవలస్య విశేషణత్వస్య విశే  
షణతామాత్రస్య తత్సన్నికర్షత్వం నైవాఘ్యుపేయం తత్ర హేతు రితిప్రసక్తే.



సాక్షిస్వరూపైవ తథా ఽపి యోగిన్, తయా విరోధా త్వరమాత్మజీ  
 వా భేదంకథం బోధయితుం ప్రమాణమ్. ౯౯. ప్రత్యక్ష మాత్మేశ్వర  
 యోరవిద్యా మాయాయుజో ద్యోతయతి ప్రభేదమ్, శ్రుతిస్తయోః  
 కేవలయో రభేదం భిన్నాశ్రయత్వాన్న తయో ర్విరోధః. ౧౦౦.  
 స్యాద్వా విరోధ స్తదపి ప్రవృత్తం ప్రత్యక్షమగ్రే ఽబలమేవ బాధ్యమ్,

త్వరమాత్మజీవయో రభేదం బోధయితుం కథం ప్రమాణం 'తత్త్వమస్యాది వాక్య  
 మితిశేషః. ౯౯. మండనోక్త మంగీకృత్య విషయభేదా ద్విరోధం పరిహరతి  
 భగవాన్ సాక్షిస్వరూపం ప్రత్యక్షం జీవాత్మనో రవిద్యామాయాయుక్తయోః  
 ప్రభేదం ద్యోతయతి శ్రుతిస్త తద్వినిర్ముక్తయోః శుద్ధయో స్తయో జ్ఞీవేశ్వరయో  
 రభేదం ద్యోతయతీత్యేవం శ్రుతిప్రత్యక్షయోర్భిన్నాశ్రయత్వాన్న విరోధః.  
 ౧౦౦. విరోధ మంగీకృత్యాపి పరిహరతి. స్యాద్వా విరోధః తదాప్యగ్రే ప్రథమం  
 ప్రవృత్తం బలహీనం భేదప్రత్యక్ష మేవ ప్రాబల్యవత్ప్యా భేదవాదిశ్రుత్యా చరమ  
 ప్రవృత్త్యా బాధ్యం అపచ్ఛేదన్యాయోనోక్తయా రీత్యా ఽపచ్ఛేదనయఇతివా. తథాచ  
 షష్ఠం పారమర్షం సూత్రం పౌర్వాపర్యే పూర్వదోర్బల్యం ప్రకృతివదితి జ్యోతి  
 ష్టోమే బహిష్కృతమానార్థం హవిర్ధానాన్నిర్గచ్ఛ తాం ఋత్విగ్యజమానానాం ఆధ్వర్యం  
 ప్రస్తాతా ఽన్వారభతే ప్రస్తోతార ముద్గాతోద్గాతారం ప్రతిహ రేత్యాదినా ఽన్వారం  
 భణం విహితం తద్విచ్ఛేదనిమిత్తం ప్రాయశ్చిత్తం శ్రూయతే యద్యుద్గాతాపచ్ఛిద్యేతా  
 దక్షిణం తం యజ్ఞమిష్ట్యా తేన పున ర్యజేత తత్ర త ద్దద్యాత్ యతుర్వస్తిన్  
 దాస్యం స్యాత్ యది ప్రతిహ ర్తాపచ్ఛిద్యేత సర్వవేదనం దద్యా దితి త ప్రోద్గాతృ  
 ప్రతిహ ర్త్రోః క్ర మేణ విచ్ఛేదే విరుద్ధప్రాయశ్చిత్తయోః సముచ్చయాసంభవాత్ కిం  
 పూర్వం కార్య ముత పర మితి విషయే ఽనుపజాతవిరోధితయా పూర్వమితి ప్రాప్తే  
 రాధాంతః పౌర్వాపర్యే సతి నిమిత్తయోః పూర్వస్య నైమిత్తికస్య దోర్బల్యం ఉత్త  
 రస్య పూర్వనిర పేక్షస్య తద్బాధకతయోదితత్వాత్ పూర్వోదయకాలఉ త్తరస్యాప్రాప్త  
 త్వేన పూర్వేణ బాధ్యత్వాయోగాత్ తదుక్తం. 'పూర్వం పరమజాతత్వాదబాధి  
 త్వైవ జాయతే, పరస్యానన్యథోత్పాదా న్నుత్వబాధేన సంభవః' తత్ర దృష్టాంతః  
 ప్రకృతివత్ యథా ప్రకృతో కృతోపకారాః కుశాః ప్రథమ మతిదేశేన వికృతా  
 పుపకారకాంక్షిణ్యాం ప్రాప్తాః కల్పాపకారచరమభావిభి రపి శరై ర్నిరపేక్షై ర్పా  
 ధ్యంతే తద్వత్తథాచ యథా ప్రథమప్రవృత్తం దుర్బలం పూర్వనైమిత్తిక మేవ వశ్చా  
 త్ప్రవృత్తేన ప్రబలేనోక్తరేణ నైమిత్తికేన బాధ్యం తద్వద్యథోక్తం ప్రత్యక్ష మేవ

ప్రాబల్యవత్త్యా చరమప్రవృత్త్యా శ్రుత్యా హ్యవచ్ఛేదనయోక్తరీత్యా. ౧౦౧. నన్వేస మన్యస్త్యనుమానబాధో ౭భేదశ్రుతే స్యయమిచక్ర వర్తిక, ఘటాదివ ద్భ్రానిరూపితేన భేదేన యుక్తో ౭య మసర్వ విత్వాత్. ౧౦౨. కిమేష భేదః పరమార్థభూతః ప్రసాధ్యతే కాల్పనికో ౭భవాద్యే, దృష్టాంతహాని శ్చరమే తు విద్వన్నూరీకృతో ౭స్తాభి రసాధనీయః ౧౦౩. స్వప్రత్యయాబాధ్యభిదాశ్రయత్వం సాధ్యం ఘటాదా చ తదస్తియోగి, త్వయా ౭౭త్తబోధేన భిదా న బాధ్యే త్వన భ్యువేతేతి న కో ౭పి దోషః. ౧౦౪. నను స్వశబ్దేన సుఖాదిమాన్వా

యథోక్తశ్రుత్యా బాధ్యం హి శబ్దో లాకప్రసిద్ధిం ద్యోతయతి యథా పూర్వం ప్ర వృత్తం రజశ్శాన మేవ వశ్చా త్ప్రవృత్తేన శుక్తిజ్ఞానేన బాధ్యమన్యథా తదనవబా ధనే తదవబాధనాత్తకస్య తస్యోత్పత్త్యనుపవత్తేప్రద్వదిత్యర్థః - ఇం. ౧౦౧. ఏవ ముక్తో మండనో ౭యం జీవో బ్రహ్మనిరూపితభేదవాక్ ఆసర్వజ్ఞత్వాత్ ఘటాదివ దిత్వనుమానేన శ్రుతే ర్బాధం శంకతే. నన్వేపం ప్రత్యక్షేణా భేదశ్రుతే ర్బాధాభావే ౭పి హే సంయమిచక్రవర్తిన్విత్వనేన తర్కానధికారం ద్యోతయతి అనుమానే నాభేదశ్రుతే ర్బాధో ౭స్తి తదేవ దర్శయతి—ఘటాదివదితి. ఉపలక్షణమేత ద్భ్రానిరూ పితభేదప్రతియోగిత్వస్యాపి - ఆసర్వజ్ఞత్వాదితి వదార్థత్వాదిత్యస్యాప్రపలక్షణం. పదం బ్రహ్మ, తదర్థత్వాత్తచ్ఛేషత్వా త్తన్నియమ్యత్వాదితి వా-ఉ. ౧౦౨. మండ నోక్త మనుమానం వికల్ప్య దూషయతి—భగవాన్ భాష్యకారః. కిమేష బ్రహ్మనిరూ పితో భేదః పరమార్థభూతః ప్రసాధ్యతే ౭భవా కాల్పనికః. ఆద్యే దృష్టాంతహానిః ఘటాదేరుక్తభేదవత్త్వతప్రతియోగిత్వయోరభావాత్. అంట్యే తు స్వీకృతో ౭స్తాభి ర్న సాధనీయః. పరస్పరప్రతియోగిక కాల్పనికవ్యావహారిక భేదస్యాస్తాభి రన్యంగీకృతత్వా త్పిదసాధనమిత్యర్థః. ఏతేన జీవస్య బ్రహ్మణో భేదాభావే తన్నియమ్యత్వానుపవత్తిరితి ప్రత్యుక్తా. నియమ్యత్వాదే స్వస్వసమానసత్తాకనియంత్రాది భేదసాపేక్షత్వా త్తస్య చ స్వీకారాత్. ౧౦౩. ఏవముక్తో మండన ఆహ - బ్రహ్మనిరూపితస్వజ్ఞానాబాధ్య భేదవత్త్వం సాధ్యం తచ్చ ఘటాదా వస్తి. ఆత్మజ్ఞానేన ఘటాదిగతభేదస్యాబాధ్య త్వాత్. హే యోగి ఆత్మజ్ఞానేన న బాధ్యాభిదాత్వయా ౭నభ్యువేతా ఆత్మ జ్ఞానాబాధ్యో భేద స్త్వయా నాంగీకృతః ససాస్తాభి సాధనీయ ఇతి హేతో ర్న కో ౭పి దృష్టాంతహానియాదిరూపా దోషః. ౧౦౪. ఏతదపి వికల్ప్య దూష యతి—భగవాన్. నను స్వశబ్దేన సుఖాదిమాన్ జీవపదవాచ్యః కర్తాదిరూప ఆత్మా నివక్షీతో ౭భవా సుఖాదిరహితః. ఆద్యే సుఖదుఃఖాదిమతః శరీరిణః ప్రత్య

వివక్షిత స్తద్విధురో ౭౫ వా ౭౭ త్వా, ఆద్యే ౭ స్తద్విష్టం నతు సాధ్య మంతే దృష్టాంతహానిః పునరేవ తే స్యాత్. ౧౦౫. యోగి న్ననౌ పాధిక భేదవత్త్వం వివక్షితం సాధ్యమిహత్వదిష్టః, ఔపాధిక స్త్రీశ్వర జీవభేదో ఘటేశభేదో నిరుపాధిక శ్చ ౧౦౬. ఘటేశభేదే ౭ప్య పథి ర్హ్యవిద్యా తవానుమానేషు జడత్వమేవ, చిత్త్వా దభిన్నః పరవ త్వరస్తా దాత్తేతి వా ౭౮ ప్రతిపక్ష హేతుః. ౧౦౭ ధర్మ

యేనాబాధ్యస్య వ్యావహారికానిర్వచనీయభేదస్యాస్తద్విష్టత్వాన్నైవ \* తత్సాధ్యం అంతే దృష్టాంతహానిః పునరేవ తే స్యాత్. ఘటాదేః సుఖదుఃఖాది విఘరాత్తస్యజ్ఞాన విలసితత్వేన తదోపాధికభావ్యత్వ స్వీకారా తదోపాధికాబాధ్యస్య భేదస్య క్వాప్యనఘ్నువ గమాత్. ఘటాదావపి వ్యాప్త్యభావేన వ్యాప్యత్వాసిద్ధేః. ౧౦౫. ఏవముక్తో మండన ఆహ—హే యోగి ఆనాపాధిక భేదవత్త్వ మిహాస్మిన్ననుమానే వివక్షితం. నను జీవేశభేదస్య నిరుపాధికత్వే ౭పి ఘటాది భేదవనిర్భావోపపత్తేః. సిద్ధ సాధనతా ౭త్రాపి తదవస్థేత్వాశంక్యాహ—త్వదితి. జీవేశభేదస్య నిరుపాధికత్వే తత్త్వజ్ఞానా దవిద్యాదే ర్నిపుత్రావపి తత్కార్యఘటాది భేదవత్త్వస్తన్నివృత్తే రయోగా త్రశ్చక్య త్వసిద్ధిభియా పాధిక స్వేశ్వరజీవభేదస్య తవేష్టత్వా దస్తాభి క్చానాపాధిక భేదవత్త్వ స్య సాధ్యమానత్వాత్ న సిద్ధసాధనం, నాపి దృష్టాంతహాని స్తత్ర నిరుపాధిక భేదస్య తవేష్టత్వాదిత్యాహ—ఘటేశభేద ఇతి - ఆఖ్యానకీ. ౧౦౬. పరిహరతి భగవాన్— ఘటేశభేదే ౭ప్యవిద్యాయా ఉపాధిత్యేనానాపాధికస్య తస్య తత్రానుంగీకారాద్దృష్టాంత హానిరేవేత్కర్థః. కించ తవానుమానేషు జడత్వ ముపాధి రేవ ఘటాదే ర్జడత్వేన దృశ్య తయా మిథ్యాత్వాత్ తద్దోపరజ్ఞానస్య ఘటతద్భేద హేత్వజ్ఞాననివృత్త్యయోగ్యత్వా త్తత్ర స్వజ్ఞానాబాధ్య భేదవత్త్వం జాడ్యప్రయత్నమితి జడత్వముక్తసాధ్యవ్యాపకం. సాధనవతి స్వప్రకాశాత్తస్యభావాత్సాధనావ్యాపకం. తతశ్చ సోపాధికత్వాదయం హేత్వాభాన ఇత్యర్థః. నను ప్రమేయత్వాదితి క్షజడత్వాభావాత్తస్య చ కేవలాస్య యిత్యాత్సాధనవ్యాపకత్వాదినా నోపాధిత్వమితి చేత్ న తస్యాస్పృష్టప్రకాశత్వా దాత్తనః స్వప్రకాశత్వస్య చ శ్రుతిన్యాయసిద్ధత్వా త్పదార్థత్వాదితి ప్రతిపక్ష హే తుః. ప్రతిపక్షం దర్శయతి— యద్వా - ఆత్మా పరప్రతియోగిక భేదకూన్యః చిత్త్వా త్తత్ర దృష్టాంతః పరవదితి ప్రతిపక్షసాధ్యభావసాధో హేతుర్యస్య న తవ హేతు స్పృష్టిపక్ష ఇత్యర్థః. ఉ. ౧౦౭. ఏవముక్తో మండనో బ్రహ్మపక్షకాను

\* స్వజ్ఞానాబాధ్యభేదవత్త్వమ్-పాతాన్తరం.

ప్రమాబాధ్యశరీరిభేదో హ్యసంసృతౌ బ్రహ్మణి సాధ్యమిష్టమ్, త్వ. యేష్యతే బ్రహ్మధియా ౨౨త్తభేదో బాధ్యో ఘటాదిప్రమయా త్వ బాధ్యః. ౧౦౮. కిం కృత్స్నధర్మిప్రమయా న బాధ్యః కింవా స య త్కించన ధర్మిబోధాత్, ఘటాదికే బ్రహ్మణి చా౨౨త్తభేదన్యైక్యాత్పు సస్యాన్ననుపూర్వదోషః. ౧౦౯. కించాగుణో వా సగుణో మనీ షిః వివక్ష్యతే ధర్మిపదేన నాన్త్యః, భేదస్య తద్బుధ్య విబాధ్యతేష్టే రా౨౨౨ద్య శ్చ తత్రోభయథా౨పి దోషాత్. ౧౧౦. కిం నిర్విశేషం ప్రమితం నవాంత్యే ప్రాప్తా౨౨శ్రయా సిద్ధి రథా౨౨ద్యకల్పే, శరీర్యభేదే

మానం ప్రయంజ నిర్ధసాధ్యత్వాదిపరిహారం శంకతే—ధర్మిప్రమా౨బాధ్యశరీరి భేదో బ్రహ్మణి సాధ్య మిష్టం హి యస్మా త్సంసృతి శూన్యే - బ్రహ్మణీవప్రతి యోగికధర్మిప్రమా౨బాధ్యభేదవ త్సంసృతిశూన్యత్వా ద్ఘటాదివ దిత్యేవ మన్వదిష్ట త్వా దాత్మప్రతియోగికభేదస్య చ బ్రహ్మజ్ఞానేన బాధ్యత్వస్య తవేష్టత్వా దస్మాభిశ్చ తద్విపరీకస్య సాధ్యమానత్వా న్న నిర్ధసాధనం, నాపి దృష్టాంతహానిః. ఘటాది ప్ర మయా తథాభూతభేదస్యాబాధ్యతాయా స్తవాపీష్టత్వాదిత్యాహ — త్వయేతి. ౧౦౮. ఏతద్వికల్ప్య దూషయతి—భగవాన్. కిం స భేద సుమస్తధర్మి ప్రమయా న బాధ్యః కిం వా యత్కించన ధర్మిబోధా న్న బాధ్యః తత్ర ఘటగతజీవభేద స్యాపి స్వధర్మిబ్రహ్మజ్ఞానబాధ్యత్వస్వీకారేణ యావద్ధర్మిజ్ఞానాబాధ్యత్వస్యాసంప్రతి పత్యా దృష్టాంతహానే రాద్యపతానంభవ మభిప్రేత్య ద్వితీయే దోషమాహ—పునః పూర్వోక్తస్సిద్ధసాధనలక్షణో దోష స్సాన్యత్. తత్ర హేతు మాహ—ఘటాదావితి. స్వయాపాతి క్తభేదవాదిమతే ఘటాదౌ బ్రహ్మణి చాత్మ భేదన్యైక్యాత్తద్ధర్మిఘట జ్ఞానాబాధ్యజీవభేదస్య బ్రహ్మణ్యస్సాభిరపి స్వీకృతత్వాదిత్యర్థః. ౧౦౯. పునః ప్రకా రాంతరేణ వికల్ప్య దూషయతి—కించేతి. హే మనీషిః, ధర్మిపదేన కిం వేదాంత తాత్పర్యగోచర స్సత్యజ్ఞానాదిరూప నిర్గుణో వివక్ష్యతే కింవా బ్రహ్మేశాదిపద వాచ్యో ౨నవచ్ఛిన్నత్వసర్వజ్ఞత్వాదివిశిష్ట సుగుణః న ద్వితీయః భేదస్య తత్ప్రమా ౨విబాధ్యతాయా ఇష్టత్యేన సిద్ధసాధనత్వాత్. నచాద్యపక్షః ఉభయథాపి ప్రమితత్వా ప్రమితత్వలక్షణపక్షద్వయే ౨పి వక్ష్యమాణవిధయా దోషస్య సత్త్వాదిత్యర్థః. ౧౧౦. ఉభయథా ౨పి దోషా దిర్ముక్తం విపుణోతి—కిం నిర్గుణం బ్రహ్మ ప్రమితం సత్పక్షః కింవా౨ప్రమితం ద్వితీయే ప్రాప్తాశ్రయాసిద్ధిః. అథా౨౨ద్యవక్షే బ్రహ్మణిపదలక్ష్యస్యా ద్దయానందస్య ప్రత్యగ్భూతజీవాభేదే నిర్ధారితతాత్పర్యైస్తత్వమస్యాదివేదాంతై ర్జ్ఞాతాభేదేన పరమాత్మ నః సిద్ధే ర్ధర్మిగ్రాహకవేదాంతప్రమాణస్య ప్రకోపః ప్రాప్తో

నవరస్య సిద్ధేః ప్రాప్నోతి ధర్మి గ్రహమానశోః. ౧౧౧. భోద్వాసుపఙ్గా  
 సయుజా సఖాయే త్యాద్యా శ్రుతి ర్భేద ముచీరయంతీ, జీవేశయోః  
 విప్లభోక్త్రభోక్త్రో త్తయో రభేదశ్రుతిబాధికా ౨స్తు. ౧౧౨. ప్రత్యక్ష  
 సిద్ధే విఫలే పరాత్త భేదే శ్రుతిర్న నయవిత్ప్రమాణమ్, స్యా దన్యథా  
 మాన మతత్పరో ౨పి స్వార్థే ౨ర్థవాద స్సకలో ౨పి విద్వత్. ౧౧౩.  
 స్మృతిప్రసిద్ధార్థవిబోధి వాక్యం యథేష్యతే మూలతయా ప్రమాణమ్,  
 ప్రత్యక్షసిద్ధార్థక వాక్యమేవం స్యా దేవ తస్మాలతయా ప్రమాణమ్.

తి. తథాచ జ్యోతిష్టోమో న స్వర్గఫలః క్రియాత్వా న్నర్దనక్రియాపదిత్యనుమానం  
 'జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో యజేత' ఇతి వేదబోధితవిషయత్వాద్యభావసరూపం  
 తథేదమవీతిభావః. ౧౧౧. ఏవం సర్వతః ప్రతిరుద్ధో మండనో ౨నుమానవిరోధం  
 స్థాపయతు మశక్తః శ్రుతివిరోధముద్భావయతి—భోఇతి. 'ద్వాసుపఙ్గా సయుజా  
 సఖాయా నమానం పుత్రం పరిషన్వజాతే-తయో రన్యః విప్లం స్యాద్వత్ప్రసన్న  
 న్యో ఆభిచాకశీతి' ఇతిశ్రుతిః కర్తృఫలభోక్త్రభోక్త్రో ర్జీవేశయో ర్భేద ముచీరయంతీ  
 తయో ర్జీవేశయో రభేదశ్రుతే ర్బాధికా ౨స్తు. ౧౧౨. పరిహరతి—భగవాత్. ప్ర  
 త్యక్షసిద్ధే విఫలే స్వర్గాపవర్గాఖ్యఫలకూన్యే ప్రత్యుత 'మృత్యో స్స మృత్యు మాప్నోతి  
 య ఇహ నానేవ పశ్యతి' ఇతి శ్రుత్యుక్తానర్థప్రదే పరణేవయో ర్భేదే శ్రుతిః ప్రమా  
 ణం న స్యా దత్ర భేదే ప్రత్యక్ష ప్రతిపన్నత్వమాత్రమంగీక్రియతే తత్ర శ్రుతి  
 ప్రామాణ్యవారణాయ న తు తత్ర ప్రమాణం తదనంభవ స్యాక్తత్వా త్సిద్ధాంతే  
 శుక్తిరూప్యవత్ప్రమాణభవమాత్ర సిద్ధత్వస్వీకారా దజ్ఞాతే ౨ర్థే శ్రుతిప్రమాణస్య  
 న్యాయేన నిర్ధారితవతో జైమినేర్నాయాభిజ్ఞస్య తవైవం కథనం న శోభన మితి  
 ధ్వనయ న్నాహ—హే నయవిత్. తథాచ భేదస్యాన్యత సిద్ధా పభూర్వత్వాభావా  
 న్నశ్రుతితాత్పర్యగోచరతా. యేన వాక్యేన యత్ర ప్రతీత్యుత్పాదనేన మానాభావ  
 ప్రయుక్తానత్వశంకా నివర్త్యతే తస్య తత్ర తాత్పర్య మన్యథా తస్య తదర్థత్వాయో  
 గాల్ యత్పర శబ్ద స్స శబ్దార్థ ఇతి న్యాయాల్, వివక్షే ౨పసిద్ధాంతదండం పాత  
 యతి—అన్యథా స్వార్థే ౨తత్పరో ౨స్వర్థవాద స్సకలో ౨పి ప్రమాణం స్యాల్  
 ఏత జ్ఞాతుం యోగ్యోనసీతి సూచయతు మాహ—హే విద్వస్మితి - ఇం. ౧౧౩.  
 ఏవముక్తో మండన ఆహ—'క్షేత్రజ్ఞం చాపి మాం విద్ధి సర్వక్షేత్రేఘ భారత' ఇత్యాది  
 స్మృతి ప్రసిద్ధస్వార్థస్య విబోధకతత్త్వమస్యాదిశ్రుతివాక్యం మూలతయా యథా  
 ప్రమాణమిష్యతే తథాప్రత్యక్షేణ సిద్ధో ౨ర్థో యస్య తథాభూతం వాక్యం ప్రత్య  
 క్షస్య మూలతయా ప్రమాణం స్యా త్తథాచ భేదస్య ప్రత్యక్షాదిప్రవృత్తేః ప్రాగ్

౧౦౮. శ్రుతి స్మృతే లక్షణే యది వేదవిద్విర్భవే న్న తన్మూలతయా ప్రమాణమ్, కథం భవే ద్వేదకథాసభిజ్ఞై రాతే లపి భేదే పరజీవయో స్యా. ౧౦౯. జీవేశ్వరౌ సా వదతీత్యుపేత్య ప్రావోచ మేత త్పరమా ర్థతస్తు, వివిచ్య సత్వాత్పురుషం సమస్తసంసార రాహిత్య మముష్య వక్తి. ౧౧౦. యదీయ మాఖ్యాత్యథ సత్వజీవౌ విహాయ సర్వజ్ఞశరీర భాజౌ, జడస్య భోక్తృత్వ ముదాహరంతీ ప్రామాణ్య మర్హ న్న-థ మశ్నువీత. ౧౧౧. నచోదనీయా వయమత్ర విద్యస్యత స్త్వయా వైంగ్యరహస్య మేవ, అత్తీతి సత్వం త్వభివశ్యతిజ్ఞ ఇతి స్మ సమ్యగ్వి వృణోతి మంత్రమ్. ౧౧౨. శారీరవాచీ నను సత్వశబ్దః క్షేత్రజ్ఞశబ్దః

పూర్వతాయా నిరపేక్షశ్రుతి ప్రమేయత్వా చ్ఛ్రుతీ స్తత్ర తాత్పర్యోపపత్తిరితి భావః. ౧౦౮. పరిహరతి—భగవాన్. యది వేదవిద్వి స్మృతే లక్షణే శ్రుతి స్మృతయ తయా ప్రమాణం స భవేత్ కింత్వనధిగతగంత్వ త్వేనైవ వేదవిద్వి స్మృత్యమాచార్యస్య తతవివ భాతత్వా త్తర్హి వేదకథాసభిజ్ఞై రపి పర జీవయోచ్ఛేదే ణ్ణాతే సాశ్రుతి స్మృతయ తయా ప్రమాణం కథం భవేత్ నకేనాపి ప్రకారేశ్చత్పర్యః. తథాచ వేదకథాసభిజ్ఞై ర్నిరపేక్షతయా ప్రథమ ప్రవృత్తైః ప్రత్యక్షాదిభి ర్ణాతేభేదే శ్రుతేః ప్రమేయత్వా భావా న్న తస్యా స్తత్ర తాత్పర్య మితి భావః. ౧౦౯. కించ సాశ్రుతి ర్దీవేశ్వరా వద తీత్యంగీకృత్యైతత్ప్రావోచం. పరమార్థతస్తు కర్తృఫలభోక్తు సుత్వా ద్దుభేః పురుషం వివిచ్య సా శ్రుతి రముష్య పురుషస్య సమస్తసఖదుఃఖభోక్తృత్వలక్షణస్య సంసారస్య రాహిత్యం వక్తి. ౧౧౦. ఉక్తశ్రుత్యర్థ మసహమానో మండన ఆహ—యదీయం శ్రుతిః పరజీవౌ విహయాథ సత్వజీవౌ వక్తి తర్హి ప్రత్యక్షవిరుద్ధం జడస్య సత్వస్య భోక్తృత్వ ముదాహరంతీ హేలర్హన్ ప్రామాణ్యం కథ మశ్నువీత కేన ప్రకారేణ ప్రాఖ్యయా త్పితృత్వవిరుద్ధార్థప్రతిపాదకత్వేన 'యజమానః ప్రస్తరః' ఇత్యాదిశ్రుతివ త్సాన్వి ఠే ప్రామాణ్యనుపపత్తేః. ౧౧౧. అస్య మంత్రస్య వైంగ్యరహస్యబ్రాహ్మణేనైవ మేవ వ్యాఖ్యాతత్వా నైవమితి పరిహరతి—భగవాన్. అత్రాస్మిన్నుథే త్వయా వయం నశంకసీయా యతః 'తయో రన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తి' ఇతి సత్వం 'అనశ్నున్నోఽి అభిచాకశీత్యనశ్నున్నోఽిభివశ్యతి జ్ఞస్తా వేతో నశ్చక్షేత్రజ్ఞా' వితి వైంగ్యరహస్య మేవేమం మంత్రం వివృణోతీత్యర్థః. విద్వాం స్త్వమేత జ్ఞాతుం యోగ్యో లసీతి సంబోధనాశయః. ౧౧౨. ఉక్తబ్రాహ్మణస్యాపి శారీరక్షేత్రజ్ఞప్రతిపాదకత్వా ద్వా

పరమాత్మవాచీ, తత్రాప్యతో నాన్యపరత్వ మస్య వాక్యస్య వైంగోఽ  
 దితప ర్తనా ౭పి. ౧౧౯. తదేతదిత్యాదిగిరా హి చిత్తే ప్రదర్శితా  
 సత్వపదస్య వృత్తిః, తేత్రజ్ఞశబ్దస్య చ వృత్తి రుక్తా శారీరకే ద్రవ్విరి  
 తత్ర విద్యుత్. ౧౨౦. యేనేతి హి స్వప్నదృశి క్రియాయాః కర్తోవ్యతే  
 తత్ర స జీవ ఏవ, తేత్రజ్ఞశబ్దాభిహిత శ్చ యోగిన్ స్వా త్వస్పదృ  
 క్సర్వవిదీశ్వరో ౭పి. ౧౨౧ తిజ్ఞప్రత్యయేనాభిహితో ౭త్ర కర్తా తత  
 స్తుతీయాకరణే ౭భ్యుపేయా, ద్రష్టాచ శారీరతయా మనీషిన్ విశే  
 ష్యతే తేన స నేశ్వర స్వాత్. ౧౨౨. వృత్తి శ్శరీరే భవతీ త్యముష్టి  
 న్నర్థే హి శారీరపదస్య యోగిన్, తస్మిన్ భవ స్సర్వగతో మహేశః  
 కథం న శారీరపదాధిధేయః. ౧౨౩. భవన్ శరీరాదితరత్ర చేశః కథం  
 న శారీరపదాభిధేయః, నభ శ్శరీరే ౭పి భవత్యథాపి నకే ౭పి శారీర

సుపక్షేతి వాక్యస్య నాన్యపరత్వమితి మండన శ్శంకతేనను తత్ర వైంగ్యరహస్య  
 బ్రాహ్మణే ౭పి సత్త్వశబ్దః శారీరవాచీ, తేత్రజ్ఞశబ్దః పరమాత్మవాచీ. అః కారణాత్  
 వైంగ్యరహస్యోక్తమారేణాప్యస్య వాక్యస్య బుధ్యా౭౭త్ర పరత్వం నాస్తీత్యర్థః. ౧౧౯.  
 సత్త్వతేత్రజ్ఞశబ్దయో రంతఃకరణశారీరపరతయా ప్రసిద్ధత్వా తత్రైవవ్యాఖ్యాతత్వాచ్చ  
 మైవ మిత్యుత్తర మాహ భగవాన్. తత్ర వైంగ్యరహస్యే 'తదేతత్సత్త్వంయేన స్వప్నం  
 పశ్యత్యభ యో ౭యం శారీర ఉపద్రష్టా స తేత్రజ్ఞ స్తావేతో సత్త్వతేత్రజ్ఞా' వితి  
 గిరా సత్త్వపదస్య వృత్తి చిత్తే ప్రదర్శితా తేత్రజ్ఞశబ్దస్య చ శారీరకే ద్రవ్విరి వృత్తి  
 రుక్తా-హి రితి ప్రసిద్ధార్థో నిపాతః. ౧౨౦. ఉదాహృతవైంగ్యరహస్యగిరా ౭పి జీవ  
 పరమాత్మనా వేవ సిద్ధత ఇతి మండన శ్శంకతే యేనేత్యనేన హి తతోదాహృతగిరి  
 స్వప్నదర్శనక్రియాయాః కర్తోవ్యతే. స కర్తా జీవ ఏవ తథా తేత్రజ్ఞశబ్దాభిహిత  
 స్వప్నద్రష్టా ఈశ్వరో ౭పి స్వా దృతో హే యోగిన్ న సర్వజ్ఞ ఇత్యర్థః. ౧౨౧.  
 కర్తృత్వస్య తిజ్ఞ ప్రత్యయేనాభిహితత్వాత్ శారీర ఇతి విశేషణాచ్చ మైవ మితి భగ  
 వాన్పరిహారతి అత్ర గిరితిజ్ఞ ప్రత్యయేన కర్తోక్త స్తస్మాత్పరణే తృతీయా స్వీకర్తవ్యా  
 ౭నభిహిత ఇత్యధికారాత్. ద్రష్టాచ శారీరఇతి శారీరత్వేన విశేష్యతే తేన హేతునా  
 న ద్రష్టా ఈశ్వరో న స్వా దిత్యర్థః. మనీషిణా త్వయైవం న వక్రవృమితి సంబోధనా  
 శయః. ౧౨౨. ఏవముక్తౌ మండన స్సత్త్వపదస్య జీవే వృత్తిం ప్రతిపాదయతు మశక్త  
 శ్శారీరపదస్య పరమాత్మని వృత్తిం దర్శయతి శరీరే భవతీత్యస్మి న్నర్థే హి యస్మాత్  
 హే యోగిన్ శారీరపదస్య వృత్తి స్తస్మా త్సర్వగతత్వా తస్మిన్ శరీరే భవ న్నహేశ  
 శ్శారీరపదాభిధేయః కథం న భవేత్ అపితు భవేదేవ. ౧౨౩. పరిహారతి భగవాన్

మితీరయంతి. ౧౨౪. యద్యేష మంత్రో ౭నభిధాయ జీవప్రాజ్ఞా వదే  
 ద్బుద్ధిశరీరభాజా, అత్తీతి భోక్తృత్వమచేతనాయా బుద్ధే ర్వదే  
 త్తర్హి కథం ప్రమాణమ్. ౧౨౫. అదాహక స్యాప్యయసః కృశానో  
 రాస్లేషణా ద్దాహకతా యథా ౭త్తే, తతైవ భోక్తృత్వ మచేతనా  
 యా బుద్ధే రపి స్యా చ్చిదనుప్రవేశాత్. ౧౨౬. ఛాయాతపా  
 యద్వదతీవ భిన్నా జీవేశ్వరా తద్వదితి బ్రువాణా, ఋతం పిబంతా  
 వితి కాఠకేషు శ్రుతి స్త్వభేదశ్రుతిబాధికా ౭స్తు. ౧౨౭. భేదం  
 వదంతీ వ్యవహారసిద్ధం నబాధతే ౭భేదపరశ్రుతిం సా, ఏషా త్వపూర్వ  
 ధతయా బలిష్ఠా భేదశ్రుతేః ప్రత్యుత బాధికా స్యాత్. ౧౨౮. మా

సర్వగత్వాదీశ శ్శరీరా దితరత్రాపి భవన్ శారీరపదాభిధేయః కథం తత్ర దృష్టాంతో  
 యథాకాశం వ్యాపకత్వాచ్ఛరీరే౭పి భవతి తథా ౭పి శారీర పదాభిధేయం కే  
 ౭పి న కథయంతి తద్వదిత్యర్థః. ఉ. ౧౨౪. ఏవం తర్హి మంత్రస్య ప్రామాణ్యం  
 బాధ్యేతేతి శంకితం మండనః స్థారయతి యద్యేష మంత్రో జీవేశావసభిధాయ  
 బుద్ధిజీవా వదేత్ బుద్ధే శ్చాచేతనాయాం అత్తీతి భోక్తృత్వం వదే త్తర్హి  
 ప్రమాణం కథం ప్రమాణం న భవే దిత్యర్థః. ఇం. ౧౨౫. పరిహరతి భగవాన్.  
 అదాహకస్యాపి లాహాపిండస్య వషేన్నా స్తాదాత్మాని ద్యథా దాహకత్వ మాస్తే తతైవ  
 వైతన్యానుప్రవేశా దచేతనాయా బుద్ధే రపి భోక్తృత్వం స్యా త్తథాచాయోద  
 హతీతి వాక్యవ దత్తీతి వాక్యమపి సుఖదుఃఖాదివిక్రియావతి సత్వే భోక్తృత్వ మా  
 రోప్య ప్రవృత్తం ప్రమాణ మేవ. న హీయం శ్రుతిరచేతనస్య సత్వస్య భోక్తృత్వం  
 వత్తుం ప్రవృత్తా, కింతు చేతనస్య క్షేత్రజ్ఞస్యాభోక్తృత్వం బ్రహ్మస్యభావతాం చ  
 వత్తుం ప్రవృత్తేతి భావః. ఉ. ౧౨౬. ఏవ ముక్తిమండనః. 'ఋతం పిబంతే' సుకృతస్య  
 లోకే గుహం ప్రవిష్టా పరమే పరాధ్యే-ఛాయాతపా బ్రహ్మవిదో వదంతి పంచాగ్న  
 యో యచ త్రిణాదికేతాః'ఇతి కఠవల్లిస్థా శ్రుతి రభేదశ్రుతే ర్బాధికా స్త్విత్యాహ-  
 ఋతం కర్తృఫలం పిబంతే' పానప్రయోజ్యప్రయోజకా వితి కాఠకేషు. శ్రుతిస్తు  
 'ఛాయాతపా యద్వదతీవ భిన్నా జీవేశ్వరా తద్వల్'ఇతి బ్రువాణా ౭భేద శ్రుతే  
 ర్బాధికా ౭స్తు-ఉ. ౧౨౭. ఇయ మపి శ్రుతిర్న బాధికా ప్రత్యుత బాధ్యేతి పరిహ  
 రతి భగవాన్. వ్యవహారసిద్ధం భేదం వదంతీ సా భేదశ్రుతి స్తదసిద్ధా భేదపరాం  
 శ్రుతిం నబాధతే ప్రత్యుతాపూర్వో౭ర్థో యస్యా స్తత్తయా ౭పూర్వార్థబోధక  
 తయా బలిష్ఠా ఏషా భేదశ్రుతి శ్చేదశ్రుతే ర్బాధికా స్యాత్. అపూర్వేతి అజ్ఞాతజ్ఞాప  
 కకయేతి యావత్. ౧౨౮. ఏవముక్తి మండన ఆహ - ప్రమాణాంతరేణ ప్రత్యక్షే

అంతరోపాద్భులితా హి భేదశ్రుతి ర్భులిష్టా యమినాం వరేణ్య, తద్భు  
 తుం సా ప్రభవత్యభేదశ్రుతిం ప్రమాణాన్తరబాధితార్థామ్. ౧౨౯.  
 బ్రల్య మాపాదయతి శ్రుతీనాం మానాంతరం నైవ బుధాగ్రయా  
 ౧౫౯, గతార్థతాదానముఖేన తాసాం దౌర్బల్య సంపాదక మేవ  
 తు. ౧౩౦. ఇత్యాద్యా నృణ్యుక్తి రస్య శుశుభే దత్తానుమోదా  
 రాం దేవ్యా తాదృశవిశ్వరూపరభ సావప్తంభముష్టింధయా, భర్తృ

పాద్భులితోపబృంహితా భేదశ్రుతి ర్హే యమినాం వరేణ్య, బలిష్టా త త్తస్మా  
 సి భేదశ్రుతిః ప్రత్యక్షప్రమాణబాధితార్థా మభేదశ్రుతిం బాధితుం ప్రభవతి న  
 భేదశ్రుతిర్భేదశ్రుతి మిత్సర్థః. ౧౨౯. పరిహరతి భగవాన్ హేబుధానా  
 గ్రయాయై ప్రమాణాన్తరం శ్రుతీనాం బ్రాబల్యం నాపాదయతి కింతు గతా  
 తాదానముఖేన తాసాం శ్రుతీనాం దౌర్బల్యసంపాదక మేవ బుధాగ్రయాయీవ  
 వేయముక్తి రశోభనేతి సంబోధనాశయః. గతార్థేతి. అనువాదకత్వ సంపాదన  
 వారా. ౧౩౦. ఉపసంహరతి ఇతీతి. అస్య శ్రీశంకరస్యేత్యాద్యా దృఢయ్యుక్తి  
 యుభే ఆద్యపదేన 'ముక్తోఽశ్చుతే కామగణా స్సహేశేత్యేవం వదంతీ ఖలు తైత్తి  
 మా, శ్రుతిర్వివా భేద మబాధ్య మర్థా ధీనా సతీ సత్త్వ మముష్య వక్తి. ౧.  
 ౧౦౦ యతోఽక్షాననివృత్తితోఽయం సత్యామితానందవిదాత్కథావం, గతో  
 శ్చుతే సౌమ్య స సర్వకామాం స్తదంతరస్థానితి సా బ్రవీతి. ౨. ద్రష్టవ్య ఆత్మేతి  
 యః పరాత్మ నః కర్తవ్య కర్తవ్య మియం హి వక్తి, సందర్శనేఽతో యతిరాజ భేద  
 త్యోఽస్యథా స్యా చ్ఛ్రుతి రప్రమాణం. ౩. నేయం శ్రుతి స్తాత్వికభేదగాస్త్య  
 వ్యతశ్రుతే ర్వేదవిదాం వరేణ్య, విరోధతో బ్రహ్మవరత్వతోఽస్యా స్తాత్పర్యగత్యా  
 మానభావః. ౪. నన్యస్త్యభేదశ్రుతి రేవ యోగి స్పృకల్పితా భేదపరేతి మైవం,  
 తీతితో వా వ్యవహరసిద్ధో భేదో న వై భేదమితి ప్రణోపాత్. ౫. అథాస్తు భేదే  
 తిశేఖరార్థాపత్తిర్నచై వం ననుసత్యభేదం, వినోపపత్త్యా రహితో నచార్థ స్తస్మా దభే  
 దశ్రుతి ర్భులిష్టా. ౬. స్యాచ్చేదభేదోఽస్య పరాత్మనా మునే తర్హ్యోపలభ్యేత  
 యోపలభ్యతే, తస్మా దసా నాస్తి తతో యతే భిదా ప్యప్రమాణస్య తు గమ్యతాం  
 ౧౦. ౭. యథావృతో నైవ ఘటః ప్రదృశ్యతే తథా వృతోఽసా వపినైవ  
 సతే, అవిద్యయా తత్త్వవిదా మనావృతః ప్రకాశలేఽతో న భిదాంత్యమానగా".  
 ఇత్యాదిదృఢయ్యుక్తికాతం గ్రాన్యాం తాం విశింపి గిరాం దేవ్యాఽధిష్టాత్పు

న్యాసవిలక్ష్య సూక్తిజననీ సాక్షిత్వకుక్షింభరిః సన్న్యామాద్భుత పుష్పస్ప  
 స్టిలహారీ సాగంధ్యపాణింధయా. ౧౩౧. ఇత్థం యతిక్షీతివలే రను  
 మోద్య యుక్తిం మాలాం చ మండనగళే మలినా మవేక్ష్య, భిక్షార్థ  
 ముచ్చలత మద్య యువా మితిమా వాచష్ట తం పునరువాచ యతీంద్ర  
 మంబా. ౧౩౨. కోపాతిరేకవశత శ్శసతా పురా మాం దుర్వాససా  
 తదవధి ర్విహితో జయస్తే, సాఽహం యథాగత ముపైమి శమిప్రవీరే  
 త్యుక్త్వా ససంభ్రమ మముం నిజధామ యాంతీమ్. ౧౩౩. బబంధ ని  
 శ్శంక మరణ్యదుర్గా మంలేణ తాం జేతుమనా ముసీంద్రః, జయో  
 ఽపి తస్యాః స్వమతైక్యసిద్ధ్యై సార్వజ్ఞతః స్వస్య న మానహేతోః.  
 ౧౩౪. జానామి దేవీం భవతీం విధాతు ద్వేవస్య భార్యాం పురభి త్సగ  
 ర్భ్యామ్, ఉపాత్తలక్ష్మ్యాది విచిత్రయాపాం గుప్త్యై ప్రపంచస్య కృ

దేవతయా సరస్వత్యా దతోఽనుమోదో యస్యై తయానుమోదితేతి యావత్. తథా  
 తాదృశస్య విశ్వరూపస్య మండనస్య యో రభసావప్తంభో వేగస్య హర్షస్య వా  
 స్తంభస్తస్య ముష్టింధయా నీప్సిద్య సారాకర్షి కా తథా భర్త రాస్యస్య సస్మారస్య  
 విలక్ష్యేణ సంవాజేన యా సూక్తి స్తస్యా జననీ సరస్వత్యేవ సాక్షిత్వకుక్షింభరిః  
 సాక్షిత్వవతీ యస్యా స్తథా క్లాసుయా సహ వర్తమానా యా అద్భుతపుష్పవృష్టి  
 లహరీ తస్యా స్సాగంధ్యస్య పాణిం ధయతి హస్తం పిబతీతి తథా శార్దూ. ౧౩౧.  
 ఇత్థ మేవం ప్రకారేణ యతిరాజస్య యుక్తి మనుమోద్య మాలాం చ మండనగళే  
 మలినా మవేక్ష్యాద్య యువాం భిక్షార్థ ముచ్చలత మితిమా శంకరమండనా వాచష్టో  
 వాచాంబా సరస్వతీ కం యతీంద్రం పున రువాచ. ౧౩౨. పురా కోపాతిరేకవశతో  
 మాం శవతా దుర్వాససా తవ జయ స్తస్యావధి ర్విహిత స్తస్య జాతత్వా త్సాహం  
 హేశమీప్రవీర, యథాగత ముపైమ్యనుగచ్ఛామీత్యేవ మముం ససంభ్రమ ముక్త్వా  
 నిజధామ యాంతీం బబంధే త్యన్వయః. ససంభ్రమం యాంతీమితి వా. ౧౩౩. నిశ్శం  
 క మరణ్యదుర్గామస్త్రేణ వనదుర్గామస్త్రేణ ముసీంద్ర శ్రీశంకరో బబంధ కిమర్థం  
 ఇత్యపేక్షాయా మాహ- తాం సరస్వతీం జేతుమనాః. నను యతీంద్రస్య తస్య తజ్జయ  
 సిద్ధమానేన కిమిత్యాశంక్యాహ- తస్యాః సరస్వత్యా జయోఽపి స్వమతైక్యసిద్ధ్యై  
 న తు స్వస్య సర్వజ్ఞ తానిమిత్తక మానపూజాదిసిద్ధ్యర్థం - ఉ. ౧౩౪. మంలేణ  
 బద్వా కి ముక్తవా నిత్యపేక్షాయాం తద్వచన ముదాహరతి.—దేవస్య విధాతు  
 ర్భృష్టాణో భార్యాం త్రిపురసంభేదకస్య మహాదేవస్య సగర్భ్యాం సహోదరాం

తావతారామ్. ౧౩౫. వ్రజ జనని తదా త్వం భక్తచూడామణిస్తే  
నిజపద మనుదాస్యామ్యభ్యనుజ్ఞాం యదైతుమ్, ఇతి నిజవచనే ౭స్తిం  
చ్చార్దదాసంమతే ౭సౌ ముని రథ ముదితో ౭భూ న్నాణ్డనం హృ  
ద్భుతుః. ౧౩౬.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తన్వండనార్యకథాపరః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్వో ౭సావప్తమో ౭భవత్.

ఉపాత్తం లక్ష్మ్యదీనాం విచిత్రం రూపం యయా తథాభూతామిదానీం ప్రపంచస్య  
రక్షణార్థం కృతావతారాం - దేవీం భవతీం సరస్వతీం త్వా మహం జానామి. ఉ.  
సరస్వత్యాః శివసగర్భ్యత్వం 'నీలకంఠం రక్తబాహుం శ్వేతాంగం చంద్రశేఖరమ్,  
జనయామాస పురుషం మహాకాళీ సితాం స్త్రీయమ్'. ఇత్యాదే రవగస్తవ్యం. ౧౩౫.  
తస్మాత్ హేజనని, తే భక్తచూడామణి రహం యదా నిజస్థానమేతుం గంతు మభ్య  
నుజ్ఞా మభిదాస్యామి తదా త్వం నిజపదం వ్రజ - ఇత్యేవం భూతే నిజవచనే కార  
దయా సరస్వత్యాసంమతే సతి మాండనం హృన్వండనస్యాభిప్రాయం జ్ఞాతుమిచ్ఛు  
రసౌ మునిః శ్రీశంకరో ముదితో ౭భూత్ - మాలినీ. ౧౩౬.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండి మే

అష్టమ స్కంధము.

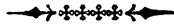
శ్రీ రః.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, నవ్యాఖ్యానే

నవమసర్గ ప్రారంభః.



అథ సంయమిక్షీతిపతేర్వచనై ర్నిగమార్థనిర్ణయకరైస్సనయైః,  
 శమితాగ్రహాంఽపి పునరవ్యవదత్ప్రతసంశయ స్సుపది కర్తజడః.  
 ౧. యతిరాజ సంప్రతి మమాభినవా న్న విషాదితోస్త్యపజయాదపి  
 తు, ఆపి జైమిసీయవచనా న్యహహాన్స్తథితాని హీతి భృశ మస్తి  
 కృశః. ౨. స హి పే త్యనాగత మతీత మపి ప్రియకృ త్సమస్తజగతో  
 ఽధిక్వతః, నిగమప్రవర్తనవిధౌ స కథం తపసానిధి ర్వితథసూత్రపదః.  
 3 ఇతి సందిహాన్ మవద త్తమసౌ నహి జైమినావపనయోఽస్తి మనాక్ ,

ఏవం మండనాచార్యసంవాదం సపరికరం నిరూప్య సార్వజ్ఞోపాయం సప్ర  
 వచం నిరూపయితు ముపక్రమతే ఆథాచార్యయుక్తీనాం సరస్వతీకృతానుమోదనస్య  
 స్వగళసమాలాయా మలినీభావస్య చానంతరం సంయమిరాజస్య శ్రీశంకరస్య వేదార్థ  
 నిర్ణయకరైః పునశ్చ న్యాయసహితై ర్వచనై శ్శమిత ఆగ్రహాం యస్య స తథాభూతో  
 ఽపి నవది తత్తణే కృతసంశయః పున రహోచత్ యతః కర్తజడః. ప్రమితాక్షరా  
 వృత్తం. ' ప్రమితాక్షరా సజనసై రుదితా' ఇతిలక్షణాత్. ౧. యదువాచ తదాహ-ఆపి  
 హే యతిరాజ సంప్రతి మమాభినవాదపజయాద్విషాదం న ప్రాప్తోఽస్తి ఆపితు  
 జైమిసీయవచనాని. ఆహహేతి నిపాతా నాశ్చర్యాతిశయాధావత్యంతభేదార్థా వా.  
 ఉన్నతితానీతి కారణా దత్యంతం కృతోఽస్తి. ౨. హి యస్తా త్ప జైమిని ర్భవిష్యం  
 భూతం చ జానాతి పునశ్చ జగతః ప్రియకరణార్థం వేదస్య వేదార్థస్య వా ప్రవర్తన  
 విధావధిక్వత స్తథా చైవంభూత స్తపసాం నిధి సు కథం వితథసూత్రపదో వితథాని  
 వ్యర్థాని సూత్రపదాని యస్య. వితథసూత్రేషు వ్యవసాయో వా యస్య తథాభూతః  
 కథంభవే దిత్కర్మః. 3. ఇత్యేవం సందేహం ప్రాప్తవంతం తం మండన మసౌ శ్రీశం

ప్రమిమిమహే న వయ మేవ మునే ర్హృదయం యథావ దనభిజ్ఞ తయా. ౪. యది విద్యతే కవిజనావిదితం హృదయం మునే స్పదిహ వర్ణయ భోః, యది యుక్త మత్ర భవతా కథితం హృది కుర్తహే దశేదహంకృతయః. ౫. అభిసంధిమానపి పరే విషయప్రసరన్తతీ నను జిఘ్రీతు రసౌ, తదవాప్తిసాధనతయా సకలం సుకృతం న్యయాపయ దితి స్త పరమ్. ౬. వచనంత మేత మితి ధర్మచయం విదధాతీ జోధజని హేతుతయా, తదవేక్షయైవ స చ మోక్షపరోనిరధారయ న్నపరథేతి వయమ్. ౭. శ్రుతయః క్రియార్థకతయా సఫలా అతదర్థకాని తు వ చాంసి వృథా, ఇతి సూత్రయ న్నును కథం మునిరా డపి సిద్ధవస్తు

కరో ౨వోచత్ జైమినా మనాక్ ఈష దపి అపనయో ౨న్యాయో నహి, కింతు పయ మేవానభిజ్ఞ తయా మునే రభి ప్రాయం యథావ న్నప్రమిమిమహే ప్రమా తుం న శక్నుమాః. ౪. ఏవం శ్రు త్యాత్యుత్సుకో మండన ఆహ-యది కవిజనై రవ్యవిది తం మునే ర్హృదయ మభిప్రాయో విద్యతే తత్తర్హిహస్తదగ్నే వర్ణయ. నను మున్యభి ప్రాయవిత్వాభిమానవతాం భవద్విధానామగ్నే తద్వర్ణనం నిష్ఫల మిత్యాశంక్యాహ-యది భవతా ౨త్రాస్తి హృదయవర్ణనే ప్రసక్తే యుక్తం కథితం తర్హి దభితాహం కృతయ స్సంతో వయం తత్ హృది కుర్తహే. ౫. ఏవం ప్రాథిత స్స క్రిశంకరో జైమిన్యభిప్రాయమావిష్కరోతి పరే బ్రహ్మణ్యభిప్రాయవానపి విషయేషు ప్రవాహీ కృతబుద్ధిక్ తత్రానిధికార మాలోచ్య తత్రాధికారాయ తా ననుగృహీతు మిచ్ఛు రసౌ మునిః పరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనతయా పరం కేవలం సుకృతం పుణ్యం కర్మాతిశయన నిరూపితవాక్ నతు పరం బ్రహ్మేశ్వర్యః. ౬. ననిష్ఠం భవద్భిః కథం జ్ఞాత మితిచేత్ శ్రు త్యర్థ నిర్ణాయకస్య శ్రు త్యననురూపాభిప్రాయవత్త్వాభావనిశ్చయా దిత్యాశయే నాహ-వచన మితి. 'తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దానేన తపసానాశకేన' ఇతివచనం పరబ్రహ్మోపగతిజన్త హేతుతయా బ్రహ్మచర్యావిధర్మసము దాయం విదధాతి. యద్యపి ప్ర త్యయార్థప్రధానతాపక్షే నన్నకేచ్ఛా జనిహేతుతయా తద్విధాయకం తథావ్యక్తేన జగముషతీతివ త్సక్రిత్యర్థప్రధానతాశ్రయేణైవ ముక్తం. తద్వచనాపేక్షయైవ సచ మోక్షపరో జైమిని ర్ధర్మనిచయం నిరధారయత్ నాన్యథేతి వయం మన్తహ ఇత్యధ్యాహారః. ౭. నను 'ఆమ్నయస్య క్రియార్థ త్వా దానర్థకృ మత దధానా' మితి సూత్రయక్ వేదస్య సిద్ధవస్తుపరతాం కథం మనుజ ఇతి మండన శ్శంకతే శ్రు తయః క్రియార్థకతయా సఫలా ఆక్రియార్థకాని తు వచాంసి వృథా ౨నర్థకానీతి సూత్రయ స్తునిరాడ్యేదవచసాం సిద్ధవస్తుపరతాం నను కథం మునే

పరతాం మనుతే. ౮. శ్రుతిరాశి రద్వయపరోఽపి పరంపరయా ౨౨త్త  
 బోధఫలకర్తృణి చ, ప్రసరత్కటాక్ష ఇతి కార్యపరత్వ మసూచి తత్ప్ర  
 కరణస్థ గిరామ్. ౯. నను సచ్చిదాత్మ పరతాభిమతా యదికృత్స్న వేదనిచ  
 యస్య మునేః, ఫలదాత్మతామపురుషస్య వద న్నకథం నిరాహా పర  
 మేశమపి. ౧౦. నను కర్తృపూర్వక మిదం జగదిత్యనుమాన మాగ  
 మవచాంసి వినా, పరమేశ్వరం ప్రథయతి శ్రుతయ స్త్వనువాదమా  
 త్రమితి కాణభుజాః ౧౧. స కథంచి దౌపనిషదం పురుషం మనుతే  
 బృహంత మితి వేదవచః, కథయత్య వేదవిదగోచరతాం గమయే త్కథం  
 త మనుమాన మిదమ్. ౧౨. ఇతి భావ మాత్మని నిధాయ ముని స్స  
 నిరాకరో న్ని శితయు క్తిశత్రైః, అనుమానమీశ్వరపరం జగతః ప్ర  
 భవం లయం ఫలమశ్వీరతః. ౧౩. తదిహాస్తదు క్తవిధయా నిషదా

ఇత్యర్థః. ౮. ఉక్తమాత్రస్య కర్తృకాండాభిప్రాయత్వాన్వైవ మితి పరిహారతి భగవాన్  
 శ్రుతిరాశిః పరంపరయా ౨ద్వితీయబ్రహ్మపరోఽపి ఆత్మబోధః ఫలం యస్య, తస్మిన్  
 కర్తృణి ప్రసరత్కటాక్షః ప్రవాహీకృతదృష్టి రిత్యుతః కర్తృ ప్రకరణస్థగిరాం కార్య  
 పరత్వ మసూచి సూత్రితవాన్. ౯. నన్వేవం తర్హి ఫలదాత్మత్వం కర్తృణ స్వీకృత్య  
 పరేశం కిమర్థం నిరాహేతి మండన శ్చంకతే. నను కృత్స్న వేదకదంబస్య సచ్చిదాత్మ  
 పరతా యది మునే రభిమతా తర్హి పురుషా త్వరమాత్మనో భిన్నస్య కర్తృణః ఫలదా  
 త్మత్వం వద న్నన్ మునిః పరమేశ్వర మపి కథం నిరాకృతవా నిత్యర్థః. ౧౦. అనుమాన  
 గమ్యం తం నిరాకృతవా న్నతు వేదనిచయగమ్యమితి సమాధతే భగవాన్. సన్నితి.  
 ఇదం జగత్ కర్తృపూర్వకం కార్యత్వాత్. ఘటాదిపదిత్యను మానం వేదవ  
 చాంసి వినా పరమేశ్వరం సాధయతి. శ్రుతయస్తు అనుమానసిద్ధార్థస్యాను వాద  
 మాత్రమితి కాణభుజాః కాణాదాః. ౧౧. దౌపనిషద ముపనిష దేకగమ్యం బృహంతం  
 పురుష మవేదవిత్ కథంచి దపి న మనుతే న విజానాతీతి వేదవచః పరమాత్మనో  
 ౨వేదవిదగోచరతాం కథయతి. తథాచ శ్రుతిః 'తంత్యోపనిషదం పురుషం  
 పృచ్ఛామి నావేదవిత్తనుతే తం బృహంత' మితి - తస్మా దిదం కాణాదోక్త మను  
 మానం తం కథం గమయేదితి భావమితి పరేణాన్వయః. ౧౨. ఇత్యుక్తం భావ మాత్మని  
 బుద్ధా నిధాయ స ముని స్తీక్ష్ణయు క్తిశత్రై రీశ్వరపర మనుమానం నిరాకరోత్. తథేశ్వ  
 రాత్ జగతః ప్రభవం ప్రలయం ఫలం చ నిరాకరోత్. ౧౩. తత్తస్మా దిహాస్తిన్  
 మునే ర్వచసి ఆస్తదు క్తవిధయా నిషదారహ స్యేవాన్వాపి విరుద్ధం న భవతి. తథా

న విరుద్ధ మణ్వుపి మునే ర్వచసి, ఇతి గూఢభావ మనవేక్ష్య బుధా  
 స్తమనీశ వాద్యయ మితి బ్రువతే. ౧౪. కిము తావతైవ స నిరీశ్వర  
 వాద్యభవత్పరాత్తవిదుషాం ప్రవరః?, న నిశాటనాహితమః క్వచి  
 దప్యహని ప్రభాం మలీనయే త్తరణేః. ౧౫. ఇతి జైమినీయవచనాం  
 హృదయం కథితం నిశమ్య యతికేసరిణా, మనసా ననంద కవిరాణ్నిత  
 రాం సహ శారదా శ్చ సదసస్పతయః. ౧౬. విదితాశయో ౭పి పరి  
 వ ర్తిమనా గ్విశయః సజైమిని మవాప హృదా, అవగంతుమస్య వచ  
 సా ౭పి పునః సచ సంస్మృతః సవిధ మాప కవేః. ౧౭. అవదచ్చ శృ  
 ణ్వితి సభాప్యకృతి ప్రజహాహి సంశయ మిమం సుమతే, యదవోచ  
 దేష మమ సూత్రతతే ర్హృదయం తదేవ మమ నాపరథా. ౧౮. న  
 మమైవ వేద హృదయం యమిరా డపి తు శ్రుతే స్సకలశాస్త్ర  
 తతేః, యదభూ ద్భవిష్యతి భవ త్తదపి హ్యయ మేవ వేద నతథా  
 త్వితరః. ౧౯. గురుణా చిదేకరసతత్పరతా నిరణాయి హి శ్రుతిశిరో

చోక్తం గూఢభావ మనవేక్ష్య బుధా స్తం జైమిని మనీశ్వరవాద్యయమితి కథయంతి.  
 ౧౪. పర మేశ్వరపరామనాభండనమాత్రేణ తస్మానీశ్వరవాదిత్వం న సంభవతీత్యా  
 హ—కిము తావతైవ సవరాత్తవిదుషాం ప్రవరః నిరీశ్వరవాదీ అభవత్? సికాటనై  
 ర్దేచకాదిభి రాహితం స్థాపితం తమో దివసే తరణేః సూర్యస్య ప్రభాం క్వచిదపి న  
 మలీనయేత్ నైవ మలీనాం కుర్యాత్. ౧౫. ఇత్యేవం ప్ర కారేణ యతిసింహేన కథితం  
 జైమినీయవచనానాం హృదయం నిశమ్య స కవిరాట్ మండనో మనసా ౭త్యంతం  
 ననంద, శారదయా సహ వర్తమానాశ్చ సభానాయకా స్తుభైవ ననందుః. ౧౬. యతి  
 రాజోక్త్యా విదితాభిప్రాయో ౭పి సమండనః పరివర్తీ వర్తమానో మనాగీషద్విశయః  
 సంశయో యస్య స అస్య జైమినే ర్వచసా ౭పి చ తమభిప్రాయ మవగంతుం మనసా  
 జైమినిం ప్రాప. తస్య ధ్యానం కృతవా న్న చ జైమినిః కవేః మండనస్య సమాప  
 మవాప. ౧౭. సజైమినిః శృణ్విత్ప్రవదచ్చ. హే సుమతే. భావ్యకాచే క్రిశంకరే. ఏలే  
 నోక్త ఏవ మునేరాశయ ఉతాన్య ఇతీమం సంశయం పరిత్యజ, యతో మమ సూత్ర  
 తలే ర్యత్ హృదయ మేషః అవోచ త్తదేవ మమ హృదయం నాన్యథా. ౧౮.  
 కించ న కేవలం మమైవ హృదయం యమిరాట్ జానాతి, అపితు శ్రుతే స్సర్వశాస్త్ర  
 తలే శ్చ హృదయం వేద, యచ్చ భూతం భవిష్యత్ వర్తమానం తదప్యయమేవ  
 వేద; ఇతరస్తు న తథా వేద. ౧౯. తథా చైతదుక్త ఏవ మమాశయో వ్యాసశిష్యస్య

వచనామ్, కథ మేక సూత్ర మపి తద్విమతం కథయామ్యహం తదుప  
 సాదితధీశ? ౨౦. అల మాకలయ్య విశయం సుయశ శ్శృణు మేరహ  
 స్య మిమ మేవ పరమ్, త్వ మవేహి సంస్మృతినిమగ్నజనో త్తరణే గృహీ  
 తవపుషం పురుషమ్. ౨౧. ఆద్యే సత్వముని స్మృతాం వితరతి జ్ఞానం  
 ద్విలీయే యుగే దత్తో ద్వాపర నామకే తు సుమతి ర్వాస్యః కలా శం  
 కరః, ఇత్యేవం స్ఫుటమీరితో ౨స్య మహిమా శైవే పురాణే యత  
 స్తస్య త్వం సుమతే మతే త్వవతరే స్సంసారవార్ధిం తరేః. ౨౨. ఇతి  
 బోధితద్విజవరో ౨ంతరథా న్నవసోపగుహ్యా యమినా మృషభం, స చ  
 యాయజూకపరిషత్ప్రీముఖః ప్రణిపత్య శంకర మవోచ దిదమ్. ౨౩.  
 విదితో ౨స్తి సంప్రతి భవా జ్జగతః ప్రకృతి ర్నిరస్తసమతాతిశయః,

మమ తద్విరుద్ధకథనాసంభవాదిత్యాహ—గురుణా శ్రీవేదవ్యాసేన వేదాంతవచనాం  
 చిచేకరసతత్పరతా నిరణాయి, తద్విరుద్ధమేకసూత్ర మప్యహం కథం కథయామి? యత  
 స్తస్మా త్పురిస్తాప్తబుద్ధిః. ౨౦. తస్మాత్ హేసుయశః సంశయమల మాకలయ్యాలంకృత్వా  
 విముచ్య మమ వచనా ద్రహస్యం శృణు. సంస్మృతిసాగరనిమగ్నజనో త్తరణార్థం గృహీత  
 విగ్రహం పరంపురుషం పరమాత్మానం శివమేవేమం త్వం జానీహి. యద్వా-ఇమ మేవ  
 పరం పురుషమవేహి. నను నిర్విగ్రహస్య తస్య కథం తద్వతా? ఇత్యాశంక్యాహ-సంస్మ  
 రీతి. ౨౧. నను కుత ఏకజ్ఞాతం? ఇతిచే త్తత్రాహ - యత ఆద్యే కృతయుగే సత్వ  
 మునిః కపిలాచార్య స్మృతాం జ్ఞానం ప్రయచ్ఛతి. ద్విలీయే త్రేతాసంజ్ఞకే యుగే దత్తో  
 ద్వాపరనామకేతు సుమతి ర్వాస్యః కలా శంకర ఇత్యేవ మస్య మహిమా శైవే పురా  
 ణే స్ఫుటం యథాస్యాత్తథా యతః కథిత స్తస్మా త్తస్య మతే హే సుమతే, త్వ మవతరేః  
 ప్రవిష్టో భవ తతః కిం? ఇతిచే త్తత్రాహ - సంసారసముద్రం తరే స్తీర్ణో భవ. కార్డు  
 లవిక్రీడితంవృత్తం. ౨౨. తతః కింవృత్తం? ఇత్యేవేతానూ మాహ - ఇత్యేవంబోధితో  
 ద్విజవరో మణ్డనో యేన స శైమిని ర్యమినాం ఋషభం మనసా ఆలింగాస్తర్ధాన  
 మగాల్. సచ యాయజూకానాం ఇత్యాకీలానాం సదసి ప్రముఖ శ్రేష్ఠో మండన  
 శృంకరం ప్రణిపత్యేదం వక్ష్యమాణ మవోచత్-ప్ర. ౨౩. సంప్రతి భవాన్ విదితో  
 ౨స్తి, కోఽనా వహం? ఇతి త్తత్రాహ-జగతః ప్రకృతిః కారణ మతవీవ నిరస్తసమతాతి  
 శయః జగత్కారణస్య ఆనేకత్వే ఏకస్య సిన్ధుక్షాయామపరస్య జీహీర్ణాయా మన్యస్య  
 సిన్ధుక్షేత్యనవస్థిత్యా ౨పాతాల్. నను సాంఖ్యాద్యభిమతం ప్రధానాదిరూపం మాం  
 జానాసీతిచే త్తత్రాహ - అవదోధమాత్రవపుః నను విగ్రహవంతం మాం కథమేవం కా

అవబోధ మాత్రవపు రవ్యబుధోద్ధరణాయ కేవల ముపాత్తతనుః. ౨౪. యదేక ముదితం పదం యతివరత్రయీమస్తకైస్తదస్య పరిపాలక స్త్వ మసి తత్వమస్యాయుధః, పరంగళితసౌగతప్రలపితాంధకూపాంతరే పత త్కథ మివాన్యథా ప్రళయ మద్య నావత్స్వతే. ౨౫. ప్రబుద్ధో ఽహం స్వప్నాదితి కృతమతిః స్వస్మమపరం యథా మూఢ స్వప్నే కలయతి తథా మోహవశగాః, విముక్తిం మన్వంతే కతిచిదిహ లోకాంతర గతిం హసంత్యేతాన్ దాసాస్తవ గళితమాయాః పరగురోః. ౨౬. ముహుర్నిగ్ధిగ్ధిగ్ధి ప్రలపితవిముక్తిం యదుదయే ఽవ్యసారస్సంసారో విరమతి నకర్తృత్వముఖః, భృశం విద్వన్తోదే స్థిరతమవిముక్తిం త్వదు దితాం భవతితా యేయం నిరవధి చిదానందలహరీ. ౨౭. అవిద్యా రాక్షస్యా గిళితమఖలేశం పరగురోపిచండం భిత్వా స్యాస్సరభస మముష్టా దుదహరః, వృతాం పశ్యన్ రక్షోయువతిభి రముష్వ

నాసి? ఇతిచే త్త్రాహ-విపంభూతోఽవ్యస్తదాద్యజ్ఞజనోద్ధరణాయ కేవలం గృహీత విగ్రహోనతు వస్తుత స్తద్వానిత్యర్థః. ౨౪. అబుద్ధోద్ధార శ్చ త్వయా సంపాదిత ఏవ వేదాంతవేద్యస్థాపనాదిత్యాశయేనాహ— 'అత్తావా ఇద మేక వివగ్ర ఆసీత్' 'లప్తావా ఇద మగ్ర ఆసీ దేక మేవ' 'సదేవ సౌమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేక మేవాద్వితీయ' మిత్యాదిభిః ఋగ్యజుస్సామాఖ్యవేదత్రయీమస్తకై ర్యదేకం పదం కథితం తస్యాస్య పదస్య తత్త్వమస్యాయుధ స్త్వం పరం కేవలం పరిపాలకోఽసి, అన్యథాగళితాః పుమర్థభ్రష్టా యే సౌగతాః ప్రలపితలక్షణస్యాంధకూపస్యాంతరే ఽద్య పతత్ తత్పదం కథమివ ప్రలయం నావత్స్వతే? ఆసితు ప్రచప్యత ఏవ. పృథ్వీ. ౨౫. కించ యథా కశ్చన మూఢ స్వప్నే శ్రమం ప్రాప్య సుప్త్యా ప్రబుద్ధః ప్రబోధరూప మపరం స్వప్న మేవాహం స్వప్నాత్ప్రబుద్ధ ఇతి కృతబుద్ధిః కలయతి మన్వతే, తథేహ లోకే కేచి దవివేకవశవర్తినో బంధరూపామేవ లోకాంతరగతిం విముక్తిం మన్వంతే. తవ పర గురో ర్దాసాస్త విగళితమాయా ఏతాన్ హసంతి-౨. ౨౬. తస్మా ద్దేదవాదిప్రలపితవి ముక్తిం ముహుర్నిగ్ధిగ్, యతో యస్యా ఉదయే ఽపి కర్తృత్వప్రముఖో ఽసార స్సంసారో న శామ్యతి త్వదుక్తాం స్థిరతమాం విముక్తిం మోదే ఽనుమోదే యత స్సర్వానర్థనివృత్తిపూర్వక పరమానందప్రాప్తిరూపేత్యాహ-సేయం త్వదుక్తా స్వస్వరూప రూపా. ఏవంభూతాయా అపి నాశవత్త్వే ఽనుపాదేయత్వం స్యా దిత్యుక్తః స్థిరతమే త్యుక్తం. ౨౭. కించావిద్యాలక్షణయా రాక్షస్యా గిళిత మఖలేశం హేపరగురో అస్యాపిచండముదరం భిత్వా సరభసం యథా స్యా త్కథాఽముష్టా దుదరా త్సకాశా

ప్రియతమాం హనూమాన్ లోకేడ్య స్తవతు కియతీ స్యా న్నహి  
 తతా. ౨౮. జగదార్తిహ న్ననవగమ్య పురా మహిమాన మిదృశ  
 మచింత్య మహమ్, యదహం పురా ౭బ్రువ మసాం ప్రత మప్య  
 ఖలం ఊమస్వ కరుణాజలధే. ౨౯. కపిలాక్షసాదకణభుక్ప్రముఖా  
 అపి మోహ మియు రమితప్రతిభాః, శ్రుతిభావనిర్ణయ విధా  
 వితరః ప్రభవే త్కథం పరశివాంశ మృతే? 30. సమేతై రేతైః కిం  
 కపిలకణభుగ్గౌతమవచ స్తమస్తోన్మై శ్చేతోమలినిమసమూరంభణచణైః,  
 సుధాధారోద్ధారప్రచురభగవత్పాదవదనప్రరోహ ద్వాహారామృత  
 కిరణఘంజే విజయిని. 3౧. భిందానై ర్దేవ మేతై రభినవయవనై స్సద్ద  
 వీభంజనోత్కై ర్వాస్తా సర్వేయ ముర్వి క్వ జగతి భజతాం కై వ  
 ముక్తిప్రసక్తిః, యద్వా సద్వాదిరాజా విజితకలిమలా విష్ణుతత్వాను

దుదహర ఆహృతవా నసి. తథాచ రక్షసాం యువతిభి ర్వృతాం నతు గలితాస్త్రాప్య  
 ముష్యా ఖలేశస్య రామచంద్రస్య ప్రియతమాం సీతాం నతు తం తత్రాపి వశ్యన్  
 న తు రక్షీయువతినాశేనాహరల్ హనూమాన్ లోకేడ్య, ఏవం భూతస్య తవతు  
 మహత్తా కియతీ స్యా తస్యాః పరిమాణం నాస్తీత్యర్థః. ౨౮. ఏవం స్తుత్యా సముఖ  
 కృత్య ఊమావయతి-హే జగదార్తిహ, ఈదృశ మచింత్యం తవ మహిమానం పూర్వ  
 మబుధ్వా యదహ మన్యాయం పురా ౭బ్రువం తత్సర్వం ఊమస్వ. యతో హే  
 కరుణాసముద్ర-ప్ర. ౨౯. ఏవం ఊమాప్య పున స్తోతి - ఆపరిమితప్రతిభాః కపిలగౌ  
 తమ కణాద్రభృతయో ౭పి శ్రుతిభావనిర్ణయవిధా మోహం ప్రాప్తాః. తత్ర పర  
 శివాంశం త్వాం వినా ౭న్యః కథం ప్రభవేత్? 30. తథాచేదాసీం లేహం వచస్తమః  
 పుంజా ఆకించిత్కరా ఏవేత్యాహ-సమేతైరితి. సుధాధారోద్ధారప్రచురా ధృగవత్పా  
 దముఖలక్షణా చ్చంద్రా త్ప్రరోహంతో వ్యాహారలక్షణా అమృతకిరణా స్తేహం పుంజే  
 విజయిని సతి మనసో మలినిమో మాలిన్యస్య సమూరంభణేన చణై ర్వితైః కపిలాదివచ  
 స్త మస్తోన్మైర్చిలితై రసి కిం? స్వకార్యకరణాయ స్థాతు మవ్యశక్తత్వాత్ - ౪. 3౧.  
 దుర్వాదిభి ర్వాస్తా ముర్వి మాలోచ్యోద్భూతాం చింతాం దర్శయతి-దేవం పరమాత్మ  
 లక్షణా న్దేవప్రతిమాం భిందానైః తద్భేదనపరై ర్హోమదేన మతై రేతై రుపలభ్య  
 మానైః ర్వాదిలక్షణాభినవయవనైః శ్రుతిలక్షణ సద్గవీభంజనోత్సుకై స్సర్వేయం  
 భూమి ర్వాస్తా. తతశ్చ జగతి ఏవంవిధాన్ సేవతాం కస్తి దేశే కస్తి కాలే  
 వా ముక్తి ప్రసక్తిః? కైవ క్వాసి కాసినాస్తి. పునరాచార్యశిష్యాసాలాచ్యానా-

రక్తా ఉజ్జృంభంతే సమంతాద్దిశిదిశి కృతినః కిం తయా చింతయా మే? 32. కథమల్పబుద్ధివివృతిప్రచయప్రబలోరగక్షతిహతాశ్రుతయః, న యది త్వదుక్త్యమృతనేకధృతా విహరేయురాత్మవిధృతానుశయాః? 33. భవదుక్తసూక్త్యమృతభాసుకరా న చ రేయురార్య యది కశ్య మయేత్?, అతితీవ్రదుస్సహభవోష్ణకరప్రచురా తపప్రభవతాపమి మమ్. 34. బత కర్తయంత్రమధిరువ్యా తపః శ్రుతగేహదారసుతపృత్య ధనైః, అతియాధమానభరితః పతితో భవతోద్ధృతోఽస్తి భవకూప బిలాత్. 35. అహమాచరం బహుతపోఽసుకరం నను పూర్వజన్మసు న చేదధునా, జగదీశ్వరేణ కరుణానిధినా భవతా కథా మమ కథం ఘటతే? 36. శాంఠిప్రాక్సుకృతాంకురం దమసముల్లాసోల్లసత్పల్లవం

యద్వా సద్వాదీ భవా రాజా యేషాస్తే విజితకలిమలా విష్ణుతత్వాసురక్తా వశీకృత చిత్తా భవచ్ఛిష్యా దిశిదిశి సమంతాద్దిజృంభంతే తతస్తయా చింతయా మమ కిం? న కిమశీత్యర్థః. ప్ర. 32. కించ అల్పబుద్ధీనాం యా వివృతయో వ్యాఖ్యాస్తాసాం ప్రచయః ప్రచారస్స ఏవ ప్రబలోరగస్తక్కర్తృకక్షత్యా హతాః శ్రుతయో యది త్వదుక్తిలక్షణామృతనేకేన ధృతా న స్యుస్తర్వాత్తని కృతాభిప్రాయః కథం విహ రేయుః? జీవనం లభ్యా విహరం కుర్యురిత్యర్థః. ప్ర. 33. కించ భవదుక్తసూక్తి లక్షణస్యామృతభావోస్సుధాకిరణస్య చంద్రస్య భావోఽంశవో హే ఆర్య, యది న విచరేయుస్తర్వాతితీవ్రస్యాతఏవ దుస్సహస్య భవలక్షణోష్ణభావోస్సూర్యస్య ప్రచురాతపాల్ ప్రభవో యస్య తథాభూతమిమమనుభూయమానం తాపం కశ్యమ యేత్? అతితీవో) దుస్సహో భవోష్ణకరప్రచురాతపప్రభవోయస్తాపస్తమిమమితి వా. 34. అతపివైవంవిధోఽప్యహం త్వయోద్ధృతోఽస్తిత్యాహ-లత ఫేదే, హర్షే వా. కర్తయంత్రమధిరువ్యా తపఅదిభిరతియాధాభిమానేన భరితో వ్యాప్తస్సంసారకూపబిలే పతితోఽహం తస్మాత్ భవతోద్ధృతోఽస్తి. 35. న న్వేకసోఽద్ధరణేఽపరస్యాను ధరణే వైషమ్యం మమ స్యాదితి చేత్ తత్కృత సుకృత దుష్కృతానుసారిత్వాత్తవ నేత్యాహ-అహం పూర్వజన్మసు నిశ్చయేనాసుకరమతికష్టసాధ్యం బహుతపోఽచరం నోచేదధునా అస్తి జన్మని కరుణానిధినా జగదీశ్వరేణ భవతా సహ మమాత్యంతా యోగ్యస్య కథా కథం ఘటతే? 36. ఆతోఽసంఖ్యాతైరేవ స్వపుణ్యైః సుగురో స్తవ గిరాం పరిచయం లభవానస్తి తం విశిష్య-శాన్తియాపేణ పరిణతస్య ప్రాక్కృతస్య సుకృతస్య బీజభూతస్యాంకురం దమసముల్లాససోల్లసత్పల్లవం వై రాగ్యదుమస్య వై రా

వైరాగ్యదు మకోరకం సహనతావల్లిప్రసూనోత్కరమ్, ఏకాగ్రీసుమనో  
 మరందవిసృతిం శ్రద్ధాసముద్యత్ఫలం విందేయం సుగురోర్గిరాం పరి  
 చయం పుణ్యైరగణ్యైరహమ్. 32. త్రిదివాకసామపి పుమర్థకరీ  
 మిహ సంసరజ్జనవిముక్తికరీమ్, కరుణోర్చిశాం తవ కటాక్షుర్ఘరీమవగా  
 హతే ౨త్ర ఖలు ధన్యతమః. 3౩. కేచిచ్ఛంచలలోచనాకుచతటిచేలాం  
 చలోచ్ఛాలనస్పర్శ ద్రాక్షురిరంభసంభ్రమకలాలీలాసు లోలాశయాః,  
 సంత్యేతే కృతినస్తు నిస్తులయశఃకోశాదయశ్శ్రీగురువ్యాహారక్షురితా  
 మృతాభిలహరీదోలాసు ఖేలంత్యమీ. 3౪. చింతాసంతానతంతు  
 గ్రధితనవభవత్సాక్షిముక్తాఫలౌషై రుద్యద్యైశద్యసద్యఃపరిహృతమి  
 రైర్వారిణో హారిణో ౨మీ, సంతస్సంతోషవంతో యతివర కిమతో

గ్యలక్షణపారిజాతస్య కోరకం కలికాభూతం, తితిక్షావల్ల్యా ప్రసూనోత్కరం పుష్పని  
 చయం, ఏకాగ్రీసుమనసస్సుమాధానపుష్పస్య మరందవిసృతిం మకరందవిస్తారం, శ్రద్ధా  
 యాస్సముద్యత్ఫలం, తథా చ శాంత్యాదిమతాధికారిణా లభ్యం తమహమసంఖ్యాతైః  
 పురాకృతైః పుణ్యైః ప్రాక్షవానస్తీత్యహో యద్భాగ్యమాహాత్మ్యమితి భావః. కా. 32.  
 ఆతో ౨త్రాస్తి ౯ లోకే తవ కటాక్షుర్ఘరీం ధన్యతమో ౨వగాహతే. తాం విశినష్టి-  
 దేవానామపి చతుర్విధపురుషార్థకరీమిహ చ సంసరతాం జనానాం విముక్తికరీం కరు  
 ణాలక్షణోర్చిభిర్వాప్తామ్. ప్ర. 3౩. నను ప్రమదాలీలాసు లోలాశయానాముక్త  
 ఝర్మవగాహనాసంభవత్కమిహ సంసరతాం విమోక్షకరత్వం తస్యా? ఇత్యా  
 శంక్యాహ-కేచిదేతే విషయిణశ్చంచలే లోచనే యాసాం తాసామంగనానాం కుచ  
 తటివస్త్రైకదేశోచ్ఛాలనాదిరూపాసు లీలాసు చంచలాంతఃకరణాస్సంతి చేత్ సంతు  
 తథా ౨వ్యమీ వశీకృతచిత్తా ఆప్రతిమయశసాం కోశాదయః పాత్రమంజూషాది  
 రూపాః శ్రీగురోస్తవ వ్యాహారేభ్యః క్షురితస్య నిస్సృతస్యామృతస్య యో ౨భిష్టస్య  
 లహరీలక్షణాసు దోలాసు ఖేలంతి. తత్ర ద్రాక్షురిరంభో ఝటితి ఆలింగనం 'సంభ్రమ  
 స్త్వరయా కాలే భూషాస్థాన వివర్ణయః' కలాశిల్పనైపుణ్యం 'ప్రియానుకరణం లీలా  
 వాగ్విర్గత్యా చ చేష్టయా'-శార్దూ. 3౪. కిం చ ఉద్యుద్యైశద్యేన ప్రోద్యుద్యైశక్తతాలక్ష  
 ణేన కౌక్ట్యేన సద్యః పరిహృతమజ్ఞానలక్షణం తిమిరం యైః చింతాయా విచారస్య  
 సంతానలక్షణైస్తంతుభిర్గ్రీథితానాం నవీనానాం భవత్సాక్షిలక్షణముక్తాఫలానాం  
 సమూహైః హారిణో హరకాలినో ౨హారిణో యుద్ధరహితా హారిణో మనోజ్ఞా ఇతి వా.  
 ఆమీ సంతో భవద్విష్యాస్సంతోషవంతస్సంతి. ఆతో హే యతివర చండితానాం

మండనం పండితానాం విద్యావృద్ధ్యా స్వయం తాఙ్గుతమఖముఖరా  
 న్వారయంతీ వృణీతే. రం. సంతస్సంతోషపోషం దధతు తవ కృతా  
 మ్నాయశోభైర్యశోభిస్సౌరాలోకైరులూకా ఇవ నిఖలఖలా మోహ  
 మాహా వహంతు, ధీరశ్రీ శంకరార్యప్రణతిపరిణతిభ్రశ్యదంతద్దురం  
 తధ్వంతాస్సంతో వయం తు ప్రచురతరనిజానందసింధా నిమగ్నాః.  
 రం. చింతాసంతానశాఖి పదసరసిజయోర్వందనం నందనం తే  
 సంకల్పః కల్పవల్లీమనసి గుణనుతేర్వర్ణనా స్వర్ణదీయమ్, స్వర్ణో దృగ్గో  
 చరస్త్యత్పదభజనమతస్సంచార్యేద మార్యా మస్యంతే స్వర్ణ  
 మన్యం తృణవదతిలఘుం శంకరార్య త్వదీయాః. ర౨. తదహం  
 విసృజ్య సుతదారగృహం ద్రవిణాని కర్త చ గృహే విహితమ్, శరణం  
 వృణోమి భగవచ్చరణావనుశాధి కింకరమముం కృపయా. ర౩. ఇతి  
 సూన్యతోక్తిభిరుదీర్ఘగుణస్సుధియా ౨౨త్త వాననుజిఘృక్షురసౌ, సము  
 దైక్షతాస్య సహధర్తచరీం విదితాశయా మునిమవోచత సా. ర౪.  
 యతిఘండరిక తవ వేద్మి మనో నను పూర్వమేవ విదితం చ మయా,

---

మండనమతఃపరం కిమయమేవ పండితానామలంకారో న క్షన్యో౨తవీవతిరమ్యా  
 విద్యా బ్రహ్మవిద్యాలక్షణాంగనా పురందరప్రముఖాన్ వారయంతీ ఏతాన్ వృణీతే.  
 ప్ర. రం. కించ తవ కృతామ్నయస్యోపదేశస్య శోభా యేషు తైర్యశోభిః సంకః  
 సంతోషస్య పోషం పుష్టిం ధారయంతు. ఆహో సూర్యసంబంధ్యాలోకైరులూకా ఇవ  
 తైర్నిఖలఖలా మోహం వహంతు. వయం తు ధీరాశ్చ తే శ్రీశంకరార్యప్రణతేః పరి  
 ణత్యా ప్రణామస్య పరిణామేన భ్రశ్యదంతద్దురంతం తమో యేషాం. తాదృశాః సంకః  
 ప్రచురతరనిజానందసాగరే నిమగ్నాః. ధీరశ్చాసౌ శ్రీశంకరశ్చేతి వా. రం. కించ  
 తే చిన్తనం సర్వాభిలషితసంపాదకత్వాత్కల్పవృక్షస్తథా తే పదకమలయోర్వందనం  
 నందనం తథా క్షద్విషయతో మనసి సంకల్ప ఆరాధనాదీచ్ఛా కల్పవల్లీ తథా తవ గుణ  
 స్తుతేర్వర్ణనా ఇయం స్వర్ణదీ గంగా తథా స్వర్ణస్తే దృగ్గోచరః కటాక్షవిషయో౨తో  
 హే శంకరార్య, ఇదమేవవిధం క్షద్భజనం విచార్య త్వదీయాః పర్ణితాదన్యం స్వర్గం  
 క్షుష్కతృణవదతిలఘుం మన్యంతే. ర౨. తత్తస్మాదహం సుతాది సర్వం పరిత్యజ్య  
 భవచ్చరణో శరణం వృణోమి, అతో౨ముం మాం కింకరం శాధి ఆఙ్గాషయ. ప్ర. ర౩.  
 ఇత్యేవం సుఖుద్ధినా మండనేన సూన్యతోక్తిభిరుదీర్ఘగుణ ఆత్మవాససౌ శ్రీశంకర  
 స్తమనుగృహీతుమిచ్ఛురస్య మండనస్య సహధర్తచరీం పత్నీం సముదైక్షత. విదితో  
 మునేరాశయో యయా సా సరస్వతీ మునిమవోచత. ర౪. యదువాచ తదాహ-

ఇహ భావి తాపసముఖాదఖలం తదుదీర్యతే శృణు ససభ్యజనః. ౧౫.  
 మయి జాతు మాతురుపకంఠజుషి ప్రభయా తటిత్పృతిభటోచ్ఛటజః,  
 సితభూతిరూపితసమస్తతనుః శ్రమణో ఒభ్యయాద పరసూర్యభవ.  
 ౧౬. పరిగృహ్య పాద్యముఖయా ఒర్హణయా రచితాంజులిర్నమితపూర్వ  
 తనుః, జననీ తదా త్తవరివస్యమముం మునిమన్వయుః క్షుమమ భావ్య  
 ఖలమ్. ౧౭. భగవన్న వేద్ధి దుహితుర్దమ భావ్యఖలం చ వేత్తి తపసా  
 హి భవాత్, ప్రణతే జనే హి సుధియః కథయంత్యపి గోప్యమార్య  
 సదృశాః కృపయా. ౧౮. కియదాయు రాప్స్యతి సుతాన్కృతి వా దయితం  
 కథం విధమువైష్యతి చ?, అథచ క్రతూనపి కరిష్యతి మే దుహితా  
 ప్రభూతధనధాన్యవతీ. ౧౯. ఇతి పృష్టభావించరితః ప్రసువా క్షణమాత్ర  
 మిలితవిలోచనకః, సకలం క్రమేణ కథయన్విదమప్యపరం జగాద సుర  
 మాన్యమపి. ౨౦. నిగమాధ్వని ప్రబలబాహ్యమతైరమితైరధిక్షీతి ఖలే

హేయతి వ్యాఘ్ర. ని. 'పుండరీకం సితాంభోజే సితచ్ఛత్రే చ ఖేషజే, శోశకారాం  
 తరే వ్యాఘ్రే పుండరీకో ఒన్నిదిగజే' ఇతి విశ్వప్రకాశః. అహం తప మనోగతం వేద్ధి  
 పూర్వమేవ చేహంతి స్వజన్తని యత్సర్వం భవిష్యత్. తాపసముఖాన్తయా విదితం  
 తదుదీర్యతే సభ్యజన్తస్సుహ త్వం శృణు. ౧౫. ఏవం తాపసముఖాద్విదితం వృత్తాం  
 తం శ్రావయతుమభిముఖకృత్య తం శ్రావయతి - జాతు కదాచిత్ మాతురుపకంఠ  
 జుషి మాతృసామిప్యం సేవమానాయాం మయి సత్వాం ప్రభయా విద్యుత్ప్రతిభటా  
 జటా యస్య సితభూత్యా క్షేతభస్త్నా రూపితా లిప్తా తనుశ్శరీరం యస్య స అపర  
 సూర్య భవ కశ్చిత్తపస్వీ అభ్యయాత్. ౧౬. తదా పాద్యాద్యయా పూజయా మునిం  
 పరిగృహ్య రచితాంజలిః నమితా పూర్వతనుశ్శిరోభాగో యయా సా జనన్యా  
 ఒత్తా పరివన్యా పూజా యేన తమముం మునిం మమ భవిష్యమఖలమన్వయు  
 క్షుమమ పృష్టవతీ. ౧౭. హే భగవత్ స్వదుహితుర్భవిష్యదహం న జానామి భవాత్  
 హి తపసా వేత్తి ఆర్యసదృశాః నమ్రే జనే గోప్యమపి కృపయా కథయంత్యేవ.  
 ౧౮. ఏవం తం సమ్ముఖకృత్య గుహ్యం పృచ్ఛతి - మే దుహితా కియదాయుః ప్రా  
 ప్స్యతి? సుతాన్ కతి వా ప్రాప్స్యతి? పతిం కీదృశమువైష్యతి? తథా ప్రభూతధన  
 ధాన్యవతీ సతీ యజ్ఞానపి కరిష్యతి. ౧౯. ఇద్యేవం ప్రసువా జనన్యా పృష్టం భావి  
 చరితం యస్మై స క్షణమాత్రం మిలితే విలోచనే ఏవ విలోచనకే కేత్రే యేన సక్ర  
 మేణ సకలం కథయన్ ఇదమప్యపరమతిగోప్యమపి జగాద. ౨౦. వేదబాహ్యం మతం

ద్రుహిణః, పునరుద్దిగ్ధీర్షురవతీర్య ఖలు ప్రతిభాతి మండనకపీంద్రమిషాత్. ౧౧. తమవాప్య రుద్రమివ సా ౨ ద్రిసుతా దుహితా తవాచ్యుతమివా బ్ధిసుతా, అనురూపమాహృత సమస్తమఖా ససుతా భవిష్యతి చిరం ముదితా. ౧౨. అథ నష్టనూపనిషదం ప్రబలైః కుమతైః కృతాంత మిహ సాధయితుమ్, నను మూనుషం వపురు వేత్యశివస్సమలంకరిష్యతి ధరాం స్వపదైః. ౧౩. సహ తేన వాదముపగమ్య చిరం దుహితుః పతిస్తు యతి వేషజుషా, విజితస్తమేవ శరణం జగతాం శరణం గమిష్యతి విసృష్ట గృహాః. ౧౪. ఇతి గాముదీర్య స మునిః ప్రయయా సకలం యథాతథ మభూచ్ఛ మమ, భవదీయశిష్యపదమస్య కథం వితథం భవిష్యతి మునే ర్వచసిః. ౧౫. అపి తు త్వయా ౨ ద్య న సమగ్రజితః ప్రథితాగ్రణీర్షమ పతిరద్య వామ్, వపురర్థమస్య న జితామతిమ స్పి మాం విజిత్య కురు శిష్యమిమమ్. ౧౬. యదపి త్వమస్య జగతః ప్రభవో నను సర్వవిచ్ఛ

యేషాం. కర్తధారయో వా. ప్రబలైశ్చ తైర్బాహ్యమతైరసంఖ్యాతైర్వేదమార్గే ౨ ధి ఊతి భూమా ఖలే ఉచ్ఛిన్నే సతి ద్రుహిణో బ్రహ్మో వేదమార్గమధర్మమిచ్ఛుర్నండన కపీంద్రవ్యాజేనావతీర్య కిల భాతి ప్రకాశతే. ౧౧. వర్షతసుతా పార్వతీ రుద్రమివ, నముద్రసుతా లక్ష్మీర్విష్ణుమివ, సా తవ సుతా తం ద్రుహిణావతార మనురూపం మండనమవాప్యాహృతాః సర్వే మఖా యజ్ఞా యగూ. సుతైస్సహ వర్తమానా చ సతీ చిరకాలం ముదితా భవిష్యతి. ౧౨. అథానంతరమిహస్తిక్ ౨ కే బ్రబలైః కుమతై ర్నష్టనూపనిషదం కృతాంతం సిద్ధాంశం సాధయితుం నను శివో మానుషం వపురవాప్య స్వచరణన్యాసై ర్భూమిమలంకరిష్యతి. ౧౩. తేన యతివేషజుషా శ్రీశంకరేణ సహ తవ దుహితుః పతి ర్వాదం ప్రాప్య తేన విజితః సకా వరిత్యక్తగృహా జగతాం శరణం తం శరణం గమిష్యతి. ౧౪. ఇతి వాచముదీర్య స మునిః ప్రయయా మమ సర్వం భవిష్యత్ యథా తేనోక్తం తథైనాభూత్ తస్మాదస్య మమ పఠ్యుర్భవదీయశిష్యపదం మునే ర్వచసి కథమసత్యం భవిష్యతి. ౧౫. యద్యప్యేవం తథా ౨ పి మదవిజయేన సకలస్యాప రాజితత్వా స్తాం విజిత్యైనం శిష్యం కుర్విత్యాహః—అపి తు కింతు ప్రథితానామగ్రణీ ర్షమ పతిరద్య త్వయా సమగ్రో జితో న భవతి ఇతి తథా యద్యస్తాదహమస్యార్థం శరీరం న జితా 'అత్తనో ౨ ర్థం పత్నీ' ఇతి శ్రుతేః. విశ్ణాతుం యోగ్యో ౨ సీతి నూచయక్ సంబోధయతి.— హేమలిమన్నితి. తస్మాన్తాం విజిత్యైనం శిష్యం కురు. ౧౬. నను మత్స్వరూపాభిజ్ఞా మయా సహ వాదం కథమిచ్ఛసీతి చేత్తత్రాహ-యద్య

పరమః పురుషః, తదపి త్వయైవ సహవాదకృతే హృదయం బిభర్తి మమ తూత్కలికామ్. ౧౭. ఇతి యాయజూకసహధర్మచరీకథితం వచోఽర్థ వదగర్వ్యపదమ్, మధురం నిశమ్య ముదితస్సుతరాం ప్రతివక్తుమైహత యతిప్రవరః. ౧౮. యదవాది వాదకలహోత్సుకతాం ప్రతివద్యతే హృ దయమిత్యబలే, తదసాంప్రతం న హి మహాయశసో మహిళాజనేన కథ యంతి కథామ్ ౧౯. స్వమతం ప్రభేత్తుమిహ యో యతతే సవధూజనోఽస్తు యదివాఽస్త్యైతరః, యతితవ్యమేవ ఖలు తస్య జయే నిజపక్ష రక్షణపరైర్భగవత్. ౬౦. అతపవ గార్హ్యభిధయా కలహం సహయాజ్ఞ వల్క్యమునిరాడకరోత్, జనకస్తథాసులభయాఽబలయా కిమమీ భవంతి న యశోనిధయః. ౬౧ ఇతి యుక్తిమద్గదితమాకలయస్తుదితాం తరః శ్రుతిసరిజ్జలధిః, స తయా వివాదమధిదేవతయా వచసామియేష విదుషాం సదసి. ౬౨. అథ సా కథా ప్రవవృతే స్త తయోరుభయోః

వ్యస్య జగతస్త్యం కారణం సర్వజ్ఞశ్చ పరమః పురుషస్తథాఽపి త్వయైవ సహ వాదార్థం మమ తు హృదయముత్కంఠాం ధారయతి. ౧౭. ఇత్యేవం యజనశీలస్య పత్న్యా కథితమర్థవదనిందితవదం మధురం వచో నిశమ్యాత్యంతం ముదితో యతిశ్రేష్ఠః శ్రీశంకరః ప్రతివక్తుమైచ్ఛత్. ౧౮. మే హృదయం వాదకలహోత్సుకతాం ప్రతి వద్యత ఇతి త్వయా యదుక్తం హేఽబలే, తదయుక్తం. హి యస్మాన్మహాయశసః వధూ జనేన కథాం న కథయంతి. ౧౯. స్వమతరక్షణాయ ప్రవృత్తేన త్వయైతన్న వాచ్య మిత్యాశయేన సరస్వత్యాహ-ఇహస్త్రికా లోకే స్వమతం ప్రభేత్తుం యః ప్రయత్నం కరోతి, స వధూజనోఽస్త్యన్యోపాఽస్తు తస్య జయే హే భగవత్ స్వపక్ష రక్షణపరైర్వత్నః కర్తవ్య ఏవ ఖలు ప్రసిద్ధం. ౬౦. తత్రైవం విధౌ వృద్ధావుదా హరతి-అతపవ గార్హ్యఖ్యయాఽబలయా సహ యాజ్ఞపల్క్యా మునిరాట్ కలహమకరోత్. తయోస్సంవాదో బృహదారణ్యకే ఉక్తస్తథా జనక స్సులభయాఽబలయా సహ కలహమకరోదితి మోక్షధర్మేషాక్తం. యదుక్తం మహా యశస ఇతి. తత్రాహ - కిమేతావతాఽమీ యాజ్ఞపల్క్యాదయో యశోనిధయో న భవంతి? అపితు భవంత్యేవ. ౬౧. ఇత్యేవం యుక్తియుక్తం తయా కథితమాకర్ణయ స్తుదితాంతరః శ్రుతిలక్షణానాం నదీనాం సముద్రస్స శ్రీశంకరో వచసామధిష్ఠా త్యా దేవతయా సరస్వత్యా విదుషాం సదసి వాదమియేష ఇచ్ఛతి స్త. ౬౨. అథా నంతరం పరస్పరజయోత్సుకయోశ్చుత్యా శ్రవణేన విస్తయీకృతా విచక్షణాయా

పరస్పరజయోత్సుకయోః, మతిచాతురీరచితశబ్దఝరీశ్శ్రుతివిస్తయీక్యిత  
 విచక్షణయోః. ౬౩. అనయోర్విచిత్రపదయుక్తిభరైర్నిశమయ్య సంక  
 థనమాకలితమ్, న ఫణీశమప్యతులయన్న రవిం న గురుం కవిం కిమ  
 పరం జగతి. ౬౪. న దివా న నిశ్యపి చ వాదకథా విరరామ నైయ  
 మికకాలమ్మతే, ఇతి జల్పతోస్సమమనల్పధియోర్దివసాశ్చ సప్తదశ  
 చాత్యగమః. ౬౫. అథ శారదా ఒకృతవాక్ష్మీముఖేష్వఖలేషు  
 శాస్త్రనిచయేషు పరమ్, తమజయ్యమాత్తని విచింత్య మునిం పున  
 రప్యచింతయదిదం తరసా. ౬౬ అతిబాల్య ఏవ కృతసన్న్యసనో నియ  
 మైః పరైరవిధురశ్చ సదా, మదనాగమేష్వకృతబుద్ధిరసౌ తదనేన  
 సంప్రతి జయేయమహమ్. ౬౭. ఇతి సంప్రధార్య పునరప్యమునా  
 కథనే ప్రసంగమథ సుగతితః, యమినం సదస్య ముమపృచ్ఛదసౌ  
 కుసుమాస్త్రశాస్త్రహృదయం విదుషీ. ౬౮. కలాః కియంతోఽవద  
 పుష్పధన్వనః కిమాత్తికాః కించ పదం సమాశ్రితాః, పూర్వే చ పక్షే

భ్యాం తయోర్ద్వయోశ్శంకరసరస్వతోఽర్వాదకథా ప్రవవృతే. తాం విశిష్టి-బుద్ధి  
 చాతుర్యాత్ రచితా శబ్దఝరీ యత్ర సా. ౬౩. విచిత్రపదయుక్తిభరైర్నిశమయ్య  
 యోః కథితం శ్రుత్వా ఫణీశం కేషమపి నాతులయత్, నాసి సూర్యం, నాసి బృహ  
 స్పతిం, నాసి శుక్రం, జగత్యపరం నాతులయన్నితి కిం వక్తవ్యం?. ౬౪. నైయమిక  
 కాలం సంధ్యావందనాదిషు నియతం కాలం వినా. ౬౫. అథ శారదా ఒకృతవాక్ష్మీ  
 ముఖేష్వనాదిసిద్ధవేదవాక్ష్మీర్పలిష్వఖలేషు శాస్త్రసమాహేషు తం పరం మునిం  
 జేతుమశక్యమాత్తని విచింత్య పునరపీదం వక్ష్యమాణం ఝడిత్యచింతయత్. ౬౬.  
 యదచింతయత్తద్దర్శయతి-అతిబాల్య ఏవ కృతం సన్న్యసనం యేన నియమైః పరై  
 రవిధురో-వికలశ్చ సదా కదాపి నియమవినిర్ముక్తో న భవతీత్యర్థః. అతః కామాగమే  
 వ్యయమకృత బుద్ధిస్తత్తస్మాదనేన మదనాగమేనేదాసిమహం జయేయమ్. ౬౭.  
 ఇత్యేవమమునా కథనే ప్రసంగం సంప్రధార్య అథ ప్రసంగాత్పదస్యముం యమి  
 నం కామశాస్త్రస్య రహస్యమసౌ విదుషీ నరస్వత్యపృచ్ఛత్. ౬౮. యదపృచ్ఛత్త  
 దుదాహరతి-పుష్పధన్వనః కామస్య కలాః కియంత్య? ఇతి సంఖ్యావిషయకః ప్రశ్నః  
 కిమాత్తికా? ఇతి స్వరూపవిషయకః కింఘానమాశ్రితా? ఇతి స్థానగోచరః పూర్వే  
 శుక్లే చ పక్షే ఒన్యథా కృష్ణపక్షే యా స్థితిస్తస్యా విపర్యయేణ తస్య కేన ప్రకారేణ  
 స్థితిరితి పక్షద్వయే-పి తస్య స్థితిప్రకారవిషయః. కథం యంపత్యాం పురుషే చ

కథమన్యథా స్థితిః కథం యువత్యాం కథమేవ పూరుషే? ౬౯. నేతీ  
 రితః కించిదువాచ శంకరో విచింతయన్న త్ర చిరం విచక్షణః, తాసా  
 మనుక్తౌ భవితాల్పవేదితా భవే త్తదుక్తౌ మమ ధర్మసంక్షయః. ౭౦.  
 ఇతి సంవిచింత్య స హృదా ౭౭శు తదా౭నబబుద్ధపుష్పశరశాస్త్ర ఇవ,  
 విదితాగమో౭పి సురీరక్షయిషుర్నియమం జగాద జగతి వ్రతినామ్.  
 ౭౧. ఇహ మాసమాత్రమవధిః క్రియతామనుమన్యతే హి దివసస్య  
 గణః, తదనంతరం సుదతి హాస్యసి భోః కుసుమాస్త్రశాస్త్రనిపుణత్వమపి.  
 ౭౨. ఉరరికృతే సతి తథేతి తయా౭౭క్రమతే స్త యోగిమృగరాడ్లగ  
 నమ్, శ్రుతవిగ్రహః శ్రుతవినేయయుతో దధదభ్రచారమథ యోగ  
 దృశా. ౭౩. స దదర్శ కుత్రచిదమర్త్యమివ త్రిదివచ్యుతం విగతసత్త్వ  
 మపి, మనుజేశ్వరం పరివృతం ప్రలపత్ప్రమదాభిరార్తిమదమాత్వ  
 జనమ్. ౭౪. అథో నిశాభేటవశాదటవ్యాం మూలే తరోర్లోహవశా  
 త్పరాసుమ్, తం వీక్ష్య మార్ద్రే ౭మరకం నృపాలం సనందనం ప్రాహ

కథమితి స్త్రీపురుషయోర్వైలక్షణ్యేన తస్య స్థితివిషయః. ౬౯. ఇతీరితో ౭స్తి  
 న్నకే విచింతయన్ విచక్షణః శ్రీశంకరః కించిదపి నోవాచ. విచింతనమాహ-తాసాం  
 కలనామకథవే మమాలృజ్ఞతా భవిష్యతి తాసాం కథనే తు మమ యతేర్ధర్మస్య  
 సంక్షయః. ౭౦. ఇత్యేవం స శీఘ్రం మనసా సంచింత్య విదితకామాగమో ౭పి జగతి  
 వ్రతినాం కామశాస్త్రానభ్యాసాదివ్రతవతాం పరమహంసపరివ్రాజకానాం నియమం  
 రక్షయితుమిచ్ఛుస్తస్మిన్ కాలే ౭నపబుద్ధకామశాస్త్ర ఇవ సన్ జగాద. ౭౧.  
 యదువాచ తదాహ-ఇహాస్తిన్కలాదిసంకథనే మాసమాత్రమవధిః క్రియతాం హి  
 యస్తాద్దివసస్య గణో వాదిభిరనుమన్యతే తథా చ మాసానంతరం భోః సుదతి, కామ  
 శాస్త్రనిపుణత్వమపి త్యక్త్యసి. ౭౨. తథేతి తయా సరస్వత్యా స్వీకృతే సతి యోగి  
 రాట్ శ్రీశంకర ఆకాశమాక్రమతేస్తాథానంతరం శ్రుతః విగ్రహస్వరూపం యస్య  
 సః ప్రఖ్యాతవిగ్రహస్తథా శ్రుతైర్నియైశ్చిమ్యైః యుతః సుయోగవృష్ట్యా ౭శ్ర  
 చారమాకాశగమనం దధత్. ౭౩. స కస్తింశ్చిద్దేశే విగతజీవమపి స్వర్గాత్పతితం దేవ  
 మివ ప్రలపంతీభిః ప్రమదాభిః పరివృతం ఆర్తిమానమాత్వజనో యస్య తం సరేశ్వరం  
 దదర్శ. ౭౪. అథో నిశాయాం రాత్రౌ మృగయావశాత్. ని. 'అభేటో మృగయా స్త్రి  
 నూం' ఇత్యమరః. ఆటవ్యాం వనే వృక్షస్య మూలే మోహో మూర్ఛనం తద్వశా  
 త్పరాసుముత్కాంతప్రాణం తమమరకసంజ్ఞం రాశానం వీక్ష్య స సంయమింద్రః

స సంయమింద్రః. ౭గి. సౌందర్యసౌభాగ్యనికేతసీమాః పరశ్శతా  
 యస్య పయోరుహాక్ష్యః, స ఏష రాజాఽమరకాభిధానశ్చేతే గతాసుః  
 శ్రమతో ధరణ్యామ్. ౭ఁ. ప్రవిశ్య కాయం తమిమం పరాసోర్ను  
 పస్య రాజ్యేఽస్య సుతం నివేశ్య, యోగానుభావాత్సునరపుష్పవైతు  
 ముత్కంఠతే మాససమస్తదీయమ్. ౭౭. అన్యాదృశానామదసీయనా  
 నాకు శేశయాక్షీకిలకించితానామ్, సర్వజ్ఞతానిర్హరణాయ సోఽహం  
 సాక్షీత్వమప్యాశ్రయితుం సమీహే. ౭౮. ఇత్యుచివాంసం యతి  
 తల్లజం తం సనందనః ప్రాహ ససాంత్వమేనమ్, సర్వజ్ఞ నైవావిదితం  
 తవాస్తి తథాఽపి భక్తిర్ముఖం తనోతి. ౭౯. మత్స్యేంద్రనామాహి  
 పురా మహాత్మా గోరక్షమాదిశ్య నిజాంగగుప్త్యై, నృపస్య కస్యాపి  
 తనుం పరాసోః ప్రవిశ్య తత్పత్తనమాససాద. ౮౦. భద్రాసనాధ్య  
 సిని యోగిపర్యే భద్రాణ్యనిద్రాణ్యభవక్ ప్రజానామ్, వవర్ష కా  
 లేషు వలాహకోఽపి సస్యాని చాశాస్యఫలాస్యభూవక్. ౮౧ విజ్ఞా

సనందనం పద్మపాదం ప్రోవాచ. ౬. ౭గి. యస్య సౌందర్యసౌభాగ్యనికేతసీమాః పరశ్శ  
 తాః శతాదధికాః కమలనయనాః స ఏషాఽమరకసంజ్ఞో రాజా శ్రమతో గతస్రాణో  
 భూమా శేతే. ౭౬. పరాసోర్నుపస్య తమిమం దేహం ప్రవిశ్య రాజ్యేఽస్య  
 పుత్రం నివేశ్య యోగప్రభావాత్సునరపుష్పాగంతుమస్తదీయం మన ఉత్కంఠతే.  
 ౭౭. సర్వజ్ఞతానిర్హరణాయ సర్వజ్ఞత్వనిర్వాహాయ అముష్య రాజ్ఞ ఇమా అద  
 సీయా నానా అనేకవిధాః కుశేశయాక్ష్యః కమలాక్ష్యస్తాసాం యాని కిలకించితాని  
 'రోహిత్రహర్షభీత్యాదేః సంకరః కిలకించితం'ఇత్యుక్తాని. తేషామన్యాదృశానామతి  
 విలక్షణానాం సాక్షీత్వం సాక్షాద్విప్రత్వమప్యాశ్రయితుం సోఽహం సమీహే.  
 ౭౮. ఇత్యుక్తవంశం యతిశ్రేష్ఠం తమేనం శ్రీశంకరం ససాంత్వం యథా స్యాత్తథా  
 ప్రోవాచ. హే సర్వజ్ఞ, సర్వవిదస్తవ యద్యపి కించిదప్యజ్ఞాతం నాస్తి తథాఽపి  
 తవ భక్తిరస్తన్నుఖం కథనాయ ముఖరం వాచాలం కరోతి. ౭౯. ఏవం పురాపుత్రం  
 వృతాంతం శ్రావయతుమభిముఖకృత్య తం శ్రావయతి. హి ప్రసిద్ధం. పురా మత్స్యేంద్ర  
 ద్రనామా మహాత్మా స్వశరీరక్షణాయ గోరక్షసంజ్ఞం శిష్యమాజ్ఞాస్య కస్యచిన్నత  
 కస్య రాజ్యః శరీరం ప్రవిశ్య తస్య రాజ్యమాప్తవాక్. ౮౦. యోగిశ్రేష్ఠే తస్మిన్  
 భద్రాసనాధ్యసిని నృపాసనముపవిష్టే సతి ప్రజానాం భద్రాణి నిద్రావర్జితాని  
 అభవక్. అభ్రమసి కాలేషు వవర్ష. సస్యాని చేచ్ఛానుసారిఫలాస్యభూవక్. ౮౧. ఇ

య విజ్ఞాస్సచివా నృపస్య కాయే ప్రవిష్టం కమపీహ దివ్యమ్, సమా  
 దిశన్రాజసరోరుహాక్షీస్సర్వాత్తనా తస్య వశీక్రియాయై. ౮౨. సంగీత  
 లాస్యాభినయాదికేషు సంసక్తచేతా లలితేషు తాసామ్, స ఏష విస్తృ  
 త్య మునిస్సమాధిం సర్వాత్తనా ప్రాకృతవద్భూషావ. ౮౩. గోరక్ష  
 ఏషో ౭థ గురోః ప్రవృత్తిం విజ్ఞాయ రక్షస్వహుథా౭స్య దేహమ్,  
 నిశాంతకాంతానటనోపదేష్టా నితాంత మస్యాభవదంతరంగః. ౮౪.  
 తత్రైకదా తత్పనిబోధనేన నివృత్తరాగం నిజదేశికం సః, యోగాను  
 పూర్వీముపదిశ్య నిన్యే యథాపురం ప్రాక్తనమేవ దేహమ్. ౮౫.  
 హాంతేదృశో ౭యం విషయానురాగః కించోర్ధ్వరేతో ప్రతఖండనేన, కిం  
 నోదయేత్కిల్బిషముల్బణం తే కృత్యం భవానేవ కృతీ వివేక్తుమ్?.  
 ౮౬. ప్రతమస్సదీయమతులం క్వ మహత్కృచ కామశాస్త్రమతి  
 గర్వ్యామిదమ్?, తదపీష్యతే భగవత్రైవ యది హ్యనవస్థితం జగదిహైవ  
 భవేత్. ౮౭. అధిమేదిని ప్రథయితుం శిథిలం ధృతకంకణస్య యతి

హస్తిక్ నృపస్య కాయే ప్రవిష్టం కమపి దివ్యం విజ్ఞాః సచివా విజ్ఞాయ రాజ్ఞః కమ  
 లాక్షీః సర్వభావేన తస్య వశీకరణార్థం సమాదిశత్. ౮౨. ఏవం సంప్రేరితానాం  
 తానాం లలితేషు సంగీతనృత్యాభినయాద్యేషు సక్తం చిత్తం యస్య ఏష మునిస్సమా  
 ధిం విస్తృత్య సర్వాత్త భావేన ప్రాకృతవద్భూషావ. ౮౩. అథానంతరమేష గోరక్షః  
 గురోః ప్రవృత్తిం విజ్ఞాయ బహుప్రకారేణాస్య గురోర్దేహం రక్షన్ సన్ నిశాంత  
 స్యాంతఃపురస్య కాంతానాం నర్తనోపదేష్టా సన్ అస్య గురోరత్యంతమంతరంగో  
 బభూవ. ౮౪. తత్ర తస్మిక్ దేశే ఏకస్మిన్నాగ్రే తత్పనిబోధనేన నివృత్తరాగం నిజ  
 గురుం సః గోరక్షః యోగానుపూర్వీముపదిశ్య యథాపూర్వం ప్రాక్తనమేవ దేహం  
 నిన్యే. ౮౫. తథాచైవంవిధో ౭యం విషయయానురాగః కించోర్ధ్వరేతో ప్రతఖండనే  
 నోల్బణం పాపం కిం తే నోదయేత్? ఆపి తూదయేదేవ. తథా చ యత్కర్తవ్యం తద్భ  
 వానేవ వివేక్షం కృతీ సమర్థః. ఇవ. ౮౬. కిం చాస్తదీయమతులం మహద్వ్రాకం క్వ?  
 క్వచేదమతినింద్యం కామశాస్త్రం? తదపి భవత్రైవ యదీష్యతే తర్హస్మిక్ లోకే జగ  
 దనవస్థితమేవ భవేత్. తథా చోక్తం - 'యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరో జనః, స  
 యత్సృమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తతే' ఇతి-ప్ర. ౮౭. ఇదం న మయా విదితం  
 జ్ఞాపితం సర్వజ్ఞత్వాత్తవ కిన్తు ప్రేష్టాదితమిత్యాహ - శిథిలమిదుం యతిభర్తం భూషా

ధర్మమిమమ్, భవతః కిమస్త్వవిదితం తదపి ప్రణయాన్నయోదిత  
 మిదం భగవత్. ౧౮. స నిశమ్య పద్మచరణస్య గిరం గిరతి స్త గీష్పతి  
 సమప్రతిభః, అవిగీతమేవ భవతా ఫణితం శృణు సౌమ్య వచ్చి షర  
 మార్థమిదమ్. ౧౯. అసంగినో న ప్రభవంతి కామా హారేరివాభీర  
 వధూసఖస్య, వజ్రోలియోగప్రతిభూస్స ఏష వత్సావక్షీర్ణిత్యవివర్య  
 యో నః. ౨౦. సంకల్ప ఏవాఖలకామమూలం స ఏవ మే నాస్తి సమ  
 స్య విష్ణోః, తన్మూలహానౌ భవపాశనాశః కర్తుస్సదాస్యాద్భవదోష  
 దృష్టేః. ౨౧. అవిచార్య యస్తు వపురాద్యహమిత్యభిమన్యతే జడమతి  
 స్సుదృఢమ్, తమబుద్ధతత్వ మధిక్యత్య విధిప్రతిషేధశాస్త్ర మఖలం  
 సఫలమ్. ౨౨. కృతధీ స్త్వనాశ్రమమవర్ణమజాత్యవబోధమాత్ర  
 మజమేకరసమ్, స్వతయాఽవగత్య న భజేన్నివసన్నిగమస్య మూర్ఖి

ప్రకటయితుం ధృతకంకణస్య గృహీతప్రతిజ్ఞస్య భవతోఽవిదితం కిమస్తి? న కిమపి.  
 తథాఽపి హే భగవన్, ప్రణయాదిదం మయోక్తం. ౧౮. ఏవం పద్మపాదవాక్య  
 ముదాహృత్యాచార్యస్య తదుదాహర్తూమాహ - పద్మపాదస్య వచః శ్రుత్వా వాచ  
 స్పతితుల్యా ప్రతిభా యస్య స ఉక్తవాత్. యద్యపి త్వయాఽనిందితమేవ కథితం, త  
 థాఽపి హే సౌమ్య, శ్రోతుం సావధానో భవ పరమార్థమిదం కథయామి. ౧౯. కిం  
 తదిత్యపేక్షాయామాహ - అసంగినః అన క్షివిర్దుక్తస్య కామాః న ప్రభవంతి. తత్ర  
 దృష్టాంతః-గోపవధూసఖస్య క్రీకృష్టస్యేవ కించ యో వజ్రోలిసంజ్ఞకయోగ ప్రతిభూమి  
 స్స ఏష హే వత్స, నోఽస్మాకమవక్షీర్ణిత్యస్య రేతఃపాలేన క్షతప్రత్యస్య వివర్యయ  
 న్నదభావః తస్య రేతలకర్షణసామర్థ్యసంపాదకత్వాత్-ఉ. ౨౦. కించ సంకల్పవీవాఖ  
 లాభిలాషస్య మూలం స ఏవ కృష్ణతుల్యస్య మమ నాస్తి. తథాచ సదైవ సంసార  
 దోషదృష్టేః కర్తురపి కామమూలస్య సంకల్పస్య హానౌ సత్యాం భవపాశనాశస్యాత్.  
 ౨౧. నన్నేవం తర్హి విధిప్రతిషేధశాస్త్రం నిష్ఫలం స్యాదితి చేత్రత్రాహ-యస్తు దేహ  
 ద్యవిచార్య దేహదేర్షడత్వాదినాఽనాత్మత్వమవిచార్యాహమిత్యహంప్రత్యాలంబనమా  
 త్నానం సుదృఢమభిమన్యతే యతో జడబుద్ధిస్తమబుద్ధతత్వమధిక్యత్య సర్వం విధిప్రతి  
 షేధశాస్త్రం సఫలం - ప్ర. ౨౨. ఏవమజ్ఞస్యాధికారిణస్సత్వాద్విధిప్రతిషేధశాస్త్రసా  
 ఫల్యముక్త్యా తత్త్వవిదో అధికారాభావమాహ - కృతా సంపాదితా మహావాక్య  
 జన్యా ధీర్యేన స త్వాశ్రమాదివిర్దుక్తమాత్మానమాత్మత్వేనావగత్య వేదాంతప్రతి  
 పాద్యస్వరూపత్వాన్నిగమస్య మూర్ఖి వసన్నిధికింకరతాం న భజేత్. విధిగ్రహణం

విధికింకరతామ్. ౯౩. కలశాదిమృత్యుభవమస్తి యథా మృదమం  
 తరా న జగదేవమిదం, పరమాత్మజన్యమపి తేన వినా సమయత్రయే  
 ౭పి న సమస్తి ఖలు. ౯౪. కథమజ్యతే జగదశేషమిదం కలయ  
 స్తృషేతి హృది కర్తృఫలైః, న ఫలాయ హి స్వపన కాలకృతం సుకృతాది  
 జాత్వనృతబుద్ధిహతమ్. ౯౫. తదయం కరోతు హయమేధశతాన్య  
 మితాని విప్రహననాన్యథవా, పరమార్థవిన్న సుకృతైర్దురితై రపి  
 లిప్యతే ౭స్తమితకర్తృతయా. ౯౬. అవధీత్రిశీర్షమదదాచ్చ యతీ  
 న్స్వకమండలాయ కుపితః శతశః, బత లోమహానిరపి తేన కృతాన

ప్రతిషేధస్యాప్యవలక్షణం. ౯౩. నను 'అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభా  
 శుభం, నాభుక్తం ఊయతే కర్త కల్పకోటిశతైరపి' ఇత్యాదివచనైః కర్తృఫలభోగస్యా  
 వశ్యకత్వావగమాత్కథం తేన తత్వవిదోఽసంబంధ? ఇత్యాశంక్య 'వాచారంభణం  
 వికారో నామధేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యం' ఇతి శుత్యుక్తదృష్టాంతేన కాలత్రయే  
 ౭స్యాత్కవ్యతి రిక్తస్య ప్రపంచస్యాభావవిచారణేన ఇత్యుమృషాత్వనిశ్చయాదిత్యాహా-  
 ణుటాద్యం మృత్యుభవం వస్తు యథా మృదం వినా నాస్తి తథా పరమాత్మజన్యమిదం  
 జగదపి పరమాత్మానం వినా కాలత్రయే ౭పి నాస్తి. 'తదనన్యత్వమారంభణశబ్దాదిభ్య'  
 ఇతి న్యాయాత్కల్పితస్యాస్థిషానానతిరిక్తత్వం ప్రసిద్ధమితి ఖల్వర్థః. ౯౪. తథా వైవం  
 ప్రకారేణ ఇదం సర్వం జగన్తి ఘోతి హృద్యసనందధానః కర్తృఫలైర్నకేనాపి ప్రకా  
 రేణ లిప్యతే. హి యస్తాత్స్వప్నకాలకృతం సుకృతం దుష్కృతం చ మృషాబుద్ధిహత  
 త్యాత్ కదాచిదపి ఫలాయ న భవతి. ౯౫. తత్తస్మాదయమశ్యమేధశతాని కరోతు, అభ  
 వాఽసంఖ్యాతాని విప్రహననాని కరోతు, తథాపి పరమార్థవిత్సుకృతైర్దురితైశ్చ న  
 లిప్యతే లేవకారణస్య కర్తృత్వస్య నివృత్తత్వాదితి. హేతునాహ-అస్తంగతకర్తృత  
 యేతి. ౯౬. అయమమితాని బ్రహ్మహననాని వా కరోతు తథా ౭పి దుగితైర్న లిప్యత  
 ఇత్యుక్తం తత్ర ప్రమాణాకాంతాయాం 'త్రిశీర్షాణం త్వాష్ట్ర మహన్నరుస్తు ఖాన్యతీక్  
 శాలాపుకేభ్యః స్త్రాయచ్చత్తస్య మే తత్ర లోమాపి న మియతే న యో మాం వేద  
 నహ వైతస్య కేనచన కర్తృణా లోకో మియతే న స్తేయన న భ్రూణహత్యయా' ఇతి  
 శుతిమర్థతః చతతి. త్రిశీరసం త్వష్ట్రపుత్రం విశ్వరూపమింద్రో ౭వధీత్. తథా  
 రాతి యథార్థం శబ్దయతీతి ఋగ్వేదాంతవాక్యం. తద్వేషాం ముఖే నాస్తితి తానరు  
 స్తుఖాన్ శతశః యతీక్ శాలాపుకసమూహాయ కుపితస్సక్ అదాత్. తథా ౭పి  
 శతక్రతోరింద్రస్య తేన కర్తృణా లోమహానిరపి నైవ కృతేతి ఋగ్వేదినాం వాగి

శతక్రతోరితి హి బహ్వౌచగీః. ౯౭. బహుదక్షిణైరయజత క్రతుభి  
ర్విబుధానతర్పయదసంఖ్యధనైః, జనకస్తథా ఽప్యభయమాప పరం  
న తు దేహయోగమితి కాణ్వావచః ౯౮. న విహీయతే ఽహి రిపువద్ధురి  
తైర్ను చ వర్ధతే జనకవత్సుకృతైః, న స తాపమేత్యకరవం దురితం  
కిమహం న సాధ్వకరవం త్వితి చ. ౯౯. తదనంగశాస్త్రపరిశీలనమప్యము  
నైవ సౌమ్య కరణేన కృతమ్, న హి దోషకృత్తదపి శిష్టసరణ్యావనార్థ  
మన్యవపురేత్య యతే. ౧౦౦. ఇతి సత్కథాస్సకథనీయయశా భవభీ  
తిభంజనకరీః కథయన్, సుదురాసదం చరణచారిజనైర్గిరిశృంగమేత్య  
పునరేవ జగౌ. ౧౦౧. అథ సానుపశ్యత విభాతి గుహా పురతశ్శిలా  
సమతలా విఫులా, సరసీ చ తత్పరిసరే ఽచ్ఛజలా ఫలభారనమ్రతరు  
రమ్యతటా ౧౦౨. పరిపాల్యతామిహ వసద్భిరిదం వపురస్త్రమాద

త్యర్థః. ౯౭. హయమేధశతాని కరోతు తథా ఽపి సుకృతైర్ను లిప్యత ఇత్యత్రాసీ  
స్త్రమాణమాహ.— జనకో బహుదక్షిణైః క్రతుభిరేవానయజత తథాఽసంఖ్యధనై  
రతర్పయత్ తథా ఽపి కేవలం సర్వభయశూన్యం పరమానందస్వరూపం మోక్షం  
ప్రాప న తు తత్ఫలభోగాయ దేహసంబన్ధమాపేతి కాణ్వానాం వచనం. తథా చ  
శ్రుతిః. 'జనకో హ వై దేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞే నేజే' 'అభయం నై జనకః  
ప్రాప్తోసీ' త్యాద్యా. ౯౮. ఫలితమాహః—తథా చ తత్త్వవిద్వృత్తరిపురింద్రస్తద్వత్  
దురితైర్ను హీయతే తథా జనకవత్సుకృతై శ్చ న వర్ధతే కించ న తత్త్వవిదహం  
దురితం కిమర్థమకరవం సాధు కర్త చ కిమర్థం నాకరవమితి తాపమపి న ప్రాప్నో  
తీత్యర్థః. తథా చ శ్రుతిః 'శత్సుకృతదుష్కృతే విధుసుత ఏనగ్ం హవాపనతపతికి  
మహం సాధు నాకరవం కిమహం పాపమకరవ' మిత్యాద్యా. ౯౯. తత్తస్మాద్యద్యపి  
కామశాస్త్రపరిశీలనం హేసౌమ్యసేనైవ కరణేన వపుషా కృతమపి న చ దోషకృత్  
తథా ఽపి శిష్టసరణీపరిపాలనార్థమన్యశరీరం ప్రాప్య యత్నం కరోమి. ౧౦౦. ఇత్యేవం  
భవభయభంజనకరీః సత్కథాః కథయన్ కథనీయం యశో యస్య సచరణచారిజనై  
రతిదుష్ప్రిపమద్రిశృంగం ప్రాప్యాథ గిరిశృంగప్రాప్త్యనంతరం న శ్రీశంకరో భూ  
యో ఽప్యవాచ. ౧౦౧. యదువాచ, తదుదాహరతిః—గుహాయాః పురతః సమం  
తలం యస్యాస్నా. విఫులా శిలా విభాతి తథా తస్యా గుహాయాః పరిసరే ప్రాంతభూజా  
స్వచ్ఛజలా పునశ్చ ఫలానాం భారేణ న మైర్వృత్తై రమ్యం తటం యస్యాస్నా సరసీ  
విభాతి హే విశేయా అనుపశ్యత. ౧౦౨. తథా చ యావత్కామకలాజ్ఞానాయోచితం

మనవద్యగుణాః, అహమాస్థిత స్తదుచితం కరణం కలయామి యావ  
 దసమేషుకలామ్. ౧౦౩. ఇతి శిష్యవర్గమనుశాస్య యమిప్రవరో  
 విస్మృక్తకరణోఽధిగుహామ్, మహిపస్య వర్ష గురుయోగబలో ౭విశదాతి  
 వాహికశరీరయుతః. ౧౦౪. అంగుష్ఠమారభ్యసమీరణం నయన్ కరం  
 ధ్రమార్గాద్బహిరేత్య యోగవిత్, కరంధ్రమార్గేణ శనైః ప్రవిష్ట  
 వాన్ మృతస్య యావచ్ఛరణాగ్ర మేకధీః. ౧౦౫. గాత్రం గతాసో  
 ర్వసుథాధిపస్య శనైస్సమాస్పందత హృత్ప్రదేశే, తథోదమీల  
 న్నయనం క్రమేణ తథోదతిష్ఠత్స యథాపునైవ. ౧౦౬. ఆదౌ తదంగ  
 ముదయన్తుఖకాంతి పశ్చాన్నాసాంతనిర్వదనిలం శనకైః పరస్తాత్,  
 ఉన్నీలదంఘ్రిచలనం తదనూద్య దక్షి వ్యాకోచముత్థితముపాత్త  
 బలం క్రమేణ. ౧౦౭. తం ప్రాప్తజీవముపలభ్య పతిం ప్రభూతహర్ష  
 స్వినాగ ప్రముదితాననపంకజాస్తాః, నారోవ్య విరేజారయణోదయసంప్ర

శరీర మాస్థితో ౭హం విషమేషుకలామనుభవామి తావదస్యాం శిలాయాం వసద్ధి  
 క్లేఽనవద్యగుణా ఇదం చ మద్యపురక్రమాదం యథా స్యాత్తథా పరిపాల్యతా  
 మిత్యర్థః. ౧౦౩. ఇత్యేవం శిష్యవర్గమనుశాస్య గుహాయాం త్యక్తదేహో గురుయోగ  
 బల ఆతివాహికేన జ్ఞానేంద్రియకర్షేంద్రియప్రాణమనోబుద్ధిరూపేణ లింగశరీరేణ  
 యుతో యమినాం ప్రవరః శ్రీశంకరోఽమరకాభిధస్య క్షీలిపస్య కాయమవిశత్.  
 ౧౦౪. కథం విస్మృష్టదేహస్త చ్ఛరీరం ప్రవిష్టవాన్? ఇత్యపేక్షాయాం తత్ప్రకారం దర్శ  
 యతి, స్వశరీరస్యాంగుష్ఠమారభ్య దశమదాన్వరపర్యంతం ప్రాణవాయుం నయన్ సక్  
 శిరోరంధ్రమార్గాద్బహిరాగత్య మృతస్య రాజదేహస్య చరణాగ్రపర్యంతం కరంధ్రమా  
 ర్గేణ శనైః ప్రవిష్టవాన్ ఏవం సత్యప్యేకబుద్ధిరేవ. ఉ. ౧౦౫. తతః కింపుత్తమిత్య  
 పేక్షాయామాహః—మృతకస్య భూమిపతేర్గాత్రం హృత్ప్రదేశే శనైస్సమాస్పందత  
 సమ్యక్ ప్రచలితం తథా హస్తాదిచలనక్రమేణ నయనముదమీలత్ తథా స రాజా  
 యథాభూర్వమేవోదతిష్ఠత్. ౧౦౬. క్రమేణేత్యుక్తం తత్ర కేన క్రమేణేత్యా  
 కాంక్షాయాం క్రమం నిరూపయతి. ఆదౌ తస్యాంగం గాత్రముదయంతీ ముఖకాంతి  
 ర్యస్థిక్ తథాభూతం పశ్చాన్నాసాంతర్నిర్గచ్ఛన్నాప్రిణవాయు ర్యస్థిక్ శనకైః పశ్చా  
 దన్నీలచ్ఛరణయోశ్చలనం యస్థిక్ తతః పశ్చాదుద్యన్నేత్రయోర్వ్యాకోచః.  
 సంకోచవినిర్తోకో యస్థిన్నిత్యేవం క్రమేణోపాత్తబలం సదుత్థితం. వ. ౧౦౭. తం  
 ప్రాప్తజీవం పతిముపలభ్య ప్రభూతో హర్షయంత కృష్ణో యాసాం ప్రముదితాని

పుల్లపద్మాస్ససారసరవా ఇవ వారిజన్యః. ౧౦౮. హర్షం తాసాముదిత  
మతులం వీక్ష్య వామేక్షణానామా త్తప్రాణం నృపమపి మహామాత్య  
ముఖ్యాగి ప్రహృష్టాః, దద్దుశ్శంఖాన్పణవపటహాన్ దుందుభీంశ్చాభి  
జఘ్నుస్తేషాం ఘోషాస్సపది బధిరీచక్రిరే ద్యాం భువం చ. ౧౦౯.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్సార్వజ్ఞోపాయగోచరః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭యం నవమో ౭భవత్.

ముఖకమలాని యాసాం తా నాఙ్గో విరేణిః. తత్ర దృష్టాంతః. అరుణోదయేన సంప్ర  
భృల్లాని కమలాని యాసు తాః సారసానాం శద్దేన సహితాః పుష్కరిణ్య ఇవ. ౧౦౮.  
తాసాం వామేక్షణానాముదితం హర్షం వీక్ష్య నృపతిమపి ఆత్తప్రాణం వీక్ష్య  
మహామాత్యప్రముఖ్యాః ప్రహృష్టాస్సంతః శంఖాన్ పూరితవంతః పణవాదీన్వాద్య  
విశేషాంశ్చాభిజఘ్నుస్తేషాం శంఖాదీనాం శబ్దాః ద్యాం భూమిం చ బధిరీచక్రిరే.  
మందాక్రాంతాపృతమ్. ౧౦౯.

ఇతి శ్రీమత్పురమహాస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

న వ మ స్ప ర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

దశమస్కంధ ప్రారంభః.



అథ పురోహితమంత్రిపురస్సరైర్నరపతిః కృతశాంతికర్తృభిః, విహితమాంగళికస్స యథోచితం నగరమాస్థిత భద్రగజో యయా. ౧. సమధిగమ్య పురం పరిసాంత్వితప్రియజనస్సచివైస్సహ సంమత్రైః, భువమపాలయదాదృతశాసనో నృపతిభిర్దివమింద్ర ఇవాధిరాట్. ౨. ఇతి నృపత్వమువేత్య వసుంధరా భవతి సంయమిభూభృతి మంత్రిణః, తమధికృత్య పరం కృతసంశయా ఇతి జజల్కురనల్పధియో మిథః. ౩. మృతిమువేత్య యథాపునరుత్థితః ప్రకృతిభాగ్యవశేన తథా త్వయమ్, నరపతిః ప్రతిభాతి న పూర్వవత్సముదితాఖలదివ్యగుణోదయః. ౪. వసు దదాతి యయాతివదర్థినే వదతి గీష్పతివద్ధిరమర్థవిత్, జయతి ఫాల్గునవ

ఏవం సార్వజ్ఞోపాయం సప్రపంచం నిరూప్య కామకలాతత్త్వం సపరికరం ప్రపంచయితుమారభతే. అథానంతరం కృతశాంతికర్తృభిః పురోహితాదిభిర్పూజితం విహితమాంగళికః ఆస్థితో మంగలగజో యేన స నరపతిః నగరం యయా. ద్రుత విలంబితం. ౧. పురం సమధిగమ్య పరిసాంత్వితః ప్రియజనో యేన నృపతిభిరాదృతం శాసనం యస్య స ఆధిరాట్ సమ్మతైస్సచివైస్సహ దివమింద్ర ఇవ భువమపాల యత్. ౨. ఇత్యేవం నృపత్వం ప్రాప్య యతిరాజే శ్రీశంకరే భూమిమవతి సతి తం పర మధికృత్య తస్మిన్నరస్మిన్ననల్పబుద్ధయో మంత్రిణః కృతసంశయాస్సంకః పరస్పర మూఛుః. ౩. జల్పనమేవోదాహరతి.—మృతిమువేత్య ప్రజాభాగ్యవశేన యథా పునరుత్థితస్తదైవ ప్రకృతిభాగ్యవశేనైవాయం న పూర్వవత్సృతిభాతి కింతు సము దితానామఖిలానాం దివ్యగుణానాముదయో యస్మిన్స్తథాభూతః ప్రతిభాతీత్యర్థః. ౪. గుణానేవోపవర్ణయతి. అర్థినే యయాతివద్ధనం దదాతి తథా ౭యమర్థవిత్

త్ప్రీతిపార్థివాన్మకలమవ్యవగచ్ఛతి శర్వవత్. ౫. అనుసవనవిసృత్వరై  
 రపూర్వై ర్వితరణపారుషశౌర్యధైర్యపూర్వైః, అనితరసులభైర్గుణై  
 ర్విభాతి ఊతిపతిరేష పరః పుమానివాఽఽద్యః. ౬ ఆనృతుషు తరవ  
 సుపుష్పితాగ్రా బహుతరదుగ్ధదుఘాశ్చ గోమహిష్యః, ఊతిరభిమత  
 వృష్టిరాఢ్యసస్యా స్వవిహితధర్మరతాః ప్రజాశ్చ సర్వాః. ౭. కాల స్తిష్య  
 స్సర్వదోషాకరోఽపి త్రేతామత్యేత్యద్య రాజ్ఞః ప్రభావాత్, తస్మాద  
 స్తద్రాజవర్ష ప్రవిశ్యే. ప్రావైశ్వర్యశ్శాస్తి కశ్చిద్ధరిత్రీమ్. ౮. తదయం  
 గుణవాదిధిర్యథా ప్రతిపద్యేత స పూర్వకం వపుః, కరవామ తథేతి  
 నిశ్చయం కృతవంతస్సచివాః పరస్పరమ్. ౯. అథ తే భువి యస్య  
 కస్యచి ద్విగతాసో ర్వపుంస్తి దేహినః, అవిచార్య తదాశు దహ్యా  
 తామితి భృత్యాన్ రహసి న్యయోజయన్. ౧౦. అథ రాజ్యధురం  
 ధరాధిపః పరమాక్షేషు నివేశ్య మంత్రిషు, బుభుజే విషయాన్విలాసినీ  
 సచివోఽన్యఊతిపాలదుర్లభాన్. ౧౧. స్ఫటికఫలకే బ్యోత్సన్నశుభ్రే  
 మనోజ్ఞశిరోగృహే వరయువతిభిర్ద్రివ్యన్నతైర్దురోదరకేళిషు, అధర

వాచస్పతివద్ధిరం పదతి ప్రతిరాజ్ఞో ఽర్జునపజ్జయతి సర్వమపి మహాదేవజ్ఞానాతి.  
 ౫. అనుసవనం సర్వదా విసరణశీలైరపూర్వైః దాతృత్వాదిభిర్నాన్యస్త్విన్ సులభై  
 ర్గుణై రేష భూమిపతిరాద్యః పరః పుమాన్ పరమాక్షేష విభాతి - పుష్పితాగ్రావృత్తం.  
 ౬. కించ వృక్షా ఆనృతుషు సుపుష్పితాగ్రాః గోమహిష్యశ్చ బహుతరదుగ్ధదుఘాః ఊతి  
 శ్చాభిమతా వృష్టిర్యస్యాం సా ఆఢ్యసస్యా ప్రజాశ్చ సర్వాః స్వవిహితధర్మరతాః. ౭.  
 కింబహునా ఆద్య రాజ్ఞః ప్రభావాత్సర్వదోషాకరో ఽపి కలికాలస్త్రేతామతిక్రామతి  
 తత ఉత్కృష్టే భవతి తస్మాత్ప్రావైశ్వర్యః కశ్చిద్వర్షద్రాజ్యశ్శరీరం ప్రవిశ్య పృథివీం  
 శాస్తిశాలి. ౮. తత్తస్మాదయం గుణసముద్రో యథా పూర్వం శరీరం స ప్రాక్షుయా  
 త్తథా కరవామేత్యేవం సచివాః పరస్పరం నిశ్చయం కృతవంతః-యోగినీ. ౯. అథైవం  
 నిశ్చయకరణానంతరం యస్య కస్యచిన్నృతకస్య దేహినః శరీరం భూమావస్తి తదవిచా  
 ర్యాఽఽశు దహ్యాతామిత్యేవ భృత్యానేకాంలే న్యయోజయన్. ౧౦. ఏవం మంత్రి  
 ణాం జల్పనాది నిరూప్య రాజ్యశ్చురితం వర్ణయితుముపక్రమలే - అథ రాజదేహాప్రవే  
 శాద్యనంతరం భూమిపః పరమాక్షేషు మంత్రిషు రాజ్యభారం నివేశ్య విలాసినీసహాయో  
 ఽన్యభూమిపాలానాం దుర్లభాన్ విషయాన్ బుభుజే. ౧౧. బ్యోత్సన్నవచ్ఛుభ్రే  
 స్ఫటికఫలకే మనోజ్ఞాని శిరోగృహాణి ఉపబర్హాణాని యస్త్విన్ తస్త్విన్ దురోదరకే

దశనం బాహ్వవాహం మహోత్పలతాడనం రతివినిమయం రాజా ౨  
 కాక్షీత్ గ్లహం విజయే మిథః. ౧౨. అధరజసుధాశ్లేషా ద్రుచ్యం సు  
 గంధి ముఖానిలవ్యతికరవశాత్కామం కాంతాకరాత్తమతిప్రియమ్,  
 మధు మదకరం పాయంపాయం ప్రియాస్సమపాయయత్కనకచషకై  
 రిందుచ్ఛాయాపరిష్కృతమాదరాత్. ౧౩. మధు మదకలం మంద  
 స్విన్నం మనోహరభాషణం నిభృతపుశకం సీత్కారాధ్యం సరోరుహ  
 సౌరభమ్, దరముకుళితాక్షీషల్లజ్జం విసృత్వరమన్తథం ప్రచరదలకం  
 కాంతావక్త్రం నిపీయ కృతీ నృపః. ౧౪. వివృతజఘనం సందప్టోష్ఠ  
 ప్రణున్నపయోధరం ప్రసృతభణితం ప్రాప్తోత్సాహం రణన్తణిమేఖ  
 లమ్, నిభృతకరణం నృత్యద్ధాత్రం గతేతరభావనం ప్రసృమరసుఖం  
 ప్రాదుర్భూతం కిమప్యపదం గిరామ్. ౧౫. మనసిజకలాతత్వాభిజ్ఞో

శిషు ద్యూతకారక్రీడాసు ఆక్షైర్ద్వివ్యక్ సక రాజా మిథో జయే అధరదశనం బాహ్వ  
 వాహం భుజేనోద్వహనం మహోత్పలేన తాడనం రతివిపర్యయం గ్లహంపణమకాక్షీత్-  
 హరిణీవృత్తం 'రసయుగహయైః సౌమ్రాస్తా గోయదాహరిణీతదే'తి లక్షణాత్. ౧౨.  
 అధరాజ్ఞాతాయాః సుధాయాః శ్లేషాద్రుచ్యం ముఖపాయోర్వ్యతికరవశాత్సంపర్కవశా  
 త్సుగంధి కాంతానాం కరేభ్యః ప్రాప్తమతవివాలి ప్రియం మదకరమిందుచ్ఛాయయా  
 చంద్రప్రతిబింబేన పరిష్కృతం మధు మద్యం కామం యథేష్టమాదరాత్సువర్ణపాత్రైః  
 పీత్వాపీత్వా ప్రియాః సమపాయయత్. ౧౩. మధుమదేన కలమవ్యక్తాక్షరం మందస్విన్న  
 మీషలేన్వదయుక్తం మనోహరం భాషణం యస్మిన్ నిభృతరోమాంచం సీత్కారా  
 ధ్యం కమలస్య సౌరభవత్సౌరభం యస్య విసృత్వరః ప్రసరణశీలా మన్తథో యత్ర  
 విచంవిధం కాంతాముఖం నిపీయనృపః కృతకృత్యో ౨భూత్. ౧౪. వివృతే ఆవరణ  
 రహితే జఘనే యస్మిన్ సందప్టోఽధరోష్ఠో యస్మిన్ ప్రణున్న ప్రకరేణ పీడితో  
 న్తనా యస్మిన్ ప్రసృతం మణితం రతికూజితం యస్మిన్ ప్రాప్త ఉత్సాహో యస్మిన్  
 రణంతీ మణిమేఖలా యస్మిన్ నిభృతమాపాదితం కరణం క్రియాభేదః సంవేశనం వా  
 యస్మిన్. ౧౫. 'కరణం హేతు కర్తృణోః, క్రియాభేదేంద్రియక్షేత్ర కాయసంవేశనేషు  
 చేతి మేదిసి. నృత్యంతి గాత్రాణి యస్మిన్ గతా ఇతరస్య భావనా యస్తాత్తథాభూతం  
 వాచామగమ్యం కిమప్యతిశయతం సుఖం ప్రాదుర్భూతమిత్యర్థః. ౧౫. తత్రాపి లక్ష్య  
 నందమేవాన్వభూదిత్యాహ-మనసిజేతి. 'శ్రద్ధా ప్రీతీరతి క్షైవ ధృతిః కీర్తి ర్మనోధవా.

మనోజ్ఞవిచేష్టిత స్సకలవిషయవ్యాప్తత్వాత్ సుదా ౭నుసృతో త్తమః, కృతకుచగురూపాస్యాత్వంతం సునిర్వృతమానసో నిధువనపరబ్రహ్మ నందం నిరర్థమన్వభూత్. ౧౬. పు రేవ భోగాః బుభుజే మహీభృ త్సభోగినీభి సుహితో ౭ప్యరంస్త, కందర్పశాస్త్రానుగతః ప్రవీణై ర్వా త్స్యాయనే తచ్చ నిరైక్షతాద్ధా. ౧౭. వాత్స్యాయనప్రోదితసూత్ర జాతం తదీయభాష్యం చ నిరీక్ష్య సమ్యక్, స్వయం వ్యధత్తాభినవార్థ గర్భం నిబంధమేకం నృపవేషధారి. ౧౮. పారాశర్యవనిభృతి ప్రవిశ్య రాజ్ఞో వర్షవం విహరతి తద్విలాసినీభిః, దృష్ట్వా తత్సమయమతీత

విమలా మోదినీ ఘోరా మదనోత్పాదినీ యదా, మోహినీ దీపనీ చైవ జ్ఞేయా వశకరీ తథా, రంజనీ చైవ మదనాకలాః స్త్ర్యంగేషు సర్వశః, దక్షిణాంగం సమాశ్రిత్య ఆశిర శ్చరణావధి, పాదే గుల్ఫే తథోరా చ భగే నాథా కుచే హృది, కక్షే కంఠే తథాష్టే చ గండే నేత్రే శ్రుతావపి, లలాటే చ శిరోదేశే వసేత్కామస్తిథిక్రమత్, దక్షి పుంస స్త్రియా వామే శుక్లే కృష్ణే విపర్యయ' ఇత్యుక్తప్రకారేణ మనసిజన్య కామస్య కలా స్వభిజ్ఞో మనోజ్ఞం విచేష్టితం యస్య సకలవిషయేషు వ్యాపారయుక్తానీంద్రియాణి యస్య సదా ౭నుసృతాః ప్రమదో త్తమా యేన కృతా యా కుచలక్షణగురూపాసనా తయా ౭త్యంతం సునిర్వృతమంతఃకరణం యస్య స నిరర్థకం నిరాబాధం నిధువనం మైథునం. ని. 'మైథునం నిధువనం రత' మిత్యమరః. త త్ర వరో యః బ్రహ్మానందస్త మనుభూతవాక్-హరిణి. ౧౬. స మహీభృత్పురేవ భోగినీభిః ప్రమదాభిస్సహితో భోగాః బుభుజే వాత్స్యాయనే ప్రవీణైః సహితశ్చ కామశాస్త్రానుగతో ౭రంస్త తచ్చ కందర్పశాస్త్రం స్వయం సాక్షాద్బ్రష్టవాక్ - ఉ. ౧౭. తద్దృష్ట్వా నిబంధ మేకం చకారేత్యాహ-వాత్స్యాయనేన ప్రోదితం త్రివర్ణప్రతిపత్తిః విద్యాసముద్యేకః నాగరికం వృత్తం నాయకసహాయదూతికర్తృవిమర్యః ప్రమాణకాలభాషేభ్యో రత్య వస్థాపనం ప్రీతివిశేషః ఆలింగనవిచారాః చుంబనవికల్పాః నఖరదశనశాతయః దశన ష్చేద్యవిభయః దేశ్యా ఉపచారాస్సంవేశనప్రకారాః చిత్రరతాని ప్రహరణనియో గాః తదుక్తాశ్చ సీతాస్కరోపక్రమాః పురుషాయికం పురుషోపసృత్యాని ఔపరివృత్తం రతారంభాపసానికం రతవిశేష, ప్రణయకలహ ఇత్యాదినమాసవ్యాసాత్కృతం సూత్ర జాతం తదీయం భాష్యం చ సమ్యక్ నిరీక్ష్యాభినవార్థగర్భమేకం నిబంధమమర కాఖ్యనృపవేషధారి వ్యధత్తేత్యర్థః. ౧౮. ఏవం రాజదేహప్రవేశానంతరం కృతం తదీయం చరితం నిరూప్య తచ్ఛిష్యచరితం పర్ణయతుముపక్రమలే-పరాశరేణ ప్రోక్తం

మస్య శిష్యా రక్షంతో వపురితరేతరం జజల్పుః. ౧౯. ఆచార్యై రవధిరకారి మాసమాత్రం సోఽతీతః పునరపి పంచమాశ్చ ఘస్రాః, అద్యాపి స్వకరణమేత్య న స్సనాథా న్కర్తుం తన్నససి న జాయతే ౨నుకంపా. ౨౦. కిం కుర్తః క్వ సు మృగయామహే క్వ యామః కో జానన్నిహ వసతీతి నోఽభిదధ్యాత్, విజ్ఞాతుం కథమిమ మిశ్శహే విచింత్యాప్యాసింధుక్షీతితలమన్యగాత్రగూఢమ్. ౨౧. గురుణా కరుణానిధినా హ్యధునా యది సంనిహితా విహితాస్త్యజితాః, జగతి క్వ గతిర్భజతాం త్యజతాం స్వపదం విపదంతకరం తదిదమ్. ౨౨. నిశ్చేషేంద్రియజాడ్యహృన్నవనవాహ్లాదం ముహుస్తస్వతీ నిత్యాశ్లిష్ట రజోయతీశ చరణాంభోజాశ్రయా శ్రేయసీ, నిష్ప్రీత్యాహవిజృంభ మాణవృజినస్యోద్వాసనావాసనా నిస్సీమా హృదయేన కల్పితపరీరంభా

భిక్షుసూత్రమధీత ఇతి పారాశరీయతి. ని. 'పారాశర్యపిమస్కరీ' త్యమరః. లేషా మవనిభృతి రాజ్ఞి శ్రీశంకరే రాజ్ఞశ్శరీరం ప్రవిశ్యైవం తద్విలాసివీభిరిహరతి సతి కస్యాగమనకాలం తత్సంకేతం మాసమాత్రం వా వ్యతిక్రాంతం దృష్ట్వా ఆస్య శిష్యా క్శరీరం రక్షంతః, వరస్వరం జజల్పుః - ప్రహర్షణీ. ౧౯. తజ్జల్పనముదాహరతి. ఆచార్యైర్మాసమాత్రమవధిః కృతస్సోఽతీతః పునరపి పంచమాశ్చా దినాని వ్యతీతాని ఆద్యాపి స్వకరీరం ప్రవిశ్యాన్తాన్సనాథాన్ కర్తుం తస్య మనసి కరుణా న జాయతే. ౨౦. కస్తాత్మిం కుర్తః క్వ గచ్ఛామః న తు క్వచిద్గత్వా కశ్చన ప్రప్త్య ఇత్యాశంక్యాహు ర్వానన్ సన్ ఇహ వసతీతి నః ఆస్తభ్యం కః ఆభిదధ్యాత్? నను సముద్ర సర్వంతం క్షీతితలమస్విప్య స్వయమేవ విజ్ఞేయ ఇతి తత్రాహుః ఆసింధు భూమితలం విచింత్యాన్విష్యాసి ఇమం గురుం విజ్ఞాతుం కిం సమర్థా భవామో? యతోఽన్య రీరే గూఢం. ౨౧. తథా కరుణానిధిర్గురురపి యది నన్నిధిం న విధాన్యతి తర్హ్యి హ్లాకం క్వాపి గతిర్నాస్తీత్యాశయేనాహుః. కరుణానిధినా గురుణాఽపి యది త్యక్తా వయమధునా సన్నిహితా న విహితాస్త్య్రి విపదంతకరం తత్స్వపదం భజతాం పునశ్చేదం సర్వం త్యజతాం జగతి క్వ గతిర్న క్వాపీత్యర్థః. తోటకం ఇహ తోటకమంబుధిస్యై ప్రధితం. ౨౨. నస్వేవం భూతగురువిరహపతాం భవతాం ధం జీవన? మితి తత్రాహుః - సర్వేంద్రియజాడ్యహృద్వ్యో నవినో నవినాహ్లాదస్తం ముహుర్వితస్వతీ పునశ్చ నిత్యకశ్లిష్టమస్పృష్టం రజో యాభ్యాం లే రజోగుణ లక్షణపాంసు వినిర్దుక్తయతీశస్య చరణకమలే ఆశ్రయో యస్య ఆకవీవ శ్రేయసి ఆతి

చిరం భావ్యతే. ౨౩. ఫలితైరివ సత్వపాదపైః పరిణామైరివ యోగ సంపదామ్, సమయైరివ వైదికశ్రియాం సశరీరైరివ తత్వనిర్ణయైః. ౨౪. సధనైర్నిజలాభవైభవాత్సకుటుంబై రుపశాంతికాంతయా, అతదస్య తయాఖలాత్తకైరనుగృహ్యాయ కదాను ధామభిః?. ౨౫. అవినయం వినయస్ససతాం సతామతిరయం తిరయస్సవపావకమ్, జయతి యో యతియోగభృతాం వరో జగతి మే గతిమేష విధాస్యతి. ౨౬. విగతమోహతమోహతి మాప్యయం విధుతమాయతమా యతయో ౨భవన్, అమృతదస్య తదస్య దృశస్సృతావసతరేమ తరేమ శుగర్ల వమ్. ౨౭. శుభాశుభవిభాజకస్సురణదృష్టిముష్టింధయః క్షపాంధమత పాంధమక్కుఢకదంభకుక్షీంభరిః, కదా భవసి మే పునఃపునరనాద్య

శ్రేష్ఠా పునశ్చ నిష్పృత్యూహం నిర్విఘ్నం యథా స్యాత్తథా విజృంభమాణస్య వృజీ ససోద్వాససావినాశికా నిరవధిరూపా వాసనా సా హృదయేన కల్పితాలింగనా చిరం భావ్యతే. తథా చ గురుచరణవాసనాభావన మేవ జీవనసాధనమితి భావః. కా. ౨౩. తత్ర కేచిదాత్మక్యమావిఘ్నర్వంత ఆహుః. సత్వపాదవైర్వ్యవసాయయాపవృతైః ఫలితైరివ యోగసంపదాం పరిణామైరివ వైదికశ్రియాం సమయైర్హస్యైరివ. ని. 'సమయశ్శవణే భాస సంపదో' రితి విశ్వప్రకాశః. తత్త్వనిర్ణయైశ్శరీరవచ్ఛిరివ నిజ లాభవైభవాత్సధనైరివ ఉపశాంతిలక్షణయా కాంతయా కళత్రసహితైరివ తేభ్యో ౨న్యన్యాభావతయా సకలాత్తకైస్తేజోభిః కదా న్వనుగృహ్యాయానుగృహీతో భవిష్యా మితి ద్వయోరర్థః. వియోగినీ. ౨౪ - ౨౫. తత్ర కశ్చిదతీవ దుఃఖత ఆచార్య ఏవ మమ గతిం విధాస్యతీత్యాహ—అసతామవినయం వినయన్ దూరీకుర్వన్నతామలివేగ వంతం సంసారాగ్నిం తిరయన్ ఆవగతం కరిష్యన్ యో యతియోగభృతాం వరో జగతి జయతి ఏవ మమ గతిం విధాస్యతి-దు. ౨౬. కేచిత్తు తద్దర్శనేనైవ శోకసాగరస్య తరణం మత్వా ఆహుః. యం విగతా మోహాలక్షణతమసాం సంహతిర్మస్మాన్నిరావ రణతత్వజ్ఞానవంతం ప్రాప్య యతయో విధుతమాయతమా అతిశయేన విధుతా కంపితా మాయా యై స్తథాభూతా అభవన్, తస్యాస్యామృతప్రదస్య చక్షుషో మాగ్నే యదా ౨వతరేమ, తదా శోకసముద్రం తరేమ. ౨౭. సకలాసర్థనివర్తకమద్వయానందప్రావ కం తదీయమువదేశం స్మరన్ కశ్చిదాహ-పునఃపునర్నే ౨నాద్య విద్యోతమో విమృ ద్య గతితద్వైత మద్వయం పదముదంచయ స్పృకాశయ స్పృణ్యాపుణ్యవిభాజకస్సు రణదృష్టేరుష్టింధయస్సారాకర్షకః రాత్ర్యం ధకారాత్తకేఘ మలేఘ పాంథానాం

విద్యాతమః ప్రమృష్య గలితద్వయం పదముదంచయన్నద్వయమ్ ?  
 ౨౮. మర్త్యానాం నిజపాదపంకజజుషామాచార్యవాచా యయా రుం  
 థానో మతికల్పపం త్వమిహ కిం కుర్వాణనిర్వాణయా, ద్రాజ్ఞాయా  
 స్యసి చేత్సుకీకృతపరిహాసస్య దాసస్య తే దుఃఖాంతో న భవేదిత్య  
 స పునర్జానీహి మిసీహి మా. ౨౯. ఇతి ఖేదముపేయషి మిత్రజనే  
 ప్రతిపన్నయతిక్షితిభృన్తహిమా, శుచ మర్థవతా శమయ న్వచసా  
 నిజగాద సరోరుహపాద ఇదమ్. ౩౦. పర్యాప్తం సః క్షైబ్యముపే  
 త్యాత్ర సఖాయః కృతోత్సాహం భూమిమశేషా మపిథానాత్,  
 అన్వేష్యామో భూవివరాణ్యప్యథ చ ద్వాం యద్వద్దేవం దేవమను  
 ష్యాదిషు గూఢమ్. ౩౧. అనిర్విణ్ణచేతాస్సమాస్థాయ యత్నం సుదు  
 ష్పాప మప్యర్థ మాప్నోత్యవశ్యమ్, ముహుర్విష్ణుజాలై స్సురా  
 హస్యమానా స్సుధామప్యవాపు ర్వ్యానిర్విణ్ణచిత్తాః. ౩౨. యదప్యస్య

మఖ్యే యే దుష్కణకాక్షేపాం దంభస్య కుటీంభరిర్భుక్షకః కదా భవసి? - పృథ్వీ.  
 ౨౮. కశ్చిత్సతివిహ్వలస్సన్నవశ్యం దర్శనం దేహిత్యాశయేనాహః— హే ఆచా  
 ర్యేహ జీవద్దకాయామేవ కుంకుర్వాణం కింకరతాం ప్రాప్తం నిర్వాణం యస్యా  
 స్తయా యయా వాచా నిజపాదపద్మజుషాం మర్త్యానాం బుద్ధికల్పపం సమూలం రుం  
 థానస్తస్యం శీఘ్రం నాయాస్యసి చేత్కర్త్వి సుబుద్ధిభిః కృతః పుహాసో యస్య తస్య  
 తే దాసస్య మే దుఃఖాంతో న భవేదితి హేస్తుత్య, స పునర్త్వం జానీహి మాం  
 మా మిసీహి న ఘాతయ-కా. ౨౯. ఇత్యేవం మిత్రజనే ఖేదముపేయషి సతి పరి  
 జ్ఞాతో యలిరాజస్య స్వగురోర్తహిమా యేన స పద్మపాదో ఽర్థవతా వచనేన  
 శోకం శఙ్గియన్నిదం వక్ష్యమాణమువాచ - తో. ౩౦. యదువాచ తదాహ - నో  
 ఽస్మాకం క్షైబ్యం పర్యాప్తమతో హే సఖాయ ఉపేత్య మిలిత్వా ఉత్సాహం  
 కృత్వా సర్వాం భూమిమపిథానాత్ తిరోథానాదన్వేష్యామో ఽథానంతరం  
 భూవివరాణి పాతాలాని తదనంతరం దివం దేవమనుష్యైరగాదిగూఢం మహాదేవ  
 మివ - 'పేదైరంధ్రైర్జాయసగా మత్తమయూరమ్'. ౩౧. ఏవముక్షే ఽసి దుస్సాధ  
 మాణాచ్యోత్సాహమకుర్వత ఆలక్ష్యహ - అనిర్విణ్ణం నిర్వేదరహితం చిత్తం యస్య స  
 యత్నం సమ్యగాస్థాయ సుదుష్పాపమప్యర్థమవశ్యం ప్రాప్నోతి. హి యస్మాస్తుహు  
 ర్విష్ణుజాలైర్వ్యమానా ఆపి సురా అనిర్విణ్ణచిత్తా అతిదర్ల భామపి సుథాం ప్రాప్యః.  
 హి యస్మాదనిర్విణ్ణచిత్తా అత ఏవంభూతా ఆపి దేవాస్సుధామప్యవాపురితి వా -  
 'భుజంగ ప్రయాతం భవేద్యైశ్చతుర్భిః'. ౩౨. యద్యప్యస్యగాత్రప్రతిచ్ఛన్నరూప

గాత్రప్రతిచ్ఛన్న యాపో దురన్వేషణస్యాద్దురున్నస్తథా ౨పి, స్వ  
భానూదరస్థశ్శశీవ ప్రకాశై స్తదీయైర్దుణై రేవ వేత్తుం స శక్యః. ౩౩.  
ఇతుచాపాగమాపేక్షయా నిర్గతో వర్ష తస్యోచితం కృష్ణవర్షద్యుతిః,  
విభ్రమాణాం పదం సుభ్రువాం భూపతేః ప్రాప్తు మర్షత్కామాగ్రణీ  
స్సంయమీ. ౩౪. నిత్యతృప్తాగ్రయాయ్యాశ్రితే నిర్వృతాః ప్రాణినో  
రోగశోకాదినా నేక్షితాః, దస్యుపీక్షోఽగ్నితాస్స్వస్వధర్మే రతాః కాల  
వర్షీ స్వరాణ్యేదినీ కామసూః. ౩౫. తదిహాలస్యమపాస్య విచేతుం  
నిరవధిసంస్కృతిజలధే న్సేతుమ్, దేశికవరపదకమలం యామో న వృథా  
౨నేహసమత్ర నయామః. ౩౬. ఇతి జలరుహపదవచనం సర్వే మనసి  
నిధాయ నిరాకృతగర్వే, కాంశ్చిత్తత్ర నివేశ్య శరీరం రక్షితుమన్యే  
నిరగురుదారమ్. ౩౭. తే చిన్వంతశ్చైలాచ్చైలం విషయాద్విష  
యం భవమనువేలమ్, ప్రాశుర్ధిక్కృత విబుధనివేశా స్సీతా నమర

త్యాన్నో౨స్తాకం గురుర్దురన్వేషణస్యాత్కథాపి యథా రాహూదరస్థో ౨పి చంద్రః  
స్వీయైః ప్రకాశై ర్విజ్ఞాతుం శక్యస్తన్వత్తదీయైర్దుణై రేవ స గురుర్వేత్తుం శక్యః. ౩౩.  
నమ తథా ౨పి క్వ గతో యత్రాన్వేష్య ఇతి చేత్తత్రాహ-కృష్ణవర్షనో వహ్నేద్ద్యుతి  
రివ ద్యుతిర్యస్య సః ఇతుభవననః కామన్యాగమాపేక్షయా యతిశరీరాన్నిర్గతః సుభ్రు  
వాం విభ్రమాణాం పదం కామకాప్రస్యోచితం రాజ్ఞః శరీరం ప్రాప్తుమర్హతి. కామా  
గమాపేక్షయైవ గతో న తు తజ్జన్యసుభేచ్ఛయేతి బోధయితుమాహ-కామవినిర్ముక్తానా  
మగ్రణీః. రైశ్చతుర్భువృతా స్రగ్విణీ నమృతా. ౩౪. నన్వేషమపి రాజ్ఞాం బహుత్వా  
త్కథమస్య దేశస్య రాజ్ఞశ్శరీరే ప్రవిష్ట ఇతి విక్షేయం? ఇతి చేత్తత్రాహ-నిత్యతృప్తా  
గ్రామినా ౨న్వద్దురుగా ౨౨శ్రితే దేశే ప్రాణిన ఆనందితాః, యతో రోగశోకా  
దినా నాపేక్షితా యతశోచ్ఛరీపీడావినిర్ముక్తా స్వస్వధర్మే రతాశ్చ స్యః, స్వరాడింద్రః  
కాలవర్షీ స్యాత్, భూమిశ్చ కామసూః స్యాత్. ౩౫. తత్తస్మాదస్మిన్నాగ్రే ఆలస్యం  
విహయానాద్యనస్తసంసారసముద్రస్య సేతుం దేశికవరచరణారవిందం విచేతుం గచ్ఛా  
మో ౨న్సిక్ దేశే వృథాకాలం న నయామః. 'మాత్రాసమకం నవమో ల్లంకం'. ౩౬.  
ఇత్యేవం పద్దపాదస్య వచనం నిరాకృతగర్వే మనసి సర్వే నిధాయ కాంశ్చిదుదారం  
గురుశరీరం రక్షితుం తస్మిన్స్థానే నివేశ్యాన్యే నిర్గతాః. ౩౭. తే పర్వతాత్పర్వతం  
దేశాద్దేశం భూమిమనిశం చిన్వంతో ధిక్కృతా దేవానాం నివేశా యై స్తాక్ స్సీతాన

కన్యవతేర్దేశాః. 3౮. మృత్వా పునరపున్యతితమేవం శ్రుత్వా వైన్య  
 దిలీపసమానమ్, త్యక్త్వా విరహజదైన్య మమందం మత్వా ౭౭  
 చార్యం ధైర్యమవిందః. 3౯. తే చ జ్ఞాత్వా గానవిలోలం తరుణీ  
 సక్తం ధరణీపాలమ్, వివిశుస్వీకృత గాయకవేషా నగరం విదిత  
 సమస్తవిశేషాః. ౪౦. రాజ్ఞే జ్ఞాపితవిద్యాతిశయాస్తే తత్సంగ్రహ  
 విధృతాతిశయాః, రమణీతమధ్యగ మవసీంద్రం దదృశు స్తారా  
 వృతమివ చంద్రమ్. ౪౧. వరచామరకరతరుణీకంకణంజిత మనోహర  
 పశ్చాద్భాగమ్, గీతిగతిజ్ఞోద్ధీతశ్రుతిసుఖతానసముల్లస దగ్రిమదేశమ్.  
 ౪౨. భృతచామీకరదండసితాతపవారణరంజితరత్నకీరీటమ్, శ్రితవి  
 గ్రహమివ రతిపతి మాశ్రితభువ మివ సాంతఃపుర మమరేశమ్.  
 ౪3. రుచిరవేషాస్సనూసాద్య తాం సంసదం నయనసంజ్ఞావితీర్ణాసనా

మరకన్యవతేర్దేశాస్సాప్రీతిః ప్రాప్తవంతః. 3౮. మృత్వా పునరపున్యతితమమరకసంజ్ఞం  
 నృపం పృథుదిలీపతుల్యం శ్రుత్వా ౭౭చార్యం మత్వా౭మందం విరహజన్యం  
 దైన్యం హిత్యా ధైర్యం ప్రాప్తః. 3౯. తే చ తరుణీసక్తం గానవిలోలం భూపాలం  
 జ్ఞాత్వా స్వీకృతగాయకవేషా నగరం వివిశుర్యలో విదితసమస్తవిశేషాః. ౪౦. రాజ్ఞే  
 జ్ఞాపిత గానవిద్యాతిశయాః యతస్తస్య రాజ్ఞస్సంగ్రహణాయ విధృతో ౭తిశయో  
 యైస్తే తారావృతం చంద్రమివ తరుణీమధ్యగతం భూమింద్రం దదృశుః. ౪౧.  
 భూమింద్రం విశిష్య - వరచామరకరాణాం తరుణీనాం కంకణై రంజితో మనోహరః  
 పశ్చాద్భాగో యస్య తం. పునశ్చ గీతిగతిజ్ఞైరుద్ధీతేన శ్రవణసుఖేన తానేన సముల్లసద  
 గ్రిమదేశో యస్య తం. ౪౨. పునశ్చ భృతశ్చామికరో హిరణ్మయో దజ్ఞో యస్య  
 తథాభూతేన సితేనాతపవారణేన చత్రేణ రంజితం రత్నకీరీటం యస్య తం స్వీకృత  
 విగ్రహం రతిపతిమనంగమివ. యద్వా-శ్రితభూమిమంతఃపురసహితం దేవేశం పురందర  
 మివ. ౪3. ఏవంభూకం రాణానం దృష్ట్వా యత్యృతవృత్తద్రుదాహ-రుచిరవేషాః తాం  
 సంసదం సమాసాద్య నయనసంజ్ఞయా దత్తాసనా రాజ్ఞా సమ్యగాజ్ఞప్తా మూర్ఖనాపద  
 విదస్తే సభాం మోహయంతః సుస్వరం జగుః. మూర్ఖనాలక్షణం తు. 'క్రమాత్ప్య  
 రాణాం సప్తానామారోహశ్చావరోహణం, సా మూర్ఖేత్యుచ్యతే గ్రామస్థా ఏతా  
 సుప్త సప్త చ' ఇతి తత్రస్వరాః. 'శ్రుతిభ్యస్సృష్టస్వరాః షడ్జర్షభగాంధారమధ్య  
 మాః, బంచమో చైవతశ్చాన నిషాద ఇతి సప్తతే' ఇత్యుక్తాః సప్త. సామాన్యతః  
 స్వరస్వరూపం తు 'శ్రుత్యనంతరభావీ యః స్పిగ్ధో౭మరణనాత్తకః, స్వతో రంజయతి  
 శ్రోతుశ్చిత్తం సస్వరఉచ్యతే' ఇతి. శ్రుతిర్నామ స్వరారంభకావయవవిశేషస్తదుక్తం.

భూభుజా, సమతిస్పష్టా స్తతస్సుస్వరం మూర్ఛనాపదవిదస్తే జగు  
 ర్తోహాయంతస్సభామ్. ౪౪. భృంగ తవ సంగతిమపాస్య గిరిశృంగే  
 తుంగవిటపిని సంగమ జుషి త్వదంగే, స్వాంగరచితాస్సకలుమాంత  
 రంగాస్సంగమకృతే భంగముపయాంతి భృంగాః ౪౫. పంచశరసమయ  
 సంచయకృతే ప్రాఙ్ముచన్నివేహ సంచరసి ప్రపంచమ్, పంచ  
 జనముఖ పంచముఖమప్యసంచత్ త్వం చ గతిరితి కించ కిల వంచితో

ప్రథమశ్రవణాచ్ఛబ్దః శ్రూయతే హ్రస్వమాత్రకః, సా శ్రుతిః సంపరిచ్ఛేయా స్వరా  
 నయవలక్షణా' ఇతి. అథ గ్రామలక్షణం. 'యథా కుటుంబినస్సర్వేఽప్యేకీభూతా  
 భవంతి హి, తథా స్వరాణాం సందోహో గ్రామ ఇత్యభిధీయతే, వడ్డగ్రామో భవేదాదౌ  
 మధ్యమగ్రామ ఏవ చ, గాంధారగ్రామ ఇత్యేతద్ద్రామత్రయముదావృతం, మందా  
 చరోఽథ జీమూతస్సుభద్రో గ్రామకాస్త్రయః, వడ్డమధ్యమగాంధారాస్త్రయాణాం  
 జన్మహేతవ' ఇతి. తథా వైపం భూతగ్రామత్రయే ౭పి ప్రత్యేకం సప్తసప్త చ  
 మూర్ఛనా ఇత్యేకవింశతిమూర్ఛనా భవంతి. తథాభూతమూర్ఛనాపదవిదస్తే సుస్వరం  
 జగురిత్యర్థః. యత్ర చ్ఛందో నోక్తమత్ర గాభేతి తత్సూరిభిః ప్రోక్తమ్. ౪౪. గాన  
 వ్యాజేన స్వగురుప్రతిబోధనం కృతవతాం తద్దానముదాహరతి—హేభృంగ శ్రుతి  
 సూత్రాదిలక్షణకుసుమ మకరందాస్వాదనశీల తవ సంగతిం సంగమపాస్య విహాయోచ్చ  
 వృక్షవతి గిరిశృంగే సంగమజుషి త్వదంగే తవ శరీరే సతి త్వచ్ఛరీరస్య రక్షణాయ రచి  
 తాస్సకలుమరీ దుఃఖయుక్తమంతరంగమంతఃకరణం యేషాం తే భృంగాః శిష్యాస్తవ  
 సంగమార్థం భంగముపయాంతి భేదం ప్రాప్నువంతీత్యర్థః. \* 'ఇందువదనా భజననైస్స  
 గురుయుగైః'. ౪౫. పంచశరస్య కామస్య యః సమయః కలాదిరూపస్సంకేతః  
 సిద్ధాంతో వా తస్య సంచయార్థం ప్రాంచం శివగురూద్భవం ప్రపంచం శరీరం ముచ  
 న్నివేహస్తి రాజశరీరే స్థానే వా సంచరసి తథా చ హే పంచజనేషు మనుజేషు  
 ముఖ శ్రేష్ఠ. యద్వా - 'యస్మిన్పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితస్తమేవమన్య  
 ఆత్మానం విద్వాన్ప్రొహ్లామృతో ౭మృతం' ఇతి శ్రుత్యుక్తానాం సాంఖ్యోత్పాది 'మూల  
 ప్రకృతిరవికృతిర్హదాద్యాః ప్రకృతివికృతయస్సప్త, షోడశకస్తు వికారో న ప్రకృ  
 తిర్న వికృతిః పురుషః' ఇతి. పంచవింశతితత్త్వానాం ముఖ శుద్ధాత్మకై. పంచజనపదస్య  
 పంచపంచజనపరత్వాశ్రయణాత్. సిద్ధాంతోత్పాది వాక్యశేషస్థానాం ప్రాణచక్షుః  
 శ్రోత్రాన్నమనసాం పంచజనానాం ముఖాధిష్ఠానేత్యర్థః - పంచాననమప్యగచ్ఛక్  
 శివం స్వస్వరూపమప్యనాప్నువత్ గతిశ్చాసౌ త్వమితి హేతోః కుతః ఖలు పంచితో

౭సి. ౪౬. పర్వశశిముఖ సర్వమపహాయ పూర్వం కుర్వద్విహ గర్వ  
 మనుస్మత్య హృదపూర్వం, న స్మరసి వ స్త్వస్మదీయమితి కస్తా త్సంస్మర  
 తదస్మర పరమస్మదుక్త్యా. ౪౭. నేతి నేత్యాదినిగమవచనేన నిపుణం  
 నిషిధ్య మూర్తామూర్తరాశిమ్, యదశక్యనిష్పావం స్వాత్మరూపతయా  
 జానంతి కోవిదాస్తత్త్వమసి త త్త్వం. ౪౮. ఖాద్యముత్పాద్య విశ్వ  
 మనుప్రవిశ్య గూఢమన్నమయాదికోశతుషజాలే, కవయో వివిచ్య

౭సి? - గా. ౪౬. కించ హేశరత్సూర్ణమాసీచంద్రముఖ, పూర్వం సర్వం శాంతి  
 దాంత్యాదికమపహాయేహ గర్వం కుర్వక్ మానసమనుస్మత్యాస్మదీయం వ స్త్వీతి కస్తాన్న  
 స్మరసి తత్తస్మాత్ హేఽస్తరాకామాస్మదుక్త్యా పరం స్వస్వరూపం సంస్మర తత్సరమితి  
 వా. ౪౭. అస్మదుక్త్యా పరం స్మరేత్యుక్త్యా 'అథాత ఆదేశో నేతి నేతి.' \* 'అస్థూల  
 మనణ్యవ్రాస్యమదీర్ఘ మనంతరమబాహ్యామపూర్వ మనపరం' 'అశబ్దమస్మర్మమరూపమ  
 వ్యయం తథాఽరసం నిత్యమగంధపచ్చ యత్, ఆనాద్యనంతం మహతః పరం ధ్రువం  
 సంచాయ్య తం మృత్యుముఖాశ్చ'ముచ్యతే' ఇత్యాది శ్రుతిభిస్తం స్మారయంతి. నేతి  
 నేత్యాది నిగమవచనేన మూర్తామూర్తరాశిం సమ్యక్సేషిష్య సర్వాధిష్ఠానత్వాత్ నిర  
 పధిబాధాయోగాత్ ప్రతిషేధ్యః స్వరూపత్వేన ప్రతిషేధసాక్షితయాఽవస్థితత్వాత్ప  
 త్యస్యాపి సత్యం ఆస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యః 'ఆసన్నేవ స భవతి ఆసద్భ్ర'హ్మితి వేద చేత్'  
 ఇత్యాదిశ్రుతీశ్చ నిషేధమశక్యం యత్ 'అహం బ్రహ్మాసి' ఇతి స్వాత్మరూపతయా  
 విద్వాంసో జానంతి తత్తత్త్వం పరమార్థవస్తు త్వమసి. ౪౮. తథా పంచకోశవివేకేన  
 కవయో యదాత్మత్వేన ప్రతిపద్యంతే తత్తత్త్వం త్వమసీతి స్మారయంతి ఆకాశాదికం  
 విశ్వముత్పాద్యానుప్రవిశ్యాన్నమయప్రాణమయ మనోమయవిజ్ఞానమయానందమయకోశ  
 లక్షణే తుషజాలే గూఢం యుక్తిలక్షణావసూతేన కవయో వివిచ్య తండులపద్యదా  
 దదతి తత్తత్త్వం త్వమసి. తథాచ శ్రుతిః. 'తస్మా ద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశః సంభూతః  
 ఆకాశాద్వాయురాయోరగ్నిరగ్నేరాప అద్భ్యః పృథివీ. పృథివ్యా ఓషధయ ఓషధీభ్యో  
 ౭న్నమన్నాత్పూరుషస్స వా ఏషపురుషో ౭న్నరసమయ స్తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయా  
 దనోంతర ఆత్తా ప్రాణమయ స్తస్మాద్వా ఏతస్మా త్ప్రాణమయాదన్యోఽంతర ఆత్తా  
 మనోమయః తస్మాద్వా ఏతస్మాన్ననోమనూదన్యోఽంతర ఆత్తా విహ్ననమయ స్తస్మాద్వా  
 ఏతస్మా ద్విజ్ఞానమయాదన్యో ౭ంతర ఆత్తా ఆనందమయః సో ౭కామయత బహుస్యాం  
 ప్రజాయేయతి స తపో ౭తప్యత స తపస్తప్త్యా ఇదగ్ం సర్వమసృజత యదిదం కించ  
 తత్సృష్ట్యా తదేవాను ప్రావిశత్ తదను ప్రవిశ్య సచ్చ త్యచ్ఛాభవ' దిత్యాద్యాయుక్తి

యుక్త్యవఘాతతో యత్తండులవదాదదతి తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౪౯. విషమవిషయేషు సంచారిణోఽక్షాశ్వాన్దోషదర్శనకళాభిఘాతతః, స్వైరం సన్నివర్త్య స్వాంతరశ్చిభిర్ధీరా బధ్నంతి యత్ర తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౫౦. వ్యావృత్తజాగ్రదాదిష్వసుస్యూతం తేభ్యోఽన్యదివ పుష్పేభ్య ఇవ సూత్రమ్, ఇతి యదౌపాధికత్రయపుకక్ష్యేన విదంతి సూరయస్తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౫౧. పురుష ఏవేదమిత్యాదివేదేషు సర్వకారణత

స్తావద్విమతో దేహ ఆత్మా న భవతి కార్యత్వాత్ ఘటవత్. నను వివక్షే బాధకా భావాదప్రయోజనోఽయం హేతురితి చేన్నాకృతాభ్యాగమకృతవిప్రణాకాఖ్య బాధకసద్భావత్. తథా వివాదాస్యదః ప్రాణ ఆత్మా న భవతి జడత్వాత్ ఘటవత్. తథా మనోమయ ఆత్మా న భవతి వికారత్వాద్దేహవత్. తథా విజ్ఞానమయ ఆత్మా న భవతి నిలయాద్యవస్థావత్త్వాద్ధటాదివత్. తథాఽఽన్దమయోఽప్యాత్మా న భవతి కాదాచిత్రత్వాద్భ్రవత్తస్మాదానంద ఏవాత్మా భవతుమ్హతి నిత్యత్వాత్. యః ఆత్మా న భవతి నాసౌ నిత్యో యథా దేహాదిః. 'ఆత్మన ఆకాశస్సంఘాతః' ఇత్యాది శ్రుత్యా ఆకాశాదేరినిత్యత్వావగమాన్నా నైకాంతికతేతి. నన్వాజ్ఞాపూర్వాద్దనాస్య విహరణే వర్తమానాద్దదాతేరాత్మనేవదం స్యాదిత్యర్థకాత్ 'ఆజ్ఞో దోఽనాస్యవిహరణే' ఇతి సూత్రాదాదత ఇతి భవితవ్యమితి చేన్న భిక్షామాదదాతీతి ప్రయోగవ దత్ర జీద్విశిష్టస్యాకారస్యాగ్రహణేనాఽఽదదతీతి ప్రయోగస్య సాధుత్వాత్సూత్రే జీద్విశిష్టాకారగ్రహణస్యా జీద్విశిష్టాదాకారాదుత్తరస్య దదాతేరాత్మనేవదాభావ జ్ఞాపనార్థత్వాత్. ౪౯. సర్వేంద్రియాలంబనం తత్త్వం త్వమేవేతి స్మారయంతి. యథా విషమదేశేషు స్వైరం సంచారిణోఽక్షాశ్వాన్ కళాభిఘాతేన రశ్మిభిస్సమ్యక్ష్మీవర్త్య శంకా బధ్నంతి తథా విషమేషు విషయలక్షణేషు దేశేషు స్వైరం సంచారిణ ఇంద్రియ లక్షణాన్ హయాన్ దోషదర్శనలక్షణకళాభిఘాతేన మనోవృత్తిలక్షణరశ్మిభిర్యస్మిన్ సురమాత్మతత్త్వే ధీమంతో బధ్నంతి తత్తత్త్వం త్వమసి. తథా చ శ్రుతిః. 'ఆత్మానం రథినం విద్ధి శరీరం రథమేవ తు,బుద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనఃప్రగహమేవ చ, ఇంద్రియాణి హయానాహుర్విషయాంస్తేషు గోచరాన్, యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా, తస్యేంద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవ సారథేరితి. ౫౦. ఆథ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యుపాధివిలక్షణం తత్త్వం త్వమసీతి స్మారయంతి. ఆత్మా జాగ్రదాద్యుపాధిభ్యోఽన్యో వ్యావర్తమానేషు తేష్వసుస్యూతత్వాత్పుష్పేభ్యస్సూత్ర మిత్యేవముపాధిత్రయపుకక్ష్యేన యతూస్మరయౌ జానంతి తత్తత్త్వం త్వమసి. స్వప్నం చేదం జనకయాజ్ఞవల్క్యదిసంవాదేన శ్రుత్యా ప్రతిపాదితం. ౫౧. కింవ

యా యస్య సారాత్మ్యం, హాటకస్యేవ ముకుటాది తాదాత్మ్యం సరస  
 మామ్నాయతే తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౧౨. యశ్చాహమత్ర వర్షణి  
 భామి సోఽసౌ యోఽసౌ విభాతి రవిమండలే సోఽహమితి, వేదవాది  
 నో వ్యతిహారతో యదధ్యాపయతి యత్తు తస్తత్త్వమసి తత్త్వమ్.  
 ౧౩. వేదానువచనసద్ధానముఖధర్తై శ్రద్ధయానుష్ఠితై ర్విద్యయా  
 యుక్తైః, వివిదిషంత్యత్యంతవిమలస్వాంతా బ్రాహ్మణా యద్బ్రహ్మ  
 తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౧౪. శమదమోపరమాదిసాధనైర్ధీరాస్సవి

'పురుషవివేదం సర్వం యద్భూతం యచ్ఛ భవ్యం' 'సర్వం ఖలిదం బ్రహ్మ తజ్జలాత్'  
 'సదేవ సౌమ్యేదమేకమేవాద్వితీయమైతదాత్మ్యమిదం సర్వం యథా సౌమ్యైకేన  
 లోహమణినా సర్వం లోహమయం విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారంభణం వికారో నామ  
 ధేయం లోహమిత్యేవ సత్య'మిత్యాదివేదేషు సర్వకారణతయా సువర్ణస్య యథా కటక  
 ముకుటాదితాదాత్మ్యం తథా యస్య సారాత్మ్యం సరసం యథాస్యాత్తథా ఆమ్న  
 యతే. 'ఉపక్రమోపసంహారావభ్యాసోఽపూర్వతాఫలం, అథవాదోపపత్తిశ్చ  
 లింగాన్యేతాని షట్ క్రమా' దితు్యక్తమడ్విధతాత్పర్వలింగైః స్వారస్యేనోపదిశ్యతే త  
 త్తత్త్వం త్వమసి. ౧౨. కించ యశ్చాహమస్మిక్ శరీరే విభామి సోఽసౌ రవిమండ  
 లస్థోఽస్మి యోఽసౌ రవిమండలే విభాతి సోఽహమస్మిత్యేవం వ్యతిహారేణ వేద  
 వాదినః ప్రయత్నతో యత్తత్త్వమధ్యాపయంతి తత్తత్త్వం త్వమసి. తథా చ శ్రుతిః.  
 'తద్యత్తత్సత్యం' 'అసౌ న ఆదితోఽస్మి' 'ఏష ఏవస్మిన్మండలే పురుషో యశ్చాయం  
 దక్షిణేక్షురుషస్తావేతావనోన్యస్మిన్వృతిష్ఠితా' ఇత్యాద్యా. ౧౩. కించ వేదాను  
 వచనసద్ధానయజ్ఞతపోహితమితమేధ్యాశనాదిధర్మైః శ్రద్ధయా. ౨నుష్ఠితైః విద్యయో  
 పాసనయా చ యుక్తైరత్యంతనిర్మలాసింద్రియాణి యేషాం తే బ్రాహ్మణా యద్బ్రహ్మ  
 వివిదిషంతి వేదితుమిచ్ఛంతి తత్తత్త్వం త్వమసి. తథా చ శ్రుతిః. 'తమేతం  
 వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దాసేన తపసాఽనాశకేన' 'యద్విద్యయో  
 షనిషదా కరోతి తద్విద్యవత్తరం భవతి' దానాదేః తత్త్వం తు భగవతోక్తం సాత్విక  
 త్వవేదానువచనాదేః ప్రజ్వలితార్థశిరస్కస్య జలరాశిప్రవేశేచ్ఛాపమదుత్పలేచ్ఛాం ప్రతి  
 కరణత్వం న తు సామాన్యేచ్ఛాం ప్రతి. అజాగళస్తనాయమానాయాస్తస్యాః పూర్వ  
 మేవ సిద్ధత్వాత్. యద్వా ౨శ్వేన జిగమిషతీత్యత్ర గమనం ప్రత్యక్షస్యేవ జ్ఞానం  
 ప్రత్యేవకరణత్వమస్తు. ౧౪. కించ శమదమోపరమత్కాంతినమాధిశ్రద్ధాలక్షణైస్సాధనై  
 స్సాన్నిత్యరూపేణాత్మని బుద్ధౌ. 'యదన్విష్య సాక్షాత్కృతం సత్యం జ్ఞానమనంతం

త్తనాత్తని యదన్విష్య కృతకృత్యాః, అధిగతామితసచ్చిదానందరూపా  
 న పునరిహ ఖద్యంతే తత్త్వమసి తత్త్వమ్. ౧౧. అగీతమేవం నర  
 పతిరాకర్ణ్య వర్ణితార్థమ్, విససర్జ పూరితాశానేతాన్నిర్జ్ఞాతకర్తవ్యః.  
 ౧౨. ఉద్బోధితస్సదసి తైరవలంబ్య మూర్ఖాం నిర్గత్య రాజతనుతో  
 నిజమావివేశ, గాత్రం పురోదితనయేన స దేశికేంద్రస్సంజ్ఞామవాప్య చ  
 పురేవ సముత్థితో ౨భూత్. ౧౩. తదను కుహరమేత్య పూర్వదృష్టం  
 నరపతిభృత్యవిస్పృష్టపావకేన, నిజవపురవలోక్య దహ్యామానం యుటితి స  
 యోగధురంధరో వివేశ. ౧౪. సపది దహనశాంతయే మహాంతం నర  
 మృగయాఃమధోక్షజం శరణ్యమ్, స్తుతిభిరధికలాలసత్పదాభిస్త్యరిత

బ్రహ్మ 'విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మే'త్యాది శ్రుతిబోధితమనంతాదిస్వరూపం యైస్తే కృత  
 కృత్యాస్సంతః పునరిహ సంసారే జన్మమరణాదిలక్షణం ఖేదం నాన్నువంతి తత్తత్త్వం  
 త్వమసి తథా చ శ్రుతిః. 'శాంతో దాంత ఉపరతస్తితిక్షుస్సమాహిత ఆత్మస్యే  
 వాత్మానం పశ్యే'దితి 'శ్రద్ధాస్యితో భూత్వే'తి చ యదైవతాః శిష్యాణాం పృథకన్విధ  
 గుక్తయ ఇతి బోధ్యం. ౧౧. వివమవిగీతమనిందితం షష్టితాత్పవస్తు శ్రుత్వా ఆర్థో  
 విషయః. ని. 'ఆర్థో విషయార్థనయోర్ధనకారణవస్తుఘ'ఇతి మేదిసి - నిర్జ్ఞాతం కర్త  
 వ్యం యేన స నృపతిః పూరితా ఆశా యేషాం తానేతాన్ శిష్యాన్ విససర్జ. 'ఆర్యా  
 ద్వితీయకే ౨ర్థే యద్గదితం లక్షణం తస్మాల్, - యద్యుభయోరపి దళయోరుప  
 గీతిం తాం మునిర్బ్రూతే'. ౧౨. సభాయాం తైః పద్మపాదాదిభిరుద్బోధితో మూర్ఖా  
 మవలంబ్య పూర్వోక్తస్యాయేన రాజశరీరాస్పర్శత్య నిజశరీరమావివేశ, స దేశికేంద్రః  
 సంజ్ఞాం చేతనామవాప్య చ పునరుత్థితో ౨భూత్-వ. ౧౩. నను రాజభృత్యవిస్పృష్ట  
 గ్నినా దహ్యామానం శరీరం కథం వివేశేత్యాశంక్యాహ-తస్మాత్ రాజతనుతో నిర్గమనా  
 త్పశ్చాప్సూర్వదృష్టం గుహాచ్ఛిద్రమేత్య నరపతిభృత్యవిస్పృష్టపావకేన దహ్యామానం  
 నిజశరీరమవలోక్య యతో యోగధురంధరో ౨తో యుటితి వివేశ-పుష్పితాగ్రాహ.  
 ౧౪. వివమపి దహనం కథం శమితవానిత్యాకాంతయామాహ - సపది తత్తజే ఆత్మ  
 విత్పృథానశ్రీశంకరాచార్యో దహనస్య శాంతయే మహాంతం శరణే సాధుం నరసింహ  
 రూపమధోక్షజమధోక్షజస్యం జ్ఞానం యస్తాత్తం విష్ణుం అధికం కలాభిర్లసంతి పదాని  
 యాసుతాభిః స్తుతిభిః శీఘ్రమనోషయల్. తథాహి. శ్రీమత్పయోనిధినికేతన చక్రపాణే  
 భోగీంద్రభోగమణిరంజితపుణ్యమూరై, యోగీశ కాశ్వత శరణ్య భవాభిపాత లక్ష్మీ  
 నృసింహ మమ దేహి కరావలంబం. ౧. బ్రహ్మాండరుద్రమరుద్రకీరీటోటిసంఘటి

మతోషయదాత్తవిత్ప్రీఢానః. ౫౯. నరహరికృపయా తతః ప్రశాంతే ప్రబలతరే సహుతాశనే ప్రవిష్టః, నిరగమదచలేంద్రకందరాంతాద్విధు రివ వక్త్రబిలాద్విధుంతుదస్య. ౬౦. తదను శమధనాధిపో వినేయైశ్చిర విరహోదతివర్ధమానహోదైః, సనక ఇవ వృతస్సనందనాద్యైర్జిగమిషు రాజని మండసస్య గేహమ్. ౬౧. తదను సదనమేత్య పూర్వదృష్టం గగనపథా ద్దళితక్రియాభిమానమ్, విషయవిషనివృత్తతర్షముచ్చైరత నుత మండనమిశ్రముక్షిపాత్రమ్. ౬౨. తం సమీక్ష్య నభసశ్చుప్తం

తాంఘ్రికమలామలకాంతికాంత, లక్ష్మీలసత్కుచసరోరువారాజహంస. ల. ౨. సంసార ఘోరగహనే చరతో మురారే మోగ్రభీకరమృగప్రవరార్దితస్య. ఆర్తస్య మత్సరనిదా ఘని పీడితస్య. ల. 3. సంసారకూపమతిఘోరనిదాఘుమూలం సంప్రాప్య దుఃఖశతసర్వసమా కులస్య, దీనస్య దేవ కృపణాపదమాగతస్య. ల. ౪. సంసారసాగరవిశాలకరాళకాలనక్ర గ్రహగ్రననగ్రహవిగ్రహస్య, వ్యగ్రస్యరాగరసనోర్నిపీడితస్య. ల. ౫. సంసారవృక్ష మఘవీజమనంతకర్త కాఘాశతం కరణపత్రమనంగపుష్పం, ఆరుహ్య దుఃఖఫలితం పతతో దయాళో. ల. ౬. సంసారసర్పఘనవక్త్రభయోగ్రతీవ్రదంష్ట్రాకరాళవిషదగ్ధనివృ మూరైః, నాగారివాహన సుధాభినివాస శౌరే. ల. ౭. సంసారదానదహనాతురభీకరో రుత్వాలావళిభీరతిదగ్ధతనూరుహస్య, త్వత్వాదపద్దసరసీశరణాగతస్య. ల. ౮. సంసార జాలపతితస్య జగన్నివాస సర్వేంద్రియార్థబడిశార్ధర్షుషోపమప్య, ప్రోత్థండిత ప్రచురతా లుకమస్తకస్య. ల. ౯. సంసారభీకరకరీశకరాభిఘాతనిష్పిష్టమర్త వపుషస్సకలార్తినాశ, ప్రాణప్రయాణభవభీతిసమాకులస్య. ల. ౧౦. ఆంధస్య మే హృతవివేకమహాధనస్య చౌరైః ప్రభో బలిభిరిందియనామధేయైః, మోహాంధకూపకుహరే వినిపాతితస్య. ల. ౧౧. లక్ష్మీవతే కమలనాభ సురేశ విష్ణో వైకుంఠ కృష్ణ మధుసూదన పుష్కరాక్ష, బ్రహ్మణ్య కేశవ జనార్దన వాసుదేవ దేవేశ దేహి కృపణస్య కరావలంబమితి. ౧౨. ౫౯. తతశ్చ నరహరికృపయా ప్రబలతరే హుతాశనే ప్రకర్షేణ కాంతే సతి తస్మిన్ గుహాయాం వా ప్రవిష్టః స శ్రీశంకరో గిరీంద్రకందరమధ్యాన్నిరగమల్ విధుం తుదతి హినస్తీతి విధుంతుదో రాహుస్తస్య ముఖలక్షణాద్విలాచ్ఛశీవ. ౬౦. తతః పశ్చాద్విరహో దతివర్ధమానసాహోదైశ్చిత్వైః సనందనాద్యైరాపుతః సనక ఇవ శమధనాధిపో మండ నస్య గేహం గంఠుమిచ్ఛురాజని సమ్యగభవత్. ౬౧. తదను గగనమార్గేణ పూర్వ దృష్టం మండనగేహమేత్య గళితక్రియాభిమానం యతోవిషయలక్షణవిషాన్నివృత్తాభి లాషం మండనమిశ్రముచ్చైరక్షిపాత్రమకృత. ౬౨. ఆకాకాదవతీర్ణం తం శ్రీశంకరం

స చ ప్రాంజలిః ప్రణతపూర్వవిగ్రహః, అర్హణాభిరభిపూజ్య తస్థివా  
 నీక్షణైరనిమిషైః పిబన్మివ. ౬౩. స విశ్వయాపో బత సత్యవాదీ పపాత  
 పాదాంబుజయోర్యతీశః, గృహం శరీరం మమ యచ్ఛ సర్వం తవేతి  
 వాదీ ముదితో మహాత్మా. ౬౪. ప్రేయసా ప్రథమమర్పితం మునిం ప్రాప్త  
 విష్టరముపస్థితం బుధైః, ప్రశ్రయావనతమూర్తిరబ్రవీచ్ఛార్దదాభివదనే  
 విశారదా. ౬౫. ఈశాన స్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వదేహినామ్,  
 బ్రహ్మణో ఽధిపతిర్బ్రహ్మస్థవాన్సాక్షాత్పదాశివః. ౬౬. సదసి మామ  
 విజిత్య తతైవ యన్నదనశాసన కామకలాస్వపి, తదవబోధకృతే కృతిమా  
 చరస్తదిహ మర్త్యచరిత్రవిడంబనమ్. ౬౭. త్వయా యదావాం విజితౌ  
 పరాత్తన్నతత్ర పామావహతీడ్య సర్వథా, కృతాభిభూతిర్న మయాఖ

సమ్యక్ పరప్రేక్షా దృష్ట్యా స చ మండనః ప్రాంజలిః పునశ్చ ప్రకర్షణ నమ్రాకృతః  
 పూర్వవిగ్రహాశ్శిరోభాగో యన స యోగ్యాభిః పూజాభిరభిపూజ్యానిమిషైరీక్షణైః  
 పిబన్మివ తస్థివా-రశోద్ధతా. ౬౩. గృహం శరీరం యచ్ఛాన్యన్నదీయం తత్సర్వం  
 తవేతి వాదీ కిం భయన - నేత్యాహ - ముదితో యతో మహాత్మా-క్షుద్రస్సభావస్సు  
 విశ్వయాపో యతీసీష్టతతి యతీత్ తస్య పదకమలయోః పపాత. బతేతి హర్షే -  
 ఉపేంద్ర వజ్రా. ౬౪. ఏవం మండనకృతం సత్కారముపవర్ణ్య శారదావాక్యముదా  
 హర్షమాహ - అతిప్రియేణ పత్యా ప్రథమం పూజితం ప్రాప్తాననం బుధైస్సుహ సమీ  
 పేస్థితం మునిం ప్రశ్రయేణ ప్రేక్షా ప్రణతమూర్తిరభికథనేఽతికుశలా సరస్వతీ  
 ఆబ్రవీత్ - రథో. ౬౫. తదుదాహరతి. 'ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వభూ  
 తానాం బ్రహ్మధిపతి' రిత్వాదిమంత్రప్రతిపాదితః సదాశివో హే బ్రహ్మసాక్షా  
 ద్భవనిశ్చర్మః. ౬౬. నను కామశాస్త్రోక్తతత్కలాసు త్వానుపరిజిత్య తద్విజ్ఞానార్థం  
 యన్నం కృతవంతం మాం కథ మేవం వదసీతి చేత్తత్రాహ - సదసి మామవిజిత్య తతైవ  
 యత్కామశాస్త్రే యాస్తత్కలాః కామకలాస్తాస్వపి తత్కలావబోధార్థం యత్ను  
 మాచరితవానసి తన్నుష్యచరిత్రానుకరణమాత్రమిత్యర్థః - ద్రుత. ౬౭. స్వపరాజయ  
 స్త్వావయోర్లక్షణాహేతుర్న భవతీత్యాహ - త్వయా యదావాం విజితౌ తత్సర్వథా-పి  
 లక్షణం నావహతి - నను బ్రహ్మణా సహితాయాస్సరస్వత్యాస్త్రపాపహం కథం న భవ  
 తీతి చేద్బ్రహ్మాదిభిరపి స్తుత్యా త్పత్తః పరాజయో న తత్కర ఇత్యాహ - హే  
 ఈడ్య తత్త్వం కుత ఇత్యత ఆహ-పరాత్త న్నితి. తత్ర దృష్టాంతమాహ-యథా సహస్ర

శాలినా నిశాకరాదేవకీర్తయే ఖలు. ౬౮. ఆదావాత్స్యం ధామ  
కామం ప్రయాస్యామ్యర్హస్యచ్ఛం మామనుజ్ఞాతుమర్హత్, ఇత్యామం  
త్ర్యాంతర్నితాం యోగశక్త్యా పశ్యద్దేవీం భాష్యకర్తా బభాషే. ౬౯.  
జానామి త్వాం దేవి దేవస్య ధాతుర్భార్యామిష్టామప్తమూర్తే సు  
గర్భామ్, వాచామావ్యాదేవతాం విశ్వగుప్త్యై చిన్తాత్రామప్యాత్త  
లక్ష్మ్యైదిరూపామ్. ౭౦. తస్మాదస్తత్కల్పితేష్వర్చ్యమానా స్థానేషు  
త్వం శారదాఖ్యా దిశంతీ, ఇష్టానర్థానృశ్యశృం గాదికేషు క్షేత్రేష్వాస్య  
ప్రాప్తసత్సన్నిధానా. ౭౧. తథేతి సంశ్రుత్య సరస్వతీ సా స్రాయా  
త్ప్రియం ధామ పితామహస్య, అదర్శనం తత్ర సమీక్ష్య సర్వం ఆక  
స్మికం విస్తయమియురుచ్చైః. ౭౨. తస్యా యతీశజితభర్తృయతిత్వ  
జాతవైధవ్యసంభవశుచా భువ మస్పృశంత్యాః, అంతర్ధి మీక్ష్య  
ముదితోఽజనిమండనోఽపి తత్సాధునీక్ష్య ముముదే యతిశేఖరశ్చ ౭౩.

భానునా దివాకరేణ కృతాభిభూతిరభివశ్చంద్రాదేవకీర్తయే న భవతీతి ప్రసిద్ధం తద్వ  
దిత్యర్థః - ఉప. ౬౮. ఏవం స్తుత్వా బ్రహ్మలోకగమనాయామజ్ఞాం ప్రార్థయతీ-ఆదా  
యత్సచ్ఛం స్వీయం ధామ తదవశ్యం ప్రయాస్యామి తస్మాత్ హే అర్హన్తామను  
జ్ఞాతుం యాగ్యోఽసి మాండనధామవ్యావృత్త్యర్థమాదావిత్యుక్తం ఇత్యామంత్ర్యాంత  
ర్నితాం దేవీం యోగశక్త్యా పశ్యత్ భాష్యకారో జగాద-శాలి. ౬౯. తదాహ-హే  
దేవి, త్వాం జానామి కథంభూతామిత్యత ఆహ-దేవస్య ధాతుర్నిరణ్యగర్భస్య భార్యాం  
తత్రాపీష్టమతిప్రియాం పునశ్చాప్తమూర్తేశ్శివస్య సగర్భ్యాం సహోదరాం వాచా  
మాద్యాం దేవతాం చిన్తాత్రామపి విశ్వరక్షణార్థం స్వీకృతలక్ష్మ్యైదిరూపామేవంభూతాం  
త్వాం జానామిత్యర్థః. ౭౦. ఏవం స్తుత్యాఽభిముఖకృత్య ప్రార్థయమాహ-తస్మాద్భువ  
శృంగాదికేషు క్షేత్రేషు ఆస్తన్నిర్నితాని యాని తవ స్థానాని తేషు పూజ్యమానా శార  
దాఖ్యా త్వమిష్టానర్థాన్ దిశంతీ పునశ్చ ప్రాప్తం సతాం సన్నిధానం యథా స్యాత్తథా  
భూతా ఆస్య. ౭౧. తథాస్మిలి ప్రతిజ్ఞాయ సా సరస్వతీ పితామహస్య ప్రియం  
ధామ స్రాయాత్ తత్ర సంసది తస్యా అదర్శనం సమీక్ష్యత్వంతమాకస్మికం విస్తయ  
మాపుః. ౭౨. ఏవం సదస్యానాం మనోవృత్తం ప్రదర్శ్య మండనయతీశయోస్తదాహ-  
యతీశేన జితస్య భర్తృయతిత్వాజ్ఞాతాదైవధవ్యాత్సంభవేన శోకేన భువమస్పృశంత్యా  
స్తస్యాః స్వభార్యాయా అంతర్ధానమీక్ష్య మండనోఽపి ముదితోఽభూత్ తత్సాధు  
సమీచీనం వీక్ష్య యతిశేఖరోఽపి ముదితోఽభూత్ - వసంతలిలకావృత్తం. ౭౩.

మండనమిశ్రోఽస్యథ విధిపూర్వం దత్వా విత్తం యాగే సర్వమ్, ఆత్మారోపితశోచిష్యేశో భేజే శంకరమస్తమితాశః ౭౪. సన్న్యాస గృహ్యవిధినా సకలాని కర్తాణ్యవక్తియ శంకరగురుర్విదుషోఽస్య కుర్వన్, కర్ణే జగౌ కిమపి తత్త్వమసీతి వాక్యం కర్ణేజపన్నిఖలసంస్పృతి దుఃఖహానేః. ౭౫. సన్న్యాసపూర్వం విధివద్భిభిక్షే పశ్చాదుపాదిక్ష దథాఽఽత్త తత్త్వమ్, ఆచార్యవర్యః శ్రుతిమస్తకస్థం తదాదివాక్యం పున రాబభాషే. ౭౬. త్వన్నాసి దేహో ఘటవద్ధ్యనాత్తా రూపాదిమత్త్వా దిహ జాతిమత్త్వాత్, మమేతి భేద ప్రథనాద భేదసంప్రత్యయం విద్ధి విప ర్యయోత్థమ్ ౭౭. లోపోఽహి లోప్యవ్యతిరిక్తలోపశో దృష్టో ఘ

తతః కింవుత్తమిత్యపేక్షాయామాహ-అథ శారదాంతర్ధానాద్యనంతరం మండనమిశ్రోఽపి విధిపూర్వం 'తద్భక్తే ప్రాజాపత్యమేవేషిం కుర్వంతి' 'ప్రాజాపత్యాం నిరూప్యేష్టిం సార్వవేదసదక్షిణాం. ఆత్మన్యగ్నిస్సమారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవక్షేద్గృహాదిత్యాదిశ్రుతి స్పృత్యుక్తమార్గేణ సర్వం విత్తం యాగే దత్వా ఆత్మని ఆరోపితశోచిష్యేశోఽన్ని హోత్రాగ్నిర్యేనాస్తమితాస్తంగతా ఆశా యస్య స.శంకరం భేజే సేవితవాన్ - మాత్రాసమకం. ౭౪. సన్న్యాసప్రతిపాదకగృహ్యసూక్తవిధినాఽస్య విదుషస్సర్వాణి కర్తాణి అవక్తియ అంజసా సమ్యక్కుర్వన్ శ్రీశంకరగురుస్సర్వస్యాధ్యైత్తికాదిరూ పస్య సంస్పృతిదుఃఖస్య హానేః కర్ణేజపం సూచకం. ని. 'కర్ణేజపస్నూచక' ఇత్యమరః. కిమపి తత్త్వమసీతి వాక్యం కర్ణే జగౌ-వసంతతి. ౭౫. మండనోఽపి సన్న్యాసపూర్వ కం విధివద్భిక్షాం యాచితవాన్ పశ్చాదాచార్యవర్యః శ్రీశంకరః శ్రుతిమస్తకస్థమాత్మ తత్త్వముపదిష్టవాన్ కథమితి తత్రాహ-తత్త్వమసి వాక్యం పునరాబభాషే అర్థసహిత ముక్తపానిత్యర్థః - ఉ. ౭౬. తత్రాదౌ త్వంపదార్థమాహ-ఇహ దేహాదౌ త్వం దేహో నాసి యస్తాశ్చ ఘటవదనాత్తా తత్ర హేతవో రూపాదిమత్త్వాన్వనుమ్యత్వాదిజాతి మత్త్వాత్ మమేదం శరీరమితి భేద ప్రథనాచ్చ, ఆత్మా తు. 'అశబ్దమస్సర్వమరూపమ వ్యయం అగోత్ర' మిత్యాదిశ్రుత్యుక్తోఽహమితి ప్రత్యయగోచరః. నను మనుష్యోఽహం ఘ్లాలోఽహం కృతోఽహమిత్యభేదసంప్రత్యయాక్షేహ ఆత్మా కుతో న స్వా దితి తత్రాహ - ఆభేదసంప్రత్యయం విపర్యయాదన్యోన్యతాదాత్మ్యాధ్యాసాదుత్థితం విద్ధి-ఉ. ౭౭. కించ లోపోఽహి ఘటాదిః స్వవ్యతిరిక్తో దండాదిః లోపశో యస్య తథా ఘాతో దృష్టః శరీరం చ తాదృశం స్వాతిరిక్తలోపకమేవ ప్రసిద్ధం. తథా చ లోప్యం యథా స్వాతిరిక్తలోపకం తథా దృశ్యమపి స్వాతిరిక్తద్రష్టృకం తతశ్చ విమతం దృశ్యం

టాదిః ఖలు తాదృశీ తనుః, దృశ్యత్వహేతోర్వ్యతిరేకసాధనే త్వత్త  
 శ్చరీరే కథమాత్మతా గతిః. 2౮. నాపీంద్రియాణి ఖలు తాని చ సాధ  
 నాని గాత్రాదివత్కథమమీషు తవాఽఽత్వభావః, చక్షుర్మదీయమితి  
 భేదగతేరమీషాం స్వస్మాదిభావవిరహాచ్ఛ ఘటాదిసామ్యమ్. 2౯.  
 యద్యాత్తత్రైహం సముదాయగా స్యాదేకవ్యయేనాపి భవేన్న తద్దీః,  
 ప్రత్యేకమాత్మత్వముదీర్యతే చేన్న శ్యేచ్ఛరీరం బహునాయకత్వాత్.  
 ౩౦. ఆత్మత్వమన్యతమగం యది చక్షురాదేశ్చక్షుర్విసాశసమయే స్మరణం  
 న హి స్యాత్, ఏకాశ్రయత్వనియమా త్సర్వజానుభూతోర్విద్రవప్త  
 శ్రుతార్థవిషయావగతిశ్చ న స్యాత్. ౩౧. మనోపి నాఽఽత్మా కరణత్వ  
 హేతోర్మనో మదీయం గత మన్యతోఽభూత్, ఇతి ప్రతీతేర్వ్యభిచారి  
 తాయాస్సుప్తౌ చ త చ్చిన్నససోర్వివిక్తతా. ౩౨. అనయైవ దిశా నిరా

స్వాతి క్షద్రప్తృకం దృశ్యత్వాద్భటవ్యద్యత్కర్తృతత్త్వాన్వతి క్షకర్తృకం యథా  
 లాప్యో ఘటాదిః స్వాతి క్షలోపత ఇత్యాశయేనాహ - దృశ్యత్వహేతోరితి. ఏతస్మా  
 చ్చరీరాద్వ్యతిరేకసాధనే స్వాతి క్షద్రప్తృకత్వసాధనే తు దృశ్యత్వహేతోశ్చరీరే  
 ఆత్మత్వావగతిః కేనాపి ప్రకారేణ న ఘటతే ఇత్యర్థః. 2౮. ఏవం దేహాదాత్మానం  
 విచ్యేంద్రియేభ్యస్తం వివేచయతి - నాపీంద్రియాణ్యాత్మా తేహం సాధనత్వాద్గాత్రా  
 దివత్తస్మాదమీషు ఇంద్రియేషు తవాత్మభావః కేనాపి ప్రకారేణ నోపబద్ధ్యతే. తేహ  
 మనాత్మత్వే ఽన్యదపి హేతుద్వయమాహ - చక్షురాదేర్ఘటాదివదనాత్తత్వమేవ. చక్షు  
 ర్మదీయమిత్వాదిభేదావగతేః స్వప్నసుషుప్తి భావే తత్ప్రత్యే ఽమీషాం విరహాచ్ఛ.  
 వశ్యామి శృణోమిత్వాది ప్రత్యయస్తు పూర్వవద్ద్రీష్టవ్యః - వ. 2౯. ఇంద్రియసము  
 దాయ ఆత్మా ఉత ప్రత్యేకమితి వికల్ప్యాద్యం ప్రత్యాహ—యద్యేషామింద్రియాణాం  
 సముదాయగా ఆత్మతా స్యాత్ప్రత్యే గికస్యేంద్రియస్య నాశే సముదాయనాశా దాత్మతా  
 బుద్ధిర్న స్యాత్. ద్వితీయముత్థాప్య నిరాచక్షే-ప్రత్యేకమాత్మత్వముచ్యతే చేత్త్వ  
 బహునాయకత్వేన విరుద్ధాదిక్రియత్వావశ్యకత్వాచ్ఛరీరమేవ నశ్యేత్ - ఇం. ౩౦.  
 కించ యది చక్షురాదేరన్యతమగోచరమాత్మత్వం స్యాత్త్వై చక్షుర్విసాశసమయే స్మరణం  
 నైవ స్యాత్తత్ర హేతుః స్మరణానుభవయోరేకాత్మాశ్రయత్వాత్. కించ యోఽనాం  
 దృష్టవానోఽఽహం శృణోమితి దృష్టశ్రుతార్థవిషయప్రత్యభిజ్ఞా చ న స్యాత్తస్మా  
 దింద్రియాణ్యప్యాత్మా న భవంతీత్యర్థః - వ. ౩౧. నన్నస్తు తద్వి మన ఏవాత్మేతి  
 తత్రాహ-మనోప్యాత్మా న భవతి కరణత్వహేతోర్మదీయం మనో ఽన్యతో గతమభూ  
 దితి భేదప్రతీతేః. సుషుప్తౌ వ్యభిచారితాయాశ్చ చిన్నససో రైవలక్షణ్యం - ఉ. ౩౨.

కృతా న చ బుద్ధేరపి చాఽఽత్త తా స్ఫుటం, అపి భేదగతేరనన్వయా  
 త్కరణాదావివ బుద్ధిముఞ్చభాః. ౮౩. నాహం కృతిశ్చరమథాతుపద  
 ప్రయోగాత్ప్రాణా మదీయా ఇతి లోకవాదాత్, ప్రాణో ఽపి నాత్మా  
 భవితుం ప్రగల్భస్సర్వోపసంహారిణి స న్సుషుప్తా. ౮౪. ఏవం శరీరాద్య  
 వివిక్త ఆత్మా త్వంశబ్దవాచ్యో ఽభిహితో ఽత్ర వాక్యే, తదోదితం  
 బ్రహ్మ జగన్నిదానం తథా తత్రైక్యం పదయుగ్బోధ్యమ్. ౮౫. కథం  
 తదైక్యం ప్రతిపాదయే ద్వచ స్పర్శజ్ఞసంఘాసదాభిషిక్తయోః,  
 న హ్యేకతా సంతమసప్రకాశయో స్సందృష్టపూర్వా న చ దృశ్యతే

ఉక్తం న్యాయం బుద్ధావతిదిశతి-అనయైవ దిశా నిరాకృతత్వాత్ బుద్ధేరప్యాత్కతా  
 స్పష్టం యథాకథా నాస్తి. స్ఫుటత్వమావేదయతి-మదీయా బుద్ధిరన్యతోఽభూదితి  
 భేదావగతేస్సుషుప్తావనన్వయాచ్చ కరణాదావివ బుద్ధిమప్యాత్క త్వేన మైవాంగీకరు-  
 వియో. ౮౩. అస్తు తస్మి అహం ప్రత్యయగోచరో ఽహంకారవివాత్తేతి తత్రాహ-  
 ఆహంకృతిరహంకారో ఽప్యాత్మా న భవతి. తత్ర హేతుశ్చరమే ఽన్త్యే కృతిరితి  
 ధాతుపదస్య ప్రయోగాత్. తస్మి సుషుప్తా వపి లయరహితః ప్రాణ ఏవాత్మా ఽస్త్వీతి  
 తత్రాహ-సర్వోపసంహారిణి సుషుప్తేః సన్నపి ప్రగల్భః ప్రాణ ఆత్మా న భవతి తత్ర  
 హేతు ర్దదీయాః ప్రాణాఇతిలోకవాదాత్ - ఇం. ౮౪. ఉపసంహారతి - ఏవం  
 భూతో దేహాదివిలక్షణ ఆత్మా తదవివిక్త స్త్వం పదవాచ్య స్తత్త్వమసి వాక్యే ఽభి  
 హితః. త్వం పదార్థం ప్రదర్శ్య తత్పదార్థమాహ-తథా ఽత్ర వాక్యే తత్పదేన జగ  
 త్కరణం బ్రహ్మోక్తం అఖండార్థమాహ - తథా ఽత్ర వాక్యే పదద్వయబోధ్య  
 మైక్య ముదితం-ఉ. ౮౫. తత్త్వంపదార్థయో రైక్యం వాక్యార్థం శ్రుత్వా శివ్య  
 ఉచాచ - సర్వజ్ఞ సంఘాసదాభిషిక్తయో స్తత్త్వంపదార్థయో స్త్విదుక్త మైక్యం  
 తత్త్వమసి వాక్యం కథం ప్రతిపాదయేత్? హి యస్మాత్తమః ప్రకాశయో రేకతా  
 పూర్వం వైవ దృష్టా నచాధునా దృశ్యతే తథాచాయం ప్రయోగ స్తత్త్వమసి వాక్య  
 స్థతత్త్వంపదార్థయో రైక్యం న సంభవతి విరుద్ధధర్మవత్త్వా త్తమః ప్రకాశవదితి.  
 నను హేతురస్తు సాధ్యం మాస్తు నచ తమః ప్రకాశయో రప్యేకతావత్తిస్తయో ర్భావా  
 భావరూపతయా తదనుబవత్తే స్తస్మా ద్భావాభావరూపాపాధిసత్త్వా దప్రయోజకత్వ  
 మన్యేతిచేన్న తమసో ఽపి భావరూపత్వా త్తమోఽభావరూపమితి వాదీ ప్రవృత్తయః  
 కిమాలాకాభావ మాత్రం తమః కింవా రూపదర్శనాభావమాత్రం? ఆద్యే ఽపి కిమే

౭ధునా. ౮౬. సత్యం విరోధగతి రస్తి తు వాచ్యగేయం సో ౭యం  
పుమానితివదత్ర విరోధహానేః, ఆదాయ వాచ్య మవిరోధి పదద్వయం  
త ల్లక్ష్యైకబోధనపరం నను కోవిరోధః. ౮౭. జహీహి దేహాదిగతా

కైకం తమ ఏకైకాలోకాభావః కింవా సర్వాలోకాభావః? ఆద్యేఽపి కింప్రాగభావః?  
త్రితయమపి నసంభవతి సవిత్ప్రకీరణసంతలే దేశే ప్రదీపాలోకజన్మవినాశయో స్ఫుటో  
స్త్రయాణాం సత్వేఽపిశతమోబుద్ధ్యదర్శనాత్. నను ప్రాగభావాద్యవస్థాసు తమోబుద్ధ్య  
భావో విరోధ్యాలోకనిబంధనఇతిచే త్తథా ౭పి విరోధ్యభావసహితప్రాగభావాదే స్త  
మోబుద్ధ్యాంబనత్వస్యావశ్యకవక్తవ్యత్వేన విరోధ్యభావగిరా ప్రాగభావోక్తా ప్రధ్వంసే  
౭నుపపత్తి స్తదుక్తా ప్రాగభావే ౭న్యోన్యాభావోక్తావలోకనత్వే ౭పి తదభావస్య  
భావా త్తమోబుద్ధి స్సాన్యత్ ద్విత్వేయ ౭పి కిమస్య సర్వేషా మాలోకానాం సన్నిధానం  
నివర్తక ముత్తైకైకస్య? ఆద్యే సర్వాలోక మంతరేణ తన్నివృత్తి ర్నస్యాత్ ద్విత్వేయ  
౭ప్యేకైకస్య సర్వాలోకాభావనివర్తకత్వాభావా త్తమోబుద్ధ్యాపత్తిః ఆంలే్యే ౭పి  
కిమేకైకస్య రూపస్య దర్శనమాత్రాభావః ఉత సర్వస్య? ఆద్యేఽపి కిం రూపదర్శన  
మాత్రాభావః. ఉత యత్ర తమోబుద్ధి స్తత్రత్య రూపదర్శనాభావః? నాద్యుః బహులాంధ  
కారసంవృతావపరకాంతరవస్థితస్యాపి బహీరూపదర్శనేన సహావపరకాంత  
స్తమోదర్శ  
నాత్. న ద్విత్వేయః ప్రాగభావాదివికల్పానసహత్వాత్. నను రూపవతో ద్రవ్యస్య స్పర్శ  
వత్త్వనియమా త్తద్రహితం తమః కథం రూపవద్ద్రవ్య మవగమ్యతే? తథాచ ప్రయోగ  
స్తమో సీరూపం స్పర్శవిధురత్వా దాకాశవదిచే న్న-వాయో రన్యత్ర స్పర్శవద్ద్రవ్యస్య  
రూపవత్త్వనియమే ౭పి రూపరహితస్య స్పర్శవతో వాయో రభ్యువగమా త్తథాచ  
యత్స్పర్శవత్తద్రూపవద్ద్యథాఘటాది రితి వ్యాప్తే ర్యథా వాయో భంగ స్తథా  
యద్రూపవత్తత్స్పర్శవదితి వ్యాప్తే స్తమసిసంగాః న చ ప్రమాణాభావః తమాలమాలా  
శ్యామలం తమ ఇత్యుపలంభా దితి సంక్షేపః. ౮౬. ఏవముక్తో గురు రాహ - సత్య  
మియంవిరోధావగతి స్తు వాచ్యగా ౭స్తి ఏవ మర్థ మంగీకృత్యైక్యం కథం ప్రతిపాదయే  
దితి యదుక్తం తత్రాహ-సో ౭యం పుమా నితి వాక్యే వదివదస్మిన్ వాక్యే విరోధహానే  
రవిరోధి వాచ్య మాదాయ పదద్వయం తయో ర్లక్ష్యైక్యబోధనపరమేవం సతి న శో  
౭పి విరోధః. ఆయమర్థః యథా సో ౭యం పుమా నితి వాక్యే తచ్ఛబ్ధార్థస్య తత్కాల  
విశిష్టస్య పుంసః ఇదంశబ్ధార్థస్యైతత్కాలవిశిష్టస్య పుంస క్షైక్యాసంభవే ౭పి సో ౭య  
మితి పదద్వయం జవాదజహల్లక్షణయా విరుద్ధం తత్కాలైతత్కాలవిశిష్టత్వాంశం  
విహాయ పురుష మవిరోధి వాచ్యాంశ మాదాయ త్లక్ష్యైక్యబోధనపరం తద్వత్త్వ  
మసివాశ్యం స్వజ్ఞత్వ సము ధక్వ రూపస్య విరోధనో ౭ంశస్య హానిం కృత్వా ౭పి

మహాం ధియం చిరాజ్జితాం కర్తృశతై స్సుదుస్త్వజాం, వివేకబుద్ధ్యా పర  
మేన సంతతం ధ్యాయాంఽఽత్త భావేన యతో విముక్తతా. ౮౮. సాధా  
రణే వపుషి కాకస్సుగాల వహ్నిమాత్రాదికస్య మమతాం త్యజ దుఃఖ  
హేతుమ్, తద్వ జ్ఞహీహి బహి రర్థగతాం చ విద్వత్ చిత్తం బధాన  
పరమాత్మని నిర్విశంకమ్ ౮౯. తీరా త్తీరం సంచర న్దీర్ఘమత్యస్య స్తీరా  
ద్భిన్నో లిప్యతే నాపి తేన, ఏవం దేహీ సంచరన్ జాగ్రదాదౌ తస్మా  
ద్భిన్నో నాపి తద్ధర్మకోవా. ౯౦. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిలక్షణ మదో  
వస్థాశ్రయం చిత్తనా త్వయ్యేవానుగతే మిథోవ్యభిచరద్ధీసంజ్ఞమజ్ఞా

రోధివాచ్య చిదంశమాదాయ చదద్వయం తల్లక్ష్యైక్యబోధనపర మితి-వ. ౮౭. యస్మా  
దేవం తస్మా చ్చిరాజ్జితాం దేహేదిగతా మహంబుద్ధిం సరిత్యజ కయా మత్యేతి. తత్రాహ  
ఉక్తవివేకబుద్ధ్యా యతః కర్తృశతై రతిశయేన దుస్త్వజాం. తర్హూహం మతిః కల్పవిధే  
యేతి తత్రాహ సంతతం పరమాత్మాన మేవాంఽఽత్తభావేన చింతయ కిం తత ఇతిచేత్త  
త్రాహ యతః పరస్యైవాత్మ భావేన చింతనాద్విముక్తతా లభ్యతఇత్యర్థః. 'ఆత్మానం  
చేద్విజానీయాదయమస్తీతి పూరుషః, కిమిచ్ఛ న్మస్య కామాయ శరీరమనుసంజ్వరే'  
దితి శ్రుతేః-ఉ. ౮౮. యత్ర మమతాప్యయక్తా తత్రాహంతాయాః కాకథేశ్యా  
శయేనాహ కాకాదేస్సాధారణత్వా ద్యపుషి దుఃఖహేతుం మమతాం త్యజ తద్వహి  
రర్థవిషయాం చ దుఃఖకారణభూతాం తాం పరిత్యజ తదుక్తం 'యావతః కురులే జంతుః  
సంబంధాన్వనసః ప్రియాన్, తావంత ఏవ ఖన్యంతే హృదయే శోకశంకవః' ఇతి  
మమతా దుఃఖ హేతుభూతేతి త్వం జానాసీత్యాశయేనాహ హేవిద్వన్వితి. కర్తృవ్య  
ముపదిశతి నిర్విశంకం సమస్తశంకాకలంకవినిర్దుక్తం విజాతీయప్రత్యయరహితం చిత్తం  
పరమాత్మ నిస్థాపయ-వ. ౮౯. నను జాగ్రత్స్వప్నసుచారిణ స్తదభిన్నత్వా తద్ధర్మకత్వా  
ద్వాకథం పరమాత్మ నోఽభేదేన చింతనీయస్య మితి చేత్తత్రాహ యథా మహామత్స్య  
స్తీరా త్తీరం సంచరన్ తీరా ద్భిన్న ఏవ సత్యభిన్నో నాపి తేన తీరేణ లిప్యతే ఏవ  
మాధ్యాసిక సంబంధేన దేహీ ఆత్మా జాగ్రదాదౌ సంచరన్ తస్మాద్భిన్న ఏవ నాపి  
జాగ్రదాదిరూప ధర్మవాన్వా. తథాచ శ్రుతిః. 'తద్యథా మహా మత్స్య ఉభే కూలే  
ఆనుసంచరతి పూర్వంచా ఋం చైవమేవాయం పురుష యేతావుభావస్తావనుసంచరతి  
స్వప్నాంకం చ బుద్ధాంతంచేతి-శాలీసి. ౯౦. తర్హూసుఖయమానం జాగ్రదాద్యవస్థా  
శ్రయం కస్యేతిచేత్తత్రాహ జాగ్రదాదిలక్షణ విద మఃస్థా శ్రయం వ్యభిచారం గచ్ఛ

నతః, క్షప్తం రజ్జ్వదమంశకే వసుమతీ చ్చిద్రాహిదండాదివ త్తద్భ్రువ్వాసి  
 తురీయ ముజ్ఘితభయం మాత్వం పురేవ భ్రమిః. ౯౧. ప్రత్యక్షమం  
 పరపదం విదుషోఽంతికస్థం దూరం తదేవ పరిమూఢమతే ర్జనస్య, అంత  
 ర్భూహిశ్చ చితిరస్తి నవేతి కశ్చి చ్చిన్వ స్థూహి ర్భూహి రహో మహిమాత్వ  
 శక్తేః. ౯౨. యథా ప్రసాయాం బహవో మిశంతే క్షణే ద్వితీయే బత  
 భిన్నమూర్తాః, ప్రయాంతి తద్వ ద్భహునామభాజో గృహే భవం  
 త్యత్ర నకశ్చి దంతే. ౯౩. సుఖాయ యద్యత్క్రియతే దివానిశం సుఖం  
 నకించద్భహుదుఃఖమేవ తత్, వినా న హేతుం సుఖజన్త దృశ్యతే హే  
 తుశ్చ హేత్వంతరసనిధౌ భవేత్. ౯౪. పరివక్ష్యమతేః సకృచ్ఛృతం

ద్బుద్ధిసంజ్ఞకం చిత్స్వరూపే త్వయ్యేవానుగతే కల్పితం తత్రేంద్రియజన్యజ్ఞానావస్థా  
 తా గ్రదవస్థా ఇంద్రియాజన్యవిషయావరోక్షజ్ఞానావస్థా స్వప్నావస్థా అవిద్యాగోచరా  
 ఽవిద్యావృత్త్యవస్థా సుషుప్త్యవస్థా అనువృత్తే వ్యావృత్తం కల్పిత మిత్యుత్ర దృష్టాంత  
 మాహ. — రజ్జో రిదమంశే ఽనువృత్తే వ్యావృత్తం భూమిచ్ఛిద్రనర్పదండాది యథా  
 కల్పితం తద్వత్ తస్మాదవస్థాత్ర యవరత్వా త్పరీయం శివం చతుర్థ మిత్యుక్తమతపివ  
 పరిత్యక్తనిఖలభయం బ్రహ్మసి తస్మా త్సూర్వవ ద్భ్రమం మాగాః-కార్తూ. ౯౧. ఏవం  
 భూతం స్వాత్మానం జనః కిమితి నావగచ్ఛతీతి న శంకసీయ మాత్మశక్తే ర్భూహిమ్న  
 ఽనిర్వచనీయత్వాదిత్యాశయేనాహ ప్రత్యక్షమం ప్రాతిలోమ్యేనాసజ్జదుఃఖాత్వకా  
 హంకారాది విలక్షణతయా సచ్ఛిదానందాత్తేనాంచతి ప్రకాశత ఇతి ప్రత్యగతి  
 శయేన ప్రత్యగితి ప్రత్యక్షమం పరం పదం విదుష స్సమీపస్థం పరిమూఢమతే ర్జనస్య  
 తదేవ దూర మేవం విధం చైతన్య మంతర్భూహి రస్తి తథా ఽపి కశ్చనాశుద్ధచిత్తో బహి  
 ర్భూహి శ్చిన్వన్నవేతి అహో ఆత్మశక్తే రయం మహిమా-వ. ౯౨. అథ తత్త్వజ్ఞానా  
 వ్యభిచారిసాధనాయ వైరాగ్యాయాహ యథా జలపానకాలాయాం బహవో మిశంతి  
 క్షణే ద్వితీయే భిన్నమూర్తాః ప్రయాంతి తథా గృహే బహునామభాజో భవంతి  
 అంతే మరణానంతర మత్ర గృహే ణో ఽపి న భవతి-ఉ. ౯౩. కించ దివానిశం  
 సుఖాయ యద్యత్క్రియతే తతస్తతః కించిదపి సుఖం న భవతి ప్రత్యుత తస్మా ద్భహు  
 దుఃఖమేవ యతః పుణ్యరూపం హేతుం వినా సుఖజన్త న దృశ్యతే హేతుశ్చ జన్తాంత  
 రీయహేతో స్సన్నిధౌ భవేత్ 'పుణ్యః పుణ్యేన కర్తవ్యోతి శ్రుతేః. వంశస్థం. ౯౪.  
 తస్మాదేవంభూతసంసారా ద్విముక్తి మిచ్ఛతా శ్రుతివచనా ఆత్మసాక్షాత్కారవిః

జనయే దాత్మధియం శ్రుతే ర్వచః, పరిమండమతేః శనైః శనైర్గురు  
 పాదాబ్జనిషేవణాదినా. ౯౧. ప్రణవాభ్యససోక్తకర్మణోః కరణేనాపి  
 గురో ర్నిషేవణాత్, అపగచ్ఛతి మానసం మలం క్షమతే తత్త్వముదీ  
 రితం తతః. ౯౬. మనోఽనువర్తేత దివానిశం గురౌ గురుర్నిసాక్షా  
 చ్చివ ఏవ తత్త్వవిత్, నిజానువృత్త్యా పరితోషితో గురు ర్వినేయవక్త్రం  
 కృపయాహి వీక్షతే. ౯౭. సాకల్పవల్లీవ నిజేష్ట మర్థం ఫలత్యవశ్యం  
 కిమకార్య మస్యాః, ఆజ్ఞా గురో స్తత్యరిపాలనీయా సామోద మానీ  
 య విధాతు మిష్టా. ౯౮. గురూపదిష్టా నిజదేవతాచే త్కుప్యే త్తదా  
 పాలయితా గురుః స్యాత్, రుష్టే గురౌ పాలయితా న కశ్చి ద్గురౌ  
 న తస్మా జ్జనయేత కోపమ్. ౯౯. పుమా న్నుమర్థం లభతే ఽపి చోదితం

సంపాదనీయః సచ పరిపక్వమతే స్సకృచ్ఛ్రవణేన మందమతేస్తు గురుపాదాబ్జనిషేవ  
 ణాదినాశనైశనై రిత్యాశయేనాహ పరితివియో. ౯౧. శనైశ్శనై రిత్యాది వివృణోతి  
 ప్రణవాభ్యససోక్తస్య త్రికాలస్నానాదిరూపస్య కర్మణః కరణేన గురో ర్నిశేషణ  
 శుశ్రూషణాచ్చ మానసం మల మపగచ్ఛతి తతశ్చ కథితంతత్త్వం క్షమతే ధారణాయ  
 యోగ్యం భవతి. అథేదానీం 'యస్య దేవే పరా భక్తి ర్యథా దేవే తథా గురౌ,  
 తస్యైతే కథితావ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహత్తనః' గురుప్రసాదా త్వరమాత్మలాభః  
 'తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయే'త్యాదిశాస్త్రమనుసృత్య గురుభక్తేర్లత్త్వ  
 జ్ఞానాంతరంగసాధనత్వం బోధయతు మారభతే ఆహర్నిశం మనో గురావనువర్తేత  
 ఆత్మ్యావశ్యకతాబోధనాయ లిజ్ ప్రయోగః. హి యస్మా త్తత్త్వవి ద్గురు స్సాక్షా  
 చ్చివ ఏవ తదుక్తం-గురు ర్భిష్టా గురు ర్విష్టు ద్గురు ర్దేవో మహేశ్వరః, గురుః పితా  
 గురు ర్దాతా గురు రేవ పర శ్శివ' ఇతి నను శివస్వరూపగురో రనువృత్తిః కిమర్థం కర్త  
 వ్యేలిచే త్తత్రాహ హి యస్మా త్స్వస్య గురో రనువృత్త్యా పరితోషితో గురు శ్శివ్య  
 ముఖం కృపయా వీక్షతే. వంశ. ౯౬-౯౭. కింతత ఇతి తత్రాహ—సా గురో రాజ్ఞా  
 నస్మ్యుక్ పరిపాలనీయా యతః కల్పవల్లీవ స్వేష్టమర్థ మవశ్యం ఫలతి కిమసాధ్య  
 మస్యా ఆత స్సా ఆజ్ఞా మోదమానీయ హర్షం ప్రాప్య విధాతు మిష్టా-ఉ. ౯౮. కించేష్ట  
 దేవా దపి గురు ర్గరియానిత్యాశయేనాహ గురూపదిష్టా నిజదేవతా కుప్యేచ్చే త్తదా  
 గురుః పరిపాలయితా స్యాత్ రుష్టే గురౌతు పరిపాలయితా కశ్చి దపి నాస్తి తస్మా  
 ద్గురౌ కోపం కదా ఽపి నోత్పాదయేత్. తదుక్తం బ్రహ్మవైవర్తే 'శివే రుష్టే గురు  
 స్త్రాతా గురౌ రుష్టే న కశ్యనే'తి. ౯౯. నను విహితానుష్ఠానా త్వృతిషిద్ధపర్ణనా చేష్ట

భజన్నివృత్తః ప్రతిషిద్ధసేవనాత్, విధినిషేధంచనివేదయత్యసౌ  
 గురోరనిష్టమ్యతిరిష్టసంభవః. ౧౦౦. ఆరాధితం దైవతమిష్టమర్థం  
 దదాతి తస్యాధిగమో గురోస్స్యాత్, నోచేత్కథం వేదితుమిశ్వ  
 రోఽయమతీంద్రియం దైవతమిష్టదం నః. ౧౦౧. తుష్టే గురౌతు  
 వ్యతి దేవతాగణోరుష్టే గురౌరువ్యతి దేవతాగణః, సదాత్మభావేన  
 సదాత్మదేవతాః పశ్యన్నసౌవిశ్వమయోహి దేశికః ౧౦౨. ఏవం పురా  
 ణగురుణా పరమాత్మతత్త్వం శిష్టో గురో శ్చరణయో ర్నిపపాత తస్య,  
 ధన్యోఽస్మ్యహం తవ గురోకరుణాకటాక్షపాతేన పాతితతమా ఇతి  
 భాషమాణః. ౧౦౩. తతస్సమాదిశ్య సురేశ్వరాఖ్యాం దిగంగ  
 నాభిఃక్రియమాణసఖ్యామ్, సచ్ఛిష్యతాం భాష్యకృతశ్చ ముఖ్యామ  
 వాప తుచ్ఛీకృతథాతృసౌఖ్యామ్. ౧౦౪. నిఖలనిగమచూడాచింత  
 యా హంతయావత్స్వపదమధికసౌఖ్యం నిర్విశన్నిర్విశంకమ్, బహు

లాభోఽనిష్టనివృత్తిశ్చ భవిష్యత్కః కింగురుసేవయేత్యాశంక్యాఽఽహం యద్య ప్రతి  
 షిద్ధసేవనాన్నివృత్తో విహితం భజన్ముమాన్ముమర్థం లభతే తథాఽపి విధినిషేధాన  
 స్వతో విజ్ఞాతుం శక్యా కింత్వసౌ గురు రేవ విధినిషేధంచనివేదయతి తస్మాద్గురో  
 రేవానిష్టమ్యతిరిష్టోత్పత్తిశ్చ - వంశ. ౧౦౦. నన్వారాధితం దైవతమేవేష్ట మర్థం  
 దదాతీత్యాశంక్యాహ - ఆరాధితం దైవత మర్థం దదాతి తథాఽవ్యస్య దైవతస్య  
 ప్రాప్తిః గురోరేవ భవతి నోచేన్నోఽస్తాక మిష్టద మతీంద్రియం దైవతమయమజ్ఞో  
 వేదితుం విజ్ఞాతు మిశ్వర స్సమర్థః. కథం స్యాన్నుకేన్నాపి ప్రకారేశేత్యర్థః. ౬. ౧౦౧.  
 దేవగణస్య గురుతుష్ట్యాద్యమతుష్ట్యాదిమత్త్వా త్స ఏవ ప్రయత్నేన లోవణీయ ఇత్యా  
 శయేనాహ తుష్ట ఇతి - హి యస్మా త్పదైవ సద్రూపా ఆత్మదేవతా ఆత్మభావేన  
 పశ్యన్నసౌ దేశికో విశ్వమయః. ౧౦౨. ఏవం పురాణగురుణా శ్రీశంకరాచార్యేణ  
 పరమాత్మతత్త్వం ప్రతి శిషీతః హేగురో తవ కటాక్షపాతేన దూరీ కృతాజ్ఞానో  
 ఽహం ధన్యోఽస్మీతి భాషమాణ స్తస్య గురోశ్చరణయో ర్నిపపాత-వన. ౧౦౩.  
 తతః దిగంగనాభి స్సమం క్రియమాణసఖ్యాం సర్వదిగ్వాప్త్యాం సురేశ్వరాఖ్యాం  
 సమాదిశ్య - తుచ్ఛీకృతం హిరణ్యగర్భసౌఖ్యం యయా తాం భాష్యకారస్య ముఖ్యాం  
 శిష్యతాం చావాహ-ఉ. ౧౦౪. సురేశ్వరసంజ్ఞాం ప్రాప్య వాసం క్వ కృతవానిత్యా  
 కాంక్షాయా మాహ- నిఖలవేదాంతచింతయా యావత్స్వపరం స్వస్య బ్రహ్మ లోకా  
 దవ్యధికసౌఖ్యం యో నిర్విశంకం విశంకారహితం నిర్విశంక బహుకాలం సర్వదాం

తిథమభితో ౨సౌ నర్తదాం నర్తదాం తాం మగధభువి నివాసం  
 నిర్తమే నిర్తమేంద్రః ౧౦౫. ఇతి వశీకృతమండనపండితః ప్రణతసత్క  
 రణత్రయదండితః, సకలసద్గుణమండలమండితస్స నిరగాత్కృతదుర్తత  
 ఖండితః. ౧౦౬. కుసుమితవివిధపలాశభ్రమదళికులగీతమధురనిస్వాసమ్,  
 పశ్యన్విపినమయాసీదాశాం కీనాశపాలితామేషః. ౧౦౭. తత్ర  
 మహారాష్ట్రముఖే దేశే గ్రంథాన్ప్రచారయన్ ప్రాజ్ఞతమః, శమిత  
 మతాస్తరమానశ్శనకైస్సనశోపమో ౨గమచ్ఛ్రీశైలమ్. ౧౦౮. ప్ర  
 ఘుల్లమల్లికాపనప్రసంగసంగతామితప్రకాండగంధ బంధురప్రవాతధూ  
 తపాదపమ్, సదామదద్విపాధిప్రహారశూరకేసరిప్రజం భుజంగభూష  
 ణప్రియం స్వయంభుకాశలమ్. ౧౦౯. కలికల్పషభంగాయాం సో

కాకుకదాం తాం నర్తదాం నదీమభితో ౨సౌ నిర్తమానాం మమతారహితానామిం  
 ద్రః సురేశ్వరో మగధభూమా వాసం నిర్తమే - మా. ౧౦౫. అథాచార్యవృత్తాంత  
 మాహ-ఇత్యేవం వశీకృతో మండనపండితో యేన ప్రణతానాం సతాం కరణత్రయం  
 దండితం యేన తత్ర మనః ప్రాణాయామాద్యుపదేశేన వాక్షానోపదేశేన కర్తాసీహో  
 పదేశేన సర్వైస్సద్గుణమండలైరలంకృతః కృతం దుర్తతానాం ఖండితం ఖండనం  
 యేన స నిరగాత్-దుత. ౧౦౬. కామాశాం ప్రతి నిరగాదిత్యాకాంక్షాయామాహ  
 కుసుమితేషు వివిధపలేషు భ్రమద్భిర్భువరపల్లెర్ణితో మధురశబ్దో యత్ర తథా  
 భూతం వనం వశ్యన్ యమపాలితాం దక్షిణాం దిశమేషః శ్రీశంకరో ౨యాసీత్.  
 'ఆర్యాశకలద్వితయం వ్యత్యయరచితం భవేద్యస్యాః, సోద్ధీతిః కిల కథితా కద్వద్వ  
 త్యంశభేదసంయుక్తా. ౧౦౭. తస్యాం యమాశాయాం మహారాష్ట్రప్రముఖే దేశే  
 గ్రంథాన్ ప్రచారయన్ ప్రాజ్ఞతమశ్యమితో మతాంతరాభిమానో యేన స సనశోపమః  
 శ్రీశైలం పర్వతమగమత్ 'ఆర్యాపూర్వార్ధం యది గురుతైకేనాధికేన నిధనే యుక్తం,  
 ఇతరత్తద్వన్నిఖలం భవతి యదీయముదితేయమార్యా గీతిః. ౧౦౮. తం విశిష్యే-ప్రవృల్ల  
 మల్లికానాం వనానాం ప్రసంగో యస్య స చాసౌ సంగతానామసంఖ్యాతానాం  
 ప్రకాండానాం కాఖానాం గంధేన బంధురస్సందరః ప్రవాతస్తేన కంపితా వృక్షా  
 యత్ర తం. 'ప్రకాండో విటపే శస్త' ఇతి విశ్వప్రకాశః. సదామదానాం గజాధి  
 పానాం ప్రహారే శూరాణాం కేసరిణాం సింహానాం సమూహో యత్ర తం - భుజం  
 గభూషణస్య శివస్య ప్రియం హిరణ్యగర్భస్య కాశలమిత్యర్థః. 'పురా లఘుర్గురుస్తతో  
 భవేచ్ఛ పంచచామరం'. ౧౦౯. అద్రేస్సమీపం చలంతస్తరంగా యస్యాః పున

౭ద్రేరారాచ్చలత్తరంగాయామ్, అధరీకృతతుక్టాయాం ససోనా పా  
 తాళగామిగక్టాయామ్. ౧౧౦. నమస్తోహభంగం నభోలేహిశృంగం  
 త్రుటత్పావసంగం రటత్పక్షిభృంగమ్, సమాశ్లిష్టగజ్జం ప్రహృ  
 ష్టాంతరంగం తమారుహ్య తుంగం దదర్యేశలింగం. ౧౧౧. ప్రణ  
 మద్భవబీజభర్జనం ప్రణిపత్యామృతసంపదార్జనమ్, ప్రముమోద సమల్లి  
 కార్జునం భ్రమరాంబాసచివం నతార్జునమ్. ౧౧౨. తీరరుహైః కృష్ణా  
 యా స్త్రీరే౭వాత్సీత్తిరోహిశోష్ణాయాః, ఆవర్జితత్పష్టాయా ఆచా  
 ర్యేంద్రో నిరస్తకార్ణ్యాయాః. ౧౧౩. తత్రాతిచిత్రపదమత్రభవా  
 న్సవిత్రకీర్తి ర్విచిత్రసుచరిత్రనిధిసుధీంద్రా, అగ్రాహయత్కృతమ  
 సద్భ్రహానిగ్రహార్థమగ్రాన్యమగ్రసుగుణా న్నపాదగ్రయాయీ. ౧౧౪.

శ్చాధరీకృతస్తుంగః పర్యతో యయా. 'తుంగః పున్నాగనగయోస్తుంగః స్యాదున్న  
 తేన్యవ'దితి విశ్వప్రకాశః. తథాభూతాయాం కలికల్పవనినాశసమర్థాయాం పాతా  
 శగామిగంగాయాం స శ్రీశంకరః స్నానం కృతవాక్. ఆర్యాప్రథమదశోక్తం  
 యది కథమపి లక్షణం భవేదుభయోః, దళయోః కృతయతిశోభాం తాం గీతిం  
 గీతవాన్ముజంగేశః. ౧౧౦. తం. తుంగమారుహ్య శివలింగం దదర్శ తుంగం విశినష్టి-  
 నమతాం మోహస్య భంగో యస్తాత్ గగనాస్వాదనశీలాని శృంగాణి యస్య త్రుట  
 న్నావస్య సంగో యస్తా ద్రటంతః పక్షిణో భ్రమరాశ్చ యస్మిన్సమ్యగాలింగితా పా  
 తాళగామిగంగా యేన ప్రహృష్టమంతరంగం మనో యస్యేతి జడస్య సమనస్త్యమారో  
 ప్యేయముక్తిః క్రియావిశేషణం వా - భుజం. ౧౧౧. తతశ్చ ప్రణమతాం సంస్మృతి  
 బీజానామవిద్యాకామకర్తవనసానాం భర్జనం తస్య పునశ్చ మోక్షలక్షణామృతస్య  
 సంపాదకం భ్రమరాఖ్యాంబాసహాయం నతో ౭ర్జునో యస్తై తథాభూతం మల్లికార్జున  
 సంజ్ఞం పరమేశలింగం ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణ మోదమవాచ. వియో. ౧౧౨. తతశ్చ  
 తీరరుహైరామ్రాదివృక్షైః శ్యామాయాస్తిరోహితముష్ణం యస్యాం యయా వా ఆవ  
 ర్జితా తృప్ తృష్ణా చ యస్యా నిరస్తం కార్ణ్యం యస్యాస్తథాభూతాయా నద్యా  
 స్త్రీరే ఆచార్యేంద్రో ౭వాత్సీత్ గీతిః. ౧౧౩. తత్ర తస్మిన్ తీరే చవిక్రకీర్తిర్విచి  
 త్రాణాం సుచరిత్రాణాం నిధిర్నపాదగ్రయాయీ ఆత్రభవాన్ముజ్యః. శ్రీశంకరో  
 ౭తిచిత్రాణి పదాని యస్మిన్ ఆసద్భ్రహాణాం దురాగ్రహాణాం నిగ్రహో ౭ర్ఘః  
 ప్రయోజనం వా యస్య తథాభూతం కృతం శారీరకాది సుధీంద్రాన్యమగ్రాన్యగుణా  
 శ్చాంతిదాంత్యాదయో యేషు తా నగ్ర్యాన్ శ్రేష్ఠాన్ గ్రాహయత్ - ప. ౧౧౪.

అధ్యాపయంతమసదర్థనిరాసపూర్వం కిం త్వస్యతీర్థయశసం శ్రుతిభాష్య  
 జాతమ్, ఆక్షిప్య పాశుపతవైష్ణవవీరశైవమాహేశ్వరాశ్చ విజితాహి  
 సురేశ్వరాద్యైః. ౧౧౫. కేచిద్విస్మయ్య మతమాత్మ్యమముష్యభావం గతా  
 విగతమత్సరమానదోషాః, అన్యే తు మన్యువశమేత్య జఘన్యచిత్తా  
 నిన్యుః క్షణం నిధనమస్య నిరీక్షమాణాః. ౧౧౬. వేదాంతీకృతనీచ  
 శూద్రవచసో వేదస్వయంకల్పనాః పాపిష్ఠా స్వమపి త్రయీపథమపి  
 ప్రాయో దహంతః ఖలాః, సాక్షాద్భ్రష్టాణి శంకరే విదధతి స్పర్థాని  
 బద్ధాం మతిం కృష్ణే పాండ్రకవత్తథా న చరమాం కిం తే లభ స్తేగతిమ్.  
 ౧౧౭. వాణీ కాణభుజీ చ నైవ గణితాలీనా క్వచిత్కాపిలీ శైవం చాశి  
 వభావమేతి భజతే గర్వాపదం చార్వతమ్, దార్గం దుర్గతిమన్ను తే భువి  
 జనః పుష్టాతి కో వైష్ణవం నిష్టాతేషు యతీశసూక్తిషు కథాకేలీకృతా  
 సూక్తిషు. ౧౧౮. తథాగతకథా గతా తదనుయాయీ నై యాయీకం

తిరస్కృతాన్యకాస్త్రయశసం శ్రుతిభాష్యసమూహ మసదర్థనిరాసపూర్వమధ్యాప  
 యంతం భాష్యకారమాక్షిప్య స్థితాః పాశుపతాదయస్సురేశ్వరపద్దపాదాదిభిరాక్షిప్య  
 విశేషేణ జితాః. ౧౧౫. తత్ర కేచిత్ప్రీయం మతం పరిత్యజ్య విగతమత్సరాదిదోషా  
 స్సంతః అముష్య శ్రీశంకరస్య శిష్యత్వం ప్రాప్తాః అన్యే తు కోపవశం గత్వా యతో  
 మలినచిత్తా అస్య మరణం నిరీక్షమాణాః కాలం నిన్యుః. ౧౧౬. తథాచైవవిధా  
 వేదాంతీకృతాని నీచానాం శూద్రాణాం పచాంసి యైః పునశ్చ పాపిష్ఠాః స్వకల్పసా  
 వివ వేదః కృతః స్వవేదాంతప్రతిపాద్యమాత్మానమపి వేదత్రయీపథమపి ప్రాయో  
 దహంతో యే ఖలాస్సాక్షాద్భ్రష్టాణి శంకరే స్పర్థయా నిబద్ధాం ఋద్ధిం శ్రీకృష్ణే  
 మిథ్యావాసుదేవవద్విదధతి తే తద్వత్కిమంత్యాం గతిం వినాశం మోక్షం నా న  
 లభంతే ఆపి తు ప్రాప్నువంత్యేన. కార్దూ. ౧౧౭. శంకరసూక్తిషు నిష్టాతేష్వా  
 చార్యవినయేషు సత్సు కథాకేలీకృతాసు నర్తకథాత్వం ప్రాప్తాసూక్తిషు మధ్యే  
 కాణాదీ తు వాణీ నైవ గణితా కాపిలీ నా తు క్వచిల్లీనా క్వ గలేత్యపి న క్షాతా  
 శైవం పాశుపతానాం పచోఽశివత్వమాప్నోతి అర్హతం చ తద్గర్వాపదం భజతే  
 దార్గం కాత్తానాం చ తద్దుర్గతి మన్ను తే వైష్ణవం తత్పాలయతుం నమర్థః కో  
 ఽపి జనో నాస్తీత్యర్థః. ౧౧౮. వినిర్దయం యథాస్యాత్తథా వినిర్దళక్ విశీర్ణతాం  
 ప్రాప్నువక్ వినిర్దమతానాం సంకరో యేన తథాభూతే శంకరే సతి తథాగతానాం

వచోఽజని న చోదితో వదతి జాతు తౌతాతితః, విదగ్ధతి నదగ్ధః  
ర్విదితచాపలం కాపిలం వినిర్దయవినిర్దలద్విమతసంకరే శంకరే. ౧౧౯.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్కలాజ్ఞత్వప్రపంచనమ్,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గోఽయం దశమోఽభవత్.

నుగతానాం కథా గతా విలయం ప్రాప్తా నైయాంకపచస్తదనుయాయి తదనుగామ్య  
జని తదసి తథైవ గతం తౌతాతితః కామారిలః చోదితః ప్రేరితోఽసి న చ వదతీతి  
పునశ్చ విదితచాపలం కాపిలం వచో దగ్ధా పుష్టా స్థితా వా ధీర్యస్య న నవిదగ్ధతి నాభి  
నందతి నైవ పుష్టాతీతి వా తదసి తథైవ విలయం గతం - పృథ్వీ. ౧౧౯.

ఇతి శ్రీమత్పురమహాంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాదశిష్యదత్త  
వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

దశమస్కంధః.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

ఏకాదశసర్గ ప్రారంభః.



తత్రైకదా ౭౭చ్ఛాదితనైజదోషః పాలస్త్యవత్కల్పితసాధు  
 వేషః, నిర్తానమాయం స్థితకార్యశేషః కాపాలికః కల్పిదనల్పదోషః ౧.  
 అసా వపశ్య స్తదనాద్యవశ్యం వశ్యేంద్రియాశ్చైర్నుభి ర్విమృ  
 గ్యమ్. ఆదిశ్య భాష్యం సవది ప్రశస్యమాసీనమాశ్రిత్య ముని  
 రహస్యమ్. ౨. దృష్టైవ హృష్టస్స చిరాదభీష్టం నిర్ధార్య సంసిద్ధమివ  
 స్వమిష్టమ్, మహద్విశిష్టం నిజలాభతుష్టం విసుష్టమాచష్ట చ కృత్య  
 శిష్టమ్. ౩. గుణాం స్తవా౭౭కర్ణ్య మునే౭నవద్యాన్సర్వజ్ఞ్యసౌశీల్య  
 దయాభూతాద్యాన్, ద్రష్టం సముత్కంఠితచిత్తవృత్తి ర్భవంతమా  
 గాం విదితప్రవృత్తిః. ౪. త్వమేకవపాత్ర నిరస్తమోహః పరాకృత

అథోగ్రభైరవనిర్ణయం సవరికరం పర్ణయితుముపక్రమతే— తత్ర తస్మిన్ దేశ  
 ఏకదా ఆచ్ఛాదిత స్వీయదోషస్సీతాహరణాయా౭౭గతరావణవత్కల్పితః సాధువేషో  
 యేన స్థితః కార్యస్య శేషో యస్య. అనల్పా దోషా యస్మిన్. తథాభూతః కల్పిదసౌ  
 కాపాలికో మాయామానవినిర్దుక్తం మునిమవశ్యదిత్యన్వయః - ఇంద్ర. ౧. మునిం విశి  
 సష్టి-కామక్రోధాదీనాం వశ్యో న భవతీతి తథా తం వశ్యేంద్రియాశ్చైర్నుభి ర్విమృ  
 గ్యం ప్రశస్యం భాష్యం సవది ఆదిశ్య రహస్యమేకాంతమాశ్రిత్యాసీనం - ఉ. ౨. స  
 కాపాలికశ్చిరాదభీష్టం దృష్టైవ స్వమిష్టం సంసిద్ధమివ నిర్ధార్యహృష్టో మహద్భోగ్య విశిష్టం  
 శ్రేష్టం నిజలాభేన తుష్టం స్వకర్తవ్యశేషం స్వప్తం యథాస్యాత్తథోక్తవాన్. ౩. తద్వ  
 చనముదాహరణి-హే మునే౭నవద్యాన్ సర్వజ్ఞ తాద్యాన్ తవ గుణానాకర్ణ్య భవంతం  
 ద్రష్టం సమ్యగుత్కంఠితా చిత్తవృత్తిర్యస్య విదితా తవ ప్రవృత్తిర్యేన తాదృశో ౭హ  
 మాగతవా నస్మి. ౪. స్వప్రయోజనసిద్ధయే స్తౌతి- ఆత్ర లోకే నిరస్తమోహస్త్యమే

ద్వైతివచస్సమాహః, ఆభాసి దూరికృతదేహమాన శ్శుద్ధాద్వయో  
 యోజితసర్వమానః. ౧. పరోపకృత్యై ప్రగృహీతమూర్తిమర్త్య  
 లోకేష్వపి గీతకీర్తిః, కటాక్షలేశార్దితసజ్జనార్తిస్సదుక్తిసంపాదితవిశ్వ  
 మూర్తిః. ౬. గుణాకరత్వా ద్భవనైకమాన్య సుమస్తవిత్వాదభి  
 మానశూన్యః, విజిత్వరత్వాద్దళహస్తితాన్యస్సాత్ప్రదత్వాచ్చ మహావ  
 దాన్యః. ౭. అశేషకల్యాణగుణాలయేషు పరావరజ్ఞేషు భవద్దృ  
 శేషు, కార్యార్థినః క్వాప్యనవాప్య కామం న యాంతి దుష్ప్రిపమపి  
 ప్రకామమ్. ౮. తస్మాన్మహాత్కార్యమహం ప్రపద్య నిర్వర్తితం సర్వ  
 విదా త్వయా ౭ద్య, కపాలినం ప్రీణయితుం యతిష్యే కృతార్థమా  
 త్తానమతః కరిష్యే. ౯. అనేన దేహేన సహైవ గంతుం కైలాసమీ  
 శేన సమం చ రంతుమ్, అతోషయం తీవ్రతపోభిరుగ్రం సుదుష్కరై  
 రబ్జశతం సమగ్రమ్. ౧౦. తుష్టో ౭బ్రవీత్తాం గిరిశః ఘమర్థమభీష్పితం  
 ప్రాప్సుసి మత్ప్రియార్థమ్, జుహోషి చేత్సర్వవిదశ్శిరో వా హుతా

వైకః యతః పరాకృతో ద్వైతి వచనా సమాహో యేన స్వయం దూరికృతదేహ  
 మానో యోజితస్సర్వస్వే మానో యేన తథాభూతస్త్వమమానీ మానద ఇత్యుక్తః శుద్ధా  
 ద్వయః పరమాత్మైవా౭భాసి. పాఠాంతరే శుద్ధాద్వయే యోజితాని సర్వాణి ప్రమా  
 ణాని యేన స త్వమేకః సర్వోత్తమత్వేన ప్రకాశన ఇతి వ్యాఖ్యేయం. ౧. అమర్త్య  
 లోకేషు ఇంద్రాదిదేవలోకేష్వపి గీతా కీర్తిర్యస్య స కటాక్షలేశేనార్దితా నాశితా సజ్జ  
 నానామూర్తిః పీడా యేన స సదుక్తిభిస్సంపాదితా విశ్వస్య మూర్తిర్యేన - ఉపేం. ౬.  
 విజిత్వరత్వాత్ విజయనశీలత్వాద్దళే హస్తితా హస్తేన గతే గృహీతా అన్యే వాదినో  
 యేన మహావదాన్యోఽతిశయేన విశ్రాణనశీలః. ఉప. ౭. తథా చైవంవిధేషు భవా  
 దృశేషు కార్యార్థినో ౭త్యంతం దుష్ప్రిపమపి కామమనవాప్య క్వాపి కన్యాంచిదవ్యవ  
 స్థాయాం న గచ్ఛంతి కింతు ప్రాప్త్యైవ యాంతి. ౮. ఏవం స్తుత్వా ౭౭చార్యమభి  
 ముఖకృత్య కథనీయమాహ-యస్మాదేవం తస్మాత్సర్వవిదా త్వయా నిష్పాదితం మహ  
 త్కార్య మాసాద్య కపాలినం ఛైరవం ప్రీణయితుం యత్నం కరిష్యే తతః కపాలీప్రీణ  
 నాదాత్తానం కృతార్థం కరిష్యే-ఉప. ౯. సర్వవిదా త్వయా నిర్వర్తిత మిత్యుక్తం తద్వి  
 వృణోతి అనేనేతి 'ఉగ్రః కవర్తి శ్రీకంఠః' ఇత్యమరాదుగ్రం రుద్రం-ఉ.౧౦-౧౧.సయో  
 స్సర్వజ్ఞః క్షితివయోస్సంగహణి భృతా ఆశా యేన తత్ర తయార్తభ్యే. ౧౨. దిష్ట్యై

శనే భూమిపతేభ్యిరో వా. ౧౧. ఏతావదుక్త్వాంతరథాన్త హేశ  
 స్తదాహి తత్సంగ్రహణే ధృతాశః, చరామ్యథాపి ఊతిపో న లభో న  
 సర్వవిత్తత్ర మయూపలబ్ధః. ౧౨. దిష్ట్యాఽద్య లోకస్య హితే చరంతం  
 సర్వజ్ఞమద్రాక్షమహం భవంతమ్, ఇతఃపరం సేత్స్వతి మేఽను  
 బంధః సందర్శనాంతో హి జనస్య బంధః. ౧౩. మూర్ధాభిషిక్తస్య శిరః  
 కపాలం మునీశేతుర్వా మమ సిద్ధిహేతుః, ఆద్యం పునర్దే మనసా  
 ఽప్యలభ్యం తతః పరం తత్రభవన్ప్రమాణమ్ ౧౪. శిరఃప్రదానే  
 ఽద్భుతకీర్తిలాభస్తవాపి లోకే మమ సిద్ధిలాభః, ఆలోచ్య దేహస్య  
 చ నశ్వరత్వం యద్రోచతే సత్తమ తత్కురు త్వమ్. ౧౫. తద్వాచితుం  
 న ఊమతే మనో మే ణో వేష్టదాయి స్వశరీరముష్ణతు, భవాన్విర  
 క్తో న శరీరమానీ పరోపకారాయ ధృతాత్మదేహః ౧౬. జనాః పర  
 క్లేశకథానభిజ్ఞా నక్తం దివా స్వార్థకృతాత్మచిత్తాః, రిపుం నిహంతుం కులి  
 శాయ వజ్రీ దాధీచమాదాత్మిల వాంఛితాస్థి. ౧౭. దధీచిముఖ్యాః

భద్రం జాతం మే ఽనుబంధః ప్రకృతస్య కార్యస్యానువర్తనం సేత్స్వతి. 'దోషా  
 త్సానే ఽనుబంధ స్సాత్ప్రకృతస్యానువర్తనే' ఇత్యమరః. యతో జనస్య బంధో భవ  
 ద్దర్శనావధిరేవ. ౧౩. ఇతఃపరం మే ఽనుబంధసేత్స్వతీతుకైరతఃపరం రాజా  
 సర్వజ్ఞో వా మిశిష్యతీత్యభిప్రాయం నోపాదద్యాదిత్యాశయేనాహః—మూర్ధేతి. తస్మా  
 త్సర్వవిద్యవానేవ పరం ప్రమాణం - ఆఖ్యా. ౧౪. తస్మాత్స్వస్య మమ చ లాభం  
 దేహస్య చ నశ్వరత్వమాలోచ్య శిరఃప్రదానముచితమేవేత్యాశయేనాహ - శిర ఇతి -  
 ఊ. ౧౫. నన్వేపం యాచితుం మనస్తే కుతః ఊమతః? ఇత్యాశంక్య భవతో విరక్తత్వా  
 దిత్యాహ-తద్భిరో యాచితుం మనో మే నోత్సహతే యత ఇష్టదాయి స్వశరీరం ణో  
 వా త్యజతు? భవాంస్తు విరక్తత్వాన్న దేహమానీ సంప్రతి దేహధారణమపి పరోప  
 కారాయైవ న త్యభిమాననిమిత్తమిత్యాహ—పరోపకారాయేతి. ౧౬. యద్యప్యేవం  
 తథా ఽపి త్వం పరక్లేశకావహం కర్తానుష్ఠాతుం కిమితి ప్రవృత్తోఽవీత్యాశంక్యాహ  
 సర్వే ఽపి జనాః పరక్లేశకథానభిజ్ఞా యతో దివానిశం స్వార్థే తత్పర ఆత్మా దేహేం  
 ద్రియాది చిత్తం చ యేహం తత్రోదాహరణమాహ—శత్రుం నిహంతుం వజ్ర  
 నిర్దాణాయేంఢ్రో దాధీచమఖిలపితమస్థి స్వీకృతవాక్ తథాచ యదా సాత్విక  
 ముఖ్యానామియం దశా తదాఽస్తద్విధానాం కా కథేతి భావః-ఊప. ౧౭. పదాన్వై  
 ర్భవాదృక్తైస్తు స్థిరస్య సర్వగతస్య యశశ్శరీరస్య ప్రాప్తయే ఊణికత్వాల్ శరీరమపి

క్షణికం శరీరం త్యక్త్వా పరాధే స్త యశశ్శరీరమ్, ప్రాప్య స్థిరం  
 సర్వగతం జగతి గుణైరసన్ధ్యైః ఖలు రంజయన్తి. ౧౮. వపుర్ధరంతే పర  
 తుష్టి హేతోః కేచిత్ప్రళాంతా దయయా పరీతాః, అస్తాదృశాః కేచన  
 సంతి లోకే స్వార్థైకనిష్ఠా దయయా విహీనాః. ౧౯. పరోపకారం న  
 వినాఽస్తి కించిత్ప్రయోజనం తే విధుతైషణస్య, అస్తాదృశాః కామవ  
 శాస్తు యుక్తాయుక్తే విజానంతి న హంత యోగిన్. ౨౦. జీమాత  
 వాహో నిజజీవదాయా దధీచిరప్యస్థి ముదా దదానః, ఆచంద్రతా  
 రార్కమపాయశూన్యం ప్రాప్తా యశఃకర్ణపథం గతో హి. ౨౧. య  
 ద్యప్యదేయం నను దేహవద్భిర్న యార్థితం గర్హితమేవ సద్భిః, తథా  
 ఽపి సర్వత్ర విరాగవద్భిః కిమస్త్యదేయం పరమార్థవిద్భిః. ౨౨. అఖండ  
 మూర్ధన్యకపాలమాహుస్సంసిద్ధిదం సాధకపుంగవేభ్యః, వినా భవం  
 తం బహవో న సంతి తద్వత్పుమాంసో భగవన్పృథివ్యామ్. ౨౩.

సుత్యాజ్యమేవేత్యాశయేవాఽఽహ-దధీచిముఖ్యా ఇతి-ఉ. ౧౮. తథా చ కేచిత్ప్రళాం  
 తా దయయా వ్యాప్తాః భవాదృశాః పరతుష్టి హేతోశ్శరీరం ధరంతే అస్తాదృశాస్తు  
 కేచన దయయా విహీనాః స్వార్థైకనిష్ఠా లోకే సంతి. ౧౯. తస్మాత్పరోపకారిణా  
 త్వయాఽవశ్యం శిరో దేయమిత్యాశయవాహా - పరోపకారం వినా కించి  
 త్ప్రయోజనం తవ నాస్తి యతః పుత్రవిత్తలాకైషణావినిర్దుక్తో భవానిత్యాహ—విధు  
 తైషణస్యేతి. నను త్వయా ఽపి మమేదం యుక్తం న వేతి విచార్య వత్తవ్యమిత్యాశం  
 క్యాఽఽహ-అస్తాదృశాస్తు హే యోగిన్ కామవశత్వాదహో కష్టం యుక్తాయుక్తే  
 న విజానంతి. ౨౦. స్వశరీర ప్రదానసద్భవం యశస్సాధనం త్వన్యన్నాస్త్రేవేత్యాహ-  
 జీమాతవాహోభ్యో నిజజీవనదాయా దధీచిశ్చ స్వాస్థిదాయా ద్వాపవీ ప్రలయ పర్యం  
 తం నాశశూన్యం యశః ప్రాప్తా కర్ణపథం గతో హి ప్రసిద్ధం హి యస్తాత్కర్ణపథం  
 గతావతివా. ౨౧. నను దేహస్యాదేయత్వం జానన్మిమదమతినిందితం ప్రార్థ  
 యనే! ఇత్యాశంక్య యద్యప్యేవం తథా ఽపి పరమార్థవిత్వాత్సర్వత్ర విరాగవతాం  
 భవాదృశానాం కిమప్యదేయం నాస్తీత్యాలోచ్య ప్రార్థనాం కరోమిత్యాహ—యద్య  
 పీతి. ౨౨. నన్వన్యః కశ్చిదేవంవిధోఽన్వివ్య ప్రార్థ్య ఇత్యాశంక్య యథావిధస్య  
 శిరో మమ సిద్ధిహేతుక్షధావిధో భవానేవ న త్వన్య ఇత్యాహ సాధకశ్రేష్ఠేభ్య  
 స్సంసిద్ధిదమఖండమూర్ధన్యస్యాఖండితరేతనః కపాలమాహుర్న చ భవంతం వినా  
 హే భగవంక్షధావిధవీర్యవంతః పుమాంసో బహవః పృథివ్యాం సంతి. ౨౩. అతో

ప్రయచ్ఛ శీర్షం భగవన్న మస్తాదితీరయిత్యా పతితం పురస్తాత్, తమ  
 బ్రవీ ద్వీక్ష్య సుఖీరథస్తాత్కృపాళు రావృత్తమనాస్సమస్తాత్. ౨౪.  
 నై వాభ్యసూయామి వచ స్త్వదీయం ప్రీత్యా ప్రయచ్ఛామి శిరో  
 ౭స్తదీయమ్, కోవా ౭ర్థినాత్పాజ్ఞతమో నృకాయం జానన్న కుర్యా  
 దిహ బహ్వాపాయమ్. ౨౫. పతత్యవశ్యం హి వికృష్యమాణం కాలేన  
 యత్నాదపి రక్షమాణమ్, వర్షామునా సిధ్యతి చేత్పరార్థస్స ఏవ  
 మర్త్యస్య పరః పుమర్థః. ౨౬. వర్తే వివిక్తే ౭ధిసమాధిసిద్ధివిన్ది కస్స  
 మాయాహి కరోమి తే మతమ్, నాహం ప్ర కాశం వితరీతుముత్స  
 హే శిరః కపాలం విజనం సమా శ్రయ. ౨౭. శిష్యా విదంతి యద  
 చింతిత కార్యమేతద్దోగిన్త దేకశరణా విహతిం విదధ్యుః, కో వా  
 సహేత వపురేతదపోహీతుం స్వం కో వా ఊమేత నిజనాథశరీర  
 మోక్షమ్?. ౨౮. తౌ సంవిదం వితనుతామితి సంప్రహృష్టౌ యోగీ  
 జగామ ముదితో నిలయం మనస్వీ, శ్రీశంకరో ౭పి నిజధామని జోష  
 మాస ప్రోచే న కించిదపి భావమసౌ మనోగమ్. ౨౯. శూలీ త్రిపుం

౭వశ్యం త్వమేవ శిరః ప్రయచ్ఛ, తే నమో స్త్విత్యుక్త్యా ౭గ్రే పతితమధస్తాద్వీక్ష్య  
 సుఖీ కృపాళుస్సమస్తాదాకృష్టమనా ఆబ్రవీత్. ఉపే. ౨౪. తద్వచనముదాహరణి -  
 నై వేతి. యత ఇహలాకే బహునాశనిమిత్రవంతం నృకాయం జానన్కో వా ప్రాజ్ఞ  
 తమో ౭ర్థినాత్ న కుర్యాత్? అపితు కుర్యాదేవ. అన్యథా తస్య ప్రాజ్ఞతమత్వమేవ  
 కుతస్త్వమిత్యర్థః - ఇంద్ర. ౨౫. యతో యత్నాదపి రక్ష్యమాణం శరీరం కాలేనా  
 కృష్యమాణమవశ్యం పతతి తతో ౭నేన వర్షణా పరప్రయోజనం సిధ్యతి చేత్త్వ  
 స ఏవ మరణధర్షకస్య పరః పురుషార్థః - ఉ. ౨౬. తస్తాత్ హే సిద్ధివల్ యథా  
 వివిక్తే ౭హమధిసమాధి సమాధా వర్తే తథా మిథో రహసి సమాయాహి లే ౭భి  
 మతం కరోమి యతో శిరఃకపాలం ప్రకటం దాతుం అహం నోత్సహే ఆతో విజనం  
 సమాశ్రయ. ౨౭. కుత ఇతి చేత్తలాహ-శిష్యా యద్యేతచ్చింతితం కార్యం జానంతి  
 తర్హి హే యోగీ విహతిం విదధ్యుస్తవ కార్యస్య విహాశం కుర్యుః యతో మదేక  
 శరణాః స్వశరీరత్యాగవన్నిజనాథశరీరమోక్షో ౭వ్యసహ్య ఇత్యాహ - వితత్స్వం శరీరం  
 త్యక్తుం కో వా సహేత? నిజనాథశరీరస్య మోక్షం చ కో వా ఊమేత? - ప. ౨౮.  
 ఇత్యేవం తౌ శ్రీశంకరకాపాలికా సంవిదం వితనుతాం సంభాషణం సంకేతం వా కృత  
 వంతౌ తతో యోగీ మనస్వీ ముదితస్సృజగామ శ్రీశంకరో ౭పి నిజధామని జోష  
 మాస తూష్ణీం బభూవ మనోగం భావమసౌ కించిదపి న ప్రోక్తవాత్. ౨౯. కంకా



త్రిశూలముద్యమ్య నిహంతుకామం గురుం యతాత్తా సముదైక్ష  
 తాంతః, స్థితశ్చుకోప జ్వలితాగ్ని కల్పస్స పద్మపాదః స్వగురోర్హితైషీ.  
 32. స్థరన్నతైష స్థరదార్హిహరి ప్రహ్లాదవశ్యం పరమం మహస్తత్,  
 స మంత్రసిద్ధో నృహరేర్మృసింహో భూత్వాదదర్శోగ్రదురీహచే  
 హ్లామ్. 3౩. స తత్క్షణతుభనిజస్వభావః ప్రవృద్ధరుడ్విస్తృతమర్త్యభావః,  
 ఆవిష్కృతాత్మ్యగ్రనృసింహభావస్సముత్పపాతాతులిత ప్రభావః. 3౪.  
 సటాఛటాస్ఫోటితమేఘసంఘస్తీవ్రారవత్రాసిత భూతసంఘః, సంవేగ  
 సంమూర్ఛితలోకసంఘః కిమేతదిత్యాకులదేవసంఘః. ౪౦. త్సుభ్యత్స  
 ముద్రం సముదూఢరౌద్రం రటన్నిశాటం స్ఫుటదదికూటమ్, జ్వల  
 ద్దిశాంతం ప్రచలద్ధరాంతం ప్రభృశ్యదక్షం దళదంతరిక్షమ్. ౪౧.  
 జవాదభిద్రుత్య శితస్వరూగైర్దైత్యేశ్వరస్యేవ పురానఖాగ్రైః, ఊప  
 త్రిశూలస్య స తస్య వక్షో దదార విక్షిప్తసురారిపక్షః. ౪౨. తత్తా  
 దృగత్మ్యగ్రనఖాయుధాగ్రో దంష్ట్రాంతరప్రోతదురీహదేహః, నిన్యే

లినం యతాత్తా మనసి సముదైక్షత దృష్ట్యా చ తత్ర స్థిత ఏవ సపద్దపాదో జ్వలదగ్ని  
 కల్పశ్చుకోప యతస్వగురోర్హితైషీ - ఉపేం. 32. అథానంతరం స్థరతామార్హి  
 హరణం ప్రహ్లాదవశ్యం ప్రహ్లాదాధినం నృహరేస్తత్సరమం స్వరూపభూతం మహస్తేజః  
 స్థరస్నేష పద్మపాదో నృసింహో భూత్వా తస్యోగ్రాం దురీహచేహ్లాం దదర్శ యతో  
 మంత్రసిద్ధః - ఉ. 3౩. స పద్మపాదః ప్రవృద్ధరుట్ ప్రవృద్ధరోపః - ఉ. 3౪.  
 సటానాం స్కంధరోష్ణాం ఛటయా సమూహేన స్ఫోటితో మేఘసంఘో యేన తీవ్ర  
 శజ్జేన త్రాసితో భూతసంఘో యేన సంవేగేన సంమూర్ఛితః సంమోహితో లోక  
 సంఘో యేన కిమేతదిత్యాకులా దేవసంఘో యస్తాత్స సముత్పపాతేతి పూర్వేణ  
 సంబంధః. ౪౦. త్సుభ్యత్సముద్రమిత్యాదిక్రియావిశేషణం త్సుభ్యత్సముద్రో యస్యాం  
 క్రియాయాం సముదూఢం రౌద్రమత్యంతభయానకం రటంతో నిశాటా రాక్షసా  
 దయో యస్యాం జ్వలంతో దిశామంతాః ప్రాంతభాగా యస్యాం ప్రచలద్భూమే  
 రంతో యస్యాం భృశ్యంతి అక్షణి జనానామింద్రియాణి యస్యాం దళదంతరిక్షం  
 యస్యాం తథా జవాదభిద్రుత్యేతి పరేణాన్వయః. ౪౧. జవాదభిద్రుత్య శితస్వ  
 రూగైశ్శితస్వరూః తీక్షణం వజ్రం తద్దదుగ్రైః పురా దైత్యేశ్వరస్య హిరణ్యకశిపోరివ ఊ  
 పత్రిశూలస్య తస్య కాపాలిక్య వక్షః క్షిప్తస్సురారిపక్షో యేన స నృసింహో  
 దదార. ౪౨. తతశ్చ తత్తాదృగత్మ్యగ్రనఖాయుధానాం సింహానాం ఆగ్రో దంష్ట్రాం

తదానీం నృహరిర్విదీర్ణద్యుపట్టణాట్టాలికమట్టహాసమ్. ౪౩. ఆకర్ణయం  
 స్తం నినదం బహిర్గతానుపాగమన్నాకులచిత్తవృత్తయః, వ్యలోక  
 యః ఖైరవమగ్రతో మృతం తతో విముక్తం చ గురుం సుఖోపితమ్. ౪౪. ప్రహ్లాదవశ్యో భగవాన్ కథం వా ప్రసాదితో ఽయం నృహరి  
 స్త్వయేతి, సవిస్తయై స్నిగ్ధజనై సుపుష్ట సునందసస్మి తమిత్య  
 వాదీత్. ౪౫. పురా కిలాహోబలభూధరాగ్రే పుణ్యం సమాశ్రిత్య  
 కిమప్యరణ్యమ్, భక్తైకవశ్యం భగవంతమేనం ధ్యాయన్న నేకాన్  
 దివసాననైషమ్. ౪౬. కిమర్థమేకో గిరిగహ్వరేఽస్మిన్ వాచంయమ  
 త్వం వససీతి శశ్వత్, కేనాపి పుష్టో ఽత్ర కిరాతయూనా ప్రత్యు  
 త్తరం ప్రాగహమిత్యవోచమ్. ౪౭. ఆకంఠమత్యద్భుతమర్జ్యమూర్తిః  
 కంఠీరవాత్తా పరతశ్చ కశ్చిత్, మృగో వనే ఽస్మిన్ప్రగయోవస న్నేభ  
 వత్యహో నాక్షిపథే కదాఽపి. ౪౮. ఇతీరయత్యేవ మయి ఊణేన వనే  
 చరో ఽయం ప్రవిశన్ వనాంతమ్, నిబధ్య గాఢం నృహరిం లతాభిః  
 పుణ్యైరగణ్యైః పురతో న్యథాన్తే. ౪౯. మహర్షిభిస్త్యం మనసా

తరే ప్రాతో దురీహస్య దుశ్చేష్టస్య కాపాలికస్య దేహో యేన స నృహరిః  
 విదీర్ణాద్యుపట్టణానాం స్వర్గనగరాణాం ఆట్టాలికా యేన తథాభూతం ఆట్టహాసం విస్తా  
 రితవాన్. ౪౩. బహిర్గతాస్సర్వే వినేయాస్తం శబ్దం ఆకర్ణయన్నాకులచిత్తవృ  
 త్తయః సమీపమాగతవంత ఆగత్య చాగ్రతో మృకం ఖైరవసంజ్ఞం కాపాలికం  
 తతో ఖైరవాద్విముక్తం చ సుఖేన స్థితం గురుం దృష్టవంతః. ౪౪. సనందనః పద్మ  
 పాదస్సస్థితం యథా స్యాత్తథా ఇతి వక్ష్యమాణముక్తవాన్. ౪౫. తద్వచన  
 ముదాహరతి—పూర్వం ఖలు ఆహోబిలసంజ్ఞస్య పర్వతస్యాగ్రే పుణ్యం కిమపి వనం  
 సమాశ్రిత్య భక్తైకవశ్యమేనం నృహరిం భగవంతం ధ్యాయన్న నేకాన్ దివసానమాం  
 సీతవాన్. ౪౬. హే వాచంయమాస్మిన్గిరిగహ్వరే కిమర్థమేకస్త్యం వససీతి కేనాపి  
 కిరాతయూనా పురా శశ్వత్పుష్టో ఽహమితి వక్ష్యమాణం ప్రత్యుత్తరముక్తవాన్.  
 ౪౭. తదాహ-కంఠపర్యంతమత్యద్భుతా నరమూర్తిర్యస్య పరతశ్చ సింహాత్తా కశ్చి  
 న్నృగో ఽస్మిన్వనే వసన్ హేమృగయో వ్యాధ మమాక్షిమార్థే కదా ఽపి న భవతి  
 ఆహో ఽతికష్టం. ౪౮. ఇత్యేవం మయి కథయత్యేవ సతి ఆయం వనేచరో వనమధ్యం  
 ఊణమాత్రేణ ప్రవిశన్ నృహరిం లతాభిర్గాఢం నిబధ్య మే పుణ్యైరగణ్యైర్నమాగ్రే

ఽప్యగమ్యో వనేచరస్యైవ కథం వశోఽభూః?, ఇత్యద్భుతావిష్టహృదా  
 మయాఽసౌ విజ్ఞాప్యమానో విభురిత్యవాచీత్. ౧౦. ఏకాగ్రచిత్తేన  
 యథా ఽమునా ఽహం ధ్యాతస్తథా ధాతృముఖైర్ను పూర్వైః,  
 నోపాలభేథాస్త్యమితీరయ న్నే కృత్వా ప్రసాదం కృతవాంస్తిరో  
 ధిమ్. ౧౧. ఆకర్ణ్యతాం షడ్షపదస్య వాణీమానందమగ్నైరఖిలై  
 రభావి, జగర్జ్ఞ చోచ్చైర్జగదండభాండం భూమ్నాస్వథామ్నా దలయ  
 స్సృసింహః. ౧౨. తతస్తదాస్థాటచల త్సమాధి స్యాత్ప్రబోధో  
 స్తథితత్ర్యుపాధిః, ఉన్తీల్య నేత్రే వికరాలవక్త్రం వ్యలోకయన్నాసవపం  
 చవక్త్రమ్. ౧౩. చంద్రాంశుసోదర్యసటాజటాలం తార్తీయనేత్రాబ్జక  
 నన్నిటాలమ్, సహోద్యదుష్టాంశుసహస్రభాసం విధ్యండ్విసోఫ్ఫటకృ  
 దట్టహాసమ్. ౧౪. నఖాగ్రనిర్భిన్నకపాలివక్షస్థలోచ్చలచోఛ్ఛితపంకి  
 లాంగమ్, శ్రీవత్సవత్సం గళవైజయంతీ శ్రీరత్నసంస్పర్ధితదంత్రమా

స్థాపితవాత్. ౪౯. అద్భుతేనాఽఽశ్చల్యేణాఽఽవిష్టం మనో యస్య తథాభూతేన  
 మయేత్యేవం విజ్ఞాప్యమానో ఽసౌ విభుర్నుహరితి వక్ష్యమాణముక్తవాత్. ౧౦.  
 తదుదాహరతి-యథాఽమునా కిరాశయాసైకాగ్రచిత్తేనాహం ధ్యాతస్తథా పూర్వై  
 ర్భృష్టాదిభిరసి న ధ్యాతోఽత స్త్వం నోపాలభేథా ఇతి కథయన్తే ప్రసాదం కృత్వా  
 తిరోధానం కృతవాత్ - ఇంద్ర. ౧౧. షడ్షపదస్య తాం వాణీం శ్రుత్వాఽఖిలై  
 రానందమగ్నైరభావి సర్వే ఽప్యనందమగ్నా ఆభూషత్. అనల్పేన స్వతేజసా జగ  
 ద్భాండం దలయస్సృసింహో జగర్జ్ఞ చ-ఉ. ౧౨. తతస్తస్య గర్జనానంతరం శస్యార్థా  
 టేన సాహంకారనాడేన చలన్సమాధిర్యస్య స్యాత్ప్రసాత్కాతాకారేణోన్మధితాః కారణా  
 దిత్రయఉపాధయో యస్య సః శ్రీశంకరో నేత్రే ఉన్తీల్య కరాలవక్త్రం మానవపం  
 చాస్యం సృసింహమవలాకయత్. ౧౩. తం విశేషస్త్రి-చంద్రకిరణసప్తకాభిస్సటాభి  
 ర్జటాలం వ్యాప్తం తృతీయనేత్రకమలేన కనత్సురస్మిటాలం మస్తకం యస్య సహో  
 ద్యతాం సూర్యసహస్రాణాం భా ఇవ భా యస్య బ్రహ్మాండవిసోఫ్ఫటకరో ఽట్టహాసో  
 యస్య తం. ౧౪. నఖాగ్రేణ నిర్భిన్నాత్కపాలివక్షస్థనిలాదుచ్చలచోఛ్ఛితస్య పంకేన  
 వ్యాప్తాన్యంగాని యస్య తం శ్రీవతోనామ రోష్ణామావర్తకేన యుక్తం దక్షిణవక్షో  
 యస్య తం. 'వత్సః పుత్రాదివర్షయోః, తర్జ్జకేనోరసి క్షీబమితి మేదిసీ. గళే వైజయం  
 త్యా శ్రీరత్నేన కాస్తుభమణీనా చ సంస్పర్ధినీ తస్య కపాలిన అంత్రాణాం మాలా యస్య

లమ్. ౧౧. సురాసురత్రాసకరాతిఘోరస్వాకారసారవ్యధితాండకో  
 శమ్, దంష్ట్రాకరాళాసననిర్వదగ్నిజ్వాలాభిసంలీఢనభోఽవకాశమ్. ౧౬.  
 స్వరోమకూపోద్గతవిస్ఫులింగ ప్రచారసందిపితసర్వలోకమ్, జంభద్వి  
 డుజ్జృంభితశంభుదంభసంస్తంభనారంభకదంతపేషమ్. ౧౭. మాభూ  
 దకాలే ప్రళయో మహాత్మనోఽపం నియచ్ఛేతి గృణద్భిరారాత్,  
 ససాధ్వనైః ప్రాంజలిభి స్సగాత్రకంపై ర్విరించ్యాదిభి ర్ధ్యమానమ్.  
 ౧౮. విలోక్య విద్యుచ్ఛపలో గ్రజిహ్వాం యతిక్షితిశః పురతో నృసిం  
 హమ్, ఆభీతిరై డిష్ట తదోపకంఠం స్థితో ఽపి హర్షాశ్రుపినద్ధకంఠః.  
 ౧౯. నరహరే హర కోపమనర్థదం తవ రిపుర్నిహతో భువి వర్తతే,  
 కురు కృపాం మయి దేవ సనాతనీం జగదిదం భయమేతి భవద్దృశా.  
 ౨౦. తవ వపుః కిల సత్వముదాహృతం తవ హి కోపనమణ్వాపి నోచి  
 తమ్, తదిహ శాంతిమవాప్నుహి శర్తణే హర గుణం హరిరాశ్రయనే

తం. ౧౧. దేవాసురత్రాసకరాతిఘోరస్వ స్వాకారస్య సారేణ బలేన వ్యధితో  
 ఽండకో యేన దంష్ట్రాభిః కరాళాస్తుఖాన్నిర్దచ్ఛదగ్నిజ్వాలాభిస్సంలీఢః సమా  
 స్వాదితో నభోఽవకాశో యేన తం. ౧౬. స్వరోమకూపోద్గత ఉద్గతానాం విస్ఫులిం  
 గానాం ప్రచారేణ సందిపితాస్సర్వలోకా యేన. జంభమసురవిశేషం ద్వేష్టితి జంభ  
 ద్విడిండ్రః ఉజ్జృంభిత ఉల్లసితః శంభుర్నహదేవస్తయోర్దంభస్య త్నమాచనకైతవస్య  
 యల్ సంస్తంభనం తస్యారంభకో దంతపేషో యస్య. ౧౭. హే మహాత్మన్ ఆస  
 మయే ప్రలయో మాభూత్ ఆతః కోపం నియచ్ఛేత్యేవం ససాధ్వనైస్సగాత్రకంపైః  
 ప్రాంజలిభిరాదరాల్ ప్రవద్భిః బ్రహ్మాదిభిః ప్రార్థ్యమానం. ౧౮. విద్యుద్వచ్ఛపలో  
 గ్రజిహ్వామేవంభూతం నృహరిం పురతో విలోక్య తదా సమీపం స్థితో ఽపి భీతిర  
 హితో హర్షాశ్రుభిః పినద్ధః కంఠో యస్య స యలిరాజః శ్రీశంకరః నుతవాన్ -  
 ఉపేం. ౧౯. హే నరహరే కోపముపసంహర, యతోఽనర్థదం యదర్థమావిష్కృత  
 స్స తు తవ శత్రుర్నిహతస్సన్ భువి వర్తతే ఽతో హేదేవ సనాతనీం మయి  
 కృపాం కురు. కించ భవతోఽపం దృష్ట్వా నర్వమిదం జగద్భయమేతి. ౨౦. కించ  
 తవ విష్ణోః వపుః ఖలు సత్వం ఉదాహృతం హి యతస్తవ కోపనమణ్వాపి నోచితం  
 తత్తస్మాదస్మిన్ కాలే సుఖాయ శాంతిం ప్రాప్నుహి. తవైతన్నోచితమితి సాక్షేప

కథమ్. ౬౧. సకలభీతిషు దైవతమస్తర్కా సకలభీతిమహోహ్య సుఖి  
 పుమాన్, భవతి కిం ప్రవదామి తవేక్షణే పరమదుర్లభమేవ తవే  
 ఊణమ్. ౬౨ స్తుతవతస్తవ పాదసరోరుహం మృతవతః పురుషస్య విము  
 క్తతా, తవ కరాభిహతో ౭మృతభైరవో న హి స ఏషపునర్భవమే  
 ష్యతి. ౬౩. దితిజనూనుమముం వ్యసనార్దితం సకృదరక్షదుదార  
 గుణో భవాన్, సకలగత్వముదీరితమస్ఫుటం ప్రకటమేవ విధిత్సుర  
 భూత్పురా. ౬౪. సృజసి విశ్వమిదం రజసా ౭౭వృత స్థిలివిధౌ శ్రిత  
 సత్వఉదాయుధః, అవసితధరణే తమసావృతో హరసి దేవ తదాహర  
 సంజ్ఞితః. ౬౫. తవ జనిర్నగుణాస్తవ తత్వతో జగదనుగ్రహణాయ  
 భవాదికమ్, తవ పదం ఖలు వాఙ్మనసాతిగం శ్రుతివచశ్చకితం తవ బో

మాహ-రుద్రగుణం తమస్సత్వగుణో విష్ణుః త్వం కథమాశ్రయసే. ౬౧. ఏవం కోప  
 శాంతిం ప్రార్థయిత్వా స్థాతి-హే దేవతమ సకలభీతిషు స్తర్కా నాన్ సర్వభయమహో  
 హ్యపుమాన్ సుఖి భవతి తవ దర్శనే సతి కిం ప్రవదామి స యద్భవతి న తద్వక్షం శక్య  
 మిత్వర్థః. తస్మాత్తవ దర్శనం పరమదుర్లభమేవ. ౬౨. అథ కాపాలికస్య విమోక్షాయ  
 వ్యాజేనాహ-తవ పాదకమలం స్తుతవతో మృతవతః పురుషస్య విముక్తతా భవతి  
 ఆయం తు ధైరవస్తవ కరేణాభిహతస్సృన్ మృతో-తః స ఏష పునస్సంసృతిం న  
 ప్రాప్నోతీత్వర్థః. ౬౩. భక్తరక్షణం తద్వచనపాలనం చ తవ స్వభావ వివేత్యాహ-  
 దితిజస్య హిరణ్యకశిపోః పుత్రమముం ప్రవోదం దుఃఖార్దికం ఉదారగుణో భవాన్  
 సకృదరక్షత్. కానా? వితి పితౄ పృష్టేన తేనోదీరితం సర్వత్రైవాస్తీతి సర్వగత్వ  
 మస్ఫుటం ప్రకటమేవ విధాతుమిచ్ఛుః పురా అగ్రే భవాన్ ప్రాదురభూత్. ౬౪.  
 త్వమేవ బ్రహ్మాదిరాపేణ సృష్ట్యాదికం కరోషీత్యాహ-రజసా ౭౭వృతో  
 విశ్వం సృజసి స్థిలివిధౌ స్వీకృతసత్వః ఉద్యతాయుధః పాలయసి. తస్య హరణసమయే  
 హేదేవ తమసావృతస్తదా హరసంజ్ఞితో హరసి. ౬౫. వస్తుతస్తు అజస్య జన్త నిర్గు  
 ణస్య గుణాశ్చ నైవ సంతి. తర్హి జన్తాదికం కిమర్థమిత్వృత ఆహ-తవ జన్తాదికం జగ  
 దనుగ్రహణాయ యతస్తవ పదం వాఙ్మనసాతిగం. 'యతో వాచోనివ ర్తం తే ఆప్రాప్య  
 మనసా సహే'త్యాదిశ్రుతేః. తర్హి 'తం త్వోబనిషదం పురుషం పృచ్ఛామి'తి శ్రుతేః  
 కథం పురుషస్య శ్రుతిగమ్యతేతి చేత్తత్రాహ - శ్రుతివచశ్చకితం సత్తవ బోధకం

ధకమ్. ౬౬. నరహారే తవ నామసరిశ్రవాత్ ప్రమథగుహ్యకదుష్టపిశాచకాః, అపసరంతి విభోః ౬సురనాయకా సహి పురఃస్థితయే ప్రభవం త్యపి. ౬౭. త్వమేవ సర్గస్థితీహేతుసస్య త్వమేవ నేతా సృహారే ౬ఖలస్య, త్వమేవ చింతోహృదయే ౬నవద్యే త్వామేవ చింతాత్ర మహం ప్రపద్యే. ౬౮. హతో వరాకో హిరుషం నియచ్ఛ విశ్వస్య భూమన్నభయం ప్రయచ్ఛ, ఏతే హి దేవాశ్శమసుర్గయంతే నిరీక్ష్య భీతాః ప్రతిభేదయంతే. ౬౯. ద్రష్టుం న శక్యాహి తవానుకంపా హీనై జనైర్నిహ్నుతకోటిశంపామ్, మూర్తిం తదాత్మన్నువసంహారేమాం పాహి త్రిలోకీం సమతీతసీమామ్. ౭౦. కల్పంతోజ్జ్వలం భమాణప్రమథపరిబృఢప్రాధలాలాటవహ్ని జ్వాలాలీఢత్రిలోకీ జనితచటచటాధ్వానధిక్కారధుర్యః, మధ్యే బ్రహ్మాండభాండోదరకుహరమనై కాంత్యదుస్థామసస్థాం స్త్యాసస్త్యానో మమాయం దలయతు

‘అఘాలమనణ్ణీ’త్యేవం నిషేధమఖేన లక్షణావృత్త్యా చ బోధయతి. న తు సాక్షాదిత్యర్థః. ౬౬. యద్యపి నామరూపాదివినిర్ముక్తస్తవం తథా౭పి హేనరహారే తవ నామసరిశ్రవణాత్ప్రమథాదయో ౬పసరంతి దూరతరం గచ్ఛంతి. హేవిభోః జైత్యనాయకాస్తు పురఃస్థితయే ౭పి సమర్థా న భవంతి. ౬౭. తథా చ యతస్సర్గాదిహేతుః నియంత్రాదిశ్చ త్వమేవతస్త్వామేవ చింతాత్రమహం ప్రపద్యే ఇత్యాహ - త్వమేవేతి. ౬౮. ఏవం స్తుత్వా రోషశాంతిం పునః ప్రార్థయతేహి యస్తాదయం వరాకో హతో ౭తః కోపం నియచ్ఛ హే భూమకా తేన చ విశ్వస్యాభయం ప్రయచ్ఛ హి యస్తా దేతే దేవాశ్శమం ప్రార్థయంతే నిరీక్ష్య భీతాః ప్రతిభేదం ప్రాప్నువంతి. ౬౯. కించ హి యస్తాత్ తవానుకంపాహీనైర్జనైర్నిష్ఠం న శక్యా తత్ప్రస్తాజ్ఞే ఆత్మన్నిమాం తిరస్కృతకోటివిద్యుతం మూర్తిమువసంహార తే తవ భయాత్ ఇమాం సమతిక్రాంతసీమాం త్రిలోకీం పాహి. ౭౦. అథేదానిం శ్రీసృనింహోట్టహాసం వర్ణయం స్తస్మాద్దురితశమం ప్రార్థయతి-కల్పాంత ఉజ్జ్వలంభమాణస్య ప్రమథపరిబృఢస్య రుద్రస్య ప్రాఢో యో లాలాట వహ్ని స్తస్య జ్వాలాభి రాలీఢా యాం త్రిలోక్యాం జనితస్య చటచటాశబ్దస్య ధిక్కార ధుర్యః. పునశ్చ మధ్యే బ్రహ్మాండోదరకుహరం బ్రహ్మాండభాండాత్కపాత్ర జతరచ్చిద్రమధ్యే యో అనై కాంత్యేనావ్యభిచారేణ దుస్థాదుర్లటా ఏకరూపేణ స్థితిర్యస్యాః అనేకరూపాం జన్మమరణాదిలక్షణావస్థాం ప్రతి

దురితం శ్రీనృసింహాట్టహాసః. 20. మధ్యే వ్యానద్ధవాతంధయగుణ  
 వలనాధాసమంధానభూభృ స్తంధేనోత్తోభిదుగ్ధోదధిలహరిమిఖః స్ఫా  
 లనాచార ఘోరః, కల్పాంతోన్నిద్ర రుద్రోచ్చతరడమరుక ధ్యానబద్ధా  
 భ్యసూయో ఘోషో 2యం కర్ణఘోరః తుపయతు నృహరే రంహ  
 సాం సంహతిం నః. 21. తుందానో మంతు కల్పావధి సమయస  
 ముజ్జృంభదంభోదగుంభస్ఫూర్జద్దంభోభిసంఘస్ఫురదు రురటితా ఖర్వి  
 గర్వప్రోహాన్, క్రీడాక్రోడేంద్రఘోణాసరభ సవిసరఘోరఘూర్ఘోరవ  
 శ్రీర్గంభీరస్తే 2ట్టహాసో హరహర నృహరే రంహసా2హంసి హ  
 న్యాత్. 23. ఏవం విశిష్టనుతిభిః నృహరా ప్రశాంతే స్వంభావమేత్య  
 మునిరేష బభూవ శాంతః, స్వస్నానుభూత మివ శాంతమనా  
 స్సనంస్త మాత్తానమాత్మగురవే ప్రణతిం చకార. 28. చారిత్ర్య

స్త్యానస్త్యానో2నలఘనో వహ్నిమూర్తిః. 'స్త్యానం స్నిగ్ధే2పి చ ఘనే త్వనలాలస్య  
 యోరశీతి మేదిసి. ఏవం భూతో 2యం శ్రీనృసింహాట్టహాసో మమ దురితం దశయ  
 తు-స్రగ్ధరా. 20. కిం చ మధ్యే వ్యానద్ధస్య సమ్యగ్బద్ధస్య వాతంధయో వాయుపో  
 వాసుకిసంజ్ఞాస్ఫుర్వః తల్లక్షణస్య గుణస్య వలనస్యాక్షేప్తనస్యాధానం స్థాపనం యత్ర స  
 చాసౌ మంథనాద్దిర్తందరాచలస్తేన యో మంథో మంథనం తేన ఊభిణః ఊరసము  
 ద్రస్య లహరీణాం యో మిఖః స్ఫాలనాచారస్తాడనాచారస్తద్వత్ ఘోరస్తస్తాత్  
 ఘోర ఇతి వా. తుతశ్చ కల్పాంత ఉన్నిద్రస్య రుద్రస్యోచ్చైః డమరుకశక్తేన బద్ధా  
 2భ్యసూయా యేన తథాభూతో 2యం కర్ణఘోరో నృహరేఘోషో నో2హసాం  
 పాపానాం సముదాయం తుపయతు. 21. కిం చ కల్పాంతసమయే సముజ్జృంభతాం  
 అంభోదానాం గుంధే సమూహే స్ఫూర్జతామశనీనాం సంఘస్య స్ఫురద్వదురురటితం  
 బృహద్గ్రనం తస్య అనల్పాన్ గర్వప్రోహాన్ మంతు తుందాన ఆశు చూర్ణీ  
 కుర్వాణః పునశ్చ క్రీడాయై యో వరాహేంద్రస్తస్య నాసాయాస్ఫురభసం సవేగం  
 విసరన్ యో ఘోరో ఘూర్ఘోలక్షణశ్శబ్దస్తస్య క్రీరివ క్రీర్యస్య స గంభీరః  
 తే నృహరేరట్టహాసో హే హరహరేతి సంధ్రమే వీపాన్. వేగేన నః పాపాని  
 హన్యాత్. 23. ఏవం విశిష్టనుతిభిర్నృహరా ప్రశాంతే సతి ఏవ మునిః వద్దపాద  
 స్స్వం భావమేత్య శాంతో బభూవ. తతశ్చ శాంతమనాస్వస్నానుభూతమివైసం

మేతత్ప్రియతస్త్రిసంధ్యం భక్త్యా పఠేద్యః శృణుయాదవంధ్యమ్, తీర్త్వా  
 ఒపమృత్యుం ప్రతిపద్య భక్తిం స భుక్తభోగస్సమువైతి ముక్తిమ్. ౭౫.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదుగ్రభైరవనిర్ణయః,  
 సంక్షేపశంకరజయే స్వర్గ ఏ కాదశో ఒభవత్.

స్వాత్మానం స్మరన్ స్వగురవే ప్రకర్షేణ నతిం చకార - వ. ౭౪. ఉక్తచారిత్ర్యపఠ  
 నాదేః ఫలమాహ—చారిత్ర్యమితి. ప్రయతః సావధానః అవంధ్యమనిష్ఠులం-ఉ. ౭౫.

ఇతి శ్రీమత్పురమహాంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

ఏ కా ద శ స్వ ర్గః.

శ్రీ రఘు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

ద్వాదశస్కంధ ప్రారంభః.



అథైకదా ౨సౌ యతిసార్వభౌమస్తీర్థాని సర్వాణి చరన్సతీ  
 ర్ఘైః, ఘోరా త్కలై ర్గోపితధర్మ మాగాఢోకర్ణమభ్యర్ణచలార్ణ వౌ  
 ఘమ్. ౧. విరించినాంభోరుహనాభవంద్యం ప్రపంచనాట్యద్భుతసూత్ర  
 ధారమ్, తుష్టావ వామార్ధవధూటిమస్తదుష్టావలేపం ప్రణమన్త హే  
 శమ్. ౨. వపుః స్తరామి క్వచన స్తరా రేర్భలాహకాద్యైతవదావదశ్చి,  
 సౌదామినీసాధితసంప్రదాయసమర్థనా దేశికమన్యతశ్చ. ౩. వామాంగ

శ్రీ. అథ హస్తామలకాదిప్రసంగం సపరికరం వర్ణయితుమారభతే—అథానం  
 తరమేకస్థితకాలే యతిచక్రవర్తి శ్రీశంకరశ్శిష్యైస్సహ సర్వాణి తీర్థాని చరన్  
 ఘోరాత్కలైర్గోపితో రక్షితో ధర్మో యేన తం. ఆభ్యర్ణః అవిదూరః చలన్సముద్ర  
 స్యాఘో రయో యస్య తం గోకర్ణమాగాత్. 'అభేచ్ఛావిదూర్యే' ఇత్యనేనాద్దేర్నిష్ఠా  
 యా ఇణ్నిషేధః-ఉ. ౧. గత్వా చ ప్రణమన్ సన్నహేశం తుష్టావ. కథంభూతమితి  
 తత్రాహ-విరించినా బ్రహ్మణా. 'విరించో-౨ధ విరించీ చ బ్రహ్మణ్యపి విరించిన' ఇతి విశ్వ  
 ప్రకాశః. కమలనాభేన విష్ణునా చ వంద్యం యతః ప్రపంచలక్షణస్య నాట్యస్యాద్భుత  
 సూత్రధారం కూటస్థత్వే సతి తత్కర్తృత్వేనాశ్చర్యరూపం నాటకాచార్యం యతో  
 మాయాసచివమిత్యాహ - వామార్థే వధూటిర్వధూర్యస్య తం తథాప్యస్తో దుష్టానాం  
 కామక్రంధాదీనామవలేపా యస్తాత్తం. ౨. కామార్యపుః స్తరామి. క్వచన  
 దక్షిణభాగే వలాహకేన మేఘేనాద్యైతస్యాభేదస్య వదావదా వాదినీ శ్రీర్యస్థిత  
 ఆన్యతో వామభాగత శ్చ విద్యుతా సాధితస్య మేఘావినాభావాదిరూపస్య సంప్రదా  
 యస్య సమర్థనాయాం దేశికం గురుం. ౩. కించ వామాంగలక్షణే నీమ్ని క్షేత్రే నీమా

సీమాంకురదంశుత్పణ్యాచంచస్త్రిగాంచ త్తరదక్షపాణి, సవ్యాన్యశోభా  
 కలమాగ్రభక్షసాకాంక్షకీరాన్యకరం మహోఽస్తి. ౪. మహీధ్రకన్యాగళ  
 సంగతోఽపి మాంగల్యతంతుః కిల హాలహాలమ్, యత్కంఠదేశేఽకృత  
 కుంఠశక్తి మైక్యానుభావాదయమస్తి భూమా. ౫. గుణత్రయాతీత  
 విభావ్యమిత్రం గోకర్ణనాథం వచసా ఽర్చయిత్వా, తిస్రస్స రాత్రీ స్త్రీజ  
 గత్పవిత్రే షేత్రే ముదైష ఊపతి స్త కాలమ్. ౬. వైకుంఠకైలాస  
 వివర్తభూతం హరన్న తాఘం హరిశంక రాఖ్యమ్, దివ్యస్థలం దేశికసార్వ  
 భౌమస్తీర్థప్రవాసీ న చిరాదయాసీత్. ౭. భ్రమాపనోదాయ భిదావ  
 దానా మదైవతముద్రామిహ దర్శయంతౌ, ఆరాధ్య దేవౌ హరిశం  
 కరౌ సద్వ్యర్థాభిరత్యర్చయతి స్త వాగ్భిః. ౮. వంద్యం మహాసోమకలా

ఘటి స్థితిక్షేత్రేవ్వంఢణోఽపి చ స్త్రీయా మితి మేదినీ. అంకురంత్యాం రోహంత్యాం  
 కిరణ లక్షణాయాం తృణాయాం తృణసమూహే చంచస్త్రిగేణ స్ఫురత్తరో దక్షిణ  
 హస్తో యస్య తత్తథా సవ్యాన్యస్య దక్షిణభాగస్య శోభైవ కలమస్యస్యం. 'కలమః  
 పుంసి లేఖన్యాం కాలౌ పాటచ్చరే ఽపి చే'తి మేదినీ. తస్యాగ్రస్య భక్షణే సాకాంక్షః  
 కీరశ్శుశో ఽన్యకరే వామహస్తే యస్య తన్నహో ఽహమస్తి. తత్ర శివకరే మృగః  
 పార్వతీహస్తే శుక ఇతి బోధ్యం. ౪. కించ ధరాధరస్య హిమాచలస్య కన్యాయా  
 గళేన సంలగ్నో ఽపి మాంగల్యతంతుస్సాభాగ్యసూత్రం యస్య కంఠదేశే హాలహాలం  
 కుంఠశక్తిమకృత సో ఽయం భూమైక్యానుభావాదహమేవాస్తి. ౫. గుణాతీతైర్విభా  
 వ్యం విభావనీయం గోకర్ణనాథమిత్రం వచసా ఽర్చయిత్వా తిస్రః రాత్రీ స్త్రీజగత్ప  
 విత్రే షేత్రే న విష ముదా కాలం ఊపతి స్త. ౬. తతశ్చ వైకుంఠకైలాసయోర్వివర్త  
 భూతం స్వాతిరిక్తాకారేణ వర్తనం వివర్తస్తద్రూపం తయోరూపాంతరం నతాఘం  
 హరత్ హరిశంకరాఖ్యం దివ్యం స్థలం తీర్థప్రవాసీ దేశికసార్వభౌమశ్శీఘ్రమేవా  
 గాత్. ౭. భేదవాదినాం భ్రమాపనోదాయాస్తి లోకే అదైవతముద్రాం దర్శ  
 యంతౌ హరిశంకరా దేవావారాధ్య స శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమాణప్రకారేణ ద్వ్య  
 ర్థాభిర్యాగ్నిర్చయతి స్త. ౮. తావినోదాహరతి—వంద్యం సత్త్వర్యాదిభిర్వందనీయం  
 మహాతస్సోమస్య ప్రళయాభినీరస్య కలాభిరంక్షైః కలాయాం మూలే వా విలాసః  
 క్రీడా యస్య 'సోమః కుబేరే పితృదేవతాయాం పసుప్రభేదే చ సుధాకరే చ, దివ్యౌ  
 షధీశ్యామలతానమిరకర్పూరనీరేఘ చ వానరేచే'తి విశ్వప్రకాశః. 'కలా స్యాన్మూలరై  
 వృద్ధౌశిల్పాదావంశమాత్రక' ఇతి మేదినీ. సోమకస్య వేదావహారకస్యాసురస్య లాపీ

విలాసం గామాద రేణాకలయ న్ననాదిమ్, మైసం మహాః కించస దివ్య మంగీకుర్వన్విభుర్దే కుశలాని కుర్యాత్. ౯. యో మందరాగం దధ దాదితేయాం సుధాభుజ స్సాంతనుతే ౭విషాదీ, స్వామద్రిలీలోచిత చారుమూర్తే కృపామపారాం స భవాన్విధత్తామ్. ౧౦. ఉల్లాసయ న్యో మహిమాన ముచ్చైః స్ఫురద్వరాహీశకలేబరో ౭భూత్, తస్మై

నాశో లాసః క్షీడా యస్యేతి వా. తథాభూతమనాదిం సర్వకారణత్వాదకారణం మైసం మాతస్యం దివ్యమప్రాకృతం కించనాచింత్యం తేజో ౭ంగీకుర్వత్ గాం నౌకా రూపాం భూమిమాదరేణాకలయస్వికర్షన్విభురనంతశక్తివ్యాసో విష్ణుర్కే కుశలాని కుర్యాత్. తథా చోక్తం. 'రూపం స జగృహే మాతస్యం చాక్షుషోదధిసంప్లవే, నావ్యారోష్య మహీమయామపా త్వైవస్వతం మను'మితి. 'అహం త్వమ్ప్రసిధిస్సాకం మహీనావముదన్వతి, వికర్షన్విచరిష్యామి యావద్భ్రాష్టి సితా ప్రభో' ఇతి చ అనాది భూతాం గాం వేదవాచమాదరాదాకలయస్వ)త్యాహరన్నీతి వా తథా చోక్తమ్. 'అతీతే ప్రళయాపాయే ఉత్థితాయ స వేధసే, హత్వా ౭సురం హయగ్రీవం వేదా స్పృత్యాహరద్ధరో రితి పక్షే సోమస్య చంద్రస్య కలానూ విలాసో యస్మింస్తయా సహ విలాసో యస్యేతి వా. సోమానాం హిమాలయోద్భవానాం దివ్యోషధీనాం కలాభి రితి వా. సోమస్య కర్పూరస్యేతి వా. అనాదిభూతాం గాం శ్రుతిమాదరేణాకలయ స్విచారయత్ గాం పృషభమాదరేణ ప్రేరయన్నీతి వా. మేనాయా హిమాచలభార్యా యా జాతం కించస పార్వతీ లక్షణం మహో ౭ంగీకుర్వన్వీతి వ్యాఖ్యేయమితి-ఇంద్ర వజ్రాపుత్రమ్. ౯. ఏవం మత్స్యవతారమభిధాయాథ కమతావతారం నిరూపయ న్నాహ-యో మందరాఖ్యమచలం దధత్ ఆదితేయాత్ దేవాత్ సుధాభుజ ఆతమ తేస్తావిషాదీ ఖేదరహితస్స భవానదేర్తందరాచలస్య లీలాయాం భ్రమణాత్తవిలాసార్థ ముచితా యోగ్యా చారుమూర్తిర్యస్య తస్య సంబోధనం హే అద్రిలీలోచితచారు మూర్తే కూర్తమూర్తే స్వామపారాం కృపాం విధత్తాం. పక్షే యోమందరాగం మంద రాఖ్యపాదపం దధద్విషాదీ స్వయం విషభక్షో దేవాస్సుధాభుజో వ్యాతమతే స్తాద్రా కైలాసే యా లీలావిలాసః తస్యాముచితా చారుమూర్తిర్యస్యేతి వ్యాఖ్యేయం. 'అగ స్సాన్యన్నగవత్ప్రఖ్యేధరపాదపయోః పుమాత్, మందరస్తు పుమాత్ మంథకైలే మందారపాదప' ఇతి మేదిసీ - ఉ. ౧౦. ఆథ పరాహావతారం షర్ణయన్నాహ—య ఉచ్చైచ్చర్త హేర్భూమేర్తానం చిత్రోన్నతిముల్లాసయత్ స్ఫురత్ యో వరాహ్యస్సు కర్యా ఈశో వరాహీశస్తత్రకలేబరస్తద్విగ్రహో ౭భూత్. 'మానశ్చిత్రోన్నకౌగ్రహ'

విదధ్ధః కరయో రజస్రం సాయంతనాంభోరుహసామరస్యమ్. ౧౧. సమావహాన్ కేసరితాం వరాం య స్ఫురద్విషతుంజరమాజఘాన, ప్రహ్లాదముల్లాసితమాదధానం పంచాననస్తం ప్రణమః పురాణమ్. ౧౨. ఉదైత్తు బల్యాహరణాభిలాషో యో వామనోహార్యజినం వసానః, తపాంసి కాంతారహితో వ్యతానీదాద్యో ౭వతాదాశ్రమిణామయం నః. ౧౩. యేనాధికోద్యుత్తరవారిణాశు జితో ౭ద్భునస్సంగరరంగభూమా, నక్షత్రనాథస్ఫురితేన తేన నాథేన కేనాపి వయం సనాథాః. ౧౪. విలాసినాళీకభవేన ధామ్నా కామం ద్విషంతం సద

ఇతి నిశ్చప్రకాశః. పక్షే వరాహీశకశేబరశ్శేష విగ్రహస్తస్యై వరాహీణో వాసుః కశే బరే యస్యేతి వా. హస్తయోర్దుకులితఽద్దసామ్యమజస్రం విదధ్ధః. ౧౧. అథ నృసింహోవతారం నిరూపయన్నాహ - తం పంచాస్యం సింహం పరమాత్మానం పురాణం సదైకరసం ప్రణమస్తం కమితి! తత్రాహ-యో వరాం కేసరితాం నృహరితాం సమావహం త్సురద్విషతాం కుంజరం హిరణ్యకశిపుమాజఘాన తం పునః ప్రహ్లాదముల్లాసితమాదధానం. పక్షే పంచముఖం సదాశివం యః కే శిరసి సరితాం నదీనాం మధ్యే వరాం శ్రేష్ఠాం గంగాం సమావహాన్ సురశత్రుం గజాసురం ఆజఘాన. ప్రకర్షేణాహ్లాదముల్లాసితమాదధానమిత్యర్థః. ౧౨. అథ వామనావతారం వర్ణయన్నాహ-యో బలేస్సకాశాత్తై)లొక్యాహరణాభిలాషస్సందరం మృగచర్ష వసానో వామనః ఉదైత్ ఉదితో ౭భూత్. కాంతయా రహితః తపాంసి వ్యతానీతో)స్యయమాశ్రమిణా మాద్యో బ్రహ్మచారీ నో ౭స్తానవతాత్. పక్షే యో మనోహరి మనోజ్ఞమజినం వసానో దక్షాధ్వరా దృలేరాహరణాభిలాషో ఉదైత్ కాంతయా సత్యా-ఉ. ౧౩. అథ పరశురామావతారం నిరూపయన్నాహ - యేనాధికం యథా స్యాత్తథోద్యుత్తరేణ వారిణా బాలకేన పరశురామేణాద్భునః కార్తవీర్యశ్శ్రీఘ్రం సంగరరంగభూమా యుద్ధరంగభూమా జితః. 'వారిర్వాగ్గజబంధనోఽయో స్త్రీక్షేత్రే ౭ంబుని బాలకే, అద్భునః కకుభే పాశ్శే కార్తవీర్యమయురయోః, మాతురేకసులే౭పి స్యాద్ధవళే పునరన్యవ'దితి మేదిసి, నక్షత్రనాథవచ్ఛంద్రవత్స్ఫురితేన తేన కేనాపి నాథేన వయం సనాథాః. పక్షే ఆధికం శిరస్సుద్భుత్తరం వారి జలం యస్యాద్భునః పార్థః. నక్షత్రనాథేన స్ఫురితో ౭లంకృత ఇత్యర్థః. ౧౪. శ్రీరామచంద్రావతారం నిరూపయన్నాహ-అలీతో౭సతో) భవస్సంసారోయస్తిం ద్రుథాభూతేన విలాసినా స్వధామ్నా స్వబో)లిషా యథేష్టం ద్విషంతం రావణమస్య

శాస్త్వ మస్య, దేవో ధరాపత్యకుచోష్ట సాక్షీ దేయాదమందాత్మ  
 సుఖానుభూతిమ్. ౧౫. ఉత్తాలకేతుస్థిరధర్మమూర్తిర్వాలాహలస్వీకర  
 ణో గ్రకంతః, సరోహిణీశానిశ చుంబ్యమాన నిజోత్తమాంగో ౭వతు  
 ణో ౭పి భూమా. ౧౬. వినాయకేనాకలితాహితాపం నిషేదుషోత్సం  
 గభువి ప్రహృష్య, యః పూతనామోహకచిత్తవృత్తి రవ్యాదసౌ

స్తుష్టి పక్షా నాశయో ధరా భూమిస్తస్యాః అపత్యం సీతా తస్యాః కుచయోః ఉష్ణతా  
 యాస్యాక్షీ సాక్షాద్బ్రహ్మ స దేవో ౭మందసుఖానుభూతిమిత బ్రహ్మనందానుభవం  
 దేయాత్. పక్షే దశేంద్రియాణి ముఖాని యస్య తథాభూతం ద్విపస్తం కామమస్య  
 ధరస్య వర్ణతస్యావత్యం పార్వతీ తస్యాః కుచోష్టసాక్షీతి వ్యాఖ్యేయం. 'ధరో గిరా  
 కారాసతూలే కూర్పరాజే వస్తంకరే ౭పి'చేతి మేదిసి. ౧౫. అథ బలరామావతా  
 రు వర్ణయన్నాహ—ఉచ్ఛృతాలకేతుః స్థిరా ధర్మమయా ధర్మాయవా మూర్తిర్యస్య  
 హాలాహలయోస్సరాహలయోస్వీకరణే. 'హాలా సురాయా' మితి మేదిసి - తథా  
 ౭పి శ్రేష్ఠకంతో రోహిణీశేన వసుదేవేనానిశం చుంబ్యమానముత్తమాంగం శిరో  
 యస్య స ణో ౭పి భూమా అవాక్షానసగోచరో 'యత్ర నాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణో  
 తి నాన్యద్విజానాతి స భూమా' 'యో వై భూమా తత్సుఖ' మితి శ్రుత్యుపలక్షితః  
 పరమాత్మా ౭వతు. పక్షే ఉత్కృష్టతాలే గీతకాలే కేతుః రుక్ యస్య మోక్షధర్మ  
 మయా మోక్షధర్మాయ వా మూర్తిర్యస్య మోక్షధర్మస్య మూర్తిః కార్యం తత్ప్రాప్య  
 ఇతి వా. హాలాహలస్య విషస్య స్వీకరణేనో గ్రకంతో హాలాహలస్వీకరణే ౭పి శ్రేష్ఠ  
 కంత ఇతివా. రోహిణీశచ్ఛంద్రః. 'తాలః కరతలే ౭ంగుష్ఠమధ్యమాయాం చ సంమితే'  
 గీతకాలక్రియామానే కరస్ఫాలే ద్రుమాంతరే 'కేతుర్నారుకృతాకారిగ్రహోత్పా  
 లేషు లక్షణి, స్థిరా భూకాలవర్ణోర్నాశనా మోక్షే బలేల్లిషు'. 'మూర్తిః కాయకా  
 తిన్యయోః స్త్రియా'మితి మేదిసి. ౧౬. అథ శ్రీకృష్ణావతారం వర్ణయన్నాహ—అకలితా  
 హితాపం సమాసాదితాహితాపం యథాస్యాత్తథోత్సంగభువి సమావస్థానే నిషేదుషా  
 నిషణ్ణేనోపవిష్టేన వినాయకేన గరుడేనోపలక్షితో యః పూతనాయా మోహికా చిత్త  
 వృత్తిర్యస్య. కలావః బర్హం భూషాలంకారో యస్యాసౌ ణో ౭పి వర్ణయితుమశక్యః  
 ప్రహృష్యస్సన్నవ్యాత్, సంస్ఫులిలక్షణాదనర్థాదవతు. పక్షే అకలితాశ్కుండయా  
 సమాసాదితాశ్శివశిరసి స్థాపితా ఆచో యస్యాం క్రియాయాం తథాంకస్థానే నిషేదుషా  
 వినాయకేన విఘ్నరాజేనోపలక్షితో యః పూతం పవిత్రం నామ యస్యోహికేషు స్వ  
 చింతకేషు చిత్తవృత్తిర్యస్య లేషాం చిత్తవృత్తిర్యస్మిన్నితి వా. కలావస్తూణం భూషా

కో ౭పి కలాపభూషః. ౧౭. పాతీనకేతోర్జయినే ప్రతీత సర్వజ్ఞభావాయ దయైకసీమ్నే, ప్రాయః క్రతుద్వేషకృతాదరాయ బోధైకథామ్నే స్పృహయామి భూమ్నే. ౧౮. వ్యతీత్య చేతోవిషయం జనానాం విద్యోతమానాయ తమోనిహంత్రే, భూమ్నే సదావాసకృతాశయా య భూయాంసి మే సంతుతమాం నమాంసి. ౧౯. వృషాకపాయి వరయోస్సపర్యాం వాచాతిమోచారసయేతి తన్వక్, మునిప్రవీరో ముదితాత్మ కామో మూకాంబికాయాస్సదనం ప్రతన్థే. ౨౦. అంకే నిధాయ వ్యసుమాత్మజాతం మహాకులౌ హంత ముహుః ప్రరుద్య,

యస్యాసావిత్యర్థః. ౧౭. అథ బుద్ధావతారం నిరూపయన్నాహ - పాతీనకేతోః మినకేతోః కామస్య జయినే. 'మారజిల్లాకజి జ్జిన' ఇత్యుమర్థః. ప్రతీతః ప్రఖ్యాత స్ఫుర్వజ్ఞభావో యస్య తస్యై దయైకసీమ్నే ప్రాయః క్రతుషు యజ్ఞేషు ద్వేషో యేషాం తేషు కృత ఆదరో యన. తైః కృత ఆదరో యస్మిన్నితి వా. తస్యై బోధైకథామ్నే భూమ్నే స్పృహయామి. ఏపంభూతం ప్రాప్తమిచ్ఛామి. పక్షే క్రతౌ సంకల్పే ద్వేషో యేషాం తేషు కృత ఆదరో యన. యద్వా—దక్షక్రతౌ ద్వేషవత్సు పీరభద్రాదిషు కృతాదరాయేతి వ్యాఖ్యేయం - ఇంద్ర. ౧౮. కల్మషవతారం వర్ణయన్నాహ— జనానాం చేతోవిషయం వ్యతీత్య విద్యోతమానయాచింత్యవిగ్రహం స్వీకృత్య ప్ర కాశమానాయ. కల్పాత్తతమోనిహంత్రే. సతామావాసాయ కృతః ఆశయో యన నతస్సత్యయుగ స్వేతి వా. సతామావాసో యస్తింస్తథాభూతే కృతయుగే ౭భిప్రాయో య స్వేతి వా. పరిచ్ఛిన్నతాం శాతయతి-భూమ్నే మమ భూయాంసి నమాంసి నమ స్కారా అతిశయన సంతు. పక్షే చేతో ౭గో చరతయా ప్ర కాశమానాయ స్వయం ప్ర కాశాయాతపివ చక్షుస్సుకాకృతభానువద్వృత్త్యూరూఢ స్పృ తమోనిహంలేత్యాహా జ్ఞానలక్షణత మోనిహంత్రే పునః పరిపూర్ణానందరూపాయ వరబ్రహ్మణే. సదైవ వాసాయ కృతస్ఫుర్వస్యాశయోఽంతఃకరణం యన. సతామావాసే కాశ్యాదౌ కృతో ౭భిప్రాయో యేనేతి వా-ఉ. ౧౯. ఉపసంహరతి - ఇత్యేవమతిక్రాంతకదళీఫలరసయా వాచా లక్ష్యే పార్వత్యధీశయోః పూజాం వితన్వక్ ముదితశ్చాసావాత్మకామశ్చ ముదితా ఆత్మ కామా యేనేతి వా. స మునిప్రవీరో మూకాంబికాయాస్సదనం ప్రతన్థే - ఉప. ౨౦. తత్ర జాతం వృత్తాంతమావేదయతి - విగతప్రాణమాత్మజమంకే నిధాయ. హంలేత్యు తికష్టే. ముహుః ప్రరుద్య మహావ్యాకులౌ యతస్సవీచైకః పుత్రో యయో స్తౌ దంపతీ

తదేకపుత్రా ద్విజదంపతీ స దృష్ట్వా దయాధీనతయా శుశోచ. ౨౧. అపారమంచత్యథ శోకమస్మిన్నభూయతోచ్చైరశరీరవాచా, జాయేత సంరక్షీతుమక్షమస్య జనస్య దుఃఖాయ పరందయేతి. ౨౨. ఆకర్ణ్య వాణీ మశరీరిణీం తామసావితీ వ్యాహరతి స్త విజ్ఞః, జగత్త్రయీ రక్షణదక్షిణస్య సత్యం తవైకస్య తు శోభతే సా. ౨౩. ఇతీరయత్యేవ యతో ద్విజాతే సుతః సుఖం సుప్త ఇవోదతిష్ఠత్, సమీపగైస్సర్వ జనీనమస్య చారి త్ర్యమాలోక్య విసిన్దయే చ. ౨౪. రమ్యోపశల్యం కృతమాలసాలరసాలహింతాలతమాలశాలైః, సిద్ధిఫలం సాధకసంపదాం తన్నూకాంబికాయాస్సదనం జగాహే. ౨౫. ఉచ్ఛావచానందజబాష్ప ముచ్చై రుద్గీర్ణరోమాంచ ముదారభక్తిః, అంబామిహాపార కృపావ లంబాం సంభావయన్నస్తుత నిస్తులం సః ౨౬. పారే పరార్థం పద పద్మభాస్సు ప్షష్ట్యుత్తరం తే త్రిశతం తు భాసః, ఆవిశ్య వహ్నిన్య

దృష్ట్వా సక్రిశంకరో దయాధీనతయా శుశోచ - ఉ. ౨౧. ఏవమస్మిక్ శ్రీశంకరో ౨పారం శోకం గచ్ఛతి సతి ఉచ్చైరశరీరవాచా అభూయతాశరీరిణీ వాగభూత్ తాముదాహరతి-సంరక్షీతుమక్షమస్య నరస్య దయా పరం కేవలం దుఃఖాయైవ తాయ తేత్యేవమభూయతేత్యర్థః. ౨౨. తామశరీరిణీం వాచమాకర్ణ్యాసా విజ్ఞః శ్రీశంకర ఇతి వ్యాహరతి స్త. తదాహేదం సత్యం జగత్త్రయీరక్షణశలన్యైవం వత్సవైవై కస్య తు సా దయా శోభతే. తథా చ దయయా సమర్థేన త్యయైతయోశ్శోకౌ ౨పా కరణీయ ఇతి భావః. ౨౩. ఇత్యేవం యతో కథయత్యేవ బ్రాహ్మణస్య సుతస్సుఖం సుప్తఇవోత్థితస్సర్వస్వై జనాయ హితం సార్వజనీనమస్య శ్రీశంకరస్య చారి త్ర్య మాలోక్య సమీపగైర్విశేషేణ విస్తయశ్చ ప్రాప్తః 'సర్వజనాదిభ్యః తజ్ భక్తేతి ఖః'. ౨౪. కృతమాలై స్సాలాదివృక్షవిశేషైః రమ్యముపశల్యం గ్రామాంతం యస్య. 'గ్రామాంతముపశల్యం స్యా'దిత్యమరః. సాధకసంపదాం సిద్ధిఫలం తన్నూకాంబికాయా స్సదనం జగాహే-ఉప. ౨౫. ఉచ్ఛోచ్చ బ్రహ్మలోకానందో ౨వచో నీచో యస్తా త్తథాభూతానందజన్యం బాష్పముచ్చైరుద్గీర్ణరోమాంచం చ యథా స్యాత్తథోదా రభక్తిస్సక్రిశంకర ఇహ లోకే ౨పారకృపావలంబామంబాం పూజయన్నిస్తులం నిరుపమం యథా స్యాత్తథా స్తుతవాక్ - ఇంద్ర. ౨౬. స్తుతిమేవ దర్శయతి-వరా ర్థస్య పరార్థసంఖ్యాయాః పారే తామతిక్రాంతాయాస్తవ చరణకమలభాసో మయా ఖాస్తాసు ప్షష్ట్యుత్తరం త్రిశతం తు భాసో వహ్నిసూర్యచంద్రానావిశ్య జగంత్యాలోక

ర్కసుధామరీచీ నాలోకవంత్యా దధతే జగంతి. ౨౭. అంతశ్చతుష్ట  
 వ్యుపచారభేదై రంతేవసత్కాండపటప్రదానైః, ఆవాహనాద్యైస్తవ  
 దేవి నిత్య మారాధనా మాదధతే మహాంతః. ౨౮. అంబోపచారేష్వ  
 ధిసింధుషష్టి శుద్ధాజ్ఞయో శుద్ధిదమేకమేకమ్, సహస్రపత్రే ద్వితయే  
 చ సాధు తన్వంతి ధన్యాస్తవ తోషహేతోః. ౨౯. ఆరాధనం తే  
 బహిరేవ కేచి దంతర్బహిశ్చైచ్చతమేంతరేవ, అన్యే పరేత్వంబ కదా  
 ౭పి కుర్యు రైవ త్వదై క్యానుభవైకనిష్ఠాః. ౩౦. అష్టోత్తర త్రింశతి  
 యాః కలాస్తాస్వర్ణ్యాః కలాః పంచనివృత్తిముఖ్యాః, తాసాముపర్యంబ

వంత్యాదధతే కుర్వంతి. భాసస్తు అణిమాదిభిరావృతాం మయాశ్చైరిత్యాదివదతా  
 శ్రీనాథోక్తా వేదితవ్యాః. ౨౭. హేదేవి మహాంతోఽంతర్వససి ఆవాహనాసనా  
 రోపణసుగంధితైలాభ్యంగమజ్జవశాలాప్రవేశనాద్యైః చతుష్టవ్యుపచారభేదైః తథా నైవ  
 సత్కాండపటప్రదానైరస్తేవసతాం కాండపటానాం దూష్యాధోలంబివాయుసంచారా  
 ర్థానాం పటానాం ప్రదానైర్లే దేవి మహాంతో నిత్యమారాధనామాదధతే కుర్వంతి.  
 'అపటికాండపటస్యా'దితి వై జయంతీ. ౨౮. కించ హే అంబ చతుష్టవ్యుపచారేషు  
 మధ్యే ఏకమేకముపచారం శుద్ధాజ్ఞయోర్ద్వితీయే సహస్రదశే ధ్రువమండలసంక్షే  
 పద్యై చ ధన్యాః పురుషాస్తవ తోషార్థం సాధు సమ్యక్ తన్వంతి విస్తారయంతి - ౬.  
 ౨౯. హేంబ కేచిత్సాకృతాస్తనారాధనం బహిరేవ కుర్యురేకతమే మధ్యమా  
 స్త్వస్తర్బహిశ్చైవన్యే ఉత్తమాస్తవంతరే వాపరే ౭త్యుత్తమాస్తత్త్వవిదస్తు హే  
 అంబ కదా ౭పి న కుర్యుః కుత ఇతి చేత్తత్రాహః—యత స్త్వదై క్యానుభవైకనిష్ఠా  
 స్త్వయా సహ స్వస్య పదైక్యం తస్యానుభవే విజ్ఞానేముఖ్యా నిష్ఠా యేషాం తే-ఇంద్ర.  
 ౩౦. హాం ఆధారశక్తిః ౧ యం ధూమ్రార్చిః ౨ రం ఊష్ణా ౩ లం జ్వలినీరవం జ్వాలినీ  
 గీ శం విస్ఫులింగినీ ౪ వం సుక్రీః ౫ సం సూషాయా ౬ హం కవితా ౭ హుం కవ్య  
 వాహా ౮ కం భంతసిని ౯ యం బంతాపిని ౧౦ గంభంధూమ్రా ౧౧ ఘంపంమరీచీ  
 ౧౨ జంసంజ్వాలినీ ౧౩ చంధంరుచిః ౧౪ ఛందంసుషుమ్నా ౧౫ జంభంభోగదా ౧౬  
 ఝుంశంవిశ్వా ౧౭ ఇంజంబోధినీ ౧౮ రంహంధారినీ ౧౯ ఇంపంక్షమా ౨౦ ఆం  
 అమృతా ౨౧ ఆంమానదా ౨౨ ఇంపుష్పా ౨౩ ఈంతుష్టిః ౨౪ ఉంపుష్టిః ౨౫ ఉం  
 రతిః ౨౬ ఋంధృతిః ౨౭ ఋంశశినీ ౨౮ ఇంచంద్రికా ౨౯ ఇంకాంతిః ౩౦  
 ఏంజ్యోత్సాన్న ౩౧ ఐంక్రీః ౩౨ ఓంక్రీతిః ౩౩ ఔంగదా ౩౪ ఆంపూర్ణా ౩౫ ఆ  
 పూర్ణా మృతా ౩౬ ఇత్యేతాయాఅష్టోత్తరత్రింశతికలాస్తాసు పంచకలా బోధినీ ప్రముఖా

తవాంఘ్రిపద్మం విద్యోతమానం విబుధా భజంతే. 30. కాలాగ్ని  
 రూపేణ జగంతి దద్ధ్వా సుధాత్తనా 22స్థావ్య సముత్సృజంతీమ్, యే  
 త్వామవంతీ మమృతాత్తనైవ ధ్యాయంతి తే సృష్టికృతో భవంతి.  
 31. యే ప్రత్యభిజ్ఞామతపారవిజ్ఞా ధన్యా స్తు తే ప్రాగ్విదితాం గురూ  
 క్త్యా, నైవాహమస్తీతి సమాధియోగాత్త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిషయం  
 విదధ్యుః. 32. ఆధారచక్రే చ తదుత్తరస్మిన్నా రాధయంత్రైహికభో  
 గలుభ్యాః, ఉపాసతే యే మణిపూర్వకే త్వాం వాసస్తు తేషాం నగరా  
 ద్యహిస్తే. 33. అనాహతే దేవి భజంతి యే త్వామంతఃస్థితిస్త్వన్నగరే  
 తు తేషామ్, శుద్ధాజ్ఞయోర్యే తు భజంతి తేషాం క్రమేణసామీప్య  
 సమాసభోగౌ. 34. సహస్రపత్రే ధ్రువమండలాఖ్యే సరోరుహే  
 త్వా మనుసందధానః, చతుర్విధైక్యానుభవాస్తమోహా స్సాయుజ్య

నివృత్తిప్రధానాః పరాధ్యాః. శ్రేష్ఠా స్తాసాముపరి హేఽంబ విద్యోతమానం ప్రకాశ  
 మానం తవ చరణారవిందం విబుధాః దేవాః పండితాశ్చ భజంతే. 30. యతస్తద్విదీ  
 యభజనం సృష్టికర్తృత్వాదిసామర్థ్యసంపాదకమిత్యాహ - కాలాగ్నిరూపేణ జగంతి  
 దద్ధ్వా సుధాత్తనాస్థావ్య సముత్సృజంతీమమృతాత్తనైవ చ పాలయంతీం త్వాం  
 యే ధ్యాయంతి తే సృష్టికర్తారో భవంతీతి యోజనా - ఉ. 31. తథా చ యే సవి  
 శేషాం త్వామేవం. ధ్యాయంతే త ఏవంభూతా భవంతి యే తు నిర్విశేషాం త్వా  
 మభేదేన జానంతి తే తు ధన్యా ఏవేత్యాహ—య ఇతి. యే తు గురూక్త్యాదౌ విది  
 తాం సమాధియోగాత్సైవాహమస్తీతి త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిషయం విదధ్యుస్తే సచ్చిదానం  
 దలక్షణం బ్రహ్మాహమస్తీతి ప్రత్యభిజ్ఞామతస్యాత్వైతమతస్య పారం జానంతీతి తే తథా  
 భూతా ధన్యా ఇత్యర్థః - ఇద్ర. 32. ఇదాసీం తత్తచ్చక్రే ధ్యానస్య ఫలం వదక  
 స్తాతి - విహికభోగలుభ్యా హేమనిభే చతుర్దలే మూలాధారసంక్షేచక్రే తథా  
 తస్మాదావారవక్రదుత్తరస్మిన్ పద్దళే విద్రుమాభే స్వాధిష్ఠానసంక్షే ఆరాధయంతే  
 యే తు దశదలే ధూమ్రపర్ణే మణిపూర్వకాఖ్యే త్వాముపాసతే తేషాం తు వాసస్తవ  
 నగరాద్యహిరేవ భవతి - ఉ. 33. హే దేవ్యనావతసంక్షే ద్వాదశదలే సింగలపర్ణే  
 చక్రే తు యే త్వాం భజంతి తేషాం తు త్వన్నగరేఽంతఃస్థితిశ్చుద్ధే పాదశదళే ధూమ్ర  
 పర్ణే విశుద్ధసంక్షేచక్రే తు యే భజంతి తేషాం సామీప్యం. సహస్రపత్రే కర్పూరపర్ణే  
 ఆక్షాచక్రే యే భజంతి తేషాం త్వత్సమానో భోగో భవతి. 34. ధ్రువమండలాఖ్యే  
 సహస్రపత్రే కమలే త్వామనుసందధానః చతుర్విధైక్యానుభవేన నిరస్తో మోహో

మంబాంచతి సాధకేంద్రః. 31. శ్రీచక్రపట్టుక్రకయోః పురోఽథ శ్రీచక్రమనోరపి చింతితైక్యమ్, చక్రస్య మంత్రస్య తతస్తవైక్యం క్రమాదనుధ్యాయతి సాధకేంద్రః. 32. ఇతి తాం వచనైః ప్రపూజ్య భైః ఓదనమాత్రేణ స తుష్టిమాకృతార్థః, బహుసాధకసంస్తుతః కియంతం సమయం తత్ర నినాయ శాంతచేతాః. 3౩. శ్రయతి స్త తతో ఽగ్రహారకం శ్రీబలిసంజ్ఞం స కదాచన స్వశిష్యైః, అనుగేహ హుతాగ్నిహోత్రదుగ్ధప్రసరత్పావనగంధలోభనీయమ్. 3౪. యతో ఽపమృత్యుర్బహిరేవ యాతి భ్రాంత్యా ప్రదేశం శనకైరలభ్యా, దృష్ట్వా

యస్య స అతపివ సాధకేంద్రో హే ఽంబ సాయుజ్యం ప్రాప్నోతి. 35. అనుభవస్య చాతుర్విధ్యం వివృణోతి - పుర ఆదౌ 'బిందుత్రికోణమసకోణదశారయుగ్మమన్వస్త నాగదశసంయుతపోడశారం, పృత్రత్రయం చ ధరణీనదనత్రయం చ శ్రీచక్రమేత దుదితం పరదేవతాయాః. చతుర్భుజ్జీవచక్రైశ్చ శక్తిచక్రైశ్చ పంచభిః, నవచక్రై శ్చ సంసిద్ధం శ్రీచక్రం శివయోర్వపుః. త్రికోణమష్టకోణం చ దశకోణద్వయం తథా, చతుర్దశారం చైతాని శక్తిచక్రాణి పంచ చ. బిందుశ్చాష్టదలం వద్దం తథా పోడ శపత్రకమ్, చతురస్రం చతుర్ద్వారం శివచక్రాణ్యనుక్రమాత్. త్రికోణే బైందవం క్లిష్ట మష్టారేఽష్టదలంబుజమ్, దశారయోష్టోడశారం భూగృహం భువనాః ప్రకే. తైవానా మసి శాక్తానాం చక్రాణాం చ పరస్పరమ్, అవినాభావసంబంధం యోజానాతి స చక్రవిత్, త్రికోణరూపిణీ శక్తిర్బిందురూపస్సదా శివః, అవినాభావసంబంధం తస్మా ద్బిందుత్రికోణయోః. ఏవం విభాగమజ్ఞాత్వా శ్రీచక్రం యస్సమర్చయేత్, న తత్ఫల మవాప్నోతి లలితా వా న తువ్యతి' ఇత్యాదివచనైరుక్తస్య శ్రీచక్రస్మోక్తచక్ర పట్కస్య చ చింతితం యోగిభిస్తన్మితమైక్యం సాధకేంద్రోఽనుధ్యాయతి. ఆథా నంతరం శ్రీచక్రమంత్రయోరపి చింతితైక్యమనుధ్యాయతి. తతస్తదనంతరం చక్రస్య తవైక్యం మంత్రస్య చైక్యమిత్యేవం క్రమాదనుధ్యాయతి. 32. ఉపసంహరతి. ఇతిలి. కియంతం సమయం కాలం నినాయ నీతవాక్ - విషమే ససజా గురూ సమే చేత్ సభరా యశ్చ వసంతమాలికా సా. 3౩. తతః కదాచిత్స్వశిష్యై స్సహ శ్రీశంకరశ్రీబలిలి సంజ్ఞా యస్య తం ద్విజగ్రామకం శ్రయతి స్త తం విశిష్యై- ప్రతిగృహం హుతాదగ్నిహోత్రదుగ్ధాత్పీసరతా పావనేన గంధేన లోభనీయం ప్రార్థ్యం. 3౪. పున స్తమేవ వర్ణయతి - శనకైర్భ్రాంత్యా నిజకర్తృనిష్ఠాన్ దూరాన్నిషిద్ధం త్యజతః ప్రమాదశూన్యాన్ ద్విజాతీన్ నరాన్ దృష్ట్వా ప్రదేశ

ద్విజాతీన్ని జకర్తనిష్ఠా దూ రాన్ని సిద్ధం త్యజతో ౭ ప్రమత్తాః. ౪౦. యస్మిన్ సహస్రద్వితయం జనానా మగ్నోహితానాం శ్రుతిపాత కానామ్, వసత్యవశ్యం శ్రుతిచోదితాసు క్రియాసు దక్షం ప్రథితాసు భావమ్. ౪౧. మధ్యే వసన్ యస్య కరోతి భూషాం పినాకపాణి ర్గిరిజాసహాయః, హరస్య యజ్ఞే స్తరళో యథా వై రాత్రే రివేందుర్గగ నాధిరూఢః. ౪౨. తత్ర ద్విజః కశ్చన శాస్త్రవేదీ ప్రభాకరాఖ్యః ప్రథితానుభావః, ప్రవృత్తిశా స్త్రైకరతస్సుబుద్ధిరా స్తేక్రతూస్తిలితకీర్తిబృందః. ౪౩. గావో హిరణ్యం ధరణీ సమగ్రా సద్బంధవా జ్ఞాతిజనాచ్ఛ తస్య, సంత్యేవ కిం తైర్నుహి తోష వీభిః పుత్రో యదస్యాజని ముగ్ధచేష్టః. ౪౪. స వ క్షి కించిన్న శృణోతి కించి ధ్యాయన్ని వాస్తే కిల మందచేష్టః, రూపేషు మారో మహసా మహస్వాన్ ముఖేన చంద్రః క్షమయా మహీసమః. ౪౫. గ్రహగ్రహాత్కిం జడపద్విచేష్టతే కింవా స్వభావా దుత పూర్వకర్తణః, సంచితయం స్తిష్ఠతి తప్తితా ౭ నిశం సమాగతాః ప్రస్తుమనా బహుశ్రుతాః. ౪౬. శిష్యైః ప్రశిష్యైర్బహుపుస్తభారై స్సమాగతం కంచన పూజ్యపాదమ్, శుశ్రావ తం గ్రామమనిందితాత్పా

మలభ్యా ౭వమృత్యుర్వస్తాదృహిరేవ యాతి-ఉ. ౪౦. యస్మిన్నాహితాగ్నినాం వేద పాతకానాం జనానాం ద్విసహస్రమవశ్యం వేదవిహితాసు క్రియాసు దక్షం ప్రథిత ప్రభావం వసతి. ౪౧. కించ గిరిజాసహాయః పినాకపాణిర్న ధ్యేవసస్యస్య భూషాం కరోతి. తత్ర దృష్టాంతద్వయమాహ-యథా హరస్య యజ్ఞేర్లలికాయాః తరళో మధ్య మణిః భూషాం కరోతి. 'తరలశ్చంచలే పిడగ్ధే భాస్కరే ౭ పి త్రిలింగకః, హరమధ్య మణో పుంసీతి మేదిసి - యథా వా గగనాధిరూఢశ్చంద్రో రాత్రే రూఢాం కరోతి తద్వత్. ౪౨. తత్ర తస్మిన్ గ్రామే శాస్త్రజ్ఞః ప్రభాకరంజ్ఞః కశ్చనాస్తే స్స. తం విశిసన్తి-ప్రవృత్తిః-క్రతుభిరుస్తిలితం కీర్తిబృందం యేన నః. ౪౩. తైస్సద్భిః కిం? న కిమపి. హి యస్తాదేభిః సర్వైస్తోషా నాస్తి. తోషాభావే హేతుర్యద్వస్తాదస్య పుత్రో ముగ్ధచేష్టో ౭ జని-ఇంద్ర. ౪౪. తదీయాం తాం చేష్టామేవ దర్శయతి - నేతి. తదీయం రూపం వర్ణయతి-రూపేషు మారఃకామః, మహసా తేజసా మహస్వాన్ సూర్యః-ఉ. ౪౫. ఆధునా తప్తితృచేష్టాం దర్శయతి - తప్తితా ఇత్యేవమనిశం సంచితయన్ ఆలోచయన్ సమాగతాః బహుశ్రుతాః ప్రస్తుమనా స్తిష్ఠతి స్స. ౪౬. తతః కదాచి దృహుపుస్తకభారైశ్శిష్యై స్సహ తం గ్రామం ప్రతి సమాగతం కంచన పూజ్యపాదం

నినాయసూనుం నికటం స తస్య. ౪౭. న శూన్యహస్తో నృపమిష్టదైవం  
గురుం చ యాయాదితి శాస్త్రవిత్స్వయమ్, సోపాయనః ప్రాప గురుం  
వ్యశీశ్రణత్ఫలం ననామాస్య చ పాదపంకజే. ౪౮. అనీనమత్తం చ  
తదీయపాదయోర్జడాకృతిం భస్త్రినిగూఢవహ్నివత్, స నోదతిష్ఠత్పతితః  
పదాంబుజే ప్రాయః స్వజాడ్యం ప్రకటం విధిత్సతి. ౪౯. ఉపాత్తహస్త  
శ్శన్కైరవాఙ్ముఖం తం దేశికేంద్రః కృపయోదతిష్ఠత్, ఉత్థాపితే స్వే  
తనయే పితా ౭ బ్రవీద్వద ప్రభో జాడ్యమముష్య కిం కృతమ్. ౫౦.  
వర్షాణ్యతీయర్భగవన్నముష్య పంచాష్ట జాతస్య వినా౭వబోధమ్,  
నాధ్యైష్ట వేదాసలిఖచ్ఛనార్ణాసచీకరం చోపనయం కథంచిత్. ౫౧.  
శ్రీడాపరః శ్రోశతి బాలవర్ణస్తథా ౭పి న శ్రీడితుమేష యాతి, బాలా  
శ్శతా ముగ్ధమిమం నిరీక్ష్య సంతాడయంతే ౭పి న రోషమేతి. ౫౨.  
భుక్షే కదాచిన్న తు జాతు భుక్షే స్వేచ్ఛావిహారి న కరోతి చో  
క్తమ్, తథా ౭పి రుష్టేన సతాడ్యతే ౭యం స్వకర్తణా వర్ధతపవ  
నిత్యమ్. ౫౩. ఇతీరయిత్వోపరతే చ విప్రే పప్రచ్ఛ తం శంకరదేశి  
కేంద్రః, కస్త్యం కిమేవం జడవత్ప్రవృత్తస్స చాబ్రవీద్బాలవపు ర్షహా  
త్తా. ౫౪. నాహం జడః కింతు జడః ప్రవర్తతే మత్సన్నిధానేన స సం

శుక్రావ తతశ్చానిందితాత్తా సప్రభాకరస్తస్య పూజ్యపాదస్య నికటం పుత్రం నీత  
వాక్. ఆ. ౪౭. కిం శూన్యహస్తవివ గతః? నేత్యాహ- శూన్యహస్త ఇతి-రిక్రహస్తసు  
నోపేయాద్రాణానం చైవశం గురు' మితి శాస్త్రవిత్స్వయం సోపాయనో గురుం  
శ్రీశంకరం ప్రాప. కిం తదుపాయనమిత్య పేక్షాయామాహ - ఫలం వ్యశీశ్రణత్ ప్రాయ  
చ్ఛత్. ఆస్య గురోః పాదకమలే ననామ చ. ఉ. ౪౮. భస్త్రినా నిగూఢవహ్నివజ్జడ  
తుల్యాకృతిం తం పుత్రం చ తదీయపాదయోరసీనమత్. భస్త్రినీతి భిన్నం వా పదం.  
స పుత్రః ప్రాయస్వజాడ్యం ప్రకటం విధాతుమిచ్ఛతి. ౪౯. ఉపాత్తో గృహీతక్షదీ  
యహస్తో యేన స దేశికేంద్రశ్రీశంకరః ఉదతిష్ఠవత్ ఉత్థాపితవాక్. ౫౦. తజ్జాడ్య  
మేవ వర్ణయతి-వర్ణణీతి. పంచాష్ట త్రయోదశ. నాధ్యైష్ట వైవాధీతవాక్. అర్థాక్  
పర్ణాక్. యథాకథంచిదుపనయం కృతవానస్తి. ౫౧. ఏవం జాడ్యం ప్రదర్శ్యాద్భు  
తాం తస్య చేష్టాం వర్ణయతి - కీడాపర ఇతి ద్వాభ్యాం. ౫౨. యద్యప్యేవం తథా  
౭పి రుష్టేన మయాయం న తాడ్యతే. ౫౩. ఇత్యేవం కథయిత్వా ప్రభాకరే ఉప  
రతే సతి తం శంకరదేశికేంద్రః పప్రచ్ఛ. ౫౪. కస్త్యమితి ప్రశ్నస్యోత్తరం వక్తు

దిహే గురో, షడూర్తి షడ్భావవికారవర్జితం సుభై కతానం పరమస్మి  
తత్పదమ్. ౧౫. మమేవ భూయాదనుభూతిరేషా ముముక్షువర్గస్య  
నిరూప్య విద్వక్, పద్వైః పరైర్ద్వాదశభిర్బభాషే చిదాత్మ తత్త్వం

మాదౌ కిమేవం జడపత్ప్రవృత్తః? ఇత్యత్రాహ-నాహం జడః, కింతు మత్సన్నిధానేన  
జడః ప్రవర్తతే. హేగురో ౭స్మిన్నర్థే అహం న నందిహే, తస్మాత్ శోకమోహ  
క్షుత్పిపాసాజరామృత్యులక్షణషడూర్తిభిర్ణాయ లే ౭స్మి వర్ధతే విపరిణమలే ౭పక్షీయ లే  
సశ్యతీత్యుక్త షడ్భావవికారైశ్చ రహితం సుభై కతానం పరం సర్వోత్తమం తత్పదమహ  
మస్మి. పరం దేహేంద్రియాద్యతిరిక్తం ప్రత్యక్షైవతన్యం తత్పదం శోధితతత్పదార్థాభిన్న  
మితి నా. ౧౫. హే విద్వక్ మమేవైషా ౭నుభూతిర్ముముక్షువర్గస్య భూయాదితి  
నిరూప్యానైర్ద్వాదశభిః పద్వైర్విధుతప్రపంచచిదాత్మ తత్త్వం బభాషే. తథాహి -  
హస్తామలకణ్ఠోకాః. 'నిమిత్తం మనశ్చక్షురాదిప్రవృత్తై నిరస్తాఖిలోపాధిరాకాశ  
కల్పః, రవిర్లోకచేష్టా నిమిత్తం యథా యస్య నిత్యోపలభిస్సూరూపః ౭హమాత్మా. ౧.  
యమగ్నుష్టవస్మిత్యబోధస్వరూపం మనశ్చక్షురాదీన్యబోధాత్మకాని, ప్రపర్తంత  
ఆశ్రిత్య నిష్కంపమేకం-స. ౨. ముఖాభాసో దర్పణే దృశ్యమానో ముఖత్వాత్ప్ర  
ధక్తేన నైవాస్తి వస్తు, చిదాభాసో ధీఘ జీవో ౭పి తద్వత్ - స. 3. యథా దర్ప  
ణాభావ ఆభాసహానా ముఖం విద్యతే కల్పనాహీనమేకం, తథా ధీవియోగే నిరా  
భాసో యః - స. ౪. మనశ్చక్షురాదేర్వియుక్తస్వయం యో మనశ్చక్షురాదే  
ర్మనశ్చక్షురాదిః, మనశ్చక్షురాదేరగమ్యస్వరూపః - స. ౫. య ఏకో విభాతి స్వత  
శ్చుద్ధచేతాః ప్రకాశస్వరూపః ౭పి నానేవ ధీఘ, శరావోదకస్థో యథా భాసురేకః -  
స. ౬. యథా ౭నేకచక్షుఃప్రకాశో రదిర్న క్రమేణ ప్రకాశీకరోతి ప్రకాశ్యం,  
ఆనేకా ధియో యస్తథైకప్రబోధః - స. ౭. వివస్వత్ప్రభాతం యథా రూపమక్షం  
ప్రగృహ్ణాతి నాభాతమేవం వివస్వాక్, తథా భాత ఆభాసయత్యేకమక్షం - స. ౮.  
యథా సూర్య ఏకో ౭ప్యనేకశ్చలూసు క్షీరాస్యపు చైకో ౭గ్నిభావ్యస్వరూపః, చలూసు  
ప్రభిన్నస్వస్థిష్యేక ఏవ-స. ౯. ఘనచ్ఛన్నదృష్టి ర్ఘనచ్ఛన్నమర్కం యథా మన్యతే  
నిష్ప్రభం చాలిమూఢః - తథా బద్ధవద్భృతి యో మూఢదృష్టేః-స. ౧౦. సమస్తేఘ  
వస్తుష్యసుస్యూతమేకం సమస్తాని వస్తూని యం న స్పృశంతి- వియద్యత్సదా శుద్ధమచ్ఛ  
స్వరూపః-స. ౧౧. ఉపాధౌ యథా భేదతా సన్నణీనాం తథా భేదతా ఋద్ధిభేదేఘ  
లే ౭పి - యథా చంద్రికాణాం జలే చంచలత్వం తథా చంచలత్వం తవాపీహ విష్టో

విధుల ప్రపంచమ్. ౧౬. ప్రకాశయంతే పరమాత్మ తత్త్వం కరస్థాత్రి  
 ఫలవద్యదేకమ్, శ్లోకాస్తు మాస్తామలకాః ప్రసిద్ధాస్తత్కర్తురాఖ్యాపి  
 తథైవ వృత్తా. ౧౭. వినోపదేశం స్వత ఏవ జాతః పరాత్మబోధో ద్విజ  
 వర్యసూనోః, వ్యస్తేష్ట సంప్రేక్ష్య స దేశికేంద్రో న్యథాత్స్వహస్తం  
 కృపయోత్తమాంగే. ౧౮. సుతే నివృత్తే వచనం బభాషే స దేశి  
 కేంద్రః పితరం తదీయమ్, వస్తుం న యోగ్యో భవతా సహాయం న తే  
 ౨మునా ౨ర్థో జడిమాస్పదేన. ౧౯. పురాభవాభ్యాసవశేన సర్వం స  
 వేత్తి సమ్యజ్ఞు చ వక్తి కించిత్, నో చేత్కథం న్యానుభవైకగర్భ  
 పద్యాని భాషేత నిరక్షరాస్యః. ౨౦. న సక్తిరస్యాస్తి గృహాదిగోచరా  
 నాత్మీయదేహే భ్రమతోఽస్య విద్యతే, తాదాత్మ్యతా ౨స్యత్ర  
 మమేతి వేదనం యదా న సా స్వే కిము బాహ్యవస్తుషు. ౨౧. ఇతీ  
 రయిత్వా భగవాన్ ద్విజాత్మజం యయా గృహీత్వా దిశమిప్పితాం  
 పునః, విప్రో ౨స్యనువ్రజ్య యయా స్వమందిరం కియత్ప్రదేశం స్థిరధి

ఇతి. ౧౨. ఉప. ౧౬. యదేకం పరమాత్మ తత్త్వం తత్కర్తామలకఫలవత్ప్రకాశయంతే  
 ఆతస్తే శ్లోకాస్తు మాస్తామలకాః ప్రసిద్ధాస్తేహం కర్తురాఖ్యాపి తథైవ మాస్తామలక ఇతి  
 వృత్తా ప్రవృత్తా-ఉ. ౧౭. ఉపదేశం వినా స్వతఏవ ద్విజవర్యసూనోః పరాత్మబోధో  
 జాత ఇతి సంప్రేక్ష్య విస్మయం ప్రాప్తో దేశికేంద్రో ద్విజవర్యసూనోశ్చిరసి న్యహస్తం  
 న్యథాత్. ౧౮. ఉదాహృతపద్యాన్యుక్త్యా సుతే నివృత్తే సతి దేశికేంద్రస్తదీయం పితరం  
 వచనం బభాషే. తదాహ-భవతా సహాయం వస్తుం యోగ్యో న భవతి. కించామునా  
 జడతాస్పదేన తవ కించిత్ప్రయోజనం నాస్తి. ౧౯. నన్వేపంభూతేన తవాపి కిం ప్రయో  
 జనమిత్యాశంక్యాహ - పురాభవస్య పూర్వజన్మనో ౨భ్యాసస్య వశేన స తవ పుత్రః  
 సర్వం జానాతి. ౨౦. న వస్తుం యోగ్యో భవతా సహాయమిత్యత్ర హేతుమాహ-  
 ఆస్య గృహాదిషయాసక్తిరాసక్తిర్నాస్తి. తథా ౨౨త్మీయదేహే భ్రమాతాదాత్మ్యతా  
 ౨స్య న విద్యతే. తథా దేహాదన్యత్ర మమేతి జ్ఞానమస్య న విద్యతే. సా తాదాత్మ్య  
 తా తు యదా స్వేదేహే నాస్తి తదా బాహ్యవస్తుషు సా నాత్మీతి కిము వక్తవ్యం. ౨౧.  
 ఇతీరయిత్వా భగవాన్ ద్విజాత్మజం గృహీత్వా పునఃపిప్పితాం దిశం యయా. ప్రభా  
 కర సంక్షో విప్రో ౨పి కియత్ప్రదేశమనువ్రజ్య స్వమందిరం యయా. నను స్వపుత్రవి

ర్బహుశ్రుతః. ౬౨. తతశ్శతానందమహేంద్రపూర్వై స్సుపర్వ  
 బృందై రుపగీయమానః, పద్మాంఘ్రిముఖ్యై స్సుమమాప్తకామః ఊణీ  
 పతిః శృంగగిరిం ప్రతస్థే. ౬౩. యత్రాధునాపుష్పత్రమ మృశ్యశృంగ  
 స్తపశ్చరత్యాత్మభృదంతరంగః, సంస్పర్శమాత్రేణ నితీర్ణభద్రా విద్యో  
 తతే యత్ర చ తుంగభద్రా. ౬౪. అభ్యాగతారాల్పితకల్పశాఖాకూ  
 లంకమాధీతసమస్తశాఖాః, ఇజ్యాశతైర్యత్ర సముల్లసంతశ్శాంతాంత  
 రాయా నివసంతి సంతః. ౬౫. అధ్యాపయామాన స భాష్యముఖ్యాన్  
 గ్రంథాన్నిజాంస్తత్ర మనీషిముఖ్యాన్, ఆకర్ణనప్రాప్య మహాపుమర్థా  
 నాదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమర్థాన్. ౬౬. మందాక్షనమ్రం కలయన్న శే  
 షం పరాణుదత్పాణితమాంస్యశేషమ్, నిరస్తజీవేశ్వరయోర్విశేషం  
 వ్యాచష్ట వాచస్పతినిర్విశేషమ్. ౬౭. ప్రకల్ప్య తత్రేంద్రవిమానకల్పం  
 ప్రాసాదమావిష్కృతస్వశిల్పమ్, ప్రవర్తయామాస స దేవతాయాః

యోగే వ్యాకులతాం కిమితి న ప్రాపేత్యాశంక్యాహస్థిరధీర్యతో బహుశ్రుతః. ౬౨.  
 తతస్తదనంతరం విష్ణుప్రముఖైర్దేవబృందైరుపగీయమానః పద్మపాదాదిభిస్సహోపకామో  
 రాజా శృంగగిరిం ప్రతస్థే. 'శతానందో మనోరేచే దేవకీనందనేఽపి చ' ఇతి మేదిసి.  
 ౬౩. యస్మిన్ శృంగగిరావధునాఽపి ఆత్మభృతామంతరంగః ఋశ్యశృంగ ఉత్తమం  
 తపశ్చరతి, యత్ర చ సంస్పర్శమాత్రేణ నితీర్ణం సమర్పితం భద్రం కల్యాణం యయా  
 సా తుంగభద్రాఖ్యా నదీ విద్యోతతే. ౬౪. తత్ర యే సంతో వసంతి తాన్ విశిష్యై -  
 అభ్యాగతానాం పూజయా ఽవ్యవ్రీకృతానాం కల్పవృక్షశాఖానాం కూలంకషాః  
 ఆధీతా సర్వశాఖా యైరిజ్యాశతైస్సమ్యగుల్ల సంతశ్శాన్తాన్త రాయాశ్శాస్త్రవిఘ్నైః-ఇంద్ర.  
 ౬౫. తస్మిన్ పర్వతే మనీషిముఖ్యాన్ శ్రవణమాత్రేణ ప్రాప్యో మహాపురుషార్థో  
 మోక్షో యైస్తాసుపాదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమర్థాన్ స క్రిశంకరో భాష్యప్రముఖా  
 న్నిజాన్స్సంఘానధ్యాపయామాన ఆకర్ణనేన ప్రాప్యో మహాపుమర్థో యేభ్యస్తాన్ గ్రంథా  
 నిలి వా. ౬౬. శేషమనస్తం మందాక్షనమ్రం లజ్జయా నమ్రం కలయన్ కుర్వన్ని వా  
 శేషం యథా స్యాత్తథా ప్రాణినామాన్తరతమాంసి ఆజ్ఞానాని పరాణుదల్ అపా  
 కరోత్. యతో వాచస్పతినా నిర్విశేషం యథా భవతి తథా నిరస్తజీవేశ్వరయోర్విశే  
 షం వ్యాచష్ట-ఉ. ౬౭. తతశ్చ తస్మిన్ పర్వతే ఇంద్రవిమానసదృశమావిష్కృతస్వ  
 శిల్పం ప్రాసాదం ప్రకల్ప్యాజాద్యైరపి పూజితాయా దేవతాయాః పూజాం స  
 ప్రవర్తయామాస. ఆత్మ ప్రాంచః - మతం కృత్వా తత్ర విద్యాపీఠనిర్మాణం కృత్వా

పూజామజాద్యైరపి పూజితాయాః. ౬౦. యా శారదాంబేత్యభిధాం  
 వహంతీ కృతాం ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిపాలయంతీ, అద్యాపి శృంగేరిపురే  
 వసంతీ ప్రద్యోతతే ౭భీష్టవర్ణా దిశంతీ. ౬౧. చిత్తానువర్తీ నిజధర్మ  
 చారీ భూతానుకంపీ తనువాగ్విభూతిః, కశ్చిద్వినేయో ౭జని దేశికస్య  
 యం తోటకాచార్యముదాహరంతి. ౬౨. స్నాత్వా పురా క్షీపతి  
 కంబళవస్త్రముఖ్యై రుచ్చాసనం మృదు సమం స దదాతి నిత్యమ్,  
 సంలక్ష్య దంతపరిశోధనకాష్టమగ్ర్యం బాహ్యాదికం గతవతే సలిలాది  
 కం చ. ౬౩. శ్రీదేశికాయ గురవే తనుమార్జవస్త్రం విశ్రాణయత్యను  
 దినం వినయోపపన్నః, శ్రీపాదపద్మయుగమర్దన కోవిదశ్చ ఛాయేవ  
 దేశికమసౌ భృశమన్వయాద్యః. ౬౪. గురో స్సమీపే న తు జాతు  
 జ్యంభతే ప్రసారయన్నో చరణౌ నిషీదతి, నోపేక్షతే వా బహు  
 వా న భాషతే న పృష్టదర్శి పురతో ౭స్య తిష్ఠతి. ౬౫. తిష్ఠ్వా గురౌ  
 తిష్ఠతి సంప్రయాతే గచ్ఛన్న్రువాణే వినయేన శృణ్వన్, అనువ్య  
 మానో ౭పి హితం విధత్తే యచ్ఛాహితం తచ్చ తనోతి నాస్య. ౬౬.

భారతీసంప్రదాయం నిజశిష్యం చకార. 'యస్తద్వైత్వతమతే స్థిత్యా భారతీశనిందకః,  
 స యాతి నరకం ఘోరం యావదాభూతసంప్లవం' కంచిచ్ఛిష్యం సురేశ్వరాఖ్యం పీఠా  
 ధ్యక్షమకరోదితి. ౬౭. సా దేవతా కేత్యాకాంక్షాయామాహాయేతి. ౬౮. అథ తత్ర  
 యద్వృత్తం తద్దర్శయితుమారభతే-చిత్తానువర్తీ - తస్మి సూక్ష్మా వాగ్విభూతిర్యస్య న  
 మందభాషణ ఇత్యర్థః. దేశికస్య కశ్చిచ్ఛిష్యో ౭జని అభూత్. ౬౯. స సచైవ గురు  
 శుశ్రూషణవర ఇత్యాహ-పురా గురున్నా నాత్సూర్యం స్నాత్వా కంబళవస్త్రప్రముఖై  
 రుచ్చాసనం మృదు కోమలం సమం సమానం క్షీపతి కరోతి తం తం కాలం సంలక్ష్యేవ  
 న త్యాజ్యప్తో నిత్యం దంతపరిశోధనకాష్టం అగ్ర్యం శాస్త్రోక్తం దదాతి. బాహ్యాదికం  
 గతవతే జలమృత్తికాదికం చ దదాతి-వ. ౭౦. విశ్రాణయతి ప్రయచ్ఛతి స్త్. యో  
 ౭సౌ దేశికం ఛాయేవాన్వగచ్ఛత్. ౭౧. వక్తవ్యం నోపేక్షతే వా బహు వా న  
 భాషతే. వంశస్థేంద్రవంశా మిశ్రితత్వాదుపజాతిః. 'ఇత్థం కిలాన్యాస్వపి మిశ్రి  
 తాసు స్మరంతి జాతిష్విదమేవ నామ'త్యుక్తత్వాత్. ౭౨. కిం చ గురౌ తిష్ఠతి సతి  
 తిష్ఠ్వా తస్మిన్ సంప్రయాతే గచ్ఛన్ బ్రువాణే వినయేన శృణ్వన్ సన్నకధ్యమా  
 నో ౭పి హితం విధత్తే యచ్ఛాస్య గురో రహితం తచ్చ న విస్తారయతి - ఉ. ౭౩.  
 ఏవంభూతే తస్మిన్ శిష్యవరే కదాచిత్స్వకాటిప్రత్యాశనాయావపర్తనీగాః సదీకలాని

తస్మిన్ కదాచన వినేయవరే స్వశాటీప్రతూళనాయ గతవత్సవపర్తనీ  
 గాః వ్యాఖ్యానకర్తణి తదాగమమీక్షమాణో భక్తేషు వత్సలతయా  
 విలలంబ ఏషః. ౧౫. శాంతిపాతమథ కర్తమసంభేషూద్యతేషు స వినే  
 యవరేషు, స్థీయతాం గిరిరపి ఊణమాత్రాదేష్యతీతి సముదీరయతి  
 స్థ. ౧౬. తాం నిశమ్య నిగమాస్తగురూక్తిం మన్దధీరనధికార్యపి  
 శాస్త్రే, కిం ప్రతీక్ష్యత ఇతి స్థ హా భిత్తిః పద్దపాదమునినా సమదర్శి.  
 ౧౭. తస్య గర్వమపహర్తుమఖర్వం స్వాశ్రయేషు కరుణాతిశయాచ్చ,  
 వ్యాదిదేశ స చతుర్దశవిద్యాస్సద్య ఏవ మనసా గిరినామ్నే. ౧౮.  
 సో ౨ధిగమ్య తదనుగ్రహమగ్ర్యం తత్క్షణేన విదితాఖలవిద్యః, ఐష్ట

ప్రతి గతవతి సతి తస్యాగమనమీక్షమాణో భక్తేషు వత్సలతయా వ్యాఖ్యానాభ్యే  
 కర్తణి విలలంబే. 'గా స్వర్గేచ బలీవర్దే రక్షా చ కులిశే పుమాణ్, స్థీ సారభేయా  
 దృగ్బాణిదిగ్వాస్సూమ్యపుభూమ్ని'చేతి మేదిసీ-వ. ౧౫. అథాసంతరమసంఖ్యాతేషు  
 శిష్యవరేషు శాంతిపాతం కర్తుం ఉద్యతేషు సత్సు స దేశికేంద్రః స్థీయతాం గిరిరపి  
 ఊణమాత్రాదేష్యతీతి గిరితి స్థ-స్వా. ౧౬. తాం పేదాస్తరూపాం గురూక్తిం నిశమ్య భేద  
 బుద్ధిత్యాద్భిత్తిః కుద్యతుల్యో జడశ్శాస్త్రే ౨నధికార్యసి కిమర్థం ప్రతీక్ష్యత? ఇతిస్థహా  
 పద్దపాద మునినా సమదర్శి. ఇతి సూచనార్థం భిత్తిస్సమద్దర్శితేతి వా. ౧౭. అఖర్వ  
 మనల్పం తస్య పద్దపాదస్య గర్వమపాకర్తుం స్వయమేవ ఆశ్రయో యేషాం తథా  
 భూలేషు స్వభక్తేషు కరుణాయా అతిశయాచ్చ స శ్రీశంకరస్తత్క్షణ ఏవ గిరినామ్నే  
 చతుర్దశ విద్యా మనసా ఆదిదేశ. ౧౮. స గిరిగ్ర్యం తస్య గురోరనుగ్రహమధిగమ్య  
 తత్క్షణేన విదితాఖలవిద్యః. భగవన్నుదధౌ మృతిజన్మజలే సుఖదుఃఖభ్రుషే పలితం  
 వ్యథితమ్, కృపయా శరణాగతముద్ధర మామనుశాధ్యుపనస్యమనస్యగతిం. ౧. వినివర్త్య  
 రతిం వివయే విషమాం పరిముచ్య శరీరవిబద్ధమతిమ్! పరమాత్మపదే భవ నిత్యరతో జహి  
 మోహమయం భ్రమమాత్మమలే. ౨. విసృజాన్నమయాదిషు పంచసు తామహమస్మి  
 మమేతి మతిం సతతం, దృశిరూపమసంతమః విగుణం హృదయస్థమవేహి సదా౨నా  
 మితి. ౩. జలభేదకృతా బహులేవ రషేర్ఘ్ణటికాదికృతా నభసో౨పి యథా, మతిభేద  
 కృతా తు తథా బహుతా తవ బుద్ధిదృశో ౨వికృతస్య సదా. ౪. దినకృత్ప్రభయా  
 సదృశేన సదా జనచిత్తగతం సకలం స్వచితా, విదితం భవతా ౨వికృతేన సదా యత  
 ఏవమతో౨సి సదేవ సదా. ౫. ఇత్యాదిభిర్దురుశిష్యసంవాదేన పఠతత్త్వవ్యంజకైః.

దేశికవరం పరతత్వవ్యంజకైర్లలితతోటకవృత్తైః. ౭౯. శ్రీమద్దేశికపాద  
 పంకజయుగీమూలా తదేకాశ్రయా తత్కారుణ్యసుధావసేకసహితా  
 తద్భక్తి సద్వల్లరీ, హృద్యం తోటకవృత్తవృత్త రుచిరం పద్యాత్మకం  
 సత్ఫలం లేభే భోక్తుమనో ౭తి సత్తమ శుకై రాస్వాద్యమానం  
 మువలుః. ౮౦. యేనోన్నత్య మవాపితా కృతపదా కామం క్షమా  
 యా మియం నిశ్రేణిః పదమున్నతం జిగమిషో రోవ్యమ స్పృశంతీ  
 పరమ్, వంశ్యా కాప్యధరీకృతత్రిభువనశ్రేణీ గురూణాం కథం సేవా  
 తస్య యతీశితుర్ను విరలం కుర్వీత గుర్వీ తమః. ౮౧. అథ తోటకవృత్త  
 పద్యజాతైరయమజ్ఞాతసుపర్వసూక్తికో౭పి, దయయైవ గురోస్త్రయీ  
 శిరోర్థం స్ఫుటయన్నైషీ విచక్షణస్సతీర్థైః. ౮౨. అథ తస్య బుధ  
 స్య వాక్యగుంభం నిశమయ్యామృతమాధురీధురీణమ్, జలజాంఘ్రి  
 ముఖాస్సతీర్థవర్యాః స్తయమన్వస్య సవిస్తయా బభూవుః. ౮౩.

'ఇహతోటకమంబుధి నైః ప్రథిత' మిత్యుక్తలక్షణైస్తోటకవృత్తై స్సహ దేశికవరం శ్రీశం  
 కరం ప్రత్యాగతవానిత్యర్థః. స్వా. ౭౯. శ్రీమద్దేశికస్య పాదపఙ్కజయుగళం మూలం  
 యస్యాస్య శ్రీశంకరవివ విక ఆశ్రయో యస్యాస్తస్య కారుణ్యసుధావసేకేన సహితా  
 తస్య గిరేర్భక్తిలక్షణా సద్వల్లరీ తోటకవృత్తలక్షణేన పుస్తేన ప్రసవబంధనేన హృద్యం  
 సుందరం భోక్తుం మనో యేషాం తైస్సత్తమలక్షణై శ్శుకైర్నుచూరాస్వాద్యమానం  
 పద్యాత్మకం ఫలం లేభే. కా.౮౦. ఆశ్ర విస్తయో న కార్య ఇత్యాశయేనాహ-యేనో  
 న్నత్యం ప్రాపితా సతీ భూమా యథేష్టం కృతపదా లభాస్సుదా. అధరీకృతత్రిభువన  
 పక్షిణిః. గుర్వీ శ్రేష్ఠా గురూణాం సేవా ఉన్నతం పరం పదం మోక్షం గంతుమిచ్ఛిః  
 కాపి వంశోద్భవా నిశ్చేణిరధిరోహణీ తస్య యతీశితుర్గి రేస్తమో ౭జ్ఞానం విరళం కథం  
 న కుర్వీత. ౮౧. అథానంతరమయమజ్ఞాతాస్సుప్రస్తావా యాసు తథాభూతాస్సుక్త  
 యో యేన తథాభూతో ౭సి. 'పర్వక్షిభం మహే గ్రంథా ప్రస్తావే లక్షణాంతరే'  
 ఇతిమేదీసి. గురోర్దయయైవ తోటకవృత్తపద్యజాతైస్త్రయీశిరసామర్థం స్ఫుటయన్స  
 తీర్థైః గురోశ్శిష్యైర్విపక్షణః ఐతీ దృప్తః - మాలినీ. ౮౨. అథానంతరం తస్య  
 వాక్యానాం సందర్భమమృతమాధురీధురీణం నిశమ్య పద్దపాదప్రముఖాః సతీర్థవర్యాః  
 గర్వం పరిత్యజ్య సవిస్తయా బభూవుః. ౮౩. తోటకాఖ్యపద్యప్రాదుర్భావవీవ తదా

భక్త్యుత్కర్షణాత్ప్రీదురాస న్యతో ౭స్తా త్పద్యాన్యేవం తోటకాఖ్యా  
 ని సంతి, తస్మాదాహు స్తోటకాచార్యమేనం లోకే శిష్టాః శిష్టవంశ్యం  
 మునీంద్రమ్. ౧౪. అద్యాపి తత్ప్రకరణం ప్రథితం పృథివ్యాం తత్సం  
 జ్జయా లఘు మహార్థమనల్పనీతి, శిష్టైర్నృహీతమతిశిష్టపదానువిధం  
 వేదాస్తవేద్యపరతత్త్వనివేదనం యతో. ౧౫. తోటకాహ్వయమవాప్య  
 మహర్షేః ఖ్యాతిమాప స దిశాసు తదాది, పద్మపాదసదృశప్రతిభావా  
 న్ముఖ్యశిష్యపదవీమపి లేభే. ౧౬. పుమర్థాశ్చత్వారః కిముత నిగమా  
 ఋక్పృథితయః ప్రభేదా వా ముక్తేర్విమలతరసాలోక్యముఖరాః,  
 ముఖాన్యాహో ధాతుశ్చిరమితి విమృశ్యాథ విబుధా విదుః శిష్యాన్  
 హస్తామలకముఖరాన్ శంకరగురోః. ౧౭. స్ఫారద్వార ప్రఘాణద్విర  
 దమదసముల్లోలకల్లోల భృంగీ సంగీతోల్లాసభంగీ ముఖరితహరిత స్సం  
 పదో ౭కింపచానైః, నిష్ఠీవ్యస్తే ౭తిదూరా దధిగతభగవత్పాద  
 సిద్ధాంత కాష్ఠా నిష్ఠాసంపద్విజృంభన్చిరపధిసుఖదస్వాత్త లాభైక లోభైః.

ఖ్యాప్రవృత్తినిమిత్తమిత్యాహ.—భక్తీతి. యతో ౭స్తాదిరేస్సంతి సమీచీనాని తోటక  
 సంజ్ఞాని ప్రాదురాసన్ తస్మాదేనం శిష్టవంశప్రసూతం శిష్టా వేదాచారతతాః తోటకా  
 చార్యమాహుః - శాలి. ౧౪. వేదాస్తవేద్యపరతత్త్వనివేదనం యత్తత్ప్రకరణమద్యాపి  
 పృథివ్యాం తత్సంజ్జయా ప్రథితం. తద్విశిష్టి - లఘు సన్నహంతో ౭ర్థా యస్మిన్నన  
 ల్పా సితయో యుక్తయో యస్మిన్నతి శ్రేష్ఠపదైరనువిధం యుక్తం తదకవప శిష్టై  
 ర్నృహీతం-వ. ౧౫. మహర్షేః శ్రీశంకరాత్తోటకాఖ్యామవాప్య తదారభ్య ఆకాసుఖ్యా  
 తిమాప - స్వా. ౧౬. హస్తామలక పద్మపాద సురేశ్వరతోటకాఖ్యేష్వచార్యశిష్యేషు  
 విబుధకృతవిమర్శం దర్శయతి—ధర్మార్థకామ మోక్షాఖ్యాశ్చత్వారః కిముత ఋగ్యజు  
 స్సామాధర్వణాఖ్యా వేదాః కిం వా సాలోక్యప్రముఖాస్సాలోక్యసామీప్యసారూప్య  
 సాయుజ్యాఖ్యా ముక్తేర్భేదాః ఆహోస్వి దృష్టాణో ముఖానీతి విబుధా దేవాః పండి  
 తా వా చిరం విమృశ్య విచార్య హస్తామలకాదీన్ శంకరగురోశిష్యాన్ విదుః-శి. ౧౭.  
 స్ఫారద్వారాణాం విస్తీర్ణద్వారాణాం ప్రఘాణేషు బాహ్యప్రకౌష్ఠేషు ద్విరదానా  
 మైరావతప్రభృతీనాం గజానాం మదస్య సముల్లోలేషు అచిచంచలేషు కల్లోలేషు  
 యా భృంగ్యస్తాసాం సంగీతసోల్లాసభంగా ముఖరితా ముఖరికృతా ధ్వనితా  
 హరితో దిశో యాసు తాస్సర్వసంపదః అధిగతా యా భగవత్పాదసిద్ధాంతకాష్ఠా  
 తస్యాం నిష్ఠాయాస్సంపద ఉల్లసన్చిరపధికుఖదస్య స్వాత్తనో లాభనైకో ముఖ్యో

౧౮. సమిన్ధానో మన్థాచలమథితసిన్ధూదరభవత్సుథా ఫేనాభేనామృతరు  
చినిభేనాత్తయశసా, నిరుంధానో దృప్త్యా పరమహహ పంథానమసతాం  
పరాధృష్యైశ్చిష్యైరరమత విశిష్యైష మునిరాట్. ౧౯.

ఇతి శ్రీమాధవీయేతద్ధస్తథాత్ప్రదిసంశ్రయః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గో ౭యం ద్వాదశో ౭భవత్. ౧౨

లోభో యేషాం తైరకింపచానైరత్సుదారైర్నిష్ఠీవ్యస్తే ధూత్క్రియంతే - స్ర. ౧౮.  
మంథాచలేన మథితాత్నింఘోర్భవంత్యాస్సుథాయాః ఫేనస్యాభావదాభాయస్యామృత  
కాంతిని భేన తత్తుల్యేన స్వయశసా దేదీప్యమానః స్వదృష్ట్యా౭పరం నికృష్టం పరమన్యం  
వా ౭సతాం పన్నానం నిరుంధానః పరై రధృష్యైశ్చిష్యైస్సహ మునిరాట్ శ్రీశంకరో  
విశేషేణారమత - శి. ౧౯.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

ద్వా ద శ స్స ర్గః.



శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ మచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీ మచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

త్రయోదశసర్గ ప్రారంభః.



తతః కదాచిత్ప్రణివృత్త్య భక్త్యా సురేశ్వరారోఽ గురుమాత్మ దేశమ్, శారీరకే లత్యంతగభీరభావే వృత్తిం స్ఫుటం కర్తుమనా జగా ద. ౧. మమ యత్కరణీయమస్తి తే త్వమిమం మామనుశాధ్యసంశ యమ్, తదిదం పురుషస్య జీవితం యదయం జీవతి భక్తిమాణ గురౌ. ౨. ఇతీరితే శిష్యవరేణ శిష్యం ప్రోచే దరీయానతిహృష్టచేతాః, మత్కస్య భాష్యస్య విధేయమిష్టం నిబంధనం వార్తికనామధేయమ్. ౩. ద్రష్టుం సతర్కం భవదీయభాష్యం గంభీరవాక్యం స మమాస్తి శక్తిః, తథాఽపి భావత్కటాక్షపాలే యలే యథాశక్తి నిబంధనాయ. ౪. అస్త్యైవమిత్యార్యపదాభ్యనుజ్ఞామాదాయ మూర్ధ్నా స వినిర్జ

అథ వార్తికాస్త బ్రహ్మవిద్యాప్రవృత్తిం సవరికరాం నిరూపయితుమారభతే— తతః కదాచిదాత్మోపదేశ్ఠారం యద్వా ఆత్మదానామిశం గురుం భక్త్యా ప్రణివృత్త్య సురేశ్వరారోఽ లత్యంతం గభీరో భావో యస్య తథాభూతే శారీరకభాష్యే వృత్తిం స్ఫుటం యథా స్వాత్మథా కర్తుమనా బభాషే. ఉపజాతిః. ౧. యదువాచ తదాహ— మమ యత్ తే కరణీయమస్తి తత్త్వమిమం మామసంశయమనుశాధి ఆజ్ఞాపయ. యతో యదయం గురౌ భక్తిమాణ సక జీవతి తదిదమేవ పురుషస్య జీవితం వియో. ౨. మత్కస్య మదీయస్య భాష్యస్య వార్తికనామధేయమిష్టం నిబంధనం త్వయా విధేయం. ౩. ఇత్యుక్తశ్శిష్య ఉవాచ— తర్కయంతం గంభీరవాక్యం భవదీ యభాష్యం ద్రష్టుమపి మమ శక్తిర్నాస్తి తద్వార్తికవిధానసామర్థ్యం తు దూరనిరస్తం. యద్యప్యేవం తథాఽపి భవదీయకటాక్షపాలే సతి యథాశక్తి నిబంధనార్థం యత్నం కుర్వే. ౪. అస్త్యైవమిత్యార్యపదాభ్యనుజ్ఞాం మూర్ధ్నా ఆదాయ స సురేశ్వరో వినిర్జ

గామ, అథాంబుజాంఘ్రేద్దయితాస్సతీర్థ్యాస్తం చిత్సుఖాద్యా రహా  
 సీతముః. గి. యోఽయం ప్రయత్నః క్రియతే హితాయ హితా  
 య నాయం విఫలత్వనర్థమ్, ప్రత్యేకమేవం గురవే నివేద్య బోధా  
 స్వయం కర్తణి తత్పరశ్చ. ౬. యస్సార్వతాకికమపీశ్వరమీశ్వరా  
 ణాం ప్రత్యాదిదేశ బహుయుక్తిభిరుత్తరజ్ఞః, కర్తౌవ నాకనరకాది  
 ఫలం దదాతి నైవం పరోఽస్తి ఫలదో జగదిశితేతి. ౭. ప్రత్యేకమస్య  
 ప్రళయం వదంతి పురాణవాక్యాని స తస్య కర్తా, వ్యాసో మునిర్జైమిని  
 రస్య శిష్యస్తత్పక్షపాతీ ప్రలయావలంబీ. ౮. గురోశ్చ శిష్యస్య చ  
 పక్షభేదే కథం తయోస్సాన్య ద్గురుశిష్యభావః, తథాఽపి యద్యస్తి స  
 పూర్వపక్ష సిద్ధాంతభావస్తు గురుక్త ఏవ. ౯. ఆజన్మనస్స ఖలు

గామ, అథానంతరం పద్మపాదస్య ప్రియాస్సతీర్థ్యాః శిష్యాశ్చిత్సుఖాద్యాస్తం శ్రీశంక  
 రాచార్యం రహస్యమేవం వక్ష్యమాణప్రకారేణోః. గి. యో ఽయం ప్రయత్నో  
 హితాయ క్రియతే తుభ్యం హితాయ న భవతి కింత్వయం అనర్థం విశేషేణ  
 ఫలత్వితీ సంభావనాయాం లాట్. ఇత్యేవం ప్రత్యేకం గురవే నివేద్యోమరిత్య  
 న్వయః. తనుదాహరణి-స్వయం విద్వాన్ కర్తణి తత్పరశ్చ య ఇతి పరేణ సమ్మన్యః.  
 ౬. యో మండనస్సార్వతాకికం నర్వలాక ప్రసిద్ధం ఈశ్వరాణాం బ్రహ్మాదీనాం ఈశ్వర  
 మపి బహుయుక్తిభిరుత్తరజ్ఞః ప్రత్యాఖ్యాతవాన్. ఏవంవిధేన క్రియత ఇతి వ్యవహి  
 తేనాన్వయః. కథమిత్యాకాంతాయామాహుః-కర్తౌవ స్వర్గనరకాదిఫలం దదాతి న త్యే  
 వంవిధోఽన్యో జగదిశితాఽస్తిత్యేవం ప్రత్యాదిదేశ-వసంతతిలకా. ౭. నను తస్య కో  
 దోషో జైమినేరేవాభిప్రాయస్య తథావిధత్వాదిత్యాశంక్యాహుః. అస్య ప్రత్యక్షా  
 దిభిస్సన్నిధాపితస్య జగతః ప్రళయం ప్రత్యేకం పురాణవాక్యాని వదంతి తస్య  
 పురాణవాక్యజాతస్య స ప్రసిద్ధో వ్యాసో మునిః కర్తా జైమినీరస్య శిష్యోఽతస్తత్పక్ష  
 పాతిత్వావశ్యంభావేన ప్రళయావలంబీత్యవశ్యమభ్యుపగంతవ్యం - ఉ. ౮. ఏవక్షే  
 బాధకమాహుః. గురోశ్చ శిష్యస్య చ పక్షభేదే సతి తయోర్గురుశిష్యభావః కథం  
 స్యాత్? అంగీకృత్యాప్యాహుః. యది పక్షభేదోఽస్తి తథాఽపి స శిష్యపక్షః పూర్వ  
 పక్షసిద్ధాంతత్వం తు గురుక్తే గురుప్రతిపాదితే పక్ష ఏవేత్యర్థః. ౯. కించ స ఖలు మం  
 దనః ఆజన్మనః కర్తణి యోజితాత్మాఽనిశమీహ లోకే కర్తృకుర్వన్నేవాపస్థితః -  
 సమాహితాః ప్రయత్నాత్కర్తృకురుత స్వర్గాదికం సుఖం ప్రాప్యృథ వ్యర్థమార్గే కిమితి

కర్మణి యోజితాత్మా కుర్వన్న వస్థిత ఇహానిశ మేవ కర్మ, బ్రూతే పరాం శ్చ కురుతావహితాః ప్రయత్నాత్స్వర్గాదికం సుఖమవాప్స్యథ కిం వృథా ధ్వే. ౧౦. ఏవంవిధేన క్రియతే నిబంధనం యది త్వదాజ్ఞామవ లంబ్య భాష్యకే, భాష్యం పరం కర్మపరం స యోక్ష్యతే మాచ్యావి మూలాదపి వృద్ధిమిచ్ఛతా. ౧౧. సన్న్యాసమవేష న బుద్ధిపూర్వకం వ్యధత్త వాదే విజితోఽవశో వ్యధాత్, తస్మాన్న విశ్వాసపదం విభాతి నో మా చీకరోఽనేన నిబంధనం గురో. ౧౨. యశ్శక్నుయాత్కర్మ విధాతుమిచ్ఛితం సోఽయం న కర్తాణి విహతుమ్వృత్తి, యద్యస్తి సన్న్యాసవిధౌ దురాగ్రహో జాత్యస్థమూ కాదిరముష్య గోచరః. ౧౩. ఏవం సదా భట్టమతానుసారిణో బ్రువంత్యసా తన్నతపక్షపాతవాః, ఏవం స్థితే యోగ్యమదో విధీయతాం న నోఽస్తి నిర్బంధనమత్ర కించన. ౧౪. పురా కిలాస్మాసు సురాపగాయాః పారే పరస్త్విక విచరత్సు సత్సు, ఆకారయాయాస భవానశేమాః భక్తిం పరిజ్ఞాతుమివాన్స్తది

పరాంశ్చ బ్రూతే-వ. ౧౦. తథా చైవంవిధేన త్వదాజ్ఞామవలంబ్య భాష్యకే యది నిబంధనం క్రియతే తర్హి స భాష్యం కేవలం కర్మపరం యోక్ష్యతే తస్మాద్వృద్ధి మిచ్ఛతా త్వయా మూలాదపి మా చ్యావి - ప్రచ్యుతిర్న విధేయేత్సర్గః - ఉ. ౧౧. నన్విదాసీం తు స్వీకృతసన్న్యాసే ఇయం సంభావనా నాస్తీత్యాశంక్యాహ-సన్న్యాస మపీతి. తస్మాన్నోఽస్మాకం విశ్వాసస్థానం న విభాతి తథా చ హే గురోఽనేన నిబం ధనం మా చీకరః సైవ కారయ. ౧౨. భట్టమతపక్షపాతిత్వాదయం యోగ్యవివే త్యాహుః - ఈప్సితం కర్మ విధాతుం యశ్శక్నుయాత్ సోఽయం కర్తాణి త్యక్తుం నార్హతి యది సన్న్యాసవిధౌ దురాగ్రహోఽస్తి తర్హ్యముష్య సన్న్యాసవిధే ర్జాత్యంధాదిర్విషయ ఇత్యేవం భట్టమతానుసారిణో వదంతి. ఆసావపి భట్టమత పక్షపాతవాః. ఏవంస్థితే యద్యోగ్యం తద్విధీయతాం అస్మాకం త్వత్ర కించన నిర్బం ధనమాగ్రహో నాస్తీత్యర్థః. తథా చోక్తం భట్టైః. 'తత్రైవం శక్యతే వత్తంయే ఽస్యే పంగాద్దయో నరాః, గృహాభక్తవం న శక్యంతే కర్తుం లేహమయం విధిః. శైష్వికలప్తాచర్యం వా పరివ్రాజకతాఽపి చ, తైరవశ్యం గృహీతవ్యా లేనాదా వేతదుష్యతే' ఇత్యాది - ఇంద్రవంశా. ౧౩ - ౧౪. కేన తర్హి వృత్తిర్విధేయా? ఇత్య పేక్షాయాం పద్మపాదేనేతి వత్తుం తద్యోగ్యతామావిష్కూర్వంతి - పులేతి. సురాపగా

యామ్. ౧౫. తదా తదాకర్ణ్య సమాకులేషు నావర్ణమస్తాసు పరిభ్ర  
 మత్సు, సనన్దనస్త్యేష వియ త్తటిన్యా ఝరీమభిప్రస్థిత ఏవ తూర్ణమ్.  
 ౧౬. అనన్యసాధారణమస్య భావమాచార్యవర్యే భగవత్యవేక్ష్య,  
 తుష్టా త్రివర్ణా కనకాంబుజాని ప్రాదుష్కరోతి స్త పదేపదే చ. ౧౭.  
 పదాని తేషు ప్రణిధాయ యుష్మత్సకాశమాగాద్యదయం మహాత్మా,  
 తతో ౭తితుష్టో భగవాంశ్చకార నామ్నా తమేవం కిల పద్మపాదమ్.  
 ౧౮. స ఏవ యుష్మచ్ఛరణారవిందనేవావినిర్ధూతసమస్తభేదః, ఆజానసిద్ధో  
 ౭ర్వతి సూత్ర భాష్యే వృత్తిం విధాతుం భగవన్న గాధే. ౧౯. యద్వా  
 ౭యమానందగిరిర్యదుగ్రతపఃప్రసన్నా పరమేష్ఠిపత్నీ, భవత్ప్రబంధేషు  
 యథాభిసంధిర్వాఖ్యానసామర్థ్యవరం దిదేశ. ౨౦. కర్ణైకతానమతి  
 రేష కథం గురో తే విశ్వాసపాత్రమవపద్యత విశ్వరూపః, భాష్యస్య  
 పద్మపద ఏవ కరోతు టీకామిత్యూచిరే రహసి యోగివరం విధేయాః.  
 ౨౧. ఆత్రాంతరే ౭భ్యర్ణగతస్య తూర్ణం సనన్దనో వాక్యముదాజ  
 హార, ఆచార్యహస్తామలకో ౭పి కలో భవత్ప్రతౌ వార్తికమేష  
 కర్తుమ్. ౨౨. యతః కరస్థామలకావిశేషం జానాతి సిద్ధాంతమసావశే

---

యా దేవనద్యా గంగాయాః. ౧౫. తస్మిన్కాలే తదాకారణమాకర్ణ్య సమాకు  
 లేషు నాకార్థమితస్తతః పరిభ్రమత్సు అస్తాసు ఏష సనందనస్తు వియన్నద్యా ఝరీ  
 మాకు అభిప్రస్థిత ఏవ. ౧౬. త్రివర్ణా త్రిమూర్తా గంగా. ౧౭. తేషు తుష్టయా త్రిప  
 థగయా ప్రాదుష్కృతేషు పరకమలేషు పదాని సంస్థాప్య భవత్సకాశం యతో  
 ఆయం మహాత్మా ౭౭౫తవా తతో ౭తిసంతుష్టో భవాంస్తమేనం నామ్నా ఖలు పద్మ  
 పాదం చకార. ౧౮. ఆజానసిద్ధః స్వభావత ఏవ సిద్ధః. ౧౯. యద్వా ౭యమానం  
 దగిరిస్సూత్రభాష్యే వృత్తిం విధాతుమర్హతి - యతో యస్యోగ్రతపసా ప్రసన్నా  
 సరస్వతీ భవదభిప్రాయానుసారివ్యాఖ్యానసామర్థ్యవరం దిదేశ. ౨౦. హే గురో కర్ణ  
 కతానమతిరేష విశ్వరూపః తవ కథం విశ్వాసపాత్రమవపద్యత తత్త్వార్థభూతో  
 జాతో ౭తః కర్ణకతానమతేర్విశ్వరూపస్యావిశ్వసనీయత్వాద్భాష్యస్య పద్మపాద  
 ఏవ టీకాం కరోతు ఇతి రహసి యోగివరం శ్రీశంకరం శిష్యా ఊచిరే-ఇంద్ర. ౨౧.  
 ఆత్రాంతరే సమీపమాగతస్యసనందనశీఘ్రం వాక్యం సముదాజహార. తదాహ - హే  
 ఆచార్య భవత్ప్రతౌ వార్తికం కర్తుం ఏష హస్తామలకో ౭పి సమర్థః - ఆ. ౨౨.  
 యతః కరస్థామలకసదృశం సర్వం సిద్ధాంతమేష జానాతి. అతఏవాముష్టే భవత్తవ

షమ్, అతోహ్యముష్టై భవత్రైవ పూర్వమదాయ హస్తామలకాభిధా  
 నమ్. ౨౩. వాణీం సమాకర్ణ్య సనందనస్య సామి స్తీతం భాష్యకృదా  
 బభాషే, నైపుణ్య మన్యాదృశ మస్య కింతు సమాహితత్వా న్న  
 బహిః ప్రవృత్తిః. ౨౪. అయం తు బాల్యే న పసాత పిత్రా నియోజిత  
 స్సాదరమక్షరాణి, న చోపసీతో ౭పి గురో స్సకాశాదధ్యైష్ట వేదా  
 స్మరమార్థనిష్ఠః. ౨౫. బాలైర్ను చిక్రీడ న చాన్నమైచ్ఛన్న చారు  
 వాచం హ్యవద త్కదాపి, నిశ్చిత్త్య భూతోపహతం తమేనమానిన్యిరే  
 ౭స్తన్నికటం కదాచిత్. ౨౬. అస్తానవేత్త్యైవ ముహుః ప్రణమ్య  
 కృతాంజలౌ తిష్ఠతి బాలకే ౭స్తిక్, ఇమామపూర్వాం ప్రకృతిం  
 విలోక్య విసిస్తియే తత్ర జనస్సమేతః. ౨౭. కస్త్యం శిశో కస్య సుతః  
 కుతో వేత్త్యస్తాభి రాచప్త కిలైష పృష్టః, ఆత్మాన మానందఘన  
 స్వరూపం విస్తాపయక్ పద్యమయైర్వచోభిః. ౨౮. తదా కదాప్యశ్రుతి  
 గోచరం తదాకర్ణ్య వాగ్వైభవమాత్మజస్య, పితా ప్రపద్యాస్య  
 పరం ప్రహర్షం సప్త్రయాం వాచమువాచ విజ్ఞః. ౨౯. జనై  
 ర్జడత్వేన వినిశ్చితో ౭పి బ్రవీతి యద్యేష పరాత్తతత్త్వమ్, ప్రజ్ఞో  
 న్నతానామపి దుర్విభావ్యం కిం వర్ణ్యతే ౭ర్హక్ భవతః ప్రభావః.

హస్తామలకాభిధానమదాయ-ఉ. ౨౩. సనందనస్య వాచం సమాకర్ణ్య ఆర్థస్తి తం య  
 థాస్యాత్తథా భాష్యకారో జగాద. తదాహాస్యహస్తామలకస్య నైపుణ్యమునుపమం  
 పరం తు సమాహితత్వాల్ అస్య బహిఃప్రవృత్తిర్ను భవతి-ఉం. ౨౪. సమాహితత్వా  
 దిత్యాద్యుక్తం వివృణోతి—అయం తు బాల్యే పిత్రా సాదరం నియోజితో ౭చ్యక్ష  
 రాణి న పసాత. తేనోపసీతో ౭పి గురోస్సకాశాత్పరమార్థనిష్ఠో వేదాన్న చాఢీ  
 తవాక్ - ఉ. ౨౫. న చిక్రీడ క్రీడాం న చకార. ౨౬. ప్రకృతిం స్వభావం. తత్ర  
 తస్తిక్ స్థానే సమేతస్సంమిళితః. ౨౭. 'కస్త్యం శిశో కస్య కుతో ౭సి గంతా  
 కిం నామ తే త్వం కుత ఆగతో ౭సి', ఏతన్నయోక్తం పద చార్భక త్వం మత్రీపతయే  
 ప్రీతివివర్ధనో ౭సి' ఇత్యస్తాభిః పృష్టః పద్యమయైర్వచోభిర్విస్తాపయన్నాత్నాన మానంద  
 ఘనస్వరూపమాచప్త - ఉపజాతిః. ౨౮. తస్తిక్ కాలే కదాప్యశ్రుతిగోచరం  
 పుత్రస్య తద్వాగ్వైభవం ఆకర్ణ్య అస్య పితా పరం ప్రహర్షం ప్రాప్య విజ్ఞస్సుప్ర  
 క్రయాం వాచమువాచ - ఉప. ౨౯. తాముదాహరతి—జనైరితి. ప్రజ్ఞయొన్న  
 తానామపి దుర్విభావ్యం పరమాత్తతత్త్వం యద్యేష త్వస్సమీపమాగతో బ్రవీతి

30. ఆజన్మనస్సంస్మృతిపాశము క్తశ్శిష్యోఽస్త్యయం విశ్వగురోస్తవైవ,  
 ప్రఫుల్లరాజీవవనే విహారి కథం రమేత ఊరకే మరాళః. 30. విజ్ఞా  
 ప్య తస్మిన్నితి నిర్గతే సౌ తదా ప్రభృత్యత్ర వసత్యుదారః, ఆశై  
 శవాదాత్మవిలీనచేతాః కథం ప్రవర్తేత మహాప్రబంధే. 31. శ్రుత్వేతి  
 పప్రచ్ఛురముం వినేయాః స్వామిన్వినైవ శ్రవణాద్యుపాయైః, అల్భ  
 విజ్ఞానమయం కథం వా భవానిదం సాధు విదాంకరోతు. 33. తా  
 నబ్రవీత్సంయమిచక్రవర్తీ కశ్చిత్పురా యామునతీరవర్తీ, బభూవ  
 సిద్ధః కిల సాధువృత్తే స్సాంసారికేభ్య స్సుతరాం నివృత్తేః. 34.  
 తస్యాంతికే కాచన విప్రకన్యా ద్విహాయనం జాతు నివేశ్యబాలమ్,  
 ఊణం ప్రతీక్షస్వ శిశుం ద్విజేతి స్నాతుం సఖిభిస్సహ నిర్జగామ. 35.  
 అత్రాంతరే దైవపశాత్సబాలశ్చంక్రమ్యమాణో నివసాత నద్యామ్,  
 మృతం తమాదాయ శిశుం తదీయాశ్చక్రందురుచ్చైః పురతో మహర్షేః.  
 36. ఆశ్రోశమాకర్ణ్య మునిస్స తేషామత్యంతఖిన్నో నిజయోగభూ  
 మ్నా, ప్రావిక్షదంగం పృథుకస్య తస్య సవష హస్తామలక స్తపస్వీ. 32.  
 తస్మాదయం వేద వినోపదేశం శ్రుతీరనంతాస్సకలాస్సన్పృతీశ్చ, సర్వాణి  
 శాస్త్రాణి పరం చ తత్త్వమజ్ఞాతమేతేన న కించిదస్తి. 33. తత్తా  
 దృగాత్తా న బహిః ప్రవృత్తౌ నియోగమర్హత్యయమత్ర వృత్తౌ, స

త్త్వో హేర్హాత్ భవతః ప్రభావః కిం వర్ణ్యతే-ఉ. 30. తస్మాదాజన్మనో జన్మప్ర  
 భృతి సంస్మృతిపాశముక్తోఽయం విశ్వగురోస్తవైవ శిష్యోఽస్త్య. యతః ప్రఫుల్లపద్మ  
 వనే విహారి హంసః ఊరకే వనే కథం రమేత? 30. ఇతి విజ్ఞాప్య తస్మిన్నభాకరే  
 నిర్గతే సతి. 31. ఆయం విజ్ఞానం కథం లబ్ధవాత్? ఇదం భవాత్ సాధు నమ్యక్-  
 తోధయతు. 33. ఏవం పృష్ట ఆచార్యః తస్య ప్రాగ్భవీయం పృత్రాంతముక్తవా  
 నిత్యాహ—తానితి. 34. జాతు కదాచిత్తస్య సిద్ధస్య సమీపే కాచన విప్రకన్యా  
 ద్వివర్ణం బాలకం సంస్థాప్య హేద్విజ, ఊణమాత్రం బాలం ప్రతీక్షస్వేత్యుక్త్వా సఖిభి  
 స్సహ స్నాతుం నిర్జగామ. 35. మహర్షేః పురతః చక్రం దురాశ్రోశం చక్రః. 36.  
 తస్య పృథుకస్య బాలస్యాంగం శరీరం ప్రవివేశ న తపస్వీ ఏష హస్తామలకః. 32.  
 యస్మాదేవం తస్మాదయముపదేశం వినైవానంతాః శ్రుతీస్సకలాస్సన్పృతీశ్చ సర్వాణి  
 చ శాస్త్రాణి పరం చ తత్త్వం జానాతి కిం బహునా సేనాజ్ఞాతం కించిదపి  
 నాస్తి. 33. తత్తస్మాత్తాదృగాత్తా ఆయం హస్తామలకో బహిఃప్రవృత్తావత్ర

మండనస్తవ్నాతి బుద్ధతత్త్వస్సరస్వతీసాక్షికసర్వవిత్త్వః. 3౯. తత్తా  
 దృశాత్పృజ్జ్వలక్తిరాశిస్సమస్తశాస్త్రాల్లవపారదర్శి, ఆసాదితో ధర్మ  
 హితః ప్రయత్నాత్స చేన్న రోచేత న దృశ్యతే ౭న్యః. ౪౦. ఆహం  
 బహునామనభీష్ట కార్యం న కారయిష్యే హి మహానిబంధే, కిం  
 చాత్ర సంశీతిరభూన్తమాతో యదేక కార్యే బహవః ప్రతీపాః. ౪౧.  
 భవన్నిదేశాద్భగవస్సనందనః కరిష్యతే భాష్యనిబంధమిప్సితమ్, స  
 బ్రహ్మచర్యాదురరీకృతాశ్రమో మతిప్రకర్షో విదితోహి సర్వతః. ౪౨.  
 సనందనో నందయితా జనానాం నిబంధమేకం విదధాతు భాష్యే, న  
 వార్తికం తత్తు పరప్రతిజ్ఞం వ్యధాత్ప్రతిజ్ఞాం స హి నూత్నదీక్షః. ౪౩.  
 ఆదిశ్యేత్థం శిష్యసంఘం యతీంద్రః ప్రోవాచేత్థం నూత్నభిక్షుం రహ  
 స్తమ్, భాష్యే భిక్షో మా కృథా వార్తికం త్వం నేమే శిష్యాస్నే  
 హిరే దుర్విదగ్ధాః. ౪౪. తాత్పర్యం తే గేహిధర్మేషు దృష్ట్వా తత్సం  
 స్కారం సాంప్రతం శంకమానాః, భాష్యే కృత్వా వార్తికం యోజ

భాష్యే పృతా నియోగం నార్హతి. స మండనస్తవ్నాతి. యతో బుద్ధతత్త్వస్సర  
 స్వతీసాక్షికం సర్వజ్ఞత్వం యస్య సః. 3౯. ప్రయత్నాల్లబ్ధి ఏవంవిధస్య న రోచేత  
 చేత్త్వై తథావిధో ౭నో న దృశ్యతే ఆ. ౪౦. నను భవదభీష్టం చేత్త్వై కారయితవ్య  
 మితి తత్రాహ—ఆహమితి. మహానిబంధే బహునామనభీష్టం కార్యం న కార  
 యిష్యే కిం చ యత ఏకస్మిన్ కార్యే బహవః ప్రతికూలాః ఆతో ౭త్ర సంశయో  
 మమోత్పన్న ఇత్యర్థః - ఉ. ౪౧. ఏవముక్తా వినేయా న దృశ్యతే ౭న్య ఇత్యుక్త  
 మసహమానా ఊచుః—హే భగవన్ భవదాక్షాతస్సనందన ఈప్సితం భాష్యే  
 నిబంధం కరిష్యతి. యతస్య బ్రహ్మచర్యాదురీకృతాశ్రమో మతేః ప్రకర్షో యస్య  
 సర్వతో విజ్ఞాత శ్చ - వంశ. ౪౨. ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ—జనానాం నంద  
 యితా సనందనో భాష్యే నిబంధమేకం విదధాతు న తు వార్తికం తత్తు పరప్రతిజ్ఞం  
 పరస్య ప్రతిజ్ఞా యస్మిన్. హి యతస్స్వీకృతదీక్షస్సురేశ్వరః ప్రతిజ్ఞాం వ్యధాత్ -  
 ఉపేం. ౪౩. ఇత్థం శిష్యసంఘమాదిశ్య యతీంద్రో రహసి స్థితం నూత్నభిక్షుం సురే  
 శ్వరం పక్ష్యమాణప్రకారేణ ప్రోవాచ. హే భిక్షో భాష్యే త్వం వార్తికం మాకృథాః  
 యతో దుర్విదగ్ధత్వాదిమే శిష్యా న సేహిరే - కా. ౪౪. శంకమానైస్సైర్యదుక్తం  
 తద్దర్శయతి—గేహిధర్మేషు తవ తాత్పర్యం వీక్ష్య సాంప్రతం తత్సంస్కారం శంక  
 మానాః ప్రాచూః. భాష్యే వార్తికం కృత్వా స్వీయసిద్ధాంతకేషం భాష్యం స యోజ

యేత్స భాష్యం ప్రాహుస్సీస్వియసిద్ధాన్తశేషమ్. ౪౧. నాశ్చేవవాసా  
వాశ్రమస్తుర్య ఇథం సిద్ధాన్తో ఽయం తావతో వేదసిద్ధః, ద్వారి  
ద్వాశ్చైస్సర్వారితా భిక్షమాణా వేళ్లాన్తస్తే న ప్రవేశం లభంతే. ౪౬.

ఇత్యాద్యాం తాం కింపదంతీం విదిత్వా తేషాం నాసీత్ప్రత్యయ  
స్త్వయ్యనల్పే, స్వాతంత్ర్యాత్త్వం గ్రంథమేకం మహాత్కృ కృత్వా  
మహ్యాం దర్శయాథ్యాత్తనిష్ఠమ్. ౪౭. విద్యన్యద్యత్ప్రత్యయస్సాన్వ  
దమీషాం శిష్యాణాం నో గ్రంథసందర్శనేన, ఇత్యుక్తైస్సం వార్తికం

సూత్రభాష్యే నాభూద్ధాహేత్యాప ఖేదం చ కించిత్. ౪౮. శిష్యో  
క్తిభిశ్శిథిలితాత్తమనోరథో ఽసావేసం స్వతంత్రకృతినిర్మితయే న్యయు  
జ్ఞుః, నైష్కర్మ్యసిద్ధి మచిరా ద్విదధత్సచేత్థం న్యాయామవిందత

సురేశ్వరదేశికాఖ్యామ్. ౪౯. నైష్కర్మ్యసిద్ధిమథ తాం నిరవద్య  
యుక్తిం నిష్కర్మ తత్త్వవిషయావగతిప్రధానామ్, అద్యుత్పహృద్య  
పదబంధవతీముదారామాద్యన్తమైక్షతతరాం పరితుష్టచేతాః. ౫౦.

గ్రంథం దృష్ట్వా మోదమానో మునీంద్రస్తం చాన్యేభ్యో దర్శయా  
మాస హృద్యమ్, తేషాం చాసీ త్ప్రత్యయ స్తద్వ దస్సిన్యద్యచ్చాన్వ

యేత్. సంభావనాయాం లిజ్ - శా. ౪౧. కింప తుర్యాశ్ర మో వేదే సిద్ధో నాశ్చే  
వేతి మాండనసిద్ధాన్తో భిక్షమాణా ద్వారి ద్వాశ్చైస్సర్వార్య మాణాస్తే మండనస్య

వేళ్లాన్తః ప్రవేశం న లభంత ఇత్యాద్యాం కింపదంతీం జనశ్రుతిం విదిత్వా తేషా  
మనల్పే అత్సుదే ఽపి త్వయి ప్రత్యయో నాసీత్త్రి మయా కిం కర్తవ్యమితి చే  
త్తల్రాహ—స్వాతంత్ర్యాత్త్వమథ్యాత్తనిష్ఠ మేకం గ్రంథం కృత్వా మహ్యాం దర్శయ.

౪౬ - ౪౭. హేవిద్యన్యథా గ్రంథసందర్శనేన నో ఽస్మాకమమీషాం శిష్యాణాం  
ప్రత్యయస్సాన్వదితి సురేశ్వరముక్త్యా హాహ సూత్రభాష్యే వార్తికం నాభూదితి  
కించితేదం ప్రాఙ. ౪౮. ఏవం శిష్యోక్తిభిశ్శిథిలితస్సమనోరథో యస్యాసౌ శ్రీశంకర

ఏవం సురేశ్వరం స్వతంత్రకృతినిర్మితయే న్యయుజ్ఞుః. సచ నియుక్తో ఽచిరాదేవ  
నైష్కర్మ్యసిద్ధిం విదధత్ ఇత్థం యోగ్యాం సురేశ్వరదేశికాఖ్యామవిందత - ప. ౪౯.  
నిష్కర్మతత్త్వవిషయా ఽవగతిః ప్రధానం యస్యామాద్యాదంతవర్జ్యంతం మనోజ్ఞపద  
బంధవతీషేమంభూతాం తాం పరితుష్టచేతా ఆచార్య అద్యంతం సమ్మృగైక్షత. ౫౦.  
యథా యో ఽస్మాదన్యస్య ఏవం తత్త్వవిన్నాస్తీతి తథా తేషామస్మిన్ ప్రత్యయ

స్తత్త్వవిద్య సు నేతి. ౧౦. యత్రాద్యాపి శ్రూయతే మస్కరించై  
 ర్నిష్కర్తాత్తా యత్ర నైష్కర్మ్యసిద్ధిః, తన్నామ్నాయం వవృధే  
 గ్రంథవర్యస్తన్మాహాత్మ్యాత్సర్వలోకాదృతో ౭భూత్. ౧౧. ఆచార్య  
 వాక్యేన విధిత్సితే ౭స్తీన్విఘ్నం యదన్యే వ్యధురుత్ససర్జ, శాపంకృతే  
 ౭స్తీస్కృతమప్యదారైష్టద్వార్తికం న ప్రసరేత్పృథివ్యామ్. ౧౩.  
 నైష్కర్మ్యసిద్ధ్యాఖ్యనిబంధమేకం కృత్వా ౭౭త్తపూజ్యాయ నివేద్య  
 చోక్త్వా, విశ్వాసముక్త్వా ౭థ పుర్రభాషే స విశ్వయాపో గురు  
 మాత్మదైవమ్. ౧౪. న ఖ్యాతిహేతోర్న చ లాభహేతో ర్నాప్య  
 ర్చనాయై విహితః ప్రబంధః, నోల్లంఘనీయం వచనం గురూణాం  
 నోల్లంఘనే స్వాధ్యయశిష్యభావః. ౧౫. పూర్వం గృహిత్యే ౭పి న  
 తత్స్వభావో న బాల్యమన్వేతి హి యావనస్థమ్, న యావనం వృద్ధ  
 మువైతి తద్వద్వజ్జహి పూర్వస్థితి మోఽఘ్నో గచ్ఛేత్. ౧౬. అహం  
 గృహీ నాత్ర విచారణీయం కిం తేన పూర్వం మన ఏవ హేతుః,  
 బంధే చ మోక్షే చ మనో విశుద్ధో గృహీ భవేద్వాప్యత మస్కరి

శ్చాసీత్-శా. ౧౦. యత్ర గ్రంథ ౭ద్యాపి యతీంచైర్నిష్కర్తాత్తా శ్రూయతే.  
 యత్ర నైష్కర్మ్యస్య మోక్షస్య సిద్ధిః, తన్నా నైష్కర్మ్యసిద్ధేర్నామ్నాయం ౭యం  
 గ్రంథవర్యో వవృధే. తన్నాహాత్మ్యాత్సర్వలోకాదృతో ౭భూత్. ౧౧. ఆచార్య  
 ర్యదృష్టవ్యమాలక్ష్య హాహేత్యుక్తం తద్దర్శయతి-ఆచార్యవాక్యేనాస్మిన్వార్తికే విధాతు  
 మిష్టే సతి యతో ౭న్యే విఘ్నం వ్యధురున్విక్ కృతే ౭స్తాన్విమిత్రాత్పురేశ్వరశ్చావ  
 ముత్ససర్జ. సూత్ర భాష్యస్య వార్తికముదారైః కృతమపి పృథివ్యాం న ప్రసరేత్-ఇ.  
 ౧౩. విశ్వాసం చ ప్రాప్యచార్యేత్యాద్యుక్త్వా ౭థ పునరువాచ-ఉ. ౧౪. యదువాచ  
 తదాహ-నేతి-ఇం. ౧౫. తాత్పర్యం తే గేహి-భర్తేఘ దృష్టేత్కృతం తత్రాహ-పూర్వం  
 గృహిత్యే ౭పి తత్స్వభావో గృహిన్వభావో న భవामి. హి యతో యావనస్థం  
 బాల్యం నాన్వేతి. తథా. వృద్ధం పురుషం యావనం నోవైతి. తద్వత్తథా ప్రజ్ఞ  
 గమనం కుర్వత్ పూర్వస్థితిం పఠిత్యక్తైవ గచ్ఛేతిత్పర్యః - ఉ. ౧౬. కించాత్ప్రస్థితోకే  
 ౭హం గృహీతి న విచారణీయం. యతస్తే కిం పూర్వమిహ జన్త ని జన్తాంతరే వా  
 గృహిణో న బభూవు రపిత్వాసురేవ. తన్నాద్గృహిత్యే యతిత్వే వా మనఏవ హేతుః.  
 న కేవలమేతావదేవా పితు బంధే చ మోక్షే చ మన ఏవ హేతుః. 'మన ఏవ మను

వా. ౫౭. నాస్త్యేవ చేదాశ్రమ ఉత్తమాదిః కథం చ తత్రాప్తి నివృ  
 త్తిగామినో, ప్రతిశ్రవో నౌ కథమల్పకాలా న హి ప్రతిజ్ఞా భగవన్ని  
 రుద్ధా. ౫౮. సంభీక్షమాణా న లభంత ఏవ చేద్ద్రహప్రవేశం గురుణా  
 ప్రవేశనమ్, కథం హి భిక్షా విహితా ననూ త్తమా కో నామ లోకస్య  
 ముఖాపిథాయకః. ౫౯. తత్త్వోపదేశాద్విదితాత్తత్త్వో వ్యధామహం  
 సస్యసనం కృతాత్తా, విరాగభావాన్న పరాజితస్తు వాదో హి తత్త్వ  
 స్య వినిర్ణయాయ. ౬౦. పురా గృహస్థేన మయా ప్రబంధా నైయా  
 యికాదౌ విహితా మహాధ్వాః, ఇతఃపరం మే హృదయం చిక్షీర్ష్య త్వదం  
 ఘ్రీనేవాం న విలంఘ్య కించిత్. ౬౧. శ్రద్ధామవైత్వతబద్ధాదరబుధపరి  
 పచ్ఛేముషీ సన్నిపణ్ణామర్వాద్గుర్వాదిగర్వానలవిపులతర జ్వాలమాలా  
 పలీధామ్, సిక్త్వా సూక్తామృతౌఘైరహహ పరిహాసక జీవయస్యద్య

ష్యాణాం కారణం బంధయోక్షయో' రిత్యుక్తత్వాత్-తస్మాద్విశుద్ధో గృహీ భవేద్వా  
 మస్మరీ వా భవేదుభయథా౭సి న్యూనాధిక్యం నాస్తీత్యర్థః. ౫౭. నాస్త్యేవాసా  
 వాశ్రమస్తుర్య ఇత్థమిత్యుక్తం తత్రాహ - నాస్త్యేవేతి. హే ఉత్తమ, ఆదిరాశ్రమో  
 నాస్త్యేవ చేత్రాప్తినివృత్తిగామినో నౌ ఆవయోః ప్రతిశ్రవో అహం పరాజితః  
 సన్నాస్యం ప్రాప్నోమి అహం పరాజితస్తం హాస్యామి ఇత్యేవంరూపౌ కథం స్త  
 స్తత్రాప్యల్పకాలా యది తుర్యాశ్రమో మమాభివతో నాభూత్త్వప్రతిజ్ఞా మయా  
 నిరుద్ధా౭భూదిత్యాశయేనాహ—నహీతి. ౫౮. యచ్చ ద్వారి ద్వైత్సైరిత్యాద్యుక్తం  
 తత్రాహ-సంభీక్షమాణా ఇతి. గురుణా భగవతా ప్రవేశనం కథం విహితం? కథం చ  
 మద్ద్రహే ననూ త్తమా భిక్షా విహితా? యదపి కింపదస్తీత్యాద్యుక్తం తత్రాప్యాహ—  
 లోకస్య ముఖాపిథాయకః కో నామ? న కో౭వ్యస్తీత్యర్థః. ౫౯. యత్తు సన్నాస్యం  
 మప్యేవం న బుద్ధిపూర్వమిత్యాద్యుక్తవస్త్రత్రాహ-పూర్వం కృతాత్తా పశ్చాత్తత్త్వోప  
 దేశా ద్విదితాత్తత్త్వో౭హం వైరాగ్యాత్సన్నాస్యసం వ్యధాం న తు పరాజితో హి  
 యస్మాద్వాదస్తత్త్వవినిర్ణయాయ. ౬౦. యత్తు భాష్యే కృత్యేత్యాదితత్రాహ -  
 పుకేతి. ఇతఃపరం మే హృదయం త్వదంఘ్రీనేవాం విలంఘ్య న కించిత్కర్తుమిచ్ఛు.  
 ౬౧. తథాచైవం విధస్య సద్గురో స్తవ నేవా కేనాపి కథమపి కర్తుం న శక్యేత్యాహ—  
 అద్యైతే బద్ధ ఆదరో యైస్తథాభూతబుధపరిపచ్ఛేముష్యాం సన్నిపణ్ణాం. అద్యైతబ  
 థాశ్రా యా బుధసముదాయబుద్ధిస్తస్యాం. సమ్యక్స్థితామితి వా. అర్వాచీనానాం  
 దుర్వాదినాం గర్వలక్షణస్యానలస్య విపులతరజ్వాలలక్షణయా విపులతరయా

సద్యః కో వా సేవాపటుస్సాన్వ్యద్రణతరణవిధౌ సద్గురోర్నైవ జానే.  
 -౨. ఇత్యుక్త్వాపరతే సురేశ్వరగురా తేనైవ శారీరకే నోసంభావ్యమా  
 హోత్ర వార్తికమితి ప్రాథం శుగన్నిం శనైః, ధీరాగ్ర్యశ్శమయన్ వివేక  
 పయసా దేవేశ్వరేణ త్రయీభాష్యే కారయితుం స వార్తికయుగం  
 బద్ధాదరో ౭భూన్తునిః. ౬౩. భావానుకారిమృదువాక్యనివేశితార్థం  
 వ్యయైః పదైస్సహ నిరాకృతపూర్వపక్షమ్, సిద్ధాంతయుక్తివినివేశితత  
 స్వీయాపం దృష్ట్యా ౭భినంద్య పరితోషవశాదవోచత్. ౬౪. సత్యం  
 మదాత్థ వినయిన్తమ యాజుషీయా శాఖా తదన్తగతభాష్యనిబంధ  
 శ్చిష్టః, తద్వార్తికం మమ కృతే భవతా ప్రణేయం సచ్ఛేష్టితం పరహితై  
 కఫలం ప్రసిద్ధమ్. ౬౫. తద్వత్త్వదీ యా ఖలు కాణ్యశాఖా మమా  
 పిత్రాస్తి తదన్తభాష్యమ్, తద్వార్తికం చాపి విధేయమిష్టం పరోప  
 కారాయ సతాం ప్రవృత్తిః. ౬౬. తత్రోభయత్ర కురు వార్తికమార్తి  
 హారి కీర్తిం చ యాహి జితకార్తికచంద్రికాభామ్, మా శంకి పూర్వ

మాలయా విఫలతరయా జ్వాలామాలయా ఇతి వా. ఆవలీధామాన్వాదితాం శ్రద్ధాం  
 హాకామృతౌమైస్సిక్త్యా ౭హహాద్య సద్యః పరిహసన్ జీవయసి. తతో రణతరణవిధాన  
 పద్మకాయామేవం భూతస్య సద్గురోస్తవసేవాయాం కో వా పటుస్సాన్వితో? -౬౨.  
 ఇత్యుక్త్వా సురేశ్వరగురావుపరతే సతి. ఆహహేత్యత్యంతభేదే. తేన సురేశ్వరేణైవత్ర  
 శారీరకే వార్తికం నో సంభావి ఇతి ప్రాథం శోకాన్నిం ధీరాగ్ర్యక్ష్మిశంకరో వివేక  
 పయసా శనైశ్శమయన్ వేదత్రయీభాష్యే సురేశ్వరేణ వార్తికద్వయం కారయితుం  
 సమునిర్బద్ధాదరో ౭భూత్ -శా. ౬౩. భావానుసారిభిర్మృదుభిర్వాక్యైర్వినివేశితో ౭థో  
 యత్ర. స్వీయైః పదైర్నిరాకృతః పూర్వపక్షో యత్ర. సిద్ధాంతయుక్తిభిర్వినివేశితం తస్య  
 సిద్ధాంతస్య స్వయాపం యత్ర తం తదీయం గ్రంథం దృష్ట్యా ఆభినంద్య స క్రిశంకరః  
 పరితోషవశాదవోచత్ -వ. ౬౪. తదాహ—హే వినయిన్, త్వం యదుక్తవాన్ ఆసి  
 తశ్చర్వం సత్యమతో మమ యా యాజుషీ తైత్తిరేయా శాఖా తస్యా అన్తగతో యా  
 భాష్యుత్పక్షో మమేష్టో నిబంధస్తస్య వార్తికం మదర్థం భవతా ప్రణేయం. యత  
 స్సతాం చేష్టితం పరహితైకఫలం ప్రసిద్ధం. ౬౫. తద్వత్త్వదీయా ఖలు యా కాణ్య  
 శాఖా తత్రాసి మమ తదంతభాష్యమస్తి తస్య వార్తికమసీష్టం విధేయం. యతస్సతాం  
 ప్రవృత్తిః పరోపకారాయత్యర్థః. ౬౬. ఆవశ్యకతాబోధనాయ పునరాహ - తత్రోభ  
 యత్ర తాపత్రయనిబర్హణం వార్తికం కురు. జితా కార్తికచంద్రికాయాః ఆభా

మివ దుశ్శత వాక్యరోధో మద్వాక్యమేవ శరణం ప్రజ మా విచారీః. ౬౭. ఇత్థం స ఉక్తో భగవత్పదేన శ్రీవిశ్వరూపో విదుషాం పరిష్కః, చకార భాష్యద్వయవార్తికే ద్వే హ్యజ్ఞా గురూణాం హ్యవిచారణీయా. ౬౮. ఆజ్ఞా గురోరనుచరైర్న హి లంఘనీయేత్యుక్త్వా తయోర్ని గమశేఖరయోరుదారమ్, నిర్ణాయ వార్తికయుగం నిజదేశికాయ నిస్సీమనిస్తులనధీరుపదాం చకార. ౬౯. సనందనో నామ గురోరనుజ్ఞయా భాష్యస్య టీకాం వ్యధితేరితః పరామ్, యత్పూర్వభాగః కిల పంచపాదికా తచ్ఛేషగా వృత్తిరితి ప్రథీయసీ. ౭౦. వ్యాసస్మిసూత్రనిచయస్య వివేచనాయ టీకాభిధం విజయడిండిమమాత్మకీర్త్యైః, నిర్ణాయ పద్మచరణో నిరవద్యయుక్తిస్యాతం ప్రబంధమకరోద్ధరుదక్షిణాం సః. ౭౧. ఆలోచయన్నథ తదానుగతిం గ్రహణామూచే సురేశ్వర సమాహ్వముపహ్వారే సః, పంచైవ వత్స చరణాః ప్రథితా ఇహ స్వస్త్రాపి సూత్రయగళద్వయమేవ భూమ్నా. ౭౨. ప్రారబ్ధకర్త పరి

యయా తథాభూతాం కీర్తిం చ ప్రాప్నుహి. నను పూర్వపదధునా ౭౨ వివేయ వాక్యై రోధస్యావశ్యంభావిత్యాత్మిమర్థం తత్కరణే మయా దీక్షా స్వీకార్యేతి శంకా త్వయా న కర్తవ్యా ఇత్యాహ - మాశంకీతి. కుత ఇతి చేత్తత్రాహ—మద్వాక్యమేవ శరణుత క్తకర్తారథం గచ్ఛ విచారం మా కురు - వ. ౬౭. ఇత్థం భగవత్పదేన శ్రీశంకరేశోక్తో విదుషాం పరిష్కః స శ్రీసురేశ్వరో భాష్యద్వయస్య వార్తికే ద్వే చకార. హి యస్తా ద్గురూణామాజ్ఞా ౭విచారణీయైవ - ఉ. ౬౮. ఏతదేవ వివృణోతి-గురోరాజ్ఞా ౭నుచరైర్న హి లంఘనీయేత్యుక్త్వా వేదాస్తయోస్తైత్తిరియబృహదారణ్య సంజ్ఞయోస్తయోర్వాప్యయోరుదారం వార్తికద్వయం నిర్ణాయ సీమారహితా నిరుపమాధీర్యస్య సురేశ్వరో నిజదేశికాయ ఉపదాంచకార ఉపాయసభూతం కృతవాఁ-వ. ౬౯. సనందనో నామ గురోరనుజ్ఞయా ప్రేరితః పరాం భాష్యస్య టీకాం వ్యధాత్ యస్యాః పూర్వభాగః పంచపాదికా ఇతి ప్రసిద్ధిః. తచ్ఛేషభాగగా వృత్తిరితి ప్రథీయసీ ప్రఖ్యాతా. ౭౦. వ్యాసాఖ్యుర్ని సూత్రకదంబస్య వివేచనాయాత్మకీర్త్యైర్విజయడిండిమం యతో నిరవద్యయుక్తిభిర్గ్రాహితం టీకాసంజ్ఞం ప్రబంధం నిర్ణాయ స పద్మపాదో గురుదక్షిణామకరోత్ - వ. ౭౧. అథానంతరం సూర్యాదిగ్రహణాం గతి మాలోచయన్ సురేశ్వరసమాఖ్యమేకాంతే స శ్రీశంకరో బభాషే. హేవత్స ఇహ లోకే పంచైవ చరణాః ప్రథితాః స్మరిహ టీకాయామితి వా. తత్రాపి బాహుశ్యేన సూత్రచతుష్టయమేవ ప్రథితం స్యాత్. ౭౨. ఏవం తద్దత్తకాపస్య సార్థక్యం ప్రదర్శ్య

పాక వశా త్పున స్త్వం వాచస్పతిత్వ మధిగమ్య వసుంధరాయామ్, భవ్యాం విధాస్యసి తమాం మమ భాష్యతీకామాభూతసంలయమధి ఊతి సా చ జీయాత్. 23. ఇత్యేవముక్త్వా 24 యతీశ్వరో2సా వానందగిర్యాదిమునీన్స హుత్వా, కురుధ్వ మద్వైతపరాన్ని బంధా నిత్యస్వశాన్నిర్తమ సార్వభౌమః. 24. తే సర్వే2ప్యనుమతిమాప్య దేశికేందోరానందాచలముఖరా మహానుభావాః, ఆతేసుర్జగతి యథా స్వమాత్త తత్త్వాంభోజార్కా విశదతరా బహూన్ని బంధా. 25.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్వార్తికాంతప్రవర్తనః,  
 సంక్షేపశంకరజయే పూర్ణస్పర్గస్త్రయోదశః.

25

సూత్రభాష్యవృత్తికరణసంకల్పస్యాపి తత్త్వమాహ—ప్రారభేతి. భూమా వాచస్పతి త్వం ప్రాప్య భవ్యాం మమ భాష్యతీకాం సమ్యక్ విధాస్యసి ననందనకృతతీకాసా మ్యం వారయతి ప్రళయవర్యంతం ఊితో సా చ జీవనం ప్రాప్నుయాదితి పరబ్రదా నమ్. 23. ఇత్యేవం సురేశ్వరముక్త్వా 24నానందమసౌ యతీశ్వరః ఆనందగిర్యాది మునీనాహూయాచైతకపరాన్ని బంధా కురుధ్వమితి సన్నిర్తమచక్రవర్తీ ఆజ్ఞప్త వా - ఉపజాతివృత్తమ్. 24. తే సర్వే2ప్యానందగిరిముఖ్యా మహానుభావా దేశి కేందోరనుమతిమాప్య స్వమాత్తాననుమతిక్రమ్య యథామతి ఆత్మతత్త్వాంభోజార్కా విశదతరాన్ని బంధానానమంతాద్విస్తారితవంతః-ప్రహర్షిణీ. 25.

ఇతి శ్రీమత్సీరమహాసంపర్వవ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త  
 వంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయసింహిమే

త్ర యో ద శ స్ప ర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

చతుర్దశస్కంధ ప్రారంభః.



అథాబ్జపాతకార్థమనాస్సు తీర్థయాత్రామయాచిష్ట గురోరను  
 జ్ఞామ్, దేయా గురో మే భగవన్ననుజ్ఞా దేశాద్విదృష్టే బహుతీర్థ  
 యుక్తాః. ౧. స క్షేత్రవాసో నికటే గురోర్యో వాసస్తదీయాంఘ్రి  
 జలం చ తీర్థమ్, గురూపదేశేన యదాత్తదృష్టి నైవ ప్రశస్తాఽఖిల  
 దేవదృష్టిః. ౨. శుశ్రూషమాణేన గురో స్సమీపే స్థేయం న నేయం  
 చ తతోఽన్యదేశే, విశిష్యమార్గశ్రమకర్మితస్య నిద్రాభిభూత్యా కిము  
 చింతనీయమ్. ౩. ద్విధాహి సన్న్యాస ఉదీరితోఽయం విబుధతత్త్వస్య  
 చ తద్బుధుతోస్తి, తత్త్వం పదార్థైక్య ఉదీరితోఽయం యత్పితృ

అథ పద్మపాదకృతాం తీర్థయాత్రాం నిరూపయితుముపక్రమతే - అథానంతరం  
 న పద్మపాదస్తీర్థయాత్రాం కర్తుమనా గురోరనుజ్ఞామయాచిష్ట. యాచ్ఛామేవాహ -  
 హే భగవన్ గురో, అనుజ్ఞా దేయా బహుతీర్థ యుక్తాః దేశాః ద్రష్టుమిచ్ఛామి-  
 ణ్. ౧. ఏవం ప్రార్థితో గురురువాచ - గురోర్నికటే యో వాసస్సు ఏవ క్షేత్రవాసః.  
 ౨. యస్మాద్గురుసమీపే స్థితస్య దేశాంతరగమనప్రాప్యం నమస్తం ప్రాప్తమేవాభూత్.  
 శుశ్రూషమాణేన శిష్యేణ గురోస్సమీపే స్థేయం గురుసమీపాదన్యదేశేనైవ గంతవ్యం.  
 యతోఽన్యత్ర గమనే సన్న్యాసధర్మదార్లభ్యం దుఃఖబాహుళ్యాది త్వలిరిచ్యతే  
 ఇత్యాశయేనాహ - అతిశయేన మార్గశ్రమేణ కర్మితస్య నిద్రాభిభూత్యా కిమపి  
 త్వం పదాచింతనీయం న సంభవతి. ౩. ఆయం సన్న్యాసశ్చ ద్విధా - విద్యత్స  
 న్న్యాసో వివిధిషాసన్న్యాసశ్చేతి ద్విప్రకారక ఉక్తస్తత్ర విబుధతత్త్వస్య విక్షే  
 పనివృత్త్యా జీవన్ముక్తిసుఖార్థ ఆద్యస్తత్త్వబుధుతోస్సత్త్వం పదైక్యే తదర్థోఽయం

మర్కః పరిశోధనీయః. ర. సంభావ్యతే క్వచ జలం క్వచ నాస్తి పాథ శ్శయ్యాస్థలం క్వచిదిహాస్తి న చ క్వచాస్తి, శయ్యాస్థలీజలనిరీక్షణ సక్తచేతాః పాంథో న శర్మ లభతే కలుషీకృతాత్తా. ౫. జ్వరాతి సారాది చ రోగజాలం బాధేత చేత్త్వర్షి న కోఽప్యపాయః, స్థాతుం చ గంతుం చ న పారయేత తదా సహాయోఽపి విముంచతీమమ్. ౬. స్నానం ప్రభాతే న చ దేవతార్చనం క్వచోక్తశౌచం క్వచ వా సమాధయః, క్వచాశనం కుత్ర చ మిత్రసంగతిః పాంథో న శాకం లభతే తుథాతురః. ౭. నాస్త్యత్తరం గురుగిరస్తదపీహ వక్ష్యే సత్యం యదాహ భగవాన్ గురుపార్శ్వవాసః, శ్రేయానితి ప్రథమసంయ మినామనేకాన్దేశానవీక్ష్య వృద్ధయం న నిరాకులం మే. ౮. సర్వత్ర న క్వాపి జలం సమస్తి పశ్చాత్పురస్తా దథవా విదిక్షు, మార్గో హి విద్యేత న సువ్యవస్థస్సుఖేన పుణ్యం క్వస్య లభ్యతేఽధునా. ౯. జన్మాంతరాజితమఘం ఫలదానహేతో ర్వాప్యధ్యాత్తనా జనిమువైతి న నో వివాదః, సాధారణాదిహ చ వా పరదేశకే వా కర్తవ్యాభుక్తమను

భవదాదిభిరాశ్రితో ద్వితీయ ఉక్తః తస్మాత్తదర్థం త్వమర్కః ప్రయత్నాచోఽభ నీయః న తు తదవఘాతకం తీర్థాటనాది కర్తవ్యమితి భావః. ర. తీర్థయాత్రాయా స్తదభిఘాతకం స్ఫుటయన్నాహ—సంభావ్యత ఇతి. పాథో జలం ఇహ మార్గే - ప. ౫. కించ యదిచేజ్వరాతిసారాదిరోగజాలం బాధేత తర్షి కోఽప్యపాయా నాస్తి. న పారయేత నైవ శక్నుయాత్ - ఉ. ౬. న చ క్వచేతి వా మధ్యమణిన్యాయోనోభయత్ర సంబంధనీయం. ౭. ఏవముక్తః పద్మపాద ఉవాచ—యద్యపి గురువచన ఉత్తరం నాస్తి తథాఽపీహోత్తరం వక్ష్యే ఏవం ప్రతిజ్ఞాం విధాయ యస్మి తేత్రవాస ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహ—సత్యమితి. గురుసమాపవాసశ్చేయానితి భగవాన్యదాహ తత్సత్యం తథాఽపి ఆద్యా యే సంయమినస్తేషామనేకాన్ దేశానవీక్ష్య మే వృద్ధయమవ్యాకులం న భవతి. హే సంయమినాం ప్రథమేతి వా. ప. ౮. సంభావ్యత ఇత్యాది యదుక్తం తత్రాప్యాహ—సర్వత్రేతి. న విద్యతే సువ్యవస్థా యస్య న యద్యప్రేవం తథావ్యధునా సుఖేన పుణ్యం క్వాపి న లభ్యతేఽత స్తదర్థం దుఃఖమపి సోధవ్యమిత్యర్థః - ఉ. ౯. యదపి జ్వరాతిసారాదీఋక్తం తత్రాప్యాహ—జన్మాంతరాజితం పాపం ఫలదానార్థం రోగాత్ నా జన్మోవైతీత్యత్ర ఆస్మాకం వివాదో నాస్తి తథాపీహ వా పరదేశకే వా, సాధారణాజ్ఞనిమువైతి. హి యస్తాదభుక్తం

వర్తత ఏవ జంతుమ్. ౧౦. ఇహ స్థితం వా పరతః స్థితం వా కాలో న ముంచేత మయా గతశ్చేత్, తద్దేశగత్యా ౭మృతదేవదత్త ఇత్యాదికం మోహకృతం జనానామ్. ౧౧. మన్వాదయో మునివరాః ఖలు ధర్మశాస్త్రే ధర్మాది సంకుచితమాహారతిప్రవృద్ధమ్, దేశాద్యవేక్ష్య న తు తత్సరణిం గతానాం శౌచాద్యతిక్రమకృతం ప్రభవేదఘం నః. ౧౨. దైవే ౭నుకూలే వివినం గతో వా సమాఘ్నయాద్వాంఛితమన్నమేషః, హ్రీయేత నశ్యేదపి వా పురస్థం తస్మిన్ప్రీతీవేతత ఏవ సర్వమ్. ౧౩. గృహం పరిత్యజ్య విదేశగో నాసుఖం సమాగచ్ఛతి తీర్థదృశ్యా, గృహం గతో యాతి మృతిం పురస్తాత్తదాగమాదత్ర చ కిం నిమిత్తమ్. ౧౪. దేశే కాలే ౭వస్థితం తద్విముక్తం బ్రహ్మానందం పశ్యతాం తత్ర తత్ర, చిత్రైకాగ్ర్యే విద్యమానే సమాధిస్సర్వత్రాసౌ దుర్లభో నేతి మన్యే. ౧౫. సత్తీర్థనేవా మనసః ప్రసాదినీ దేశస్య

కర్మ జంతుమనువర్తత ఏవ - ప. ౧౦. కాలో మృత్యుస్వసమయ ఆగతశ్చేదిహ స్థితం పరదేశే స్థితం వా నైవ ముంచేత్. యత్తు తద్దేశగమనేన దేవదత్తో ౭మృతమృతవా నిత్యాదికం జనానాం వచస్తత్వవివేకకృతమిత్యాహ— తద్దేశగత్యేతి - ఊ. ౧౧. యత్తు స్నానమిత్యాదుక్తం తత్రాహ—మనుపరాశరాదయో మునివరాః కిల ధర్మశాస్త్రే దేశాద్యవేక్ష్యాతిప్రవృద్ధం ధర్మాది సంకుచితమాహుస్తథా చ స్మృతిః. 'దేశం కాలం తథా ౭౭త్వానం ద్రవ్యం ద్రవ్యప్రయోజనం, ఉపపత్తిమవస్థాం చ ఛాత్వా శౌచం సమారభే'దిత్యాద్యా-స్తథా చ దేశాద్యవేక్ష్య తేషాం సరణిం గతానా మస్తాకం శౌచాద్యతిక్రమనిమిత్తమఘం న ప్రభవేత్-ప. ౧౨. యత్తు క్వచాశనం పాంథో న కాకం లభలే త్సుధాతుర ఇత్యుక్తం తత్రాహ—దైవ ఇతి. జస్మిన్ దైవే ప్రతీపే ప్రతికాలే ౭తస్తత ఏవ ప్రతీపాదనుకూలాద్వా దైవాదేవ - ఊ. ౧౩. కించ గృహం పరిత్యజ్య విదేశగస్తీర్థదృశ్యా నా పుమాన్ సుఖం యథా స్యాత్తథా సమాగచ్ఛతి గృహే స్థితస్తదాగమాత్సూర్యమేవ మరణం యాతీత్యత్ర చ కిం నిమిత్తం తస్య పరదేశగమనాభావాత్ - ఊపే. ౧౪. యత్తు కిముచింతనీయం క్వ చ వా సమాధయ ఇత్యుక్తం తత్రాహ - దేశఇతి. వస్తుస్తాభ్యాం దేశకాలాభ్యాం విముక్తం బ్రహ్మానందం పశ్యతాం తత్రతత్ర దేశే కాలే చిత్రైకాగ్ర్యే విద్యమానే సతి సర్వత్రాసౌ సమాధిః దుర్లభో నేతి మన్యే - కాలినీ. ౧౫. కించ సత్తీర్థనేవా మనసో నిశోధినీ దేశస్యాత్సూర్యదర్శనం మనసః కుతూహలం సుజనేన సంగో ౭నర్థాన్నాశ

వీక్షా మనసః కుతూహలమ్, క్షణోత్పన్నధాన్ సుజనేన సంగమ స్తస్మా  
 న్న కస్తై భ్రమణం విరోచతే. ౧౬ అటాట్యమానో ఽపి విదేశసంగ  
 తిం లభేత్ విద్వాన్విదుషాఽభిసంగతిమ్, బుధో బుధానాం ఖలు  
 మిత్ర మిరితం ఖలేన మైత్రీ న చిరాయ తిష్ఠతి. ౧౭. సమీపవాసో  
 ఽయముదీరితో గురో ర్విదేశగో యద్భద్రయేన ధారయేత్, సమీ  
 పగోవ్యేష న సంస్థితో ఽంతికే న భక్తిహీనో యది ధారయే ద్భది.  
 ౧౮. సుజనస్సుజనేన సంగతః పరిపుష్టాతి మతిం శనైశ్శనైః, పరిపుష్ట  
 మతి ర్వివేకవాఙ్మనశ్చైర్ధేయగుణం విముంచతి. ౧౯. యద్యాగ్ర  
 హాః ఽస్తి తవ తీర్థ నిషేవణాయాం విఘ్నో మయా ఽత్ర న ఖలు  
 క్రియతే పుమర్థే, చిత్తస్థిరత్వగతయే విహితో నిషేధో మాభూ  
 ద్విశేషగమనం త్వతిదుఃఖహేతుః. ౨౦. నైరో మార్గో బహుజనపద  
 క్షేత్రతీర్థాని యాతాం చౌరాధ్యానం పరిహర సుఖం త్వన్యమార్గేణ  
 యాహి, విప్రాగ్రాణాం వసతివికతిర్యత్ర వస్తవ్యమిషన్నీ చే  
 త్సార్థం పరిచితజనై శ్శీఘ్ర ముద్దిష్టదేశమ్. ౨౧. సద్భిస్సజ్జో విధేయ

యతి తస్మాదేవవిధం భ్రమణం కస్తై విశేషేణ న రోచతే - ఉ. ౧౬. యదపి  
 కుత్ర చ మిత్ర సంగతిరిత్యుక్తం తత్రాప్యాహ—విదేశే సమ్యగ్గతిమటమానః కుర్వాణో  
 ఽపి విద్వాన్ విదుషాఽభిసంగతిం లభేత్ బుధానాం బుధ ఏవ ఖలు మిత్రం కథితం  
 యతో ఖలేన మైత్రీ చిరాయ న తిష్ఠతి - పంశ. ౧౭. యత్తు గురోస్సమీపే క్థేయ  
 మిత్యాద్యుక్తం తత్రాహ—గురోస్సమీపే వాసో ఽయం కథితో విదేశగో యది  
 హృదయేన గురుం ధారయేత్ సమీపగో ఽప్యేష సమీపే న స్థితో యది భక్తిహీ  
 నో హృది తం న ధారయేత్. ౧౮. సుజనసమాగ మోఽపి సుజనస్త్వేవ ఫలతీత్యాహ—  
 సుజనః సుజనేన సంగతః శనైస్తత్సంగేన బుద్ధిం వర్ధయతి పరిపుష్టమతిర్వివేకవాక్  
 నశ్చ హేయం గుణం దుఃఖాది రజ ఆది వా విముంచతి—వియో. ౧౯. ఏవముక్తో గురు  
 రువాచ—యదీతి. ఆత్ర తీర్థసేవారూపే పురుషార్థే చిత్తస్థైర్యాఽవగతయే మయా  
 నిషేధో విహిత ఏవమనుష్టాప్య శిక్షణం కరోతి. ఆతిదుఃఖహేతుర్విశేషగమనం మా  
 భూత్-వ. ౨౦. కించ యతో బహుజనపదక్షేత్రతీర్థాని గచ్ఛతామేరో మార్గో  
 న భవత్యత్కౌరాధ్యానం పరిత్యజ సుఖం యథా స్యాత్తథా త్వన్యమార్గేణ గచ్ఛ.  
 కించ విప్రాణాం వసతివికతిర్నికేతనపక్షిర్యత్ర తత్ర వస్తవ్యం తత్రాఽపి కుష  
 న్న తు బహుకాలం. విప్రాణాం వసతివికతిర్నాస్తి చేత్సరిచితజనైస్సహోద్దిష్టం  
 దేశం శీఘ్రం యాహి - మందా. ౨౧. కించ సద్భిః సంగో విధేయః - హి యస్మా

స్పహి సుఖనిచయం సూయతే సజ్జనానా మధ్యాత్మైక్యే కథాస్తాః  
 ఘటితబహురసాః శ్రావ్యమాణాః ప్రశాంతైః, కాయక్లేశం విభిద్యుః  
 స్పృతతభయభిదః శ్రాంతవిశ్రాంతవృక్షాః స్వాంతశ్రోత్రాభిరామాః పరి  
 మృషితత్పః ఊభీతక్షుత్కలంకాః. ౨౨ సత్సంగోఽయం బహుగుణ  
 యుతోఽప్యేకదోషేణదుష్టో యత్స్వాంతేఽయం తపతి చ పరం  
 సూయతే దుఃఖజాలమ్, ఖల్వాసంగో వసతి సమయే శర్మదః పూర్వ  
 కాలే ప్రాయో లోకే సతతవిమలం నాస్తి నిర్దోషమేకమ్. ౨౩. మా  
 ర్గేయాస్యన్న బహుదివసాన్ పాథసస్సంగహీ స్యాత్తస్తాద్దోషో జిగ  
 మిషుపదప్రాప్తివిఘ్న స్తతస్సాన్యత్, ప్రాప్యోద్దిష్టం వస నిరసనం  
 తత్ర కార్యస్య సిద్ధేర్హాలా ద్భ్రంశోఽభిలషిత పదప్రాప్త్యభావో  
 ఽన్యథా హి. ౨౪. మార్గే చోరా నికృతపపుష స్సంవసేయు స్సహైవ  
 చ్చన్నాత్మానో బహువిధగుణై స్సంపరీక్ష్యాః ప్రయత్నాత్, దేవా  
 న్నస్త్రం లిఖత మథవా దుర్విధా నేతుకామా విశ్వాసోఽతోఽప

త్సత్సంగస్సజ్జనానాం సుఖనిచయం జనయతి. కుత ఇత్యుతాహ - యత స్తైః ప్రశాంతై  
 శ్రావ్యమాణా ఆధ్యాత్మైక్యే కథాః కాయక్లేశం విభిద్యుస్తా విశిష్య-ఘటితో  
 బహురసో యాసు. సతతం యద్భయం సంస్ఫులిమక్షణం తద్భిందంతీతి తథా. సతతం  
 భయం భిందంతీతి వా. తథా సంస్ఫులిమార్గే శ్రాంతానాం విశ్రామవృక్షాః పునశ్చ  
 మనఃశ్రోత్రాభిరామాః పరిమార్జితా తృప్త్యాంఛా పిపాసా చ యాభిః. ఊభీతః క్షుల్ల  
 క్షణః కలంకో యాభిస్తాః-స్ర. ౨౨. యత్స్వస్యాంతేఽయం సంగస్తపతి సంతా  
 పయతి. చో హేతే. యతో దుఃఖజాలం ప్రసూయతే యతోఽపి యాగాత్సూర్య  
 కాలే వాససమయే సంగః సుఖదః ప్రసిద్ధస్తథా చ లోక ఏకమపి వస్తు సతతవిమలం  
 నిర్దోషం ప్రాయో నాస్తి-మం. ౨౩. కించ బహుదివసాన్ మార్గే యాస్యన్ జలమా  
 త్రస్యాసి సంగహీ న స్యాద్యతస్తస్తాత్సంగహాత్సర్వస్వహరణరూపా దోష  
 స్సాన్యత్తతస్తస్తాద్దోషాద్గంతుమిచ్ఛోరభిలషితపదప్రాప్తివిఘ్నస్సాన్యత్. కించో  
 ద్దిష్టం దేశం ప్రాప్య తత్ర వస వాసం కరు అన్యథా మధ్యే వాసే క్రియమాణే కా  
 ర్యస్య నిరసనం బాధః సిద్ధేర్హాలాత్ భ్రంశో అభిలషితపదప్రాప్త్యభావశ్చ  
 స్యాత్. ౨౪. కించ మార్గే మాయయా సాధువపుషో బహుగుణై రాచ్ఛాదితస్వస్వ  
 రూపా దుర్విధాః ఖలాశ్చిరాస్పృహేవ వసేయుః. తే ప్రయత్నాత్సమ్యక్ హరి  
 త్వా యతస్తే దుష్టా దేవాన్ వస్త్రం పుస్తకం వా నేతుకామాః. అతో అపరిచితన

రిచితనృపు ప్రోక్షునీయో న కార్యః. ౨౧. మధ్యేమార్గం యో  
 జనాభ్యంతరే వా తిష్ఠేయుష్టేద్భిక్షవస్తే ౨భిగమ్యాః, పూజ్యాః  
 పూజ్యాస్తద్వ్యతిక్రాంతిరుగ్రా శ్రేయస్కార్యం నిష్ఫలీకర్తుమిశాః.  
 ౨౬. యదాపదపదం సదా యతివర స్థితం వస్తు త న్న తం భజ మితం  
 పచాన్తనసి మాకృథాః ప్రాకృతాః, కషాయకలుషాయక్షుతివిని  
 ర్వృతస్సన్తస్సుఖీ చర సుఖే చిరాత్ స్ఫురతి సంతతానందతా.  
 ౨౭. ఇత్థం గురోర్దుఖగుహోదితవాక్సుథాం తామాపీయ హృష్టహృ  
 దయస్స మునిః ప్రతప్తే, ప్రస్థాప్య తం గురువరో ౨భ సురేశ్వరాద్యైః  
 కాలం కియంతమనయత్సహ శృంగకుఢ్రే. ౨౮. అధిగమ్య తదా  
 త్తయోగశక్తేరనుభావేన నివేద్య చా శ్రవేభ్యః, అవలంబితతారకాప  
 ఠో ౨సావచిరాదంతికమాససాద మాతుః. ౨౯. తత్రా ౨౨తురాం మా  
 తరమైక్షుతాసా ననామ తస్యాశ్చరణౌ కృతాత్తా, సాచై నముద్వీక్ష్య  
 శరీరతాపం జపశా నిదాఘూర్త ఇవాంబుదేన. ౩౦. అసావసంగో  
 ౨పి తదార్ద్రచేతాస్తామాహ మోహాంధతమోపహర్తా, అంబాయ  
 మస్త్యత్ర శుచం జహీహి బ్రవీహి కిం తే కరవాణి కృత్యమ్. ౩౧.

రేఘ ప్రకర్షణ హేయో విశ్వానః కదా ౨పి న కర్తవ్యః. ౨౧. కించ మార్గస్య  
 మధ్యే తతో బహిర్యోజనాభ్యంతరే వా భిక్షవశ్చ తిష్ఠేయుః తస్మి తే ౨భిగమ్యాః  
 యతః పూజ్యాః పూజాయోగ్యాః పూజనీయా యత స్తేషాం వ్యతిక్రాంతిరుగ్రా యతః  
 శ్రేయస్కార్యం నిష్ఫలీకర్తుం సమర్థాః.శాలినీ. ౨౬. ఉపదేశసారమాహః— హేయతి  
 వర ఆపదామపదం సర్వానర్థ శూన్యం వస్తు యస్మిక్ స్థితం తన్నతం సదా భజ. మితం  
 పచాన్ కదర్భాన్ పామరాన్తనసి మాకృథాః. పునశ్చ కషాయేణ కలుషస్యాశయ  
 స్య క్షత్వా విశేషేణ నిర్వృతః సన్నతం యస్య తథాభూతః సుఖీ చర. యత  
 స్సుఖే చిరాత్సంతతానందతా స్ఫురతి-ప్. ౨౭. ఇత్థం గురోర్దుఖలక్షణాయా గుహా  
 యా ఉదితాం వాక్సుథాం తామాపీయ హృష్టహృదయః స మునిః వద్ద పాదః ప్రతప్తే  
 తం ప్రస్థాప్య గురువరో ౨థానంతరం సురేశ్వరాద్యైః సహ కియంతం కాలం ఋష్య  
 శృంగాఖ్యే భూధరే ౨నయత్ - ప. ౨౮. తదా ౨౨త్తయోగశక్తేరనుభావేన మాతు  
 ర్వృతాంత మధిగమ్య ౨౨శ్రవేభ్యో వచనస్థితేభ్యో యతిభ్యో వినివేద్య తం వృతాం  
 తం విజ్ఞాప్య చావలంబితః తారకామార్గో గగనమార్గో యేనాసౌ శ్రీ శంకరో ౨చిరా  
 న్మాతుః సమీపమాససాద-ఉపేం. ౨౯. నిదాఘేన గ్రీష్మసంతాపేనార్ద్రస్సంతప్తః ఆ. ౩౦.  
 హే ౨ంబాయం తవ పుత్రో ౨స్తి శుచం శోకం త్యజ-ఉ. ౩౧. అమయరహితం పుత్రం

దృష్ట్యా చిరాత్పుత్రమనామయం సా హృష్టాంతరాత్తా నిజగాద  
 మందమ్, అస్యాం దశాయాం కుశలీ మయా త్వం దిష్ట్యాఽసి దృష్టః  
 కిమతో ఽస్తి కృత్యమ్. 32. ఇతఃపరం పుత్రక గాత్రమేతద్వోధుం  
 న శక్నోమి జరాతిశీర్ణం, సంస్కృత్య శాస్త్రోదితవర్తనా త్వం సద్వృత్త  
 మాం ప్రాపయ పుణ్యలోకాః. 33. సుతాసుగాం సూక్తిమిమాం  
 జనన్యాః శ్రుత్వాఽథ తస్యై సుఖరూపమేకమ్, మాయామయాశేష  
 విశేషశూన్యం మానాతిగం స్వప్రభమప్రమేయమ్. 34. ఉపాదిశ  
 ద్భ్రష్టా పరం సనాతనం న యత్ర హస్తాంఘ్రివిభాగకల్పనా, అంతర్బహి  
 సున్నిహితం యథాంబరం నిరామయం జన్మజరాదివర్జితమ్. 35.  
 సౌమ్యాగుణే మే రమతే న చిత్తం రమ్యం వద త్వం సగుణం తు  
 దేవమ్, న బుద్ధిమారోహతి తత్త్వమాత్రం యదేకమస్థూలమన  
 ణ్యగోత్రమ్. 36. నిశమ్య మాతుర్వచనం దయాళుస్తుష్టావ భక్త్యా  
 మునిరప్టమూర్తిమ్, వృత్తైర్భుజంగోపపదైః ప్రసన్నః ప్రస్థాపయా

చిరాత్ దృష్ట్యా-ఇం. 32. అనుషంగికం కృత్యమప్యాహ-ఇతఃఇతి. నను నేదం సతాం  
 పుత్రమితి చేత్రత్రాహ - హేసద్వృత్త తవతిలేజస్విత్యాదేతావతా సద్వృత్తతా  
 భంగో నాస్తీత్యాశయః - ఉ. 33. ఏవముక్షక్ష్మీకంకరో ఽంతర్యాశనర్వలాక  
 సుఖం బ్రహ్మనందం ప్రాపయితుం ప్రవృత్త ఇత్యాహ-సుతవిషయాం న తు దాహాది  
 సంస్కృత్యనధికారియత్యనుగాం జనన్యాః సూక్తిం శ్రుత్వా ఽనంతరం తస్యై సుఖ  
 రూపమేకం పరంబ్రహ్మోపాదిశదితి పరేణాన్వయః. తద్విశిషి - మాయేతి:— అత  
 ఏవ ప్రత్యక్షాదిప్రమాణాతీతం. తర్హి కథం భాతీతి చేత్రత్రాహ - స్వప్రభం స్వప్ర  
 కాశం అతఏవప్రమేయం ఫలవ్యాప్త్యభావాత్. 34-35. ఏవముపదిష్టా జన  
 న్యువాచ-హే సౌమ్య నిర్గుణే మే చిత్తం న రమతే అతో రమ్యం సగుణం తు దేవం  
 త్వం వద. కుతో న రమతే ఇతి చేత్రత్రాఽఽహ - యదేకం స్థూలత్వాదినిర్ముక్తం  
 తత్త్వమాత్రం తద్బుద్ధిం నాఽఽరోహతి. యద్యస్మాదితి వా. 36. ఏవం మాతుర్వ  
 చనం నిశమ్య దయాళుర్దుసిః శ్రీశంకరాచార్యోఽప్టమూర్తిం మహాదేవం. 'భుజంగ  
 ప్రయాతం భవేద్యైశ్చతుర్భి' రితు్యకలక్షణైర్భుజంగప్రయాతాశ్చైః పద్వైర్భక్త్యా  
 తుష్టావ. తథాహి. 'అనాద్యంత మాద్యం పరం తత్త్వమర్థం చిదాకార మేకం తు  
 రీయం త్వమేయం, హరిబ్రహ్మ మృగ్యం పరబ్రహ్మరూపం మనోవాగతీతం మహాశ్చైవ  
 మీదే. ౧. స్వకర్త్యాదికత్వంతసింహాసనస్థం మనోహరినర్వాంగరత్నాదిభూషం, జటా

మాస సచ స్వదూతాన్. 32. విలోక్య తాన్ శూలపినాకహస్తా  
 నైవానుగచ్ఛేయమితి బ్రువంత్యామ్, తస్యాం విసృజ్యానునయేన  
 శైవానస్తాదభో మాధవమాదరేణ. 3౩. భుజగాధిపభోగతల్య

చంద్రగంగాస్థిసంవర్కమాళిం పరాశక్తిమిత్రం నమః పంచవక్త్రమ్. ౨. శివేశానతత్సూ  
 రుషాఘోరవామాదిభిర్పృష్టాభిర్హస్తైః పట్టిరంగైః, అనౌపమ్యపత్రింశతం తత్త్వ  
 విద్యామతీతం పరం త్వాం కథం వేత్తి తోవా. 3. ప్రవాలప్రవాహప్రభాశోణమర్ధం  
 మరుత్సన్దణిశ్రీమహాః శ్యామమర్ధమ్, గురుస్యాతమేకం పపుత్యైకమంతఃస్థరామి స్థరా  
 పత్తిసంపత్తిహేతుం. ౪. స్వసేవాసమాయాతదేవాసురేం ద్రాసమస్తాళిమందారమాలాభి  
 ప్సిక్తం, నమస్యామి శంభో పదాంభోరుహం తే భవాంభోధిపాతం భవానీవిభావ్యం. ౫.  
 జగన్నాథ మన్నాథ గౌరీశ నాథ ప్రపన్నాసుకంపినివిపన్నార్జిహారిన్, మహాఃప్రోమ  
 మూరే నమస్తైకబంధో నమస్తే నమస్తే పునస్తే నమో ౨స్తు. ౬. మహాదేవ దేవేశ  
 దేవాదిదేవ స్థరాచే పురాచే యమారే హారేతి, బ్రువాణస్సరిష్యామి భక్త్యా భవం  
 తం తతో మే దయాశీల దేవ ప్రసీద. ౭. విరూపాక్ష విశ్వేశ విశ్వాధికేశ త్రయీ  
 మూల శంభో శివ త్ర్యంబక త్వం, ప్రసీద స్థర త్రాహి వశ్యావపువ్య ఊనుస్యాపు  
 హితిక్షపాహి ఊపామః. ౮. త్వదన్యశ్శరణ్యః ప్రపన్నస్య నేతి ప్రసీద స్థర నో  
 ౨వహన్యాస్తు దైన్యం, న చేత్రే భవేద్భక్తవాత్సల్యహానిస్తతో మే దయాశో దయాం  
 సన్నిధేహి. ౯. ఆయం దానకాలస్త్యహం దానపాత్రం భవాన్నాథ దాతా త్వదన్యం  
 న యాచే, భవద్భక్తిమేవ స్థిరాం దేహి మహ్యం కృపాశీల శంభో కృతార్థో ౨స్తి  
 తస్మాత్. ౧౦. పశుం వేత్తి చేస్తాం త్వమేవాధిరూఢః కలంకీతి వా మూర్ధ్ని  
 భత్సే త్వమేవ, ద్విజివ్యోః పునసో ౨పి తే కంఠఘాహ త్వదంగీకృతాశ్శర్వ సర్వే  
 ౨పి ధన్యాః. ౧౧. న శక్నోమి కర్తుం పరద్రోహలేశం కథం ప్రీయసే త్వం న జానే  
 గిరిశ, తథాహి ప్రసన్నో ౨సి కస్యాపి కాంతాసుతద్రోహిణో వా పితృద్రోహిణో  
 వా. ౧౨. స్తుతిం ధ్యానమర్చాం యథావద్విధాతుం భజన్నవ్యతానన్న హేళాపలంబే,  
 త్రసంతం సుతం త్రాతుమగ్రే మృకండోర్యమప్రాణనిర్వాణం త్వత్పదాబ్జమ్. ౧3.  
 ఆకంఠే కళంకాదనంగే భుజంగాదపాణౌ కపాలాదపాలేనలక్షాత్, అమాశా  
 శకాంకాదవామే కళత్రాదహం దేవమన్యం న మస్యే న మస్యే. ౧౪. ఇతి సచ  
 మహాదేవః స్తుత్యా ప్రసన్నస్వదూతాన్ప్రేషయామాస. 32. శూలపినాకహస్తాం  
 స్తాన్ శివదూతాన్ దృష్ట్వా ౨హం నైవానుగచ్ఛేయమితి బ్రువంత్యాం తస్యాం  
 జనన్యాం సత్యాం శివదూతాననునయేన విసృజ్య లక్ష్మీపతిం స్తుతవాన్. 3౩.

భాజం కమలాంకస్థలకల్పితాంఘ్రిపద్మమ్, అభివీజితమాదరేణ నీలావ  
 సుధాభ్యాం చలమానచామరాభ్యామ్. 3౯. విహితాంజలినా నిషేవ్య  
 మాణం వినతానందకృతా ౭గ్రతో రథేన, ధృతమూర్తిభిరస్త్రదేవ  
 తాభిః పరితః పంచభిరంచితోపకంఠమ్. ౪౦. మహానీయతమాల  
 కోమలాంగం ముకుటీరత్నచయం మహార్హయంతమ్, శిశిరేతరభాను  
 శీలితాగ్రం హరినీలోపలధూధరం హసంతమ్. ౪౧. తత్తాదృశం  
 నిజసుతోదితమంబుజాక్షం చిత్తే దధార మృతికాల ఉపాగలేఽపి,  
 చిత్తేన కంజనయనం హృది భావయంతీ తత్యాజ దేహమబలా కిల  
 యోగివత్సా. ౪౨. తతశ్శరచ్ఛంద్రమరీచిరోచిర్విచిత్రపారిష్లవకేత  
 నాధ్యమ్, విమానమాదాయ మనోజ్ఞరూపం ప్రాదుర్బభూవుః కిల  
 విష్ణుదూతాః. ౪౩. వైమానికాంస్తాన్నయనాభిరామా నవేక్ష్య  
 హృష్టా ప్రశశంస పుత్రమ్, విమానమారోప్య విరాజమానమనా  
 యి త్రైస్నా బహుమానపూర్వమ్. ౪౪. ఇయ మర్పిరహర్వళక్ష  
 పక్షోః షడుదచ్చాసా సమానిలార్కచంద్రాః, చపలావరుణేంద్రధాతృ

మాధవం విశిషి-భుజాగివస్య కేషస్య భోగాత్త కం దేహేత్ కతల్పం శయ్యాం భజితీతి  
 తథా తం కమలాయా లక్ష్మ్యే అంకస్థల ఉత్సంగస్థలే కల్పితే స్థాపితే చరణకమలే యేన  
 తం నీలావసుధాభ్యాభ్యాం స్వభార్యాభ్యాం చలమానాభ్యాం చామరాభ్యాం వీజితం  
 వసంతమాలా. 3౯. విహితాంజలినా వినతానందకృతా గరుడేన రథేనాగ్రతో  
 నిషేవ్యమాణం ధృతమూర్తిభిః పంచభిః శంఖచక్రగదాధనుః భుక్తాఖ్యాస్త్రదేవతాభిః  
 పరితోఽంచితోపకంఠం స్ఫురత్సమీపం. ౪౦. పూజనీయం తమాలవతోక్రమలమంగం  
 యస్య ముకుటీకృతం రత్నసముదాయం మహార్హయంతం అతపివ శిశిరేతరభానురుష్ణగు  
 న్సున్పర్వచీన శీలితాగ్రం శోభితాగ్రం ఇంద్రనీలమణిభూధరం హసంతం. ౪౧. తత్తా  
 దృశం నిజసుతోదితం కమలనయనం మాధవం చిత్తే దధార మృతికాల ఉపాగలే  
 చిత్తేన తం హృది భావయంతీ సా ౭బలా యోగివద్దేహం తత్యాజ - ప. ౪౨.  
 విచిత్రైః కంపమాస్తైర్ధర్మైరాధ్యం - ఉ. ౪౩. విరాజమానం విమానమారోప్య సా  
 త్రైర్బహుమానపూర్వమాసీతా. ౪౪. అర్పిరగ్నిరవర్షిణం పలక్షపక్షస్ఫుక్తపక్షః  
 షడుదచ్చాసా ఉత్తరాయణమాసాస్సమాః సంవత్సరః. ఇయం సతీ అర్పిరాద్యభిమాని  
 దేవతాః వాయుసూర్యచంద్రవిద్యుద్వరుణాదిలోకాంశ్చ క్రమశోఽఽతీత్య చరం

లోకాన్ క్రమశోఽతీత్య పరం పదం ప్రవేదే. ౪౫. స్వయమేవ చిక్షీర్షురేష మాతుశ్చరమం కర్ష సమాజుహావ బంధూన్, కిమిహాస్తి యతే తవాధికారః కివేత్యేనమమీ నినిందురుచ్చైః. ౪౬. అనలం బహుధార్థితాపి తస్మై బత నాదత్త చ బంధుతా తదీయా, అథ కోప పరీవృతాంతరో ౭సావఖిలాంస్తానశపచ్చ నిర్మమేంద్రః. ౪౭. సంచిత్య కాష్ఠాని సుశుష్కవంతి గృహోపకంఠే ధృతతోయపాత్రః, సదక్షిణే దోష్టి మమంథ వహ్నిం దదాహ తాం తేన చ సంయతాత్మా. ౪౮. న యాచితా వహ్ని మదుర్యదస్మై శశాప తాస్త్వియజనాన్ సరోషః, ఇతఃపరం వేదబహిష్కృతాస్తే ద్విజా యతీనాం న భవేచ్చ భిక్షా. ౪౯. గృహోపకంఠేషు చ వః శ్శశానమద్యప్రభృత్యస్తీతి తాంశ్చశాప, అద్యాపి తద్దేశభవా న వేదమధీయతే నో యమినాం చ భిక్షా. ౫౦. తదా ప్రభృత్యేవ గృహోపకంఠేష్యాసీత్ శ్శశానం కిల హంత తేషామ్, మహత్సు ధీపూర్వకృతాపరాధో భవేత్పునః కస్య

పదం వైకుంఠం ప్రవేదే - వసంతమాలా. ౪౫. మాతురంత్యం దాహాదికర్ష స్వయమేవ కర్షుమిచ్చుః బంధూన్ సమాహుతవాన్. హే యతే, కివ వంచకాస్తిన్ కర్షణి తవాధికారః కిమిహా? ఇత్యేవమమీ బంధవ ఉచ్చైర్నినిందుః. ౪౬. న కేవలం నిందామేవ కృతపంతో ౭పితు బహుధా ప్రార్థితా ౭పి తదీయా బంధుతా. బలేతి ఖేదే ఆశ్చర్యే వా. అగ్నిం నాదత్త. అథానంతరం కోపవ్యాప్తాంతఃకరణోఽసౌ నిర్మమేంద్రః శ్రీశంకరస్తానస్వర్వాన్ బంధూనశపత్. ౪౭. గృహసమీపే సుశుష్కవంతి కాష్ఠాని సంచిత్య ధృతం జలపాత్రం యేన స మాతుర్దక్షిణే బాహో వహ్నిం మమంథ తేన చ తాం మాతరం సంయతాత్మా దదాహ—ఉ. ౪౮. ఆశపదిత్యుక్తం వివృణోతి-యద్యస్తాద్వాచితా వహ్నిమస్తై నాదుస్తస్తాశ్చరోషస్తాన్ స్తీయజనాన్ శశాప. ఇతః పరం తే ద్విజా వేదబహిష్కృతా భవంతు యతీనాం భిక్షా చైషాం గృహే న భవేత్ - ఉపే. ౪౯. వో యుష్మాకం గృహసమీపే చాద్యప్రభృతి శ్శశానమస్తు ఇత్యేషం తాన్ శశాప. గ్రంథకృదాహ—అద్యాపి తద్దేశభవా వేదాధ్యయనం న కర్షన్తి. యతీనాం భిక్షా చ నాస్తి-ఉ. ౫౦. అత్ర విష్ణయో న కార్యో యతో మహత్సు బుద్ధిపూర్వకం కృతో ౭పరాధో ౭పి లోకే పునః కస్యాపి సుఖాయ న

సుఖాయ లోకే. ౧౧. శాంతః పుమానితి న పీడనమస్య కార్యం శాంతో ఽపి పీడనవశాత్కృధముద్వహేత్సః, శీతస్సఖో ఽపి మధితః కిల చందనద్రుస్తీవ్రా హుతాశజనకో భవతి ఊణేన. ౧౨. యద్యప్యశాస్త్రీయతయా విభాతి తేజస్వినాం కర్త తథా ఽప్యని ద్యమ్, వినంద్యకృత్యం కిల భార్గవస్య దదుః స్వపుత్రా కతిచిద్వృ కాయ. ౧౩. ఇతి స్వజననీమసౌ మునిజనైరపి ప్రార్థితాం పునఃపతన వర్జితామతనుసౌఖ్యసందోహినీమ్, యతిక్షితిపల్లవం వితమసం స నీత్వా తతస్తతోఽన్యమతశాతనే ప్రయతతే స్త పృథ్వీతలే. ౧౪. అథ తస్సహాయజలజాంఘ్రియాగ మేచ్ఛురభీష్మితేఽత్ర విలబంబ వషకః, జలజాంఘ్రిరవ్యథ పురా నిజాఙ్గాయా కృతవానుదీచ్యబహుతీర్థసేవ నమ్. ౧౫. ఆనసాద శనకైర్దిశం మునేర్యస్య జన్మ వసుధాఘటీ స్పృతా, సా శ్రుతిస్సకలరోగనాశినీ యోఽపిబ జ్జలధిమేకబిందువత్.

భవతి. ౧౧. మహత్సు బుద్ధిపూర్వమచరాహో న కార్యఇతి బోధితమథ శాంతో ఽపి న పీడనీయ ఇత్యాహ—శాంతః పుమానితి. విప్రం భేదాస్య శాంతస్య పీడనం న కార్యం ఇతి క్రథం క్రోధం. తత్ర దృష్టాంతశ్చేత ఇతి. చందనద్రుః చందనద్రుమ స్తీవ్రస్యాసమస్తాద్ధతాశస్యాగ్నేర్జనకః. ౧౨. నన్వశాస్త్రీయమేతత్కర్త కిమిత్యా చార్యైరనుష్ఠితమిత్యాశంక్యాహ - యద్యప్యశాస్త్రీయతయా విభాతి తథాఽపి తేజస్వినాం కర్త నింద్యం న భవతి. తదుక్తం. 'ధర్మవ్యతిక్రమో దృప్తః ఈశ్వరాణాం చ సాహసం, తేజీయసాం న దోషాయ పహ్నాస్సర్వభుజో యథా, భార్గవస్య వరశు రామస్య వినంద్యం కృత్యం సమాతృకభ్రాతృహననరూపం యథా చ కేచిన్మనయో వృకాయ పుత్రానదదుః. భృగువంశ్యస్య కన్యచిన్తునేః కృత్యం ప్రార్థితాప్రదానరూపం కర్త వినంద్య దదురీతి వా - ఉ. ౧౩. ఇత్యేవం మునిజనైరపి ప్రార్థితాం పునఃపతనవర్జితాం ఆనల్పసౌఖ్యస్య సందోహినీం తమోరహితాం గతిం సోఽసౌ యతిరాజస్వస్య జననీం నీత్వా పృథ్వీతలే తతస్తతోఽన్యమతనిబర్తణే ప్రయత్నం కృతవాక్ - పు. ౧౪. అథ తస్మిన్నన్యమతశాతనే సహాయస్య పద్మపాదసోపాగమనమిచ్ఛురభి లషితే తస్మిన్నేవ శ్రీశంకరో విలబం చక్రే, అథ జలజాంఘ్రిరపి నిజాఙ్గాయా పూర్వం ప్రథమముదీచ్యబహుతీర్థ సేవనం కృతవాక్. నజసా జగౌ భవతి మంజా భాషీణీ. ౧౫. మునేరగస్త్యస్య దిశం దక్షిణాం వసుధాఘటీ మృత్యుంభీ యస్య సా ప్రసిద్ధా శ్రుతిః క్రవణం నకలరోగనాశినీ. యచ్ఛృతిరితి వా పాతః. యస్సముద్ర

౧౬. అద్రాక్షీత్సుభ గాహిభూషితతనుం శ్రీకాళహస్తీశ్వరం లింగే  
 సన్నిహితం దధానమనిశం చాంద్రిం కలాం మస్తకే, పార్వత్యా కరు  
 ణారసార్ద్రీమనసా శ్లిష్టం ప్రమోదాస్పదం దేవైరింద్రపురోగమై  
 ర్జయజయేత్యాభాష్యమాణం మునిః. ౧౭. స్నాత్వా సువర్ణముఖరీ  
 సలిలాశయే ఽంతర్గత్వా పునః ప్రణమతి స్త శివం భవాన్యా, ఆనర్చ  
 భావకుసుమైర్మనసా సునావ స్తుత్వా చ తం పురయాచత తీర్థయా  
 త్రామ్. ౧౮. లభ్యానుజ్ఞాం తక్షజ్జరాట్కాళహస్తిక్షేత్రాత్కాంచీ  
 క్షేత్రమాగాత్పవిత్రమ్, సంసారాబ్ధిం సంతీర్షిరోః ప్రసిద్ధం వృద్ధాః  
 ప్రావచుర్యద్ధి లోకే హ్యముష్టికా. ౧౯. తత్రైకామ్రాధీశ్వరం విశ్వ  
 నాథం నత్వా గమ్యం స్వీయభాగ్యాతిశీత్యా, దేవీం ధామాంతర్గతా  
 మంతకారేహ్లాద్యం దుద్రస్యేవ జిజ్ఞాసమానామ్. ౨౦. కల్లాలేశం ద్రాక్ష  
 తో నాతిదూరే లక్ష్మీకాంతం సంవసంతం పురాణమ్, కారుణ్యాద్ద్ర  
 స్వాంతమంతాదిసూన్యం దృష్ట్వా దేవం సంతుతోఽక్షేకభక్త్యా. ౨౧.  
 పుండరీకపురమాయయా మునిర్యత్ర నృత్యతి సదాశివో ఽనిశమ్,  
 వీక్షతే ప్రకృతిరాదిమా హృదా పార్వతీపరిణతిశ్శుచిస్థితా. ౨౨.  
 తాండవం మునిజనో ఽత్ర వీక్షతే దివ్యచతురమలాశయో ఽనిశమ్,

మేకదిండువదపిబల్ - రథో. ౧౬. తస్య దిశి లింగే సన్నిహితం శ్రీకాళహస్తీశ్వరం  
 మునిరద్రాక్షీత్తం విశిషి - సుభగేనాహిగా భూషితా తమర్యస్య అనిశం చాంద్రిం  
 కలాం మస్తకే దధానం కరుణారసేనార్ద్రీం మనో యస్యాస్తయా పార్వత్యా ఆలిం  
 గితం ప్రమోదసానమింద్రప్రముఖైరేవైరయ జయేత్యాభాష్యమాణం - కా. ౧౭.  
 సువర్ణముఖర్యా నద్యాసలిలాశయేఽంతః స్నాత్వా పునర్గత్వా భవాన్యా సహితం  
 శివం ప్రణమతి స్త. భావప్రమైరర్చయిత్వా మనసా స్తుతి చకార - ప. ౧౮ - ౧౯.  
 స్వీయభాగ్యాతిశయేన ప్రాప్యం ధామాంతర్గతామంతకస్యారేః దుద్రస్య హ్లాదం జిజ్ఞా  
 సమానామివ స్థితాం దేవీం చ నత్వా. తతో ఝడితి నాతిదూరే సంవసంతం కల్లాలేశా  
 భ్యం లక్ష్మీకాంతం దేవం దృష్ట్వా ఏకభక్త్యా తుతోఽపి పరేణాన్వయః. కా.౨౦. స్నాం  
 తం మనః ఆద్యంతరహితం ఆద్యంతాదిరూపవికారకూన్యం-శాలినీవృత్తమ్. ౨౧. ఆదిమా  
 ఆద్యా ప్రకృతిః పార్వతీరూపేణ పరిణతా నృత్యంతం శివం సదా వీక్షతే - రథో.  
 ౨౨. జన్మమృత్యుభయభేదకం దర్శనాన్నేత్రమానసవిసేదకారకం తాండవం దివ్య  
 చతురమలాశయో మునిజనో ఽత్రానిశం వీక్షతే జన్మమృత్యుభయభేది యద్దర్శనం

జన్మమృత్యుభయభేది దర్శనాన్నేత్రమానసవిరోధకారకమ్. ౬౩. కించాత్ర తీర్థమితి భిక్షుగణేన కశ్చిత్పృష్టో ఒబ్రవీచ్ఛివపదాంబుజసక్త చిత్తః, సంప్రార్థితః కరుణయా ఒస్మరదత్ర గంగాం దేవోఒథ సంస్య ధిత దివ్యసరిత్సు తీర్థమ్. ౬౪. శివాజ్ఞయాభూదితి తీర్థమేతచ్ఛివస్య గంగాం ప్రవదంతి లోకే, స్నానాదముష్యాం విధుతోరుపాపాశ్శనై శ్శనైస్తాండవ మీక్షమాణాః. ౬౫. శివస్య నాట్యశ్రమకర్మితస్య శ్రమాపనోదాయ విచింతయంతీ, శివేతి గంగాపరిణామగా ఒభూ త్రతో ఒథ చైతత్ప్రీథితం తదాఖ్యమ్. ౬౬. నృత్యత్తీరహతస్ఫలజ్జల గతేః పర్యావతద్భిందుకం పార్శ్వే స్వాససలేర్విరోదవశతో యజ్జ హ్నుకన్యాపయః, నృత్యం తన్వతి ధూర్జటా విగళితం ప్రేంఖజ్జటామం డలా తేనైతచ్ఛివజాహ్నువీతి కథయంత్యన్యే వివశ్చిజ్జనాః. ౬౭. స్నాయంస్నాయం తీర్థవర్షే ఒత్ర నిత్యం వీక్షంవీక్షం దేవపాదాబ్జయు గ్గమ్, శోధంశోధం మానసం మానవో ఒసా వీక్షే తేదం తాండవం శుద్ధచేతాః. ౬౮. శుద్ధం మహద్వర్ణయితుం క్షమేత పుణ్యం పురారిస్స్వ యమేవ తస్య, నిమజ్జ్య శంభుద్వ్యసరిత్యముష్యాం దాక్షాయణీనాథ

తస్మా దితి. ౬౩. కించాత్ర తీర్థమితి పద్దపాదాదిభిక్షుగణేన పృష్టః కశ్చిచ్ఛివపదాం బుజసక్తచిత్తో ఒబ్రవీత్. సంప్రార్థితో మహాదేవో ఒత్ర గంగాం సస్తారాథ స్మరణా నంకరం దివ్యసరిత్సు తీర్థం సన్నిధాపితవతీ-వ. ౬౪. ఏతత్తీర్థం శివాజ్ఞయాఒభూదితి హేతోరేతత్తీర్థం శివగంగేతి లోకే ప్రవదంతి. యే ప్రవదన్తి తానాహ-అముష్యాం గంగాయాం స్నానా ద్విధుతోరుపాపాశ్శనై స్తాండవమీక్షమాణాః - ఉ. ౬౫. శివగంగానామోఒన్యత్ర ఏవృత్తినిమిత్తమాహ - నాట్యశ్రమకర్మితస్య శివస్య శ్రమా పనోదాయ విచింతయంతీ శివా పార్వతీ గంగేతి పరిణామగా ఒభూత్. తతోఒథవా శివగంగాఖ్యమేతత్తీర్థం ప్రథితం - ఉపేం. ౬౬. యజ్జహ్నుకన్యాపయో ధూర్జటా నృత్యతి సతి ప్రేంఖత శ్వలతో జటామండలా ద్దళితం తేనైతత్తీర్థమన్యే వివశ్చి జ్జనాశ్శివజాహ్నువీతి కథయంత. ప్రేంఖజ్జటామండలం విశిష్ట-నృత్యతా తీరేణ హతస్య స్థలతో జలస్య గతిర్వస్తిక్. స్వస్యావసలేర్ని కేతనాత్. పయో విశిసప్తి-పార్శ్వేవ ర్యావతంతః బిందుకా బిందవో యస్య - శా. ౬౭. తస్మాద్వస్తి తీర్థవర్షే స్నాత్వా స్నాత్వా దేవపాదాబ్జయుగ్గం దృష్ట్వా దృష్ట్వా మనశ్శోధయిత్వా శోధయిత్వా ఒసా శుద్ధచిత్తో మానవ ఇదస్తాండవం వీక్షేత. శాలి. ౬౮. ఏతచ్ఛుద్ధం పుణ్యం వర్ణ

ముదీక్షితే యః. ౬౯. ఇతీరితశ్శంకరయోజితాత్తా కేనాపి భిక్షుర్దుదితో  
 జగాహే, తీర్థం తదాప్లుత్య ననామ శంభోరంఘ్రిం జితాత్తా భువనస్య  
 గోప్తుః. ౭౦. రామసేతుగమనాయ సందధే మానసం మునిరనుత్తమః  
 పునః, వర్తని ప్రయతమానసో వ్రజంతస్సందదర్శ సరితం కవేరజామ్.  
 ౭౧. యత్పవిత్రపులినస్థలం పయస్సింధువాసరసికాయ విష్ణవే, అభ్యరో  
 చత పిరణ్యవాససే పద్మనాభముఖనామశాలినే. ౭౨. సహ్యవర్వతసు  
 తాతినిర్మలాంభోభిషి క్తభగవత్పదాంబుజే, ఆకలయ్య బహుశిష్యసం  
 వృతః ప్రాస్థితాభిరుచితస్థలాయ సః. ౭౩. గచ్ఛన్ గచ్ఛన్తాగ్లమధ్యే  
 ౭భియాతం గేహం భిక్షుర్తాతులస్యాజగామ, దృష్ట్వా శిష్యైస్తం చిరే  
 ణాభియాతం మోదం ప్రాపన్తాతులః శాస్త్రవేదీ. ౭౪. శుశ్రావ తం  
 బంధుజనస్సశిష్యం స్వమాతులా గారముపేయివాంసమ్, ఆగత్య  
 దృష్ట్వా చిరమాగతం తం జహర్ష హర్షాతిశయేన సాశ్రుః. ౭౫.  
 రురోద కశ్చిన్ముముదే ౭త్ర కశ్చిజ్జహాస పూర్వాచరితం బభాషే, కశ్చి  
 త్ప్రమోదాతిశయేన కించిద్వచః స్థలద్దీః ప్రణనామ కశ్చిత్. ౭౬. ఊచే  
 ౭థ తం జ్ఞాతిజనః ప్రమోదీ దృష్ట్వా చిరాయాక్షిపథం గతో ౭భూః,  
 దిదృక్షుతే త్వం జనతా ౭తిహార్ద్రాత్తథా ౭పి శక్నోషి న వీక్షణాయ.

యితుం శివారిణి న త్నమ ఇత్యాశయేనాహ-శుద్ధమితి. యః అముష్యాం శంభుద్యువ  
 రితి నిమజ్య దాక్షాయణీనాథం వీక్షితే తస్య. ౬. ౬౯. ఇత్యేవం కేనాపి కథికశ్శంకరే  
 యోజితమంతఃకరణం యేన స భిక్షుః పద్మపాదో ముదితో జగాహే ౭వగాహనం  
 కృతవాక్. ౭౦. పునరనుత్తమో మునిః పద్మపాదో రామసేతుగమనాయ మనో  
 దధే. ప్రయతం మనో యేన స పథి గచ్ఛన్ కవేరజాం కావేరీం నదీం చదర్శ. రథో.  
 ౭౧. యస్యాః పవిత్రపులినస్థలం చ క్షీరసముద్రవాసరసికాయాపి వ్యాపకాయాపి  
 పిరణ్యవాససే పద్మనాభాదిసామ్న శోభమానాయాభ్యరోచత. ౭౨. సహ్యవర్వత  
 సుతాయా ఆతినిర్మలేనాంభసా-౭భిషి క్తే భగవత్పదాంబుజే ఆకలయ్య ధ్యాత్వా బహు  
 శిష్యసంవృతస్య అభిరుచితస్థలాయ ప్రాస్థిత ప్రస్థానం కృతవాక్. రథో. ౭౩. శిష్యై  
 స్సహితం. కాలి. ౭౪. ఆ. ౭౫ - ౭౬. అథానంతరం దృష్ట్వా ప్రమోదీ జ్ఞాతిజన  
 ఊచే - యకశ్చిరకాలాత్త్వమక్షిమార్గం ప్రాప్తో ౭స్యతో జనతా ౭తిస్తేహ  
 త్వం దిదృక్షుతే తథా ౭పి త్వం వీక్షణాయ న శక్నోషి. తథా చ స్నేహబాధా తవ

౭౭. పుత్రాస్సమిత్రా ననబంధువర్గో న రాజబాధా న చ చోరభీతిః, కృతార్థతామూలవదం యతిత్వం ప్రసూనవంతం ఫలితం మహాంతమ్. ౭౮. శాఖోపశాఖాంచితమేవ వృక్షం బాధంత ఆగత్య న తద్విహీనమ్, యథాతథా వా ధనినం దరిద్రా బాధంత ఆగత్య దినేదినే స్త. ౭౯. కుటుంబరక్షాగతమానసానామాయాతి నిద్రాఽపి సుఖం న జాతు, క్వ దేవతార్చా క్వ చ తీర్థయాత్రా క్వ వా నిషేవా మహతాం భవేన్నః. ౮౦. అశ్రోష్ట సన్న్యాసకృతం భవంతం విప్రాత్కుతశ్చిద్ద్రవ మాగతాన్నః, కాలో ఽత్యగాత్రే బహురద్య దైవాతీర్థస్య హేతోర్ద్రవమాగతస్త్యమ్. ౮౧. యథా శకుంతాః పరవర్ధితాన్ ద్రుమాన్ సమాశ్రయంతే సుఖదాంస్త్యజంత్యపి, పరప్రక్షప్తాన్తదేవతాగృహాన్యతిస్సమాశ్రిత్య తథోఽష్టతి ధృవమ్. ౮౨. యథాహి పుష్పాణ్యభిగమ్య షట్పదాస్సంగృహ్య సారం రసమేవ భుంజతే, తథా యతిస్సారమవాపువస్సుఖం గృహాద్గృహాదోదనమేవ భిక్షతే. ౮౩. యతేర్విరజ్యాత్కగతిః కళత్రం దేహం గృహం సంయతమేవ సౌఖ్యమ్, విరక్తభాజస్తనయాః స్వశిష్యాః కిమర్థనీయం యతినో మహా

---

నాస్తీత్యర్థః. ౭౭. కించ సర్వబాధావినిర్దుక్తత్వాత్ కృతార్థతామూలవదం యతిత్వ మేవేత్యాహ-పుత్రా ఇతి. తేహమభావే తత్కృతా బాధా నాస్తీత్యర్థః ధనినామేవ బాధా న తు నిష్కించనానామితి సదృష్టాంతమాహ-పుష్పవంతం ఫలితం మహాంతం వృక్షమితి పరేణాన్వయః. ౭౮. శాఖోపశాఖాభిరంచితం వ్యాప్తమలంకృతం వా. తథా వా తథైవ. ౭౯. కించ కుటుంబరక్షాగతమానసానామస్తాకం సుఖం న భవతి తథా కదాచిన్నిద్రాఽపి నాయాతి. తథా చైవవిధానాం నః క్వ దేవతార్చాది. ౮౦. కస్తాచ్చిద్దేశాన్నో గృహమాగతాత్ కస్తాచ్చిద్విప్రాదితి వా - ఇంద్ర. ౮౧. తీర్థస్య హేతోస్త్యం గృహమాగతో ఽపి న తు మమతాపకాద్యతేస్త్వి యతేన గృహపరిగ్రహాభావాదిత్యాశయేన సదృష్టాంతమాహ - యథా శకుంతాః పక్షిణః పరివర్ధితాన్ పృక్షాన్ సుఖదాన్సమాశ్రయంతే త్యజంత్యపి. అనుభదాం స్తాంస్త్యజన్త్యపీతి వా. తథా యతిః పరప్రక్షప్తాన్తదాన్ దేవతాగృహాంశ్చ సుఖదాన్ సమాశ్రిత్య ధృవముజ్జత్యపి. ప. ౮౨. తత్రాపి తత్కర్తృహే యతేర్ద్రుమనం క్రమరవల్పీదాకరం న భవతీత్యాహ - యథేతి. సుఖం యథా స్యాత్కథా - ఉ. ౮౩. కించ యతేః కిమపి ప్రార్థనీయం నాస్తీత్యాహ - యతేర్విరజ్యయా ఆత్వాప

త్తక్. ౧౪. మనోరథానాం న సమాక్షిరిష్యతే పునఃపునస్సంతనుతే  
 మనోరథాః, దారానభీపున్యతతే దివానిశం తాన్ప్రీప్య తేభ్య  
 స్తనయానభీప్సతి. ౧౫. అనాపువక్ దుఃఖమసౌ సుతీవ్రం ప్రాప్నోతి  
 చేష్టేన వియుజ్యతే పునః, సర్వాత్మనా కామవశస్య దుఃఖం తస్మా  
 ద్విరక్తిః పురుషేణ కార్యా. ౧౬. విరక్తిమూలం మనసో విశుద్ధిం తస్మా  
 లమాహుర్తహతాం నిషేవామ్, భవాదృశాస్తేన చ దూరదేశే  
 పరోపకారాయ రసామటంతి. ౧౭. అజ్ఞాతగోత్రా విదితాత్మతత్త్వా  
 లోకస్య దృష్ట్యా జడవద్విభాంతః, చరంతి భూతాన్యనుకంపమానా  
 స్సంతో యదృచ్ఛోపనతోపభోగాః. ౧౮. చరంతి తీర్థాన్యపి సంగ్ర  
 హీతుం లోకం మహంతో నను శుద్ధభావాః, శుద్ధాత్మభావాః క్షపితో  
 రుపాపాస్తజ్జప్తమంభో నిగదంతి తీర్థం. ౧౯. వస్తవ్యమత్ర కతిచి  
 ద్దీవసాని విద్వంస్తస్త్వద్దర్శనం వితనుతే ముదితాది భవ్యమ్, ఏష్యద్వియో  
 గచకితా జనతేయమాస్తే దుఃఖం గతే త్ర భవితేతి భవత్యసంగే.  
 ౨౦. కోశం క్లేశమలస్య లాస్యగృహ మప్యద్రంహసామాలయం

గతిస్సైవ భార్యా. హే మహాత్మక్. ౧౪. కామవశస్య తు దుఃఖమేవేత్యాహ. మనో  
 రథానామితి ద్వాభ్యాం. తేభ్యో దారేభ్యః. ౧౫. దారాదీననాపువక్ దుఃఖమేవ  
 సుతీవ్రం ప్రాప్నోతి పునరిష్టేన చ వియుజ్యతే. ౧౬. విరక్తిశ్చ భవద్విధానాం మహతాం  
 సేవయా శుద్ధచేతసో భవతీత్యాహ—మనసో విశుద్ధిర్విరక్తిర్మూలమాహుః. తస్యా ఆపి  
 విశుద్ధేర్మూలం మహతాం సేవామాహుస్తేన కారణేన చ భవాదృశాః పరోపకారాయ  
 దూరదేశే భూమిమటంతి. ౧౭. యదృచ్ఛయోపనతం సమీపే ప్రాప్తం భోగ్యం యేభ్య  
 స్తే. ౧౮. తీర్థాన్యపి లోకసంగ్రహార్థం చరంతి న తు స్వశుద్ధ్యర్థం. యతః శుద్ధభావాః  
 యతశ్శుద్ధాత్మవిద్యాక్షపితోరుపాపాః. 'తదధిగమక్షత్రపూర్వాయోరక్షేపవినాకౌ  
 తద్వ్యవదేశాది'తి న్యాయాత్. తథాచైవం విదైస్సైర్జుప్తం జలం తీర్థం నిగదంతి. లేషాం  
 తత్ర గమనం లోకసంగ్రహార్థమేవేక్యర్థః. ౧౯. ఏవం స్తుత్యా లభిముఖకృత్య ప్రార్థ  
 యతే—హేవిద్వన్నత్ర కతిచిద్దీవసాని వస్తవ్యం యతో భవ్యం శుభం యోగ్యం వా  
 భవద్దర్శనం ముదితాది వితనుతే. ఇయం జనతా తు ఆసంగే భవతి త్వయి గతే సత్యత్ర  
 దుఃఖం భవిష్యతీతి విచార్యై వాధునైవ భవిష్యద్దుఃఖేన చకితా ఆస్తే-వ. ౨౦. ఆత్ర  
 నివాసం విధాయ వయం త్వయా సంశోధ్యా ఇతి బంధసన్నివ్రోకమాహుః. క్లేశమలస్య

వైశూన్యస్య నిశాంతముత్కటమృషాభాషావిశేషాశ్రయమ్, హింసామాంసలమాశ్రితా ఘనధనాశంసాస్పృశంసా వయం వర్జ్యం దుర్జనసంగమం కరుణయా శోధ్యా యతీందో త్వయా. ౯౧. సంయునక్తి వియునక్తి దేహీనం దైవమేవ పరమం మనాగపి, ఇష్టసంగతి నివృత్తికాలయోర్నిర్వికారహృదయో భవేన్నరః. ౯౨. మధ్యాహ్నకాలే తుధితస్తృషార్థః క్వ మే ౭న్నదాతేతి వదన్నువైతి, యస్తస్య నిర్వాపయితా తుధార్థైః కస్తస్య పుణ్యం వదితుం క్షమేత. ౯౩. సాయం ప్రాతర్వహ్నికార్యం వితన్వ న్నజ్జంస్తోయే దండకృష్ణాజినీచ, నిత్యం వర్ణి వేదవాక్యావ్యధీయన్ తుధ్వా శీఘ్రం గేహినో గేహమేతి. ౯౪. ఉచ్చైశ్శాస్త్రం భాషమాణో౭పి భిక్షుస్తారం మంత్రం సంజపన్వా యతాత్మా, మధ్యేఘ్రం జాతరాగ్నోప్రదీప్తే దండీ నిత్యం గేహినో గేహమేతి. ౯౫. యదన్నదానేన నిజం శరీరం పుష్టంస్తపో ౭యం కురుతే సుతీవ్రమ్, కర్తుష్టదర్థం

కోశం పాత్రమపి చోత్కటంకాసామతిసాహసానామాలయం వైశూన్యస్య పరదోషనూచకతాయా నిశాంతమోకః. 'నిశాంతస్త్రీఘ్ర శాంతే స్వాస్థీలం తు భవనోషసో' రితి మేదిసీ - ఉత్కటమృషాభాషణస్య విశేషేణాశ్రయం భాషావిశేషాణామితి వా. హింసయా మాంసలం వ్యాప్తం త్యక్తం యోగ్యం దుర్జనానాం సంగమో యత్ర తథా భూతం స్ఫుర్ద్యమాశ్రితాః ఆకవివ ఘనీభూతయా ధనతృప్తయా క్రూరాః. ఘనాదృధా ధనాశంసా యేషామితి భిన్నం వా పదం. ఘనధనస్యాశంసా యేషామితి వా నమాసః. ఏవం భూతా వయం హే యతీందో, త్వయా కరుణయా శోధ్యా ఇత్యర్థః. కా. ౯౧. ఏవముక్తః పద్మపాద ఉవాచ—పరమం బ్రహ్మాదికం తుద్రం స్తంబాదిక మపి దేహీనం దైవమేవ సంయునక్తి. వియునక్తి చ. తస్మాద్విష్టసంగతినివృత్తికాలయోర్నరో నిర్వికారహృదయో భవేత్. ౯౨. యత్తు ప్రసూనవంతం ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహ- మధ్యాహ్నకాల ఇతి - ఉ. ౯౩. కించాశ్రమత్రయోపజీవ్యత్వాదపి పుణ్యభాగ్యహాస్థస్య ఇత్యాశయేన బ్రహ్మచారిణస్తదుపజీవక తామాహ-సాయమితి. దండకృష్ణాజినే౭స్య స్త ఇతి తథాభూతో వర్ణి బ్రహ్మచారీ నిత్యం వేదవాక్యాని పఠన్ తుధ్వా తుధాం ప్రాప్య శీఘ్రం గేహినో. గేహమేతి - శాలి. ౯౪. అథ యతేస్తామాహ—ఉచ్చై రితి. తారం ప్రణవం ఘ్రస్య దినస్య మధ్యే - ఇంద్ర. ౯౫. వానప్రస్థస్య తా మాహ—యస్యాన్నదానేన నిజం శరీరం పుష్టన్నయం తదస్మి సుతీవ్రం తపః కురుతే

దదతో ౭న్నమర్థమితి స్తుతిస్సంవవృతే౭నవద్యా. ౯౬. పుణ్యం గృహాస్థేన విచక్షణేన గృహేషు సంచేతుమలం ప్రయాసాత్, వినా ౭పి తత్కర్తృనిషేవణేన తీర్థాదిసేవా బహుదుఃఖసాధ్యా. ౯౭. గృహీ ధనీ ధన్యతరో మతో మే తస్యోపజీవంతి ధనం హి సర్వే, చౌర్యేణ కశ్చిత్ప్రణయేన కశ్చిద్దానేన కశ్చిద్బలతో ౭పి కశ్చిత్. ౯౮. సంతోషయేద్వేదవిదం ద్విజం యస్సంతోషయత్యేషు స సర్వదేవాః, తద్వేద విప్రే నివసంతి దేవా ఇతి స్త నాక్షాచ్ఛృతిరేవ వక్తి. ౯౯. స్వధర్మ నిష్ఠా విదితాఖిలార్థా జితేంద్రియాస్సేవితసర్వతీర్థాః, పరోపకారప్ర తినో మహాంత ఆయాంతి సర్వే గృహిణో గృహాయ. ౧౦౦. గృహీ గృహాస్థో ౭పి తదశ్ను తే ఫలం య త్తీర్థసేవాభిరవాప్యతే జనైః, తత్త స్య తీర్థం గృహమేవ కీర్తితం ధనీ వదాన్యః ప్రవసేన్న కశ్చన. ౧౦౧. అంతస్థితా మూషకముఖ్యజీవా బహిఃస్థితా గోమృగపక్షిముఖ్యాః, జీవంతి జీవాస్సుకలోపజీవ్యస్తస్మాద్గృహీ సర్వపరో మతో మే. ౧౦౨. శరీరమూలం పురుషార్థసాధనం తచ్చాన్నమూలం శ్రుతితో ౭వగమ్యతే, తచ్చాన్నమస్తాకమమీషు సంస్థితం సర్వం ఫలం గేహ

తపకర్తుస్తస్య తపసో ౭ర్థం తస్యాన్నం దదతో ౭ర్థమితి స్తుతిః ప్రవవృతే - ఉ. ౯౬. నన్వేషమపి గృహాప్యగ్రస్య గృహాస్థస్య తీర్థాదిసేవాజన్యం పుణ్యం తు దుర్లభ మేవేతి చేత్తత్రాహ—విచక్షణేన గృహాస్థేన ప్రయాసాద్వినా ౭పి ప్రయాసకర్తృ నిషేవణేన పుణ్యం సంచేతుమలం శక్యతే. తీర్థాదిసేవాయాః ప్రయాససాధ్యత్వం ప్రసిద్ధమేవేత్యాహ—తీర్థాదితి. ౯౭. న కేవలం బ్రహ్మచార్యాదయ ఏవ గృహా స్థమపజీవంత్యపి తు సర్వవివేత్యాహ—గృహీతి. హి యస్తాత్. ౯౮. కించ యో వేదవిదం విప్రం సంతోషయేత్ న ఏష సర్వాన్ దేవాన్ సంతోషయతి. తద్వేద విప్రే వేదవిది బ్రాహ్మణే. ౯౯. నను తథా ౭పి స్వయమేవ ప్రవాసం కృత్వా పుణ్యం కుతో న సంపాదనీయమితి చేత్తత్రాహ—స్వేతి ద్వాభ్యాం. ౧౦౦. తత్తస్మాత్తస్య గృహమేవ తీర్థం కీర్తితమతో ధనీ వదాన్యో దాతా న్నాన్న తు కశ్చినాపి ప్ర వా సం కుర్వాదిత్యర్థః. ౧౦౧. గృహిణస్సర్వశ్రేష్ఠత్వం పునరుపపాదయతి—అంతః స్థితాఇతి. ౧౦౨. కించ శరీరం మూలం యస్య తథావిధం పురుషార్థసాధనం తచ్చ శరీర మన్నం మూలం యస్య తత్తథాభూతం 'అన్నాదేవ భవ్యమాని భూతాని జాయంతే'

పతిద్రుమాశ్రయమ్. ౧౦౩. బ్రవీమి భూయశ్శృణుతాదరేణ వో  
 గృహాగతం పూజయతాతురాతిథిమ్, సంపూజితో వో ౭తిథిరుద్ధరే  
 త్కులం నిరాకృతాత్కిం భవతీతి నోచ్యతే. ౧౦౪. వినాభిసంధిం  
 కురుత శ్రుతీరితం కర్త ద్విజా నో జగతామధీశ్వరః, తుష్ట్యేదితి  
 ప్రార్థనయాపి తేన స్వాంతస్య శుద్ధిర్భవితా ౭చిరేణ వః. ౧౦౫. ససం  
 రంభశ్లిష్యత్సుఫణితివధూటీకుచతటిపటివత్పాటీరాగరవనవ పంకాంకిత  
 వ్యాదః, తథాప్యేతే పూతా యతిపతిపదాంభోజభజనక్షణక్షీణక్లేశా  
 స్సదయవ్యాదయాభాస్సుకృతినః. ౧౦౬. సందిశ్యేత్థం బంధుతాం భిక్షు  
 రాజో భిక్షాం చక్రే మాతులవ్యైవ గేహే, ప్రప్రచ్యైసం మాతులో  
 భుక్తవంతం కింస్విచ్ఛన్నం పుస్తకం శిష్యహస్తే. ౧౦౭. టీకా విద్వక్  
 భాష్యగేతి బ్రువాణం తాం దేహీతి ప్రోచిషే దత్తవాంశ్చ, అద్రాక్షీ  
 త్తాం మాతులస్తస్య బుద్ధిం దృష్ట్వానందితేదమాపచ్చు కించితే.  
 ౧౦౮. ప్రబంధనిర్మాణవిచిత్రనైపుణీం దృష్ట్వా ప్రమోదం స వివేద

ఇతి శ్రుతేరవగమ్యతే. ౧౦౩. ఏవముక్త్యా పునః పరమహితోపదేశాయ ససాధనతా  
 మాపాదయతి - బ్రవీమితి, యుష్టాకం గృహానాగతమాతురమతిథిమాదరేణ పూజ  
 యతేత్యాదరపదమత్రాప్యనుపంజనీయం. కిమత ఇతి చేత్తత్రాపా—సంపూజితో ౭తిథి  
 ర్వః కుల ముద్ధరే న్నిరాకృతాత్తస్మా త్కిం భవతీతి చేత్తదత్యంత మనిచ్ఛత్వాన్నయా  
 నోచ్యతే. ౧౦౪. కించ శ్రుతివోదితం నిత్యాదికర్త ఫలాభిసంధిం వినా కురుత హే  
 ద్విజాః, జగతామధీశ్వరస్తుష్ట్యేదితి ప్రార్థనయా ౭పి నో కురుత తేన తథాభూతేన  
 నిష్కారణకర్తణా వో ౭ంతఃకరణస్య శుద్ధిరచిరాదేవ భవిష్యతి. ౧౦౫. యదపి  
 భవాదృశా ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాప్యాహ—ససంరంభం యథా భవతి తథా శ్లిష్యంతోవ్య  
 యాః సుఫణితివధూట్యః ప్రియవాదినోవ్య వధ్వస్తాసాం కుచతట్యాః పటిపదాచరతా  
 పాటీరేణ చందనమయేనాగరవేణాగరుమయేన చ నవేన పంకేనాంకితమంతర్పహి  
 శ్చాంతఃకరణం యేషాం యద్యప్యేవంభూతా ఏతే వయం తథా౭పి యతిపతే శ్రీ  
 శంకరస్య పదకమలయోర్భజనోత్సవేన క్షీణా క్లేశా యేషాం భజనక్షణ ఇతి వా. ని.  
 'కాలవిశేషోత్సవయోః క్షణ' ఇత్యుపరః - ౪. ౧౦౬. ఉపసంపారతి—సందిశ్యేతి.శా.  
 ౧౦౭. ఏవం శ్రుత్యా భాష్యగా టీకేతి బ్రువాణం పద్మపాదం తాం టీకాం  
 దేహీతి మాతులః ప్రోవాచ. పద్మపాదో దత్తవాంశ్చ కించిత్తేదం చ ప్రాపత్.  
 ౧౦౮. తస్యేత్యాది విప్పణోతి-ప్రేతి. వివేద ప్రాప భేదమిత్యాది సోఽటయతి - మతాంత

కించిత్, మతాంతరాణాం కిల యుక్తిజాలైర్నిరుత్తరం బంధనమాలు  
 లోచే. ౧౦౯. గురోర్మతం స్వాభిమతం విశేషాన్ని రాకృతం తత్ర  
 సమత్సరో ౭భూత్, సాధుర్ని బంధో ౭యమితి బ్రువాణస్తం సాభ్య  
 సూయో ౭పి కృతాభినందః. ౧౧౦. సేతుం గచ్ఛామ్యాలయే పుస్త  
 భారం తేన్యస్యేమం వర్తతే మే ౭త్ర జీవః, విద్వన్యద్వద్వద్దోగృహాదా  
 పరేషాం ప్రీతిః పూర్ణా నస్తథా పుస్త భారే. ౧౧౧. ఇత్యుక్త్వా తే  
 మాతులం మస్కరిశః శిష్యైర్వృష్ట్యుక్ సేతుమేష ప్రతస్థే, ప్రస్థాతుః  
 శ్రీపద్మపాదస్య జాతం కష్టం చైష్యత్సూచనాయై నిమిత్తమ్. ౧౧౨.  
 వామం నేత్రం గంతురస్పందతైవ బాహుః పుస్పీరాపి వామస్తథోరుః,  
 చుఱ్ఱోచ్చైర్నంత కశ్చిత్పురస్తా త్తత్సర్వం ద్రాక్షో ౭గణిత్యా  
 జగామ. ౧౧౩. గతే ౭త్ర మేనే కిల మాతులో ౭స్య గ్రంథే స్థితే  
 ౭స్తి గురుపక్షహానిః, దగ్ధే ౭త్ర జాయేత మహాస్పృచారో నోక్త్వా  
 నిరాకర్తుమపి ప్రభుత్వమ్. ౧౧౪. పక్షస్య నాశా ద్ద్రవహనాశ  
 ఏవ నో వరం గృహేణైవ దహామి పుస్తకమ్, ఏవం నిరూప్య

రాణామితి - ఉ. ౧౦౯. కించ స్వాభిమతం ప్రభాకరమతం విశేషాత్తత్ర నిబంధే  
 నిరాకృతమాలులోచే అలోకితవాక్. తత్రేతి పదద్వయం మధ్యమణిన్యాయోనోభయ  
 త్రాపి సంబంధనీయం. యత ఏవమతస్తత్ర నిబంధే సమత్సరో ౭భూత్. సాధు  
 ర్నిబంధో ౭యమితి తం బ్రువాణస్సాభ్యసూయో ౭పి కృతాభినందో ౭భూత్.  
 ౧౧౦. అథ పద్మపాద ఉవాచేమం పుస్తకభారం తవాలయే న్యస్య సేతుం గచ్ఛామిత్య  
 త్ర మే మనో వర్తతే స్థాపనస్య రక్షార్థత్వాత్సమ్యక్త్వయా రక్షా కార్యేత్యాశయే  
 నాహ-హే విద్వన్నితి-తవేదం విదితమితి సంబోధనాశయః-శా. ౧౧౧. భవిష్యత్సూచ  
 నాయ కష్టం నిమిత్తం జాతం. ౧౧౨. కిం తదిత్యుపేక్షాయామాహాస్య గంతుర్వామం  
 నేత్రమస్పందత. తత్రైవ వామో బాహురపి పుస్పీర. తథా చ వామఉహరపి. హంత  
 ఖేదే. కశ్చిత్పురస్తాదుచ్చైస్పృశ్చావ ఊతం కృతవాక్. తత్సర్వం సో ౭గణిత్యా  
 ఝడితి జగామ. ౧౧౩. అస్తిన్నద్మపాదే గతే సతి అత్రాస్తిన్గ్రంథే దగ్ధే సతి గురు  
 పక్షస్య మహాస్పృచారః. నను వాచైతన్నతం నిరాకర్తవ్యమిత్యాశంక్యాహోక్త్వా  
 నిరాకర్తం తు ప్రభుత్వం నాస్తి. ఇదమసంగతమిత్యుక్త్యాపీతి వా - ఉ. ౧౧౪. తస్మా  
 త్సగృహేణ సహేవం పుస్తకం దహామి యతస్యపక్షనాకాద్ద్రవహనాశ ఏవనో ౭స్తా  
 కం వరమితి న్యమనసి విచార్య గృహే పహ్నిం స్థాపితవాస్తే గృహమగ్నిర్దహాతీతి

న్యదధాద్ధతాశసం చుక్రోశ చాగ్నిర్వహతీతి మే గృహమ్. ౧౧౫. వితివ్యామాశ్రిత్య వదంతి చైవం తదేవ మూలం మమ భాషణే ౭పి, యావత్కృతం తావదిహాస్య కర్తుః పాపం తతస్యా ద్విగుణం ప్రవక్తుః. ౧౧౬. గచ్ఛన్న సౌ ఘల్లమునేర్జ గామ తమాశ్రమం యత్ర చ రామ చంద్రః, అశ్వత్థమాలే న్యధిత స్వచాపం స్వయం కుశానాముపరి న్య షీదత్. ౧౧౭. తీర్త్వా సముద్రం జనకాత్మజాయాస్సందర్శనోపాయ మనీక్షమాణః, వసుంధరాయాం ప్రవణాః ప్లవంగా నవారిరాశౌ ప్లవ నం క్షమంతే. ౧౧౮. సంచితయన్నితి కుశాసనసన్నివిష్టో జ్యోతిస్త దైక్షత విదూరగమేవ కించిత్, సంవ్యాప్నువజ్జగదిదం సుఖశీతలం య త్సంప్రార్థనీయమనిశం మునిదేవతాభిః. ౧౧౯. ఆగచ్ఛదాత్తాభిము ఖం నిరీక్ష్య సర్వే తదుత్తస్థురుదారవీర్యాః, తతః పుమాకారమదృ శ్యతైతన్త హాప్రభామండలమధ్యవర్తి. ౧౨౦. మధ్యేప్రభామండల మైక్షతాంచితం శివాకృతిం సర్వతపోమయం పునః, లోపాదిముద్రా సహితం మహామునిం ప్రాబోధి కుంభోద్భవమాదరాజ్జనైః. ౧౨౧. ఆగస్త్యదృశ్యా రఘునందనస్తత స్సఖేద మంతఃకరణోత్థ మత్యజత్, ప్రాయో మహద్దర్శనమేవ దేహినాం క్షీణోతి ఖేదం రవివన్తహాతమః.

చుక్రోశ. ౧౧౫. న తు గుప్తమేవ మయా ప్రకాశితం యతో యావత్కృతం తావ దేవేహ కర్తుః పాపం స్యాత్ప్రవక్తుస్తు తతః కర్తుస్సకాశాద్విగుణం స్యాత్. ఆప్ర కాశితప్రకాశకం కథనం ద్విగుణపాపావహమితి బోధనాయ ప్రశబ్దిః. ౧౧౬. గచ్ఛ న్నసౌ పద్మపాదః ఘల్లమునేస్తం ప్రసిద్ధమాశ్రమం జగామ. యత్ర చ రామచంద్రో ౭శ్వత్థమాలే చాపం న్యధిత - స్వయంకుశానాముపరి న్యషీదత్ ఉపవిష్టవాక్ - ఆ. ౧౧౭. సముద్రం తీర్త్వా జానక్యా యద్దర్శనం తత్రోపాయ మనీక్షమాణః ప్లవంగా వాసరా భూమా ప్రవణాః ప్లవనశీలా వారిరాశౌ ప్లవనం న క్షమంతే ఇతి సంచితయన్ముక్తాసనసన్నివిష్టశ్రీరామచంద్రస్తదా విదూరగమేవ కించిజ్యోతి రైక్షత. తద్విశిసప్తి - సంవ్యాప్నువదితి - ఉ. ౧౧౮. వ. ౧౧౯. ఏకజ్యోతిః - ఉ. ౧౨౦. ప్రభామండలస్య మధ్యే స్ఫురత్ శివాకృతిం తపోమయం జ్యోతిరైక్షత. పునః లోపా ఆదిర్యస్యాప్రథాభూతయా ముద్రయా లోపాముద్రయేతి యావత్తయా సహితం కుంభోద్భవమగస్త్యం జనైస్సహ ప్రాబోధి. జనైః కరణైరితి వా. ౧౨౧. ఆగ స్త్యదృశ్యా ఆగస్త్యం దృష్టవాక్. తతో దర్శనానంతరం అంతఃకరణోత్థం ఖేద

౧౨౨. సభార్యమర్హ్యాదిభిరర్పయిత్వా రామస్తదంఘ్రిం శిరసా న  
 గామ, తూష్ణీం ముహూర్తం వ్యసనార్ణవస్థో ధృతిం సమాస్థాయ పున  
 ప్తభాషే. ౧౨౩. దృష్ట్వా భవంతం పితృవత్ప్రమోదే యన్తామగా  
 డుఃఖమహార్ణవస్థమ్, మన్యే మమాత్తానమవాప్తకామం వంశో  
 సహాన్తే తపనాత్ప్రవృత్తః. ౧౨౪. న తత్ర మాదృగ్జ్ఞనితా న జాతః  
 కదచ్యుతో ౭హం ప్రథమం సభార్యః, సలక్షణో ౭రణ్యముపాగ  
 త్శ్చ మారీచమాయానిహతాంతరంగః. ౧౨౫. తత్రాపి భార్యామ  
 క్రూత చ్చలేన స రావణో రాక్షసపుంగవో మే, సాచాధునా౭శోకవనే  
 హమాద్యే కృశావియోగాత్స్విత ఏవ తస్మి. ౧౨౬. తీర్త్వా సముద్రం  
 నిహత్య దుష్టం బలేన సీతాం మహతా హరామి, యథా తథోపాయ  
 సుదాహర త్వం న మే త్వదన్యో౭స్తి హితోపదేష్టా. ౧౨౭. ఇతీరితో  
 నాచమువాచ విద్వాన్తా రామ శోకస్య వశంగతో భూః, వంశ  
 క్వయే సంతి నృపా మహాంతస్సంప్రాప్య దుఃఖం పరిముక్తదుఃఖాః.  
 ౧౨౮. త్వమగ్రణీర్దాశరథే ధనుర్భృతాం తవాసుజస్యాపి సమో న  
 క్ష్యతే, ప్లవంగమానామధిపస్య కోటిశో మాముంచ మాముంచ  
 సచో వినాథమ్. ౧౨౯. సహాయసంపత్తిరియం తవాస్తీ హితోపదే  
 క్షా ౭ప్యహమస్మి కశ్చిత్, వారానిధిః కిం కురుతే తవాయం స్మరా  
 సునా గోష్పదమాత్ర మేనమ్. ౧౩౦. పురేవ చార్వభిమహం పిబా

పత్యజత్. ౧౨౨. దుఃఖసాగరస్థో ముహూర్తం తూష్ణీంభూత్వా ధృతిం సమాస్థాయ  
 గ్రసయవాచ. ౧౨౩. పితృవద్భవంతం దృష్ట్వా ప్రమోదే యన్తా దుఃఖమహార్ణవస్థం  
 హం త్వమగా ఆగతవానసి అహమాత్తానం ప్రాప్తకామం మన్యే. ఏవం మునివభి  
 యుఖకృత్య స్వదుఃఖ మావేదయతి. మే మహా న్వంశస్తపనా దాదిత్యా త్రవృత్తః  
 తత్రేతి పరోణాన్వయః - ఇ. ౧౨౪. తస్మిన్వంశే మమ సద్యో నోత్పత్స్యతే  
 గాప్యజనిష్ట. కుత ఇతి చేదేపవిధత్వాన్త మేత్యాహ - ఆదౌ సభార్యః పదాద్రాత్యాత్  
 ప్రచ్యుత స్త్రాప్యయోధ్యాయాం న స్థితః కింతు సలక్షణో వనముపాగతః. తత్రాపి  
 హారీచమాయయా నిహతాంతకరణః - ఉ. ౧౨౫. తత్రాపి రాక్షసపుంగవో రావణో  
 మే భార్యాం ఛలేనాహృత. తస్మి కృకాంగీ. ౧౨౬ - ౧౨౭ - ౧౨౮. యదుక్తం న  
 త్ర మాదృగితి తత్రాహ - త్వమితి. తస్మాద్వివాధమనాథం దీనం వచో మా  
 ముంచ మాముంచేతి సంభ్రమే వీప్సా. ౧౨౯. జలానాం నిధిః సముద్రః. ౧౩౦.

మి శుష్కే ౭త్ర తేన ప్రతియాహి లంకామ్, ఏవం మయా కీర్తి  
 రుపార్జితా స్యాద్భద్రే తు వార్ధౌ తవ సా ౭౭ర్జితా స్యాత్. ౧౩౧.  
 నేతుం వార్ధౌ బంధయిత్వా జహి త్వం దుష్టం చౌర్యాద్యేన సీతా  
 హృతా ౭౭సీత్, సాహ్నీషి త్వం కీర్తిమాచంద్రతారం తేనాత్రాభిం  
 బంధయ త్వం కపింద్రైః. ౧౩౨. ఇథం యత్ర ప్రేరితో ౭గస్త్యవాచా  
 నేతుం రామో బంధయామాస వార్ధౌ, తుంగైః శృగైర్వానరైశ్చేన  
 గత్వా తం హత్వాజౌ జానకీమానినాయ. ౧౩౩. తత్తాదృక్షే తత్ర  
 తీర్థే స భిక్షుః స్నాత్వా భక్త్యా రామనాథం ప్రణమ్య, తత్ర శ్రద్ధో  
 త్పత్తయే మానుషాణాం శిష్యేభ్యస్తద్వైభవం సమ్యగూచే. ౧౩౪.  
 తన్నాహాత్వ్యం వర్ణయంతం మునిం తం పప్రచ్ఛనం కశ్చిదేవం విప  
 శ్చిత్, రామేశాఖ్యా కిం సమాసోపపన్నా పృష్టస్త్రీథా వోచదేవం  
 సమాసమ్. ౧౩౫. రఘూద్వహస్తత్పురుషం వరం జగౌ శివో బహు  
 ప్రీహి సమాసమైరయత్, రామేశ్వరే నామని కర్తృధారయం వరం స  
 మాహుః స్త సురేశ్వరాదయః. ౧౩౬. ఏవం నిశ్చిత్తోడితం తత్స  
 మాసం శ్రుత్వా తత్ర త్యో బుధో యో ౭భ్యనందత్, అంభోజాం  
 ఫ్రిస్తైరథ స్తూయమానః కంచితకాలం తత్ర యోగీడనైషీత్.  
 ౧౩౭. తస్మాదార్యః ప్రస్థితో ౭భూత్సశిష్యస్తీర్థన్నానోపాత్త చిత్తామ  
 లత్యః, పశ్యద్దేశాన్తాతులీయం జగాహే గేహం దాహం తస్య  
 పుస్తేన సార్థమ్. ౧౩౮. శ్రుత్వా కించితేదమాపేదివాక్సః మత్వా

చారుస్సుందరశ్చాసావభిశ్చ తం చారు యథా స్యాత్తథేతి వా. తేన పానేనాస్తిక్  
 సముద్రే శుష్కే సతి సా కీర్తిః. ౧౩౧. యస్మాదేవం తస్మాత్సముద్రేనేతుం బంధ  
 యిత్వా దుష్టం జహి. యేన చౌర్యాత్సీతా హృతా ఆసీత్. శాలి. ౧౩౨. తుంగై  
 రుచ్ఛితైశ్చేన నేతునా తం రావణం ఆజౌ సంగ్రామే. ౧౩౩ - ౧౩౪. కేన సమా  
 నేనోపపన్నా. ౧౩౫. రామస్యేష ఇతి తత్పురుషం కేవలం శ్రీరామచంద్రో జగౌ.  
 శివస్తు రామత్యో యస్యేతి బహుప్రీహిసమాసం కేవలముక్తవాక్. ఇంద్రాదయస్తు  
 రామశ్చాసావీశ్వరశ్చేతి కర్తృధారయం వరం సమాహుస్తన్ - ఉ. ౧౩౬. తస్యా  
 రామేశాఖ్యాయాః సమాసం తత్ర త్యో విపశ్చిత్సముదాయః. యోగీట్ యోగీశః  
 శాలి. ౧౩౭. స్నానేనోపాత్తం చిత్తనిర్మలత్వం యేన స తస్య గృహస్య పుస్తకేన  
 సహ దాహం శ్రుత్యేతి వరేణాన్వయః. ౧౩౮. మత్వా మత్వా వదార్థస్వరూపం

మత్స్య ధైర్యమావేదివాక్ సః, శ్రావంశ్రావం మాతులీయస్య తీవ్రం దాహం గేహస్యానుకంపాం వ్యధత్త. ౧౩౯. విశ్వస్య మాం నిహిత వానసి పుస్తభారం తం చాదహద్ధుతవహః పతితః ప్రమాదాత్, తావాన్న మే సదనదాహకృతో ఽనుతాపో యావాంస్తు పుస్తకవినా శకృతో మమ స్యాత్. ౧౪౦. ఇత్థం బ్రువంతం తమధోన్యగాదీత్సు స్తంగతం బుద్ధిరవస్థితా మే, ఉక్త్వా సమారబ్ధ పునశ్చ టీకాం కర్తుం స ధీరో యతిబృందవంద్యః. ౧౪౧. దృష్ట్వా బుద్ధిం మాతులస్తస్య భూ యో భీతః ప్రాస్యద్భోజనే తన్ననోఘ్నమ్, కించిద్ద్రవ్యం పూర్వవ న్నాక్షుమిష్ట టీకాం కర్తుం కేచిదేవం బ్రువంతి. ౧౪౨. అత్రాంతరే ఽవైర్విజవచ్చరద్భిః స్వైస్తీర్థయాత్రాం దయితైః సతీర్థైః, అథా దువేత్యాశ్రమతః కనిష్ఠైర్జ్ఞాతస్స ఖేదైస్స మునిస్సమైషీ. ౧౪౩. దృష్ట్వా పద్మాంఘ్రిం క్రమాత్ ప్రణేముస్తత్పాదాంభోజీయ రేణుకా దథానాః, అనోన్యం ద్రాగాదదుస్తే దదుశ్చానేకానేహో యోగ జై క్యాన్నమాంసి. ౧౪౪. వాణీనిర్జితపన్న గేశ్వరగురుప్రాచేతసా చేతసా బిభ్రాణా చరణం మునే ర్విరచితవ్యాపల్లవం పల్లవమ్, ధున్వంతం ప్రభయా నివారితతమా శంకాపదం కామదం రేజేంఽతేవసతాం సమష్టిరసుహృత్తత్యాహితాత్యాహితా. ౧౪౫. శుశ్రావ సాంతేవ

జ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వా ధైర్యమాపువక్ మాతులసంబంధినో గేహస్య తీవ్రం దాహం శ్రుత్వా శ్రుత్వా కరుణాం విహితవాక్. తం మాతుల ఆహేతి శేషః. ఏవంభూతో పద్మపాదో విశ్వస్య త్యేవమాది ప్రకారేణ బ్రువంతం మాతులం ఇతి వా సంబంధః-ఇం. ౧౩౯. నిహితవానసి స్థాపితవానసి వర్తమానసామిప్యే లత్. తం చ ప్రమాదా త్పితో ముతాశో ఽదహల్-వ. ౧౪౦. న్యగాదీక్షకవాక్. టీకాం కర్తుమారంభం కృతవాక్ - ఇం. ౧౪౧. ప్రాస్యత్ప్రీతిపల్. నక్షుమిష్ట నమగ్ధో నాభూత్ - శాలి. ౧౪౨. అత్రాంతరే స్వయం తీర్థయాత్రాం చరద్విధయితైః స్వయైస్సతీర్థైరాక్రమా త్కనిష్ఠైర్వదృశ్యయోపేత్య జ్ఞాతస్స ఖేదైస్సమునిస్సమైషీ సంవృష్టః - ఇం. ౧౪౩. అనేకకాలాయోగజన్యాదై క్యాల్ ర్భుడితి అనోన్యం నమాంసి నమస్కారాక్ దదు రాదదుశ్చ - శాలిసి. ౧౪౪. వాణ్యా నిర్జితాః శేషగురువార్తీకయో యయా సా

సతాం సమష్టిస్వదేశకీయాం సుఖదాం సువార్తామ్, అర్థాత్సమీ  
 పాగతతః కుతశ్చిత్ ద్విజేంద్రతస్సేవితసర్వతీర్థాత్. ౧౪౬. అథ గురు  
 వరమనవేక్ష్య నితాంతం వ్యథితహృదో మునివర్యవినేయాః, కథమపి  
 విదితతదీయసువార్తాస్సమధిగతాః కిల కేరలదేశాన్. ౧౪౭. అత్రాం  
 తరే యతిపతిః ప్రసువో ఽంత్యకృత్యాం కృత్వా స్వధర్మపరిపాలనస  
 క్తచిత్తః, ఆకాశలంఘిచరకేరమహీరుహేషు శ్రీకేరళేషు మునిరాస్త  
 చరన్వీరక్తః. ౧౪౮. విచరన్నథ కేరళేషు విష్వజ్ నిజశిష్యాగమనం  
 నిరీక్ష్య మానీ, వినయేన మహాసురాలయేశం వినమన్నస్తుత నిస్తులా  
 నుభావః. ౧౪౯. సదసత్త్వవిముక్తయా ప్రకృత్యా చిదచిద్రూప  
 మిదం జగద్విచిత్రమ్, కురుషే జగదీశ లీలయా త్వం పరిపూర్ణస్య స

చేతనా మనేశ్శ్రీశంకరస్య చరణం బిభ్రాణా రేజే. చరణం విశిష్య-విరచితవ్యం భవ  
 తవ్యంపల్లవం పల్లవవల్ ధన్వంత్రం ప్రభయా నివారితమమలిశయేన నివారితమాశం  
 కానాం పదమాశ్చర్పభూతమజ్ఞానం యేన పునశ్చకామవం పురుషార్థపతుష్టయప్రదం.  
 శిష్యాణాం సమష్టిం విశిష్య-అనుహృతాం ప్రాణహృతాం క్షుత్తిపాసాదీనాం తత్త్యా  
 బక్త్యా నిమిత్తభూతయా ఆహితం స్వీకృతమత్యాహితం జీవనాపేక్షం కర్తయయా  
 సా అనుహృదాం కామాదీనాం బాహ్యీనాం చ పక్ష్యావాహితం స్థాపితమత్యాహితం  
 మహాభయం యయేతి వా. ని. 'అత్యాహితం మహాబీతో జీవనాపేక్షకర్తణీతి  
 మేదినీ - కా. ౧౪౫. సాస్తేవసతాం సమష్టిః కుతశ్చిద్దేశాదర్థాత్సమీపమాగతాల్సేవిత  
 సర్వతీర్థాద్విజాల్ స్వదేశకీయాం సుఖదాం సువార్తాం శుక్రావ - అఖ్యా. ౧౪౬.  
 అథానంతరం గురువరం శ్రీశంకర మనవేక్ష్యత్వంతం వ్యథితం హృద్యేషాం కథమపి  
 విదితా భగవత్పాదాః కేరళేషు సంఠీతి గురుసంబంధినీ సువార్తా యైసే మునివర్య  
 శిష్యాః కేరళాఖ్యదేశాన్ సంప్రాప్తాః. 'సపమే భవతి గురావుపచిత్రా. ౧౪౭. ఆకాశ  
 లంఘినో ఽత్యంతతుంగాస్త్రేష్టాః కేరాఖ్యవృక్షా యేషు తేషు కేరళేషు మునిశ్చర  
 న్నాస్తస్థితః - వ. ౧౪౮. అథానంతరం విష్వజ్ సుర్వగో నిరుపమః ప్రభావో యస్య  
 శ్రీశంకరః కేరళేషు విచరన్సన్నిజశిష్యాగమనం నిరీక్ష్య మానీ తైర్పాపణమకుర్వాణో  
 మహాసురాఖ్యసద్దేశం శ్రీవిష్ణుం వినయేన నమస్కుర్వన్ స్తుతిం కృతవాన్. వసంతమా  
 లికా. ౧౪౯. స్తుతిముదావారతి—హేజగదీశ, సత్త్వాసత్వాభ్యాం విముక్తయా ఽని  
 ర్వాచ్యయా ప్రకృత్యా మాయయా జడచేతనాత్కమిదం విచిత్రం జగల్లీలయా త్వం  
 కురుషే. హి యస్తాత్పరిపూర్ణత్వాత్తవ ప్రయోజనేచ్ఛా నాస్తీ లోకవత్తు లీలా

హి ప్రయోజనేచ్ఛా. ౧౫౦. రజసా సృజనీశ సత్వవృత్తిస్త్రీజగద్రక్షసి  
 తామసః క్షీణోపి, బహుధా పరికీర్త్యనే చ సత్వం విధివై కుంతశివాభి  
 ధాభిరేకః. ౧౫౧. వివిధేషు జలాశయేషు సోఽయం సవితేవ ప్రతి  
 బింబితస్వభావః, బహురూపమిదం ప్రవిశ్య విశ్వం స్వయమేకో  
 ఽపి భవాన్విభాత్యనేకః. ౧౫౨. ఇతి దేవమభిష్టువన్విశిష్టస్తుతితో  
 ఽసౌ సురసద్దస్మిన్విష్టః, చిరకాలవియోగదీనచిత్రైశ్శిరసా శిష్యగణై  
 రథో వవందే. ౧౫౩. గురుణా కుశలానుయోగపూర్వం సదయం  
 శిష్యగణేషు సాంత్వితేషు, అతీదీనమనాశ్శనైరవాదీదజహద్దద్దికం సవ  
 ద్దపాదః. ౧౫౪. భగవన్నభిగమ్య రంగనాథం పథి పద్మాక్షమహం  
 నివర్తమానః, బహుధా విహితానునీతినీతో బత పూర్వాశ్రమమాతు  
 లేన గేహమ్. ౧౫౫. అహమస్య పురో భిదావదేందోరపి పూర్వా  
 శ్రమవాసనానుబంధాత్, అపతం భవదీయభాష్యటీకామజయం  
 చాత్ర కృతానుయోగమేనమ్. ౧౫౬. దగ్ధముద్రముఖముద్రణ

కైవల్యమితి న్యాయాత్. ౧౫౦. నమ బ్రహ్మే సర్వం జగత్కరుత ఇతి చేత్తత్రాహ-  
 హే ఈశ త్వమేవ బ్రహ్మే సత్ రజసా సృజసి సత్వవృత్తిర్విష్టుస్సృక్ తమసా శివ  
 స్సృక్. అతశ్చ సత్వమేవైకో విధ్యాదిసంజ్ఞాభిర్బహుధా పరికీర్త్యనే. ౧౫౧. న కేవల  
 మేతావదేవాపి తు స్వయమేకోఽపి భవాన్ బహురూపమిదం విశ్వం ప్రవిశ్యానేకో  
 విభాతీతి సద్పక్షాఽస్తమాహ—వివిధేషు జలాశయేషు యథా సూర్యః ప్రతిబింబిత  
 స్వభావస్తథా ఽఽశయేషు ప్రతిబింబితస్వభావసోఽయం భవానిత్యన్వయః. తథా చ  
 శ్రుతిః. 'యథా హ్యాయం జ్యోతిరాత్మా వివస్వానవో భిన్నాబహుధైకో ఽను  
 గచ్ఛత్, ఉపాధినా క్రియతే భేదరూపః దేవః క్షేత్రేష్యేవమజోఽయమాత్మా' ఇతి.  
 ౧౫౨. వవంద ఇతి కర్తృణి లిట్. తే తం శిరసా వవందిరే ఇత్యర్థః. ౧౫౩. కుశలినో  
 భవంత ఇతి కుశలప్రశ్నపూర్వకం సదయం యథా స్యాత్తథా సాంత్వితేషు శిష్య  
 గణేషు మధ్యే స పద్దపాదోఽజహద్దద్దికం యథా స్యాత్తథా ఽవాదీత్. ౧౫౪.  
 పూర్వాశ్రమమాతులేన స్వగేహం ప్రతి బహుధా విహితానునయేన నీతో బతేత్య  
 త్యంతభేదే. ౧౫౫. భేదవాదీందోరవ్యస్యాగ్రే మమ మాతులోఽయమితి పూర్వవాస  
 నానుబంధాదహం భవదీయభాష్యటీకామపతం ఆస్యాం టీకాయాం కృతోఽనుయోగ  
 శ్చోద్యం యేన తమజయం చ. ౧౫౬. అజయమిత్యనేన ప్రాప్తం గర్వం వారయతి—  
 తవ సూక్తైర్వర్తతులై రక్షీతస్తమజయం న తు స్వసామర్థ్యేనేతి భావః. తాని విశి

మంత్రైర్ధ్వస్తతర్క గురుకాపిల తంత్రైః, వర్షితో నిగమసారసు  
 ధాక్తైర్ధాతులం తమజయం తవ సూక్తైః. ౧౫౭. ఖడ్గాఖడ్గి విహార  
 కల్పితరుజం కాణాదసేనాముఖే శస్త్రాశస్త్రి కృతం శ్రమం చ విషమం  
 పశ్యత్పదానాం పదే, యష్టియష్టిభవం చ కాపిలబలే ఖేదం మునే  
 తావకై స్సూక్తై ర్కౌక్తికవంశమాక్తికమయై ర్నాపద్యతే వర్షితః  
 ౧౫౮. అథ గూఢహృదో యథాపురం మామభినంద్యాహితసత్కీర్తి  
 యస్య తస్య, అధిసద్ద నిధాయ భాష్యతీకామహామస్యాయమశం  
 కితో నిశాయామ్. ౧౫౯. యుగవర్యయ నృత్యదుగ్రఫాలజ్వలనజ్వాల  
 కరాశకీలజాలః, దహనో ఽధినిశీధమస్య ధామ్నా బత తీకామషి  
 భస్మసాదకార్షీత్. ౧౬౦. ఆదహత్వస్వగృహం స్వయం హుతాశో  
 విమతగ్రంథమసౌ విదగ్ధుకామః, మతిమాంద్యకరం గరం చ భైక్షే  
 వ్యధితాస్యేతి విజృంభతే స్త వార్తా. ౧౬౧. అధునా ధిషణా యథా  
 పురం నో విధునానా విశయం ప్రసాదమేతి, విషమా పునరీదృశీ  
 దళా నః కిము యుక్తా భవదంఘ్రికంఠి రాణామ్. ౧౬౨. గురువర తవ

నష్టి—దగ్ధా తప్తా చక్రాదిముద్రా యేహం లేహం ముఖాపిధాయకమంత్రైః. పునశ్చ  
 ధ్వస్తాని గౌతమాదిశాస్త్రాణి యైర్వేదసారలక్షణసుధయాంచిత్రైః - స్వా. ౧౫౭. కిం  
 హే మునే యాక్తికలక్షణవంశమాక్తికమయైస్తవ సూక్తైర్వర్షితః కవచైరివ రక్షిత  
 కాణాదసేనాముఖే ఖడ్గాఖడ్గివిహారేణ కల్పితాం రుజం నాపద్యతే. తథా అక్షపాద  
 నాం గౌతమానాం పదే శస్త్రాశస్త్రి కృతం శ్రమం చ నాపద్యతే. తథా కాపిలసైన్యే  
 యష్టియష్టిజన్యం ఖేదం చ నాపద్యతే - శా. ౧౫౮. అథ పరాజయానంతరం యథ  
 పురం మామభినంద్య సంపాదితసత్కీర్తియస్య గూఢహృదయస్యాస్య సద్దని భాష్య  
 తీకాం నిధాయాహమశంకిత ఆయం గతవాః. నిశాయామిత్యస్య పరేణాన్వయః  
 మాల. ౧౫౯. నిశాయామధినిశీధమర్ధరాత్రావగ్నిరస్య ధామ్నా సహ తీకామషి భస్మసా  
 కార్షీత్. దహనం విశినష్టి—యుగవర్యయే ప్రలయకాలే నృత్యత ఉగ్రస్య మవ  
 రుద్రస్య ఫాలే లలాటే యో జ్వలనో పన్నీస్తస్య శిఖావద్భయంకరం శిఖాజాల  
 యస్య సః. ౧౬౦. హతా కుట్పితా ఆశా యస్య సః ఇత్యేవమస్య వార్తా విజృంభ  
 స్త విలాసం ప్రాప. ౧౬౧. గరప్రభావశ్చ జాత ఇత్యాహాధునా నో బుద్ధిః దైవే  
 యథాపురం సంశయరహితం ప్రసాదం నాచీప్సితి. విషమా పునరీదృశీ దళా భవదంఘ్రి  
 కంఠరాణామస్థాకం కిముయుక్తా ఽపి తు నైవ యుక్తేత్కర్షి. ౧౬౨. అతిదుఃఖతనా

యా భాష్యవరేణ్యే వ్యరచి మయా లలితా కిల వృత్తిః, నిరతిశయో  
 జ్వలయుక్తియుతా సా పథి కిల హా విననాశ కృశానా. ౧౬౩. ప్రయ  
 తేఽహం పునరేవ యదా తాం ప్రవిధాతుం బహుధా కృతయత్నుః,  
 న యథాపూర్వముపక్రమతే తాః పటుయుక్తీర్భగవన్నమ బుద్ధిః.  
 ౧౬౪. కృపాపారావారం తవ చరణోణా గ్రశరణం గతా దీనా దూనాః  
 కతి కతి న సర్వేశ్వరపదమ్, గురో మంతుర్నంతుః క ఇవ మమ పా  
 పాంశ ఇతిచే న్నృపా మాభాషిష్ఠాః పదకమలచింతావధిరసా. ౧౬౫.  
 ఇతివాదినమేనమార్యపాదః కరుణాపూరకరంభితాంతరంగః, అమృ  
 తాభిసఖైరపాస్తమోహైర్వచనైస్సాంత్యయతి స్త వల్ల బంధైః.  
 ౧౬౬. విషమో బత కర్షణాం విపాతో విషమోహోపమదుర్నివార  
 ఏషః, విదితః ప్రథమం మయా ఽయమర్థః కథిత శ్చాంగ సురేశదేశి  
 కాయ. ౧౬౭. పూర్వం శృంగక్షౌధరే మత్సమీపే ప్రేష్టాయా సౌవా  
 చితా పంచపాదీ, సా మే చిత్తాన్నాపయాత్యద్య శోకో యాతాచ్ఛీ  
 ఘ్రం తాం లిఖేత్యార్థ్యుదార్యః. ౧౬౮. ఆశ్వాసేయితం జలజచరణం

శ్రోశం పునరాహ—గురువరేతి-ఉపచిత్తా. ౧౬౩. నను పునస్తథైవ రచనీయత్యాశం  
 క్యాహ—యదా బహుధాకృతప్రయత్నస్తాం విధాతుమహం ప్రయతే. హే భగవం  
 స్తదా యథాపూర్వం తాః పటుయుక్తీర్మమ బుద్ధిః నోపక్రమతే. ౧౬౪. కృపాసము  
 ద్ధం తవ చరణోణా గ్రశరణం గతాః పూర్వం దీనా అపి దూనాః ఖన్నా అపి సర్వే  
 శ్వరపదం కే కే న ప్రాప్తా అపి తు సర్వేఽపి ప్రాప్తాః. గతా ఇత్యస్య దేహలీడిపక  
 న్యాయసోభయత్ర సంబంధః. హేగురో నమనం కర్తర్మమ క ఇవ మంతురపరాధః.  
 'మంతుః పుంస్యపరాధేఽసి మనుష్యే ఽసి ప్రజాపతా' వితి మేదిసి - పాపాంశ ఇతి  
 చేత్త్వస్యసౌ పాపాంశో గురుపదకమలచింతనమేవాపధిర్యస్మైతి మృషా మాభాషిష్ఠాః-  
 శి. ౧౬౫. కరుణాపూరకేణాశ్లిష్టం అంతరంగం యస్య స ఆర్యపాదకీృశంకరాచార్య  
 ఇత్యేవం వాదినమేనం పద్మపాదం పీయూషసముద్రతుల్యైరపాస్తో నిరాకృతో  
 మోహో యైర్వల్లస్సుంధరో బంధో బంధనం గ్రంథనం యేషాం తైర్వచోభిస్సాంక్య  
 యతి స్త - పసంతమాలికా. ౧౬౬. బతేతి ఖేదే. విషజన్మ మోహతుల్యశ్చాసౌ దుర్ని  
 వారత్వైష కర్షణాం విపాకః విషమో ఽస్తి ప్రథమమేవ మయాఽయమర్థో జ్ఞాత  
 స్సురేశ్వరాచార్యాయ కథితశ్చ. ౧౬౭. ఆతో ఽద్య తే శోకో యాతాత్ ఆపగచ్ఛ  
 తు శీఘ్రం తాం లిఖేత్యార్థ్యుదార్యశంకరో ఽవోచత్ - శాలి. ౧౬౮. అమునా ప్రకా

భాష్యకృత్పంచపాదీమాచఖ్యా తాం కృతిముపహితాం పూర్వయైవాను  
 పూర్వాయ, నైతచ్చిత్రం పరమపురుషే వ్యాహతజ్ఞానశక్తౌ తస్మిన్నూలే  
 త్రిభువనగురౌ సర్వవిద్యాప్రవృత్తేః. ౧౬౯. ప్రసభం స విలిఖ్య పంచ  
 పాదీం పరమానందభరేణ పద్మపాదః, ఉదతిష్ఠదతిష్ఠదభ్యరోదీత్పున  
 రుద్ధాయతి తు స్త సృత్యతి స్త. ౧౭౦. కవితాకుశలోఽథ కేరళక్షౌ  
 కమనః కశ్చన రాజశేఖరాఖ్యః, మునివర్యమముం ముదా వితేనే నిజ  
 కౌటీరనిఘృష్టపన్నఖాగ్యమ్. ౧౭౧. ప్రథతే కిము నాటకత్రయీ సే  
 త్యమునా సంయమినా తతో నియుక్తః, అయము త్తరమాదదే  
 ప్రమాదాదనలే సాహుతితాముపాగతేతి. ౧౭౨. ముఖతః షతితాం  
 మునీందునా తాం విలిఖన్నేష విసిస్థియే ఽథ భూపః, పద కింకరవాణి  
 కింకరో ఽహం వరదేతి ప్రణమన్వ్యజ్జిపచ్చ. ౧౭౩. నృపకాలటినామ  
 కాగ్రహారాద్విజకర్తానధికారిణో ఽద్య శస్తాః, భవతాఽపి తథైవ  
 తే విధేయా బత పాపా ఇతి దేశికో ఽశిషత్తమ్. ౧౭౪. పద్మాంఘ్రా  
 ప్రతిపద్య నష్టవివృతిం తుష్టే పునః కేరళక్షౌపాలో యతిసార్వభౌమస

రేణ పద్మపాదమాశ్వాస్య భాష్యకారస్తాం పంచపాదీం కృతిం పూర్వయైవానుపూర్వాయ  
 యుక్తామాచఖ్యా. చిత్రం మన్వానాన్పిత్యాహ—ఆవ్యాహతాజ్ఞానశక్తిర్యస్య తస్మిం  
 స్త్రిభువనగురౌ సర్వవిద్యాప్రవృత్తే ర్దులే ముహాపురుషే తచ్చిత్రం న భవతి - మం.  
 ౧౬౯. స పద్మపాదః ప్రసభం హతేన పంచపాదీం విలిఖ్య పరమానందాతిశయేనోద  
 తిష్ఠదూర్ధ్వమతిష్ఠత్పునస్సమమతిష్ఠత్పునరభ్యరోదీదానందాశ్రాణ్యముంచల్ పునరుద్ధా  
 యతి స్త తు పునర్నృత్యతి స్త-వసంతమాలి. ౧౭౦. కమనో రంజకః నిజకౌటీరైః  
 కిరీటసంబంధితైర్నిర్ఘృష్టం పాదనఖాగ్నిం యేన సః తాదృశం ఆముం మునిం  
 ముదం వితేనే - మా. ౧౭౧. ఏవం ప్రసాదితేనామునా సంయమినా సా  
 నాటకత్రయీ కిం ప్రథత ఇతి తతో నియుక్తః ప్రమాదాదగ్నా సాహుతితా  
 ముపాగతేతీదముత్తరముపాదదే. ౧౭౨. తాం నాటకత్రయీం. హే వరద కింకరో  
 ఽహం కిం కరవాణీతి ప్రణమన్ విజ్ఞాపితవాన్. ౧౭౩. ఏవం రాజశేఖరేణ విజ్ఞా  
 పితో దేశికశ్చీశంకరో హే నృప కాలటినామోఽగ్రహారో యేహం తే ద్విజకర్తా  
 నధికారిణ ఇతి ఆద్యేదాసీం శస్తా భవతా ఽపి తథైవ విధేయా యతః పాపా ఇతి  
 రాజానమశిషల్. ౧౭౪. ఉపసంహరతి—పద్మపాదే నష్టవివృతిం ప్రతిపద్య తుష్టే

విధం ప్రాప్య ప్రణమ్యాంజనా, లభ్యా తస్య ముఖాత్సనాటకవరాణ్యా  
 నందపాథోనిధౌ మజ్జం స్తత్పదపద్మయుగ్మమనిశం ధ్యాయస్పృతఫే  
 పురీమ్. ౧౭౫.

ఇతి శ్రీమాధవీయే త త్తీర్థయాత్రాటనార్థకః,  
 సంక్షేపశంకరజయే సర్గో-౭ జని చతుర్దశః.

సతి పునః కేరళభూపాలా యతినార్యభౌమస్య సవిధం సమీపం ప్రాప్య్యాంజనా ఝడితి  
 ప్రణమ్య తస్య ముఖాత్సనాటకవరాణి లభ్యా ౨౨నందజలధౌ మజ్జం స్తస్య చరణ  
 కమలయుగ్మమనిశం ధ్యాయస్పృతిం ప్రతఫే-శా. ౧౭౫.

ఇతి శ్రీమత్సరమహాంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త

వంశావతంసరామకుమారనూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

చ తు ర్ద శ స్తు ర్గః.

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

పంచదశసర్గ ప్రారంభః.



అథ శిష్యవరైర్యుతస్సుహస్రై రనుయాత స్సు సుధన్వనా చ రాజ్ఞా, కకుభో విజిగీషురేష సర్వాః ప్రథమం సేతు ముదారణీః

అథ దిగ్విజయకౌతుకం సవరికరం నిరూపయితుముపక్రమతే—అథానంతరం పద్మపాదహస్తామలకసమిత్పాణి చిద్విలాస జ్ఞానకంద విష్ణుగుప్త శుద్ధకీర్తి భాసు మరీచి కృష్ణ దర్శనబుద్ధి వృద్ధి విరించిపాద శుద్ధానంతా నందగిరి ప్రముఖై స్సుహస్రై శిష్య వరైర్యుతః సుధన్వనా రాజ్ఞా చానుయాతః సర్వా దిశో విజిగీషుః స ఏష ఉదారణీః శ్రీశంకరాచార్యః ప్రథమం సేతుం ప్రతి ప్రతస్థే. వసంతమాలికా. ఆశ్ర ప్రాచీనా సురోధేన మధ్యార్జునం ప్రాప్య తతస్సర్వాః కకుభో విజిగీషుః ప్రథమం సేతుం ప్రతి ప్రతస్థ ఇతి వ్యాఖ్యేయమ్. తథాపి 'శ్రీశంకరాచార్యో మధ్యార్జునం నామ శివావి ర్మాతిస్థలవిశేషం ప్రాప. 'మధ్యార్జునేశానమదృష్టపూర్వం విద్యాదిభిః పూజితపాద పద్మం, బుద్ధోపచారైరభజత్పరేశం నిషుపతాం ప్రాప ఫలైకపాత్రమ్,' తత్ర కిల భగవాన్ శ్రీశంకరాచార్యస్సదాశివమేవమబ్రవీత్ స్వామిన్ మధ్యార్జున, సరోవసనిష ద్రోఽని సర్వజ్ఞోఽని తస్మాన్నిగమాదితాత్పర్యగోచరో ద్వైతమద్వైతం వేతి సంశ యస్య సర్వేషాం పశ్యతాం నివృత్తిం కుర్వతి ప్రార్థితో మధ్యార్జునేశో లింగాగ్రాత్సా వయవరూపేణ నిష్క్రమ్య మేఘవల్ గంభీరయా గిరా దక్షిణావస్తముద్యమ్య సత్యమద్వైతం సత్యమద్వైతం సత్యమద్వైతమితి త్రిరుక్త్వా లింగాగ్రే) ౨౦త ర్గధే. పశ్యతాం నరాణాం మహాదమ్భతమాసీత్. తద్భక్తాశ్చ తద్దేశస్థితాస్త్రిశంకర మేవ సద్గురుం కృత్వోమాగణపతీశారాచ్యుతార్చాపరాః ప్రాతః స్నానాదివిశుద్ధాః పంచయజ్ఞ పరాయణాశ్చృతిసంచోదితాచారగా శుద్ధాద్వైతపరాయణా బభూవుః

ప్రత్యే. ౧. అభవత్కిల తస్య తత్ర శాక్తైర్రిజారాచకపటాన్నధు ప్రసక్తైః, నికటస్థవితీర్ణ భూరిమోదస్ఫుటరింఖత్పటుయుక్తిమా

విపం తదేశస్థానదైవతవాదినః కృత్వా ప్రమథైశ్శంకర ఇవ శిష్యునమేతో రామేశ్వరం ప్రతి జగామేతి. ౧. తత్ర కిల తస్య శాక్తైర్వివాదో ఒభవత్తాన్విశినష్టి—గిరిజారాచకపటాన్నధు ప్రసక్తైః. వివాదం విశినష్టి—నికటస్థేషు వితీర్ణో దత్తో బహుమోదో యాభిస్తాన్న తాః స్ఫుటం యథా స్యాత్తథా రింఖంత్యః స్ఫురంత్యో యాః పట్వ్యి శ్చతురా యుక్తయస్తద్వాక్. పదేతి క్వచిత్పాఠః. తథాపి:— 'తత్రస్థా గురు శేఖరం యతివరం మూర్ధ్నా ఒభివాద్యోచితే స్వామిన్నస్తదిదం మతం శృణు సితం చిత్రం ఐరం పావనం, ఆద్యా శక్తిరశేషకార్యజననీ శంభోర్దణేభ్యః పరా యన్నాయా వశతో మహత్ప్రముఖరం సర్వం జగజ్జాయతే. ౧. తస్యా వాగాద్యగమ్యత్వాత్సేవా యోగ్యత్వహేతుతః, తదంకాయా భవాన్యాస్తు పాదసేవాపరా వయమ్. ౨. స్వర్ణ సిద్ధితతత్పాదైర్బద్ధగ్రీవాః సుబాహవః, జీవన్ముక్తిర్మతో విద్యోపాసకానాం ఫలం శ్రుతమ్. ౩. విద్యాం చావిద్యాం చ యస్తచ్చేదోభయం సహ, ఆవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా ఒమృతమశ్నుతే. ౪. తస్మాత్కటాక్షతేశేన ముక్తిదా యా ముముక్షుభిః, సేవనీయా ప్రయత్నేన ప్రకృతిః సేవరూపిణీ. ౫. ప్రకృతిశ్చేవ్వరశ్చేతి శ్రుతి తస్తదభిన్నతా, సదేవేత్వాదివాక్యాని తత్పరాణి మతాని తు. ౬. ఆకారాదేర్వభో త్పత్తిః ప్రణవభస్య సంమతా, తచ్ఛక్తీనాం భవానీలక్ష్మ్యాదికానాం తథా ఒస్తి సా. ౭. సిద్ధాంతః సర్వదేవానాం కారణస్య ప్రభోః పరా, చంద్రస్య చంద్రికావద్యా రుద్రోద్దోష్ఠకరూపిణీ. ౮. స్వాధీనవల్లభేతుక్తా శక్తిరుద్రస్య భో యతే, నైవాస్తీ యం భవానీతి/నిశ్చయేన యంతా వయమ్. ౯. నరవ్యాప్తైర్భవద్విశ్చ కృత్వా తచ్చిహ్నా ధారణమ్, నైవోపాస్యా సతో మాతా ముక్తిదా పరమేశ్వరీ. ౧౦. ఇత్యుక్త ఆచార్య పరో మహేశస్సంప్రాహ తాన్సత్యమిదం తథాఒపి, శ్రేష్ఠస్య బోధాత్సురుషస్య ముక్తేస్సంప్రాదితత్వాత్సకలే ఒపి కాస్తే. ౧౧. ఆత్మానమాత్మనా ధ్యాత్వా ముక్తో భవతి నాన్యథా, తమేవేత్వాదివాక్యాని ప్రమాణాన్యత్ర ణోటిశః. ౧౨. అజామిత్యాది మంత్రే ఒజాస్వరూపమభిధాయ వై, తతస్తత్వం పరేశస్య ముక్త్యర్థం సంప్రకాశితమ్. ౧౩. కించాపి సాంఖ్యైః ప్రకృతేః పరస్య వికారహీనస్య సుబోధతస్యా, ఉక్తా ఒత ఈశస్య సుఖైకథామ్నా జ్ఞానాద్విముక్తిః పరమస్య భూమ్నః. ౧౪. ఐక్యం చోక్తం బ్రహ్మణా జ్ఞానినో హి బ్రహ్మజ్ఞో బ్రహ్మైవ నాన్యో ఒస్తి కశ్చిత్, బ్రహ్మేత్యాదౌ వేదవాక్యే ఒత వివ జ్ఞానం సమ్యక్సాధనీయం భవద్విః. ౧౫. విద్యారూపా భవానీ

యా ప్రాక్తా సా ఽదైవతబోధినీ, తస్యాస్సంసేవనాదాతు చిత్తశుద్ధిర్విజాయతే. ౧౬. తస్మాత్కుంకుమపుండ్రాది పరిత్యజ్య తథైవ చ, హైమపాదాదిచిహ్నాని విద్యాయాం రతిమాగతాః. ౧౭. బ్రహ్మహమితి రూపాయాం ముక్తా భవభ నాన్యథా, ఏవముక్తా స్త్యక్తచిహ్నాస్సర్వవివ పరం గురుమ్. ౧౮. స్నానసంధ్యాపరాః పంచపూజాదినిరతా స్తథా, శుద్ధాదైవతకృతశ్రద్ధాస్సచ్చివ్యత్వముపాగతాః. ౧౯. మహాలక్ష్మ్యై భక్తాః పరమపురుషం శంకరమథో సమేతోఽచుర్నత్వా నిఖిలఫలదా సర్వజననీ, మహాలక్ష్మీ రాద్యా ప్రకృతిరసదిత్యాదినిగమైస్సదేవేతి శ్రుత్యా పరమపురుషస్యామలతనోః. ౨౦. బ్రహ్మదయోఽసి జాయంతే యస్యా యస్యాం పరేశితుః, ఆప్యంతరాభవ ఏవాస్తి నైవ సేవ్యా ముముక్షుభిః. ౨౧. లక్ష్మ్యస్సమారాధనతత్పరాణాం పద్మాక్షమాలాభిరలంకృతానామ్, బాహ్వోశ్చ కంఠాంకవిభూషితానాం సుకుంకుమేనాంకితమస్తకానామ్. ౨౨. హస్తస్థితా ముక్తిరతో భవద్భిరుపాసనీయా సకలేశ్వరేశ్వరీ, ఇత్యుక్త ఆహమ్భృత మేతదుక్తం మతం భవద్భిశ్చృణుతాపి తత్స్వమ్. ౨౩. స్రష్టా పరాత్మా న తు కశ్చి దస్య ఏకో ఽద్వితీయస్సదసత్స్వరూపః, తత్త్వం స ఆత్మేతి నిబోధితకృతా వానందరూపస్స తు పర్తలే సదా. ౨౪. ప్రకృతేస్తదధీధానా యా మోచకత్వం న సంగతమ్, ఆహం బ్రహ్మేతి యో ధ్యాతా తస్య ముక్తిః కరే స్థితా. ౨౫. అనిత్యో పానకానాం తు లోకావాప్తిస్తథావిధా, అతో యూయం పరిత్యజ్య పద్మకుంకుమ ధారణం. ౨౬. శుద్ధామదైవతవిద్యాం వై సమాశ్రిత్య సుసాధవః, ముక్తా భవిష్య థేత్యుక్తాశ్చివ్యతాం సముపాగతాః. ౨౭. తత ఆగత్య చాచార్యం శారదోపాసనే రతాః, పుస్తపుండ్రకచిహ్నాన యుక్తా నత్వా బభాషిరే. ౨౮. స్నామి నేదస్య నిత్యత్వాచ్ఛారదా నిత్యరూపిణీ, కారణం సర్వల్లాకానాం పరాత్పరతరా మతా. ౨౯. జగత్క్రీతి నిత్యా వాగితి చ శ్రుతివాక్యతః, నైవాత్మబ్రహ్మవిష్ణుద్విశబ్దికాలై రుదాహృతా. ౩౦. గుణాలీతస్వరూపా చ సేవ్యా సర్వైర్ముముక్షుభిః, వాగుపాసన మేవాతః కురుభ్యం సుప్రయత్నతః. ౩౧. నావేదేత్యాదివాక్యేన వేదార్థజ్ఞానవర్జితః, తత్పరం వాక్స్వరూపం నా నవేదేతి ప్రకాశనాత్. ౩౨. వాక్స్వరూపానుసంధానం సర్వదా నిశ్చయేన హి, వేదార్థజ్ఞానపూర్వం వై ప్రకర్తవ్యం ద్విజాతినా. ౩౩. ఇత్యుక్తో భగవానాహ కంఠతాల్యాదిసంగమాత్, సముద్భూతస్య వేదస్య నిత్యతా కథముచ్యతే. ౩౪. వర్ణమాత్రస్య నిత్యత్వం వర్ణానాం సంతలేదుత, నాద్యస్సర్వ లయే లేహం లయనంభవహేతుతః. ౩౫. యస్య నిశ్చ్యవసితం వేదా ఇతి జన్యత్పదర్ప

నాల్, యజ్ఞస్యం తదనిత్యం చేతి ప్రమాణాన్నచాంతిమః. 3౬. మహర్షి భోయ రవి  
 ప్రాహ సృష్టికాలే లభలప్రభుః, యుగాంలే ప్రళయం యాతం వేదమంగసమనిత్యం.  
 37. ఇత్యుక్తం సూర్యసిద్ధాంతే వేదరాశే ప్రవర్తనం, గతస్య ప్రళయం సూర్యాత్  
 కారదా నిత్యతా కుతః. 3౮. అనిత్యత్వేఽపి దేవానాం బ్రహ్మణో నిత్యతా మతా,  
 నిత్యా సా కారదాఽతశ్చేన్నైవ రమ్యమిదం యతః. 3౯. ఆద్యస్య జీవస్య  
 చతుర్ముఖస్య నిత్యత్వశూన్యస్య ముఖే స్థితాయాః, అనిత్యతాయాం ఖలు కారదాయా  
 న సంశయో బుద్ధిమతోఽస్తి కశ్చిత్. ౪౦. ప్రకృతిః పరమా సరస్వతీ యా మహా  
 దాదేసుకలస్య కారణం నా, ఇతి చేన్న సమంజసం యతో వై పరమాత్మవ్యతిరే  
 కిణో మృషాత్వమ్. ౪౧. వాగాద్యతీతః పర ఏవ భూమా సదాదిబోధ్యః ప్రకృతి  
 ర్న వాచ్యా, సదాదిశబ్దైరతవీప తస్య జ్ఞానం సుసమ్యక్స్మిసాధనీయం. ౪౨. జ్ఞాత్వా  
 తమేవ ఖలు ముక్తిపదం ప్రయాతి మార్గో న చాన్య ఇతి వేద ఉదాజహార, శుద్ధాద్వయే  
 సతతమేవ రతా భవంతః స్నానాదికర్ష పరమార్పణబుద్ధిమంతః. ౪3. కుర్వన్న నేకదురితా  
 న్యవహాయ దూరం శుద్ధిం గతాస్సుఖఘనస్య విబోధతో వై, ముక్తా భవిష్యథ కదాపి  
 న చాన్యభాహీత్యుక్తా బభూవురఖిలా యమినస్సుశిష్యాః. ౪౪. వామాచారాస్సమే  
 త్యాహుస్తతో జ్ఞానవతాం వరం, సంవిత్స్వయాపమజ్ఞాత్వా వృథా వేషధరో  
 భవాన్. ౪5. నిరతోఽద్వైతవిజ్ఞానే వింధ్యాపుత్ర సమే యతః, లయేఽపి భేద  
 సత్తాతోఽద్వైతం వైప కదాచన. ౪౬. ఈశ్వరేఽపి విమర్శో వై పృథగేవాస్తి  
 సర్వదా, యయా వినా పరేశస్య క్రియా స్వల్పాఽపి దుర్లభా. ౪7. సా శక్తిరస్తీ  
 హ సదా స్వతంత్రా జగద్విధాత్రీ చ శివస్య బీజం, విద్యాత్మికా తత్ర రతిం గతానాం  
 ముక్తిః కరణా కిల నేతరేషామ్. ౪౮. విమర్శసంజ్ఞమవ్యక్తం బ్రహ్మ భృగ్వాదయో  
 జగుః, తత్పరాస్తత్వతోఽస్త్యన్యత్వతో యద్యత్తు తద్వశమ్. ౪౯. తస్యాస్సీవానిరత  
 మనసాం నో నిషేధేఽనికారో నాస్త్యేవైవం విహితకరణే సిద్ధతామాగతానామ్,  
 నిస్సైగణ్యే పథి చివరతాం తో విధిః తో విషేధో భృగ్వాదీనామమలమనసాం న  
 ప్రవృత్తిర్ని మానమ్. ౫౦. తస్మాద్భవంతోఽపి విహాయ సర్వం విద్యాం పరా  
 మాశ్రయతాత్మముక్త్యై, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం యలేతి శ్రుత్యాది  
 విబోధకాలే. ౫౧. ఆత్మాలిరిక్తస్య నిషేధ ఏవ కృతస్తదాసీం న విమర్శదేశకః, న హ్య  
 స్తి సత్యత్వమనాత్మనో నో ముక్తిస్త్వనిత్యప్రకృలేదుపాస్యా. ౫౨. మాయాభి  
 రింద్రః పురురూప ఈయత ఇత్యేవమస్యా బహురూపతా శ్రుతా, తస్మాద్విదాత్తా  
 ప్రకృతేః పరః ప్రభుర్జయోఽస్తి మోక్షాయ ముముక్షుభిద్దుదా. ౫3. ఈకానో భూత

న్వివాదః. ౨. స హి యుక్తిభరైర్విధాయ శాక్తా ప్రతి వాగ్వాహ  
రణే ౭పి తానశక్తా, ద్విజజాతిబహిష్కృతాననార్యానకరోల్లోక  
హితాయ కర్మనేతుమ్. ౩. అభిపూజ్య స తత్ర రామనాథం  
సహ పాండ్యైస్సవశే విధాయ చోళాన్, ద్రవిడాంశ్చ తతో

భవ్యస్యేత్యాదికశ్రుతిబోధితే, ఆకించిత్కర ఇత్యుక్తి ర్కాధ్యాదేవ న చాన్యథా. ౧౪.  
కళంబాదనశీలానాం సురాపానాది కుర్వతాం, బ్రాహ్మణ్యం నాస్తి యుష్మాకం కురు  
తాతో వినిష్కృతిమ్. ౧౫. భృగుణా తాడితో విష్ణుః కుంభజేన సరిత్పతిః, పితః కథం  
న భవతామస్తి శక్తిస్తథావిధా. ౧౬. తస్మాద్విషూఢతాం త్యక్త్వా భ్రష్టైర్బ్రాహ్మ  
ణజాతితః, ప్రాయశ్చిత్తమనుష్ఠేయమిత్యుక్తానే పరం గురుమ్. ౧౭. నత్వా ప్రాయ  
శ్చిత్తమేవాశు కృత్వా శుద్ధాదైవితే సంతాః సాధువృత్తాః, సత్కర్మస్థాః పంచపూ  
తాపరాస్తే జాతాశ్చిష్టాస్సర్వసందేహహీనాః. ౧౮. ౧. వితత్సర్వం సంగ్రహేణ  
దర్శయతి—స హి శ్రీశంకరస్తాన్ శాక్తాన్ప్రతి వాగ్వాహరణే౭పి యుక్త్యతిశయై  
రశక్తాన్విధాయ కర్మనేతుమకరోత్. తాన్విశిష్య—ద్విజేతి. ఆచార్యస్య విజయో  
౭పి న స్వఖ్యాత్యాద్యర్థమిత్యాహ—లోకహితాయేతి. ౩. వివం నేతుం ప్రతిప్రస్థితేన  
తత్ర ప్రస్థానే తులాభవానీనికటస్థానాం పరాజయం సంక్షేపేణ ప్రదర్శ్య రామేశ్వర  
ప్రాంతదేశస్థానాం తం సంగ్రహేణ వర్ణయితుమాహ—అభిపూజ్యేతి. రామేశ్వరం  
పక్ష్యమాణ ప్రకారేణాభిపూజ్య పాండ్యైస్సహ చోళాన్దేశవిశేషాన్ ద్రవిడాంశ్చ  
పశే విధాయ తతో హస్తిసంజ్ఞకస్య పర్వతస్య కటిమేఖలాభూతాం కాంపీం నగరీం  
జగమ. ఇదమత్రావధేయం. శ్లో. రామేశ్వరం రామకృతప్రతిష్ఠం కామేశ్వరీభూషి  
తవామభాగమ్, మహేంద్రనీలోజ్జ్వలదుల్కరీటం భీమేశ్వరం త్వామిహ పూజ  
యామి. ౧. ఇతి గంగాజలైశ్శుద్ధైర్వయామాన శంకరః, సుబిల్వైః పంకజైః  
ఘృషైర్వనైర్వన్యఫలైస్తథా. ౨. ఆత్ర మాసద్వయం వాసం కృతవత్యార్య  
ఆగతాః, అదైవతద్రోహిణశ్చైవా లింగాంకితభుజద్వయాః. ౩. ఫాలే శూలాం  
కితా రాద్రా భక్తా లింగేన చిహ్నితాః, డమర్వంకథరా బాహుద్వయే తూగ్రాస్తథా  
న్పాది. ౪. శూలం శిరసి లింగం చ ధారిణో జంగమాస్తథా, లలాటే హృదయే  
నాభౌ బాహ్వోఃకూలేన చిహ్నితాః. ౫. గురుం పాశుపతా నత్వా ప్రాచ్యః  
కారణమిశ్వరః, శివో౭తశ్చిన్నసంయుక్తైస్సేవనీయః ప్రయత్నతః. ౬- ఋతం  
నశ్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళమ్, ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ

వై నమోనమః. 2. ద్యౌర్మూర్ధానం యస్యవేదా వదంతి ఖం వై నాఖిం చంద్రసూర్యా  
 శేత్రే, దిశశ్శ్రోత్రే వాగ్వివృతాశ్చ వేదాస్తం ముముక్షుర్వై శరణమహం ప్రపద్యే.  
 ౮. ఇత్యాదివచనైరుక్తే శివే భక్తిమతాం యతే, తస్య లోకే భవేద్వాసశ్శివచిన్న  
 జ్జితాత్మనామ్. ౯. కించ కారణచింతాయాం శంభురాకాశమధ్యగః, ప్రోక్తస్తథా  
 సురైః పృష్టః కస్త్యమిత్యాహ శంకరః. ౧౦. అహమేకః పురా దేవా ఆనం మతో  
 న చావరః, ఇదానీమహమేవాస్మి సద్వయో జగదీశ్వరః. ౧౧. ఇతి తస్మాద్భివః కర్తా  
 సామాన్యైరప్యదీరితః, సద్భ్రువ్నోత్పాదికైశ్శబ్దైరుపాదానతయా ప్రభుః. ౧౨. వాసు  
 దేవః పురా హ్యసీన్న బ్రహ్మే న చ శంకరః, ఇత్యత్ర వాసుదేవాభ్యో మహాదేవ  
 ఇతిరితః. ౧౩. వసత్యస్మిన్ జగత్సర్వం వాసుతేన ప్రకీర్తితః, న చాసౌ దేవ ఇత్యు  
 క్తో జగత్కర్తా మహేశ్వరః. ౧౪. శంసుఖం దీవనం యో ౭సౌ కరోత్యస్య స  
 శంకరః, పాలో విష్ణురాఖ్యాతః స నా౭౭సీత్పాకృతే లయే. ౧౫. పాల్యస్యా  
 భావతో ౭స్యత్ర ప్రమాణం కృష్ణభాషితమ్, రుద్రాణాం శంకరశ్చాస్మిన్ త్యేవం శివ  
 రహస్యకే. ౧౬. మహాదేవస్య వాక్యాని మునిం దుర్వాససం ప్రతి, సావధానతయా  
 తాని శ్రోతవ్యాని యతీశ్వర. ౧౭. అహమేకాక్షరః కర్తా పరాత్పరతరశ్శివః, సదాత్మా  
 బ్రహ్మవిష్ణోశ్చ లోకానామాదికారణమ్. ౧౮. పురాణః పూర్వగః పూర్వజ్యేష్ఠ  
 శ్రేష్ఠో ౭హమద్వయః, మదిచ్ఛాపూషిణీ శక్తిర్జగత్సంహారకాణి. ౧౯. లుప్తా మయ్యేవ  
 సా సృష్టా పునస్సృష్టా మయానఘ, సా మహత్తత్త్వమత్పాద్య త్రిగుణాంకురకార  
 ణమ్. ౨౦. ఆహంకారం సముత్పాద్య త్రైగుణ్యం పూర్వతత్త్వతః, గుణత్రయాల్లికా  
 స్కృత్వా రుద్రానేకాదశావ్యయాన్. ౨౧. రాజసాన్ సృష్టికర్తార్థం కారయామాస  
 సాదరమ్, సాత్వికాన్సాలనపరాన్ తామసాన్ప్రళయేశ్వరాన్. ౨౨. క్రమాదవర్ణా  
 త్సంజాతమువర్ణాచ్చ మవర్ణతః, తేషు ముఖ్యతయా బ్రహ్మవిష్ణురుద్రా ఇతి త్రిధా. ౨౩.  
 ఆన్యే తదనువృత్తిస్తా ఏవమేకాదశేశ్వరాః, తేషాం విభూతయస్సర్వే దేవా లోకా  
 శ్చరాచరాః. ౨౪. పృథక్పృథక్సామగతాస్తత్తత్కర్తాసుసారతః, తే సర్వే ప్రళయే  
 బ్రహ్మతేజస్వేవ లయం గతాః. ౨౫. రాజసే రక్తవర్ణే చ స తు బ్రహ్మే సముక్షభృత్,  
 కృష్ణే నారాయణస్యైవ తేజస్యస్తో ౭భవత్పురా. ౨౬. రుద్రస్య శుక్లవర్ణే తు  
 హ్యస్తో నారాయణస్వయమ్, స తు రుద్రః ప్రకృత్యంతర్గతశ్శుక్లేన తేజసా. ౨౭.  
 మదిచ్ఛా శుక్లవర్ణా సా మయ్యేవ విలయం గతా, ఆతో ౭స్యనంతస్సర్వార్థవేదై  
 రసి న గోచరః. ౨౮. వేత్తి కశ్చిన్న మన్తాయాం జన్మస్థితిలయావహమ్, ఆతో

రుద్రార్చనసరా రుద్రసూక్తజపాశ్రితాః. ౨౯. పంచాక్షరీ జపవరా రుద్రాక్షాభరణై ర్యుతాః, భూతిభూషిత సర్వాంగాస్పదా ధ్యానపరాయణాః. ౩౦. ఈశ్వరం రుద్ర మవ్యక్తం వ్యక్తరూపం జగత్త్రయే, యేఽర్చయంతి సరశ్రీష్టాస్తేషాం ముక్తిః కరే శ్శీతా. ౩౧. అతస్తస్యం భూతిరుద్రాక్షధారణం కురు సర్వదా, కురు నిత్యం మహాదేవపూజనం భక్తిసంయుతః, దుర్వాససే మునీంద్రాయ హేవముక్త్యా సదాశివః. ౩౨. ఆంశర్దభే తదాచారసత్తేఽభూన్తు నిసత్తమః, ఇత్యుతః పరమాత్మాఽసౌ నేవసీయో ముముక్షుభిః. ౩౩. నారాయణోఽకామయతాద్వివీతీయః ప్రజాస్సృజామితి తతో మహాంతి, భూతాన్యజాయంత తథా విధాతా ప్రజాపతిశ్చాపి జనిం ప్రయాతౌ. ౩౪. అత్రాపి నారాయణశబ్దవాచ్యో మహేశ ఏవాస్తి యతస్తు నారమ్, బ్రహ్మాండ్రవిష్టాదిస్సృజాం సమూహః స్థానం తదస్యాఖిలబుద్ధిగస్య. ౩౫. ఆస్మైవాంశా విశ్వదేవాః ప్రమాణం త్వస్మిన్నుత్తే వేద ఏవాస్తి యోఽసౌ, యే భూమ్యాదా సంతి రుద్రానతిస్తేభ్య స్సర్వేభ్యోఽస్తేష్వ మహాంతియత్నాత్. ౩౬. కారణత్వేన జ్యేష్ఠత్వం తథా స్రాహ కనిష్ఠతామ్, కార్యాత్తనా యతో జాతాస్త్రిదేవా ఇతి చ శ్రుతిః. ౩౭. సత్యం జ్ఞానమనంతం యో గుహాయాం విహితం ప్రభుమ్, వేదేత్యాదిశ్రుతిప్రాక్త స్తతో దేవో మహేశ్వరః. ౩౮. నిర్గుణోఽప్యేష ఏవేశశ్చింతయత్వా చిరం పురా, సృజామిత్యాత్మనస్తేజస్సూర్యాకారేణ సృష్టవామ్. ౩౯. మనశ్చంద్రం తథా సత్త్వం భావం సౌమ్యం తు వాఙ్మయం, సుఖజ్ఞానమయం దేవగురుం శుక్లమయం సితమ్. ౪౦. వ్లేశాత్కం శనిం చైవం చకార పరమేశ్వరః, సూర్యాదిమండలానిశ తేజసా భాంతి న స్యతః. ౪౧. సతత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రతారకం నేమా విద్యుతో భాంతి కుతోఽయమగ్నిః, తమేవ భాంతమనుభాతి సర్వం తస్య భాసా పర్వమిదం విభాతి. ౪౨. ఇతి శ్రుతేస్తతో దేవా స్నారాయణపదాస్పదాత్, బ్రహ్మ ప్రజాపతిర్విష్ణుః ప్రజాపాలనకృత్తథా. ౪౩. ఆసీన్నారాయణః పూర్వం నేకా నో న విధిస్తథా, ఇతి శ్రుతౌ విష్ణురుక్త ఈశానో న మహేశ్వరః. ౪౪. సర్వా భావేఽపి నాభావః పరేశస్య కదాచన, జగత్కారణభూతస్య వేదవాక్యప్రమాణతః. ౪౫. కర్తనా జాయతే లోకః కర్తవ్యైవ హి లీయతే, ఇతి వాక్యాజ్జగద్వీజం కర్తవ్యా స్త్వితి నోచితమ్. ౪౬. ఈశం వినా జడం కర్త ఫలదానే త్మనం న హి, బ్రహ్మభావ విదీ నిందా వేదఉక్తా తతో నసః. ౪౭. అసన్నేవ స భవతి అసద్బ్రహ్మాతి వేద చేత్, అస్తి బ్రహ్మాతి చేద్దేవ సంతమేనం తతో విదుః. ౪౮. ఇతి తస్మాజ్జగత్కర్త ర్మహేశస్య పరాత్మనః, ఉపాసనం తథా తస్య చిహ్నీనాం ధారణం సుసత్. ౪౯.

ఇత్యుక్త ఆచార్యవరో బభాషే సృష్టిం స్థితిం ప్రళయం చైక వివ, బ్రహ్మాదిరూపేణ  
 కరోతి దేవో వేదార్థ విషోఽభిమతో మమాపి. ౧. మూలహీనం తు లింగాదేర్థా  
 రణం త్యాజ్యమేవ హి, సర్వదేవమయస్యాస్య తాపశ్శ్రేయస్కరో న హి. ౨. నాభే  
 రూర్ధ్వం సోమపాస్తు నాభ్యధస్తాదసోమపాః, దేవాస్త్రీష్ఠంతి విప్రేంద్రే వేదవేదాంగ  
 పారగే. 3. శిఖాం శిరో లలాటం చ కర్ణౌ స్పృణం కపోలకమ్, జిహ్వాయాం చ  
 తథాచౌషో చిబుకం కంఠమేవ చ. ౪. అంసద్వయం భుజద్వంద్వం బాహుహస్త  
 యుగం తథా, వక్షోనాభిః కటిర్లింగం వృషణం చోరుజానుకమ్. ౫. గుల్ఫౌ పాదౌ  
 సమాశ్రిత్య మదాద్యాస్సర్వదేవతాః, పితరో మునయశ్చైవ స్నానాద్యాహరమశ్రి  
 తైః. ౬. నిత్యాదికర్తృభిస్తృప్తా భవామో నాత్ర సంశయః, ఇత్యేవం ప్రోక్తవాన్  
 బ్రహ్మరుణకేతుం ప్రతిశ్చర్షణ. ౭. శ్రుతిస్తథోచే సకలా హి దేవా వసంతి దేహే  
 భలు భూసురస్య, తతోఽస్య తాపే తు కృతే సురాస్తే పలాయ్య సంయాంతి శరీ  
 రతోఽస్య. ౮. వినం శస్త్రావ్య పలాయంతే దేవాశ్శిర్షాదివాసినః, పతితోఽయం  
 భవత్యేవ కూద్రవచ్చితికావృవత్. ౯. వ్యాధిం వినా కర్మయోగ్యే విప్రాంగే చిన్న  
 మీత్య చ, లోకేశ్వరం భానుమితేదధవా వ్రాదమావిశేత్. ౧౦. ఇత్యాదివాక్యాని  
 బహూని సంతి యోఽన్యామితీయం శ్రుతిరేవ సాక్షాత్, ఉపాసనం భేదయుతం  
 వినింద్యం బ్రూతే తథాఽన్యా శ్రుతిరేవమాహ. ౧౧. లోకాన్ హి సర్వాన్ భలు  
 కర్తా చితాన్నిత్యత్వహీనానవలోక్య భూసురః, నిర్వేదమాయాన్న కృతేన లభ్యతే  
 మోక్షోఽత ఆత్మజ్ఞమనన్యమానసః. ౧౨. వేదార్థజ్ఞం బ్రహ్మబోధాయ గచ్ఛేదిత్యే  
 వం తస్మా ద్విమోక్షాయ బోధ్యమ్, బ్రహ్మైవాన్యచ్చిన్నసంధారణం తు వ్యర్థం ముక్తిః  
 కేవలం జ్ఞానతోఽస్తి. ౧౩. తం దుర్దర్శం గూఢమనుప్రవిష్టం గుహాహీతం గహ్వా  
 రేష్టం పురాణమ్, ఆధ్యాత్మయోగానుగతేన దేవం మత్వాధీరో హర్షశోకా జహంతి.  
 ౧౪. నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన, యమే  
 వైష వృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మా విప్రుణుతే తనూం స్వామ్. ౧౫. ఆశరీరం  
 శరీరేష్వనపఘ్నేష్వవస్థితమ్, మహాంతం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి. ౧౬.  
 యదాచర్షవదాకాశం వేష్టయిష్యంతి మానవాః, తదా దేవమవిజ్ఞాయ దుఃఖస్యాంతో  
 భవిష్యతి. ౧౭. తస్మాదుపాశ్రిత్య పరాత్పవిత్ర్యాం ప్రాప్తాం గురోరేవ కృపాకటా  
 ఖాల్, ఆభేదవాదామృతపానకృప్తో భవేతి సంశ్రుత్య గురోర్దుఖాబ్జాత్. ౧౮.  
 విద్యేషసీరనామా వై కశ్చిల్లింగభృద్గ్రణీః, ఉవాచ పరమశ్రీతస్సాన్నిమినం పరమం  
 గురుమ్. ౧౯. స్వామిన్ త్వమేవ శరణం మమ సర్వదాఽసి సంసారసర్వవిషదవృత్తనుం

నయాశు, మామద్య యుష్షదతినిర్దలవేదవాక్యై ర్నుష్టా భిదాస్తి శివవీవ జగత్ప్రతా  
 ౨హమ్. ౨౦. మహాదేవస్య పూతాయాః ఫలం త్వమసి సత్తమ, ఆదైవతామృతదాతా  
 త్వం రుద్రాదప్యృతమోత్తమః. ౨౧. ఇత్యేవం స్తుతిపాత్రం తం స్తుత్వా నత్వా  
 ముహుర్దుహుః, పీత్వా పాదోదకం సమ్యక్తదుక్తాచారతత్వరః. ౨౨. స్వకులగ్రామ  
 దేశస్థాన్సర్వానచైతవ ర్నినః, కృత్వా గురుం నమస్కృత్య సుఖమాస స శంకరమ్. ౨౩.  
 తతోఽనేః భూతిరుద్రాక్షధారిణో లింగచిన్త్రితాః, ప్రాచుర్విపక్షశూలాద్యా దృష్ట్యా  
 స్వామినమచ్ఛుతమ్. ౨౪. మాయావేషధరః కస్త్యం ప్రామాణికమతాదముం, శ్రష్టం  
 కృత్వా ౨ధునా గంతుం ప్రవృత్తోఽస్యతివంచకః. ౨౫. బ్రాహ్మణ్యాదుత్తమం  
 ప్రోక్తం వైష్ణవ్యం మునిసత్తమ, వైష్ణవ్యాదధికం శైవ్యమిత్యజః ప్రానా నారదమ్. ౨౬.  
 తస్మాదానూఢపతనం కిమర్థం భవతా కృతమ్, నమస్త ఇతి వేదేన స్తుతస్సమ్యక్సహే  
 క్వరః. ౨౭. సర్వాననశిరోగ్రీవస్సర్వభూతగుహాశయః, సర్వవ్యాపీ స భగవాంస్తస్మా  
 త్సర్వగతశ్శివః. ౨౮. ఇతి శ్వేతాశ్వతర్యాపుంసూక్తముక్తోపసంహృతమ్, తతస్తేనాపి  
 సర్వాత్మా శివవీవ నిరూపితః. ౨౯. పత్యే తే ప్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ పార్యేఽహా.  
 రాత్రకే మతే, ఇతి వాక్యద్వయేనాపి శివ వీవ నిరూపితః. ౩౦. గంగా హిః పార్వతీ  
 లక్ష్మీస్తత్పతిశ్శివ ఈతః, స్కాందే చ యామశే చైవ తద్వాక్యాని మునే శృణు. ౩౧.  
 హిమాగ్రాదపతస్తాశౌ గంగా రుద్రస్య వేగతః, తదీయభారసంభ్రాంతో హ్యవాదీతాం  
 సదాశివః. ౩౨. హీమతీ భవ నాత్యుచైచ్చిర్వర్త సే ప్రాప్య మామిహ, పురుషం పురుష  
 శ్రేష్ఠం బ్రహ్మవిష్ణోదికారణమ్. ౩౩. సా తం నత్వా మహాదేవం తదాప్రభృతి భక్తి  
 కః, హ్రియా తమాశు మిళితా హ్రిరితి ప్రాచ్యతే బుధైః. ౩౪. తస్యాంకమధునా  
 ౨౨రూఢా శక్తిర్నాహేశ్వరీ పరా, మహాలక్ష్మీ రితి ఖ్యాతా క్యామా సర్వమనోహరా.  
 ౩౫. తస్యా ప్రేక్షకణాజ్ఞాతా లక్ష్మీవాకోటయః పురా, శివలేజస్సముద్భూతా హరి  
 బ్రహ్మదికోటయః. ౩౬. క్రియంతే పునరేవై తే తత్రతత్ర లయాసుగాః, ఇతి తస్మా  
 ద్భివస్త్రివ తత్పతిత్వం సునిశ్చితమ్. ౩౭. శుద్ధస్ఫటికసంకాశే దక్షిణే పార్వ్యకే  
 సుతం, దినత్వం రాత్రితా వామే భాగే దేవ్యా మతా యతః. ౩౮. క్యామవర్ణాపి  
 చాభర్వవేదే సర్వాత్పరూపతామ్, నిత్యానిత్యోఽహమిత్యాదినాహస్వస్య సురాణా  
 ఃవః. ౩౯. జగత్కారణభూతత్వం తథా శివరహస్యకే, ధ్యేయత్వాదికమాఖ్యాతం  
 ఃవస్య పరమాత్మనః. ౪౦. ధ్యేయత్యే తవ సాక్షిణో మునిగణా జ్ఞానప్రదత్వే శుకో  
 వేద్యత్యే నిగమాస్యభక్తవిమతక్రాంతౌ కృతాంతాదయః, నిత్యత్యే భగవన్నితామ

హశిరస్సగ్నృం దమాద్యంతయోశ్శూన్యత్వే చ వరాహహంసవపుషో వద్దాక్షపద్దా  
ససా. ౪౧. ఏవం శ్రుతిషు సర్వత్ర జగత్కారణమీశ్వరః, రుద్ర ఉక్త ఇతి  
జ్ఞేయం న చైవాన్యో వివేకిభిః. ౪౨. తప్తలింగాదిరుద్రాక్షవిభూత్యాదికధారణాత్,  
సీతాద్యర్చనయా వైవ రుద్రాధ్యాయజపేన చ. ౪౩. సర్వపాపవినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతి  
శివరూపతామ్, రుద్ర కాండే యమర్థోహి సమ్యక్జ్ఞేన నిరూపితః. ౪౪. స్తేయం  
కృత్వా గురుదారాంశ్చ గత్వా సురాం సీత్వా బ్రహ్మహత్యాం చ కృత్వా, భస్మ  
చ్ఛనోన్ భస్మశయ్యాశయానో రుద్రాధ్యాయా ముచ్యతే సర్వపాపైః. ౪౫. శోటిజన్మా  
ర్షితైః పుణ్యైశ్శివే భక్తిః ప్రజాయతే, బహునా ఽత్ర కిముక్తేన యస్య భక్తిశ్శివే  
దృఢా. ౪౬. మహాపాపాఘనాపాఘనో ఽగ్రస్తో ఽపి ముచ్యతే, ఇత్యుక్తం శివగీతాసు  
పునస్తత్ర చ కీర్తితమ్. ౪౭. ధర్మార్థకామమోక్షాణాం పారం యాస్యథ యేన వై, మున  
యస్త త్సృవత్యౌమి వ్రతం పాశుపతాభిధమ్. ౪౮. కృత్వా తు విరజాం దీక్షాం భూతి  
రుద్రాక్షధారణమ్, జపస్తు వేదసారాఖ్యం శివామసహస్రకమ్. ౪౯. సంత్యజ్య తేన  
మర్త్యత్వం శైవీం తనుమవాప్యథ, తతః ప్రసన్నో భగవాన్ శంకరో లాకశంకరః.  
౫౦. భవతాం దృశ్యతామేత్య కైవల్యం వః ప్రదాస్యతి, ఇతి కాలాగ్నిరుద్రోపని  
షద్యపి నిరూపితమ్. ౫౧. అవశ్యం బ్రహ్మజైర్ధార్యా విభూతిరితి విస్తృతమ్, ఆతో  
విభూతిమాహత్త్యం కేన వక్తుం సుశక్యతే. ౫౨. శీర్షే కణ్ఠే కర్ణయోశ్చ బాహ్వో  
రుద్రాక్షధారణాత్, నీలకంఠో భవేన్నర్ఘో బ్రహ్మణశ్చేత్పరాత్పరః. ౫౩. ఇత్యగ  
స్తస్య సంప్రక్తం సంహితాయాం యతీశ్వర, ఆతప్తాత్తతను రైవ తద్ధామైతీతి  
మాసతః. ౫౪. లింగాంకనమవశ్యం వై కర్తవ్యం మోక్షకాంక్షిభిః, ఇత్యుక్త ఆహ  
వైవాత్ర వహ్నితాపో వివక్షితః. ౫౫. కింతు కృచ్ఛాధికం తాపః కృచ్ఛచాంద్రా  
యణైః కృశః, ఇత్యుక్తేర్నారదీయేన విరోధాద్భూహతా తథా. ౫౬. లింగాంకిత  
తనుం దృష్ట్వా శంఖచక్రాంకితం తథా, స్నానమేవ తదా కార్యమథవా సూర్య  
మీక్షయేత్. ౫౭. పలితం తప్తలింగాఢ్యం చక్రాంకితమథాపి వా, వాఙ్మలేణాపి  
సార్యేత పాపండాచారతత్పరమ్. ౫౮. శూద్రవత్సపరిత్యాజ్యో జీవచ్ఛవసమాకృతిః,  
తస్మై దత్తం చ హవ్యం చ కవ్యం చాపి వృథా భవేత్. ౫౯. తద్దర్శనాత్సరిత్యాజ్య  
మన్నం మంత్రాభిమంత్రితం, అపి శూద్రేక్షణాద్భుంజేల్లింగచక్రాంకితం విసా. ౬౦. అపిచే  
న్నిగమచారరతో వేదాంగతత్పరః, లింగచక్రాంకమాల్లేణ స సద్యః పలితో భవేత్.  
౬౧. ఇత్యుక్తం హి బృహన్నారదీయే కించ ప్రకీర్తితం, మార్కండేయపురాణే వై  
శ్రోతవ్యం తత్సమాహితైః. ౬౨. బ్రహ్మణానాం చ గాయత్ర్యాస్సంవాదో ఽభూ

స్తవశీనురా, అతస్తయా ౭లిసంశస్తాః పాపండాశ్చైవ దేవతాః. ౬౩. వేదోక్త  
కర్తవీనాశ్చ తాంత్రికాచారతత్పరాః, యాయం కతా భవంత్యేవమితి తా  
నాహ సా రుషా. ౬౪. అతః కలియుగే ప్రాప్తే భవిష్యంతి ద్విజాధమాః, వేదార్థ  
హీనాః పాపండా లింగచక్రాదిచిహ్నితాః. ౬౫. జ్ఞానకర్తవభాద్భిష్టాః కామక్రోధాది  
వీడితాః, దురాత్తానస్సత్యధర్మవర్జితాశ్శాపభాగినః. ౬౬. కతా త్రింశత్సహస్రాద్దే  
వునర్షష్టా భవంతి తే, నిశ్శేషతాం గతాః వశ్చాదద్వైతార్థానుచింతకాః. ౬౭.  
సత్యధర్మపరా భూయో భవిష్యంతి స సంశయః, ఇతి తస్మాన్న కర్తవ్యం లింగాదే  
ధారణం నరైః. ౬౮. యతో వాచో నివర్తంతే ఆప్రాప్య మనసా సహ, ఇతి సత్యా  
దిలక్ష్యస్యాపాస్త్యగోచరతా మతా. ౬౯. తతో బ్రహ్మవతారస్య శివస్యోపాసనం  
శ్రుతౌ, సోక్తం తస్య నిరాసో నో కర్తుం కేనాపి శక్యతే. ౭౦. భూలిరుద్రాక్షయో  
శ్చాపి కర్తవ్యం ధారణం నరైః, కింతు లింగాదిచిహ్నీనాం ధారణే మానశూన్యతా.  
౭౧. తతః ప్రావాచ భక్తా గ్రగణ్యస్తం పరమం గురుమ్, ఆనమర్థాః పురా దేవాస్త్రీపు  
రా సురనాశనే. ౭౧. ఇఘం తే కల్పయామాసుస్త్రీపురాసురనాశనే. ౭౨. ఇఘం తే  
కల్పయామాసుస్త్రీభిర్విష్ణుస్త్విచంద్రకైః, ఆదావగ్నిశ్శశీ మధ్యే విష్ణురంతే ప్రతి  
ష్ఠితః. ౭౩. తతో విచారయామాసుః క ఇఘం ధారయిష్యతి, రుద్రో ధారయితా  
కేచిత్ప్రేచుస్తత్ర దివోకనః. ౭౪. యతో రుద్రస్య వహ్నిర్విదితేజస్సకలమేవ  
హి, తస్య నేత్రేన్మిచంద్రా తౌ విష్ణు స్తద్దేహజః స్తుతః. ౭౫. సాత్వికాంశాత్సము  
ద్భూతస్తస్మాద్భారో న తస్య వై, ఇతి దేవా విచార్యాశు ప్రార్థయామాసురీశ్వరమ్.  
౭౬. సో ౭ బ్రవీద్వరమిచ్ఛామి దేవాః కమితి చాబ్రువత్, సోవాచాహం పశూ  
నాం వై ప్రధానస్స్యాం పతిః కిల. ౭౭. ఊచుర్దేవా వయం సర్వే పశవః పద్మజా  
దయః, త్వమేకః పతిస్తాకమిత్యుక్త్వా తే సదాశివమ్. ౭౮. లింగశూలాదిచిహ్నీని  
ధారయామాసురీశ్వరః, తతో జ్యోం వాసుకిం కృత్వా మేరుం కృత్వా ధనుర్ధరామ్.  
౭౯. రథం చంద్రరవీ చక్రే వేదాసశ్వాన్విధాయ చ, బ్రహ్మణం సారథిం కృత్వా  
స్తూయమానుః శివో ౭ మరైః. ౮౦. బాణేన తేన తాన్ దైత్యాన్ దదాహ పరమే  
శ్వరః, తస్మాల్లింగాదిచిహ్నీనాం ధారణం యుక్తమేవ హి. ౮౧. దర్యనాచ్ఛ తథా  
లోకే సేవ్యసేవకయోర్భునే, ఆస్మాభిస్సేవకైశ్చిహ్నాం సేవ్యస్య పరమేశితుః.  
౮౨. ఆవశ్యమేవ సంగ్రహ్యమిత్యుక్తః ప్రాహ తం గురుః, మానసీనమిదం  
వాక్యం యతో దేవాదిభు క్వచిత్. ౮౩. లింగాదేధారణం వైవ ప్రసిద్ధం కింతు  
లేభు వై, భూత్యాదిధారణం కించ కైవల్యోపనిషద్వచః. ౮౪. శ్రద్ధాభక్తిధ్యాన

యోగాదవైహిత్యేవం బ్రూతే నైవ కులాదిచిహ్నమ్, జ్ఞానస్యాంగం తేన నాస్త్యేవ తస్య జ్ఞానేహ్నానాం ధారణం భోజీ కదాపి. ౧౫. నాన్యః పంథా విద్యతే ణోఽపి ముక్త్యా ఇత్యాద్యైర్వైవేదేవకైర్వర్షముక్షోః, నాస్త్యేవార్థో దేహసంతాపనేన నిందా తస్య శ్రూయమాణా హి శాస్త్రే. ౧౬. లోకే రాజ్యశృతచిహ్నం న భృత్యే దృష్టం కులాదేర్హి సంధారణం చేత్, యుష్మాకం ణోఽప్యౌగ్రహస్తర్హితాహం స్వీకర్తవ్యం తేన తద్భార ఏవ. ౧౭. కిం చాస్య భక్తేన భుజాదిభూషణం సర్వాదికం ధార్యమనన్యచేతనా, పరం తు నై తత్ఫలు యుజ్యతే నరే సర్వభ్రమేణాపి భయేన కంపిని. ౧౮. తస్మాదిహం పామరబుద్ధిమాశు విహాయ చిహ్నం చ సమర్ప్య కర్త, వేదోక్తమీశే పరదేవయోశ్చైక్యస్యానుసంధానమనన్యచిత్తః. ౧౯. కుర్వన్మితోఽనేన పరస్య తస్యాజ్ఞానస్య నాకేన భవిష్యసి త్వమ్, మత్తో న చాస్యేన యథా కదాపీ త్యుక్త స్స ఆచార్యపరం ప్రణమ్య. ౨౦. చిహ్నాని సంత్యజ్య స పుత్రబాంధవశ్శిష్యో బభూ వాద్వయవాదతత్పరః, తథైవ చాస్యేఽపి గురోః ప్రసాదతో బభూవురద్వైతపరా స్సుఖార్థినః. ౨౧. అనంతశయనం నామ ప్రదేశం ప్రాప్తవాంస్తతః, దేవస్య దర్శనం కృత్వా మానమాస స తత్ర యే. ౨౨. భక్తా భాగవతాశ్చైవ వైష్ణవాః పాంచ రాత్రిణః, వైఖానసాః కర్షపీనాష్టాద్విధా వైష్ణవా మతాః. ౨౩. తానాహ శంకరా చార్యః కిం వో లక్షణముచ్యతామ్, భక్తాః ప్రథమమాహుస్తం సర్వజ్ఞో జగదీశ్వరః. ౨౪. వాసుదేవస్సరామాద్యానవతారాక్ బిభర్త్యజః, తదుపాస్యా వయం మూఢాః ప్రాప్య్యామస్తప్నలోకతామ్. ౨౫. ఇతి బుధ్యా వయం సర్వే కాండిన్యమునినా ప్రభోః, ప్రపాదితస్య సేవాయామనంతస్య సదా రతాః. ౨౬. ఆచారో ద్వివిధోఽస్మా కం క్రియాజ్ఞానవిభేదతః, కర్తతా బ్రహ్మగుప్తాద్యా విష్ణుశర్తాదయో వయం. ౨౭. జ్ఞానినోఽత్రైవ లిప్తామ ఇత్యుక్తోజ్ఞానలక్షణమ్, పప్రచ్ఛ విష్ణుశర్తాఽథ ప్రాహ తేషు విచక్షణః. ౨౮. అనంతభగవత్పాదకమలం శరణం పరమ్, ఇతి తూష్టిం స్థితిర్జ్ఞానం యతో నైవ తదాజ్ఞయా. ౨౯. వినా తృణాదిసంచారో భవతీత్యుక్త ఆహ తమ్, జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్తనా జాయతే ద్విజః. ౩౦. నిత్యం సంధ్యాముపా సీత ప్రత్యవాయున్యథా భవేత్, ప్రాతరాదిషు కాలేషు హ్యగ్నిహోత్రాదికం బుధః. ౩౧. కుర్వక్ వై బ్రాహ్మణో విద్వాన్నకలం భద్రమశ్నుతే, ఇత్యాదిశ్రుతివాక్యాని నిత్యం కర్తవ్యమితి హి. ౩౧.౧. అతస్సర్వైః శ్రుతిప్రొక్తం కర్తవ్యం కర్త సర్వదా, వైధస్య తస్య సంత్యాగాద్దుఃఖస్యాశ్చిం దుసుర్జగౌ. ౩౧.౩. జీవన్ కర్త పరిత్యాగం యః కరోతి సరాధమః, స మూఢో నరకం యాతి యావదాభూతసంబ్లవమ్. ౩౧.౪.

యతీనామపి కర్తాస్తి స్నానదేవార్చనాదికమ్, బ్రాహ్మణ్యహానిరేవాతో భ్రష్టానాం స్వీయ కర్తవ్యః. ౧౦౫. అట్టైః కలిపయైరేవం స్థితి రిత్యుక్త ఆహ తమ్, విష్ణుశర్తా మయా తుల్యః సప్తమః పురుషః ప్రభో. ౧౦౬. కించిత్కర్తవరస్తస్య పితాఽఘోదితి వై కృతమ్, బాల్యే మయేతి సంప్రోక్తః ప్రాహ దూరం ప్రజాధునా. ౧౦౭. ఏవముక్తస్య తు క్షేకాపూరితస్సగణస్తదా, ప్రణమ్య దండవద్భూమా త్మమస్వేత్యాహ తం గురుమ్. ౧౦౮. దృష్ట్వా తం శరణం ప్రాప్తం ప్రాహ శిష్యాన్ దయానిధిః, ప్రాయశ్చిత్తవిధానార్థం తేఽసి కుర్యుస్తథైవ హి. ౧౦౯. ప్రాయశ్చిత్తేన సంశుద్ధా విష్ణుశర్తాదయోఽసి తే, కర్తన్విష్టాస్తమాచార్యం ప్రోచుస్తత్కృపయా ప్రభో. ౧౧౦. బ్రాహ్మణ్యసిద్ధిరస్తాకం జాతా ముక్తిః కథం భవేత్, ఇత్యుక్త ఆహ పరమో గురుః కరుణయాన్వితః. ౧౧౧. బ్రాహ్మణాచారదేవాస్సుర్వీశో విష్ణుర్దినేశ్వరః, ఉమా గణపతిశ్చైవ తేషాం పూజాపరా నరాః. ౧౧౨. బ్రహ్మార్పణధియా కామాంస్త్యక్త్వా కర్తవరంతి వై, ఏవం కృతే నిత్యకర్తవ్యమలే మనసి ప్రభోః. ౧౧౩. జీవస్య చ భిదాభావో భవత్యేవ న సంశయః, మూలాక్షానస్య తత్తస్మాన్నివృత్తి ర్ణానకారణమ్. ౧౧౪. తేన భగ్వే లింగవేహే ముక్తిర్భవతి నాన్యథా, ఇత్యాదిష్టో విష్ణుశర్తా దండవత్ప్రీణివత్స తమ్. ౧౧౫. సగణః కారయామాస నిత్యం కర్తగురుంస్తరణ్, స్వార్థాచారపరిశ్రాంతః పంచపూజావికారదః. ౧౧౬. త్రిపుండ్రం భస్మనా కుర్వన్ చందనేన చ సువ్రతః, స్నాత్వా మృత్తికయా చోర్ధ్వపుండ్రం కుర్వన్ప్రియత్వతః. ౧౧౭. ఏవం తేషు నిరస్తేషు బ్రహ్మగుప్తాదయస్తతః, సమాగత్య ప్రణమ్యోచుస్సాన్వమిన్ స్తాచేన వర్తనా. ౧౧౮. కుర్వంతో వయమాచార్య కర్త బ్రహ్మార్పణం ధియా, కృత్వా వయం పసామోఽలేత్యుక్తస్స ప్రాహతాన్ గురుః. ౧౧౯. ఇతిఃపరం పంచపూజాతత్పరాశ్శుద్ధమానసాః, భేదవాసనయా ముక్తా భవంత స్సాన్వితృబోధతః. ౧౨౦. లింగదేహేన నిర్ముక్తాస్సచ్చిదానందమద్వయమ్, ప్రాప్నువంతీతి సంప్రోక్తా నత్వా తం స్వస్థమానసాః. ౧౨౧. బభూవురభ తం ప్రాహ సమాగత్య పరం గురుమ్, కశ్చిద్భాగవతో విప్రస్సాన్వమింఞ్చుఞ్చ మతం మమ. ౧౨౨. సర్వవేదేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలమ్, తత్ఫలం నర ఆప్నోతిస్తుత్వా దేవం జనార్దనమ్. ౧౨౩. ఇత్యాదివచనాద్విష్టోః క్షీర్తనేఽహర్నిశం రతః, శంభవక్రూదిసంచిహ్నైశ్చిహ్నితస్తులసీగళః. ౧౨౪. ఉర్ధ్వపుండ్రీ వసామ్యుత్ర ముక్తిర్మమ కరే స్థితా, ఇత్యుక్త ఆహ మాచక్రద్యంకనస్య వినందనాత్. ౧౨౫. కించ మూర్తిర్భగవతశ్చతుర్థా వర్తతే శృణు, పరైకాకాశరూపాస్యాద్వచసామప్యగోచరా. ౧౨౬.

యతో వాచో నివర్తంతే ఆప్రాప్య మనసా సహ, ఇత్యాదిశ్రుతివాక్యేభ్యో ద్వి  
 తీయా పూహసంజ్ఞికా. ౧౨౭. సర్వలోకాల్పికా తస్య విష్టోశ్చిన్నస్య ధారణమ్,  
 సమర్థశ్చేత్కురుష్యోశు తప్తేనైకేన వా దృఢమ్. ౧౨౮. శీర్షాదిపాదపర్యంతం దేహ  
 మంకయ నాశతః, తస్య సేత్స్యతి తే వైష్టవత్త్వం యద్దుర్లభం నృణామ్. ౧౨౯.  
 విభూతిర్హ్యుర్తయస్తస్య మత్యాద్యాః పరికీర్తితాః, తప్తలోహమయ్యాభిర్వై తాభి  
 రంకయ దేహకమ్. ౧౩౦. కిమర్థం జడశంఖాదేః కర్తవ్యం చిన్నాధారణమ్, విష్ణు  
 పల్లాహచక్రాదేర్ధారణం కురు వా సదా. ౧౩౧. ఆర్పామూర్తేశ్శీలామయ్యాస్వస్య  
 రూపేణాథ వాంకయ, శరీరం మూఢ తస్మాత్త్వం కర్తవ్యం చిన్నాధారణమ్. ౧౩౨.  
 విష్టోరితి విహాయాశు పాషండమతిమాశ్రయ, స్వకర్మాణి ఫలం తేషాం సమర్పయ  
 పరేశ్వరే. ౧౩౩. తేన శుద్ధస్తతో ఽద్యైతవాదినం గురుమాశ్రయ, తస్యోపదేశతో  
 నష్టకర్మబంధో విమోక్ష్యసి. ౧౩౪. నాస్యః పంథా విద్యతే ముక్తయేహీత్యుక్తం  
 శ్రుత్యా తేన బోధేతి యత్సుః, కార్యో మోక్షాకాంక్షీభిశ్శుద్ధచిత్తైరిత్యుక్తో ఽసౌ  
 విప్రదేవో యతీశమ్. ౧౩౫. సమ్యక్ నత్వా ప్రాహ పుణ్యైరనేకైస్తుత్వత్పాదాం  
 భోజయోర్ధ్వం మే, శాతం తస్మాన్తాం కృతార్థం కురుష్యేత్యేవం తేన ప్రార్థితో  
 ఽసౌ బభాషే. ౧౩౬. భో విప్రదేవాఽఽశు విహాయ చిన్నాం కర్మాణి కుర్వన్  
 భలు కామహీనః, బ్రహ్మహమస్తీతి విభావయ త్వం ముక్తో భవిష్యస్యవబోధతోఽద్ధా.  
 ౧౩౭. పునరస్యో గురుం ప్రాహ శార్ఙ్గపాణిరితి శ్రుతః, నమో నారాయణాయేతి  
 మంత్రముచ్చారయన్ పునః. ౧౩౮. తస్య ముద్రాదికైశ్శంఖచక్రకాద్యైస్తుచి  
 ప్పిత్తః, సంసారబంధనాస్తుక్తో వైకుంఠం వైష్టవోత్తమః. ౧౩౯. గమిష్యామి యత  
 స్తత్ర తథాభూతా వసంతి తత్, చిన్నాస్య ధారణే మానం పురాణం శృణు భో  
 మునే. ౧౪౦. యే బాహుమూలపరిచిప్పితశంఖచక్రాయే కంఠలగ్నతులసీనశినాక్ష  
 మాలాః, యే వాలలటఫలకే లసదుర్ధ్వపుండ్రాస్తే వైష్టవా భువనమాశు పవిత్రయంతి.  
 ౧౪౧. ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం శ్రుతేర్భావాత్కథనీయమత్ర, అతప్త  
 దేహో న సమశ్చుతే ఽయం విమోక్షమేషా శ్రుతిరస్తి మానమ్. ౧౪౨. వైవం య  
 తః పాతకనాశనార్థం మహత్తపః కృచ్ఛ్రముఖం స్వకర్మ, యద్యాధవా ధ్యానమథీ  
 శ్వరస్య ప్రాక్తం శ్రుతౌ చిన్నామతో న కార్యమ్. ౧౪౩. బ్రహ్మజ్ఞో యసో  
 ఽన్నుతే మోక్షమిత్యాదేర్వాక్యాన్మోక్షస్య హేతుర్విబోధః, క్షీణే పుణ్యే మర్త్య  
 లోకం విశంతీత్యాదేర్వాక్యాదస్యతస్సంపృతిస్సాత్. ౧౪౪. పురాణేషు బృహ

న్నారదీయాదిషు నిషేధనమ్, దృశ్యతే తప్తశంఖాచేర్ధారణస్య ప్రయత్నతః. ౧౮౫. చిన్ననాం ధారణేనాహం భవిష్యామి హరేస్సమః, ఇత్యేతత్తు మనోరాజ్యమాత్రం కూద్రో యథా న హి. ౧౮౬. శిఖాయజ్ఞోపవీతాదిధారణాదేవ సద్విజః, బ్రహ్మత్త బోధతస్తస్మాత్తత్ప్రాప్తిః శ్రుతిమానతః. ౧౮౭. తస్మాద్బ్రహ్మహమిత్యేవం చింతనం సర్వదా కురు, తేన నష్టే భిదాగంధే జీవ ఏవ పరశ్శివః. ౧౮౮. శివశ్శివో ఽహమస్తీతి వాదినం యం చ కంచన, ఆత్మనా సహ తాదాత్మ్యభాగినం కురుతే భృశమ్. ౧౮౯. ఇత్యుక్తం శివగీతాస్విత్యుక్తో వైష్ణవ ఆహ తమ్, నమస్కృత్వా కృతార్థోఽహం స్వామిం స్వదుపదేశతః. ౧౯౦. అథునా ఽద్యైకనిష్ఠో ఽహం భవిష్యామితి సో ఽబ్రవీత్, ననాను దండపద్మాహ తం ప్రాహ గురుసత్తమః. ౧౯౧. ముక్తో భవేతి సోఽప్యుక్తః స్వార్థాచారేషు తత్పరః, పంచపూజారతో నిత్యం స్వదేశస్థాన్ జనానసి. ౧౯౨. తథా ఽకరోత్తతః పాంచరాత్రాగమసుదీక్షితః, ఆహ ముక్తిప్రతిష్ఠాదిమూలభూతో ఽస్త్వదాగమః. ౧౯౩. తస్మాద్బ్రహ్మే ఽయ మాచారో విప్రైః కార్యో ఽఖలైరిసి, ఇత్యుక్తః శ్రీగురుః ప్రాహ యది వేదావిరుద్ధతా. ౧౯౪. అస్మాగమే తదా తస్యాచారో గ్రాహ్యో న చాన్యథా, అన్యమం త్రాగమే తత్ర వైష్ణవత్వం ప్రకీర్తితమ్. ౧౯౫. గాయత్ర్యా ఉపదేశస్తు బ్రహ్మణ్యాయాస్తీ సర్వథా, ఏవం చ వైష్ణవత్వస్య భంగ ఏవ సమాగతః. ౧౯౬. తద భావే న విప్రత్వం విష్ణుమం త్ర శత్రైరిసి, వైష్ణవత్వం కుతో ఽస్త్యస్యాస్సత్వే నను హరేరియం. ౧౯౭. శక్తిః శంఖాదివత్త్వస్య శ్రవణాదితీ చేత్తదా, రుద్రస్య శక్తికే వాస్తు చంద్ర శేఖరతాదికమ్. ౧౯౮. క్రూయతే ఽస్యా యతః పంచముఖత్వాద్యం చ దేహాగమ్, అస్తు వా సర్వసంపూజ్యా శుభదా పరమేశ్వరీ. ౧౯౯. నను సూర్యే స్థితస్యాస్యాం ప్రాధాన్యం తేజసో యతః; నిరూప్యతే తతో విష్ణోశ్శక్తికేవ యతో హరిః. ౧౯౦. భానుమండలపర్వీతి వర్ణ్యతే తత్ర తత్ర హ, పంచాస్యతాఽపి నో తస్మిన్ బహురూపే విరుద్ధతే. ౧౯౧. ఇతి చేన్న యతస్తస్యాస్సముత్పత్తిర్నిరూపితా, వ్యాపృతిభ్యః కిలాసాం తు ప్రణవాత్సా మహేశ్వరాత్. ౧౯౨. అన్య ప్రోక్తాఽతత ఏతస్య శక్తిర్నాన్నస్య కస్య చిత్, నారాయణకృతో ప్రోక్తస్సర్వర కర్తా మహేశ్వరః. ౧౯౩. యో వేదాదా స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః, తస్య ప్రకృతిలీనస్య యః పరస్స మేశ్వరః. ౧౯౪. అప్తమూర్తిమహేశస్య మూర్తి రాదిత్య కురితః, తస్మాత్తనైవ శక్తిస్సా పంచవక్త్రాదిసంయుతా. ౧౯౫. వైష్ణవేన త్వయైవం నో శివమూర్తిర్నిభావసుః, కేవ్యోఽతో బ్రాహ్మణత్వస్య హనికేవ తహఽఽ

గతా. ౧౬౬. తదభావో ఽస్తు కా హనిర్వైష్ణవో ఽస్మితి చేత్తదా, భ్రష్టో ఽసి భా  
పనా యోగ్యో జీవన్మువ మృతో ఽసి భోః. ౧౬౭. తతస్తు మాధవః కశ్చిదైష్ట్యవః  
ప్రాహ తం గురుమ్, తత్తశంఖాదికం ధార్యం లోకం ప్రాప్నోతి వైష్ట్యవమ్. ౧౬౮.  
పాంచరాత్రాగమే ప్రోక్తమిత్యేవం తస్య మానతా, త్వదుక్త్యా నాశమాయాతీ  
త్యుక్తః ప్రాహ ఖరో గురుః. ౧౬౯. ఆగమద్యుక్త ఆచారో గ్రాహ్యో వేదాను  
కూలకః, విరోధే తస్య న గ్రాహ్య ఉక్తం చేదం స్ఫుటం కిల. ౧౭౦. అతీంద్రియార్థ  
విజ్ఞానే ప్రమాణం శ్రుతిలేవ హి, శ్రుత్యాచారమృతే ఽగ్రాహ్యమాగమానాం ప్రస  
జ్యతే. ౧౭౧. అతో వేదవిరుద్ధం యత్త న్నానం న కదాచన, అతో బ్రాహ్మణ్యసిద్ధ్యర్థం  
స్వకర్తనిరతో భవ. ౧౭౨. తేన సమ్యగ్విశుద్ధస్యై తత్త్వజ్ఞానమవాప్నోసి, ముక్తి  
ప్రసాన్న చాన్యస్యాద్రాగే త్వం శ్రుతిం శృణు. ౧౭౩. సర్వభూతేషు చాత్మానం  
సర్వభూతాని చాత్మని, సంవశ్యక్ బ్రహ్మ వరమం యాతి నాన్యేన హేతునా. ౧౭౪.  
తస్మాత్పాపంఠచిహ్నాని విహాయాద్వైతనిష్ఠతా, సంపాద్యా మోక్షసిద్ధ్యర్థమిత్యుక్త  
స్స చ మాధవః. ౧౭౫. స్వకులగ్రామదేశస్థైః సహాద్వైతకరస్సదా, సంధ్యాగ్నిహో  
త్రముఖ్యాని కుర్వన్కర్మాణి శుద్ధతామ్. ౧౭౬. ప్రాప శ్రీశంకరాచార్యప్రసాదా  
త్తత ఆగతః, వైఖానసమతాచారో వ్యాసదాస ఇతి శ్రుతః. ౧౭౭. ఉవాచ భో  
యతే బ్రహ్మేషి మత్పక్షనివారణే, న సమర్థో యతో దేవః పరో నారాయణో మమ.  
౧౭౮. తద్విష్టోః పరమం ధామత్యాదివేదేన బోధితా, నారాయణపదస్యైవ శ్రేష్ఠ  
తా మునిసత్తమ. ౧౭౯. తథా నారాయణాద్బ్రహ్మ జాయతే రుద్ర ఏవ చ, ఇత్యాది  
శ్రుతిభిస్తస్య కారణత్వముదీరితమ్. ౧౮౦. తస్మాత్సేవ్యస్యవైవాయమంతర్యామీ పరే  
శ్వరః, లక్షణం తస్య భక్తస్య ప్రోక్తం వైఖానసే మతే. ౧౮౧. శంఖచక్రపవిత్రాంగ  
ఊర్ధ్వపుండ్ర ఇతి ప్రభో, ఇత్యుక్తః ప్రాహ విష్ణుస్తు పాలతో వా ఽథ బ్రహ్మ వా.  
౧౮౨. అస్తు తత్ర వివాదః కః పదం త్వావృత్తివర్జితం, లభ్యతే తత్త్వబోధేన నైవ  
త్వన్యేన హేతునా. ౧౮౩. యది త్వం విష్ణు భక్తో ఽసి తదా తచ్చీకయే కురు, కర్త  
నైవ తు తప్తానాం చక్రాదీనాం విధారణమ్. ౧౮౪. ప్రమాణాభావతో వేదవిరుద్ధే  
నైవ మానతా, ఆగమే విప్రతానాశో నో చేత్యాగేవ సర్వథా. ౧౮౫. ఇత్యుక్త  
ఆహ తం వ్యాసదాసః పూర్వయుగే మనే, దత్తాత్రేయః పరో యోగీ పంచముద్రా  
విముద్రితః. ౧౮౬. అసీత్తస్మాన్నహద్భిస్త్వికృతో మార్గో మముక్షుభిః, గ్రాహ్యః  
కించ పురాణేషు చకాదీధారణం శ్రుతిమ్. ౧౮౭. అన్యథా వైష్ట్యవత్సస్య హనిలేవ  
సమావలేత్, తస్మాద్భగవతశ్చిహ్నం ధార్యమిత్యుదితో గురుః. ౧౮౮. ఉవాచ భో

వివేకస్తే కిము వాచ్యోఽస్తి బాలకాః, ఆపి బానంతి ముద్రాభిరంకనేన ప్రయోజనమ్. ౧౮౯. దత్తాత్రేయస్య నైవాస్తీ యోగినస్తత్త్వదర్శినః, ముద్రయాఽంకితదేహో దత్తాత్రేయోఽస్తితి కేనచిత్. ౧౯౦. శుకం నైవ తతో మూఢమద్ధిత్యక్త్వా సుఖ భవ, పురాణేషు శుకం చిహ్నధారణం త్వితి నోచితమ్. ౧౯౧. ప్రహ్లాదస్య విభీషణస్య గజరాజస్య భ్రువస్యానిలే శ్రౌప్రద్యా వ్రజవాసినాం చ ఖలు కశ్యకాంకనం రేఽకరోత్, తస్మాన్మూఢమతిం విహాయ సకలం పాపంఽచిహ్నం త్యజబ్రహ్మాస్తీతి విభావనేన సుసుఖం గచ్ఛాశు మోక్షం పదమ్. ౧౯౨. ఆవశ్యం చేత్త్వయా కార్యం చిహ్నసాం ధారణం తదా, కపోలయోగ్యే వైవ శేషేణ గరుడే న చ. ౧౯౩. అంకనం కురు కర్తేంద్రియప్రదానే భుజద్వయే, కపోఽదిద్వికయే వైవ జ్ఞానేద్వియసమీపగే. ౧౯౪. చిహ్నిలే పశుపద్ధర్తుం యోగ్యో భవ విబంధనః, తథా చైవంబిధస్యాత్ర వైష్ణవస్య స్వకర్తృణా. ౧౯౫. హీనస్య శుభ్రవస్త్రాణాం ధారణం త్వవశిష్యతే, న తు కర్తాస్మిహోత్రాదీత్యుక్తస్సంప్రాహ సద్గురుమ్. ౧౯౬. స్వామింస్తవ ప్రసాదేన సవివేకోఽస్తి నాంకితః, కింతు మే గురురేవాసీ త్రథేతి భగవంశుభ్రీకమ్. ౧౯౭. తతశ్చుద్ధావ్వయస్థం మాం కురు త్వం యలిశేఖర, ఇతి విజ్ఞాప్యతం భూమా దండవత్ప్రీణివత్య చ. ౧౯౮. కృతాంజలిం సమాసీనమీషన్నమ్రం విలోక్యనః, కరుణానిధిరాచార్యః ప్రహసన్నిదమబ్రవీత్. ౧౯౯. బ్రహ్మైవాహం న సంసారీ ముక్తోఽనామితి భావయ, తస్మిన్సిధావశక్తస్త్యం చాక్యమేతదుదీరయ. ౨౦౦. ఇత్యభ్యాసపరిత్యక్తద్వందైవ్యవిషయాత్మికః, వినిత్యా పరమాత్మానం ముక్తో భవసి నాన్యథా. ౨౦౧. ఇతి సంబోధితశ్శిష్యః కృతార్థోఽనామితీరయక్, బ్రహ్మానామితి సంజల్పక్యయానా స్వకులసంయుతః. ౨౦౨. తత ఆచార్యమాగత్య నామతీర్థో హి వైష్ణవః, కర్తహీన ఇదంప్రాహ భోస్వామింశ్శృణు మే మతమ్. ౨౦౩. శేషేణాప్యప్రకంఠ్యం వై సర్వం విష్ణుమయం జగత్, ఇత్యాదేశాద్యతో మోక్షం గురుః ప్రార్థయతే ప్రభో ౨౦౪. మచ్ఛిష్యం నిజపాదారవిందం ప్రాసయ సోఽప్యభ. ౨౦౫. ఏవముక్తః కరోత్యేవ తతైవ జగదీశ్వరః, తస్మాన్నమ పునర్జన్మ హేత్యభావో యతీశ్వర. ౨౦౬. జీవన్ముక్తోఽనామేవం వై భవంతోఽసి ముముక్షువః, కర్తహీనాస్సురేశం తం విష్ణుం సర్వమయం ప్రభుమ్. ౨౦౭. సమాలంబ్యాంజనా ముక్తా భవిష్యంతీతి నిశ్చయః, ఏవ ముక్తో గురుః ప్రాహ సత్యముక్తం త్వయా మతమ్. ౨౦౮. కర్మభ్రష్టో భవాత్ జీవన్ముక్త ఏవ న సంశయః, నింద్యానింద్యవిహీనస్సన్మివృత్తోఽసి పికాచవత్. ౨౦౯. వేదోక్తసర్వకర్తాణి కృత్వా తేషాం ఫలార్హణమ్, కర్తవ్యం బ్రహ్మజీత్యేవం జ్ఞాన

మార్గో ఽయమిరితః. ౨౦౦. ఫలార్థం కర్మ కరణం కర్మ మార్గో ఽస్తి తద్విధాత్, భ్రష్ట  
 స్త్వందండనీయో ఽసి విష్ణుభక్తో ఽసి నో భవాత్. ౨౦౧. న చ లలి నిజవర్ణభర్తతో య  
 స్సమమతిరాత్మ సుహృద్విపక్షపక్షే, న జహతి న చ హంతి కందిమచ్చైస్సితమనసం  
 తమవై హి విష్ణుభక్తమ్. ౨౦౨. శ్రుతిస్మృతి మమైవాక్షే తే ఉల్లంఘ్యుః ప్రవర్తతే,  
 ఆజ్ఞాభంగీ మమ ద్రోహీ మద్భక్తో ఽసి న వైష్ణవః. ౨౦౩. ఆజ్ఞాచ్ఛేదీ మమ ద్రోహీ న  
 యాతి నరకం నదా, ఇత్యాదివచనేభ్యోఽతః కర్మ త్యాగో న శస్యతే. ౨౦౪. బ్రాహ్మ  
 ణః కర్మ కుర్వీతేత్యాదివాక్యాన్న కర్మ ణః, త్యాగో దేవాంతరత్యాగో బ్రాహ్మణానాం  
 న చాస్తి హి. ౨౦౫. అగ్ని ర్దేవో ద్విజాతీనామితి వాక్యాత్తతస్తు భోః, బ్రహ్మచా  
 ర్యాదికైస్సర్వైః కర్మ త్యక్తుం న శక్యతే. ౨౦౬. సంధ్యాత్రయాతిక్రమదోష  
 కాంతిః కృచ్ఛ్ర)త్రయేణాస్తి తతో ద్విజత్వమ్, తత్యాగతో వైవ న కర్మణేతి శ్రుతిస్తు  
 సన్యాసమముష్య వక్తి. ౨౦౭. ఇత్యుక్తో ఽసౌ నామతీర్థః ప్రణామైః శ్రీతం  
 కృత్వా కర్మ శీలో బభూవ, ఏవం సర్వే ఖండనం స్వస్య పక్షస్య శ్రు)త్వా తే నిష్క్ర  
 తిం సంవిధాయ. ౨౦౮. శుద్ధాద్వైతాలంబినస్సత్రిపుం ద్రా వేదప్రోక్తాచారనిష్ఠా  
 బభూవుః, తస్మాత్సుబ్రహ్మణ్యసంజ్ఞం కుమారస్థానం ప్రాప శ్రీగురుః పంచఘృతైః.  
 ౨౦౯. స్నాత్వా కుమారధారాయాం నద్యాం శిష్యసమన్వితః, భక్త్యై సంపూజయా  
 మాస వల్లఖం శేషరూపిణమ్. ౨౧౦. కాషాయవస్త్రదండాధ్యః కమండలులలత్కరః,  
 భూతిభూషితసర్వాంగో బభౌ రుద్ర ఇవ స్వయమ్. ౨౧౧. నానాదేశస్థవిశ్రామా  
 స్సుబ్రహ్మణ్యం సమాగతాః, దృష్ట్వా తం శంకరాచార్యమిదమూచుస్సుదీప్తితాః.  
 ౨౧౨. ద్విజా వయం బ్రహ్మకులోద్భవాః ప్రభో మమప్రభృత్యుక్తమకర్తవ  
 త్వరాః, హిరణ్యగర్భార్చనలభిమానసప్రశుద్ధయః స్థైర్యముపాగతాస్తథా. ౨౧౩.  
 హిరణ్యగర్భ స్సమవర్తతాగ్రే భూతస్య జాతః బలిరేక ఆసీత్, న దాధార  
 కృషీం ద్యౌముతేమాం కస్తే దేవాయ హవిషా విధేమ. ౨౧౪. ఇత్యాది  
 మంత్రాత్పకలస్య కర్తా బ్రహ్మ తథా పాలక ఏష ఏవ, లయస్య కర్తా నిఖిలోత్తమ  
 శ్చ సర్వాధికానందకరూప ఉక్తః. ౨౧౫. న ఏవ స్పృష్ట్వా నిఖిలం జగత్ప్ర)భుః  
 ప్రవిశ్య సర్వాత్తతయా స్థితో వై, తదైత్యతేత్యాదివచోభిరీరితః కరోతి విష్ణుం చ  
 శివం భుజాభ్యామ్. ౨౧౬. తదీయభక్తాః కిల యోగనిష్ఠాః కర్మస్థితాః కూర్షకమండలు  
 శ్రీతాః, వయం యతిం వీత్య భవంతమద్ధా జాతాః కృతార్థాశ్చృణు భో తథా ఽసి.  
 ౨౧౭. వచో ఽన్యదీయం భగవన్ప్ర)యోజనం కిమస్య భేదేన యతశ్చతుర్ముఖాత్,  
 జనిం గతో జీవగణస్సృకర్తణా పునఃపునస్సంస్మృతి మేతి దుఃఖదామ్. ౨౧౮. తతో

లయే బ్రహ్మణ ఏవ కుక్షో లయం ప్రయాత్యేష లయస్య కాలే, మోక్షోఽన్యథా బ్రహ్మవిదేష యాలి పరం పదం బ్రహ్మణ ఏవ లోకమ్. ౨౨౯. తస్మాద్భవాన్ దండకమండలశ్రితస్తల్లాకయోగ్యో యలికేభిరో గురుః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ శంకరో బ్రహ్మోద్భూతాని యతో భవంతి తమ్. ౨౩౦. జ్ఞాత్వా విముక్తిర్భవతీతి హి శ్రుతౌ ప్రోక్తం తతస్తస్య విబోధకారణమ్, వేదాంతవాక్యశ్రవణాదికం సదా కార్యం విమోక్షో హి లయో న కీర్తితః. ౨౩౧. సుషుప్తితుల్యో న చ లభ్యతే పరః కార్యస్య హి బ్రహ్మణ ఏవ సేవనాత్, శ్రుత్యైవమాచార్యముఖాద్విహాయ తే చిహ్నాని శుద్ధాత్తవిబోధతప్వరాః. ౨౩౨. శిష్యా బభూవుస్తత ఆగతాస్తం ప్రోచు ర్గురుం వహ్నిమతానువ ర్తినిః, స్వామిన్వయం వహ్నిపరా యతో వై మంత్రేణ దేవోఽయముదీరితోఽస్తి. ౨౩౩. అగ్నిరగ్రే ప్రథమో దేవతానాం సంయాతానా ముత్తమో విష్ణురాసీత్, యజమానాయ పరిగృహ్య దేవాన్ దీక్షయేతం హవిరా గచ్ఛతం నః. ౨౩౪. తత శ్చ విస్ఫులింగాత్తమణే శృకలధారణమ్, కృత్యాముక్తా భవిష్యంతి బ్రహ్మణా సహస్త్వపాసకాః. ౨౩౫. అగ్ని ర్దేవో ద్విజాతీనా మిలివాక్యా ద్యతీశ్వర, అగ్ని ర్దేవో నచాన్యోఽస్తి కించ పాపహరః శ్రుతః. ౨౩౬. ఉద్దీప్యస్య జాతవేదోఽపన్నున్ నిబ్బుతిం మమ, పశూం శ్చ మహ్య మాపహ జీవనం చ దిశో దిశ. ౨౩౭. ఆత సురైవ ర్ద్విజై రగ్ని రేవసేవ్యః ప్రయత్నతః, కృతకృత్యా భవంత్స్యా ద్భవంతోఽప్యస్య సేవయా. ౨౩౮. ఇత్యుక్త ఆహ దేవానా మవమో వహ్ని రీరితః, పరమో విష్ణు రాఖ్యాతో దేవా స్త న్నధ్యగాః స్తుతాః. ౨౩౯. తథాచాగ్ని స్ఫురాణాం వై భాగదః కర్త దేవతా, అగ్ని కారణవాక్యాని భూతాత్మాగ్నిపరాణి తు. ౨౪౦. తస్మా ద్యుయం వహ్నిధీనం హి కర్త కుర్వంతోఽస్మిన్ విష్ణు మారాధ యంతః, శుద్ధాద్వైతే తత్పరా యాస్యథాధా ముక్తిః ప్రోక్తా ఏవ మాచార్యవరైః. ౨౪౧. న త్వా సర్వే స్వీకృతాద్వైతసిద్ధౌ స్వస్థా జాతాస్తే సుహోత్రాదయోఽన్యే, తత్రాథాగత్యాహురాచార్యవర్యం భక్తా భానో ర్పండితారక్తపుష్పైః. ౨౪౨. దివాకరాదయఃపూర్ణమండలాకారమాశ్రితాః, తిలకం శృణు భో స్సామిన్నస్త దీయం మతం ధ్రువమ్. ౨౪౩. సూర్యః ప్రోక్త స్సర్వలోకస్య చక్షుః శ్రుత్యా తస్మా తోస్సోఽస్తి బ్రహ్మోద్భూతః, సృష్టిస్థిత్యాదే స్స హేతు శ్చ తస్మా దాదిత్యోఽసౌ బ్రహ్మ చేత్యాహ వేదః. ౨౪౪. శ్రీఘృణి సూర్య ఆదిత్య ఇలి వేదే మనుః శ్రుతః, స్యురస్యోపాసకా రక్తచందనాశ్రితమస్తకాః. ౨౪౫. తస్మాలంకృతగ్రీవాః షడ్వి థా సూర్య సేవకాః, ఉద్యంతం మండలం కేచి త్కూరణం బ్రహ్మరూపిణమ్. ౨౪౬.

భజంత్యాకాశమధ్యస్థమీశరూపేన కేచన, జగల్లయస్య హేతుం తం తేనైవోపక్ర  
 మో ౨౫ చ. ౨౪౭. ఉపసంహారకేణేతి వినిశ్చిత్వ భజంతి తమ్, కేచిత్కేచిత్తు విష్ణ్వా  
 త్తకత్సేనాస్తమయే ప్రభోః. ౨౪౮. దింబం పాలకమేతస్మాదేవ సృష్ట్యాదికారణమ్,  
 త్రిమూర్త్యాత్తతయా కాలత్రయే దింబస్య సేవకాః. ౨౪౯. కేచిదన్యే తు తన్నండ  
 లేక్షణవ్రతధారిణః, హిరణ్యశక్తుకేశాదియుక్తం తన్నండలే స్థితమ్. ౨౫౦. భజంతి  
 కించ తత్రైక దేశినస్తు తదీక్షణమ్, కృత్వా సంపూజ్య పాద్యావైస్విరన్ననుశ్చంతి నా  
 న్యథా. ౨౫౧. కేచిత్తు తప్తలూపేన ఫాలే భుజయంతే తథా, వక్షస్థలే చ చిచ్ఛాని  
 మండలస్య విధాయ తే. ౨౫౨. అనుక్షణం మనస్యేవం ధ్యాయంతస్సంతుష్టపాసకాః,  
 సర్వైరేతైరుపాస్యోఽయమక్తమంత్రో యతీశ్వర. ౨౫౩. శుశ్రయస్సంతి తన్నండల  
 న్తుతిప్రతిపాదికాః, బహ్వ్యుక్తే పురుషసూక్తేఽపి భానురేవ నిరూపితః. ౨౫౪. సర్వేద  
 నిరూప్యత్వాత్పురుషం కృష్ణపింగలమ్, ఇత్యాదిరుద్రమంత్రే పురుషశబ్దోఽపి తత్పరః.  
 ౨౫౫. ఆరుణః సూర్యభానూ చ చంద్రస్తవన ఏవ చ, మిత్రో హిరణ్యరేతాశ్చ  
 రవ్యర్యమగభస్తయః. ౨౫౬. విష్ణుర్దివాకరశ్చేతి సంప్రోక్తాదిత్య మధ్యగః, విష్ణురుక్త  
 స్తతో విష్ణుశ్చవివాస్తి న చావరః. ౨౫౭. ఆవిత్యానా మహం విష్ణు ర్ఙ్ఙోతిహం రవి  
 రంశుమోఽ, ఇతి కృష్ణేన సంప్రోక్తం కించ బ్రహ్మేదికా విభోః. ౨౫౮. సూర్యాదేవ  
 సముత్పన్నాస్తస్మాత్సర్వైర్ముక్షుభిః, ఆయమేవ సమారాధ్య ఇతి ప్రోక్తః ధరో  
 గురుః. ౨౫౯. ఉవాచ శృణు భో మూఢ దివాకరవచో మమ, చంద్రమా మనసో  
 జాతస్సూర్యస్తస్య తు తక్షుషః. ౨౬౦. ఇతి వేదేన జన్యత్వం యస్యోక్తం తదనిత్య  
 తా, తర్కసిద్ధాంతతోఽనిత్యే బ్రహ్మతా కథ మాగతా. ౨౬౧. సూర్యనిష్ఠపరబ్రహ్మ  
 బోధికాశ్శుతయస్తు తాః, జగదీకాజ్జయా సూర్యో భ్రమతీతి శుశ్రువం స్ఫుటమ్.  
 ౨౬౨. భీషాస్తా ద్వాతః పవతే భీషోదేతి సూర్యః, భీషాస్తాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ మృత్యు  
 ధ్ధావతి పంచమః. ౨౬౩. న యత్ర సూర్యో భాతి న చంద్రకారకం నేమా విద్యతో  
 భాంతి కుతోఽయమగ్నిః, తమేవ భాంతమనుభాతి సర్వం యస్య భానా సర్వమిదం  
 విభాతి. ౨౬౪. ఇతి శ్రుత్యా పరేశస్య భానా భానం ప్రకీర్తితమ్, సూర్యాదేస్తు  
 తథా ప్రోక్తా జ్యోతి క్షాస్తేఽప్యనిత్యతా. ౨౬౫. సృష్టిస్సరోజాసనవాసరాదా  
 వియచ్ఛురాణాం విలయస్తదస్తే, ఆద్యంతకాలస్య చ కల్ప ఉక్తః కల్పద్వయం తద్దివ  
 సం విరించే. ౨౬౬. ఏవం ఘోతస్య సూర్యస్య జనకత్వం త్వయేతితమ్, బ్రహ్మేదికస్య  
 తస్మాత్తే విద్యా త్వత్వంతతోభనా. ౨౬౭. తస్మాదేకః ధరాతైవ సూర్యస్థో నిగమైస్తుతః,

తతః పాపండచిహ్నుని విహాయాచారతత్పరాః. ౨౬౮. శుద్ధాద్వైతస్య బోధేన ముక్తా  
భవభ భో ద్విజాః, ఇత్యుక్తాస్తే గురుం నత్వా సర్వే తచ్ఛిష్యతాం గతాః. ౨౬౯. తత  
స్త్రాగతైర్విప్రైస్సర్వై ర్విపి యతీశ్వరః, సభాజితో యయా తస్మాద్వాయోరాకాంజయే  
చ్ఛయా. ౨౭౦. శిష్యేషు త్రిసహస్రేషు కేచిత్తం శంఖతూరణైః, కేచిద్వాద్యవిశే  
షైశ్చ కేచిత్తాలైశ్శుభోక్తిభిః. ౨౭౧. కేచిద్ధంటానినాదైశ్చ కరతాశ్చైశ్చ కేచన,  
కేచిద్వ్యజనవాలైశ్చ పిచ్ఛవాలైశ్చ కేచన. ౨౭౨. సమర్చయంతి సంస్కృతసుఖదుఃఖం  
యతీశ్వరం, తత్తద్దేశగతా విప్రా దృష్ట్యా తచ్ఛిష్యతాం గతాః. ౨౭౩. ఏవం ప్రతి  
దినం గత్వా తత్రతత్రాగతాః ద్విజాః, కుమతస్థాః పరానందభాజః కృత్వా శుభో  
క్తిభిః. ౨౭౪. పురం గణవరం ప్రాప గణపత్యాశ్రమం శుభమ్, తత్ర నద్యాం హి  
కాముద్వ్యాం స్యాత్వా విష్ణుశమవ్యయమ్. ౨౭౫. సంపూజ్య యతిరాట్ తత్ర మాన  
మాన సహానుగైః, పద్మపాదముఖాశ్శిష్యాః పంచపూజాపరాయణాః. ౨౭౬. దిగ్గతా  
ఇతి విఖ్యాతాః పరవిద్యా ప్రభేదినః, పరపక్షవరోద్భుక్తవిచనః ప్రాణవాదినః. ౨౭౭.  
తద్వాక్యం శిరసా గ్రహ్య శిష్యైః న్యుః పురజిద్బలః, నియతస్సర్వశిష్యాణాం పాకాదిషు  
చ కర్తసు. ౨౭౮. సమర్చయన్లుయం భిక్షాం దత్వా తస్మై పరాత్తనే, పద్మపాదస్తథా  
స్యేషాం శిష్యాణాం షడ్రస్యైతకమ్. ౨౭౯. ఆదదాద్భీజనం నిత్యం బ్రహ్మార్పణ  
మితి స్మరన్, సాయంతనే గురుం శిష్యాస్తమాచార్యశిరోమణిమ్. ౨౮౦. ద్విపద్ధా  
తం నమస్కృత్య ధక్రాతాలకరాశ్శివమ్, స్తువంతో నృత్యమాచక్రః పరేశం  
సచ్చిదద్యయమ్. ౨౮౧. ప్రపూర్ణం బ్రహ్మహం నిఖిలజనకం బుద్ధినిహితం చిదానందం  
సత్యం సకలజగదాధారమమలమ్, అగమ్యం వాగాద్యైస్సుజితకరణైర్జ్ఞాతమనఘైస్సు  
నిర్వాణం లభ్యా యదిహ న పునస్సంస్మరిరయః. ౨౮౨. జల్పంత ఏవం బహుధా  
సునృత్యం కుర్వంత ఆచార్యసమీపసంస్థాః, ప్రీతిం గతాస్తథురుదారచిత్తా హర్షేణ  
యుక్తా నిఖిలా వినయాః. ౨౮౩. ఏవమానందసంతుష్టమాచార్యం సేవకానపి,  
తత్పట్టణద్విజాః ప్రేక్ష్య కిమేతదితి చాబ్రువన్. ౨౮౪. న హి యుష్మన్నతం సమ్య  
గివ భాలి హి పశ్యతామ్, ఆకాశవన్నిరాలంబమద్వయం బ్రహ్మ కేవలమ్. ౨౮౫.  
మనోవాగాదివృత్తీనామగోచరతరం పరమ్, కథమజ్ఞోపబోధాయ యోగ్యం స్యా  
న్తతమీదృశమ్. ౨౮౬. తత్త్యక్త్వాఽన్తన్నతం సమ్యగాచరం తు శుభాత్తయే, గాణ  
పత్యమితి ఖ్యాతం షడ్భిశ్చైస్సమన్వితమ్. ౨౮౭. సమస్తవేదతాత్పర్యైస్తదే  
వ హి సమీరితమ్, తదాచరకమత్యంతశాంతిదం మోక్షదం నృణామ్. ౨౮౮. తుండై  
కవంతచిహ్నుభ్యాం చిహ్నుతం శక్తిసంయుతమ్, మహాగణపతిం యస్తు సదా ధ్యాయత్య

నన్యధీః. ౨౦౯. కన్వాలమం క్రవతనపరస్కౌ బ్రాహ్మణోత్తమః, యో వర్తతే సవీవత్ర  
 మోక్షభాగ్యవతి ధృవమ్. ౨౧౦. ధ్యేయో వల్లభయా చ చంద్రకళయా ౨౨శ్లిష్టా  
 జ్వలమ్భూషయా విశ్వోత్పత్తివిపత్తిసంస్థితకరో ౨విఘ్నో విశిష్టారధః, ఇత్యేవం గణనా  
 యకః ఖలు జగత్సృష్ట్యాదికర్తేరితో యుక్తం చైతదజాదికస్య విలయే ౨వ్యస్థిక్  
 స్థితే హిశ్వరే. ౨౧౧. ఆసీద్గణపతిస్తేష్టిక ఇతి శ్రుత్యా ప్రకీర్తితః, బ్రహ్మాదిగణే  
 శోఽయం తస్మాదఖలకారణమ్. ౨౧౨. తస్మాదయా విరచితా బ్రహ్మాద్యా జగదీ  
 శ్వరః, ఇత్యుక్త ఆహ భో మూఢ గణాస్యః కారణం కథమ్. ౨౧౩. కించ రుద్ర  
 సుకల్వేన ప్రసిద్ధః కారణం పితః, కథం భవేదతో బ్రహ్మకారణం శ్రుతిమానతః.  
 ౨౧౪. బ్రహ్మవా ఇదమిత్యాది వాక్యతస్త్యత్సమీరితమ్, వాక్యం బ్రహ్మవరం  
 నేయమిత్యుతో గిరిజాసుతః. ౨౧౫. ఉవాచ పునరాచార్యం సత్యమేతద్వచో  
 ౨స్తు తే, తథాప్యంకేన శూన్యో ఽయం పుమాన్ దేవస్య సన్నిధౌ. ౨౧౬. గంతుం  
 యోగ్యః కథం భూయాస్వేష్వస్య యతిపుంగవ, ఇత్యుక్తశ్రీమదాచార్యః స్రాహ  
 మూఢమతే శృణు. ౨౧౭. బ్రాహ్మణస్య తులే జన్మ శిఖాదేశ్య విధారణమ్, వేదోక్త  
 కర్మనివృత్త్యం విప్రత్వం సముదాహృతమ్. ౨౧౮. ఏతావతా భవేద్విప్రః కృతకృత్య  
 స్తోఽస్య తు, సామండమాత్ర మేవాస్తి తత్తచ్చిహ్నస్య ధారణమ్. ౨౧౯. వేదేన హి  
 విరుద్ధం యత్పురాణేషు చ నిందితం, న తత్కార్యం ప్రవృత్తేన మోక్షస్యాంథే వివేకినా.  
 ౩౦౦. కించ హేమభే చక్రే మూలాధారే చతుర్థతే, గణేశో ఽస్తి తథా చక్రే  
 స్వాధిష్ఠానకసంజ్ఞకే. ౩౦౧. పద్మతే విద్రుమాకారే బ్రహ్మస్తి మణిపూరకే, ద్విపంచ  
 దళసంయుక్తే నీలవర్ణే స్థితో హరిః. ౩౦౨. ద్విపద్మీస్తు దళైర్యుక్తే ౨చాహతే సింగళే  
 స్థితః, రుద్రో భూతపతి ర్దేవో జీవాత్మా ధూమ్రవర్ణకే. ౩౦౩. విశుద్ధే ద్వ్యవృత్తి  
 ర్యుక్తే దళైరాజ్ఞాభిధే తథా, సహస్రదళసంయుక్తే చక్రే కర్పూరవర్ణకే. ౩౦౪.  
 పరమాత్మా స్థితస్తస్మాదేహా ఏవ వ్యవస్థితః, గణేశస్తస్య చిహ్నాన న ప్రయోజన  
 మణ్విపి. ౩౦౫. తథాచాజ్ఞాభిధే చక్రే సర్వగో ఽపి వ్యవస్థితః, సర్వాన్సంప్రేర  
 యిత్యా హి స్వయం సాక్షీ హి నిర్గుణః. ౩౦౬. సచ్చిదానందరూపోఽసౌ సర్వాతీ  
 తోఽఖ్యాోత్తమః, సమ్యగ్వేదేషు సంప్రోక్తస్తం పరేశం విదింతయ. ౩౦౭. ముక్తో  
 భవిష్యసీత్యుక్తస్తగణశ్శిష్యతాం గతః, త్యక్తచిహ్నో గురోస్తస్య శంకరస్య మహా  
 త్మనః. ౩౦౮. పంచపూతావరో నిత్యం పంచయజ్ఞపరాయణః, గురుశుక్రాషణాసక్త  
 స్సమభూద్గిరిజాసుతః. ౩౦౯. ఆగత్యాన్యో హరిర్దాగణపతి మకవాదీ గురుం తం  
 జగాద బ్రహ్మాదీనాం గణానామధిపతిమరురోపదేష్టాదికానామ్, అదేష్టారం కపి

నాం సలిలజజపతిం జ్యేష్ఠరాజం చరేశం ధ్యాయే మే త్యాదివేదో వదతి యతివలే  
సర్వకార్యేషు పూజ్యమ్. 3౧౦. తస్మాద్దేవాదిభిస్సర్వైః సంపూజ్యో ఽయం గణేశో  
శ్వరః, ధ్యానమస్య తు సంప్రక్తం స్కాందే సమ్యగ్యతీశ్వర. 3౧౧. పీఠాంబరధరం  
దేవం పీతయజ్ఞోపవీతినమ్, చతుర్భుజం త్రినయనం హరిద్రాలసదాననమ్. 3౧౨.  
పాశాంకుశధరం దేవం దండాధయకరాంబుజమ్, ఏవం యః పూజయేద్దేవం న ముక్తో  
నాశ్ర సంశయః. 3౧3. జగత్కారణమేవాయం బ్రహ్మోద్యా అంశరూపిణః, ఆస్మా  
దేవ సముత్పన్నాస్తస్మాత్సర్వపీఠామహమ్. 3౧౪. విఘ్నేశానం భవంతోఽపి భజం  
తు జగదీశ్వరమ్, తుండాకారేణ లోహేనైకదంతాకారకేణ చ. 3౧౫. సంతప్తేనాం  
కీత స్త్రైవ ముక్తిరస్తి భుజద్వయే, ఇత్యుక్త ఆహ సర్వజ్ఞో గురుస్తం కరుణానిధిః.  
3౧౬. ఆ స్త్యేవం పరమాత్మైవ జగత్కర్తా త్వయేరితః, గణాధిపతిశబ్దేన సర్వనామా  
మహేశ్వరః. 3౧౭. అంకాంశినోరభేదేన రుద్రపుత్రోఽపి చ స్వయమ్, సంభవ  
త్యేవ సర్వాత్మా సర్వవిఘ్ననివారకః. 3౧౮. ఉపాసనీయ ఏవాయం నిఖలైరస్తు  
సర్వదః, కించ విస్త్రైర్గణేశాద్యః పంచ పూజ్యా ముముక్షుభిః. 3౧౯. కింతు తుండా  
దిచిన్నస్య ధారణం సంవిరుధ్యతే, వేదేన చ పురాణేన తస్మాచ్ఛిహ్నం విహాయ భోః.  
3౨౦. పంచపూజాదిసంపన్నో ఽచైవైతనిష్ఠో విమోక్ష్యసే, ఏవముక్తో గురుం నత్వా  
ద్విషడ్ధా తత్కటాక్షతః. 3౨౧. పవిత్రతాం గతో ధ్యాయంస్తమేవ పరమం  
గురుమ్, పంచపూజాదికం కుర్వంతుభిమాపామితం ద్విజః. 3౨౨. తతో గణకుమా  
రాఘ్నే నిరస్తే ఽన్యస్సమాగతః, ఆచార్యమాహాఘోరంబసుతస్తం పరమం గురుమ్.  
3౨3. మహాగణపతేస్త్యేకం హరిద్రాగణపస్య చ, ఉచ్ఛిష్టగణపస్యైకం నవనీతగణేశో  
శితుః. 3౨౪. మతమేకం తథా స్వర్ణగణపస్యైకమిరితమ్, సంతానగణపస్యైక  
మాగమే తైవసంజ్ఞికే. 3౨౫. ఉచ్ఛిష్టగణపస్యాహముపాసనపరాయణః, ఉచ్ఛిష్టగ  
ణపః ప్రోక్తో వామాంగేనావలంబనాత్. 3౨౬. చతుర్భుజం త్రినయనం పాశాంకు  
శగదాధయమ్, తుండాగ్రతీవ్రహ్మధుకం గణనాథమహం భజే. 3౨౭. మహాపీఠని  
షణ్ణం తం వామాంగపరిసంస్థితామ్, దేవీమాలింగ్య చుంబంతం స్పృశంస్తుండేన వై భ  
గమ్. 3౨౮. ఇతి ధ్యానం హి సంప్రక్తం తస్మాద్భ్యుక్తం తు చింతనమ్, జీవేశయో  
రివైకస్య కయోస్తు యతినాయక. 3౨౯. కంకుమాంకితఫాలో ఽహం భశో మార్గ  
ద్వయే స్థితః, ఉచ్ఛాధీనాని కర్తాణి కృత్వా దేవం భజేనదా. 3౩౦. ఏతత్పమం  
మతం నాస్తీత్యేవం మత్వా ఽతిహృష్టధీః, సంఘ్నో ఽస్మి యలే కించ ధర్మో ఽస్త్య  
స్మిన్ మలే నృణామ్. 3౩౧. సర్వేషామేక ఏవైక జాతిత్వాత్కద్వదేవ హి

సమస్తా యోషితస్తేషాం తాసాం చైవ వియోగతః. 33౨. సంయోగతశ్చ నో  
 దోషః కల్పిదస్తి యతీశ్వర, ఆయమేవ పత్తిర్వ్యాస్యా ఇతి నాస్తి నియామకః,  
 333. అన్యోన్యసంగజానందప్రాప్తిరేవ విముక్తతా, ఆనందాత్తా గణేశో ౭యం  
 తదంశాః పద్మజాదయః. 33౪. అంశాంశినోరభేదస్తు వేదే సమ్యక్ప్రకీర్తితః, గణే  
 భ్యో గణపేభ్యశ్చ సమ ఇత్యాదినా యతే. 33౫. రుద్రస్తు గణపాత్వేన న త్వన్యో  
 మునిపుంగవ, న కర్తవ్యేతి హి శ్రుత్యా కర్తనో మోక్షకారణమ్. 33౬. కింతు  
 త్యాగస్సహిష్టుత్వముఖైర్వ్యక్తస్సమీరితః, ద్వంద్వతా పుణ్యపాపాదావప్యస్తి హి మతే  
 మమ. 33౭. ఆనుకూలమిదం తస్మాదేతదేవ ముముక్షుభిః, సేవ్యమితుక్త ఆచార్యస్త  
 మువాచ యతీశ్వరః. 33౮. సురాం నైవ పిదేన్నైవ పరభార్యాం సమాప్నుయాత్,  
 ఇత్యాదిబహుభిర్వేదవచోభిన్నందికం మతే. 3౩౯. గృహ్యతే యత్ర తత్త్యాజ్యం  
 దూరతస్సుఖకాంక్షిభిః, న కర్తవ్యేత్యాదికా తు శ్రుతిస్తత్త్వవిదో యతేః. 3౪౦. సర్వ  
 పాపవిహీనస్య బ్రూతే మోక్షం న పాపినః, సురాపానపరస్యాథ పరదారరతస్య చ.  
 3౪౧. సురాపానాదినా ముక్తిం ప్రాప్నోమ్యి ఇతి జల్పనమ్, దుఃఖదం దౌష్ట్యమేవాస్తి  
 త్యక్త్యా తస్మాదిదం మతమ్. 3౪౨. విప్రాణాం వాక్యతస్తేషాం ప్రసాదేన వినిష్కృతిమ్,  
 విధాయ మోక్షమార్గస్యాః పంచపూజాపరాయణాః. 3౪౩. పంచయజ్ఞాదినిరతా  
 మూలాధారాదిచక్రకే, సంధ్యాయంతో గణేశాదీనజపామంత్రతత్పరాః. 3౪౪. తదేవ  
 ధ్యానతో ముక్తా భవిష్యథ న సంశయః, ఏవముక్తాస్తథా చక్రర్షేరంబనుతపూర్వకాః.  
 3౪౫. ఆగత్యాథ గరుం ప్రాచురవశిష్టాస్తయో ౭పి తే, స్వామిశ్చేతజగత్సర్వం గణ  
 పత్యాత్మనా వయమ్. 3౪౬. చింతయామో విమోక్షాయ పూజ్యం సర్వైశ్చుభారిభిః,  
 తస్మాద్దోషితవంతో వై కథమేతన్నతత్రయమ్. 3౪౭. భవంత ఇతి సంప్రాకృతస్మా  
 నాహ యతిపుంగవః, మూఢా యూయం తతశ్చాస్త్రతత్త్వం శృణుత నిశ్చింతమ్.  
 3౪౮. పురుషాధిష్ఠితాయాః ప్రకృతేరాదౌ మహానభూత్, నతో ౭హంకార  
 ఉత్పన్నస్త్రిగుణాత్తా స ఏవ హి. 3౪౯. రుద్రవిష్ణుదిరూపా ౭భూతత్ర రుద్రస్య  
 సూనపః, గణేశశ్చ కుమారశ్చ ఛైరవశ్చేతి విశ్రుతాః. 3౫౦. స్వస్వాధికారని  
 ర్వాహే తత్పరాః పూజ్యతాం గతాః, తస్మాద్విష్టైర్గణేశాద్యాస్త్రతచ్చక్రేషు  
 సంస్థితాః. 3౫౧. చింతనీయాః ప్రయత్నేన తదశక్తౌ తు దేవతాః, పంచ పూజ్యా  
 మహేశాద్యా ఇత్యుక్తాస్తే పరం గురుమ్. 3౫౨. వీరభద్రాదయో నత్వా త్యక్తఽన్న  
 స్సుశిష్యతామ్, గతాస్తే పంచపూజాదిరతా అద్యైతవాదినః. 3౫౩. తదేతత్సంక్షిప్య

జగామ కాంచీం నగరిం హస్తీగిరే ర్నితంబకాంచీమ్. ౪. సురధామ  
 సతత్ర కారయిత్వా పరవిద్యాచరణానుసారి చిత్రమ్, అపవార్య చ  
 తాంత్రి కానతానీద్భుగవత్యాశ్శ్రుతిసంమతాం సపర్యామ్. ౫. నిజ  
 పాదసరోజనేవనాఝై వినయేన స్వయమాగతానథాండ్రాః, అనుగృ

క్తం స్వవశేషత్యాదినా. ౪. తత్ర కాంచ్యాం పరవిద్యాచరణానుసారి చిత్రం దేవముం  
 దిరం కారయిత్వా తాంత్రికాంశ్చ వినివార్య శ్రుతిసంమతాం భగవత్యాః పూజాం  
 సశ్రీశంకరాచార్యో విస్తాంతవనిత్యర్థః. (అలేదమువధేయం) 'పరమగురుః శ్రీశంకరా  
 చార్యో యత్ర కిల మహాదేవః స్వకీయపుణివీమూర్త్యా ౭౭విరుభాతలింగరూపే  
 గాంబరేశ ఇతి ప్రసిద్ధ్యా వర్తతే తస్మిన్ కాంచీనగరే మాసమాత్రం స్థిత్యా శంకర  
 ప్రతిష్ఠాపూర్వకం శివకాంచీతి పట్టణం నిర్ణయ తత్ప్రాక్ ఆవిరుభాతవిష్ణుం వరద  
 రాజం సమాశ్రిత్య తత్ర విష్ణుకాంచీతి పట్టణం నిర్ణయ తత్రేవార్థం బ్రాహ్మణాదీననే  
 కభక్తజనానంపాద్య తానసి శుద్ధాఙ్జైతవృత్తీనేవ సర్వవేదాంతతాత్పర్యనిష్ఠాం  
 శ్చకార. తతస్తద్దేశవాసినస్సర్వే తామ్రస్థి కటాదాగత్య పరమగురుం నల్వేద  
 మూచుః. హేస్వామిన్నస్తిం ల్లాకే దేహాది భేదస్య ప్రత్యక్షత్వాత్పరలోకేఽపి  
 తత్తత్కర్తా తత్తదుపాసనయా చ తత్తల్లాకప్రాక్తిశ్రవణాచ్చ భేద ఏవ సత్యవద్భా  
 తీతి పృష్టః ఆచార్య ఉవాచ—భో ద్విజాః పరమార్థతత్త్వమవిదిత్వేదముక్తం భవద్విః.  
 "యత్ర త్వస్య పరమాత్మైవాభూత్తలేన కం పశ్యే" దితి శ్రుతిభిస్తత్త్వజ్ఞానా  
 గ్నిదగ్ధపాపపంజరస్య ముక్తిదశాయాం భేదాభావప్రతిపాదనాత్. "తస్మైష్ట్యా  
 తదేవాను ప్రావిశత్ ఆసేవ జీవేనాత్మనా ౭నుప్రవిశ్య నామరూపేవ్యాకరవాణీ"త్యా  
 దిశాస్త్రతాత్పర్యేణ జగత్కర్తృత్వేనా ఏవ జీవరూపేణ జగదంతఃప్రవేశావగమా  
 చ్చ. కించ "కతి దేవా" ఇత్యుపక్రమ్య త్రయశ్చ త్రీచ శతా త్రయశ్చ త్రీచ  
 సహస్రీతి దేవానేకతామభిధాయాంతర్భావక్రమేణ విశో దేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి సబ్ర  
 హ్మేతి బ్రహ్మణ ఏవానేకత్వం ప్రదర్శితం. "బహుస్యాం ప్రజాయేయ"త్యాదిశ్రుత్యా  
 చ భోక్తృభోగ్యాత్కకసలస్యాపి ప్రపంచస్య పరమాత్మరూపతా ప్రతిపాదితా. తస్మాత్స  
 ర్వజ్ఞం నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్సభావం సకలవివర్తాధిష్ఠానం బ్రహ్మ ముముక్షుభిరుపాస  
 నీయం. తస్మాద్భవంతోఽపి జీవపరమాత్మభేదం దేవతాభేదం చ విహీయ శుద్ధా  
 ఙ్జైతబ్రహ్మోపాసనయా ముక్తా భవభేతి సమ్యగుపదిష్టాః కాంచీతామ్రస్థి దేశవా  
 సినశ్శుద్ధాఙ్జైతవిద్యాశ్రితా భువాపురితి. ౫. ఏతదేవ సంగ్రహేణాహ-ఆధ నిజపాద  
 సరోజనేవనార్థం వినయేన స్వయమాగతాః ఆంధ్రదేశీయాననుగృహ్య స వేంకటా

వ్యాసవేంకటాచలేశం ప్రణివత్యాప విదర్భరాజధానీమ్. ౬. అభి  
 గమ్య స భక్తిపూర్వమస్యాం కృతపూజః క్రథకైశికేశ్వరేణ, నిజ  
 శిష్యనిరస్తదుష్టబుద్ధిన్వ్యధధాదై ఛైరవతంత్రసావలంబాన్. ౭. అభి  
 వాద్యవిదర్భరాజవాదీదథ కర్ణాటవసుంధరామియాసుమ్, భగవన్సహు  
 భిః కపాలిజాలైస్సహి షో భవతామగమ్యరూపః. ౮. న హి తే భగ  
 వద్యశస్సహంతే నిహితేర్ష్యాః శ్రుతిషు బ్రవీమ్యతో ౨హమ్, అహితే  
 జగతాం సముత్సహంతే మహితేషు ప్రతిపక్షతాం వహంతే. ౯. ఇతి  
 వాదిని భూమివే సుధన్వాయతిరాజం నిజగాంధిజ్యధన్వా, మయి  
 తిష్ఠతి కిం భయం పరేభ్యస్తవ భక్తేయతినాథ పామరేభ్యః. ౧౦.  
 అథ తీర్థకరాగ్రణీః ప్రతస్థే కిలకాపాలికజాలకం విజేతుమ్, నిశమయ్య  
 తమాగతం సమాగాత్క్రీకచో నామ కపాలిదేశికాగ్ర్యః. ౧౧. పితృ  
 కానసభస్సనానులిష్టః కరసంప్రాప్తకరోటిరాత్తహూలః, సహితో బహు  
 భిస్సృతుల్యవేషైస్స ఇతి స్తాహ మహామనాస్సగర్వః. ౧౨. భసితం  
 ధృతమిత్యదస్తు యుక్తం శుచి సంత్యజ్య శిరఃకపాలమేతత్, వహ  
 థాశుచి ఖర్పరం కిమర్థం న కథంకారముపాస్యతే కపాలీ. ౧౩. నరశీ

చలేశం ప్రణివత్య విదర్భరాజధానిం ప్రాప. ౬. క్రథకైశికేశ్వరేణ భక్తిపూర్వమభిగ  
 మ్యాస్యాం విదర్భరాజధాన్యాం కృతపూజస్స ఛైరవతంత్రేణ సావలంబానవలంబన  
 హితాన్నిజశిష్యైర్నిరస్తా దుష్టబుద్ధిర్యేషాం తథాభూతాన్వ్యధధాత్. ౭. అథ  
 కర్ణాటభూమిం గంతుమిచ్ఛుమభివాద్య విదర్భరాడుక్తవాన్. హే భగవన్ స హి  
 దేశో బహుభిః కాపాలికైర్భవతామగమ్యరూపః. ౮. యతస్థే కాపాలికాః భగవ  
 ద్యశో న సహంతే యతశ్చ శ్రుతిషు నిహితా స్థాపితా ఈర్ష్యా యైస్తే యతశ్చ  
 జగతామహితే సముత్సహంతే సమ్యగుత్సాహాయుక్తా భవంతి. యతశ్చ మహత్సు  
 ప్రతిపక్షతాముద్వహంతే స్వీకుర్యంత్యతవివమహం బ్రవీమి. ౯. ఇత్యేవం విదర్భా  
 ధివే వదతి సతి అధిజ్యధన్వా సుధన్వాయతిరాజం బభాషే హే యతినాథ మయి  
 తవ భక్తే తిష్ఠతి పామరేభ్యః పరేభ్యస్తవ కిమపి భయం నాస్తి. ౧౦. అథ కాస్త్ర  
 కరాగ్రణీః కాపాలికజాలకం విజేతుం స ఉజ్జయన్యాఖ్యపురం ప్రతస్థే. ౧౧. క్షకా  
 నభస్సనా లిప్తాంగః కరసంప్రాప్తమనుష్యశిరః కపాలః. ౧౨. యద్భస్స ధృతమితీదం తు  
 యుక్తం పరం తు శుచి శిరఃకపాలమేతత్పౌత్యశ్యావవిత్రం మృన్మయఖర్పరం కిమ  
 ర్థం వహథ. కథంకారం కథం కపాలీ ఛైరవో భవద్విరోహస్యతే. ౧౩. దుధిరాక్త

ర్షకుశేశయైరకృత్వా రుధిరాకైర్షధునా చ ఘైరవార్చామ్, ఉమయా  
 సమయా సరోరుహాఃక్యౌ కథమాల్లిష్టవపుర్దుదం ప్రయాయాత్. ౧౪.  
 ఇతి జల్పతి ఘైరవాగమానాం హృదయం కాపురుషేతి తం వినింద్య,  
 నిరవాసయదాత్మవిత్సమాజాత్పురుషై సైస్వైరధికారిభిస్సుధన్వా. ౧౫.  
 భృకుటీకుటిలాననశ్చలోష్ఠస్థితముద్యమ్య పరశ్వీధం స మూర్ఖః, భవ  
 తాం న శిరాంసి చేద్విభింద్యాం క్రకచో నాహమితి బ్రువన్నయా  
 సీత్. ౧౬. రుషితాని కపాలినాం కులాని ప్రశయాంభోధరభీకరారవాణి,  
 అమునా ప్రహితాన్యతి ప్రసంఖ్యాన్యభియాతాని సముద్యతాయుధాని.  
 ౧౭. అథ విప్రకులం భయావలం తద్దుత్తమాలోక్య మహారథస్సు  
 ధన్వా, కుపితః కవచీ రథీ నిషంగీ ధనురాదాయ యయా శరాన్వి  
 ముంచన్. ౧౮. అవనీభృతి యోధయత్యరీంస్తాం స్త్వరయైకత్ర తతో  
 ౨న్యతో నియుక్తాః, క్రకచేన వధాయ భూసురాణాం ద్రుతమాసే  
 దురుదాయుధాస్సహస్రమ్. ౧౯. అవలోక్య కపాలిసంఘమారాచ్ఛ  
 మనానీకనికాశమాపతంతమ్, వ్యధితాః ప్రతివేదిరే శరణ్యం శరణం

ర్షకశిరోలక్షణకమలైర్తక్యేన చ ఘైరవార్చామలభ్యా కపాలీ ఘైరవః స్వసమా  
 నయా కమలాఃక్యౌ ఉమనూ అల్లిష్టవపుర్దుదం కథం ప్రాప్నుయాత్. ౧౪. ఇత్యేవం  
 క్రకచే ఘైరవాగమానాం హృదయం జల్పతి సతి హేమత్పితపురుషేతి తం వినింద్య  
 స్వీయైరధికారిభిస్సుధన్వా అత్తవిదాం సమాజాద్భహిశ్చకార. ౧౫. సితం పర  
 శ్వీధమద్యమ్య భవతాం శిరాంసి న విభిన్ద్యాం చేత్స్త్రి క్రకచో నాహమితి  
 బ్రువన్నయాసీత్. ౧౬. ప్రశయాంభోధరవద్భయంకరః శబ్దో యేషాం అమునా  
 క్రకచేన ప్రేషితాని అప్రగణితాని కపాలినాం కులాని కుపితాని సముద్యతాయుధాని  
 అభియాతాని. ౧౭. అథ తేషామభిగమనానంతరం తద్విప్రకులం భయేన వ్యాకుల  
 మాలోక్య రుధిటి కుపితస్సుధన్వా ధనురాదాయ బాణాన్విముంచన్యయా. ౧౮.  
 త్వరయా తానరీనేకత్ర భూమిపే సుధన్వని యోధయతి సతి అన్యతో బ్రాహ్మణా  
 నాం వధాయ క్రకచేన నియుక్తాస్సహస్రసంఖ్యా ఉదాయుధా ద్రుతమాసేదుః  
 ఆయయుః. ౧౯. యతీనైన్యసమీపమాపతంతం కపాలిసంఘం దూరాదవలోక్య  
 వ్యధితా భూసురేంద్రాశ్శరణ్యం శరణయోగ్యం శ్రీశంకరం యోగినం శరణం ప్రపే

శంకరయోగినం ద్విజేంద్రాః. ౨౦. అసితోమరపట్టిశ త్రిశూలైః ప్రజి  
 ఘాంసూస్థృశముష్ణితాట్టహాసాన్, యతిరాట్ స చకార భస్మ  
 సాత్తాన్నిజహంకారభువాఽగ్నినా ఊణేన. ౨౧. నృపతిశ్చ శరై  
 సువర్ణపుంఖైర్వినికృతైః ప్రతిపక్షవక్త్రపద్మైః, రణరంగభువం సహ  
 స్రసంఘై స్సమలంకృత్య ముదాగమస్తునీంద్రమ్. ౨౨. తదను క్రకచో  
 హతాస్వకీయానరుజాంశ్చ ద్విజపుంగవానుదీక్ష్య, అతిమాత్రవి  
 దూయమానచేతా యతిరాజస్య సమాపమాప భూయః. ౨౩. కుమ  
 తాశ్రయ పశ్య మే ప్రభావం ఫలమాప్స్యస్యధునైవ కర్షణోఽస్య,  
 ఇతి హస్తతలే దధత్కపాలం క్షణమధ్యాయదసౌ నిమిల్య నేత్రే.  
 ౨౪. సురయా పరిపూరితం కపాలం ఝటితి ధ్యాయతి ఛైరవాగ  
 మజ్ఞే, స నివీయ తదర్థమర్థమస్యా నిరధార స్తరతి స్త ఛైరవం చ.  
 ౨౫. అథ మర్త్యశిరఃకపాలమాలీ జ్వలనజ్వాలజటాచ్ఛటాస్త్రశూలీ,  
 వికటప్రకటాట్టహాసశాలీ పురతః ప్రాదురభూన్తహాకపాలీ. ౨౬. తవ  
 భక్తజనద్రుహం దృశా సంజహి దేవేతి కపాలినా నియుక్తః, కథ  
 మాత్తని మే ఽపరాధ్యసీతి క్రకచస్యైవ శిరో జహార రుప్తః. ౨౭.  
 యతినామృషభేణ సంస్తుతస్సన్నయమంతర్ధిమవాప దేవవర్యః, అఖలే  
 ఽపి ఖలే కులే ఖలానామముమానర్షు రలం ద్విజాః ప్రహృష్టాః. ౨౮.

దిశే. ౨౦. నిజహంకార ప్రసూలేన పశ్చిన్నా. ౨౧. నృపతిశ్చ సువర్ణపుంఖైః శరైర్విచ్ఛి  
 న్నైః ప్రతిపక్షిణాం ముఖపద్మైస్సహస్రసంఘైః రణభూమిం సమలంకృత్య ముదా  
 మునీంద్రమగమత్. ౨౨. అతిమాత్రమత్యంతం విదూయమానం పీడ్యమానం చిత్తం  
 యస్య సః. ౨౩. ఆసౌ క్రకచో నేత్రే నిమిల్య క్షణమాత్రం ధ్యాయం కృతవాన్. ౨౪.  
 ఛైరవాగమజ్ఞే క్రకచే ధ్యాయతి సతి సురయా మద్యేన కపాలం పరిపూరితం పరి  
 పూర్ణ మభూత్త తస్యాః సురాయా ఆర్థం స క్రకచస్సమ్యక్ప్రీత్యా తస్యాః సురాయా  
 ఆర్థం నిరధార స్థాపయామాస చ పునర్భైరవం స్తరతి స్త. ౨౫. అథ ఛైరవస్వరూప  
 న్నరణానన్తరం ఐహ్నిజ్వాలాసదృశానాం జటానాం ఛటాసమూహో యస్య స మహా  
 కపాలీ ఛైరవః. ౨౬. హేదేవ తవ భక్తజనద్రుహం దృష్ట్వా సంజహీతి కపాలినా  
 క్రకచేన నియుక్తో ఛైరవస్తత్త్వవిదో మమాత్త త్వాన్న దవతారత్వాద్వా కథం  
 మమాత్తని శ్రీశంకరే అపరాధ్యసీతి రుప్తః తస్యైవ శిరో జహార. ౨౭. ఖలానామఖలే  
 ఽపి కులే ఉచ్ఛిన్నే సతి ప్రహృష్టాః ద్విజా ఆముం శ్రీశంకరమానర్ష్యుః. అత్రేదమవ  
 భేయం. "సంహారఛైరవం నత్వా నమాసీనః కిలాబ్రవీత్, స్వామిస్వేదేహ కాస్త్రేఘ

పురాణేషు చ కర్తయత్. ౧. ప్రతిపాదితమస్తీహ తత్కర్తవ్యం హి ధర్మతః, విప్రా  
 నాం కర్తనా ధర్మస్సాన్యస్సాన్యదితి మే మతమ్. ౨. ధర్మేణ సర్వపాపాఘో నాశం  
 యాతి శువివ్రతాత్, పాపసంఘే తథా నష్టే మనశ్శుద్ధిః ప్రజాయతే. ౩. శుద్ధే మనసి  
 సర్వాత్మసాక్షాత్కారో భవత్యలమ్, ఏవం సదసి సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం మయేరితః.  
 ౪. త్వద్భక్తస్సహసాపాది దుష్టయ్యుక్తిపరంపరామ్, ఏతన్నోచితమిత్యుగ్రో మచ్చి  
 మ్యై స్తాడితస్స తు. ౫. ఆకరోదాగతం త్వాం తు మంత్రబీజపరాయణమ్, ఇతఃపరం  
 త్వమేవైతత్సత్సాసత్యం వివేచయ. ౬. ఇత్యుక్తో ఛైరవః ప్రాహ విప్రదండార్థ  
 మాగతః, శంకరస్తస్వం సదా పూజ్యస్సర్వపేదపదార్థభాక్. ౭. భవత్కృతం హి  
 యత్కర్త మయాఽపి చ కృతం హి తత్, తేషాం కాపాలికానాం తు బ్రాహ్మణ్యా  
 చారతాం కురు. ౮. ఏకలే తు కతా ప్రాప్తే తేషాం వృత్తిర్యథేషి తా, బహువ మంత్ర  
 బద్ధో ఽహం ప్రత్యక్షో ఽస్మి న ధర్మతః. ౯. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవః కాపాలికమ  
 తానుగాః, తద్వాక్యశ్రవణాద్భీతాః పరివ్రాట్కులశేఖరమ్. ౧౦. నత్వా ద్వాద  
 శథా సర్వే వటుకాద్యాస్సువిస్తీతాః, స్వామిన్ మూఢా వయం యస్తాత్పాలయా  
 స్తాంశ్చ సాదరమ్. ౧౧. ఏవమాహాసిన్ దృష్ట్వా కరుణాపూర్ణవిగ్రహః, ఆఙ్గావయా  
 మాస యతిశిష్యాంస్తేషాం విశోధనే. ౧౨. పద్మపాదముఖాశ్శిష్యా శ్చక్రస్తా  
 న్బ్రాహ్మణాధ్యగాన్, ప్రాశస్సాన్ననరతాన్నిత్యం సంధ్యాకర్త దృఢవ్రతాన్. ౧౩.  
 పంచపుణాపంచయజ్ఞపరాన్నిశ్చలమానసాన్, పరం గురుం సమాశ్రిత్య తే ఽపి  
 సచ్చిష్యతాం గతాః. ౧౪. తత్రాగత్య తతః కశ్చిత్కపాలీ దారుణాకృతిః, ప్రాహేదం  
 న్మానతా చేత్కాపాలికానాం మలే తదా. ౧౫. ఫలం కిమపి నాన్యత్ర విద్యతే  
 వటుకాదయః, బహుపుస్పమతభ్రష్టా యత్తు తత్రాస్తి దూషణమ్. ౧౬. మహద్బ్రా  
 హ్మణజాతిత్వం న మే జాత్యా ప్రయోజనమ్, కించ దేహస్య సర్వస్య భౌతికత్వాన్న  
 కస్య చిత్. ౧౭. పక్షం హి శక్యతే జాతిస్తస్మాత్సంకల్పితా త్వియమ్, జాతిర్నాతః  
 ప్రమాణం తత్కింతు జాతిద్వయం మతమ్. ౧౮. స్త్రీజాతిరేకా నరజాతిరన్యాయా  
 తత్రాపి శ్రేష్ఠత్వముపాగతా ఽఽద్యా, ప్రాకట్యమానంద ఉపైతి యస్యాస్సంయో  
 గతో ఽతో న విచార ఇష్టః. ౧౯. గమ్యా హీయం నైవ గమ్యేయమస్తి గచ్ఛే  
 న్నాసావన్య భార్యామితీదమ్, వాక్యం నాంగీకర్తహే దోషభావాద్యస్తాత్సర్వా  
 స్వీవ్యయతామావ్రజంతి. ౨౦. ఆనందార్థం చర్మణశ్చర్మయోగం కుర్వణ్ణవః ప్రాప్ను  
 యాత్కం హ్యనర్థమ్, జీవస్యాసౌ మోక్షవివాస్తి తృప్తిస్సరోవీతక్రష్టానందతో  
 దర్శితాతః. ౨౧. ఆనందో యో ప్యక్తిమాయాతి సంగాత్తద్రూపో ఽసౌ ఛైరవో

దేహపాలే, తస్య ప్రాప్తిరోక్ష ఇత్యేవ తత్త్వమిత్యుక్తస్ఫీశంకరాచార్య ఆహ. ౨౨. ఉక్తం భోః కాపాలికేదం సుసమ్యక్ సత్యం వాచ్యం కస్య పుత్రీ త్వదీయా, మాతే త్యుక్తః ప్రాహ కాపాలికో ౭సౌ స్వామిక్ మాతా దీక్షితస్యాస్తి పుత్రీ. ౨౩. దీక్షిత త్వమిదమాగతం కుతస్త్యప్తితుస్స తు జగాద భో యతే, తాలముఖ్యుతరుగాం సురామ సావాహార న్న ను రనే విశేషతః. ౨౪. జ్ఞానవాసని న చ స్వయం సతాం పాతుమిచ్ఛతి భరం తు విక్రయే. శీలవాసత ఇమం సదా జనో దీక్షితం వదతి తస్య పుత్రికా. ౨౫. మాతృతాముపగతా మమాత్మనో దేహమర్వ్య సుఖసాగరే జనాక్, ఆగతాక్ ఖలు నరాన్పదా ౭కరోత్సంప్లుతాన్సుసఖలబ్ధయే యతే. ౨౬. ఉన్నతభైరవసమాఖ్యమిమం విబోధ తస్యాస్పృశం మమ పితా ౭పి సురాకరో ౭భూత్, తత్సన్నిధౌ స్థితిమపీహ సురా లభంతే నో మద్యగంధవిముఖా హి పలాయితాన్తే. ౨౭. తస్మాదేవం సత్కూరే ౭హం ప్రసూతస్సమ్యక్సూక్ష్మో ౭హం భవద్భిస్సుభక్త్యా, ఇత్యుక్తో ౭సౌ ప్రాహ కాపాలికత్వం గచ్ఛైశ్తస్మాత్స్వేచ్ఛయా సంచరాతు. ౨౮. బ్రాహ్మణా న్నను సుదుష్టమతస్థానేవ దండయితుమత్ర సమాగామ్, నేతరాసత ఇతో ౭య మభా ష్యో దూర ఆశు కరణీయ ఇతీతమ్. ౨౯. ప్రాదితా యలివరేణ వినేయా గృహ్య తస్య వచనం శిరసా తే, ప్రాత్యజ్ఞలమముం సువిదూరం శంకరం తు తత దూరత ఈక్ష్యే. ౩౦. చార్వాక ఇత్థం హ్యకరోద్విచారం మూర్ఖై ర్జనై ర్వాత్రిక్త మిదం సమస్తమ్, దేహోద్యతీతాత్మ విబోధిభిస్తత్సంగాద్గతా మూఘతమత్వమస్యే. ౩౧. దుష్టా మతిర్నో భవితా ౭పి తస్మాత్తథా పి లేషామయమగ్రచారి, సన్న్యాసవాసస్తి తు కశ్చిదేష వివేకయుక్తో యది చేత్తదగ్రే. ౩౨. స్థాస్యామి నో చేదహ మేమి శీఘ్రమేవం విచార్యాస్య సభాం ప్రవిశ్య, ఉవాచ తత్త్వం విదితం తవాస్తి తదా విముక్షేర్వద లక్షణం త్వమ్. ౩౩. ఆదౌ వివేకో మమ బుద్ధ్యతామయం కాయాత్మదేహస్య తదాది రూపిణః, దేవస్య మోక్షో విలయో న చేతరస్తస్యాగమం మూఘధియో బ్రువంతి భోః. ౩౪. లయంగతానాం సరితాం సముద్రే యద్భాగమస్యాస్మి న్నరణం గతానాం, సన్న్యా దతో మోక్ష ఇయం మృత్స్థి శ్రాద్ధాదికం కర్త తు కుర్వతే యే. ౩౫. తృప్తిస్త్వనేనేతి మృలిం గతానాం లేషాం వివేకః కిమ వాచసీయః, కించ ప్రజల్పంతి పరో ౭స్తి లోకః స్వర్గస్తథా ౭నోస్య సరోః ౭తిఘోరః. ౩౬. పుణ్యేన పాపేన చ యాంతి తత్ర క్షయా త్తయోర్నర్త్యమిమం విశంతి, లేషాం మతం తత్పుతరా మమానం యతస్త్విహైవాస్తుభి యానుభూతిః. ౩౭. స్వర్గి భోక్తా కథ్యతే ౭సౌ సుఖస్య యో వా భుంక్తే క్షేకమేషో

ద్వితీయః, తస్మాద్వ్యక్తా కల్పనా పరోక్షా ప్రత్యక్షేణైవానుభూతిం గతాస్తి. ౩౮. దేహేంద్రియేషు భూలేషు నష్టేషు పరలోకగః, కోవా జీవస్య భేదే ఒపి ఘటాకాశ పదస్య తు. ౩౯. గమనం యాపహీనత్వాన్నైవ సంభవతి క్వచిత్, తస్మాదస్సన్నతం సమ్యగ్నిత్యుక్తః ప్రాహ శంకరః. ౪౦. శ్రుతిబాహ్యమిదం మతం యతో ఒతో న చ సమ్యక్ఫలం మే మతం తతస్త్వమ్, స తు దేహముఖాద్విభిన్న ఆత్మా పరమాత్మా పరిపత్యతే విముక్తః. ౪౧. విబద్ధః పరాత్మా ఒప్రబోధాద్విముక్తః పరిజ్ఞానతో దేహపాతాద్విముక్తిః, త్వదీయేయముక్తిర్భూదేవ నూనం శ్రుతిర్జ్ఞానమాత్రా ద్విముక్తిం జగాద. ౪౨. జ్ఞానాన్నిదగ్ధకర్మాణో యాంతి బ్రహ్మ సనాతనమ్, ఇత్యాద్యా ఒస్తి శ్రుతిస్సాక్షాత్పద్యాక్యం న ప్రమేతి చేత్. ౪౩. భవద్వాక్యం కథం మానం మత్పుత్రం కిల పహ్నినా, ఘోలే దగ్ధే ఒపి దేహే ఒస్తిక్ లింగయుక్తో ప్రజత్యముమ్. ౪౪. జ్యోతిష్టోమాదికం వాక్యం మానమత్ర దృఢం స్మృతమ్, జలౌకాజం తుతుల్యా ఒయం జీవః ప్రాక్తస్తథా శ్రుతో.౪౫. దేహజ్జీవంతరం యాతి పరలోకం స గచ్ఛతి, త్రాధాదికర్త కర్తవ్యం తస్య పుత్రాదినా ఖలు. ౪౬. తల్పేతశ్చవిముక్త్యర్థం పుణ్యలోకస్య చాప్తయే. గయాదో సిద్ధిదానం చ కర్తవ్యం తస్య ముక్తయే.౪౭. ఇత్యర్థం ఒస్మ పురాణాదో బహుధా సంప్రదర్శితః, తస్మాత్సప్తదశాంగం స లిజ్గం స్వాత్మతయా గతః. ౪౮. పరత్ర పక్షీపద్యాతి సిద్ధాంతోఒయముదీరితః, మూఢ చార్యాక తస్మాత్త్వవితస్తూష్టిం ప్రజాఘనా. ౪౯. ఇత్యుక్తో వేదభాషాది త్యక్త్వా గురుపదద్వయమ్, తత్వా తత్సుస్తభారస్య భరణోద్యమగో ఒభవత్. ౫౦. తతస్సాగతశ్శంకరం పీనకాయః ప్రణమ్యహ లోకా ఇమే మూఢభావాత్, సదా కర్మశీలా యతో భాతి కస్య విశుద్ధిర్నచ స్నానదానాదినాఒస్తి. ౫౧. సదా నిర్మలో దేహపాతాద్విముక్తస్తు జీవో పునర్జాయతే ఒసా వృణేన, ప్రజల్పన్తి మూఢా భనం తద్ధి దేహోద్యదృష్టేన లభ్యం తతో నాస్తి భీతిః. ౫౨. దేహంతే వా ఋణాభావాదృణం కృత్వా ఘృతం పిబేత్, ఇతి వాక్యస్య మానత్వాద్దేహపుష్టిస్సదైవ వా. ౫౩. కర్తవ్యా బుద్ధియుక్తేన తతక్రత్వా తత్రతత్ర చ, సర్వభక్షణశీలస్య సుఖస్యావాప్తిరాప్తితః. ౫౪. విమోక్షస్వేతి సంప్రాక్తశ్శంకరః ప్రాహ సోగతమ్, పృథా లే జల్పనం యస్మాత్పరలోక గమాదికమ్. ౫౫. శ్రుతిస్సృతిహీనాదో ప్రాక్తం భోగాయ కర్తణః, తస్మాద్పణాదికం కర్తుః పునర్జన్మ సునిశ్చితమ్. ౫౬. తథా చాజ్ఞానబుద్ధిం త్వం పాపదిగ్ధాం విహాయతై, సన్సార్గస్థో భవేదాసీమిత్యుక్తః పునరాహా సః. ౫౭. సుగతాభ్యో మునిస్సర్వాం భువం దృష్ట్వా సువిస్మితః, విచార్య జగతస్సత్త్వం ప్రాణ్యుపాసనతత్పరః.

గౌ. కాలే మదుపదేశస్య కరుణావిష్టమానసః, ఇదమాహ స ధర్మోఽస్తి పరః ప్రాణ్యవిహింసనమ్. గౌ. తథావిధేన ధర్మేణ కపాలస్య నివర్తనాత్, ముక్తో భవిష్యసీ త్యుక్తస్తదారభ్యాహమప్యయమ్. ౬౦. తత్పాదయగళధ్యాసీ శిరసా గృహ్య తద్వచః, దయావరో ఽస్తి సర్వేషు ప్రాణిజాతేషు సర్వదా. ౬౧. యస్మాద్ధర్మోఽత్యో న చాన్యోఽస్తి సారస్తస్మాద్ధర్మస్థానమేతన్నతం మే, సర్వైరంగీకార్య మిత్యేవముక్తో భూయః ప్రాహాచార్య ఇత్థం మహాత్మా. ౬౨. కిం త్వం జల్పసి దుష్ట సౌగత కథం ధర్మోఽస్యహింసావరో యాగీయస్య హి హింసనస్య నిగమే ధర్మత్వ ముక్తం స్ఫుటమ్, అగ్నిష్టోమముఖే క్రతౌ ఖలు వశోస్సర్వర్షదం హింసనం శ్రు త్యాచారరత్నైరుపేయమపరే పాషండినో విస్ఫుటమ్. ౬౩. వేదనిందాపరా యే తు సదాచారవివర్జితాః, తే సర్వే నరకం యాంతి యద్యపి బ్రహ్మవీర్యతాః. ౬౪. ఇత్యేవం మనునోక్తత్వాత్తదాచారతాః కిల, పచ్యంతే నరకే ఘోరే యావద్బ్రహ్మలయో భవేత్. ౬౫. తస్మాద్విప్రదివర్ణానాం వేదాదిషు నిరూపితః. ఆచారః పరమం మానం యస్య తన్నాస్తి సోఽధమః. ౬౬. ఇత్యుక్తోఽసౌ సౌగతో మానశూన్యో నత్వా ఽచార్యం వద్దపాదాదికానామ్, తచ్చిష్యాణాం పాదుకావాహణోఽభూల్లేషా ముచ్చిష్టాదనేనాతిప్యః. ౬౭. కాపీనమాత్రధారీ తు కశ్చిత్త వణకః స్మృతః, స ఏకస్మి న్మరే ధృత్వా గోలయంత్రం ద్వితీయకే. ౬౮. తురీయంత్రం సమాదాయ సమాగ త్యాహ శంకరం, స్వామిం చ్ఛృణు విచిత్రం మే మతం పరమశోభనమ్. ౬౯. పూర్ణ సుమయనామాహం సూర్యం కాలప్రవర్తకమ్, బధ్నా త్వాభ్యాం సుయంత్రాభ్యాం సమయజ్ఞానతశ్శుభమ్. ౭౦. అశుభం చ త్రిలోక్యాం యల్లభ్యం తద్వచ్చి సంస్ఫుటమ్, కించ కాలః పరో దేవో మత్పక్షస్య విచాలనే. ౭౧. పరేశోఽపి సమర్థో నేత్యుక్త స్తం ప్రాహ శంకరః, సమ్యగుక్తం త్వయా త్వం యత్కాలవిత్తం చ వేద్యహం. ౭౨. తస్మాత్తదాశ్రయస్తిష్ఠ పరీక్షా కాల ఆగతే, త్వాం పృచ్ఛామితి సంప్రాక్తస్తథై వాంగీచకార సః. ౭౩. కాపీనమాత్రసంధారీ జై నస్తు తత ఆగతః, మలేన దిగ్గనర్వాంగ సుదార్హన్నమ ఇత్యసౌ. ౭౪. ఉచ్చరన్నసకృచ్ఛోఽపైచ్చిత్సూన్యాంకశూన్యపుం ద్రకః, బిందుపుండ్రసమేతశ్చ శీత్యైస్సర్వభయంకరః. ౭౫. విశాచవత్సమాగత్య ప్రాహ క్రీశంకరం గురుమ్, జినో దేవోఽస్తి సర్వేషాం ముక్తిదః ప్రాణినాం హృది. ౭౬. జీవాత్సనా స్థితసోఽతిజ్ఞానమాత్రేణ సర్వదా, ముక్తత్వాత్తస్య లేహస్య పాతాత్తు సమ నంతరం. ౭౭. జీవశ్శుద్ధస్సదైవాస్తి మలసిండ స్తు దేవకః, స్నానాదికర్తృణానైవ శుద్ధిం యాతి కదాచన. ౭౮. తస్మాత్స్నానాదికం నైవ ప్రకర్తవ్యం వృధాయతః, ఇత్యుక్తో

౭సౌ జగాదేదం మైవం భో జై నదుర్షతే. ౭౯. జీవస్య దేహత్రితయం హి విద్యతే  
 ఘోలశ్చ సూక్ష్మశ్చ తథైవ కారణం, లేషాం క్రమాజ్ఞాతు లయోభవేద్యదా స్యాత్స  
 చ్చిదానందవప్రస్తదా త్వయమ్. ౮౦. భిన్నో ౭హమికాదితి ధీరవిద్యాబద్ధస్తయా భేద  
 ధియా విముక్తః, ఏవం విమోక్షస్య సుదుర్లభస్య దేహస్య పాతాన్న సమాప్తిసంభవః.  
 ౮౧. ఏవం శ్రుత్వా శిష్యయుక్తస్సజైనో భాషావేషాద్యైర్విముక్తో గురూణామ్,నిత్యం  
 ధాన్యాకర్షణే సంప్రయుక్తః పద్మాస్యాజ్యై రేవ జాతో వజీగైః. ౮౨. జాధ స్తత  
 స్తం శబలాఖ్య ఏత్య ప్రావాచ బోధస్తవ భో నిరర్థః, నరస్య శృంగేణ సమోహ్య భేద  
 స్ఫుర్వోత్తమస్సకా కిమతః ప్రపృత్యః. ౮౩. దృష్టం ఫలం త్వం పరిహాయ దూరమదృష్ట  
 మాకాంక్షసి దృష్టశత్రుః, తత్రాపి లేనైవ ఫలం పరోక్షే శూన్యం పరోక్షం న ఫలాయ  
 కల్పమ్. ౮౪. నిర్జీవత్వాచ్చాప్యపార్థం మతం త ఏకో౭హ్యైత్తా చేతనో మే మలేతు,  
 భూత్వా ౭నేకః ప్రేరణో హృన్ముఖానాం నిత్యం ముక్తో ౭ద్యైతకూన్యస్సుఖాత్తా.  
 ౮౫. కర్తా భోక్తా౭హం పరానందరూపో మన్వాసస్సాన్విభీష్టమస్యాస్తి యావత్, తా  
 వత్క్రిడన్నేషు దేహేషు పశ్చాద్దేహం త్యక్త్వా ముక్త ఇత్యుక్త ఆహ.౮౬. సత్యకౌచ  
 పరో యస్తు దేవతాతిథిపూజనే, స యాతి బ్రహ్మణో లోకం యావదింద్రాశ్చతుర్దశ.  
 ౮౭. అగ్నిహోమం దేవతాస్త్రీతిదం చేతుక్యాదస్సాదింద్రలోకం స యాతి, సత్యాఖ్యం  
 సత్సోదరీకాత్ప్రీమాతి తత్రజ్జీవోపాసకాస్తం తమేవ. ౮౮. యో యో యాం యాం  
 తనుం భక్తశ్చిద్ధనూ ౭ర్చితుమిచ్ఛతి, తస్య తస్యాచలాం శ్రద్ధాం తామేవ విదధామ్య  
 హమ్. ౮౯. ఇత్యాదివచనాదస్య పరలోకగమాదికమ్, సిద్ధం తస్మాన్న దేహస్య  
 పాతమాత్రాద్విముచ్యతే. ౯౦. సర్వభూలేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,  
 సంపశ్యన్నృహ పరమం యాతి నాస్యేన హేతునా. ౯౧. ఇత్యాదిశ్రుత్వా జ్ఞానేన  
 వినా మోక్షో న లభ్యతే, ఇత్యుక్తమత ఆత్మానం పరం జ్ఞాత్వా విముచ్యతే. ౯౨.  
 కల్పితాం జీవతాం హిత్యా సర్వానర్థప్రదాయినీమ్, సచ్ఛిదానందరూపేణ ముక్తి  
 రుక్తా సదా స్థితిః. ౯౩. తస్మాత్త్వం మూఢతాం త్యక్త్వా భవ స్వస్థ ఇతీరితః, పరం  
 గురుం నమస్కృత్య తద్యశస్తవ తత్పరః. ౯౪. వందిమాగధసూతానాం వేషధారీ  
 బభూవ హ, \* తస్మా చ్చివ్యయుతః ప్రాప ప్రోద్యద్దినకరప్రభః. ౯౫. అనుమల్లపురం  
 తత్ర దినానామేకవింశతిమ్, స్థిత్యా తత్ర స్థితాస్వీత్య తానువాచ పరో గురుః.

\* కర్ణాటభూమేస్సకాకాలే.

౯౬. ప్రభాతముఖకాలే స్వం కృత్యం వదత భో ద్విభాః, ఏవముక్తా నమస్కృత్య ప్రోచుస్తే పురవాసినః. ౯౭. మల్లాసురహరః స్వామిన్నల్లారీతి ప్రసిద్ధతామ్, లోకే ప్రాప్తః పరేశో యస్తస్య మూర్తిమిమే వయమ్. ౯౮. సంపూజ్యానుదినం భక్త్యా శునస్తద్వాహనస్య చ, వేషభాషాదిసంయుక్తాః కంతే ధృతవరాటికాః. ౯౯. నిశ్చంకా స్త్రిఘ కాలేఘ నాట్యవాద్యాదిభిః ప్రభుమ్, మల్లారిం సుప్రసన్నం తం కృత్వా వాసం ప్రకుర్షేమే. ౧౦౦. తక్మటాక్షజనితే హి సర్వదా వర్ధమానసుఖసాగరప్లుతాః, తస్య గర్భగమిదం సు నిత్యదా చింతయామ న సుఖేచ్ఛయా యుతాః. ౧౦౧. కించ వేదే ఽస్య సార్వాత్మ్యం ప్రోక్తం తద్వాహనస్య చ, తద్విద్ధి తత్త్వమేవతో తద్వేషాది కధారణం. ౧౦౨. ఇచ్ఛా న జాయతే ఽన్యత్ర తత ఏవ భవానపి, వేదోక్త మిమ మాచారం సశిష్యస్త్వీకరోతు వై. ౧౦౩. శ్రుతిరాహు నమశ్శుభ్యశ్శుపతిభ్యశ్చ వో నమః, వరాటకాని దాస్యామో యోగ్యావీత్యుక్త ఆహ తాః. ౧౦౪. ఏతో ఽద్వి తీయః ఖలు సర్వసాక్షీ స్వమాయయా సర్వజగద్విధాతా, నదాదివేదాభిహితః పరేశో యద్గర్భా రుద్రవరించముఖ్యాః. ౧౦౫. యథా వీరభద్రాదికైరంశఘాతైర్లయస్నా ధ్యతే క్వాపి రుద్రస్య నైవ, తథా ఽప్యస్తి లేషాం విబోధాద్విముక్తిస్తథా బ్రహ్మణో ఽంశస్య రుద్రస్య బోధాత్. ౧౦౬. కించైకాదశరుద్రాణామియం శులిరుదా వృతా, తదంశానాం కథం సా స్వాదేకస్య బహుతా తథా. ౧౦౭. యస్య స్పృష్ట్యా మృదా స్నానం విప్రాణాం పరికీర్తితమ్, తస్య వేషాదిచిన్నస్య ధారణం బహుదోషదమ్. ౧౦౮. ఏవం వంశప్రవృత్త్యా హి శ్వవేషాదివిధారణమ్, నిత్యాదికర్తృసంత్యాగ స్త్రీకా లం నాట్యసక్తతా. ౧౦౯. చరితం భవతాం సర్వం బ్రాహ్మణ్యస్య విఘాతకమ్, తస్మాన్నిరీక్షణేనాపి ముఖస్య భవతాం కిల. ౧౧౦. సూర్యావలోకనం కాస్త్రే చోదితం మానమేవ తు, కర్తవ్యమితి సంప్రోక్తా న్యపశక్ గురుసన్నిధౌ. ౧౧౧. కృత్తమూలాయథా వృక్షా రాజ్ఞో మూలే ఽపరాధినః, తానవేక్ష్య దయాయుక్తస్త్వివధ్యమితి సో ఽబ్రవీత్. ౧౧౨. అథాజ్ఞయా గురోశ్శిష్యాః వద్దపాదముఖాః ఖలు, తచ్ఛిరో ముండనం నద్యా మయుకస్నానమేవ చ. ౧౧౩. మృదాభ ముండనం భూయశ్శుత స్నానం మృదా తథా, యోగ్యం చ కారయిత్వా ఽన్యత్ప్రాయశ్చిత్తమతంద్రితాః. ౧౧౪. బ్రాహ్మణ్యమర్గగాంశ్చక్రస్థాంస్తే ఽపి తు పరం గురుమ్, నత్వా సచ్ఛిష్యతాం యాతాశ్చోచస్నానాదితత్పరాః. ౧౧౫. పంచపూజారతా జాతాశ్చాస్త్రాధ్యయనసం రతాః, శ్రీశంకరప్రసాదేన ముక్తిభాజనతాం గతాః. ౧౧౬. తస్మాత్పురాత్పశ్చిమమార్గ

గామీ మరుంధనంజం పురమాప శిష్యైః, ఢక్కాదివాద్యానుచలత్కరాఽయైర్విచిత్ర  
బంధాదివహుప్రపద్యైః. ౧౧౭. తత్ర పుర్యాం విచిత్రం వై విష్వక్సేనస్య గోపురం,  
తత్సూర్యతః ప్రపాశాలాం విఫలం తత్ర కల్పనామ్. ౧౧౮. గృహోదీనామసౌ  
కృత్వా సమ్యద్గ్రాహ్యససస్థితః, మనోస్తన్యభిధాంగుష్ఠమాత్రలక్ష్యం పరం ప్రభుమ్.  
౧౧౯. సంపూర్ణమండలాకారమాత్మానం సంసీరిత్య సః, పీయూషబిందుసందోహపాన  
తృప్తాంగ ఏవ హి. ౧౨౦. కుండలినీం పునర్మూలాధారం సీత్వా తదీశ్వరమ్, స్తుత్వా  
గణపతిం తత్ర చిరమాస సుఖం గురుః. ౧౨౧. తత్ర త్యాస్యాస్వామినం నత్వా విష్వ  
క్సేనపరాయణాః, శఙ్ఖచక్రవిరాజద్భుజదండాస్తోత్రపాణయః. ౧౨౨. ఊచురస్తన్వ తం  
సుష్టు విష్వక్సేనాధిదైవతమ్, పుణ్యదం సతు వైకుణ్ఠే సేనాపతిరుదాహృతః. ౧౨౩.  
తస్య భక్తా వయం నాస్తి భయం నో యమరాజతః, దేహపాతాద్భద్రైస్తస్య చోదిలేన  
యథా కిల. ౧౨౪. వైకుణ్ఠ ఏవ గంతవ్య ఇత్యుక్తః ప్రాహ తాఽ గురుః, మైవం  
నారాయణస్యైవో విష్వక్సేనః ప్రకీర్తితః. ౧౨౫. భక్తస్తథైవేశభక్తా వైకుణ్ఠే సంతృ  
నేకతః, తద్భక్తా అపి సంపూజ్యాస్తద్భక్తైరిత్యనుజ్ఞయా. ౧౨౬. కథం తేహాముపాస్యత్వం  
న్యాతంశ్రేణి భవేత్పిల, ప్రమాణాభావతస్తస్మాత్సగుణత్వాత్స ఏవహి. ౧౨౭. తల్లోక  
ప్రేపుభిసేవ్యః పారంపర్యేణ ముక్తిదః, నారాయణస్త మేకం తు ధ్యాతుః ప్రత్యగ  
భేదతః. ౧౨౮. ముక్తిస్సాత్మాదతో యూయం యది చేస్తుక్తికాంక్షిణః, తదా ౭ద్వ  
యమఖండం తం గురుశాస్త్రోపదేశతః. ౧౨౯. ధ్యాత్వా సమ్యక్ప్రీయత్సేన ముక్తా  
భవథ మా చిరమ్, ఇత్యుక్తాస్య కలింగాస్తే ప్రణమ్య శిరసా గురుమ్. ౧౩౦. తదాపదేశేన  
సంప్రాప్య విద్యోం స్పృత్యాదిదర్శితాం, కర్తాదౌ నిరతాస్సర్వే బభూవుస్సాధువృత్తయః.  
౧౩౧. తతస్సమాగత్య తు మన్తధన్య భక్తా నమస్కృత్య గురుం సమాచుః, శృణ్వన్వ  
దీయం మతమద్భుతం త్వం యో మన్తధన్సర్వహృది స్థితస్యః. ౧౩౨. సర్గాదికర్తా ౭త  
ఉపాసనీయస్సార్షాద్భిస్సర్వపతః పరాత్తా, సువర్దులాకారవిభూషణాభ్యాం వశీకృతం  
యేన హృది స్థితాభ్యామ్. ౧౩౩. కాంతాకదంబేన తదీయదర్శనప్రస్ఫుర్యనాభ్యాం  
బహుసౌఖ్యదాభ్యామ్, కామాత్మనః పూర్ణ సుఖస్య లభి ర్లోఽక్షో ౭స్త్యతో యూయ  
మహీహ తస్య. ౧౩౪. సముత్పవే పంచశరస్య చిహ్నం భృత్వా హ్యనంలేన సుఖేన  
యుక్తాః, తజ్జేన ముక్తా భవథేతి సోక్తః ప్రోవాచ మైవం పదతాప్రమాణమ్. ౧౩౫.  
కమలజప్రముఖా జగతః స్పృతా ఉదయపాలనసంయమనే రతాః, న చ హరేస్సుత  
ఏష హి పాలకో న చ సుతే సవితు ర్హి తథా ప్రభా. ౧౩౬. స్త్రీణాం తత్సంగినాం  
సంగం దూరతః ఖరివర్ణయేత్, ఇత్యేవం ప్ర తిషేధస్య సత్వాద్భువం భవన్త తమ్. ౧౩౭.

కించానంగస్య మోక్షాదిదాత్పత్వే శక్తతా కుతః, ప్రద్యుమ్నస్య చ కర్తృత్వం సృష్ట్యా  
 దేర్ష విరోధతః. ౧౩౮. ప్రత్యక్షాదేరితి శ్రుత్వా నత్వా క్రాంచవిదాదయః, త్యక్త  
 చివన్న బభూవుస్తే పంచపూజాదితత్పరాః. ౧౩౯. తస్మాదుదకృణాయాతం పురం  
 మాగధమద్భుతమ్, కుదేరోపాసకాస్తత్ర కుదేరప్రముఖా స్థితాః. ౧౪౦. నవ  
 నిధ్యాత్త సౌవర్ణ పదకావళిభీతాః, ఊచుర్నవనిధీశత్వాత్పర్వాధికధనః కిల. ౧౪౧.  
 కుదేరస్తస్య భక్తానా మస్తాకం న దరిద్రతా, తతో నః పూర్ణ ఆనందో బ్రహ్మరూపో  
 ఽస్తి భో యతే. ౧౪౨. కర్తృణో ఽప్యర్థమాలత్వాత్తత్వతేనీవనం వరమ్, మోక్షా  
 ద్యాకాంక్షీభిస్సర్వైః కర్తవ్యం సుప్రయత్నతః. ౧౪౩. కించ బ్రహ్మాదికానాం సధన  
 దానేన పాలకః, తస్మాత్పనుగ్రలోకానాం స్వామ్యయం నేవ్యతాం గతః. ౧౪౪. తస్య  
 నేవాకరీ కాచిద్యక్షిణీ సురసుందరీ, మహాచైశ్వర్యలాభస్తత్యేవనాదపి జాయతే. ౧౪౫.  
 తస్మాత్తదస్య నేవాం యే కుర్వంతి మనుజాదయః, మోక్షాద్యాకాంక్షిణస్తేతు మందా  
 భాగ్యవివర్ణితాః. ౧౪౬. తస్మాద్భవంతో ఽపి కుదేరనేవాం కుర్వంతు మోక్షార్థమనన్య  
 చిత్తాః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ యుష్మన్నతం ప్రమాణేన విహీనమేవ. ౧౪౭.  
 స్వామీ కుదేరో ఽస్తు వరో ధనస్య తథాపి కల్పిన్న హి లేన తృప్తః, లోభేన  
 యుక్తస్య కతో ఽస్తి తృప్తిరతో ఽస్య ధర్మో ఽపి న విద్యతే ఽఙః. ౧౪౮.  
 మోక్షస్య వారా త్వదిమారగాఽస్తి తస్మాత్పరిత్యాజ్యమనర్థరూపమ్, ద్రవ్యం ప్రయ  
 త్నేన ముముక్షుభిస్తత్యేవ్యం న యస్యాస్తి పునర్వియోగః. ౧౪౯. అర్థమనర్థం  
 భావయ నిత్యం నాస్తి యతస్సుఖలేశస్సత్యమ్, పుత్రాదపి ధనభాణాం భీతిస్సర్వ  
 త్రైషా విహితా నీతిః. ౧౫౦. ఇత్యుక్తేర్ను న ధర్మో ఽపి తత్సాధ్య ఇతి చేత్తథా, అస్తు  
 నామ కుదేరస్తు నేవ్యో నైవ ధనార్థినా. ౧౫౧. యతః ప్రాకృకృతాదేవ ధనభాజో  
 జనా మతాః, బ్రహ్మ హిరణ్యగర్భో ఽస్తి విష్ణుర్లక్ష్మీపతిర్నరిః. ౧౫౨. హిరణ్యవీర్య  
 ఇంద్రస్తు సువర్ణాచలసంస్థితః, ఏవంవిధా ధనేనాస్య దీవంతీత్యతిసాహసమ్. ౧౫౩.  
 మహన్నిందార్థకం వాక్యం నైవ వాచ్యమితః పరమ్, చిహ్నాని సంపరిత్యజ్య న్నాన  
 సంధ్యాదితత్పరాః. ౧౫౪. ఆదైవతవిద్యయా యుక్తాః పంచపూజారతాస్సదా, భవలేత్యు  
 దితాస్సర్వే గురుపాదాంబుజే రతాః. ౧౫౫. త్యక్తచివన్న బభూవుస్తే పంచపూజాదిత  
 త్పరాః, ఇంద్ర భక్తాస్తతో నత్వా తమూచుః పరమం గురుమ్. ౧౫౬. ఇంద్రస్సాన్నిమిక్  
 దేవగంధర్వయత్యై సర్వేశస్సర్వాదికర్తా సునేవ్యః, బ్రహ్మ విష్ణూ రుద్ర ఇత్యేవ వేదే  
 తత్తచ్చట్టైర్వాచ్య ఏదైవ నాన్యః. ౧౫౭. సర్వేశత్వం సర్వదాత్పత్వమన్య వేదే  
 ప్రోక్తం వామనశ్చానుజోఽస్య, రత్నం సర్వం తద్భ్రమే చామృతాధ్యం దేవాస్సర్వే

యస్య కుర్వంతి సేవామ్. ౧౧౮. సర్వస్యాత్మా నిర్విశేషః పరాత్మా సర్వాతీతశ్శిక్షణో  
 ౨సౌ యతీనామ్, ప్రాయచ్ఛత్తాస్సాన్విర్ఘ్నీనాన్వృకేభ్య స్తస్మాదింద్ర సేవసీయో  
 భవద్భిః. ౧౧౯. శ్రేయస్కామైరిత్యసౌ ప్రోక్త ఆహ మైవం వాచ్యం బ్రహ్మశబ్దాది  
 పద్ధి, పూర్ణైశ్వర్యే సచ్చిదానందరూప ఇంద్రః శబ్దో వైవ వజ్రాదియుక్తే. ౧౨౦.  
 సదేవేత్పాదివాక్యేషు పరంబ్రహ్మ నిరూపితమ్, కారణం జగతో యస్మాద్బ్రహ్మవిష్ణోవి  
 సంభవః. ౧౨౧. బ్రహ్మణస్తీవ్రోవహ్నీదిదేవాదీనాం సముద్భవః, ఇంద్రస్సీష్టేతి  
 చేదన్యే లోకపాలాః కుతో న హి. ౧౨౨. సర్వదాత్పత్వసమ్యుక్త్య సాపేక్షం  
 సర్వజంతువత్, సుధాపానేన బ్రహ్మత్వే తదానంత్యం ప్రసజ్యతే. ౧౨౩. ఏకమేవేతి  
 వేదో హి వ్యర్థస్సాస్త్రిస్తు తథాసతి, సహస్రయుగకాలస్య బ్రహ్మణో దివసస్య వై.  
 ౧౨౪. చతుర్దశాంశసంజీవీ కథం స్యాత్పరమేశ్వరః, తస్మాత్సర్వలయే శిష్టం సదాది  
 ప్రతిపాదితమ్. ౧౨౫. జగత్కారణమేష్టవ్యం శ్రుతిరూపాత్ప్రమాణతః, భద్రహర్యా  
 దిభిశ్శుద్ధాదైవవిద్యాముపాక్రితైః. ౧౨౬. ఏవముక్తా గురుం నత్వా స్సార్తకర్షపరా  
 యణాః, బభూవుః పంచపూజాదితత్పరాశ్శిష్యతాం గతాః. ౧౨౭. తస్మాద్వ్యమప్రకృతం  
 ప్రయాతస్తత్ర స్థితోమాసమథాగతాయే, యమస్య భక్తా మహిషాత్కతవ్తలాహంకితా  
 బాహుషు నృత్యమానాః. ౧౨౮. నతోద్విచరే కింకరసంజ్ఞకాద్యా లయస్య హేతుర్యమ  
 ఏవ తస్మాత్, సృష్ట్యాదికర్తా ౨వీ స ఏవ నూనం తతస్తదీయాః ఖలు ముక్తిభాజిః.  
 ౧౨౯. యమాయ సోమం సుసత యమాయ జుహుతా హవిః, యమం హ యజ్ఞో  
 గచ్ఛత్యగ్నిదుతో ఆరంకృతః. ౧౩౦. ఇత్యేవం యజ్ఞభోక్తృత్వం శ్రుతో ప్రోక్తం  
 యమస్య హి, తస్మాదయం పరం బ్రహ్మ సృష్ట్యుత్పత్పాది కారణమ్. ౧౩౧. తస్య మూర్తి  
 ర్ద్విధా జ్ఞేయా శుక్లకృష్ణవిభేదతః, యచ్ఛుక్లం తత్పరం బ్రహ్మేతి శ్రుతేశ్శుక్లరూపిణీ.  
 ౧౩౨. యామూర్తిస్సా పరం బ్రహ్మ తస్మాన్నిర్గుణతో యమాత్, మహత్తత్త్వాదినంభూతి  
 ద్వారా రుద్రో యమస్య హ. ౧౩౩. జాతో ౨వతార ఏతస్మాత్ప్రవృష్టవర్ణో యమః కిల,  
 విష్ణునామా సముత్పన్నస్తస్య నాభీసరోజకే. ౧౩౪. రక్తవర్ణో విధిస్తస్మాద్దస్తా దిక్వత  
 యో౨భవత్, గ్రహ సూర్యాదయ స్సర్వం జగజ్జజ్ఞే చరాచరమ్. ౧౩౫. ఏవం కృత్వా  
 సశిక్షార్థం దక్షిణాశాధిపాలకః, దండపాణి ర్త్వహంశో మహిషారూఢ ఆభవత్. ౧౩౬.  
 ఇంద్రాదీనాం నిజాంకానాం మధ్యే తద్వద్విలక్ష్యతే, భస్మనో ౨ంతర్ తాంగారవత్సస  
 త్యాదిరూపకః. ౧౩౭. తస్మాద్విశుద్ధమద్ధాదిరూపస్సర్వస్య కారణమ్, తస్యాంశస్సగు  
 ణో వైవ నిర్గుణోపాసనే ప్రభుః. ౧౩౮. కశ్చిత్తస్మాద్వయం నీలవర్ణస్యోపాసనం సదా,

కుర్తవ్యేన యతో నాశం మూలాక్షానం ప్రపద్యతే. ౧౭౯. తస్మిన్నప్తే యమస్మర్వ  
 మితి బోధో విజాయతే, తతశ్శుక్లయమస్యాప్తిరూపా మోక్షో భవత్యతః. ౧౮౦.  
 యూయం మోక్షార్థినస్సర్వే కురుతానన్యచేతనః, తదీయోపాసనం తస్య ముక్తిం  
 ప్రాప్స్యథ బోధతః. ౧౮౧. ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచమైవం నాచ్యం విరుద్ధం శ్రుతి  
 తో భవద్భిః, పురా పితృశ్శాపవశాద్ధి కల్పిద్విజః పురం ప్రాప్య యమస్య గేహమ్.  
 ౧౮౨. స నాచికేతా ఆపస్త్రుతిరాత్రమన్నం వినా తం హ్యతిథిం సుకాంత్యా,  
 యుక్తం యమః ప్రేక్ష్య సువేపమానః ప్రావచ భూదేవమతీవ నమ్రః. ౧౮౩.  
 తిస్రో రాత్రీర్వదవాత్సీర్గృహే మే ౭నశ్చ౯ బ్రహ్మన్నతిథిర్నమస్యః, నమస్తే ౭స్తు  
 బ్రహ్మస్వప్తి మే ౭స్తు తస్మాత్పృతి త్రీన్వరాన్వృణీష్య. ౧౮౪. ఇత్యేవం తు య  
 మేనాసౌ నమఃపూర్వముదీరితః, నచికేతా ఉవాచైవం వచనం సుమనోహరమ్. ౧౮౫.  
 శాంతసంకల్పస్సమనా యథా స్యాద్వీతమన్యుకౌతమో మా ౭భిమృత్యో, త్వత్పృస్పృష్టం  
 మా ౭భివచేత్పృతీత ఏత త్రయాణాం ప్రథమం వరం వృణే. ౧౮౬. యమ ఉవాచ.  
 యథా పురస్తాభవితా ప్రతీత ఔద్దాలకిరారుణిర్న త్వృస్పృష్టః, సుఖం రాత్రీశ్శయితా  
 ఏతమన్యుస్తాన్వం దదృశివాన్వృత్యుముఖాత్పృముక్తమ్. ౧౮౭. స్వర్గే లోకే న భయం  
 కించనాస్తి న తత్ర త్వం న జరయా బిభేతి, ఉభే తీర్త్వా ఆశనాయా పిపాసే శోకా  
 తిగో మోచతే స్వర్గలోకే. ౧౮౮. నచికేతా ఉవాచ. స త్వమగ్నిం స్వర్గ్యమభ్యేషి  
 మృత్యో ప్రబ్రూహి త్వం శ్రద్ధధానాయ మహ్యమ్, స్వర్గలోకా ఆమృతత్వం  
 భజంతే ఏతద్వీతీయేన వృణే వరేణ. ౧౮౯. ఏవముక్త ఉవాచాగ్నేస్వరూపం యమ  
 ఆదరాత్, నచికేతాస్తతః ప్రాహ మృత్యుం ఋద్ధిమతాం వరః. ౧౯౦. యేయం ప్రేతే  
 విచికిత్సా మనుష్యే ఆస్తీత్యేకే నాయమస్తీతి చైకే, ఏతద్విద్యామనుశిష్టస్వయా  
 ౭హం పరాణామేవ వరస్త్వతీయః. ౧౯౧. ఏవముక్తో యమస్తస్య లోభముత్పాదయ  
 న్నహు, ధనాదినా వరస్యాస్య గోప్యతామభిలక్ష్య సః. ౧౯౨. ఆచైవం లోభనిర్దుక్తం  
 విద్యార్థినమకల్పమ్, దృష్ట్వా ప్రాహ యమస్తత్త్వం సుగోప్యమధికారిణే. ౧౯౩.  
 సర్వే వేదా యత్పదమామనంతి తపాంసి సర్వాణి చ యద్వదంతి, యదిచ్ఛంతో  
 బ్రహ్మచర్యం చరంతి తత్రే వదం సంగ్రహేణ బ్రవీమ్యామిత్యేతత్. ౧౯౪. ఆశరీరం  
 శరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితమ్, మహాంతం విభుమాత్మానం మత్వా ధీరో న శోచతి. ౧౯౫.  
 యస్య బ్రహ్మచక్షత్రం చ ఉభే భవత ఓదనః, మృత్యుర్వస్యోపసేచనం క ఇత్థా వేద  
 యత్ర సః. ౧౯౬. ఇత్యాదిసోపదిష్టస్స కృతార్థో గృహమాగమత్, ఇతి. శ్రుతో యమే

నైవ మృత్యుర్భిక్షోపసేచనమ్. ౧౯౭. ప్రోక్తం న చ స్వస్య భక్ష్యం భవతుమర్హతి, తతో యమాత్పరం బ్రహ్మ కారణం సర్వవస్తునః. ౧౯౮. బ్రహ్మవిష్ణోదిరూపేణ సేవ నీయం ప్రయత్నతః, ఉపసేచనలింగానాం ధారణేన విముక్తతా. ౧౯౯. ఇత్యుక్తి రవబోధానోఽ భవతాం సాహసాత్పికా, మార్కండేయే శృణు పోక్తం పురాణే భక్తవత్సలః. ౨౦౦. మహాదేవో యమం వీడ్య స్వభక్తపరిపాలనమ్, ఆకరోల్కించ పాపాత్పా సుందరాఖ్యో బభూవ హ. ౨౦౧. జాగరం తు కృతం తేన ధనలోభా త్కదాచన, శివరాత్రే తతో దూతైర్మమస్యాకృష్యతాం గతే. ౨౦౨. జీవే ౨స్య తత ఆగత్య శివదూతైస్సుతాడితాః, పరిత్యజ్య గతా యామ్యాశ్శివలోకం ససుం దరః. ౨౦౩. సీతశ్చైవైర్నిభక్తానామగ్రగణ్యో బభూవ హ, అజామిశోఽపి కర్తాణి బ్రహ్మణానాం వివేయతు. ౨౦౪. నీచస్త్రీసంగతః పుత్రాన్మంచ ప్రాప్య కనిష్ఠకమ్, నారాయణం బ్రువన్ ప్రాణాంస్త్వజన్యామైః ప్రవీడితః. ౨౦౫. విష్ణు దూతైస్తదా౭౨గత్య రక్షితస్తే తు కింకరాః, యమస్య భగ్నసంకల్పాస్తన్వందిర మఖో యయుః. ౨౦౬. తస్మాద్వ్యాయం పరిత్యజ్య చిహ్నీన్యవైస్తతత్పరాః, వైదికం కర్మ కర్వంతశ్శుద్ధాస్తేన తతఃపరమ్. ౨౦౭. గురూపదేశతో జ్ఞానం లభ్యా క్షాంతిం గమిష్యథ, ఇత్యుక్తాస్తం ప్రణమ్యాశు బభూవుస్తే తథైవ హి. ౨౦౮. తస్మాత్ప్రాప్త ప్రయాగాఖ్యం ఫలం పుణ్యవివర్ధనమ్, గంగాయా యమునాయాశ్చ సరస్వత్యాశ్చ సంగమమ్. ౨౦౯. తత్ర శ్శితే గురౌ పాశచిహ్నీ పరుణసేవకాః, సమాగతాస్తథా వాయూపాసకా ధ్వజవిహ్నితాః. ౨౧౦. భూమిదేవస్య సేవాయాం రతాః పూర్ణాం కథారిణః, తీర్థస్యోపాసకా బిందుచిహ్నీ శ్చైవ సమాగతాః. ౨౧౧. తత్రాద్యానాం గురుః ప్రాహ గురుం తీర్థపతిస్తదా, శ్రోతవ్యం మన్వతం చిత్రం పుణ్యదం యతిశే ఖర. ౨౧౨. సర్వోత్తమో జీవనహేతురస్య దేవాదివంద్యో పరుణస్సుసేవ్యః, తం ప్రాణనాశస్త్యవదత్పమిరస్పర్శస్య హి ప్రాణ ఉపాసనీయః. ౨౧౩. మునిం తతోఽ సంత ఉవాచ చై నం సర్వోత్తమా భూమిరుపాసనీయా, నత్వా తతో జీవనదో జగాద తీర్థం సుసేవ్యం సకలైస్సుఖాత్కైః. ౨౧౪. తచ్చ త్రివేణీతి ప్రథాముపేతం పాపా వహం యస్య హి బిందుమాత్రమ్, కేచిత్తు తద్దర్శనతో విముక్తిం వదంతి సర్వోత్తమతా తతోఽస్య. ౨౧౫. ఆంబ త్వద్దర్శనాస్తుక్తిర్న కానే స్నానజం ఫలం, నారదేనోక్త మేతద్ధి కించ సర్వాత్పకం జలమ్. ౨౧౬. ఆపి వై స్మరిదం సర్వమిత్యాదిశ్రుతి వాక్యతః, తస్మాత్సర్వాత్పకత్వేన బ్రహ్మత్వేఽన్వైతజీవ హి. ౨౧౭. మోక్షార్థిభి ర్భవద్భిస్తు సేవనీయం ప్రయత్నతః, ఇత్యేవముక్త ఆహేదం శంకరః పరమో

గురుః. ౧౧౮. ఉపాసనా సుఖజననీ న కార్యగా హ్యవిత్యతాఽంగ సకలకార్యగా  
 మతా, జలస్య సర్వపరమతా తు యోదితా శ్రుతో తు సా ఊరిముఖరాద్యపేక్షయా.  
 ౧౧౯. ముక్తిరతో యుష్టాకమలభ్యా నాస్తి విమోక్షే ఽనిత్యసునేవా, సాధన మాత్మ  
 జ్ఞానమతస్సంసాధ్యమలం మోహం పరిహాయ. ౧౨౦. విశ్వసుఖాలిత్రాంతమమేయం  
 ప్రాప్య విముక్తా ఆభవథాధా, తే శ్రుతవతశ్చీగురుశిష్యాస్త్యిక్తనిజాంకాస్సంప్రతి  
 జాతాః. ౧౨౧. శూన్యవాదీ తతో నత్వా గురుం ప్రావచ శంకరమ్, కించిద్బ్రవ్యం  
 మయా మాల్లే సావధానమనాశ్శృణు. ౧౨౨. మృగత్పష్టాంభసి స్నాతః ఖపుష్యకృత  
 శేఖరః, సుఖం వంధ్యాసుతో యాలి శశశృంగధనుర్ధరః. ౧౨౩. తం దృష్ట్వా దేవభావేన  
 ప్రణమ్య శిరసా భృశమ్, ఆగతో ఽస్మి యతిశ్రేష్ఠ తవాంతికమహం ద్రుతమ్. ౧౨౪.  
 ఇత్యుక్తఆహ భో విద్వత్తర త్వన్నామ కిం స్తుతం, స తు ప్రావచ భోః స్వామిన్నిరా  
 లంబనసంజ్ఞకః. ౧౨౫. ఆహం పితా మదీయస్తు క్షౌప్రనామేతి విశ్రుతః, మన్వతస్య  
 ప్రవక్షేతి శ్రుత్వా ప్రాహ పరో గురుః. ౧౨౬. శూన్యత్వాత్తే మతం నింద్యం శూన్య  
 స్య బ్రహ్మతా న చ, తమేవ భాంతమిత్యాది శ్రుతేస్తస్మాద్విమూఢతామ్. ౧౨౭. విహ  
 యాద్యైతవిద్యాం త్వం సమాశ్రిత్య సుఖ భవ, ఇత్యుక్తస్తం పునః ప్రాహ ఖం బ్రహ్మేతి  
 శ్రుతీరితమ్. ౧౨౮. ఆకాశస్సర్వభూలేభ్యో జ్యాయానో ఽస్మి పరాయణమ్, తం  
 ప్రత్యేవాస్త మాయాంతీత్యేవం హి శ్రుతిరబ్రవీత్. ౧౨౯. కించ వేదాంత ఆకాశ  
 స్తల్లింగాదితి తస్య నా, నిశ్చితా బ్రహ్మతా తస్మాత్సీవక ర్తవ్యమిదం మతమ్. ౧౩౦.  
 ఇత్యుక్తో ఽసౌ గురువర ఆహమైవం భో మూఢతమ కదాపి, వాచ్యం ఖం యత్సగుణ  
 మతో నాస్య బ్రహ్మత్వం న తు పవనస్య. ౧౩౧. హేతుః ప్రాక్తం ఖలు పరకార్యం  
 సద్వేదే ఽసాపుభయవిబోధీ, ఆకాశో ఽతఃపరమిహ బోధ్యశ్చద్దేనైతేన న తు ఖమే  
 తత్. ౧౩౨. జ్యాయస్త్యం యస్య ఖాదిభ్యశ్చృత్యా సమ్యగుదీరికమ్, తద్బ్రహ్మనంద  
 విజ్ఞానం సన్నాత్రం ద్వైతవర్జితమ్. ౧౩౩. అంతవత్సేన దోషేణ కాలావత్యమతం పురా,  
 నిందిత్వా తైవలీ రాజా దోషయుక్తం కథం వదేత్. ౧౩౪. వివమసా శ్రవణాదతి  
 హృద్భః ప్రాహ గురుం పరమం పునరిత్థమ్, దర్శనతో భవతామహమేషః పావ  
 నతాముపయాత ఇతస్త్యమ్. ౧౩౫. బ్రహ్మోపదేశం కురు యేన ముక్తః స్వామిత్యసౌ  
 ప్రాక్త ఉవాచ భూయః, ఆకాశమాత్తానముపాస్య సమ్యక్ హృది స్థితం తేన తవాస్తు  
 మోక్షః. ౧౩౬. ఇత్యుక్త ఆచార్యవరస్య శిష్యో బభూవ తం శంకరదేశికేం  
 ద్రమ్, ప్రాహోఽఽగతో భక్త ఇదంపరాహే నత్వా యతే మే శృణు సుందరం

మతమ్. ౨౩౨. ప్రళయాంభసి లీనాదివరాహేశోద్ధృతా మహీ, యేన తం ముక్తి  
 సిద్ధ్యర్థం భజన్యం యుక్తచేతనః. ౨౩౩. దంష్ట్రాంకితభుజాస్సర్వ ఇత్యుక్తః ప్రాహ తం  
 గురుః, మైవం హి బ్రాహ్మణేనైకం తపః కార్యం ప్రయత్నతః. ౨౩౪. వేదోక్తం యది  
 చిహ్నీనాం ధారణే ౭స్తి దురాగ్రహః, తదాంతైః కూర్మమతస్యైదే రంకసీయం శరీ  
 రకమ్. ౨౩౫. వేదోక్తకర్తృణో ౭స్యేన విప్రస్యార్థో న కశ్చన, సగుణం బ్రహ్మ  
 సంసేవ్యమితిచేలేవ్యతాం ముదా. ౨౩౬. శివవిష్ణోద్విరూపం తత్సంత్యక్త్వా చిహ్న  
 ధారణమ్, విప్రః సంత్యక్తసంధ్యాదికర్తా దండం సమర్థతి. ౨౩౭. తస్మాన్మాధుమతిం  
 త్యక్త్వా లింగకూన్యః కులీచితమ్, కురు కర్తవ్య తేన త్వం శుద్ధో ముక్తిం గమిష్యసి.  
 ౨౩౮. జ్ఞానలాభేన సో ౭ప్యుక్తా జ్ఞానం ప్రాప్య గురోర్దుఖాత్, బభూవ లక్షణాభ్యో  
 ౭ప్య శిష్యః పరమతాపనః. ౨౩౯. తతో ౭న్యః కామకర్తాభ్యో మహలాక  
 సుసేవకః, ఆగత్యైతం నమస్కృత్య ప్రావచ పరమం గురుమ్. ౨౪౦. లోకానాం  
 సుఖం వివాస్తి పరేశో ౭తో ముముక్షుభిః, సేవనీయో భవద్భిర్వై సవివానన్యబుద్ధిభిః.  
 ౨౪౧. సత్యలోకాత్తికా ముక్తిస్తలేవతో న చాన్యథా, ఇత్యుక్తః ప్రాహ భో  
 మూఢతమ నానిత్యసేవయా. ౨౪౨. ఆన్యతభూతయా ముక్తిస్సత్యరూపా న  
 లభ్యతే, ఇత్యుక్తో ౭సా గురుం నత్వా అద్వైతవృత్త్యాశ్రితో ౭భవత్. ౨౪౩.  
 తతస్తం గుణసేవాయాం తత్పరాః పరమం గురుమ్, నతో ౭చ్ఛ్రి గుణా స్సాన్నిమి  
 న్కారణం జగతాం మతాః. ౨౪౪. బ్రహ్మాదీనాం హి కర్తారస్తేషాం సేవాపరా  
 వయమ్, కృతార్థాస్సర్వసంపూజ్యాస్తేషాం సర్వమయత్నతః. ౨౪౫. భవద్భిరపి లే  
 సేవ్యా ఇత్యుక్తః ప్రాహ తా గురుః, జన్యోపాసనమత్యంతమయ్యుక్తం మోక్ష  
 సిద్ధయే. ౨౪౬. ఇత్యుక్తాః కుమతిం త్యక్త్వా శుద్ధాద్వైతపరాయణాః, తథైవ శిష్యతాం  
 యాతాస్తతః కశ్చిత్సమాగతః. ౨౪౭. సాంఖ్యః ప్రధానవాదీ తం నతో ౭వచ పరం  
 గురుమ్, ఉపాదానం ప్రధానం తు కారణం జగతః స్వృతం. ౨౪౮. స్వృతిః ప్రమాణ  
 మస్మాకం మన్వాదిస్వృతివద్యతే, గుణసామ్యం ప్రధానం స్యాన్నహత్తత్త్వాదికార  
 ణమ్. ౨౪౯. ఆవ్యక్తం వ్యక్తభావం చ జగత్కేకం పరాత్పరమ్, తదపాసనమాలేఖ  
 ముక్తిస్సన్నిహితా నృణామ్. ౨౫౦. ఇత్యాది స్మర్యతే తస్మాల్లీవకర్తవ్యమిదం మతమ్,  
 ఇత్యుక్త ఆహ భోస్సాంఖ్య మైవం వేదవిరోధతః. ౨౫౧. స్మరేర్వేదానుకూలా  
 యాః ప్రామాణ్యం హి న చాన్యథా, అశబ్దత్వాత్ ప్రధానం తు జగతః కారణం న హి.  
 ౨౫౨. వేదోక్తస్యేక్షితృత్వస్వాభావాదస్య జడస్య వై, నాశబ్దమిక్షలేరిత్యత ఆచా  
 ర్యైరదిరితమ్. ౨౫౩. తస్మాత్స విక్షలేత్యాదిశు్రివాక్యాన్న కారణమ్, ప్రధానం

కింతు చైతన్యం పరం బ్రహ్మ సదాత్మకమ్. ౧౧౯. ఆలో మూఢమతిం త్యక్త్వా ఓదైవ  
 తనిష్ఠో భవాధునా, ఇత్యుక్తః ప్రాహ నాశబ్దం ప్రధానం శ్రుతిరస్తి హి. ౧౨౦.  
 ఆచింత్యమవ్యక్తమరూపమవ్యయం తథా యరసం నిత్యమగంధవచ్చ యత్, అనా  
 ద్యనంతం మహతః పరం ధృవం నిచాయ్య తం మృత్యుముఖాత్ప్రీముచ్యతే. ౧౨౧.  
 ఇత్యవ్యక్తేన శబ్దేన ప్రధానం ప్రతిపాదితమ్, ఇతి శ్రుత్వా గురుః ప్రాహ ప్రాజ్ఞః  
 ప్రకరణాదిగా. ౧౨౨. ఉక్తశబ్దేన సంప్రక్తః కించ జ్ఞానం న సంభవేత్, గుణసా  
 మ్యసుసేవాతస్సత్యస్యోదేకరూపకమ్. ౧౨౩. తస్మాదేతన్న తం త్యక్త్వా ఓదైవతవిద్యాం  
 సమాశ్రితః, సుఖభవేతి సంప్రక్తః సాంఖ్యో యోగీ శిష్యతాం గతః. ౧౨౪. తతో  
 యస్యస్తం నమస్కృత్య కాశిలో యోగవిత్తమః, ప్రాహ ప్రామాణికం యోగాస్తుక్తి  
 రస్తీతి మే మతమ్. ౧౨౫. వివిక్తదేశే చ సుఖాసనస్థశ్శుచిస్సమగ్రీ వశిరశ్శరీరః, ఆంత్య  
 శ్రమస్థస్సకలేంద్రియాణి నిరుధ్య భక్త్యా స్వగురుం ప్రణమ్య. ౧౨౬. హృత్పంచరీకం  
 విరజం విశుద్ధం విచింత్య మధ్యే విశదం విశోకమ్, ఆచింత్య మవ్యక్తమనంతరూపం శివం  
 ప్రశాంతమమృతం బ్రహ్మయోనిమ్. ౧౨౭. అనాదిమధ్యాంతవిహీనమేకం విభుం చిదా  
 నందమరూపమద్భుతమ్, ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం త్రిలోచనం నీలకంఠం  
 ప్రశాంతమ్. ౧౨౮. ధ్యాత్వా మునిర్గచ్ఛతి భూతయోనిం సమస్తసాక్షీం తమనః  
 పరస్తాత్, ఇత్యాదివాక్యైర్నిగమేషు సంస్థైః ప్రమాణతాం యాతి మతం మదీయమ్.  
 ౧౨౯. కించాగమేషు సంప్రక్తా జపవిద్యావిధానతః, భేదనం చక్రవట్కస్య తథా  
 ప్రోక్తమతో మతమ్. ౧౩౦. ముక్త్యాకాంక్షిభిరాచార్య సేవసీయం ప్రయత్నతః,  
 ఇత్యుక్త ఆహ మైవం భో వేదైర్దహరసంజ్ఞికా. ౧౩౧. విద్యోక్తా న త్యదుక్తో యం  
 యోగో మోక్షస్య కారణమ్. ౧౩౨. అజపామూలమంత్రస్య సో యామిత్యర్థనిశ్చ  
 యాత్, జీవేశయోర్నిదాగంధాభావాద్యోగః కథం భవేత్. ౧౩౩. సర్వభూతస్థమాత్మా  
 నం సర్వభూతాని చాత్మని, సంపశ్యక్ బ్రహ్మ పరమం యాతి నాస్యేన హేతునా.  
 ౧౩౪. ఇత్యాదిశ్రుతిభిర్దార్లో జ్ఞానాదన్యో నిషిధ్యతే, వట్కర భేదనాద్యో యం  
 ముక్తేః కించ శ్రుతిర్ణనా. ౧౩౫. శాంత్యాదియుక్త ఆత్మానం పశ్యేదాత్మని కేవలమ్,  
 ఆధికారీ శుద్ధచిత్తశ్చవినాజ్యైస్సుసాధనైః. ౧౩౬. వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థా  
 స్సన్నాసయోగాద్యతయశ్శుద్ధసత్వాః, తే బ్రహ్మలోకేషు పరాంతకాలే పరామృతా  
 త్పరిముచ్యంతి సర్వే. ౧౩౭. ఇత్యాదిభిక్రొత్వతవచోభిరేష యోగో భవత్రోక్త ఉపే  
 షణీయః, ఇత్యుక్త ఆచార్యమువాచ భూయో యతేఽపరిజ్ఞానవకాద్యుపేషి. ౧౩౮.

అక్షాత్వా ఖేచరిం ముద్రాం బ్రహ్మజ్ఞోఽనామితి ద్విజః, యో పదేత్తస్య జిహ్వయాం  
 ఛేదం కుర్వతి శాసనమ్. ౨౭౯. నదీత్రితయసంయోగం త్రికూటాఖ్యమితి ద్విజః,  
 బ్రహ్మహమితి యో బ్రూతే తజ్జిహ్వోఛేదమాచరేత్. ౨౮౦. అవిదిత్వా ద్విజో యస్తు  
 శృంగాటకమతఃపరమ్, బ్రహ్మహమితి యో బ్రూతే తజ్జిహ్వోఛేదమాచరేత్. ౨౮౧.  
 మనోన్నన్యాస్వరూపం హి పూర్ణమండలమార్గతః, అవిదిత్వా ఽబ్రవీద్బ్రహ్మాత్యస్య  
 జిహ్వం హి సంఘనేత్. ౨౮౨. అంగుష్ఠమాత్రస్య పుంసస్థానన్జ్ఞానం వినా ద్విజః,  
 బ్రహ్మస్తీత్యుచ్యతే యేన తస్య జిహ్వం హి సంఘనేత్. ౨౮౩. అపస్థాత్రితయస్థానం  
 నీచోన్నతత విగర్హితమ్, అక్షాత్వా బ్రహ్మ యో బ్రూతే శిరస్తస్య పతత్యభః. ౨౮౪.  
 లయవిత్పరమం యాతి బ్రహ్మ నాన్యేన పర్తనా, హతవిత్పరమం స్థానం యాతి బ్రహ్మ  
 సనాతనమ్. ౨౮౫. ఇత్యాదిపంచైర్యోగస్ఫుర్వదా మోక్షకాంక్షీభిః, భవద్భిరతియ  
 త్నేన స్వీకర్తవ్య ఇతీరితః, ౨౮౬. గురురాహ వృద్ధైవ త్వం జల్పస్య జ్ఞానమోహితః,  
 అష్టాంగయోగజా ముక్తిర్న తు కింతు విశుద్ధిదః. ౨౮౭. ఏకాగ్ర్యదస్తథా శ్రాతో  
 విరుద్ధో వేదతో న హి, ఖేచర్యాదికముద్రాయా విజ్ఞానేన వినా సహి. ౨౮౮. ముక్తి  
 రిత్యుక్తిరత్యంతసాహసాదేవ నాన్యథా, బ్రహ్మజ్ఞానాద్యతో ముక్తిం వేదో వదతి  
 నాన్యతః. ౨౮౯. తస్మాచ్ఛ్చుతిప్రాదితకర్తనిష్ఠో విశుద్ధచిత్తః పురుషో వివేకీ, వైరాగ్య  
 వాక్ శాంతిదమాదియుక్తో ముముక్షురాత్మానమజం సహిష్ఠుః. ౨౯౦. గురోర్బ్రూత  
 త్వమసీతి వాక్యం శుత్రాత్వా విచార్యా ఽఽత్త్వగతిం న సమ్యక్, సచ్చిత్సుఖం భేద  
 విహీనమద్ధా విజ్ఞాయ ముక్తో భవతీతి చోక్తః. ౨౯౧. నత్వా గురోః పాదయుగం  
 సుభక్త్యా శిష్యో బభూవాభ వరాణువాదమ్, సమాశ్రితా ధీరశివాదయో ఽన్యే సమా  
 గతాః ప్రోచురిదం యతీశమ్. ౨౯౨. కర్తా పరేశోయదుదీరితో ఽస్తి సృష్టౌ స  
 భూమ్యాద్యణుకాన్యునక్తి, నిత్యాత్ లయే తాన్వీయంనక్తి చైవో భూమ్యాదిభిర్లోక  
 గురుస్సలోకాత్. ౨౯౩. విధాయ సృష్ట్యా వివిధాం శ్చ జీవానాస్తే స్వయం సాక్షివ  
 దేవ పూర్ణః, ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచమైవం శ్రుతే ర్విరోధాచ్ఛృణు తద్విరోధమ్.  
 ౨౯౪. పరాత్తనః ఖాదికసర్గ ఉక్తశ్చుితో కథం లేషు తు నిత్యతాఽతః, పరేశ ఏకః  
 ఖలు నిత్యరూపో జన్యం జగత్సర్వమనిత్యమేవ. ౨౯౫. జగదీశాదజన్యత్వం కేఘచిద్విది  
 వర్తతే, తస్య తత్త్వం న వక్తవ్యం సర్వస్యాజనకత్వతః. ౨౯౬. ఆధీత్య గౌతమిం  
 విద్యాం సార్థాలీం యోనిమావిశేత్, ఇత్యాదిపంచనాత్రాం తు విషయాద్వైతమాశ్రితాః.  
 ౨౯౭. ముక్తా భవథ శుద్ధాత్పజ్ఞానాద్గురుభక్తిణాత్, ఇత్యుక్తాస్తే బభూవురైవ శిష్యా

ధీరశివాయః. ౨౯౮. ప్రాశస్నాత్వా త్రివేణ్యాం హి గురుశ్శిష్యసమన్వితః, ప్రాజ్ఞా  
 గ్రాతాప్ర్య పక్షార్థాత్కాశీం కాశీశసంయుతామ్. ౨౯౯. న్తుతిభిః కరతాలైశ్చ శం  
 ఖాదినినదైస్తథా, చిత్రమాసీత్తత్ర మాసత్రితయం సంస్థితే గురా. ౩౦౦. స్వామినం  
 కేచిదాగత్య నత్వా తం కర్తవదినః, ప్రాచుర్విశ్వస్య సృష్ట్యాదికర్తణో భవతి ప్రభో. ౩౦౧.  
 రమ్యేణ కర్తణా రమ్యాం యోనిం విప్రాదికస్య వై, పాపేన కర్తణా పాపాం  
 శూద్రాదేస్తాం వ్రజంతి. హి. ౩౦౨. కర్తజైవ హి సంసిద్ధిమాస్థితా జనకాదయః,  
 ఇత్యాదికైర్వచోభిర్ముక్షుభిః కర్తయత్పతః. ౩౦౩. కార్యం సుఖస్య సంప్రాప్తి  
 ర్లోక్ష ఇత్యభిధీయతే, ఇత్యుక్తః ప్రాహ మైవం యస్యైతత్కర్తేతి హి శ్రుతిః. ౩౦౪.  
 బ్రహ్మకార్యం జగద్బ్రూతే ధ్యేయం తత్కారణం తథా, ఇత్యువక్తమ్య సంబ్రూతే  
 శంభురాకాశ మధ్యగః. ౩౦౫. ఋతం చ సత్యమిత్యాది శ్రుతిశ్చాస్తి విబోధికా,  
 బ్రహ్మణస్సుక్షుమాలాది విశ్వకారణరూపిణః. ౩౦౬. తస్మాత్సర్వజ్ఞ ఏవేశః కారణం  
 జగతో మతః, నైవ కర్త జడత్వాద్యే మందా నైకాశ్రయంతి తత్. ౩౦౭. ఇత్యు  
 క్తాస్తే పరాం విద్యామాశ్రితాశ్శిష్యతాం గతాః, తతో వాభరణాఖ్యస్తం శీఘ్రైస్సహ  
 సమాగతః. ౩౦౮. నతోవచ స చంద్రోఽసౌ సర్వలోకప్రకాశకః, దేవాదిపాలకః  
 పూర్ణిమాదౌపూజ్యః ప్రయత్నతః. ౩౦౯. తదుపాసనయా ముక్తిరిత్యుక్తః ప్రాహ  
 నాస్తి సః, అనిత్యోపాసనాలభ్యో నిత్యో మోక్షః కదాచన. ౩౧౦. ఇష్టాపూర్తాదికం  
 కర్త కృత్వా చంద్రస్య మండలమ్, ప్రాప్య భూయోఽస్య లోకస్య ప్రాప్తిరుక్తా  
 పరాత్తనా. ౩౧౧. ధూమో రాత్రిస్తథా కృష్ణష్ణాసా దక్షిణాయనమ్, తత్ర చాంద్ర  
 మసం జ్యోతి ర్యోగీ ప్రాప్య నివర్తతే. ౩౧౨. ఏష దేవాన్నమిత్యుక్తం శ్రుతౌ  
 తస్మాన్న ముక్తతా, అన్నస్యాస్య సుసేవతః కింతు గల్లోకసంస్థితిః. ౩౧౩. తస్మాన్పూజ  
 మతిం త్యక్త్వా శుద్ధాద్వైతం సమాశ్రితః, ముక్తో భవతి సంప్రోక్తస్సచ్ఛిష్యోఽసౌ  
 బభూవ హ. ౩౧౪. తతో భౌమాదికానాం యే గ్రహణాం సముపాసకాః, నమ  
 స్కృత్యోపరాచార్యం శంకరం తే కృపానిధిమ్. ౩౧౫. భౌమాదికస్య సేవతో  
 ముక్తిర్వేదే ప్రచోదితా, తస్మాన్ముక్షుభిస్సేవ్యా ఏవ ఏవ ప్రయత్నతః. ౩౧౬.  
 ఇత్యుక్త ఆహ లోకానాం గ్రహపీడా నివృత్తయే, సేవా ప్రోక్తా న ముక్త్యర్థం సా  
 తు చేతనబోధతః. ౩౧౭. సదేవేత్యాదిభిర్నాక్త్యైర్వేదే సమ్యగదీరితా, ఇతి శ్రుత్యా  
 ఽథ తే సర్వే గతాశ్శిష్యత్వమాదరాత్. ౩౧౮. తతః క్షవణో నత్వా గురుమాహ  
 ప్రభో మయా, త్వదాశ్రయేణ వక్షాసః కాలో నీతస్తతో మతమ్. ౩౧౯. మదీయం  
 శృణు కాలోఽయం పరంబ్రహ్మ సుసేవ్యతామ్, ముక్త్యర్థమితి సంప్రోక్తః ప్రాహ

కాలస్య జన్మహి. 310. సంవత్సరోఽజాయత కాల ఏష ఇతి శ్రుతిః ప్రాహ తతః కుముద్ధిమ్, విహాయ శుద్ధాద్వయమాశ్రితస్తస్యం ముక్తో భవేత్సుక్త ఇమం మునిశశమ్. 310. సమస్తసర్వజ్ఞశిరోవతంసం నత్వాఽద్వయే బ్రహ్మణి సంరతోఽఘోల్, తతః పితౄణాం సముపాసకాస్తం సమాగతాః ప్రాచురిదం యతీశమ్. 311. అగ్ని ష్వాత్తా దయశ్చంద్రమండలాపరివాసినః, నిత్యముక్తాస్త్రయస్తేషు మూర్తిహీనా స్సమూర్తయః. 312. చత్వారస్సేవసం తేషాం ధర్మాదిఫలదం స్పృశమ్, ముక్తిదం చైవ సంప్రోక్తం సేవ్యాస్తేఽతః ప్రయత్నతః. 313. శ్రాధకృత్సత్యవాదీ చ గృహస్థోఽపి విముచ్యతే, చాంద్రమాసప్రమాణేన పితృమధ్యాహ్నమీరితమ్. 314. ఆమాతస్తత్ర కర్తవ్యం శ్రాధాది పరితుప్తయే, తేషామితి స సంప్రోక్తః ప్రాహ తాస్వరమో గురుః. 315. మైవం నేత్వాదివేదో హి కర్తముక్తేర్న సాధనమ్, ఇతి బ్రూతే పరంబ్రహ్మ ప్రాప్నోత్వాత్పజ్ఞ ఇత్యపి. 316. తస్మాత్కర్తాణి సంత్యజ్య శుద్ధచిత్తః పరేశ్వరమ్, శుత్వా గురుముఖాత్సమ్యగ్విచార్యాఽఽశు విముచ్యతే. 317. ఇతి శుత్వాఽఽథ తే సర్వే సత్యశర్మాదయో గురుమ్, నత్వా తదుపదేశేన సంగతాః కృతకృత్యతామ్. 318. శంఖపాదాభిధః కశ్చిత్కుజ్వలీటస్తథైవ చ, సమాగతోఽచతుర్న త్వా యతీశం పరమం గురుమ్. 319. యత్ర నారాయణశ్చేతే ససేవ్యశ్చేషు ఈశ్వరః, గరుడోఽథ విమోక్షాయ తస్య వాహనతాం గతః. 320. ఇత్యుక్త ఆహచే దేవం నారాయణసుసేవనమ్, కర్తవ్యం తేన శుద్ధాంతఃకరణో గురుముఖాత్సరమ్. 321. శుత్వా విచార్య విజ్ఞాయ తతో ముక్తిం గమిష్యథ, ఇత్యుక్తా తో గురుం నత్వా సచ్ఛిష్యత్వముపాగతో. 322. చిరకీర్తిముఖాస్సిద్ధోపాసకాస్తత ఆగతాః, ప్రణమ్యాచుర్వయం మంత్రా ల్లభ్వా సిద్ధోపదేశతః. 323. కృతకృత్యాస్తతో యూయం భవథైతన్వతానుగాః, క్రితైలా దికైలేషు ప్రాప్య మంత్రాదికాం చ్ఛుభిభావ. 324. సత్యనాథాదయస్సిద్ధాః కృతార్థాశ్చిరజీవినః, తేషాం సముపదేశేన తథాభూతా వయం సి తాః. 325. విచిత్రాంజన ముఖ్యాభిర్విద్యాభిస్సర్వవేదినః, తస్మాదస్సన్వతం భేత్తుం న శక్యం కేనచిద్యతే. 326. ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ ఫల్గు ఫలేపుభిర్భూషణమప్యయుక్తమ్, విచిత్రవేష్టైర్నికియానిహాఠో దోషాప్తిరేవాస్తి పరస్వలాభాత్. 327. తథా చిరం జీవనతః ఫలం నో దేహో యతో దుఃఖమయోఽస్తి సర్వదా, తస్మాద్విశుద్ధః కిల సాధనీయో త్వాగేన దేహస్య విముక్త్యుపాయః. 328. శుత్వాఽఽథ తే శిష్యవరా బభూవుర్గంధర్వ భక్తాస్తత ఉచురార్యమ్, విశ్వాసమాపాసనతో హి నాదవిజ్ఞానతో బిందుకలావిబోధాత్.

యతిరాడభ తేషు తేషు దేశేష్వితి పాపండపరాణ ద్విజాన్విమఖ్న౯,  
 అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం ప్రతివేదే ప్రతివాదిదర్శహంతా. ౨౯.  
 విలలాస చలత్తరంగహస్తైర్నదరాజో ౭భినయన్నిగూఢమర్థమ్, అవ  
 ధీరితదుందుభిస్వనేన ప్రతివాదీవ మహాన్తహారవేణ. ౩౦. బహుళ  
 భ్రమవానయం జడాత్తా సుమనోభిర్తథితశ్చ పూర్వమేవ, ఇతి సింధు  
 ముపేక్ష్య స క్షమావానివ గోకర్ణముదారధిః ప్రతస్థే. ౩౧. అవ

౩౪౦. కృతకృత్యా వయం యూయమతో ముక్త్యభిలాషిణః, శ్రమం గాంధర్వ  
 విద్యాయాం కురుధ్వం సర్వదైవ హి. ౩౪౧. ఇత్యుక్తశ్రీగురుః ప్రాహ మైవం వేద  
 విరోధతః, తత్ర శబ్దాద్యతీతత్వం బ్రహ్మణః ప్రతిపాదితమ్. ౩౪౨. ఆశబ్దమస్పర్శ  
 మరూపమవ్యయం తథా ౭రసం నిత్యమగంధవచ్చ యత్, అనాద్యనంతం మహతః  
 వరం ధృవం నిచాయ్య తం మృత్యుముఖాత్ప్రీముచ్యతే. ౩౪౩. ఇతి స్మృతౌ తథా  
 ప్రోక్తవరశ్శబ్దాద్యగోచరః, నాదబిందుకళాతీతం యస్తం వేద స వేదవిత్. ౩౪౪. ఇతి  
 తస్మాద్భవంతో ౭సి బ్రహ్మ నాదాద్యగోచరమ్, భజద్వం లేన ముక్తిం తు గమిష్యథ న  
 సంశయః. ౩౪౫. ఇత్యుక్తాశ్శిష్యతాం యాతాస్తతో వైతాలసేవకాః, చితా  
 భస్మాసులిప్తాంగా భూతసేవారతాస్తథా. ౩౪౬. బభాషిచే గుయం నత్వా స్వామి  
 న్ముతాద్యుపాసకాః, సర్వలొకవశీకారే సమర్థా ఇతి తద్వచః. ౩౪౭. శ్రుతోస్వీ  
 వాచ యతీశస్తాన్న యుక్తం భవతాం మతమ్, బ్రాహ్మణానాం న సంప్రోక్తా యతో  
 భూతాద్యుపాసనా. ౩౪౮. అపసర్పంతు యే భూతా యే భూతా భువి సంస్థితాః,  
 యే భూతా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా. ౩౪౯. ఇత్యాదివచనాత్తస్మా  
 ద్భృష్టాచారం వినోయ తమ్, స్వవర్ణోచితకర్తాణి కురుతాద్వైతమాశ్రితాః. ౩౫౦.  
 స్వకర్తహీనా న గతిం లభంతే శ్రు త్వేదమాచార్యవరం ప్రణమ్య, స్వకర్తశిలాః  
 కిల పంచభూజాపరాయణాశ్శిష్యవరా బభూవుః. ౩౫౧. ౨౮. తదేతత్సర్వం సంక్షి  
 ప్యాహ—యతిరాడితి. అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం పశ్చిమసముద్ర సమీపమ్. ౨౯.  
 చలద్భిస్తరంగాత్తక్తైర్నైస్తైస్థపావధీరిత స్థిరస్మృతో దుందుభిస్వనో యేన తథాభూ  
 లేన మహతా శబ్దేన నిగూఢమర్థమభినయన్ప్రకటయన్తహాన్నదరాజః సముద్రః  
 ప్రతివాదివద్విలలాస వికుకుభే. ౩౦. ఆచార్యైస్త్వై కిమిత్యుపేక్షిత ఇత్యాశం  
 క్యాహ—బహులేతి. ప్రతివాదితుల్యౌ ౭సి బహులూపర్లక్షణభ్రమవాణ్ జడాత్తా  
 పునశ్చ దేవలక్షణైః సంస్కృతచిత్తైః పండితైః పురైవ మథితశ్చేతి హేతోస్సము  
 ద్రముపేక్ష్య స శ్రీశంకరాచార్యః క్షమావానివోదారధిర్గోకర్ణం ప్రతస్థే. ఇవ  
 శబ్ద ఉత్ప్రేక్షార్థకః. ౩౧. స శ్రీశంకరస్తత్ర సరిత్పతిం సముద్రమవగాహ్య హి

గావ్యా సరిత్పతి సతత్ర ప్రియమాసాద్య తుమారశైలపుత్రాః,  
 స్తవసత్తమమద్భుతార్థచిత్రం రచయామాస భుజంగవృత్తరమ్యమ్.  
 3౨. తదనంతరమాగమాంతవిద్యాం ప్రణతేభ్యః ప్రతిపాదయంత  
 మేనమ్, హరదత్తసమాహ్వాయోఽధిగమ్య స్వగురుం సంగిరతే స్త  
 నీలకంఠమ్. 3౩. భగవన్నీహ శంకరాభిధానో యతిరాగత్య జిగీషు  
 రార్యపాదాః, స్వవశీకృతభట్టమండనాదిసహ శిష్యైర్నిరశాలయే  
 సమాస్తే. 3౪. ఇతి తద్ద్రవనం నిశమ్య సమ్యగ్గ్రీథితానేకనిబంధరత్న  
 హారః, శివతత్పరసూత్రభాష్యకర్తా ప్రహసన్వాచమువాచ శైవ  
 వర్యః. 3౫. సరితాం పతిమేష శోషయేద్వ్యా సవితారం వియతః  
 ప్రపాతయేద్వ్యా, పటవతుసరవర్ష వేష్టయేద్వ్యా విజయేనైవ తథా  
 ఽపి మే సమర్థః. 3౬. పరపక్షతమిస్రచంచదర్కైర్కర్మతరైర్కర్మ  
 హుధా విశీర్యమాణమ్, అధునైవ మతం నిజం స పశ్యత్పితి జల్పన్నిర  
 గాదనల్పకోపః. 3౭. సితభూతితరంగితాఖిలాంగైః స్ఫుటరుద్రాక్ష  
 కలాపకమ్రకణ్ఠైః, పరివీతమధీతశైవశాస్త్రైర్గునిరాయాంతమముం

మాచలసుతాయాః పార్వత్యాః ప్రియం మహాదేవమాసాద్య. 'చతుర్విధకాలైర్భు  
 జంగప్రయాత' మిత్కుక్తలక్షణభుజంగప్రయాతవృత్తై రమ్య మద్భుతైర్శ్లోచిత్రం  
 స్తవసత్తమం రచయామాస. 3౨. స్తవసత్తమరచనానంతరం వేదాంతవిద్యాం నమ్నీ  
 భూతేభ్యో వినేయేభ్యః ప్రతిపాదయంతమేనం శ్రీశంకరం హరదత్తసమాఖ్యోఽధి  
 గమ్య స్వగురుం నీలకంఠం ప్రోక్తవాః. 3౩. యత్ ప్రోక్తవాంస్తదుదాహరతి—  
 హేభగవన్ శంకరాఖ్యో యతిరార్యపాదాః భవతో విజిగీషురిహాగత్య శిష్యై  
 స్సహ శివాలయే సమాస్తే, తస్యోపేక్షణీయత్వం వారయతి—స్వవశీకృతా భట్టపాద  
 మండనమిక్రాదయో యేన సః. 3౪. ఇతి తస్య హరదత్తస్య పచనం శ్రుత్వా సమ్య  
 గ్గ్రీథితానేకనిబంధలక్షణై రత్వైర్దారో యేన. పునశ్చ శివతత్పరస్యాథాతో ల్లవ్హజి  
 జ్ఞానేత్యాదిసూత్రాణాం భాష్యస్య కర్తా స శైవవర్యః ప్రహసన్వాచమువాచ. 3౫.  
 వాచమేవ సగర్వాముదాహరతి—యద్యేష యతిస్సముద్రం శోషయేత్ యది వా  
 గగనాత్పవితారం సూర్యం ప్రపాతయేత్. యది వా పటవదాకాశం వేష్టయేత్తథా  
 పి మే విజయే సమర్థో నైవ భవేత్. 3౬. పరపక్షలక్షణాంధకారాణాం నివారణే  
 స్ఫురద్భిః సూర్యైర్కర్మ తరైర్కర్మనైవానేకథా విశీర్యమాణం నిజం మతం స యతిః  
 చక్రతు ఇతి జల్పన్ననల్పకోపః నీలకంఠో నిర్గతవాః. 3౭. క్షేత్రభూత్యా  
 వ్యాప్తాన్యంగాని యేషాం పునశ్చ స్ఫుటరుద్రాక్షాణాం సమూహేన కమ్రాః కమనీయాః

దదర్శ శిష్యైః. 3౮. అధిగత్య మహర్షిసన్నికర్షం కవిరాతిష్ఠసదాత్మ  
 పక్షమేషః, శుకతాతకృతాత్మశాస్త్రతః ప్రాక్కపిలాచార్య ఇవాత్మ  
 శాస్త్రమథా. 3౯. భగవన్ ఊణమాత్రమీక్ష్యతాం తత్ప్రీథమం తు  
 స్ఫురదుక్తిపాటవం మే, ఇతి దేశికపుంగవం నివార్య వ్యవదత్తేన  
 సురేశ్వరస్సుధీశః. ౪౦. సుమతే తవ కాశలం విజానే స్వయమేవైష  
 మునిః ప్రతిబ్రవీతు, ఇతి తం వినివర్త్య నీలకణ్ఠో యతికణ్ఠీరవసముఖ  
 స్తదాసీత్. ౪౧. పరపక్షులీనావలీమరాశ్చైర్వచనైస్తస్య మతం చఖండ  
 దండీ, అథ నీలగలః స్వపక్షురక్షాం జహదద్వైతమపాకరిష్ణురూచే.  
 ౪౨. ప్రశమింస్తదసీతి యస్త్రయీకైః కథితో ౭ర్థస్స న యుజ్యతే  
 త్వదిష్టః, అభిదా తిమిప్రకాశయోః కిం ఘటతే హంత విరుద్ధధర్మ  
 వత్సావ్. ౪౩. రవితప్రీతిబింబయోరివాభిద్దుటతామిత్యపి తత్త్వ

కంతా యేషాం తథాభూతైరధీతవైవశాస్త్రైశ్శిష్యైః పరివేష్టితమాయాంతమముం నీలకం  
 ఠం మునిశ్రీశంకరో దదర్శ. 3౮. మహర్షే శ్రీశంకరాచార్యస్య సన్నికర్షం సమీపం  
 ప్రాప్యైషః కవిర్నీలకంఠ ఆత్మపక్షమాతిష్ఠివత్సమ్యక్ స్థాపితవాన్. తత్రోపమాన  
 మాహ—శుకస్య తాలేన శ్రీవేదవ్యాసేన కృతాదాత్మప్రతిపాదకాచాప్తస్థాచాచారీరక  
 మీమాంసాసంజ్ఞకాతాప్రగ్యథా కపిలాచార్యస్సాక్షాత్సస్యశాస్త్రం స్థాపితవాన్ తద్వత్.  
 3౯. తదాసీం స్వగురం నివార్య సురేశ్వరో వివాదం కృతవానిత్యాహ— హే  
 భగవన్ ఊణమాత్రం ప్రథమం తు మే తత్సుఫురదుక్తిపాటవమీక్ష్యతామితి దేశిక  
 పుంగవం నివార్య సుధీనామీశస్సురేశ్వరస్తేన నీలకణ్ఠేన వ్యవదత్.  
 ౪౦. వివదమానం సురేశ్వరం ప్రతి నీలకణ్ఠో యదుక్తవాంస్తదాహ— హేసుమతే తవ మకలతాం విజానే  
 ౭తస్వయమేవైష మునిః ప్రతిబ్రవీతు ఇతి తం సురేశ్వరం వినివర్త్య తదా యతి  
 సింహసంముఖ ఆసీత్. ౪౧. తతః పరపక్షులీనావలీధక్షణే హంసైర్వచనైస్తస్య  
 సమ్యక్ స్థాపితం మతం దండీ శ్రీశంకరశ్చఖండ ఖండితవాన్. ఆథానంతరం నీలకణ్ఠ  
 స్సృవపక్షురక్షాం త్వజస్సద్వైతమతం నిరాకర్తుమిచ్ఛురువాచ. ౪౨. యదూచే తదాహ  
 పక్షిః— హే ప్రశమిన్ తత్త్వమస్యాదివేదత్రయీమస్తక్ష్మరీవేశ్వరాభేదలక్షణోయస్త్య  
 దిష్టో౭ర్థః కథితస్స న యుజ్యతే కిం తమః ప్రకాశయోరభేదో ఘటతే నైవ యుజ్య  
 తే. తత్ర హేతుర్విరుద్ధధర్మవత్సావత్తథా చ జీవేశ్వరాభేదో న భవతి విరుద్ధధర్మవత్సా  
 వత్తమః ప్రకాశయోరివేతి యుక్తినిరోధాత్త్వదిష్టో౭ర్థో వేదాంతైర్వైష కథిత ఇతి  
 భావః. ౪౩. నను రవితప్రీతిబింబయోర్వ్యభిచారశ్చాంచల్యాచాంచల్యాదివిరుద్ధధర్మవత్తే

తో న వాచ్యమ్, ముకురే ప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వగతేర్వ్యోమ  
 శివాదిదేశోక్త్యా. రర. ముకురస్థముఖస్య బింబవక్త్రాద్భిదయా పార్శ్వ  
 గలోకలోకనేన, ప్రతిబింబితమాననం మృషా స్యాదితి భావత్కమ  
 తానుగోక్తికాచ. రగ. న చ మాయికజీవస్థమా ధ్యేత్వరసార్పజ్జవిరు  
 ధ్ధధర్మబాధాత్, ఉభయోరపి చిత్స్వరూపతాయా అవిశేషాదభి  
 దైవ వాస్తవీతి. రఽ. న హి మానశత్రైః స్థితస్య బాధా ఒపరథా దత్త  
 జలాంజలిర్భిదా స్యాత్, విపరీతహయత్వగోత్వబాధాద్ధుపశో  
 ర్నిజరూపకై క్యయుక్త్యా. రఽ. యది మానగతస్య హానమిష్టం న భవే  
 త్తర్హి న చేశ్వరో ఒహమస్మి, ఇతి మానగతస్య జీవసర్వేశ్వరభేదస్య  
 న హానమప్యభీష్టమ్. రఽ. ఇతి యుక్తిశత్రైస్స నీలకంఠః కవిరక్షో  
 భయదద్వితీయపక్షమ్, నిగమాస్తవచః ప్రకాశ్యమానం కలభః పద్మ

ఒప్యభేదాభావాభావస్య సత్వాత్తథా చ విరుద్ధధర్మయోరపి తయో రవిశత్ప్రతిబింబయో  
 రివా భేదో యుజ్యతామిత్యాశంక్య పరిహారతి- రవిశత్ప్రతిబింబయోరివ తత్త్వతోఒభిద  
 భేదో ఘటతామిత్యపి న వాచ్యం తత్ర హేతుర్వ్యోమశివాదిదేశోక్త్యా దర్పణే  
 ప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వావగతేస్తథా చ బాధ్యస్య ప్రతిబింబస్యాభేదయోగ్యతాయా  
 ఆభావేన వ్యభిచారాభావాత్తద్వైష్టాంతేన జీవేశ్వరయోరభేదో న యుజ్యత ఇత్యర్థః.  
 రర. కించ భవదీయమతానుగా యుక్తిరప్యస్తీత్యాహ—బింబముఖాస్తు కురస్య ముఖ  
 స్య భేదేన సమీపస్థలోకావలోకనేన హేతునా ప్రతిబింబితం ముఖం మృషా స్యాదితి  
 భవదీయమతానుగోక్తికా చ. స్వార్థే కః. రగ. నను జీవవిష్టమాధ్య స్యేశ్వరసార్పజ్జస్య  
 చ విరుద్ధధర్మస్య మాయికత్వేన బాధాదుభయోరపి చైతస్య స్వరూపతాయా అవిశేషా  
 ద్వాస్తవో ఒభేద వివేత్యాశంక్య పరిహారం ప్రతిజానీతే—న చేతి. రఽ. తత్ర హేతు  
 మాహ—హి యస్తాత్ప్రమాణశత్రైః స్థితస్య విరుద్ధధర్మస్య బాధో న సంభవతి బాధా  
 భావేన మాయికత్వమప్యస్య నాస్తీతి భావః. విపక్షే బాధకమాహ—అపరథేతి. మాన  
 శత్రైః స్థితస్యాపి బాధాంగీకారే భేదో దత్తజలాంజలిస్స్యాత్. తత్ర యుక్తిమాహ—  
 విపరీతయోరశ్వత్వగోత్వయోర్పాధాదశ్వపశోస్వస్వరూపస్యైక్యమేవేతి యుక్త్యైత్యర్థః.  
 రఽ. యది ప్రత్యక్షాదిమానావగతస్య హానమిష్టం న భవేత్తర్హి న చేశ్వరో ఒహమ  
 స్మీతి ప్రత్యక్షప్రమాణావగతస్య జీవసర్వేశ్వరభేదస్య హానమప్యభీష్టం న భవేదిత్యర్థః.  
 రఽ. ఇత్యేవం యుక్తిశత్రైస్స కవిర్నీలకంఠో వేదాంతవచోభిః ప్రకాశ్యమానమచైక

వనం యథా ప్రఫుల్లమ్. ౪౯. అథ సీలగళో క్షదోషజాలో భగవానేవమవోచదస్తు కామమ్, శృణు తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రుతివాక్యస్య పరావరే లభిసంధిమ్. ౫౦. నను వాచ్యగతా విరుద్ధతాథిరిహ సోఽసా వితి వద్విరోధహానే, అవిరోధి తు వాచ్యమాదదైక్యం పదయుగ్మం స్ఫుటమాహ ణో విరోధః. ౫౧. యదిహోక్తమతిప్రసంజనం భో న భవేన్నోహి గవాశ్వయోః ప్రమాణమ్, అభిదాఘటకం తయోర్యతః స్యాదుభయోర్లక్షణయా లభిదానుభూతిః. ౫౨. నను మాఘ్యసమస్తవిత్త్వధర్మాన్నితజీవేశ్వరరూపతోఽతిరిక్తమ్, ఉభయోః పరినిష్ఠితం స్వరూపం బత నాస్త్యేవ యతోఽత్ర లక్షణాస్యాత్. ౫౩. ఇతి చేన్న సమీక్ష్యమాణజీవేశ్వరరూపస్య చ కల్పితత్వయుక్త్యా, తదధిష్ఠితసత్యవస్తునోఽర్థా నియమేనైవ సదాలభ్యవేయ

వక్షమక్షోభయత్. యథా ప్రఫుల్లం సరోజవనం హస్తిపోతః క్షోభయతి తద్వత్. ౪౯. అథ తత్కృతాద్వైతవక్షోభానంతరం సీలకణ్ఠోక్తం దోషకాలం యస్మై న భగవాంశృంకరాచార్య ఉవాచ. ఏవం త్వదుక్తం యథేష్టమస్తు తథావీ తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రుతివాక్యస్య పరావరే లభిసంధిమభిప్రాయం శృణు, పరే బ్రహ్మదయోఽవరే యస్మాత్తథాభూతే లభండకరసే. యద్వా కార్యోపాధిణో జీవః కారణోపాధిరీశ్వర ఇత్యుక్తత్వాత్కారణాభిన్నే కార్యే. ౫౦. ఇహ తత్త్వమసి వాక్యే సోఽయమితి వద్విరుద్ధతాబుద్ధిర్ను వాచ్యగతాను తు లక్ష్యగతా తథా చ భాగలక్షణయా తస్య విరోధస్య హానే సతి అవిరోధి వాచ్యం చైతన్యమాత్రం తు స్వీకుర్వతస్తత్త్వమితి వదద్వయమైక్యం స్ఫుటమాహాతః ణో లపి విరోధో నాస్తి. ౫౧. యత్త్వపరథేత్వాద్యుక్తం తత్రాహ—యదితి. ఇహైవముచ్యమానే యోఽతిప్రసంగస్తయోక్తస్య న భవేత్ సా యస్మాద్గవాశ్వయోరభేదఘటకం ప్రమాణం నాస్తి. యతః ప్రమాణాత్తయోర్గవాశ్వయోరుభయోర్భాగలక్షణయా భేదానుభవసాన్న్యదికల్పర్థః. ౫౨. సీలకంఠశృంకలే— నను మాఘ్యధర్మాన్నితజీవస్వరూపాత్సర్వజ్ఞత్వధర్మయుక్తేశ్వరస్వరూపాచ్యుతిరిక్తముభయోః జీవేశ్వరయోః పరినిష్ఠితం స్వరూపం ఖలు నాస్త్యేవ. యతస్తథాభూతస్వరూపసత్త్వాదత్ర స్వరూపే లక్షణాస్యాత్. యద్వా తత్తత్త్వమసి వాక్యే. ౫౩. పరిహారీతి చేన్న-తత్ర హేతుమాహ-మాఘ్యాదివిరుద్ధధర్మవిష్టం జీవాదిరూపం కల్పితం దృశ్యత్వాచ్చుక్తిరూప్యాదివదితి పరిదృశ్యమానజీవేశ్వరస్వరూపస్య కల్పితత్వయుక్త్యా లేన స్వరూపేణాధిష్ఠితస్య తదధిష్ఠానస్య సత్యస్య వస్తునస్పదా

తాయాః. ౧౪. భవతాఽపి తథాహి దృశ్యదేహాద్యహమంతస్య జడత్వమభ్యుపేయమ్, పరిశిష్టముపేయమేకరూపం నను కించిద్ది త దేవ తస్య రూపమ్. ౧౫. జగతో ౨సత ఏవమేవ యుక్త్యా త్వనిరూ ప్యత్వతవ కల్పితత్వాత్, తదధిష్ఠితభూతరూపమేష్యన్నను కించిద్ది త దీశ్వరస్య సత్యమ్ ౧౬. తదిహ శ్రుతిగోభయస్వరూపే నిరుపాధా న హి మాధ్యసర్వవిత్త్వే, న జపాకుసుమా త్తలోహితిమ్నుః స్ఫుటికే స్వాన్నిరుపాధికే ప్రసక్తిః. ౧౭. అపి భేదధియో యథార్థతాయాం స భయం భేదదృశః శ్రుతిస్సృవీతు, విపరీతదృశో హ్యనర్థయోగో న భిదా ధీర్విపరీతధీర్యతస్యాత్. ౧౮. అభిదా శ్రుతిగా ౨ప్యతాత్వి

నియమేనైవ సాక్షాదభ్యుపగంతవ్యత్వాదధేత్యస్య పూర్వవచేన వా సంబంధః. ౧౪. నన్వభ్యుపగంతవ్యం భవద్భిర్నయా తు నాభ్యుపగమ్యత ఇత్యాశంక్యాదౌ సమీక్ష్య మాణజీవస్వరూపాధిష్ఠానమభ్యుపేయమేవేత్యాహ—భవతాఽపీతి. హి యస్తాద్భవతాఽపి దృశ్యస్య దేహాదేహమంతస్య జడత్వమభ్యుపేయం తస్య జీవస్య పరిశిష్టం తదేవ కించిత్వత్యం రూపం స్వీకర్తవ్యమేవ. ౧౫. తథేశ్వరస్వరూపమపీత్యాహ—అసతో జగతో వ్యుత్థితం ప్రతి విమళం కల్పితమనిరూప్యత్వాద్రజ్జూరగవదిత్యేవమేవ యుక్త్యా కల్పితత్వాత్కంచిద్ది తత్వత్వమిశ్వరస్య జగదధిష్ఠానభూతం రూపమేష్యమవశ్య మంగీకార్యమిత్యర్థః. ౧౬. తత్తస్మాదిహ శ్రుతిగమ్యే నిరుపాధాపుభయస్వరూపే మాధ్యసర్వవిత్వే నైవ ప్రకః. తత్ర దృష్టాంతమాహ—జపాపుష్పాత్వాప్తస్య లోహితిమ్నో నిరుపాధికే స్ఫుటికే ప్రసక్తిర్న హి స్వాత్తద్వత్. ౧౭. అపిచ భేదధియో యథార్థతాయాం భేదదృశః పురుషస్య. “మృత్యోస్స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి యఉదరమంతరం కురుతే ౨థ తస్య భయం భవతీ”త్యాది కుతిర్భయం న బ్రవీతు న బ్రూయాత్. హి యస్తాదనర్థసంబంధో విపరీతదర్శనస్యాత్. యతశ్చ భిదాధీర్భేదబుద్ధిర్విపరీతధీర్న స్వాత్తథాచోక్తకుిత్యా భేదదర్శనో భయస్యోక్తత్వాదనర్థయోగస్య చ విపరీతదర్శన ఏవ యుక్తత్వాద్భేదధీర్విపరీతధీ రేవేత్యర్థః. ౧౮. ఏవం భేదదృశక్కుతయా ౨న్యథానుపపత్త్యా భేదబుద్ధిర్విపరీత ధీత్యముపపత్త్యై. “తత్ర తో మోహః కళోక ఏకత్వమనుపశ్యతః” ఇతి కుిత్యా అభేదజ్ఞానే కుితపురుషార్థాన్యథానుపపత్త్యా ౨భేదస్య తాత్వికత్వమావిష్కరోతి— అభిదా అభేదః కుితగా ౨ప్యతాత్వికే ఆయథార్థా చేత్తద్ది తద్గతే తస్యా అభిదాయా గతో జ్ఞానే పురుషార్థస్య శ్రవణం న స్యాత్. యత్తు యది మానగతస్యేత్యాది

కీచేత్పురుషార్థశ్రవణం న తద్గతాన్యాత్, ఆశివోఽహమితి భ్రమస్య  
 శాస్త్రాద్విధుమానత్వగతేరివాన్తి బాధః. ౫౯. తదబాధితకల్పనాక్షతి  
 రోశ్చ శ్రుతి సిద్ధాత్పరైక్యబుద్ధిబాధః, నిగమాత్ప్రబలం విలోక్యతే  
 మాకరణం యేన తదీరితస్య బాధః. ౬౦. ఋషిభిర్బహుధా పరాత్త్వ  
 తత్త్వం పురుషార్థస్య చ తత్త్వమప్యథోక్తమ్, తదపాస్య నిరూపిత  
 ప్రకారో భవతాఽసౌ కథమేకవచ ధార్యః. ౬౧. ప్రబలశ్రుతి  
 మానతో విరోధే బలహీనస్త్పతివాచ ఏవ నేయాః, ఇతి నీతిబలా  
 త్రయీవిరుద్ధం న ఋషీణాం వచనం ప్రమాత్వమియాత్. ౬౨.  
 నను యుక్తియుతం మహర్షివాక్యం శ్రుతివద్ద్రాహ్యతమం పరం తథా  
 హి, ప్రతిదేహమసౌ విభిన్న ఆత్మా సుఖదుఃఖాదివిచిత్రతావలోకాత్,

తత్రాహ శివోఽహమితి భ్రమస్య ప్రత్యక్షసిద్ధచంద్రగతస్రావేశమానత్వబుద్ధేరివశాస్త్రా  
 ద్బాధోఽస్తి. తథా చ న చేశ్వరోఽహమస్తితి బుద్ధిర్బ్రమిశ్యాస్త్రేణ బాధ్యమాన  
 త్వాద్విధుమానత్వబుద్ధివత్తస్య బాధేన చాభేద ఏవ శ్రుతిగమ్యో వాస్తవ ఇతి భావః.  
 యతఏవమతస్తదబాధితకల్పనాయాః క్షతిః క్షయో న తు శ్రుతిసిద్ధాత్పరైక్యబుద్ధి  
 బాధోఽతస్తదబాధితకల్పనాక్షతేష్టేతోరోక్తబుద్ధిబాధ ఇతి పాతాంతరే వ్యాఖ్యే  
 యం. కుతో నాస్తితి వదంతం ప్రత్యాహ—నిగమాత్ప్రబలం ప్రమాకరణం ప్రమా  
 ణం కిం విలోక్యతే యేన నిగమోక్తస్యాత్పరైక్యస్య బాధస్యాత్. ౫౯ - ౬౦.  
 నీలకణ్ఠ ఆహ-ఋషిభిః కవీలాదిభిర్బహుధా పరాత్త్వతత్త్వమథ పురుషార్థస్య చ తత్త్వ  
 మప్యుక్తం తదపాస్య ఏకవచ నిరూపితప్రకారో భవతా కథం ధార్యో బహూనా  
 మనుసరణస్య న్యాయ్యత్వాత్. ౬౧. పరిహరతి—ప్రబలశ్రుతి ప్రమాణేన విరోధే సతి  
 బలహీనాః స్పృతివాచ ఏవ నాంగీకర్తవ్యా ఇతి నయబలాత్ వేదత్రయీవిరుద్ధమృషీ  
 ణాం వచనం ప్రమాత్వం న ప్రాప్నుయాత్. తథా చ ప్రమాణలక్షణస్థో జైమిని  
 న్యాయః. విరోధే త్వనపేక్షం స్యాదసతి హ్యనుమానమితి. “బౌదుంబరీం స్ఫుష్టో  
 ద్దాయే” దితి శ్రుతేర్విరుద్ధాఽపి సర్వా వేష్టయితవ్యేతి స్పృతిర్దానం నవేతి విషయే  
 ఽప్తకాదిస్పృతివస్తానమితి పూర్వపక్షే రాధాంతస్తు పూర్వపక్షమవనుదతి. శ్రుతివిరోధే  
 స్పృతేః ప్రామాణ్యమనపేక్షమనాదరణీయం స్యాద్ధి యస్తా దసతి విరోధే మూల  
 శ్రుత్యనుమాపకతయా స్పృతిరపి మానమితి న్యాయార్థః. ఏవం చ వేదవిరుద్ధవచనాః  
 బహూనామప్యనుసరణమన్యాయ్యమేవేతి భావః. ౬౨. ఏవముక్తో నీలకంఠశృంకలే  
 చతుర్భిః—నను యుక్తియుక్తం మహర్షివాక్యం పరం కేవలం గ్రాహ్య తమం న కు

౬౩. యది చాత్మన ఏకతా తదానీమతిదుఃఖి యువరాజసౌఖ్యమీయాత్, అముకః స సుఖో ౭ముకస్తు దుఃఖిత్యనుభూతిర్న భవేత్తయోరభేదాత్. ౬౪. అయమేవ విదన్వితశ్చ కర్తా న హి కర్తృత్వమచేతనస్య దృష్టమ్, ఆతఏవ భుజేర్భవేత్స కర్తా పరభోక్తృత్వమతిప్రసంగదృష్టమ్. ౬౫. పురుషార్థ ఇహైషదుఃఖినాశః సకలస్యాపి సుఖస్య దుఃఖయుక్తాత్, అతిహేయతయా పుమర్థతా౭తో విషపృక్తాన్మవదిత్యభేద్యయుక్తేః. ౬౬. ఇతి చేన్న సుఖాదిచిత్రతాయా మనసో ధర్మతయా ౭౭త్త భేదకత్వమ్, నకథంచన యుజ్యతే పునస్సా ఘటయే త్పృత్యుత మానసీయ భేదమ్. ౬౭. చితియోగవిశేష ఏవ దేహే కృతి మత్తాఘటకో౭ప్యచేతనే స్యాత్, తదభావత ఏవ కర్తృతా స్యాన్న

త్యాజ్యం యుక్తియుక్తత్వమేవ దర్శయితుమాహ-తథాహీతి. ౬౩. విపక్షే దోషమాహ-యది చాత్మన ఏకతా స్యాత్తదానీమతిదుఃఖి యుజరాజసౌఖ్యం ప్రాప్నుయాత్ కించాముకస్సుఖి అముకస్తు దుఃఖిత్యనుభవో న స్యాత్తయోరభేదాత్. ౬౪. కించాత్మనో౭కర్తృత్వమచేతనస్యాంతకరణాదేః కర్తృత్వమితి భవన్మతమప్యయుక్తమిత్యాశయేనాహ-అయమేవ జ్ఞానాన్వితః కర్తా హి యస్తాదచేతనస్య కర్తృత్వం న దృష్టం. ఆత ఏవ భుజేరిపి స ఆత్తా కర్తా భవేద్యతః కర్తృరన్యస్య భోక్తృత్వం దేవదత్తకృతకర్మఫలభోక్తృత్వం యజ్ఞదత్తస్య స్యాదిత్యతిప్రసంగేన దృష్టమ్. ౬౫. కించ మోక్షో౭పి భవదభిమతో౭యుక్త ఇత్యాశయేనాహ-ఇహ లోకే వేదే వా. పురుషార్థో౭ప్యేష దుఃఖినాశఏవ న తు సుఖాస్తీస్తత్రాభేద్యాం యుక్తిమాహ - సర్వస్యాపి సుఖస్య దుఃఖి యుక్తత్వాద్ధేయత్వేన విషపృక్తాన్నవత్పురుషార్థత్వం నాస్తీత్యభేద్యాయా యుక్తేర్వేలోస్తథాచాయం ప్రయోగః. విమతం, న పురుషార్థః. దుఃఖసంయుక్తత్వాత్. విషసంపృక్తాన్నవత్. ౬౬. పరిహరతి-ఇతిచేన్నేతి. తత్ర సుఖదుఃఖాదిచిత్రతావలొకనాదిహేతోః పక్షాపృత్తిత్వేనాత్మభేదకత్వాభావే హేతుమాహ- సుఖాదిచిత్రతాయాః మనసో ధర్మత్వేనాత్మభేదకత్వం కథంచిదపి న యుజ్యతే ప్రత్యుత సాచిత్రతా మానసీయం మనోన్విధం భేదం ఘటయేత్. తస్యా మనోధర్మత్వే తు “కామః సంకల్పః” ఇత్యాదికృతిర్నాసమితి భావః. ౬౭. అథ సహిత్యాది యదుక్తం తత్రాహ - చైతన్యయోగవిశేష ఏవ దేహద్వయే౭చేతనే౭పి కర్తృత్వఘటకస్యాత్ తస్య చితియోగవిశేషస్యాభావాదేవ తృణాదేః కర్తృతా న స్యాదితి కల్పనమేవ కృత్యను

తృణాదేరితి కల్పనం వరీయః. ౬౮. విషయోత్థసుఖస్య దుఃఖయుక్త్యై  
 ౭స్యలయం బ్రహ్మ సుఖం న దుఃఖయుక్తమ్, పురుషార్థతయా తదేవ  
 గమ్యం న పునస్తుచ్ఛకదుఃఖనాశమాత్రమ్. ౬౯. ఇతి యుక్తిశతోప  
 బృంహితార్థైర్వచనైశ్చుత్పవరోధసౌవిదల్లైః, యతిరాత్మమతం ప్రసా  
 ధ్య శైవం పరకృద్దర్శనదారుణైరజైషీత్. ౭౦. విజితో యతిభూ  
 భృతా స శైవః సహగర్వేణ విసృజ్య చ స్వభాష్యమ్, శరణం ప్రతి  
 వేదివాన్తహర్షిం హరద త్తప్రముఖైః సహాత్మశిష్యైః. ౭౧. యమినా  
 మృషభేణ నీలకంఠం జితమాకర్ణ్య మనీషిధుర్యవర్యమ్, సహసోద  
 యనాదయః కనీంద్రాః పరమద్వైతమాషశ్చకంపిరే స్తు. ౭౨. విష  
 యేషు వితత్య నైజభాష్యాణ్యథ సౌరాష్ట్రముఖేషు తత్రతత్ర, బహు  
 ధా విబుధైః ప్రశస్యమానో భగవాన్స్వారవతీం పురీం వివేశ. ౭౩.  
 భుజయోరతితప్త శంఖచక్రాకృతిలోహాహతసంభృతవ్రణాంకాః, శర

కులత్వాచ్చేష్టమిత్యర్థః. ౬౮. యదపి పురుషార్థ ఇత్యాది తత్రాప్యాహ-విషయోత్థసుఖ  
 స్య దుఃఖయుక్తత్వేఽపి నాశరహితం బ్రహ్మసుఖం న దుఃఖయుక్తం. "అనందం బ్రహ్మణో  
 విద్వాన్న చిభేతి కుతశ్చన" "తత్ర శో మోహః కః శోక ఏకత్వమనువశ్యతః" ఇత్యా  
 దిశ్చుతేస్తస్మాత్తదేవ పురుషార్థతయా ౭వగమ్యం న తు తుచ్ఛకం దుఃఖనాశమాత్రం  
 స్వార్థే తద్ధిక్షః. ౬౯. ఇత్యేవం యుక్తిశతైరుపబృంహితో ౭థో యేషాం తైః పునశ్చ  
 "సౌవిదల్లః కంచుకినః" ఇత్యమరాచ్ఛుత్పవరోధకంచుకవద్ధిర్వచనైర్యతిశ్చీశంకరా  
 చార్యస్త్వీయమవైవ్రతమతం ప్రసాధ్య పరకృచ్ఛాస్త్రస్య దారుణైస్తభాఘాత్పైర్వ  
 చనైః శైవం మతమజైషీత్. నిరాకరణేన జితవాత్. ౭౦. యతిరాజేన విజితస్సు  
 శైవో నీలకంఠో గర్వేణ సహ స్వభాష్యం విసృజ్య చ పునర్నరదత్త ప్రముఖైరాత్మ  
 శిష్యైస్సహ మహర్షిం శరణం ప్రాప్తవాత్. ౭౧. పరమత్యంతం చకంపిరే. స్తేతి  
 పాదపూరణే. ౭౨. అథ సౌరాష్ట్రాదిషు తత్రతత్ర దేశేషు స్వీయభాష్యాణి ప్రసార్య  
 విబుధైస్సుపండితైర్దేవైశ్చ బహుధా స్తూయమానో భగవాన్ శంకరో ద్వార  
 వతీం పురీం వివేశ. ౭౩. భుజయోరతితప్తేన శంఖచక్రాకృతిలోహానాహలేషు  
 తాడిలేష్వవయవేషు సంభృతాని సమాసాదితాని ప్రణానామంకాని యైః పునశ్చ  
 శరదల్లసదృశ ఊర్ధ్వపుండ్రో యేషాం పునశ్చ తులసీవత్రైస్సనాథః కర్ణదేశో  
 యేషాం లే. శతశః పాంచరాత్రా స్సుమవేత్యామృతం మోక్షం పంచభిదావిదాం  
 జీవేశ్వరభేదో జీవానాం పరస్పరభేదో జీవానామచిత్తాం భేద ఈశ్వరస్యాచిత్తాంభేదః

దండసహాదరోర్ధ్వపుం ద్రాస్తులసీపర్ణసనాథకర్ణ దేశాః. ౭౪. శతశస్స మవేత్య పాంచరాత్రాస్త్యమృతం పంచభిదావిదాం వదంతః, ముని శిష్యవరై రతిప్రగల్భైర్శృగరాజై రివ కుంజరాః ప్రభగ్నాః. ౭౫. ఇతి వైష్ణవశైవశాక్తసౌర ప్రముఖానాత్మవశంవదాన్విధాయ, అతివేల వచోఝరీనిరస్తప్రతివాద్యుజ్జయినీం పురీమయాసీత్. ౭౬. సపది ప్రతినాదితః పయోదస్వనశంకామలగేహకేఙాలైః శశభృన్ముకుటార్హణామృదంగధ్వనిరశ్రూయత తత్ర మూర్ఛితాశః. ౭౭. మకరధ్వజ విద్విడాప్తివిద్వా ఇచ్చిమహృత్పుష్పసుగంధవన్తరుద్భిః, అగరూద్భవ ధూపధూపితాశం సమహాకాలనివేశనం వివేశ. ౭౮. భగవానభివంద్య చంద్రమాళిం మునిబృందై రభివంద్యపాదపద్మః, శ్రమహారిణి మంటపే మనోజ్ఞే స విశ్రామ విసృత్యరప్రభావః ౭౯. కవయే కథయాస్తదీయ వార్తామిహ సౌమ్యేతి స భట్టభాస్కరాయ, విససర్జ వశంవదాగ్ర గణ్యం మునిరభ్యర్ణగతం సనందనార్యమ్. ౮౦. అభిరూపకులూవతం సఘాతం బహుథా వ్యాకృతసర్వవేదరాశిమ్, తమయత్నునిరస్తదుస్స

అచితాంచ పరస్పరభేదఇత్యేవం పంచవిధభేదవిదాం వసంతః ప్రగల్భైర్నుశిష్యవరై స్సింహైరిభా ఇవ భగ్నా ఇతి ద్వయోరర్థః. ౭౪ - ౭౫. ఇత్యేవం శైవాదీనాత్మవశం వదంతీతి తథావిధాన్విధాయాతిక్రాంతపేలాభిర్వచోఝరీభిర్నిరస్తాః ప్రతినాదితో యేన స ఉజ్జయినీం పురీం ప్రాప్తవాక్. ౭౬. పయోదస్వనశంకయా మేఘశబ్దాశంకయా వ్యాకులైర్జేహే మందిరాదౌ రుద్ధైర్యూరసముదాయైస్తక్షణే ప్రతినాదితః పునశ్చ వ్యాప్తా దిశో యేన తథాభూతశ్చంద్రశేఖరస్య మహాకాళాఖ్యశివస్యేత్యాసంబంధి మృదంగాణాం ధ్వనిస్త్రోజ్జయిన్యాయశ్రూయత. ౭౭. మకరధ్వజవిద్వివః కామవి ద్వివశ్శివస్య ప్రాప్తిం జానాతీతి తథాభూత స్స మహాకాలమందిరం వివేశ. తద్విశివస్త్రి- పుష్పసుగంధపద్మాదుభిః శ్రమహృత్. పునశ్చాగరూద్భవధూపేన ధూపితా ఆకా యత్ర తత్. ౭౮. మునిసంఘై రభివంద్యపాదపద్మః విసృత్యరః ప్రసరణకీలః ప్రభావో యస్య స భగవాక్ శంకరశ్చంద్రశేఖరం మహాకాళేశ్వరమభివంద్య శ్రమహారిణి మనోజ్ఞే మండపే విక్రామం కృతవాక్. ౭౯. విశ్రమ్య యత్యృతవాంస్తదాహ— ఇహోస్యాం పుర్యాం భట్టభాస్కరాయ కవయే ౭స్తదీయవార్తాం హే సౌమ్య కథయే త్యుక్త్వా స మునిరవశంవదాగ్రగణ్యం సమీపశిష్యాగ్రగణ్యం గతం పద్మపాదార్యం వినసర్జ. ౮౦. వావదూశో ౭తివక్తా సనందనార్యస్తం ప్రతిపద్యోవాచ తం విశివస్త్రి

పత్నం ప్రతిపద్యేత్థమువాచ వావదూకః. ౧౧. జయతి స్త దిగంతగీత  
 కీర్తిర్భగవాంశ్చంకరయోగిచక్రవర్తీ, ప్రథయస్వరమాద్వితీయతత్త్వం  
 శమయంస్తత్పరిపంథివాదిదర్పమ్ ౧౨ స జగాద బుధాగ్రణీర్భవంతం  
 కుమతోత్ప్రేక్షితసూత్రవృత్తిజాలమ్, అభిభూయ వయం త్రయీశి  
 ఖానాం సమవాదిష్ట పరావరే ౨భిసంధిమ్. ౧౩. తదిదం పరిగృహ్య  
 తాం మనీషిన్తనసా ౨౨లోచ్య నిరస్య దుర్వతం స్వమ్, అథవాస్తదు  
 దగ్రతక్మవజప్రతిఘాతాత్పరిరక్ష్యతాం స్వపక్షః. ౧౪. ఇతి తా  
 మపహేళపూర్వవర్ణాం గిరమాకర్ణ్య తదా స లబ్ధవర్ణః, యశసాం  
 నిధిరీషదాత్తరోషస్తమువాచ ప్రహసన్యతీంద్రశిష్యమ్. ౧౫. ధృవ  
 మేష న శుశ్రువానుదంతం మమ దుర్వాదివచస్తతీర్నుదంతమ్, పర  
 కీర్తినిసాంకురానదంతం విదుషాం మూర్ధసు నానటత్పదంతమ్. ౧౬.  
 మమ వల్లతి సూక్తిగుంభబృందే కణభుజ్జల్పితమల్పతామువైతి, కపి  
 లస్య పలాయతే ప్రలాపః సుధియాం కైవ కథా ౨ధునాతనానామ్.

అభిరూపకులస్య బుధగణస్యావకంశభూతం. ని. "అభిరూపః బుధే రమ్య" ఇతి మేషినీ  
 బహుధా వ్యాఖ్యాతో వేదరాశిశ్చేన అయత్నేన నిరస్తా దుస్సుపత్నా యేన తం. ౧౧.  
 యదువాచ తదాహ-యః దిగంతగీతకీర్తిర్భగవాంశ్చంకరయోగిచక్రవర్తీ పరమమత్వై  
 తతత్త్వం ప్రథయంస్తస్య పరిపంథినాం వాదినాం గర్వం శమయన్ జయతి స్త.  
 స బుధాగ్రణీర్భవంతం జగాదేతి పరేణాన్వయః. ౧౨. యద్బుధాషే తదాహ-కుత్సితం  
 మతం యేషాం తైః కుమతైరుత్ప్రేక్షితం సూత్రవృత్తిజాలమభిభూయ వేదాంతానాం  
 పరావరే బ్రహ్మభిన్నే ప్రతీచి తాత్పర్యమవాదిష్ట. ౧౩. తత్తస్మాదిదమస్తదీయం  
 మతం మనసా ౨౨లోచ్య స్వీయం మతం విహాయ పరిగృహ్యతాం యతో హే మనీ  
 షిన్. అథవా స్వమతే దురాగ్రహశ్చేత్కర్తి అస్తదీయోదగ్రతక్మలక్షణవజప్రతి  
 ఘాతాత్స్వపక్షః పరిరక్ష్యతామ్. ౧౪. ఇత్యేవమవజ్ఞాపూర్వకా వర్ణా యస్యాం తాం  
 గిరమాకర్ణ్య స లబ్ధవర్ణో విచక్షణో యశసాం నిధిరీషత్ప్రాచ్యరోషో భట్టభాస్కరః  
 ప్రహసన్తం యతీంద్రశిష్యమువాచ. ౧౫. ఏష తవ గురుర్మమ ఉదంతం  
 వృత్తాంతం న శుశ్రువాన్. ఉదంతం విశినష్టి-వాదివచస్తతీర్నుదంతం పరకీర్తిలక్షణ  
 దినాంకురాన్ భక్షయంతం విదుషాం శిరస్సు నానటదతిశయేన వృత్త్యత్పదం యస్య.  
 ౧౬. మమ సూక్తిగుంభబృందే సూక్తిరచనాసముదాయే వల్లతి సతి కణాదభాషిత  
 మల్పతాం ప్రాప్నోతి కపిలస్య తు ప్రలాపః పలాయతే తథా చాధునాతనానాం

౧౭. ఇతి వాదినమబ్రవీత్సనందః కుశలోఽన్తై నమవిజ్ఞ మాఽవమంస్థాః,  
 న హి దారితభూధరోఽపి టంకః ప్రభవేద్విజ్రమణిప్రభేదనాయు.  
 ౧౮. సతమేవముదీర్య తీర్థకీర్తేరుపకంఠం ప్రతిపద్య సద్విదగ్ర్యః,  
 సకలం తదవోచదానుపూర్వ్యా స మహాత్మాఽపి యతీశమాస  
 సాద. ౧౯. అథ భాస్కరమస్కరప్రవీరా బహుధా ఽక్షేపసమర్థన  
 ప్రవీణౌ, బహుభి ర్వచనై రుదారవృత్తై ర్వివదాతే విజయైషిణౌ  
 వివాదమ్. ౨౦. అనయోరతిచిత్రశబ్దశయాం దధతోద్ధర్మయభేద  
 శక్తయుక్తోః, పటువాదమృధేఽంతరం తటస్థాశ్రుతవంతోఽపి  
 న కించనాన్వవిందః. ౨౧. అథ తస్య యతిస్సమీక్ష్య దాక్ష్యం నిజప  
 యౌబ్జశరజ్జడాబ్జభూతమ్, బహుధా ఽక్షేపదస్య పక్షమారోఽపి విబు  
 ధానాం పురతోఽప్రభాతకక్ష్యమ్. ౨౨. అథ భాస్కరవిత్స్వపక్ష  
 గుత్వై విధుతో వాగ్వివరః ప్రగల్భయుక్త్యా, శ్రుతిశీర్షవచఃప్రకాశ్య  
 మేవం కవిరద్వైతమపాకరిష్ణురూచే. ౨౩. ప్రశమింస్త్యదుదీరితం

సుధియాం కైవ కథా. ౧౭. ఇతి వాదినమేనం భట్టభాస్కరమథానంతరం కుశల  
 స్సనందనోఽబ్రవీత్. హేఽవిజ్ఞ మాఽవమంస్థాః మాఽవశానీహి ఆపజ్ఞాం మాకురు  
 యస్మాద్దారితవర్వతోఽపి టంకో గ్రావదారణో వజ్రమణిభేదనాయ సమర్థో న  
 భవతి. ౧౮. సవద్దపావస్తం భట్టభాస్కరమేవముదీర్య తీర్థకీర్తేర్గురోస్సమీపం  
 ప్రాప్య సద్విదామగ్ర్యస్తత్సర్వమానుపూర్వ్యా ప్రాక్తవాత్ - న మహాత్మా భట్టభా  
 స్కరోఽపి యతీశం ప్రాప. ౧౯. అథానంతరం భాస్కర యతీశ ప్రవీరా బహుధా  
 ఆక్షేపసమర్థనయోరతికుశలా విజయైషిణౌ బహుభిరుదారవద్యైర్వచనై ర్వివాదం కృత  
 వంకౌ. ౨౦. ఆచిత్రశబ్దశయాం తథాభూతపదానుగుణ్యక్రాంతిం దధతో  
 ద్ధర్మ్యుక్తిభేదే శక్తా యుక్తయో యయోస్తయోరవయోః పటువాదసంఖ్యే తటస్థాః  
 శ్రుతవంతోఽపి కించిదంతరం న ప్రాప్తవంతః. ౨౧. అథ యతిస్తస్య దాక్ష్యం సమీ  
 క్ష్య స్వపక్షచంద్రస్య శరత్కాలీనకమలభూతం. "అష్టో ధన్వంతరా చంద్రే నిచలే  
 శంభుపద్మయోః." రితి విశ్వప్రకాశః తథా చ చిదబ్జస్య చంద్రస్యాగ్రే యథా జడాబ్జం  
 కమలం ముకుళితం భవతి తథాభూతం అస్య పక్షమార్యక్రీశంకరో బహుధా  
 ఆక్షేపత్. పక్షం విశిష్యే-సుపండితానామగ్రే అప్రభాతాః కక్ష్యాః ణోట్యో యస్మిం  
 స్తం. ౨౨. అథ భాస్కరో విద్వాన్వాగ్వివరః ప్రకంఠితస్సస్వపక్షపాలనాయ  
 శ్రుతిశీర్షవచోభిః ప్రకాశ్యమద్వైతం ప్రగల్భయా యుక్త్యాఽపాకరిష్ణురేవ  
 మువాచ. ౨౩. హేప్రశమిన్సకృతిర్విపరాత్తనోఽఘోదికేతి త్వదుక్తం న యుక్తం

న యుక్తం ప్రకృతిరీవపరాత్మ భేదికేతి, న భినత్తి హి జీవగేశగా వో  
 భయభావస్య తదుత్తరోద్భవత్వాత్. ౯౪. మునిరేవమిహోత్తరం  
 బభాషే ముకురో వా ప్రతిబింబబింబభేదీ, కథమీరయ వక్త్రమా  
 త్రగశ్చేచ్ఛితిమాత్రాశ్రిదియం తథేతి తుల్యమ్. ౯౫. చితిమాత్రగత  
 ప్రకృత్యుపాధే ర్జహతో ధ్వింబపరాత్మపక్షపాతమ్, ప్రతిబింబితజీవ  
 పక్షపాతో ముకురస్యేవ విరుద్ధ్యతే న జాతు. ౯౬. అవికారి నిరస్త  
 సంగబోధై కరసాత్తా శ్రయతా న యుజ్యతే ౭స్యాః, అతఏవ విశిష్టసంశ్రి  
 తత్వం ప్రకృతే స్సాస్యదితి నాపి శంకనీయమ్. ౯౭. న హి మానకథా  
 విశిష్టగత్వే భవదాపాదిత ఈత్యతే తథాహి, అహమజ్ఞ ఇతి ప్రతీతి  
 రేషా న హి మానత్వమిహాశ్నుతే తథా చేత్. ౯౮. అనుభవ్యహ  
 మిత్యపి ప్రతీతేరనుభూతేశ్చ విశిష్టనిష్ఠతా స్యాత్, అజడానుభవస్య  
 నో జడాంతఃకరణస్థమితీప్యతా న తస్యాః. ౯౯. నను దాహకతా

హి యస్తాత్సా జీవగా పరాత్మగా వా న భినత్తి, తత్ర హేతురుభయభావస్య జీవభావ  
 స్యేక భావస్య చ ప్రకృత్యుత్తరోద్భవత్వాత్. ౯౪. ఇత్యుక్తో మునిరేవమిహోత్తరము  
 వాచ-ఆదర్యః కిల ప్రతిబింబబింబభేదీ కథం కిం ప్రతిబింబగ ఉత బింబగ ఇతీరయ  
 ముఖమాత్రగశ్చేచ్ఛిన్తుకురస్తద్దేదీ తర్హి చిన్తాత్రాశ్రితేయం ప్రకృతిరిపి బింబప్రతిబింబ  
 భేదికేతి తుల్యమిత్యర్థః. ౯౫. నన్వేపం తర్హి చిన్తాత్రవీవ దుఃఖత్వాదికం కుతో నాపా  
 దయతి కిమితి జీవ ఏవాపాదయతీతి చేత్తత్రాహ - చితిమాత్రగతప్రకృత్యుపాధేర్బింబ  
 భూతపరాత్మపక్షపాతం త్యజతః ప్రతిబింబభూతజీవాత్పక్షపాతో దర్పణస్యేవ  
 కదాచిదపి న విరుద్ధ్యతే. ౯౬. నన్వస్యా వికారిణ్యా అబోధరూపాయాః ప్రకృతే  
 రవికారి నిరస్తసంగం జ్ఞానైకరసస్వరూపం బ్రహ్మేశయో న యుజ్యతే విరోధాత్. అత  
 ఏవాంతఃకరణవిశిష్ట సంశ్రితత్వం ప్రకృతేస్సాస్యదిత్యాశంక్య పరిహారతి - అవికారీతి.  
 అతఏవ ఇత్యపి న శంకనీయమితి వా. ౯౭. హి యస్తాత్త్వయా ౭౭పాదితే విశిష్ట  
 గత్వే ప్రమాణకథా న దృశ్యతే. నను అహమజ్ఞ ఇతి విశిష్టాశ్రితాజ్ఞానానుభవ ఏవ  
 మానమిత్యాశంక్యాహ - తథాహీతి. ఇహాస్మిన్నర్థే ౭హమజ్ఞ ఇత్యేహ ప్రతీతిర్నాన  
 త్వం న హ్యశ్నుతే. తథా చేదిత్యస్మోత్తరేణ సంబంధః. ౯౮. విపక్షే దోషమాహ -  
 తథా చేదుక్తప్రతీతిర్నానత్వమశ్నుతే చేదహమనుభవీత్యపి ప్రతీతేర్లేతోరనుభూతేరపి  
 విశిష్టనిష్ఠతా స్యాత్. ఇష్టాపత్తిమాశంక్యాహ-అజడస్యానుభవస్య జడాంతఃకరణనిష్ఠత్వం  
 న భవతీతి హేతోస్తస్యా విశిష్టనిష్ఠతాయా ఇప్యతా నాస్తి. ౯౯. భట్టభాస్కరః

యథా లగ్ని యోగాదధిరూటం వ్యపదిశ్యతే తత్రైవ, అనుభూతిమదా  
 త్తయోగతో లంతఃకరణే సా వ్యపదిశ్యతే లనుభూతిః ౧౦౦. ఇతి చే  
 న్నైవమిహాపి తస్య మాయాశ్రయచిన్తాత్రయతే తథోపచారః, న పున  
 స్తదుపాధియోగతో లంతఃకరణస్యేతి సమాన్యథాగతిర్హి. ౧౦౧. న చ  
 తత్ర హి బాధకస్య సత్త్వాదియమస్తు ప్రకృతేర్న సాలస్యబా  
 థాత్, ఇతి వాచ్యమిహాపి తజ్జచిత్తే తదుపాశ్రిత్యయితేశ్చ బాధక  
 త్వాత్. ౧౦౨ అధిసుప్త్యపి చిత్తవర్తి తత్స్వాద్యది వా లజ్ఞానమిదం  
 హృదాశ్రితం స్యాత్, తదిహాస్తి న మానముక్తరీత్యా ప్రకృతేర్ద్వ  
 శ్యవిశిష్టనిష్ఠతాయామ్. ౧౦౩. నను న ప్రతిబంధికైవ సుప్తానితి సా  
 దూరత ఏవ చిద్గతేతి, ప్రతిబంధకశూన్యతా తు సుప్తేః పరమాత్మైక్య  
 గతేస్సతేతి వాక్యాత్. ౧౦౪. న చ తత్ర చ తత్ప్రతిప్రతిస్సతి సంప

శంకతే—నను యథా దాహకవహ్నితాదాత్పాల్లోహపిండే దాహకతా వ్యపదిశ్యతే  
 తత్రైవనుభూతిమదాత్తతాదాత్పాదంతఃకరణే సానుభూతిర్వ్యపదిశ్యత ఇత్యర్థః. ౧౦౦.  
 పరిహారతి - ఇతి చేన్నైవం యతస్తథోపాపి మాయాశ్రయచిన్తాత్రయతే లంతఃకరణే  
 తస్మాన్జ్ఞానస్యోపచారో న పునస్తస్య చిన్తాత్రస్యోపాధేః ప్రకృతేర్యోగతో లంతఃకరణ  
 స్యేత్యన్యథా గతిస్సమానా. ౧౦౧. నను తత్రాంతఃకరణే లనుభూతేర్వ్యపదేశే లజ  
 డానుభవస్య జడాంతఃకరణస్థత్వమనుపవన్నమితి బాధకస్య సత్త్వాదనుభూతిమదాత్త  
 యోగాదంతఃకరణే లనుభూతివ్యపదేశ ఇతీయం గతిరస్తు ప్రకృతే లంతఃకరణస్య మా  
 యాశ్రయత్వే బాధాభావాన్తాయాశ్రయచిన్తాత్రయతే లంతఃకరణే లజ్ఞానస్యోప  
 చార ఇత్యుక్తా సా గతిర్నాస్తిత్యాశంక్య పరిహారతి-ఇతి న చ వాచ్యమితి. కుత ఇత్య  
 పేక్షాయామాహ - తజ్జచిత్తే విద్యాజనితే చిత్తే విద్యాశ్రయత్వాయోగస్య బాధకత్వాత్.  
 ౧౦౨. కిం చేదమజ్ఞానం యది హృదాశ్రితం స్యాత్తర్హి అధిసుప్త్యపి సుషుప్తా  
 పసి చిత్తవర్తి తదజ్ఞానం స్యాత్తస్మాదిహాస్యాం ప్రకృతేర్ద్వైత్వాంతఃకరణవిశిష్టనిష్ఠ  
 తాయా ముక్తరీత్యా ప్రమాణం నాస్త్యతశ్చిద్గతైవ సేత్యర్థః. ౧౦౩. ఏవముక్తో  
 భట్టభాస్కరశ్శంకతే - నన్విత్వాదిచతుర్థిః. నను సుషుప్తా జీవబ్రహ్మైక్య ప్రతిబంధికా  
 లవిద్యైవనాస్తితి హేతోస్సాలవిద్యా తదాసీం చిద్గతేతి దూరత ఏవాత్ర ప్రమా  
 ణాకాంక్షాయామాహ - సుప్తే ప్రతిబంధకశూన్యతా తు. “సతా సౌమ్య తదా  
 సంపన్నోభవతి స్వమహితో భవతి”తి వాక్యాజ్ఞీవస్య పరమాత్మస్యైక్యస్యావగతేస్త  
 థాచోక్త శ్రుతివాక్యమేవాత్ర ప్రమాణమితి భావః. ౧౦౪. నను సతి సంపద్య

ద్య విదు ర్నహీతి వాక్యాత్, శ్రుతిగీస్తదధిక్షిపత్యభావప్రతిపత్తే  
 ర్నచ నిహ్నావోఽత్ర నేతి. ౧౦౫. కిము నిత్యమనిత్యమేవ చైత  
 త్ప్రథమో నేహ సమస్తి యుక్త్యభావాత్, అనిసర్తకసత్వతోఽస్య  
 నాంత్యో న హి భిద్యాదవిరోధిచిత్ప్రకాశః. ౧౦౬. న చ తచ్చమయే  
 జ్జడప్రకాశోఽప్యవిరోధాత్పుతరాం జడత్వతోఽస్య, తదిహప్రతి  
 బంధకత్వ మస్య ప్రభవేత్పిత్విహ తద్భిమాగ్రహాది. ౧౦౭. ఇతి చే  
 దిదమీరయ భ్రమః కో మనుజోఽహంత్యితి శేముషీతి చేన్న, అతి  
 విస్పృతీశీలతా తవాహో గదితుస్సర్వపదార్థసంకరస్య. ౧౦౮. ప్రమితి  
 త్వముపాశ్రయస్పృతితేరముకః ఖండ ఇతి స్వశాస్త్రసిద్ధాత్, భిదభిద్వ

న విదురితి వాక్యాత్తత్ర సుఖప్రావణ్ణానస్థిప్రతీతిత్యాశంక్య పరిహారతి - నచేతి.  
 సతి పరమాత్మని సంపద్యైక్యం ప్రాప్య జనా న విదుః కిమపి న జానంతి. హేతు  
 మాహ - యత ఉక్తశ్రుతిగీస్తజ్ఞానమధిక్షిపతి నిషేధతి. నను నిహ్నావో జ్ఞానని  
 షేధోఽత్ర నాస్తీత్యాశంక్య పరిహారతి - నచేతి. నిహ్నావోఽత్ర శ్రుతిగిరి నేతి  
 న చాత్ర హేతుమాహ - న విదురితి జ్ఞానాభావప్రతీతేరితి. ౧౦౫. కిం చైతద  
 జ్ఞానం కిము నిత్యముతానిత్యమేవేతి వికల్ప్య దూషయతి - ఇహోక్తవికల్పద్వయే  
 ప్రథమో వికల్పస్సమ్యక్సాస్తీ. తత్ర హేతుర్యుక్త్యభావాత్. నాంత్యోఽస్యా  
 నివర్తక సత్వతో నివర్తక సత్త్వాభావాత్. ఏతదేవోపపాదయన్కిమస్య చిత్ప్ర  
 కాశో నివర్తక ఉత జడప్రకాశ ఇతి వికల్పాద్యం ప్రత్యాహ-సా యస్తాత్తదజ్ఞాన  
 మవిరోధి చిత్ప్రకాశో న భిద్యాత్. ఉత్తరణ్ణోకస్థతత్పదమత్రాపి సంబంధనీయం.  
 ౧౦౬. ద్వితీయం ప్రత్యాహ - తదజ్ఞానం జడప్రకాశో న చ శమయేత్తత్ర హేతు  
 ర్జడేన జడస్య విరోధాభావాత్. ౧౦౭. భ్రమేనిరస్తే సంస్కారనిరాసోఽర్థా  
 లేత్సత్సృక్యగ్రహణం త్వయోగ్యత్యాదేవ నోపపన్నమిత్యభిప్రాయేణాచార్య ఆహ -  
 ఇతీతి. భిన్నాభిన్నవిషయలేవేన సర్వప్రత్యయయాథార్థ్యాన్న భ్రమసిద్ధిరితి కిం  
 శబ్దార్థః. ప్రశ్నం మతోఽత్తరమాహ-మనుష్యోఽనామిత్యహంకారాది దేహపర్యం  
 తేఽనాత్మన్యాత్మబుద్ధిర్భిమ ఇత్యర్థః. ఉపహాసపూర్వకముత్తరం వక్త్రమాచార్య  
 ఆహేతి చేన్న - ఆహో సర్వపదార్థసంకరస్య వక్త్రస్తవాలిస్సరణశీలతా. ౧౦౮.  
 విస్మరణశీలతామేవాహ - సర్వస్యాపి భిదభిద్వయవిషయత్యాత్సృకాస్త్రసిద్ధాక్షేతో  
 రముకః ఖండ ఇతి భేదాభేదప్రత్యయస్య ప్రమాణత్వముపాశ్రయన్నహం మనుజ  
 ఇతి ప్రత్యయం భేదాభేదవిషయం తు త్వం భేదాభేదాభ్యాం సర్వసంకరవాదీ

యగోచరత్వహేతోర్ధియమేతాం తు కిమిత్యుపేక్షసే త్వమ్. ౧౦౯. అనుమానమిదం తథా చ సిద్ధం విమతా ధీః ప్రమితిర్భిదాభిదత్వాత్, ఇహ చారు నిదర్శనం భవేత్సా తవ ఖండో ౭యమితి ప్రతీతిరేషా. ౧౧౦. నను సంహననాత్పధీః ప్రమాణం న భవత్యేవ నిషిధ్యమానగత్వాత్, ఇదమితి ప్రతిపన్నయాప్యధీవత్ప్రబలా సత్ప్రతిపక్షతేతి చేన్న. ౧౧౧. వ్యభిచారయంతత్వతో ౭స్య ఖండః పశురిత్యత్ర తదన్యధీస్థముండే, ఇతరత్ర నిషిధ్యమానఖండోల్లిఖితత్వేన నిరుక్తహేతుమత్వాత్. ౧౧౨. నను హేతురయం వివక్ష్యతే ౭త్ర ప్రతిపన్నోపధికే నిషేధగత్వమ్, ఇతి చేన్న వివక్షితస్య హేతోర్వ్యభిచారాత్పునరప్యముత్ర చైవ. ౧౧౩. నను గోత్వఉపాధికే త్వముష్య ప్రతిపన్నస్య హి తత్ర నో నిషేధః, ఆపితు ప్రథమానముండ ఇత్యత్ర తథాచ

కిమిత్యుపేక్షసే. ౧౦౯. తథా చేదమనుమానం సిద్ధం. వివాదాస్పదా౭హం మనుజ ఇతి బుద్ధిః. ప్రమాణం, భిన్నాభిన్నవిషయత్వాత్సా ఖండో౭యమిత్వేషా తవ ప్రతీతి రిహానుమానే చారు నిదర్శనం దృష్టాంతః. ౧౧౦. నను సంఘాతాత్పబుద్ధిరప్రమాణం నిషిధ్యమానవిషయత్వాత్ ఇదమితి ప్రతిపన్నరజతబుద్ధివదితి సాధ్యాభావసాధకహే త్వంతరేణ ప్రబలాం సత్ప్రతిపక్షతామాపాదయతి భట్టభాస్కరః - నన్వీతి. నాహం మనుజో బ్రహ్మస్థీతి ప్రతిప్రత్యయసామర్థ్యాన్నిషిధ్యమానవిషయత్వమి త్యర్థః. దూషయతి-ఇతి చేన్నీతి. ౧౧౧. తత్ర హేతుమాహ-అస్య హేతోః ఖండః పశురిత్యత్ర వ్యభిచారయంతత్వాత్ మత ఏతదితి తత్రాహ - ఇతరత్ర నాయం ఖండో గౌః కిన్తు ముణ్డో గౌరితి ఖండాన్యధీస్థే ముండే నిషిధ్యమానఖండోల్లిఖ తత్వేన నిషిధ్యమానవిషయత్వరూపనిరుక్తహేతుమత్వాత్తథా చ ఖండముండా భ్యాం గోత్వస్యాభేదప్రత్యయవదైహబ్రహ్మభ్యాం జీవస్యాభేదప్రత్యయస్యా ప్రా మాణ్యోపపత్తిరితి భావః. ౧౧౨. నను నాయం నిషిధ్యమానవిషయత్వమాత్రం హేతుః కింతు ప్రతిపన్నోపాధా నిషిధ్యమానవిషయత్వమితి భట్టభాస్కరశ్చం కతే - నన్వీతి. ప్రతిపన్నస్య ప్రతీతసాధిక ఉపాధావధిష్టానే. తథా చేదమంశే ప్రతిపన్నం తత్రైవ నిషిధ్యతే నేదం రజతమితి తథా౭త్తని ప్రతిపన్నం మను జత్వం తత్రైవ నిషిధ్యతే ఇతి తస్య భ్రమత్వం ఖండోగౌరిత్యస్య తు తచ్చైవరీత్యా న్న తత్త్వమితి భావః. దూషయతి - ఇతీతి. తత్ర హేతుర్వివక్షితస్య హేతోః పున రప్యముత్ర ఖండో గౌరిత్యముష్కి౯ వ్యభిచారాదేవ. ౧౧౩. నను నాయం ఖండః కింతు ముండ ఇతి గోత్వఉపాధా ప్రతిపన్నస్య ఖండస్య న తత్ర నిషేధో ౭పి తు

వ్యభిచారితా న హేతోః. ౧౧౪. ఇతి చేన్న వికల్పనాసహత్వా త్కిము ఖండస్య తు కేవలే నిషేధః, ఉత గోత్వసమన్వితే స ముండే ప్రథమో నో ఘటతే ప్రసక్త్యభావాత్. ౧౧౫. న హి జాత్వపి ఖండకే ప్రసక్తః పరముండ స్త్వీతి సంప్రసక్త్యభావః, చరమోఽపి న గోత్వయు క్తముండే ఖలుఖండస్య నిషేధకాల ఏవ. ౧౧౬. స్వవిశేషణభూత గోత్వ ఏవ స్ఫుటమేతస్య నిషేధనం శ్రుతం స్యాత్, తదిహోదితహే తుసత్త్వతోఽస్య వ్యభిచారో దృఢవజ్రలేప ఏవ. ౧౧౭. నను భాతి తరా ముపాధిరత్రా దళదేత \* ద్వ్యవహర్తృతేతి చేన్న, అహమోఽనుభవేన సాధనవ్యాపకభావాదవగత్వనంతరం చ. ౧౧౮. నను తద్వ్యవహారసంఛిదాయా ఇహ తత్కేన కమిత్యనేన ముక్తా, శ్రుతివాక్య

ప్రథమానముండే ఇతి తథా చ హేతోర్వ్యభిచారితా నాస్తీతి శంకతే - నన్వీతి. ౧౧౪. పరిహారతీతి చేన్న - వికల్పనాసహత్వాత్. వికల్పనాసహత్వమేవ దర్శయతి. కిము ఖండస్య కేవలే ముండే నిషేధః? ఉత గోత్వోపహితే ముండే స నిషేధః? తత్ర ప్రథమో న యుజ్యతే ప్రాప్త్యభావాత్. ౧౧౫. హి యస్తాదిహ భూతలే ఘటో నేత్యత్ర భూతలసంస్పృష్టతయా ప్రతిపన్నస్య స్వర్యమాణస్యాన్యత్ర నిషేధో దృష్టః పరో ముండస్తు కదాచిదపి ఖండే ప్రసక్తో న భవతీత్యేతస్సాత్ప్రసక్త్యభావః. ద్వితీయం ప్రత్యాహ - చరమోఽపి న యతో గోత్వోపహితముండే ఖండస్య నిషేధన మయే ఏవ ముండవిశేషణీభూతగోత్వేఽప్యేతస్య ఖండస్య నిషేధనం శ్రుతం స్యాద్య క్షేదమితి ప్రతిపన్నమిదంతోపహితశక్తివ్యక్తా నిషేధ్యతే తద్వదిత్యర్థః. తత్రస్తాదిహ ప్రతిపన్నోపాధా నిషేధ్యమానవిషయే ఖండజ్ఞానే ఉక్తహేతోః ప్రతిపన్నోపాధా నిషేధ్యమానవిషయస్య సత్త్వాదస్య హేతోర్వ్యభిచారో దృఢవజ్రలేప ఏవ. ౧౧౬-౧౧౭. ఆత్రానుచ్ఛిన్నైతద్వ్యవహారత్వముపాధిరతిశయేన భాతీతి శంకతే - నన్వీతి. నాయం ఖండో గౌరితి నిషేధప్రత్యయోత్తరకాలమపి ఖండే గోత్వవ్యవహారో లక్ష్యతే న తథా బ్రహ్మసాక్షాత్కారా దూర్ధ్వం మనుజత్వవ్యవహార ఇతి భావః. సాధనవ్యాపకత్వాన్నాయముపాధిరీతి సమాధలే - ఇతి చేన్న సాక్షాత్కారోత్తర కాలమపి ప్రారంభకర్తాసరోధాదహం మనుజ ఇత్యహమోఽనుభవేన సాధనవ్యాప కత్వాత్. ౧౧౮. ప్రారంభకర్త సమాప్తేరూర్ధ్వం వ్యవహారస్య వ్యవహారు శోఽప్యేదాన్న సాధనవ్యాపకత్వమితి శయేన చోదయతి-నన్వీతి. "యత్ర త్వస్య సర్వమత్యైవాహూ

\* అనుచ్ఛిన్నముండేయమితివ్యవహర్తృతా.

గతేన సంప్రతీత్యైవహృదుర్న కథంచిదేతి చేన్న. ౧౧౯. తదిదం  
 ఘటతే మతే ౭స్తదీయే తదబోధోల్లసితత్వతో ౭ఖలస్య, తదబోధ  
 లయే లయోపపత్తేర్జగతస్సత్వతయా చిదా న తే స్యాత్. ౧౨౦.  
 నను పంచసు తు స్థలేషు భేదో ౭హ్యభిదా నో తు శరీరదేహినోస్తే,  
 ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వాత్ఫలితా హ్యత్ర తథా చ హేత్వసిద్ధిః. ౧౨౧.  
 ఇతి చేన్న వికల్పనాసహత్వాన్తిలితానాం భిదభేదతంత్ర తాకిమ్. ఉతనా  
 పృథగేవ తత్ర నాన్యో మిళితాః పంచ న హి క్వచిద్యతస్సుయః. ౧౨౨.  
 చరమో ౭పి న యుజ్యతే తదంగాంకికభావస్య చ తంత్రతా న  
 కిం స్యాత్, న చ యోజకగౌరవం చ దోషః ప్రకృతే తస్య తవాపి సంమత  
 త్వాత్. ౧౨౩. అపి చాన్యతమస్య జాతితద్వత్ప్రభృతీనాం ఘటకత్వ

త్తల్నేన కం వశ్యే"దితి శ్రుతివాక్యగతేన మోక్షే ఇహ తల్నేన కమిత్యనేన తద్వ్య  
 వహోచ్ఛేదస్య సమ్యక్ ప్రతీతే వ్యవహారుచ్యేదః కథం నాస్తి కింత్యస్తేవ. పరిహ  
 రతి-ఇతి చేన్నేతి. ౧౧౯. యస్మాత్తదిదమస్మదీయే మతే ఘటతే తస్య పరబ్రహ్మణో  
 ౭బోధః సహసావబోధ ఇతి వా. సర్వస్య తదజ్ఞానవిలసితత్వాత్తదజ్ఞానలయే లయోప  
 పత్తేస్తేషాం మతే తు జగతః సత్యతయోచ్ఛేదో న స్యాత్. ౧౨౦. భిన్నాభిన్నవిషయ  
 త్వస్య హేతోరసిద్ధిం శంకతేనను జాతివ్యక్తిగుణగుణి కార్యకారణవిశిష్టస్వరూపాంశాంశి  
 సంబంధా యత్ర విద్యంతే తత్ర పంచసు తు స్థలేషు భేదో ౭భేదశ్చ న తు శరీరదేహినో  
 స్తే భిదాభిదే తత్ర హేతుదుక్తః ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వాదయవర్గః దేహదేహినో  
 ర్గ్రాత్యత్వాజ్ఞాతివ్యక్తి గుణగుణిభావశ్చ న సంభవతి. నాపి కార్యకారణతా-దేహస్య  
 భౌతికత్వాత్. నాపి విశిష్టస్వరూపతా - దండవైశిష్ట్యస్య చైత్రతంత్ర తావదేహస్యాత్  
 తంత్రత్వాభావాత్. నాప్యంశాంశితా - దేహినో నిరవయవద్రవ్యత్వాత్తథా చాత్ర  
 దేహదేహినోక్తే త్వసిద్ధిరేవ ఫలితేత్యర్థః. ౧౨౦. పరిహరతి-ఇతి చేన్నేతి. కిం మిళితానా  
 మే లేషాం భేదాభేదప్రయోజకత్వముత పృథగేవ! తత్రాన్యో న సంభవతి. యతో  
 మిళితాః పంచ క్వచిదపి న స్యుః. ౧౨౨. అన్యో ౭పి న యుజ్యతే తదా ప్రత్యేకం  
 ప్రయోజకత్వే గుణగుణిభావాదిపదంగాంకికభావస్య దేహదేహిభావస్యాపి ప్రయోజ  
 కత్వం కిం న స్యాత్? న చ ప్రయోజకగౌరవమపి దోషః ప్రకృతే తస్యాంగాంకిక  
 భావస్య తవాపి సంమతత్వాత్. దేహదేహినోర్భేదాభేదానంగీకారే సర్వసంకరవాదిక  
 న్నవ సిద్ధాంతో బాధ్యేత. ౧౨౩. అపి చ జాతిజాతివత్ప్రభృతీనాం జాతివ్యక్త్యాదీనా  
 మన్యతమస్య ప్రయోజకత్వే ౭భినివేశ్యేత్సో ౭వ్యత్ర దుర్లభో నాస్తి చిదాత్తశరీర

ఆగ్రహశ్చేత్, అపి సోఽత్ర న దుర్లభశ్చిదాత్మాంగకయోః కారణ  
కార్యభావభావాత్. ౧౨౪. న చ వాచ్యమిదం పరాత్తకత్వా త్వకల  
స్యాపి న జీవకార్యతేతి, తదభేదత ఏవ సర్వకస్యాప్యపత్తేరిహ జీవ  
కార్యతాయాః. ౧౨౫. తదసిద్ధిముఖానుమానదోషానుదయాదుక్తన  
యస్య నిర్మలత్వమ్, భ్రమధీప్రమితత్వవేదినోఽతస్తవ న భ్రాంతిపదార్థ  
ఏవ సిద్ధ్యేత్. ౧౨౬. అపి చ భ్రమ ఏష కిం తవాంతఃకరణస్యేతి చిదా  
త్తనోఽథవాఽసౌ, పరిణామ ఇహాదిమో న తస్యాత్తగతత్వానుభవ  
స్య భంగపత్తేః. ౧౨౭. నను రక్తతమప్రసూనయోగాత్స్ఫుటికే సంస్ఫు  
రణం యథాఽరుణిమ్ముః, భ్రమసంయుతచిత్తయోగతోఽస్య భ్ర  
మణస్యానుభవస్తథాత్తని స్యాత్. ౧౨౮. ఇతి చేదయమిరయాత్త  
యోగో భ్రమణస్యాశ్రిత ఏవ సన్నసన్వా, ప్రథమో ఘటతే న సం  
సృజేత్తేఽపరథాఖ్యాతివదస్య శూన్యకత్వాత్. ౧౨౯. చరమో

కయోః కార్యకారణభావనత్వాత్. ౧౨౪. సకలస్యాపి ఐరాత్తకార్యత్వాన్న జీవ  
కార్యతేతీదం త్వయా న చ వాచ్యం జీవస్య బ్రహ్మభేదాజీవ సర్వస్యాపీహ జీవకార్య  
తాయా ఉపపత్తేః. ౧౨౫. అసిద్ధ్యాదిదోషవైధుర్యాదనుమానం నిరవద్యమిత్యవసం  
హరతి - తత్తన్నాదసిద్ధ్యాదీనానుమానదోషాణానుదయాదుక్తానుమానస్య నిర్మలకన్య  
మతో భ్రమప్రమితత్వవేదినస్తవ భ్రమపదార్థ ఏవ న సిద్ధ్యేత్. ౧౨౬. అహం మనుజ  
ఇత్యాదిప్రశ్నయానాం యాథార్థ్యాన్న భ్రమత్వమిత్యక్తం సంప్రతి సమవాయికారణ  
పర్యాలోచనయాఽపి భ్రమత్వం ప్రతిక్షిప్యతే ఇత్యాహ - ఆపి చైష భ్రమః కిం తవ  
మతేఽంతఃకరణస్య పరిణామః అథవా చిదాత్తనోఽసౌపరిణామ ఇత్యస్మిన్నక్షుద్దయే  
అద్యో న సంభవతి తస్య భ్రమస్యాత్తగతత్వానుభవస్య భంగావత్తేః. మృజ్జస్య ఘటస్య  
తంత్యనాశ్రయిత్వవదంతఃకరణపరిణామిత్వే భ్రమస్యాత్తాశ్రయత్వం న స్యాదిత్యర్థః.  
౧౨౭. నను రక్తతమస్య జపాకుసుమస్య యోగాద్యథా స్ఫుటికే లాహిత్యస్య స్ఫురణం  
తథా భ్రమసంయుతచిత్తయోగాదస్య భ్రమస్యాత్తస్యనుభవః స్యాదితి శంకతే—నన్వతి.  
౧౨౮. ఏతత్పరిహర్తుం పృచ్ఛతీతి చేదయమంతఃకరణాశ్రితస్య భ్రమస్య స్వీకృతఆత్మ  
సంబన్ధస్యన్నసత్వాత్తత్ర ప్రథమో న ఘటతే. అన్యథాఖ్యాతివాదినస్తవ మతే సంస  
ర్గస్య శూన్యత్వాత్తథా చాత్మభ్రమసంబంధో న స్యాదిత్యర్థః. ౧౨౯. నాప్యసత్వమ  
పరోక్షప్రథాయా అనుపవద్యమానత్వాదిత్యాహ - చరమోఽపీతి. ఏవమంతఃకరణస్య

౭పి న యుజ్యతే పరోక్ష ప్రథనస్యానుపపద్యమానతాయాః, పరిణామ విశేష ఆత్మనో ౭సా భ్రమ ఇత్యేష న యుజ్యతే ౭ంత్యపక్షః. ౧౩౦. అసభాగతయా ౭౭త్తనో నిర న్నేతరయు క్షేః పరిణత్య యోగ్యతాయాః, పరిణత్యయు జేశ్చ యోగ్యతాయామపి బుద్ధ్యాకృతితశ్చిదాత్మనో ౭స్య. ౧౩౧. న హి నిత్యచిదాశ్రయ ప్రతీచః పరిణామః పునరన్యచిత్స్వ రూపః, గుణయో స్సముదాయగత్యయోగా ద్గుణతావాంతరజాతితస్స జాత్యోః. ౧౩౨. యుగపత్నమవైతి నో హి శౌక్ల్యద్వయకం యత్ర చ కుత్రచిద్భుత, నను చిన్నగుణో గుణీ తథా చ ప్రసరేన్నోదిత దుష్టతేతి చేన్న. ౧౩౩. కటకాశ్రయభూతదీప్తి హేమ్నో రుచకాధారకభావపత్తభైవ, అవినాశివిదాశ్రయస్య భూయో ౭న్యవిదాధారతయా స్థితేరయోగాత్. ౧౩౪. న చ సంస్కృతిరగ్రహో ౭ప్యవిద్యా భ్రమశబ్దార్థనిరుక్త్యసంభవే ౭పి, భ్రమసంజ్ఞితవస్త్యసంభవేన భ్రమ

పరిణామో భ్రమ ఇతి పక్షం నిరాకృత్యాత్మనః పరిణామవిశేషో ౭సా భ్రమ ఇత్యేతమంత్యపక్షం నిరాచష్టే - పరిణామవిశేష ఇతి. ౧౩౦. తత్ర హేతున్నిరస్తేత రసంగస్యాత్మనో ౭సభాగతయా నిరవయవద్రవ్యత్వేన పరిణామయోగ్యత్యాత్ పరిణామిత్యమంగీకృత్యాప్యాహ - యోగ్యతాయామపి బుద్ధ్యాకృతితో జ్ఞానాంతరాకారేణ చిదాత్మనో ౭స్య పరిణామయోగాదిత్యర్థః. ౧౩౧. హి యస్మాన్నిత్యజ్ఞానాశ్రయస్య సుఖమహమస్యాప్సం న కించివవేదిషమితి. సుప్తోతితపరామర్శానుమేయస్య కారణవిరమే ౭పి సత్త్వేన నిత్యం చ యత్ జ్ఞానం తదాశ్రయస్య ప్రత్యగాత్మనః పునరన్యస్య చిత్స్వరూపో భ్రమజ్ఞానాత్మకః పరిణామో న సంభవతి గుణతావాంతరజాతిత స్పజాత్యో ద్గుణయో స్సముదాయగత్యయోగాద్భ్రమపత్నమవాయో యోగాదేకద్రవ్యాశ్రితరూపరసాదిగుణవ్యాప్యత్వర్థం గుణతావాంతరేతి విశేషణం. ౧౩౨. హి యస్మాచ్ఛౌక్ల్యద్వయం యత్ర కుత్రచిదపి నో సంభవతి. నను మన్నతే జ్ఞానం న గుణో ౭పి తు గుణీ ద్రవ్యపదార్థః. తథా చ నోదితదుష్టతా ప్రసరేదేత ద్దూషయతి-ఇతి చేన్నేతి. ౧౩౩. తత్ర హేతుమాహ - కటకాశ్రయభూతదీప్తమవర్ణస్య తదైవ రుచకాధారత్వం యథా తభైవ నిత్యజ్ఞానాశ్రయస్య భూయో జ్ఞానాంతరాధారతయా స్థితేరయోగాత్. ౧౩౪. నను భ్రమశబ్దార్థనిరుక్త్యసంభవే ౭పి సంస్కృతిరగ్రహణం వా విదాస్యాదిత్యాశంక్య పరిహరతి - న చేతి. తత్ర హేతు

సంపాదితసంస్కృతేరయోగాత్. ౧౩౫. అపినా గ్రహణం చితేరభా  
 వశ్చిరూపగ్రహణస్య నిత్యతాయాః, తదసంభవతో ౭నవృత్త్యభావ  
 స్తదభావే ౭పి చిదాత్మనో ౭వభాసాత్. ౧౩౬. న చ భంజకమీక్ష్య  
 తే న తస్యోపగమే ఖండజడాన్యతాత్మకస్య, ఇతి వాచ్యమఖండవృత్తి  
 రూఢేశ్వరబోధస్య నివర్తకత్వయోగాత్. ౧౩౭. అపి చేష్టతదన్యహే  
 తుద్ధిజే జగతః కృత్యకృతీ న తే ఘటే, సకలవ్యవహారసంకరత్వాత్త  
 దలం జీవనికా౭పి దుర్లభా తే. ౧౩౮. ఇతి యుక్తిశతైరమర్త్యకీర్తి  
 స్సుమతీంద్రం తమతంద్రితం స జిత్వా, శ్రుతిభావవిరోధిభావభాజం  
 విమతగ్రంథమమంథరం మమంథ. ౧౩౯. ఇతి భాస్కరదుర్తతే ౭భి  
 భూతే భగవత్పాదకథాసుధా ప్రసస్తే, ఘనవార్షికవారివాహజాలే  
 విగతే శారదచంద్రచంద్రికేవ. ౧౪౦. స కథాభిరవంతిషు ప్రసిద్ధాన్  
 విబుధాన్బాణమయూరదండిముఖ్యాన్, శిథిలీకృతదుర్తతాభిమానాన్ని

మాహ - భ్రమసంజ్ఞితేతి. ౧౩౫. ఆగ్రహణమపి కిం స్వరూపగ్రహణస్యాభావః?  
 ఉత ఆగంతుకస్యేతి వికల్ప్యా౭౭ద్యం ప్రత్యాహ-నాప్యగ్రహణం చితేరభావ  
 శ్చితిరూపగ్రహణస్య నిత్యత్వే న తస్య చితేరభావస్య సంభవో ద్వితీయం ప్ర  
 త్యాహవృత్త్యభావో ౭వ్యగ్రహణం న భవతి తత్ర హేతుస్తస్యావృత్తేరాగంతు  
 కస్య గ్రహణస్యాభావే౭పి చిదాత్మనస్సురణాన్న తస్య ప్రతిబంధకత్వమిత్యర్థః.  
 ౧౩౬. న న్వాత్తన్యజ్ఞానాభ్యుపగమే తస్య భంజకం నేత్యత ఇత్యాశంక్య పరిహరతి-  
 న చేతి. తత్త్వమస్యాదిమహావాక్యజన్యాఖండవృత్త్యరూఢపరబ్రహ్మచైతన్యస్య నివర్తక  
 త్వయోగాత్. ౧౩౭. కిం చేష్టానిష్ఠసాధనజ్ఞానజనితే నర్మస్య జంగమస్య ప్రవృత్తిని  
 వృత్తీ న చ తే నర్మసంకరమతే సంభవతః సకలవ్యవహారస్య సంకీర్ణత్వాత్. జీవనికా  
 ౭పి తే దుర్లభా తస్మాదలమిత్యాహ - అపి చేతి. ౧౩౮. ఇత్యేవం యుక్తిశతై స్స  
 ఆమర్త్యకీర్తిర్భగవాన్ భావ్యకారస్తమనలసం సుధీంద్రం భిక్షుభాస్కరం జిత్వా  
 శ్రుతిభావవిరోధిభావభాజం విమతగ్రంథం ఝడితి మమంథ. ౧౩౯. ఇత్యేవం భాస్క  
 రదుర్తతే ౭భిభూతే సతి భగవత్పాదకథాలక్షణా సుధా ప్రసస్తే విస్తారం గతా  
 యథా ఘనీభూతానాం వార్షికపయోదానాం జాలే విగతే సతి శరత్కాలీనచంద్రి  
 కా తద్వదిత్యర్థః. ౧౪౦. సోవంతిషు జనపదేషు ప్రసిద్ధాన్ విబుధాన్ బాణాదీ  
 న్పండితాన్కథాభి శిథిలీకృతదుర్తతాభిమానాన్ నిజభావ్యక్రవణోక్త్యంతాం

జభాష్యశ్రవణోత్సుకాంశ్చకార. ౧౮౧. ప్రతిపద్య తు బాహ్లికా  
 న్నహర్షా వినయిభ్యః ప్రవివృణ్వతి స్వభాష్యం, అవదన్నసహిష్ణవః  
 ప్రవీణాస్సమయే కేచిదథార్హతాభిధానే. ౧౮౨. నను జీవమజీవ  
 మాస్రవం చ శ్రీతవత్సం వరనిర్ణరౌ చ బంధః, అపి మోక్షమువైషి

శ్చకార కథాభిః ప్రసిద్ధానితి వా. ౧౮౧. బాహ్లికాంస్తు దేశాన్ప్రతిపద్య మహర్షా  
 శ్రీశంకరే శిష్యేభ్యస్సంభాష్యం వివృణ్వతి సతి అర్హతసంజ్ఞకే వివసనసమయే ప్రవీ  
 ణాః కేచిదసహిష్ణవ ఉచయః. ౧౮౨. బోధాత్తతో జీవో జడవర్గస్త్యజీవః ఏతయో  
 రయమవరః ప్రపంచో జీవాస్తికాయః పుద్గలాస్తికాయః ధర్మాస్తికాయః అధర్మాస్తి  
 కాయః ఆకాశాస్తికాయశ్చేతి పంచాస్తికాయానామ అస్తితి కాయంలే శబ్ద్యంత  
 ఇత్యస్తికాయాః కైశ్చై శబ్దఇతి స్థరణాల్. తత్ర జీవాస్తికాయస్త్రిధా బద్ధో ముక్తో  
 నిత్యసిద్ధశ్చార్హర్హన్నిత్యసిద్ధ ఇతరే కేచిత్పాదనైర్ముక్తా అస్యే బద్ధాః పుద్గలాస్తికాయః  
 షోధా. పృథివ్యాదీని చత్వారి భూతాని స్థావరం జంగమం చేతి శాస్త్రీయబాహ్య  
 ప్రవృత్త్యా హ్యంతరోఽపూర్వాభ్యో ధర్మోఽనుమీయత ఇతి ప్రవృత్త్యనుమేయో  
 ధర్మో ధర్మాస్తికాయః ఉద్ధర్షగమనశీలస్య జీవస్య దేహేఽవస్థానేనాధర్మోఽనుమీయత  
 ఇతి స్థిత్యనుమేయోఽధర్మాస్తికాయః. ఆకాశాస్తికాయో ద్వేధా లోకాకాశోఽలోకా  
 కాశశ్చ తత్రోసర్యుపరిస్థితానాం లోకానామంతర్లక్షీ ఆద్యస్తేహముపరి మోక్ష  
 స్థానం ద్వితీయః. పురుషం విషయేష్యస్థావయతి గమయతీతి ఇంద్రియప్రవృత్తి  
 రాస్రవః. ఇంద్రియద్వారా హి పౌరుషం జ్యోతిర్విషయయాన్ స్పృశద్రాపాదిజ్ఞాన  
 రూపేణ పరిణమతే. అస్యే తు కర్మాణ్యాస్రవమాచూస్తాని కర్తారమభివ్యాప్య స్రవంతి  
 కర్తారమనుగచ్ఛంతీత్యాస్రవః. సేయం మిథ్యాప్రవృత్తిరనర్థ హేతుత్వాల్. జీవమజీవ  
 మాస్రవం చాశ్రీతవంతౌ త్రైస్సుహితౌ సంవరనిర్ణరౌ సమ్యక్ ప్రవృత్తీ తత్ర శమ  
 దమాదిప్రవృత్తిస్సంవరస్సహి ఆస్రవస్రోతసో ద్వారం సంప్రణోతీతి సంవర  
 ఉచ్యతే నిర్ణరస్త్యనాదికాలప్రవృత్తికమాయ కలుషపుణ్యాపుణ్యప్రహణహేతుస్తప్త  
 శిలారోహణాది స్సహి నిశ్చేషం పుణ్యాపుణ్యం సుఖదుఃఖోపభోగేన జరయ  
 తీతి నిర్ణరః. బంధోఽప్తవిధం కర్మ తత్ర ఘాతికర్మ చతుర్విధం తద్యథా జ్ఞానావర  
 ణీయం దర్శనావరణీయం మోహనీయమస్తరాయమితి. తథా చత్వార్యఘాతికర్మాణి  
 తద్యథా వేదనీయం నామికం గోత్రికమాయుష్కం చేతి. తత్ర సమ్యక్జ్ఞానం న  
 మోక్షసాధనం న హి జ్ఞానాద్వస్తుసిద్ధిరతిప్రసంగాదితి వివర్యయో జ్ఞానావరణీయం  
 అర్హతదర్శనాభ్యాసాన్న మోక్ష ఇతి జ్ఞానం దర్శనావరణీయం. బహుషు విప్రతి

సప్తసంఖ్యాన్నపదార్థాన్కథమేవ సప్తభంగా. ౧౮౩. కథయార్హత  
 జీవమస్తి కాయం స్ఫుటమేవంవిధ ఇత్యువాచ మానీ, అపదత్స చ  
 దేహతుల్యమానో దృఢకర్తాప్తకవేష్టితశ్చ విద్వృ. ౧౮౪. అమహా

పిఠేషు తీర్థకరైరుపదర్శితేషు మోక్షమార్గేషు విశేషానపధారణం మోహనీయమో  
 క్షమార్గప్రవృత్తానాం తద్విఘ్నకరం జ్ఞానమస్తరాయం తానీమాని శ్రేయోహం  
 తృత్యాద్ధాతీని కర్తాణ్యువ్యంజే. అసూతీని కర్తాణి తద్యథా శుక్లశరీరాకారేణ పరి  
 నామ హేతుర్వేదనీయం. తద్వారేణ తత్త్వవేదన హేతుత్వాత్తదనుగుణం నామికం తద్ధి  
 శుక్ల పుద్గళస్యాద్యామవస్థాం కలలబుద్బుదాదిరూపామరభలే గోత్రికం త్వవ్యాకృతం  
 తతోఽప్యాద్యం దేహాకారపరిణామశక్తిరూపేణావస్థితం ఆయుష్కం చాయః  
 కాయతి కథయత్యుత్పాదనద్వారేణేతి శుక్లశోణితస్వరూపమ్. యద్వా మమ వేదనీయం  
 తత్త్వమనీతి వేదనీయం. ఏతన్నామాహమస్తీ త్యభిమానో నామికమహమత్ర భగవతో  
 దేశికస్వార్హ తశ్శిష్యవంశే ప్రవిష్ట ఇత్యభిమానో గోత్రికం. శరీరస్థిశ్చర్ధం కర్తాయుష్కం  
 తాస్యేతాని తత్వావేదకశుక్ల పుద్గళాశ్రయత్పాదనూతీని కర్తాణి తదేతత్కర్తాప్తకం  
 పురుషం బద్నాతీతి బంధః విగళిత సమస్తశ్లేశతద్వాసనస్యానాపరణీయజ్ఞానస్య సుఖైక  
 తానస్యాత్వ న ఉపరిదేశావస్థానం మోక్ష ఇత్యేకే. అస్యే తూర్ధ్వగమనశీలా హి జీవో  
 ధర్తాధర్తాస్తికాయేన బద్ధస్తద్విమోకాదూర్ధ్వం గచ్ఛత్యేవ స మోక్ష ఇతి సప్తానామస్తి  
 త్వాదీనాం భక్తానాం సమాహరస్సప్తభంగీ తయోపలక్షితాస్సప్తపదార్థాన్కథం నాంగీ  
 కరోషి. సప్తభంగాస్తు, <sup>౧</sup>స్యాదస్తి, <sup>౨</sup>స్యాన్నాస్తి, <sup>౩</sup>స్యాదస్తి చ నాస్తి చ, <sup>౪</sup>స్యాదవక్తవ్యః,  
<sup>౫</sup>స్యాదస్తి చావక్తవ్యః, <sup>౬</sup>స్యాన్నాస్తి చావక్తవ్యశ్చ, <sup>౭</sup>స్యాదస్తి చ నాస్తి చావక్తవ్యశ్చేతి  
 స్యాదితి తిజస్తప్రతిరూపకం కథంచిదర్థకమవ్యయం తత్ర వస్తునోఽస్తిత్వవాంఛాయాం  
 ప్రథమో భంగః ప్రవర్తతే. నాస్తిత్వవాంఛాయాం ద్వితీయః. క్రమేణోభయ  
 వాంఛాయాం తృతీయః. యుగపదుభయవాంఛాయాం చతుర్థః. ఆప్యచతుర్థభంగయో  
 ర్వాంఛాయాం పంచమః. ద్వితీయచతుర్థేచ్ఛాయాం షష్ఠః. తృతీయచతుర్థేచ్ఛాయాం  
 సప్తమః. ఇతి వివేకః. ౧౮౩. ఏవముత్తో మానీ స శ్రీశంకరాచార్య ఉవాచ—హే  
 ఆర్హత, జీవాస్తికాయ మేవంవిధో జీవాస్తికాయ ఇతి స్ఫుటం కథయ ఏవముక్తస్స  
 చార్హతో బభాషే దేహ తుల్యప్రమాణో దృఢేనోక్తకర్తాప్తకేన బద్ధశ్చ. ౧౮౪. ఆచార్య  
 ఆచార్య ఆచ-అమహాననణుదేహపరిమాణో జీవో ఘటాదయో మధ్యమపరిమాణత్వా

సనఱుర్ఘటాదివత్సాత్స న నిత్యోఽపి చ మానుషాచ్ఛ దేహాత్, గజదేహమయన్ విశేన్న కృత్స్నం ప్రవిశేచ్ఛ ప్లుషిదేహ మప్య కృత్స్నః. ౧౮౫. ఉపయాంతి చ కేచన ప్రతీకా మహతా సంహాసనే న సంగమేఽస్య, అపయాత్యధిజగ్గుషోఽల్పదేహం తదయం దేహసమ స్సమశ్రుతేశ్చ. ౧౮౬. ఉపయంత ఇమే తథాఽపయంతో యది వర్షేవ నజీవతాం భజేయుః, ప్రభవేయరనాత్మనః కథం తే కథమాత్మా వయవాః ప్రయాంతు తస్మిన్. ౧౮౭. జనితారహితాఃక్షయేణ హీనా స్సముపాయంత్యపయాంతి చాత్మనస్తే, అముకోపచితః ప్రయాతి కృత్స్నం త్వముకై శ్చాపచితః ప్రయాత్యకృత్స్నమ్. ౧౮౮. కిమచేత నతో త చేతనత్వం వద తేషాం చరమే విరుద్ధమత్యా, వపురున్నధితం భవేత్తు పూర్వే బత కాత్సేన్య న వపుర్న చేతయేయుః. ౧౮౯. చలయంతి రథం యథైకమత్యా బహవో వాజిన ఏవమప్రతీతాః, ఇత

ద్యథా న నిత్యాస్తథా నిత్యో న స్యాత్. అపిచ శరీరాణామనవస్థితపరిమాణత్వాన్తను మ్యజీవో మనుష్యశరీరపరిమాణో భూత్వా పునః కేనచిత్కర్తృవిపాకేన హస్తిజన్మ ప్రాప్నువన్న సర్వం హస్తిశరీరం ప్రవిశేద్దేహాపరదేశో నిర్జివః స్యాత్సుత్తికాదేహం చ ప్రాప్నువన్ తం సర్వో న ప్రవిశేత్ దేహాచ్ఛపిరపి జీవస్సాన్యదిత్యర్థః. చకారాదస్మి న్నపి జన్మని కామారయావనస్థవిరేష్యేష దోషో బోధ్యః. ౧౮౫. ఏవముక్త అర్హత శ్యంకతే - మహతా సంఘాతేనాస్య జీవస్య సంగమే సతి కేచనావయవా ఉప యాంతి తథాఽల్పదేహమభిగంతుమిచ్ఛోః కేచనావయవా అపయాంతీత్యేవం సమాన వ్యాప్తేశ్చ స చాసావయం జీవో దేహసమః. ౧౮౬. ఆచార్య ఆహ-యదీమేఽవ యవాః ఉపయంతస్తథాపయంతశ్చ తర్హ్యాగమాపాయిత్యాచ్ఛరీరపదాత్త తాం న భజే యుః. ౩౦ చానాత్మనస్తే జీవావయవాః కథం ప్రాదుర్భవేయుః? కథం చ తస్మిన్ననాత్మని తే లీయేరన్? విరోధాదిత్యర్థః. ౧౮౭. అర్హత ఆహఃఽఽత్మనస్తేఽవయవా జన్మనా రహితాః క్షయేణ చ హీనా నిత్యా ఏవ సముపయాంత్యపయాంతి చ. తథా చాముకై రుపచితో గణాదిదేహం కృత్స్నం ప్రయాతి అముకై శ్చాపచితః పుత్తికాదిదేహ మకృత్స్నం స్వల్పం ప్రయాతి. ౧౮౮. ఆచార్య ఉవాచ-కిం లేషామచేతనత్వముత చే తనత్వమిత్యవదల్ తత్రాంత్యే పక్షే బహునానాం చేతనానామేకాభిప్రాయనియమా భావాత్కదాచిద్విరుద్ధమత్యా శరీరమున్నధితం భవేత్. ఆద్యేతు కాత్సేన్యన శరీరం న చేతయేయుః. ౧౮౯. అంత్యవికల్పమవలంబ్యర్హత ఆహ-యథా బహవో

రేతరమంగ మేజయంతు జ్ఞపతే చేతనతామపి ప్రపద్య. ౧౫౦. బహవో ఒపి నియామకస్య సత్వాత్సుమతే తత్ర భజేయరైకమ త్యమ్, కథమత్ర నియామకస్య తద్వద్విరహాత్కస్య చిదప్యదో ఘటేత. ౧౫౧. ఉపయాంతి న చాపయాంతి జీవావయవాః కింతు మహత్తరే శరీరే, వికసంతి చ సంకుచంత్యనిష్టే యతివర్మాత్ర నిదర్శనం జలూకా. ౧౫౨. యది చైవమమీ సవిక్రియత్వాద్ఘటవత్తే చ వినశ్వరా భవే యుః, ఇతి నశ్వరతాం ప్రయాతి జీవే కృతనాశాకృతసంగమా భవే తామ్. ౧౫౩. అపిచైవమలంబువద్భవాభౌ నిజకర్తాప్తకభారమగ్నజం తోః, సతతోర్ధ్వగతిస్వరూపమోక్షస్తవ సిద్ధాంతసమర్థితో స సిద్ధ్యేత్. ౧౫౪. అపి సాధనభూతసప్తభంగీనయమప్యావర్తతనాద్రియామహే తే, పరమార్థసతాం విరోధభాజాం స్థితిరేకత్ర హి నైకదా ఘటేత. ౧౫౫. ఇతి మాధ్యమికేషు భగ్నదర్శేష్వథ భాష్యాణి స నైమికే విత త్య, దరదాన్భరతాంశ్చ శూరసేనాన్కురుపాంచాలముఖాన్బహున జైషీత్. ౧౫౬. వటుయుక్తినికృత్తస్వశాస్త్రం గురుభట్టోదయనాద్వికై

ఒప్యశ్చా వికమత్యా రథం చాలయంతి తథా ఒన్యోన్యమప్రతీతాః చేతనతామపి ప్రతిపద్య హే తత్త్వజ్ఞాధిపతే ఆంగం శరీరమేజయంతు చాలయంతు. ౧౫౦. ఆచార్యః పరహరతి-బహవో ఒపి వాజినో నియామకస్య సత్వా దైకమత్యం తత్ర రథచాలనే భజేయరత్ర తు తద్వత్కస్యచిదపి నియామకస్యాభావాదద వికమత్యం కథం ఘటేత? కటాక్షేణ సంబోధయతి-హే సుమతే ఇతి. ౧౫౧. ఆర్హత ఆహాపయాంతీతి. అనిష్టే పుత్రికాదిచేహే. ౧౫౨. ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ-యదిచైవం తర్హి సవిక్రియత్వా త్రే ఉమీ వినశ్వరా భవేయరిత్యేవం జీవే నశ్వరతాం ప్రయాతి సతి కృతనాశాకృతాభ్యాగమా భవేతామ్. ౧౫౩. కింవైవం సతి తుంబికావత్సంసారసాగరే నిజకర్తాప్తకభారేణ మగ్నస్య జంతోస్సంతతోర్ధ్వగతిస్వరూపా మోక్షస్తవ సిద్ధాంతసమర్థితో బాధ్యేత. ౧౫౪. అపి చ హే ఆర్హత తే సాధనభూతసప్తభంగీనయమపి నాద్రియామహే. హి యస్తాత్పరమార్థసతాం విరోధభాజాం సదసత్వాదిధర్మాణామేకస్తిక్ ధర్మణ్యేకదా యుగపత్ స్థితిర్న ఘటేత. ౧౫౫. ఇత్యేవం మాధ్యమికేషు భగ్నదర్శేషు సత్సు ఆథానంతరం సక్రిశంకరాచార్యో నైమికే భాష్యాణి విస్తార్య దరదాదికాక్ చేశవిశేషాక్ జితవాక్. ౧౫౬. సహి

రజయ్యమ్, సహి ఖండనకారమూఢదర్పం బహుథా వ్యుద్య వశంపదం  
 చకార. ౧౫౭. తదనంతరమేష కామరూపానధిగత్యాభినవోపశబ్దగు  
 ప్తమ్, ఆజయత్కిల శాక్తభాష్యకారం స చ భగ్నో మనసేదమాలు  
 లోచే. ౧౫౮. నిగమాబ్జవికాసిబాలభానోర్న సమోఽముష్య విలో  
 క్యతే త్రిలోక్యామ్, న కథంచన మద్వశంపదో ఽసౌ తదముం దైవత  
 కృత్యయా హరేయమ్. ౧౫౯. ఇతి గూఢమసౌ విచింత్య పశ్చాత్సహ  
 శిష్యైస్సహసా స్వశాక్తభాష్యమ్, పరిహృత్య జనాపవాదభీత్యా యమిన  
 శ్శిష్య ఇవాన్వవర్తతైషః. ౧౬౦. నిజశిష్యపదం గతానుదీచ్యానితి  
 కృత్వా ఽథ విదేహకోసలాద్యైః, విహితాపచితిస్తథాంగవంశేష్యయ  
 మాస్తీర్య యశో జగామ గౌడాక్. ౧౬౧. అభిధూయ మురారిమిశ్ర  
 వర్యం సహసా చోదయనం విజిత్య వాదే, అపథూయ చ ధర్మగుప్తమి  
 శ్రం స్వయంశఃప్రాఢమగాపయత్సగౌడాక్. ౧౬౨. పూర్వం యేన విమో  
 హితా ద్విజవరా స్తస్యాసతోఽరీన్కలౌ బుద్ధస్య ప్రబిభేదమస్కరివర  
 స్తాన్ భాస్కరాదీన్స్తాన్, శాస్త్రామ్నాయవినిందకేన కుధియా కూట

భాష్యకారః ఖండనకారం శ్రీహర్షాఖ్యం బహుథా వాదం కృత్వా వశంపదం చకార  
 తం విశిష్యై-బహుయుక్తిభిః. ఖండితాని సర్వశాస్త్రాణి యేన గురుః ప్రభాకరః భట్టో  
 భట్టపాదో భట్టభాస్కరశ్చ గుర్వాదిభిర్జేతుమశక్యమత ఏవోఢదర్పమ్. ౧౫౭. కామ  
 రూపాక్ దేశవిశేషానధిగత్య ప్రాప్య అభినవ ఉపశబ్దో యస్య స చాసౌ గుప్తశ్చ  
 తమభినవగుప్తమితి యావత్. స చ భగ్నో ఽభినవగుప్తాచార్యో మనసేదం వక్ష్య  
 మాణం విచారమామాస. ౧౫౮. తదేవాహ-వేదాబ్జవికాసిన్ బాలసూర్యస్యాముష్య  
 శంకరస్య సమస్త్రీలోక్యాం న విలోక్యతే ఽసావతో మద్వశంపదః కథంచిదపి న  
 భవిష్యతి తస్మాదముం దైవతకృత్యయాహం పరిహరేయమ్. ౧౫౯. ఇత్యేవమసౌ గూఢం  
 విచింత్య పశ్చాద్విష్యైస్సహ విచింత్య జనాపలాపభయేన స్వశాక్తభాష్యం సహసా పరి  
 త్యజ్యైషో యమినశ్శిష్య ఇవాన్వవర్తత. ౧౬౦. ఇత్యేవముదీచ్యానత్తరదిశి  
 భవాక్ స్వశిష్యపదం గతాన్విధాయాథ విదేహోద్యైర్విహితా పూజా యస్య సః  
 తథాంగాదిష్యయం యశ ఆస్తీర్య గౌడాక్ జగామ. ౧౬౧. లేషు గౌడదేశేషు  
 స్థితాస్తూరిమిత్రాదీ ని్వశిత్య ప్రాఢం స్వయశో గౌడదేశోద్భవానగాపయత్.  
 ౧౬౨. పూర్వం కలౌ యే శాస్త్రామ్నాయవినిందకేన కుబ్జినా ద్విజవరా విమోహితా  
 స్తస్యాసతో బుద్ధస్యారీన్స్తాన్ భాస్కరాదీన్నిగమాగమాదిషు నిష్ఠాతః పారంగతో

ప్రవాదాగ్రహాన్నిష్ఠాతో నిగమాగమాదిషు మతం దక్షస్య కూట  
 గ్రహే. ౧౬౩. శాక్తైః పాశుపతైరపి క్షుణ్ణకైః కాసాలికైర్వైష్ణవై  
 రవ్యవై రఖలైః ఖలం ఖలు ఖలైర్దుర్వాదిభిర్వైదికమ్, మార్గం  
 రక్షితు ముగ్రవాదివిజయం నో మానహేతోర్వ్యధాత్సర్వజ్ఞో న  
 యతో ఽస్య సంభవతి సంమానగ్రహగ్రస్తతా. ౧౬౪. దిష్టే  
 పంకజవిష్టరేణ జగతామాద్యేన తత్సూనుభి ర్నిర్దిష్టే సనకాదిభిః  
 పరిచితే ప్రాచేతసాద్యైరపి, శ్రౌతాద్వైతపథే పరాత్తభిదుర్వాదు  
 ర్వాదినః కంటకానోద్ధృత్యాథ చకార తత్ర కరుణో మోక్షా  
 ధ్యగక్షుణ్ణతామ్. ౧౬౫. శాంతిర్దాంతివిరాగతావ్యుపరతిః క్షాంతిః  
 పరైకాగ్రతా, శ్రద్ధేతి ప్రథితాభిరేధితతనౌ షడ్వక్త్రవన్దాత్పభిః,  
 భిక్షుక్షోణిపతౌ పిచండీలతరోచ్చుండాతికంఠాచ్చులత్పాపండాసురఖండ

మస్కరివరో యతిశ్రేష్ఠక్రిశంకరాచార్యః క్షణమాత్రేణ ప్రబిభేద. నను బుద్ధారీణాం  
 తేషాం ప్రవిభేదనమనుచితమిత్యాశక్కానిరాసాయ తాన్విశిసప్తి - కూటేషు మిథ్యా  
 భూతేషు ప్రవాదేష్వగ్రహో యేషాం. నన్వేషం తస్మి బుద్ధమకస్థాపనం కృతం భవిష్య  
 తీత్యాశంకావ్యవచ్ఛేదాయాహ-కూటగ్రహే మిథ్యాభూతపక్షస్వీకారే దక్షస్య బుద్ధ  
 స్యాపి మతం ప్రబిభేదేత్యనుషజ్యతే. శా. ౧౬౩. శాక్తాదిభిరస్యైర్వైకేషికాదిభిరపి  
 సర్వైర్దుష్టైర్వాదిభిః ఖలముచ్చిన్నం వైదికం మార్గం రక్షితుం సర్వజ్ఞస్పృశంకరా  
 చార్య ఉగ్రవాదివిజయం వ్యధాత్ మానహేతోర్మయతో ఽస్య సమ్మానగ్రహగ్రస్తతా  
 న సంభవతి. ౧౬౪. కించ జగతామాద్యేన కమలాసనేన చతుర్ముఖేన దిష్టే ఉపదిష్టే  
 పునశ్చ తస్య పుత్రైః సనకాదిభిర్నిర్దిష్టే సమ్యగుపదిష్టే పునశ్చ వాల్మీక్యాదిభిః పరిచితే  
 పరిసమంతాత్సంచితే శ్రౌతాద్వైతపాథే పరాత్తభేదినో దుర్వాదినః కంటకాన్  
 ప్రోద్ధృత్యాథానంతరం తత్ర మోక్షాధ్యని మోక్షాధ్యగైర్దుముక్షుభిః క్షుణ్ణతామభ్య  
 స్తతాంచకార. ౧౬౫. మాతృభిః షడాననవత్ ప్రథితాభిశ్శాంత్యాద్యాభిరేధితకనా  
 పునశ్చాతిశయతం పిచండమదరం యేషాం తే పిచండీలాః స్థూలాదరాః పిచ్ఛాపిత్వాది  
 లన్. “బృహత్కుక్షిః పిచండీల” ఇత్యమరః. అతిశయేన పిచండీలానాం ప్రచండానా  
 మతికండ్వోచ్చలతాం పాపండాత్తకానామసురాణాం ఖండనైకరసికే భిక్షురాజే శ్రీ  
 శంకరాచార్యే సతి బుధానాం పండితాత్తకానాం దేవానాం బాధా కుతః కుతోఽపి

నైకరసికే బాధా బుధానాం కుతః. ౧౬౬. యత్రారంభజకాహళీకల  
కలైర్లోకాయతో విద్రుతః కాణాః కాణభుజస్తు సైన్యరజసా సాం  
ఖ్యైర్భ్రుతా సాంఖ్యధీః, యుధ్వా తేషు పలాయితేషు సహసా  
యోగాస్సహైవాద్రవనో వా వాదిభటః పటుర్భువి భవేద్వస్తుం  
పురస్తాన్తునేః. ౧౬౭. ఉచ్చండే పణబంధబంధురతరే వాచంయమత్క్షా  
పతేః పూర్వం మండనఖండనే సముదభూద్యో డిండిమాడంబరః,  
జాతా శ్శబ్దపరంపరాస్తత ఇమాః పాషండదుర్వాదినామద్యశ్రోత్ర  
తటాటవీషు దధతే దావానలజ్వాలతామ్. ౧౬౮. బుద్ధో యుద్ధసము  
ద్యతః కిల పునస్థిత్వా ఊణాద్విద్రుతః కోణే ద్రాక్షణభుగ్విశ్రీ  
యత తతః స్తోమావృతో గౌతమః, భగ్నో ౭సౌ కపిలో ౭పలాయత  
తతః పాతంజలాశ్చాంజలిం చక్రుస్తస్య యతీశతుశ్చతురతా కేనో  
పమీయేత సా. ౧౬౯. హస్తగ్రాహం గృహీతాః కతిచన సమరే వైది  
కా వాదియోధాః కాణాదాద్యాః పరే తు ప్రసభమభిహతా హంత  
లోకాయతాద్యాః, గాఢం బందీకృతాస్తే సుచిరమథ పునస్స్వస్య

నైవేత్కర్థః. ౧౬౬. యత్రారంభజస్యైః కాహళ్యాః కలకలైః కర్ణాలాఖ్యవాద్యవిశేష  
కోలాహలైః. ౧౬౭. “కలకల ఉక్తః కోలాహల” ఇతి మేదినీ - లోకాయతశ్చార్వాకో  
విద్రుతః కాణాదస్తు సైన్యరజసా కాణాజాతాః సాంఖ్యైస్తు ఆసాంఖ్యధీర్భ్రుతా. యు  
ద్ధంకృత్వా తేషు చార్వాకాదిషు పలాయితేషు తైస్సహైవ పాతంజలా ఆపి సహసా  
పలాయ్య గతాస్తథా చ భువి కోవా వాదిభటో మునేః పురస్తాద్వస్తుం పటుర్భువే  
న్నకో-౭వీత్కర్థః. ౧౬౭. పణస్య గ్లహస్య బంధనేన బంధురతరే-౭లికోభనే ప్రచండే  
పూర్వం మండనస్య ఖండనే యో వాచంయమత్క్షాపతేః డిండిమాడంబరః సముదభూత్త  
స్తాల్ డిండిమాడంబరాజ్జాతాశ్శబ్దపరంపరా ఆద్య పాషండదుర్వాదినాం శ్రోత్ర త  
టాటవీషు దావాగ్నిజ్వాలతాం దధతే. ౧౬౮. కించ యుద్ధాయ సముద్యతో జాధ్యః  
కిల పునస్థిత్వా ఊణాద్విద్రుతః. కణాదస్తు ఝడితి కోణే విలయం గతః గౌతమస్తు  
తమస్తోమేనావృతః క్వచిద్గాఢాంధకారే మగ్నః ఆసౌ కపిలస్తు భగ్నస్సంస్తతో  
౭పలాయత తతః తస్మాత్కారణాదితి వా పాతంజలాశ్చాంజలిం చక్రుస్తస్య యతిపతే  
స్సా చతురతా కేనోపమీయేత. ౧౬౯. కేచిత్కాణాదాద్యా వైదికా వాదియోధా  
స్సంగ్రామే హస్తగ్రాహం గృహీతా హస్తేన గృహీతా ఇత్కర్థః. పరే తు వేదబాహ్య  
శ్చార్వాకాద్యా బలాత్కారేణాభిహతాః. హంతేతి హస్తే. తే కాణాదాద్యాన్సుచిరం

రాజ్యే నియుక్తాస్సేవంతే తం విచిత్రాయతిధరణిపతేశ్శూరతా వా  
 దయా వా. ౧౨౦. శాంత్యాద్యర్ణవబాడబాసలశిఖా సత్యాశ్రవాత్యా  
 దయా జ్యోత్స్నాదర్శనిశాఽథ శాంతినలీనీరాకాశశాంకద్యుతిః, ఆస్తి  
 క్యద్దుమదావపావకనవజ్వాలావలీ సత్కథా హంసీప్రావృడఖండి దండి  
 పతినా పాషండవాఙ్మండలీ. ౧౨౧. ఆద్యైతామృతవర్షిభిః పరగురువ్యా  
 హారథారాధరైః కాంతైర్నంత సమంతతః ప్రస్ఫుమరైరుత్కృత్త  
 తాపత్రయైః, దుర్భిక్షం స్వపరైకతాఫలగతం దుర్భిక్షసంపాదితం శాం  
 తం సంప్రతి ఖండితాశ్చ నిబిడాః పాషండచండాతపాః. ౧౨౨. శాం  
 తానాం సుభటాః కపాలికపతద్ద్రాహగ్రహవాప్యపృతాః కాణాదప్రతి  
 హారిణః క్షపణకక్షీణీశవైతాళికాః, సామంతాశ్చ దిగంబరాన్వయ  
 భువశ్చార్వాకవంశాంకురా నవ్యాః కేచిదలం మునీశ్వరగిరా నీతాః  
 కథాశేషతామ్. ౧౨౩. ఇతి సకలదిశాసు ద్వైతవార్తానివృత్తౌ స్వయ

గాఢం బందీకృతాః. అథ పునస్సస్వరాజ్యే స్వస్వరూపబ్రహ్మనన్దలక్షణే నియుక్తాస్తం  
 సేవంతే తథా చాహో ఆతిచిత్రాయతిభూమిపతేశ్శూరతా వా దయా వా. ౧౨౦.  
 కింప పాషండవాఙ్మండలీ దండిపతినా ౨ఖండి ఖండితా. తాం విశిన్ధ్వి-కాంతిలక్షణ  
 సముద్రస్య బాడబాగ్నిశిఖా సత్యలక్షణమేఘస్య వాత్యా వాయుసమూహో దయా  
 లక్షణాయాశ్చంద్రికాయా అమావాస్యా రాత్రిః శాంతిలక్షణాయాః కమలిన్యాః  
 పూర్ణమాసీ చంద్రకాంతిః ఆస్తికృవృక్షస్య దావాసలనూత్నజ్వాలానా మావళీ  
 సత్కథాలక్షణాయా హంస్యాః ప్రావృట్. అథేతి వదం సర్వత్ర సంబంధనీయం. ఖండ  
 నయోగ్యతాబోధకాని విశేషణాని. శా. ౧౨౧. హంతేతి హర్షే. సమంతతః ప్రస్ఫు  
 మరైః ప్రసరణశీలైః కాంతైస్సందరైరద్యైతామృతవర్షిభిరుత్కృత్తమన్తూలితమాధ్యా  
 త్మికాధిదైవికాధిభౌతికలక్షణం తాపత్రయం యైః పరగురువ్యాహారలక్షణైః పయో  
 దైర్భుర్భిక్షసంపాదితం స్వపరైకతాపక్షణఫలవిషయం దుర్భిక్షం సంప్రతి శాంతం నిబిడాః  
 పాషండలక్షణాశ్చండాతపాశ్చ ఖండితాః. ౧౨౨. శాంతానాం పాతంజలానాం  
 సుభటాః కపాలికానాం పతద్ద్రాహణాం గ్రహణే వ్యాపృతాః కాణాదానాం ప్రతి  
 హారిణః క్షపణకరాజ్ఞాం వైతాళికా దిగంబరవంశోద్భవాస్సామంతాః కేచిన్నవ్యా  
 శ్చార్వాకవంశాంకురా మునీశ్వరగిరా కథాశేషతామలం నీతాః. ౧౨౩. ఉపసంహరతి-  
 ఇత్యేవం సకలాసు దిశాసు ద్వైతవార్తానివృత్తౌ సత్యామగ్నస్వయమయం క్రుతిదినం

మథ పరితస్తారాయమదైవత్వవర్త్య, ప్రతిదినమపి కుర్వన్ సర్వసందేహా  
మోక్షం రవిరివ తిమిరాఘే సంప్రశాంతే మహస్వప్నమ్ ౧౭౪.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తత్తదాశాజయకాతుకీ,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గః పంచదశో ౭భవత్.

సందేహనాశం కుర్వన్నదైవతమార్గం విస్తాఠితవాన్ యథా తిమిరాఘే సంప్రశాంతే  
సతి రవిర్తహస్వప్నం ప్రకాశం వితనోతి తద్వత్ - మాలినీ. ౧౭౪.

ఇతి శ్రీమత్పురమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త

పంకావతంసరామకుమారసూసుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే

పంచదశస్సర్గః.

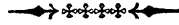
శ్రీ రస్తు.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీమచ్చంకరభగవత్పాదేభ్యో నమః.

# శ్రీమచ్చంకరవిజయే, సవ్యాఖ్యానే

షోడశసర్గ ప్రారంభః.



అథ యదా జితవాన్యతిశేఖరో ౭భినవగుప్తమనుత్తమమాం  
 త్రికమ్, స తు తదా౭వజితో యతిగోచరం హతమనాః కృతవానపగోర  
 ణమ్. ౧. స తతో ౭భినచార మాఢబుద్ధిర్యతిశార్దూలమముం ప్ర  
 రూఢరోషః, అచికిత్స్యతమో భిషగ్భిరస్తాదజనిష్టాస్య భగందరాఖ్య  
 రోగః. ౨. అచికిత్స్యభగందరాఖ్యరోగప్రసరచ్ఛోణితపంకిలస్వశా  
 ట్యాః, అజుగుప్సవిశోధనాదిరూపాం పరిచర్యామకృతాస్య తోట  
 కార్యః. ౩. భగందరవ్యాధినిపీడితం గురుం నిరీక్ష్య శిష్యాస్సమజో  
 ధయం శ్చునైః, నోపేక్షణీయో భగవన్తహామయస్తవపీడితశ్శత్రు  
 రివద్ధిమాఘ్నయాత్. ౪. మమత్వహానాద్భవతా శరీరకే న గణ్యతే

ఏవం దిగ్విజయకాతుకం ప్రతిపాద్య శారదాపీఠవాసం సవరికరం నిరూపయతు  
 మారభతే—అథానుత్తమం మాంత్రికమభినవగుప్తం యతిశేఖరో యస్మిన్నాలే  
 జితవాంస్తస్మిన్నాలే స తు పరాజితో హతమనా యతివిషయ మపగోరణం వధోద్య  
 మం కృతవాక్-దుతవి. ౧. స మాఢబుద్ధిః ప్రరూఢరోషో౭భినవగుప్తస్తదనంతరం  
 యతిశేఖరమభినచారాభిచారికం కర్త కృత్యాం కృతవాక్, అస్తాదభిచారాదస్య  
 శ్రీశంకరస్య వైద్యైరచికిత్స్యతమో భగందరాఖ్యో రోగః ఆజనిష్ట-వసంతమాలికా.  
 ౨. అచికిత్స్యేన భగందరాఖ్యరోగేణ ప్రసరత్ శోణితస్య పంకేన వ్యాప్తాయా  
 అచార్యకాట్యాః అజుగుప్సవిశోధనాదిరూపాం సేవాం తోటకార్యః కృతవాక్.  
 ౩. హే భగవన్తహారోగస్తూపేక్షణీయో న భవతి నో చేదపీడితశ్శత్రుర్యథా  
 బుద్ధిమాఘ్నలి తథా వృద్ధిం ప్రాఘ్నయాత్ - ౪. ౪. యద్యపి శరీరకే మమత్వహా

వ్యాధికృతా ర్థిరీదృశీ, చశ్యంత ఏవాంతికవ ర్తినో వయం భృశాతురా  
 స్మస్మహసా వ్యథాసహః. ౧. చిత్సకా వ్యాధినిదానకోవిదాస్సంప్ర  
 చ్ఛనీయా భగవన్నితస్తతః, ప్రత్యక్షవ త్సంప్రతి సంతి పూరుషా జీవా  
 తువేదే గదితార్థసిద్ధిదాః. ౬. ఉపేక్షమాణే ౭పి గురావనాస్థయా  
 శరీరకాదౌ సుఖమాత్మనీశ్వరైః, నోపేక్షణీయం గురుదుఃఖదృష్టిభి  
 ర్దుఃఖం వినేయైరితి శాస్త్రనిశ్చయః. ౭. స్వస్థే భవత్పాదసరోరుహద్వయే  
 స్వస్థా వయం యస్తధుసాయివృత్తయః, తస్మాద్భవేత్తావకవిగ్రహో  
 యథా స్వస్థస్తథా వాంఛతి పూజ్య నో మనః. ౮. వ్యాధి ర్ని జన్తాం  
 తరపాపపాకో భోగేన తస్మాత్ క్షపణీయ ఏషః, అభుజ్యమానః పురుషం  
 న ముంచేజ్జన్తాంతరే ౭పీతి హి శాస్త్రవాదః. ౯. వ్యాధిర్నిష్ఠా ౭సౌ  
 కథితో హి విద్భిః కర్తోద్భవో ధాతుకృతస్తథేతి, ఆద్యక్షయః కర్తణ  
 ఏవ లీనాచ్ఛికిత్సయా స్యాచ్ఛరమోదితస్య. ౧౦. సంక్షయతాం కర్తణ  
 ఏవ సంక్షయాద్వ్యాధిః ప్రవృత్తో న చిత్సవ్యతే మయా, పతేచ్ఛరీ

నాల్ భవతా ఏవవిధావీ రోగకృతా పీడా న గణ్యతే తథాపి సమీపవ ర్తినః శిష్యా  
 వయం చశ్యంత ఏవ సహసా వ్యథా ౭సహః భృశార్తాః స్తః. ౧. తర్హి కిం కర్తవ్య  
 మితి తత్రాహుశ్చిత్సకా ఇతి. సంప్రతి జీవాతువేదే జీవనాపథవేదే వైద్యకశాస్త్రే.  
 “జీవాతురస్త్రియాం భక్తే జీవితే జీవనాపథ” ఇతి మేదినీ. గదితార్థసిద్ధిదాః పురుషాః  
 ప్రత్యక్షవత్సంతి. ౬. నను యథా మయోపేక్ష్యతే తథా భవద్భిరప్రుపేక్షణీయ  
 మిత్యాశంక్యాహుశ్శరీరకాదావనాస్థయా గురావత్త్వని సుఖముపేక్షమాణే సత్యసి  
 గురుదుఃఖదృష్టిమధ్యైర్వైర్వోపేక్షణీయమితి శాస్త్రనిశ్చయః. ౭. కించ స్వస్థే  
 భవత్పాదసరోజద్వయే వయం స్వస్థాః యత్ర పాదసరోరుహద్వయే భ్రమరాణాం  
 వృత్తిర్యేషాం తస్మాత్తావకవిగ్రహో యథా స్వస్థో భవేత్తథా హే పూజ్య, అస్మాకం  
 మనో వాంఛతి-ఇన్ద్రీయంకా. ౮. ఏవం శసై ర్వోధిత ఆచార్య ఉవాచ—హి యస్మా  
 ద్రోగో జన్తాంతరపాపస్య పాకస్తస్మాదేషో భోగేన నాశనీయో హి యతశ్చాభుజ్య  
 మానఏవ పురుషం జన్తాంతరే ౭పి న త్యజేదితి శాస్త్రవాదః. ఉప. ౯. నన్నేవం తర్హి  
 చిత్సానిశాస్త్రవైయర్థ్యమితి చేత్తత్రాహ—విద్వద్భిరసౌ వ్యాధిః ద్విప్రకార ఏవ  
 కథితః-కర్తోద్భవో, వాతాదిధాతుభిః కృతశ్చ. తత్ర కర్తణో లీనాదేవాద్యస్య క్షయః  
 చరమోక్తస్య చిత్సయా క్షయస్యాత్. ౧౦. తర్హి ధాతుకృతత్వాచ్ఛికిత్సయా  
 నాశనీయ ఇతి చేత్తత్రాహ - ఆయం ప్రవృత్తో వ్యాధిః కర్తణ ఏవ సంక్షయాత్సంక్షీ

రం యది తన్నిమిత్తతః పతత్యవశ్యం న బిభేమి కించన. ౧౧. సత్యం గురో తే న శరీరలోభః స్పృహాశుతా న స్తు చిరాయ తస్మై, త్వజ్జీవ నేనై వ హి జీవనం నః పాథశ్చరాణాం జలమేవ తద్ధి. ౧౨. స్వయం కృతార్థాః పరతుష్టి హేతోః కుర్వంతి సంతో నిజదేహరక్షామ్, తస్మా చ్చరీరం పరిరక్షణీయం త్వయా ౨పి లోకస్య హితాయ విద్వత్. ౧౩. నిర్బంధతో గురువరః ప్రదదావనుజ్ఞాం దిగోభ్యి భిషగ్వరసమానయ నాయ తేభ్యః, నత్వా గురుం ప్రతిదిశం ప్రయయుః ప్రహృష్టాః శిష్యాః ప్రవాసకుశలా హరిభ క్షిభాజః. ౧౪. స్రాయో నృపం కవి జనా భిషజో వదాన్యం విత్తార్థినః ప్రతిదినం కుశలా జుషంతే, తస్మా దమీ నృపపు రేషు నిరీక్షణీయా ఇత్యేవ చేతసి మనోరథమాదధానాః. ౧౫. తే ౨తీత్య దేశాన్ బహుళాన్ స్వకార్యసిద్ధ్యై క్వచిద్రాజపురే భిషగ్భిః, ఆవాప్య సందర్శనభాషణాని సమానయంతాన్ గురువర్య పార్శ్వమ్. ౧౬. తతో ద్విజేం ద్రైర్ని జనేవకైస్తాన్ సంతోషితాం త్స్వాభిమతార్థదానైః, యదత్ర కర్తవ్యముదీర్యతాం తత్కుర్త స్వ శక్త్యేతి వదాన్ జగౌ సః. ౧౭. ఉపగుదం భిషజః పరిబాధతే గద ఉదేత్య తనుం తనుమధ్యగః, యదిదమస్య విధేయమిదం ధ్రువం వదత

---

యతాం మయా నైవ చికిత్స్యతే త్స్మి రోగవశాచ్ఛరీరం పతివ్యతీత్యాశంక్యాహ— యది తన్నిమిత్తతశ్చరీరం పతేత్త్స్మి ఆవశ్యం పతతు తత్పతనాత్క్రించదపి న బిభేమి. ౧౧. ఏవముక్తాశ్శిష్యాః ప్రాహుర్నే గురో సత్యం తవ శరీరలోభో నాస్తి తథా ౨ప్య స్థాకం తదర్థం చిరాయ చిరకాలం తత్స్థితయే స్పృహాశుతా ౨స్తి. హి యస్మా త్తవ జీవనేన నో జీవనం. హి యతో జలచరాణాం జలమేవ తతో జీవనం. ౧౨. భవత్సేవం తథా ౨పి మయా నిజదేహరక్షా కిమితి కర్తవ్యేత్యాశంక్యాహుః—స్వయమితి. ౧౩. ఏవం శిష్యాణామాగ్రహంధువరో దిగోభ్యి వైద్యవరాణాం సమానయనార్థం తేభ్య శ్శిష్యేభ్యో ౨నుజ్ఞాం ప్రదదౌ-వ. ౧౪. వదాన్య ముదారం జుషంతే సేవంతే. ౧౫. గురువర్యసమాపం తాన్ భిషజః సమాసీతవంతః-ఉ. ౧౬. తతో నిజసేవకై స్సాన్నిభిమ తార్థదానైస్సంతోషితాన్ యదత్ర కర్తవ్యం తత్కుర్తవ్యతాం స్వశక్త్యా కుర్త ఇతి భాష మాణాంస్తా స్థురువరో జగౌ. ౧౭. యదువాచ తదాహ—హేభిషజో గుదసమీపే తనుమధ్యగో గదో రోగ ఉదేత్య శరీరం పరిబాధతే, యదిద మస్య రోగస్య విధేయ

రోగతమ స్తిమిరారయః. ౧౮. చిరముపేక్షితవాసహమేతకం దురితజో  
 ౨యమితి ప్రతిభాతి మే, తదపి శిష్యగణైర్నిరహింస్యహం ప్రహిత  
 వాణ్ భవదానయనాయ తాణ్. ౧౯. నిగదితే మునినేతి భిషగ్వారా విద  
 ధిరే బహుధా గదసత్క్రియాః, న చ శశామ గదో బహుతాపదో  
 విమనసః పటవో భిషజో ౨ భవణ్. ౨౦. అథ మునిర్విమన స్త్వసమన్వితా  
 నిదమవోచత సిద్ధభిషగ్వారాణ్, అటత గేహమగాత్సమయో బహుర్గద  
 హృతే భవతామిత రాయుషామ్. ౨౧. దినచయం గణయన్పథి లోచనః  
 ప్రియజనో నివనేద్విరహాతురః, నరపతిర్భవతాం శరణం ధ్రువం స చ  
 విదేశగమం శ్రుతవాన్యది. ౨౨. రుషితవాన్మచ వో వితరేన్నృపః కథిత  
 జీవితమక్షతశాసనః, తురగవన్మృపతిశ్చలమానసో భిషజమన్యమసౌ విద  
 ధిత వా. ౨౩. జనపదో విరళో గదహారకైర్బహులరుగ్లజనః ప్రకృతే  
 రతః, మృగయతే భవతో భవతాం గృహే గదిజనస్సహితుం గదమ  
 క్షమః ౨౪. పితృకృతా జనిరస్య శరీరిణస్సమవనం గదహారిషు తిష్ఠతి, జనిత  
 మస్యఫలం భిషజం వినా భిషగసౌ హారి రేవ తనూభృతః. ౨౫. యదు

మాషధం తదిదం ద్రువమవ్యభిచారి పదత. యతో రోగతమ స్తిమిరారయః. ద్రుతవి.  
 ౧౮. సన్వేపంభూతో రోగ వితావత్కాలం కిమిత్యపేక్షితస్తత్రాహ-చిరమితి. తదపి  
 తథా ౨పి శిష్యగణైరహం నిరహింసి ఆత్మ్యాగ్రహణ నియోజితత్వాద్ధింసితః. ౧౯.  
 ఇత్యేవం మునినా కథితే సతి వైద్యవరా రోగస్య సత్క్రియాః బహుధా విదధిరే. ౨౦.  
 ఇతో గేహమటత గచ్ఛత. యతో రోగహరణార్థం ఇత ఆగతానాం భవతాం కాలా  
 మహాసగాల్. ౨౧. అవశ్యమేవ భవద్భిర్గంతవ్యమిత్యనుశయేనాహ-విరహాతురః  
 ప్రియజనః పథి లోచనో దినసముదాయం గణయన్నివనేదితి సంభావనాయాం లిజ్  
 కించ నరపతిర్భవతాం ధ్రువం శరణం స చ భవతాం విదేశగమనం యది శ్రుతవాణ్.  
 ౨౨. తదా కుషితస్సన్నృపః కథితం జీవితం ప్రతిజ్ఞాతాం జీవికాం యుష్మభ్యో న ద  
 ద్యాత్. యతో ౨క్షతశాసనః. యద్వా యస్తాదశ్వవన్మృపతిశ్చలమానసస్తతో  
 ౨సావన్యం వైద్యం విదధీత. ౨౩. కించ రోగహారకైర్విరళో రహితో జనపదః స్వభా  
 వాదేవ బహులం రుగ్లః జనా యస్త్విక్ ఆతో రోగిజనో రోగం సహితుమసమర్థో  
 భవతాం గృహే భవతో విచినుతే. ౨౪. జనిర్జన్త అవనం పాలనం తస్తాదసౌ  
 వైద్యః శరీరభృతో విష్ణురేవ తద్వదుపాసునీయం ఇత్యర్థః. ౨౫. ఏవముక్తా భిషజః

దితం భవతా వితథం న త త్తదపి న త్తమతే ప్ర జితుం మనః, సురభువం ప్ర విహాయ మనుష్యగాం ప్ర జితుమిచ్ఛతి ణో ౨౩ నరస్సుధీః ౨౬. ఇతి నిగద్య యయుర్భిషణాం గణా విమనసః పటవో ౨పి నిజాన్ గృహాన్, అథ మునిర్విజహన్తమతాం తనా గురువరో గురుదుఃఖ మసోఢ సః. ౨౭. ప్రథితైరవనా పరస్సహస్రైరగదంకారచయై రథా ౨చికిత్సేవ్యి, ప్ర బలే సతి హా భగందరాభ్యే స్తరతిస్త స్త రశాసనం మునీంద్రః. ౨౮. స్త రశాసనశాసనాన్నియుక్తౌ ద్విజవేషం ప్ర విధాయ భూమిమాప్తౌ, ఉపసేదతురశ్వినౌ చ దేవౌ సుభుజౌ సాంజనలో చనౌ సుపుస్తౌ. ౨౯ యతివర్య చికిత్సితుం న శ క్యా పరకృత్యాజని తా హి తే రుగేషా, ఇతి తం స ముదీర్య యోగివర్యం విబుధౌ తౌ ప్ర తిజగ్దతుర్యథాగతమ్. ౩౦. తదను స్వగురో ర్గదాపనుత్త్యై పర మంత్రం తు జజాప జాతమన్యుః, ముహూర్వార్యపదేన వార్యమాణో ౨ప్యరివర్తే ౨ప్యనుకంపినా ౨బ్జపాదః. ౩౧. అమునైవ తతో గదేన నీచః ప్ర తియాతేన హతో మమూర గుప్తః, మతిపూర్వకృతో మహాను భావే ౨ప్యనయః కస్య భ వేత్సుఖోపలభ్యై. ౩౨. స్వస్థసోస్ ౨యం

ఉఃచుః-భవతా యత్కథితం తన్నిధ్యా న భవతి తథా ౨పి గంతుం మనో న త్తమతే యతో దేవభూమిం ప్ర విహాయ మనుష్యభూమిం గంతుం సుధీర్షరో ౨౩ జగతి క ఇచ్ఛతి న ణో ౨సీత్సర్థః. ౨౬. ఇతి నిగద్యైవముక్త్వా. ౨౭. భూమా ప్రథితై స్సహ స్రాదప్యధికైరాపథకారసముహైర్భగందరాభ్యే ప్ర బలే. హేతీతి ఖేదే. అచి కిత్సేవ్యి సతి మునీంద్రశ్రీశంకరాచార్యః కామశాసనం మహాదేవం స్తరతిస్త-వ. మా. ౨౮. స్త్రుతమహాదేవాజ్ఞయా నియుక్తౌ దేవాపశ్వినీకుమారౌ ద్విజవేషం ప్రవి ధాయ భూమిం ప్రాప్తౌ సుభుజౌ సాంజనలోచనౌ సుపుస్తకయుక్తౌ మునీంద్ర సమిపే వివితళుః. ౨౯. ఉపవిశ్య యదూచతు స్తదాహ—భో యతివర్య, యైషా తే రుక్ రోగః చికిత్సితుం న శ క్యా హి యస్తాత్పరకృత్యా ఉత్పాదితా, ఇతి తం యోగి వర్యం సముదీర్య తౌ దేవౌ యథాగతం ప్ర తిజగ్దతుః. ౩౦. తదనంతరం జాతకోపః శ త్రువర్తే ౨ప్యనుకంపినా ఆర్యపాదేనా ౨చార్యేణ ముహూర్వార్యమాణో ౨పి పద్మ పాదస్వగురో రోగస్య నాశాయ పరం మస్త్రం తు జజాప. ౩౧. తతః కిం వృత్త మిత్యాకాంక్షాయామాహ—అమునైవేతి. ప్ర తియాతేన ప్ర తిప్రాప్తేన. ౩౨. స్వస్థః

బ్రహ్మ సాయం కదాచిద్ధ్యాయస్తంగాపూరసంగార్ద్రవాతైః, ఆగ  
చ్ఛంతం నైకతే ప్రత్యగచ్ఛద్యోగీశానం గౌడపాదాభిధానమ్.

33. పాణౌ ఘల్లశ్వేతపంకేరుహశ్రీమైత్రీపాత్రీ భూతభాసా ఘటేన,  
ఆరాద్రాజత్కైరవానందసంధ్యా రాగారక్తాంభోదలీలాం దధానమ్.

34. పాణౌ శోణాంభోజబుద్ధ్యా సమంతాద్భ్రామ్యద్భ్రంగీమండలీ  
తుల్యకుల్యామ్, అంగుల్యగ్రాసంగిరుద్రాక్షమాలా మంగుష్ఠాగ్రేణాస

కృద్భ్రామయంతమ్. 35. ఆర్యస్యాథో గౌడపాదస్య పాదావభ్య  
ర్వ్యాసౌ శంకరః పంకజాభౌ, భక్తిశ్రద్ధా సంభ్రమాక్రాంతచేతాః

ప్రహ్వస్తస్థావగ్రతః ప్రాంజలిస్సౌ. 36. సింహస్నేసం ఊరవారా  
శివీచీ సాచివ్యాయాసన్నయత్యైః కటాక్షైః, దంతజ్యోత్స్నాదంత

రాశ్చాపి కుర్వన్నాశాః సూక్తిం సందధే గౌడపాదః. 37. కచ్చి  
త్సర్వాం వేత్సి గోవిందనామ్నో హృద్యా విద్యాసంసృదుద్ధారకృద్భ్యా,

కచ్చిత్తత్త్వం తత్త్వమానందరూపం నిత్యం సచ్చిన్నిర్మలం వేత్సి వేద్యమ్.  
38. భక్త్యా యుక్తాస్వసురక్తా విరక్తాశ్శాంతా దాంతాస్సంతతం

సోఽయం శ్రీశంకరాచార్యః నైకతే సాయంకాలే బ్రహ్మధ్యాయౌన్ ౩౯ గంగాపూరే  
ణార్ద్రైర్వాయుభిస్సహగచ్ఛంతం యోగీశం గౌడపాదసంజ్ఞం ప్రత్యబుధ్యత. శాలి.

33. తమేవ పర్ణయతి-పాణౌ హస్తే ప్రఘల్లితస్య శ్వేతకమలస్య యా శ్రీస్తయా  
యా మైత్రీ తస్యాః పాత్రీ భూతా భాః కాంతిర్యస్య తేన ఘటేన కమండలునా ఆరా

ద్రాజత్కైరవస్య సితపక్కుజస్యానందో యస్య తస్య సన్ధ్యారాగేణాసమంతాద్రక్తస్య  
పయోదస్య చ లీలాం దధానమ్. 34. పునశ్చ హస్తే శోణపద్మబుద్ధ్యా సమంతాద్భ్రా

మ్యంతీనాం భ్రమరీణాం మండలీ తత్తుల్యకుల్యామ్ తత్సదృశాం అంగుల్యగ్రాసంగి  
రుద్రాక్షమాలాం పునఃపునః భ్రామయంతమ్. 35. అథో అనంతరమార్యస్య గౌడపా

దస్య పంకజాభౌ పాదావసౌ శంకరోఽభ్యర్చ్య భక్తిశ్రద్ధాభ్యాం యస్సంభ్రమ  
స్తేన తైర్వాక్రాంతచిత్తో నమ్రాభూతో అగ్రతః ప్రాంజలిస్సన్నవతన్తే. 36. వినం

శంకరం ఊరవారిరాశినాద్వక్త్యాయాసన్నయత్యైః ప్రాప్తయత్యైః కటాక్షైః సింహ  
దంతజ్యోత్స్నాయా దస్తురా వ్యాప్తా ఆశా దిశా దిశోఽపి ధవళీవర్షౌ సుష్ఠాక్తిం

సందధే. 37. తామేవ దర్శయతి-కచ్చిదితి ప్రశ్నే. సంసారోద్ధారకారణీభూతా  
హృదయస్య ప్రియా యా గోవిందనామ్నో విద్యా తాం సర్వాం వేత్సి జానాసి

సచ్ఛాస్త్రప్రసిద్ధం నిత్యం సచ్చిదమలం వేద్యం తత్త్వం త్వం కచ్చిద్వేత్సి. 38. భక్త్యా

శ్రద్ధానాః, కచ్చిత్తత్త్వజ్ఞానకామా వినీతాశ్శుశ్రూషస్తే శిష్యవర్యా  
గురుం త్వామ్. 3౯. కచ్చిన్నిత్యాశ్శత్రవో నిజ్జితాస్తే కచ్చితాప్తిస్తా  
స్సద్గుణాశ్శాంతిపూర్వాః, కచ్చిద్యోగసాధితో ఽష్టాంగయుక్తః కచ్చి  
చ్చిత్తం సాధు చిత్తత్వగం తే. ౪౦. ఇత్యద్యైతాచార్యవర్యేణ తేన  
ప్రేక్షా పుష్టశ్శంకరసాధుశీలః, భక్త్యుద్రేకాద్బాష్పపర్యాకులాక్షో  
బధ్నన్తూర్ధ్వంజలిం వ్యాజహార. ౪౧. యద్యత్ప్రప్తం సుష్టమాచార్య  
పాదైస్తత్తత్సర్వం భో భవిష్యత్యవశ్యమ్, కారుణ్యాభ్రేః కల్పయుష్ట  
త్కటాక్షైర్ద్రుష్టస్యాహుర్దుర్లభం కిన్ను జంతోః. ౪౨. మూకో వాగ్ని  
మందధీః పండితాగ్ర్యః పాపాచారః పుణ్యానిష్ఠేషు గణ్యః, కామాసక్తః  
కీర్తిమాన్నిస్పృహాణామార్యాపాంగాలోకతః స్యాత్త జేన. ౪౩. లేశం  
వాపి జ్ఞాతుమిష్టే పుమాన్ఘనీసీమాతీతస్యాద్య యుష్మన్నహిమ్నః, తుష్ట్యా  
ఽత్యంతం తత్త్వవిద్యోప్రదేష్టా జాతసాక్షాద్యస్య వైయాసకిస్యః. ౪౪.  
ఆజానాత్తజ్ఞానసిద్ధం యమారాదౌదాసీన్యాజ్ఞాతమాత్రం ప్రజంతమ్,

సేవయా యుక్తాః స్వస్తిం స్వయి స్వాత్మని వా ఽనురక్తా విషయేషు విరక్తా వశీకృ  
తాంతరిందియా జితబాహ్యకరణా నిరంతరం శ్రద్ధాపంతస్తత్త్వజ్ఞానాభిలాషా విన  
యం ప్రాప్తాశ్శిష్యవర్యాః కచ్చిత్త్వాం గురుం సేవంతే. 3౯. నిత్యాశ్శత్రవః  
కామాద్యః యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారధారణాభ్యాససమాధిసంజ్ఞకై  
రష్టభిరంగైర్యుక్తసాధుచిత్తత్వగం సమ్యక్చైతన్యతత్త్వవిషయమ్. ౪౦. బాష్పవర్యా  
కులే పరివ్యాప్తే ఽక్షీణీ యస్య. ౪౧. హే భగవన్నాచార్యపాదైర్యద్యత్ప్రప్తం  
తత్తత్సర్వమవశ్యం స్వప్తం భవిష్యతి. యస్తాత్కరుణ్యసముద్రస్య కలైస్సదృశై  
ర్భవత్కటాక్షైర్ద్రుష్టస్య జంతోః కింసు దుర్లభం కిమపి దుర్లభం నేత్యాహుః. ౪౨.  
ఏతదేవోపపాదయతి - భవద్విధానామార్యాణాం కటాక్షావలోకాత్ క్షణమాప్రేణ  
మూకో వాగ్ని స్యాదేవమగ్రే ఽపి. నిస్పృహాణాం మధ్యే కీర్తిమాణ్. ౪౩. సీమా  
తీతస్య భవన్తహిమ్నో లేశం వాపి జ్ఞాతుమద్య కః పుమాన్ సమర్థో న ణో ఽపీ  
త్యర్థః. కుత ఇతి చేత్రత్రాహ—యస్య భవతః. న అతిప్రసిద్ధో వ్యాససూనుశ్శుకా  
చార్యోఽత్యంతం తుష్టో భూత్వా సాక్షాత్స్వయమేవ విద్యోప్రదేష్టా జాతోఽత  
ఇత్యర్థః. ౪౪. వైయాసకి రిత్యుక్త్యా వ్యాసపుత్ర త్వేనైవ తస్య శ్రేష్ఠ్యం నాస్యతితు  
స్వతో ఽపీత్యాసయేన తం వర్ణయతి-యం జన్తత ఏవాత్తజ్ఞానసిద్ధ మాదాసీన్యేసారా

ప్రేమావేశాత్ పుత్రపుత్రేతి శోచన్పారాశర్యః పృష్టతోఽనుప్రపేదే. రగి. యశ్చాహూతో యోగభాష్యప్రణేత్రాపిత్రా ప్రాక్షస్సప్రపంచైకభావమ్, సర్వాహంతాశీలనాద్యోగభూమేః ప్రత్యాక్రోశం ప్రాతనోద్వృక్షరూపః. ర౬. తత్తాదృక్షజ్ఞానపాథోధియుష్మత్పాదద్వంద్వం పద్మసాహార్దవృద్ధ్యమ్, దైవాదేతద్దీనదృగ్గోచరం చేద్భక్తస్యైతిద్భాగధేయం హ్యమేయమ్. ర౭. ఇత్యాకర్ణ్యాథాబ్రవీద్దాడపాదో వత్సశ్రుత్వా వాస్తవాంస్తద్విద్యుణౌఘాః, ద్రష్టుం శాంతస్వాంతవంతం మమ త్వాం గాఢోత్కంఠాగర్భితం చిత్తమాసీత్. ర౮. కృతాస్త్యయా భాష్యముఖా నిబంధా మత్కూరికావారిజనుస్సుఖార్యాః, శ్రుత్వేతి గోవింద ముఖాత్ప్రేహృష్య దృగధ్యసీనోఽస్మి తవాద్య విద్యుత్. ర౯. ఇతిస్ఫుటం ప్రోక్తవతే విసీత సోఽశ్రావయద్భాష్యమశేషమస్తై, విశిష్య మాండుక్యగభాష్యయుగ్ం శ్రుత్వా ప్రహృష్యన్నిదమబ్రవీత్. గ౦. మత్కూరికాభావవిభేదితాదృక్షాండుక్యభాష్యశ్రవణోత్థవర్షః,

త్సమీపాద్ధూరం వా జాతమాత్రం ప్రజంతం ప్రేమావేశాత్పుత్రపుత్రేతి శోచన్స రాశరనందనో వేదవ్యాసః పృష్టతోఽనుప్రపేదే. ఆవైదిక ఇతి శబ్దే పరే ప్లతోఽపుత్రవత్సాన్యదిత్యర్థకేనాపుత్రవదుపస్థిత ఇతి సూత్రేణాపుత్రవత్సాత్సన్వరసంధిః. రగి. యశ్చ యోగభాష్య ప్రణేత్రాపిత్రా ఆహూత సర్వాహంభావశీలనాద్యోగభూమేః ప్రపంచైకభావం ప్రాప్తః స పృక్షరూపః ప్రత్యాక్రోశం ప్రాతనోత్. తథా చోక్తం. "యం ప్రవ్రజంతమనుపేతమపేతకృత్యం దైవసాయనో విరహకాతర ఆహహావ, పుత్రేతి తన్నయతయా తరవోఽభిసేదుస్తం వ్యాససూనుమువయామి గురుం ముసీ నా"మితి. యోగమాహాత్మ్యేన గమనాగమనయోః సంభవాత్పరీక్షిదుపదేష్టృత్వపద్దాడ పాదోపదేష్టృత్వమపి న విరుధ్యత ఇతి ద్రష్టవ్యమ్. ర౬. తత్ప్రాచేపం విధస్య జ్ఞాన సముద్రస్య భవతః కమలస్య సాహారేన సాదృశ్యేన హృద్యమేతత్పాదద్వంద్వం దైవాద స్తద్విధదీనదృష్టివిషయభూతం యది స్యాత్కర్మి నీతద్భక్తస్యాప్రమేయం భాగ్యమ్. ర౭. శాంతమనస్వంతం త్వాం ద్రష్టుం ఆత్మ్యంతోత్కంఠాగర్భితం మమ మానసమాసీత్. ర౮. కించ మశ్రుతకారికాబ్జసుఖసూర్యాః భాష్యాదయో నిబంధాస్త్యయా కృతా ఇతి గోవిందముఖాచ్ఛ్రుత్వా హర్షం ప్రాప్యాయ హే విద్యుత్ తవ దృష్టిమార్గగోఽస్మి. ర౯. మాండుక్యగతం భాష్యయుగ్ం శ్రుతిభాష్యం గాడపాదీయకారికాభాష్యం చేత్యర్థః. ఉ. గ౦. యదువాచ - తదేవాహ - మత్కూరికాభావవిభేదినోస్తాదృశయో

దాతుం వరం తే విదుషాం వరాయ ప్రోత్సాహయత్యాశు వరం వృ  
 ణీష్వ. ౧౧. స ప్రాహ పర్యాయశుకర్షిమిత్వ భవంతమద్రాక్షమతి  
 వ్యపూరుషమ్, వరః పరః కో ౭ స్తి తథా ౭పి చింతనం చిత్తత్వగం  
 మే ౭స్తు గురో నిరంతరమ్. ౧౨. తథేతి సో ౭ంతర్థిమపాస్తమోహే  
 గతే చిరంజీవిమునావథాసో, వృత్తాంతమేతం స ముదాశ్ర వేభ్యస్సం  
 శ్రావయంతాం క్షణదామనైషీత్. ౧౩. అథ ద్యునద్యాముషసి క్ష  
 మింద్రో నిర్వర్త్య నిత్యం విధివత్స శిష్యైః, తీరే నిధిధ్యాసనలాలసో  
 ౭భూదత్రాంతరే ౭శ్రూయత లోకవార్తా. ౧౪. జంబూద్వీపం శస్యతే  
 ౭స్యాం పృథివ్యాం తత్రాప్యేతన్తండలం భారతాఖ్యమ్, కాశ్చీరాఖ్యం  
 మండలం తత్ర శస్త్రం యత్రాస్తే ౭సౌ శారదా వాగధిశా. ౧౫.  
 ద్వారైర్యుక్తం మాండపైస్తచ్చతుర్భిద్దేవ్యా గేహం యత్ర సర్వ  
 జ్ఞపీఠమ్, యత్రారోహే సర్వవిత్సజ్జనానాం నాన్యే సర్వే యత్ప్ర  
 వేష్టుం క్షమంతే. ౧౬. ప్రాచ్యాః ప్రాచ్యాం పశ్చిమాః పశ్చిమాయాం  
 యే చోదీచ్యాస్తాముదీచీం ప్రపన్నాః, సర్వజ్ఞాస్తం ద్వారముద్ధాట

ర్షాండుక్యభాష్యయోః శ్ర వణేనోత్థితో హర్షః విదుషాం మధ్యే శ్రేష్ఠాయ తుభ్యం వరం  
 దాతుం ప్రోత్సాహయతి తస్మా చ్ఛ్రిఘ్నం వరం వృణీష్వ. ఇంద్ర. ౧౧.వివం వరగ్రహ  
 ణాయ ప్రేరితస్స శ్రీశంకరః ప్రాహ—భవంతం పర్యాయేణ రూపాంతరోహోపలక్షితం  
 శుకర్షిం శుకర్షేః పర్యాయమితి వా. సర్వాత్తనా శుకర్షితుల్యమిత్వ భగవంతమకలి  
 పూరుషం త్రి యుగం పరమాత్మానం విష్ణుమేవాహమద్రాక్షమతో ౭స్తాత్సరో వరఃకో ౭స్తి  
 కో ౭పి నాస్తి. తథాపి హే గురో మే చింతనం సదైవ చైతన్యతత్వవిషయమస్తితి వరం  
 దేహీత్పర్థః. ఉ. ౧౨. తథేతి. స గౌడపాదః ప్రాహేత్యనుకృప్య సంబంధనీయం. అథాపా  
 స్తమోహే చిరంజీవిమునావంతర్థిం గతే సతి అసౌ వితం వృత్తాంతం శిష్యేభ్యో ముదా  
 సంశ్రావయంతాం రాత్రిమనైషీత్. ౧౩. అథ ప్రాతఃకాలే శ్రీశంకరః శిష్యైస్సహ  
 నిత్యకర్తవ్యం గంగాయాం విధివత్సంపాద్య తస్మాస్తీరే నిధిధ్యాసనలాలసో ౭భూ  
 దేశస్సీన్మంతరే లోకవార్తా ౭శ్రూయత. ౧౪. తామేవాహ—జంబూద్వీపమితి.  
 కాలి. ౧౫. మంటవసంబంధిభిః చతుర్భిః ద్వారైర్యుక్తం తస్యా దేవ్యా గేహం యస్మి  
 న్నేహే సర్వజ్ఞపీఠం యత్రారోహే సతి సజ్జనానాం మధ్యే సర్వజ్ఞో భవతి సర్వజ్ఞా  
 దన్యే సర్వే ౭పి యదేహం ప్రవేష్టుమపి న క్షమంతే. యద్వా యదేవంభూతం  
 తదేవ్యా గేహమిత్సన్వయః. ౧౬. దాక్షాః దాక్షిణాత్యాః పినద్ధం తత్ ద్వారం నోద్ధా

యంతో దాక్షా నద్ధం నో తదుద్ధాటయంతి. ౫౭. వార్తాముపశ్రుత్య  
 స దాక్షీణాత్యో మానం తదీయం పరిమాతుమిచ్ఛన్, కాశ్చీరదే  
 శాయ జగము హృష్టశ్రీశంకరో ద్వారమపాపరితుమ్. ౫౮.  
 ద్వారం పినద్ధం కిల దాక్షీణాత్యం న సంతి విద్వాంస ఇతీహ దాక్షాః,  
 తాం కింపదంతీం విఫలాం విధాతుం జగము దేవీనిలయాయ హృష్టన్.  
 ౫౯. వాదివ్రాతగజేంద్రదుర్దదఘటాదుర్దర్శనంకర్షణ శ్రీమచ్ఛంకరదేశి  
 కేంద్రమృగరాడాయాతి సర్వార్థవిత్, దూరం గచ్ఛత వాదిదుశ్శుభ  
 గజాస్సంన్యాసదంష్ట్రాయుధో వేదాంతోరువనాశ్రయస్తదపరం ద్వైతం  
 వనం భక్షతి. ౬౦. కరటతటాంతవాస్తమదసౌరభసారభరస్థలదళిసంభ్ర  
 మత్కలభకుంభజృంభితబలః,హరిరివ జంబుకానమదదంతగజాన్ కుజనా  
 నపిఖలునాక్షిగోచరయతీహ యతిర్వ్రతకాన్. ౬౧. సంశ్రావయన్నధ్వని  
 దేశికేంద్రశ్రీదక్షిణద్వారభువం ప్రవేదే, కవాటముద్ధాట్య నివేస్తు  
 కామం ససంభ్రమం వాదిగణో న్యరౌత్సిత. ౬౨. ఆథాబ్రవీద్వాది  
 గణస్సదేశికం కిమర్థమేవం బహుసంభ్రమక్రియా, యదత్ర కార్యం

టయంతి. ౫౭. తస్యా వార్తాయా ఇదం ప్రమాణం మాతుం ఇదం మానం నవేతి  
 నిశ్చేతుమిచ్ఛన్ తద్ద్వారముద్ధాటయతుం కాశ్చీరదేశాయ జగము. ౫౮. కిలేతి  
 ప్రసిద్ధం దాక్షీణాత్యం ద్వారం పినద్ధం యత ఇహ భూమా దాక్షీణాత్యా విద్వాంసో  
 నైవ సంతీతి కింపదంతీం జనశ్రుతిం విఫలాం విధాతుం జగము. ఆ. ౫౯. వాది  
 సమూహో ఏవ గజేంద్రాస్తేహం దుర్దదఘటానాం యో గర్వస్తం సమ్యక్ కర్వతీతి  
 తథా స చాసౌ శ్రీమచ్ఛంకరదేశికేంద్రలక్షణో మృగేంద్రః సర్వార్థవిదాయాత్యతో  
 హే వాదిదుశ్శుభగణా దూరం గచ్ఛత. కిం కరోతీతి చేత్సన్న్యాసలక్షణదంష్ట్రాయుధో  
 వేదాంతలక్షణబ్రుహద్వనాశ్రయో వేదాంతాదన్యత్ ద్వైతప్రతిపాదకం శాస్త్రల  
 షణం వనం భక్షతీత్యధ్వని సంశ్రావయన్నితి వ్యవహితేనాన్వయః - కా. ౬౦.  
 కరటతటాంతా ద్దజంండతటప్రాంతభాగా దుద్వమితమదసౌరభసారభరేణ  
 స్థలద్విః ఆళిభిః సంభ్రమతి గజకుంభే జృంభితం బలం యస్య స సింహో యథా షుద్రాన్  
 సృగాలాన్ మదదస్తవర్జితాన్ గజాంశ్చ నాక్షి గోచరయతి నప్రతి గణయతి  
 తథేహ లోకే యతిః నిందితాన్ కుత్సితజనానసి నాక్షి గోచరయతి న గణయతి  
 'యది భవతో నశౌభజజలగురుర్పర్కటకం'. ౬౧. ఇత్యేవంమార్గే సంశ్రావయన్  
 దేశికేంద్ర శ్రీదక్షిణద్వారభూమిం ప్రాప్తవాన్. తతః కవాటముద్ధాట్య ప్రవేస్తు  
 కామం ససంభ్రమం తం వాదిగణో నిరోధితవాన్-ఉ. ౬౨. ఆధ. నిరోధనానంతరం

తదుపిర్వతాం శనైర్న సంభ్రమః కర్తుమలం తదీప్సితమ్. ౬౩. యః కశ్చిదేత్యేతు పరిక్షీతుం చేద్వేదాఖలం నావిదితం మమాణు, ఇత్థం భవాన్వక్తి సమున్నతీచ్ఛో దత్వా పరీక్షాం వ్రజ దేవతాలయమ్. ౬౪. షడ్భావవాదీ కణభుజ్జతస్థః పప్రచ్ఛ తం స్వీయరహస్యమేకమ్, సంయోగభాజః పరమాణుయుగ్దాజ్ఞాతం హి సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం మతం నః. ౬౫. యత్స్వాదణత్వం తదుపాశ్రితం తజ్జాయేత కన్యాద్వద సర్వవిచ్ఛేత్, నో చేత్ప్రీభుత్వం తవ వక్తుమేతే సర్వజ్ఞభాషాం విహితాం కథంతే. ౬౬ యా ద్విత్వసంఖ్యా పరమాణునిస్థా సా కారణం తస్య గతస్య మాత్రా, ఇతీరితే తద్వచనం ప్రపూజ్య స్వయం ని(న్య)వ ర్తిష్ట కణాదలక్ష్యః ౬౭. తత్రాపి నై య్యాయిక ఆ త్తగర్వః కణాదపక్షాచ్ఛరణాక్షపక్షే, ముక్తేర్విశేషం వద సర్వవిచ్ఛేన్నో చేత్ప్రీతిజ్ఞాం త్యజ సర్వ విత్త్యై. ౬౮. అత్యంతనాశే గుణసంగతేర్యా స్థితీర్న భోవత్కణభక్ష

స వాదిగణో దేశికమువాచ ఏవం బహుసంభ్రమాక్రియా కిమర్థం బహుసంభ్రమస్య క్రియాకరణం ఇతి వా. యదత్ర కార్యం తత్కర్మణ్యతాం యతస్తదీప్సితం కర్తుం సంభ్రమస్యమర్థో న భవతి. వంశ. ౬౩. యః కశ్చిత్పరీక్షీతుమాయాతి న కామమాగచ్ఛతు యతోఽహమఖలం వేద అణ్ణువీ మమావిదితం నాస్తీతి వాదిగణ ఆహ— ఆమునా ప్రకారేణ భవాన్ వక్తి చేత్త్వై హే సమున్నతీచ్ఛో పరీక్షాం దత్వా దేవతాలయం వ్రజ-ఇంద్ర. ౬౪. ఏవం శ్రుత్వా పరీక్షాం దాతుమవస్థితం శ్రీశంకరాచార్యం ప్రతి కణాదమతే స్థితః ఏకం స్వీయం రహస్యం పప్రచ్ఛ తం విశిష్యే-ద్రవ్య గుణకర్త సామాన్యవిశేషరమవాయాః షడ్భావా ఇతి వాదీ రహస్యమేవ దర్శయతి సంయోగభాగినః పరమాణుద్వయాత్సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం జాతమితి నో మతమ్. ౬౫. ద్వ్యణుకాశ్రితం అణుత్వం యత్స్వాత్తత్కన్యాజ్ఞాయేతేతి వద యది త్వం సర్వ విచ్ఛేత్తవ ప్రభుత్వం వక్తుమేతే తవ శిష్యా రచితాం సర్వజ్ఞభాషాం బ్రువంతి న త్వర్థతః త్వం సర్వజ్ఞోఽనీత్యర్థః. ౬౬. పరమాణుద్వయనిస్థా యా ద్విత్వ సంఖ్యా సా తస్య ద్వ్యణుకకగతస్యాణుత్వస్య కారణమితి మాత్రా జ్ఞాత్రా శ్రీశంకరేణ కథితే సతి తద్వచనం ప్రపూజ్య కణాదలక్ష్యస్వయమేవ నివృత్తిం గతా. ఉ. ౬౭. తదనంతరం తేషు మధ్యే గౌతమమతాశ్రయ ఆ త్తగర్వో నై య్యాయిక ఆహ - కణాదపక్షాద్దాత మవక్షే ముక్తేర్విశేషం వద. యది త్వం సర్వజ్ఞో నో చేత్సర్వవిచ్ఛేత్ ప్రతిజ్ఞాం త్యజ. ౬౮. ఏవముక్త ఆచార్య ఆహ — గుణసంబద్ధస్యాత్వంతనాశే నభోవద్యాస్థితి స్సా కణాదపక్షే ముక్తిః తదీయే గౌతమపక్షే తు సా గుణసంబద్ధతేరత్యంతనాశే నభోవ

పక్షే, ముక్తిస్తదీయే చరణాక్షపక్షే సానందసంవిత్సహితావిముక్తిః. ౬౯. పదార్థభేదస్సుటవప సిద్ధస్తథేశ్వరస్సర్వజగద్విధాతా, స ఈశ వాదీత్యుదితే ౭భిసంద్య నైయాయికో ౭పి న్యవృతన్నిరోధాత్. ౭౦. తం కాపిలః ప్రాహ చ మూలయోనిః కింవా స్వతంత్రా చిద ధిష్ఠితా వా, జగన్నిదానం వద సర్వవిత్త్వానో చేత్ప్రవేశస్తవ దుర్లభః స్యాత్. ౭౧. సా విశ్వయోనిర్పహురూపభాగినీ స్వయం స్వతంత్రా త్రిగుణాత్తికా సతీ, ఇత్యేవ సిద్ధాంతగతిస్తు కాపిలీ వేదాంతపక్షే పరతంత్రతా మతా. ౭౨. తతో నదంతో న్యరుధస్సగర్వాం దత్వా పరీక్షాం ప్రజ ధామ దేవ్యాః, బౌద్ధాస్తథా సంప్రథితాః పృథి వ్యాం బాహ్యార్థవిజ్ఞానకశూన్యవాదైః. ౭౩. బాహ్యార్థవాదో ద్వివిధ స్తదంతరం వాచ్యం వివిక్షుర్వది దేవతాలయమ్, విజ్ఞానవాదస్య చ కిం విభేదకం భవన్తతాద్భూహి తతః పరం ప్రజ. ౭౪. సౌత్రాంతికో

త్థినిరానందసంవిత్సహితా ముక్తిత్వార్థః. ౬౯. పదార్థ భేదస్తు స్సుట వప సిద్ధః. కణాదమతే సప్తపదార్థాః. గౌతమమతే తు షోడశ తే. తథా చ కణభుమ్నత్రం 'ద్రవ్య గుణకర్త సామాన్య విశేషసమవాయాభావాస్సప్త పదార్థాః' తథా గౌతమీయమపి "ప్రమాణప్ర మేయసంశయప్రయోజనదృష్టాంతసిద్ధాంతావయవతర్కనిర్ణయవాదజల్ప వితండాహేత్వాభాసచ్ఛలజాలినిగ్రహస్థానానాం తత్వజ్ఞానాన్నిశ్చేయసాధికమః" ఇతి. సర్వజగన్నిమిత్రకారణభూత ఈశ్వరస్తథా కణాదపక్షవదేవ ఇత్యుదితే సతి స ఈశవాదీ నైయాయికో ౭పి నిరోధనాన్వయవృతన్నివృత్తః. ౭౦. తతస్తం సాంఖ్యః ప్రాహ-మూలప్రకృతిః కిం స్వతంత్రా జగత్కారణముత చిదధిష్ఠితేతి. సర్వజ్ఞత్వత్వం వద. నో చేత్ప్రవేశస్తవ దుర్లభస్సాన్వీత్. ౭౧. ఏవముక్త ఆచార్య ఆచా - సా విశ్వ యోనిస్సత్వరజస్తమో౭భిధగుణత్రయాత్తికా స్వతంత్రా సతీ బహురూపభాగినీ జగన్ని దాసమితి తు కాపిలీ సిద్ధాంతగతిః. వేదాంతపక్షే త్వస్యాః పరతంత్రతా మతా. ౭౨. తతో నదంతో న్యరుధస్సతి. తతస్తదనంతరం తదైవ బాహ్యార్థవిజ్ఞానకశూన్యవాదైఃపృథి వ్యాం ప్రథితాః సగర్వాః సౌత్రాంతికవైభాషికయోగాచార్యమాధ్యమికమతావలంబినో జ్ఞాధాః పరీక్షాం దత్వా దేవ్యా ధామ ప్రజేతి నాదం మర్వంతో నిరోధం కృతవంతః. ౭౩. యది త్వం దేవతాలయం వివిక్షుస్తస్మి ద్వివిధో యో బాహ్యార్థస్తదంతరం త్వయా వాచ్యం విజ్ఞానవాదస్య చ భవతో వేదాంతవాదినో మతాత్కిం విభేదకమితి బ్రూహి తతః పరం ప్రజ. ౭౪. ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ - సౌత్రాంతికస్సర్వమపి వేద్య

పక్తి హి వేద్యజాతం లింగాధిగమ్యం త్వితరోఽక్షిగమ్యమ్, తయో  
 స్తయోష్ఠాంగురతా విశిష్టా భేదః కియాన్వేదన వేద్యభాగీ. ౧౫.  
 విజ్ఞానవాదీ ఊణికత్వమేమామంగీచకారాపి బహుత్వమేషః, వేదాం  
 తవాదీ స్థిరసంవిదేకేత్యంగీచకారేతి మహాన్విశేషః. ౧౬. అథాబ్రవీ  
 ద్విగ్వసనానుసారీ రహస్యమేకం వద స్వవిచ్ఛేత్, యదస్తికాయో  
 త్తరశబ్దవాచ్యం తత్త్విం మతేఽస్మిన్వద దేశికాశు, ౧౭. తత్రాహ దేశి  
 కవరశ్శృణు రోచతే చేజ్జీవాదిపంచకమభీష్టముదాహరంతి, తచ్చబ్ద  
 వాచ్యమితి జైనమతే ప్రశస్తే యద్యస్తి బోధ్యమపరం కథయాశు  
 తస్తే. ౧౮. దత్తోత్తరే వాదిగణే తు బాహ్యే బభాణ కశ్చిత్కిల  
 జైమినీయః, శబ్దః కిమాత్తా వద జైమినీయే ద్రవ్యం గుణో వేతి తతో  
 ప్రజత్వమ్. ౧౯. నిత్యావర్ణాస్వర్వగాః శ్రోత్రవేద్యా యత్తద్రూపం  
 శబ్దజాలం చ నిత్యమ్, ద్రవ్యం వ్యాపీత్యబ్రువన్ జైమినీయా ఇత్యే  
 వంతం ప్రోక్తవాన్ దేశికేంద్రః. ౨౦. శాస్త్రేషు సర్వేష్యపి దత్త

మనుమానగమ్యం పక్తి. వైభాషికస్తు తత్సర్వం ప్రత్యక్షగమ్యం పక్తి - తయోస్సౌత్రాం  
 తికవైభాషికయోః పదార్థయోః ఊణాభంగురతా సమానా. వేదనవేద్యవిషయో భేదో  
 లిక్లవేద్యత్వాక్షివేద్యత్వరూపా విశేషః కియాన్విద్యత ఇత్యర్థః. ౧౫. విజ్ఞానవాద్య  
 యం విజ్ఞానానాం ఊణికత్వం బహుత్వంచాంగీచకార. ఆయం వేదాస్తవాదీ తు స్థిర  
 మేకం జ్ఞానమిత్యంగీచకారేతి మహాన్విశేషః. ఇంద్ర. ౧౬. అథ దిగంబరానుసారీ  
 జగాద యది త్వం సర్వజ్ఞస్త్రోకం గుహ్యం వద కిం తదితి తత్రాహ—కాయఇత్యు  
 త్తరశబ్దో యేషాం తైర్వాచ్యం యదస్తిన్ జైనమతేఽస్మి తత్త్విం హేదేశికాశు వద.  
 ఉ. ౧౭. తైరీవాస్తికాయః పుద్గలాస్తికాయో ధర్మాస్తికాయ ఆధర్మాస్తికాయః ఆకాశా  
 స్తికాయః ఇతిశబ్దైర్వాచ్యం జీవాదిపంచకమభీష్టమితుదాహరంతి తత్ప్రప్టముక్త్వా  
 ఽప్రశస్తే జైనమతేఽపరమపి యజ్ఞాతుమాస్తే తచ్ఛ్రీఘ్రం వదేత్యాహ—జైనమత  
 ఇతి. పసం. ౧౮. ఏవం వేదబాహ్యే వాదిగణే తు దత్తోత్తరే సతి కశ్చిజ్జైమినిమతా  
 వలంబ్యధ్వరమీమాంసో జగాద-జైమినీయే మతే శబ్దః కిం స్వరూపః? కిం శబ్దార్థమాహ?  
 ద్రవ్యం గుణో వేతి? తథాచ శబ్దస్వరూపముక్త్వా తతో ప్రజ. ఉ. ౧౯. నిత్యావర్ణా  
 వ్యాపకాః శ్రోత్రేంద్రియవేద్యాః యద్రూపం శబ్దజాలం తచ్చ నిత్యం ద్రవ్యవ్యా  
 పీతి జైమినీయా ఆబ్రువన్ ఇత్యేవం తం జైమినీయం దేశికేంద్రః ప్రోక్తవాన్. కాలి.  
 ౨౦. సర్వేష్యపి శాస్త్రేషు ప్రత్యుత్తరం దత్తవంతం తం శ్రీశంకరం తే వాదినస్సమ్య

వంతం ప్రత్యుత్తరం తం సమపూజయంత్యే, ద్వారం సముద్ఘాట్య దదు  
 శ్చ మార్గం తతో వివేశాంతరభూమిభాగమ్. ౮౧. పాణో ససందన  
 మసావవలంబ్య విద్యాభద్రాసనం తదవరోధుమనాశ్చచాల, అత్రాం  
 తరే విధివధూ ర్విబుధాగ్రగణ్యనూచార్యశంకర మవోచ దనం  
 గవాచా. ౮౨. సర్వజ్ఞతా తే ౭స్తి పురైవ యస్తాత్సర్వత్ర పర్యై  
 ఊభవాన్న చేత్రే, విరించిరూపాంతరవిశ్వరూపశ్శిష్యః కథం స్యా  
 త్ప్రథితాగ్రణీస్యః. ౮౩. సర్వజ్ఞతైకైవ భవేన్న హేతుః పీతాధిరో  
 హే పరిశుద్ధతా చ, సా తే ౭స్తి వా నేతి విచార్యమేతత్త్విష ఊణం  
 త్వం కురు సాహసం మా. ౮౪. త్వం చాంగనాస్సముపభుజ్య కలార  
 హాస్యప్రావీణ్యభాజన మభూ ర్యతిధర్మనిష్ఠః, ఆరోధుమీదృశపదం  
 కథ మర్హతా తే సర్వజ్ఞతేన విమలత్వ మపీహ హేతుః. ౮౫.  
 నాస్తిచచ్చరీరే కృతకీల్బిషో ౭హం జన్మప్రభృత్యంబ న సందిహే  
 ౭హమ్, వ్యధాయ దేహాంతరసంశ్రయా ద్యన్న తేన లిప్యేత హి క

గపూజయన్ ద్వారం సముద్ఘాట్య మార్గం చ దదుః. తదనంతరమంతరభూమిభాగం  
 వివేశ. ఉ. ౮౧. హస్తే ససందనమసావవలంబ్య తద్విద్యాభద్రాసనమారోధుమనా  
 శ్చచాల, ఏకస్తిన్నంతరే విబుధాగ్రగణ్యం శ్రీశంకరాచార్యమశరీరవాచా శారదా  
 ౭వోచత్. ప. ౮౨. యదవోచత్తదుదాహరతి—తే సర్వజ్ఞతాయాం సంశయో  
 నాస్తి యస్తాత్సూర్వమేవ సర్వత్ర పరీక్షాం ప్రాప్తో ౭సి యది భవాన్ సర్వజ్ఞో  
 నాభవత్ తర్హి విరించి రూపాంతరం యస్య స చాసౌ విశ్వరూపః ప్రథితానామగ్ర  
 ణీః సశిష్యః కథం స్యాత్. ఉ. ౮౩. యద్యప్యేవం తథా౭పి పీతాధిరోహే కేవలం  
 సర్వజ్ఞతైవ హేతుర్న భవేదపి తు పరిశుద్ధతాపి సా తే ౭స్తి న వేత్యేతద్విచారణీయ  
 మతః ఊణమాత్రం త్వం తిష్ఠ సాహసం మాకుసు. ఇం. ౮౪. ఏవం శోటిద్వయముక్తో  
 త్తరణోటిం సాధయతి—త్వం యతో యతిధర్మనిష్ఠస్య స్పృశ్శనాః సమ్యగుపభుక్త్వా  
 కామకలారహాస్యప్రవీణతాపాత్ర మభూః. అత ఈదృశపద మారోధు మేవం  
 భూతస్య తవ యోగ్యతా కథ మపి నాస్తి. యత స్సర్వజ్ఞతేన విమలతాపీహారోహే  
 హేతుః. ౮౫. ఏవముక్త శ్రీశంకర ఉవాచ-నేతి. అహమపి నసందిహే ౭ంబాయా  
 త్తవ సందేహో నాస్తీతి కిము పక్తవ్య మిత్యనుశయేన సంబోధయతి-హే ౭ంబేతి. యత్తు  
 త్వంచాంగనా ఇత్యాది తత్ర శృణు యత్కర్త దేహాంతరసంశ్రయాద్విహితం తేన  
 కర్తనా అన్యో౭న్యం దేహో నలిప్యతే లోకశాస్త్రప్రసిద్ధం చైతత్. ఉ. ౮౬.

ర్షణా ౭స్యః ౮౬. ఇత్థం నిరు త్తరపదాం స విధాయ దేవీం సర్వజ్ఞపీఠ మధిరుహ్య ననంద సభ్యః, సమ్మానితో ౭భవదసౌ విబుధైశ్చ వాణ్యా గార్హ్యకహోలముఖై రివ యాజ్ఞవల్క్యః. ౮౭. వాదప్రాదుర్విసోద ప్ర తికథనసుధీవాద దుర్వారతర్కస్య క్కారనైర్వరథాటిభరితహరిదప స్యస్తమాహానుభావ్యః, సర్వజ్ఞో వస్తుమర్హస్తస్వమితి బహుమతః స్ఫారభారత్యమోఘస్థాఘాజోఘుష్యమాణో జయతి యతివతేశ్చార దాపీఠవాసః ౮౮. కుల్రాప్యోసీత్ప్రీలీనే క్షణచరణకథా కాపిలీ క్వాపి లీనా భగ్నా ౭భగ్నా గురూ క్షీ క్వచిదజని పరం భట్టపాదప్రవాదః, భూమావాయోగ కాణాదజనిమతమథాభూతవాగ్భేదవార్తా దుర్దాం తబ్రహ్మవిద్యాగురుదురుదకథా దుందుభేర్ధింధిమేతః. ౮౯. కాణా

సరస్వత్యా పండితైశ్చ పూజితో ౭భవల్ యథా గార్హ్య కహోలాదిభిశ్చ యాజ్ఞ వల్క్యస్తద్వల్. ౮౭. అథ భగవత్సాదస్య శారదాపీఠవాసం వర్ణయతి-వాదేన ప్రాదుః ప్రకటతాం గతో విసోదో యేషాం తే చ తే ప్ర తికథనసుధియః ప్రతివాది పండితా మండనమిశ్రప్రముఖానైస్సాకం యో వాదస్తత్ర యే దుర్వారాస్తర్కా అనిజ్ఞాతతస్యే ౭ర్థే కారణోపపత్తికస్తత్వజ్ఞాసార్థమూహస్తర్క ఇత్యుక్తలక్షణాస్తేషాం స్యక్కారే తిరస్కారే నైర్వరాభిః స్వతంత్రాభిర్ధాటిభిర్దుర్ధయాత్రాభిర్భరితాభిర్వాప్తి ప్రాభిర్న్మరిద్భి ర్దిస్థిరుపస్యస్తం వర్ణితం మహానుభావ్యం మహాప్రభావత్వం యస్య స త్వం సర్వజ్ఞో ౭తవీవ బహుభిస్సమస్తగుణకాలిస్యేనాత్యంతం సంభావితో ౭స్మీ స్మీతే వస్తుమర్హో యోగ్య ఇతి స్ఫారభారత్యా విశాలయా వాచా ౭మోఘ స్థాఘయా సఫలప్రశంసయా సర్వైర్హోఘుష్యమాణో భృశం ఘుష్యమాణో యతివతేః శ్రీశంక రస్య శారదాపీఠవాసో జయతి సరోష్వత్కర్షణే పర్వతే-స్ఫారం యథా తథా భారత్యా సరస్వత్యా ౭మోఘస్థాఘయా జోఘుష్యమాణ ఇతి వా. ప్ర. ౮౮. కించ దుర్దాంతై రుద్ధతైర్వాదిభిస్సహ బ్రహ్మవిద్యాగురో శ్రీశంకరస్య వాదలక్షణద్యూతకథాయా దుందుభేర్ధింధిమే ఇతి శబ్దాదీక్షణచరణస్యాక్షపాదస్య గౌతమస్య కథా క్వాపి ప్రక ర్షణే లీనా ఆసీత్తథా కాపిలీ కపిలకథా క్వాపి లీనా ఆసీల్ తథా పూర్వమభ గ్నాపి ప్రభాకరోక్తిర్భగ్నా ఆసీల్. భట్టపాదప్రవాదః పరం కేవలం క్వచిదసి భూమావజని ప్రాదుర్భూతః. కించ అథ తథా పాతంజలైః కాణాదైశ్చ జనితం య న్నతం తదభివ్యాప్య భేదవార్తా ౭భూతవాగనుచితవాగాసీల్. అసమవాగితి వా. అసత్య వాగితి వా. "భూతం క్షాదా విశాచాద" జంతో క్షిబం త్రిషూచితే, ప్రాప్తే వృత్తే సమే సత్యే దేవయోన్యంతరే తు నా" ఇతి మేదిసి. ౮౯. కించ పాపండనంఘాలాత్పాం

దః క్వ ప్రణాదః క్వ చ కపిలవచః క్వాక్షిపాదప్రవాదః క్వాప్యంథా  
యోగకంథా క్వ గురురతిలఘుః క్వాపి భాట్టప్రఘట్టమ్, క్వ ద్వైతా  
ద్వైతవార్తా క్షపణకవివృతిః, క్వాపి పాపండఖండధ్వాంతద్వందై కభా  
నోర్జయతి యతివతేశ్శార్దూపీతవాసే. ౯౦. తతో దివిషదధ్వని త్వరి  
తమధ్వరాశావలీ ధురంధరసమీరిత త్రిదశపాణికోణాహతః, అరుంధ  
హరిదంతరం స్వరభలైర్భ్రమత్సింధుభిర్ఘనాఘనఘనారవప్రథమబంధు  
భిర్దుందుభిః. ౯౧. కచభరవహనం పులోమజాయాః కతిచిదహాన్యపగ  
ర్భకం యథా స్యాత్, గురుశిరసి తథా సుధాశనాస్వస్త్రుకుసుమా  
న్యథవార్షతో ఒభ్యవర్ష. ౯౨. ఇతి మునిరతితుష్టో ఒధ్యుష్య  
సర్వజ్ఞపీతం నిజమతగురుతాయై నో పునర్దానహేతోః, కతిచన విని  
వేశ్యాధర్ష్యశృంగాశ్రమాదా మునిరథ బదరీం స ప్రాప కైశ్చి  
త్స్వశిష్యైః. ౯౩. చివసాక వినినాయ తత్ర కాంశ్చిత్స చ పాతంజల  
తంత్రనిష్ఠితేభ్యః, కృపయోపదిశక స్వసూత్ర భాష్యం విజితత్యాజిత

ధకారధ్వనైకసూర్యస్య యతివతేశ్శార్దూపీతవాసే జయతి సతి కాణాదః ప్రవాదః  
క్వ? న క్వాపీత్యర్థః. క్వాపి క్వచ క్షపణకవివృతిరార్హతవ్యాఖ్యానం? ౯౦. తతశ్శార్దూ  
పీతారోహణానంతరం దివిషదధ్వని దేవమార్గే త్వరితం ఝడితి యజ్ఞభుక్ష్మంక్షిధురం  
ధర ఇంద్రస్తేన సమ్యక్ ప్రేరితానాం దేవానాం హస్తప్రాంతభాగైరాహత ఆసమం  
తాత్రాడితో దుందుభి ర్భ్రమంతస్సింధవస్సముద్రాయైర్ఘనాఘనో మేఘ స్తస్య  
ఘనీభూతానామారవాణాం శబ్దానాం ప్రథమబంధుభిస్తత్తుల్యైస్సర్వరాణామతిశయై  
ర్వరితాం దిశామంతరమంతరాళమరున్ధ రోధితవాక్. పృథ్వీ. ౯౧. అథానంతరం  
సుధాభుజో దేవాః పులోమజాయాశ్శుచ్యాస్సంయతకేశభరవహనం కతిచిద్దివసాని  
అవగర్భకమవగతేషుద్వికసత్సుష్పకం యథా స్యాత్తథా గురోశ్చిశక్కురస్య శిరసి కల్ప  
వృక్షపుష్పాణి హర్షణాభ్యవర్ష సమ్యక్ వృష్టిం కృతవంతః, పుష్పితాగ్రా. ౯౨. ఇత్యే  
వమతితుష్టో మునిః శ్రీశంకరస్సర్వజ్ఞపీతమధ్యుష్య తదుపరి క్లిత్యా తదపి నిజమతస్య  
గురుతాయై శ్రైష్ఠ్యాయ న పునర్దానహేతోః, అథానంతరం కతిచన సురేశ్వరాదీక  
తచ్ఛిష్యాక ఋష్యశృంగాశ్రమాదా వినివేశ్యాధ స మునిర్బదరీం బదరికాశ్రమం  
కైశ్చిత్స్వశిష్యైస్సహితస్సక్ ప్రాప. మాలినీ. ౯౩. అథ తత్ర యత్కృతవా  
స్తదాహ—తత్ర బదర్యాం స చ శ్రీశంకరాచార్యో విజితాశ్చ తే త్యాజితసర్వదర్శ  
నాశ్చ ఇతి తే తథాభూతేభ్యః పాతంజలకాస్త్రనిష్ఠితేభ్యః కృపయా న్యకృతం భాష్య

సర్వదర్శనేభ్యః. ౯౪. నితరాం యతిరాడుడురాజకరప్రకరప్రచుర  
 ప్రసరస్వయశాః, స్వమయం సమయం గమయన్రమయన్ హృదయం  
 సదయం సుధియాం శుశుభే. ౯౫. ఏవం ప్రకారైః కలికల్పషమ్నై  
 శ్శివావతారస్య శుభైశ్చరిత్రైః, ద్వాత్రింశదత్సుజ్జ్వలకీర్తిరాశే  
 స్సమా వ్యతీయః కిల శంకరస్య. ౯౬. భాష్యం భూష్యం సుశీలై  
 రకలి కలిమలధ్వంసి కైవల్యమూల్యం హంతాహంతాసమంతాత్కు  
 మతినతికృతా ఖండితా పండితానామ్, సద్యో విద్యోతితాఽసౌ విపథ  
 విమథనైర్ముక్తిపద్యా నవద్యా శ్రేయో భూయో బుధానామధికతర  
 మితశ్శంకరః కిం కరోతు. ౯౭. హంతాఽఽశోభి యశోభరైశ్చ్రీజగతీ  
 మందారకుందేందుభాముక్తాహారపటిరపీరవిహరన్న్వి హారతారా నిభైః,  
 కారుణ్యామృతనిర్ఘైరైస్సుకృతినాం దైన్యానలశ్శూన్యతాం సీత  
 శ్శంకరయోగినా కిమధునా సౌరభ్యమారభ్యతామ్. ౯౮ ఆక్రాంతాని

మువదిశక్ స న్కానిచిద్దివసాని వ్యతిక్రాంతవాన్. వసంతమాలికా. ౯౪. ఉడురా  
 జస్య చంద్రస్య కిరణప్రకరః కిరణకలాపస్తద్వత్స్య)చురః ప్రసరో యస్య తథాభూ  
 తం స్వీయం యశో యస్య యతిరాట్ శ్రీశంకరాచార్యస్వమయమాత్మప్రచురం సమ  
 యం శాస్త్రమవగమయన్నయం సుధియాం హృదయం రమయన్నన్నికరాం శుశుభే.  
 తోటకం. ౯౫. ఉపసంహరతి-ఏవం ప్రకారైః కలికల్పషమ్నైశ్శుభైశ్చరిత్రైరుజ్జ్వల  
 కీర్తిరాశేశ్శివావతారస్య శంకరస్య ద్వాత్రింశత్సంవత్సరా వ్యతీయంతి యోజనా.  
 ఆఖ్యాసకీ. ౯౬. శ్రీశంకరాచార్యో భాష్యదికరణైస్సుధియాం కృతే నిరతిశయం  
 శ్రేయస్సంపాదితవాన్ ఇత్యాశయేనాహ—భాష్యమితి. సుశీలైః భూష్యం కలిమల  
 వినాశకం కైవల్యస్య మూల్యం వేతనం భాష్యమకలికృతం. హస్తేతి హస్తే. కోమలా  
 మంత్రణే వా. కుమతీనాం నమస్కారైః కృతా యా పండితానామహంతా సా  
 సమంతాత్పండితా. ఏవం చ విపథమథనైరసావనవద్యా ముక్తిపద్యా మోక్షపద్ధతి  
 స్సద్యో విద్యోతితా తస్మాదేవం కర్తా శంకరః ఇతో ఽధికతరం శ్రేయః పునః కిం  
 కరోతు తస్యాభావాదిత్యర్థః. స్కర్గ. ౯౭. కించ హంలేత్యాశ్చర్యే హస్తే వా.  
 త్రిజగత్యాం త్రిలోక్యాం యాని మందారాదీని త్తల్లైరాసమంతాచోభిభవైర్మర్యశ  
 సాం భర్తారాభైరతిశయైర్వా. కారుణ్యామృతస్య నిర్ఘైరైః ప్రవాహై శ్శంకరయోగి  
 నా సుకృతినాం దైన్యలక్షణో ఽగ్నిశ్శూన్యతాం సీతో ఽతస్తేనాధునాతఃపరం సౌర  
 భ్యం సౌగంధ్యం కిమారభ్యతాం. తలేందుభాశ్చంద్రజ్యోత్స్నాపటిరశ్చందనం హిరో  
 వజ్రం. విహరన్న్వి హారశ్చలతుషారిః శార్దుల. ౯౮. కించ సాధీయసా బాధతరేణాతి

దిగంతరాణి యశసా సాధీయసా భూయసా విస్తే రాణి దిగంతరాణి  
 రచితాన్యత్యద్భుతైః క్రీడితైః, భక్తాన్వేషిత్సభుక్తిముక్తికలనోపా  
 యైః కృతార్థీకృతా భిక్షుత్కృపతినా కిమన్యదధునా సౌజన్యమాతన్య  
 తామ్. ౯౯. పాపకాంక్షీశ్వరోఽప్యపదుద్ధారకం సేవమానాతులస్వస్తి  
 విస్తారకమ్, పాపదావానలాతాప సంహారకం యోగిబృందాధిపప్రాపకేదా  
 రకమ్. ౧౦౦. తత్రాతిశీతార్థితశిష్యసంఘసంరక్షణాయాతులితప్రభావః,  
 తప్తోదకం ప్రార్థయతేన్న చంద్రకలాధరా త్తీర్థకరప్రధానః. ౧౦౧. కర్తం  
 దిబ్బందపతినా గిరిశోఽర్థితస్సృక్ సంతప్తవారి లహారిం స్వపదారవిందాత్,  
 ప్రావర్తయత్ప్రీథయతి యతినాథకీర్తి ర్యాద్యాపి తత్ర సముదంచతి  
 తప్తతోయా. ౧౦౨. ఇతి కృతసురకార్యం నేతుమాజగ్గురేనం రజత  
 శిఖరిశృంగం తుంగమిశావతారమ్, విధిశతమఖచంద్రోపేంద్రవా  
 య్వగ్నిపూర్వా స్ఫురనికరవరేణ్యా స్ఫుర్నిసంఘా స్ససిద్ధాః. ౧౦౩.

దృఢేన భూయసా యశసా దిగంతరాణి ఆక్రాంతాని వ్యాప్తాని 'అంతికబాఢయో  
 క్షేదనాథా'వీతి బాఢశబ్దస్య సాధాదేశః. "బాఢం దృఢప్రతిజ్ఞయో" రితి మేదినీ -  
 తథాఽత్యంతమాశ్చర్యరూపైరతిమానుషైః క్రీడితైర్దిగంతరాణి విస్తే రాణి విస్వయశీలాని  
 రచితాని తథా స్వభక్తా స్ఫుస్వేషిత్సభోగమోక్షప్రాప్త్యపాయైః కృతార్థీకృతాస్తన్నా  
 దేవం కృతవతా యతిరాజేనాధునేతోఽన్యత్సృజన్యం కిమాతన్యతాం. ౯౯. పారికాం  
 షీశ్వరోఽపి. "తవస్వీ తావసః పారికాంషీ"త్యమరః. కేదారకం ప్రావ. తం విశి  
 న్పి-ఆపదుద్ధారకం సేవమానానామతులాయాస్వస్తిస్తేర్విస్తారకం పాపదావాగ్నిపరితాప  
 స్య సంహారకం-స్రగ్విణీ. ౧౦౦. తత్ర కేదారకే అతిశీలేన వీడితస్య శిష్యసమాహాస్య  
 సంరక్షణార్థమతులప్రభావశ్శాస్త్రకర్తృపు ప్రధానః శ్రీశంకరాచార్యః చంద్రకలాధరా  
 న్నహాదేవా తప్తోదకం ప్రార్థయామాస-ఉపజాతిః. ౧౦౧. కర్తందిబ్బందస్య భిక్షుసముదా  
 యస్య పతిః శ్రీశంకరస్తేన ప్రార్థితస్సృక్ గిరిశిఖివస్సంతప్తతోయలహారిం నదీం స్వచర  
 ణారవిందాత్ప్రవర్తితవౌయా తప్తతోయా యతినాథకీర్తిం విస్తారయంతి యద్యాపి  
 తత్ర సముద్గచ్ఛతి సముల్లసతీతి-వసంతతిలకా. ౧౦౨. ఇత్యేవం కృతం దేవకార్యం యేన  
 త మేనమిశావతారం శ్రీశంకరం తుంగమున్నతం కైలాసగిరిశృంగం ప్రతినేతుం బ్రహ్మాం  
 ద్రాదయస్ఫురసముదాయప్రవరా ఋషిసజ్జైస్సిద్ధైశ్చ సహితా ఆజగ్గుః - మాలి. ౧౦౩.  
 ఆగత్యయతక్రౌతవన్తస్తదాహ— విద్యుద్వల్లీనాం నియుతైర్లత్యైస్సమ్యుగార్బంధం యుద్ధం

విద్యుద్వల్లీనియుతసముదారబ్ధయుద్ధై ర్విమానై స్సంఖ్యాతీతై స్సపది గగనాభోగ మాచ్ఛాదయంతః, స్తుత్వా దేవం త్రిపుర మథనం తేయ తీశానవేషం మందారోత్థైః కుసుమనిచయైరబ్రువన్నర్చయంతః. ౧౦౪.

భవానాద్యో దేవః కబళితవిషః కామదహనః పురాఠాతిర్విశ్వప్రభ వలయ హేతుస్త్రినయనః, యదర్థం గాం ప్రాప్తో భవమథనవృత్తం తదధునా తదా యాహి స్వర్గం సపది గిరిశాస్త్ర్వియకృతే. ౧౦౫. ఉస్త్తి లద్వినయ ప్రధానసుమనో వాక్యావసానే మహాదేవే సంభృత సంభ్రమే నిజపదం గంతుం మనః కుర్వతి, శైలాదిః ప్రమథైః పరిష్కృతవపు స్తస్థా పురస్తాత్తణా దుక్షోశారదవారిదుగ్ధవరటాహంకారహుంకార కృత్. ౧౦౬. ఇంద్రోపేంద్రప్రధానైశ్చిద్రశపరిబృహైస్త్సూయమానః ప్రసూనైర్దివ్యైరభ్యర్చ్యమానస్సరసిరుహాభువా ద త్తహస్తావలంబః, ఆరు

యైః విద్యుద్వల్లీనియుతతుల్యైరితి యావత్. తథాభూతైః సంఖ్యారహితైర్విమానైః సపది తత్తణే ఆభోగం పూర్ణం గగనమాకాశమాచ్ఛాదయంతో యతీశవేషం త్రిపురమథనం మహాదేవం స్తుత్వా మందారోత్థైః పుష్పసముదాయైరర్చయంతస్తే బ్రహ్మాదయో దేవా అబ్రువన్నుక్తవంతః, మందాక్రాంతా. ౧౦౪. యదబ్రువం స్తదుదాహరతి-ఆద్యస్వర్వకారణభూతో దేవః ద్యోతనాత్క కస్సకలదేవాదిః జగద్రక్షణాయ కబళితం గ్రసితం విషం సముద్రమథనాదుత్థం హాలహాలఖ్యం యేన పున శ్చ కామదహనః పురాఠాతిస్త్రిపురసంహారకర్తా విశ్వోత్పత్తిలయకారణం త్రినేత్రో మహాదేవో భవాక్ యదర్థం వేదమర్యాదాస్థాపనార్థం భూమిం ప్రాప్తస్తదధునా హే సంసృతినివారక వృత్తం సంపన్నం తత్తస్మాదధునా సపది ద్రాగహే గిరిశాస్త్ర్వి యార్థం స్వర్గ మాయాహి - శిఖ. ౧౦౫. వికసద్వినయ ప్రధానానాం సుమనసాం దేవానాం వాక్యస్యాంలే ఉస్త్తిలతో వినయ ప్రధానసుమనో వాక్యస్మేతి వా. మహాదేవే శ్రీశంకరే స్వీకృతసంభ్రమే నిజపదం గంతుం మనః కుర్వతి సతి ప్రమథైః రుద్ర గణైః పరిష్కృతం భూషితం వపుర్యస్య శైలాదిరుక్షా నంద్యాభ్యో వృషస్తత్తణా శ్చీశంకరాచార్యస్యాగ్రే తస్థా. తం విశిష్య-శరత్కాలీనజలస్య దుగ్ధస్య వరటాయా హంసయోషితశ్చాహంకారస్య కౌక్త్యాహంభావస్య హుంకారకృత్ లేఖ్యో ౭షి శుక్ల ఇత్యర్థః. "హంసస్య యోషిద్వరదే"త్యమరః. శార్దూలవిక్రీడితం ఛందః. ౧౦౬. ఆథ సంపాషితసమస్తసురకార్యస్య శ్రీశంకరాచార్యస్య స్వధామారోహణం వర్ణయతి

హ్యోఽయోణమగ్ర్యం ప్రకటితసుజటాజూటచంద్రావతంసశ్శృణ్వన్నా  
లోకశబ్దం సముదితమృషిభిర్ధామ నైజం ప్రతస్థే. ౧౦౭.

ఇతి శ్రీమాధవీయే తచ్ఛార్దదాపీత వాసగః,  
సంక్షేపశంకరజయే సర్గః పూర్ణో ౭వ షోడశః.

ఇంద్రోపేంద్రప్రథానైస్త్రిదశపరిబృధైర్దేశాధిపైః స్తూయమానః పునశ్చ దివిభవైః  
పుష్పైరర్చ్యమానః కమలకేన బ్రహ్మణా దత్తో హస్తావలంబో యన్వై స ఆగ్ర్యం  
శ్రేష్ఠం వృషం నందినం సమాయవ్య ప్రకటితౌ జటాజూటచంద్రావతంసౌ యేన సః  
ఋషిభిస్సముదితం ఆలోకశబ్దం వన్దిభాషణశబ్దం శృణ్వన్ స్వీయం ధామ ప్రతస్థే.  
“ఆలోకస్తు పుమాన్ ద్యోతే దర్శనే వందిభాషణే” ఇతి మేదినీ. స్కంధరా. ౧౦౭.

జీవన్నేవ వీముచ్యతే యదుదితం బ్రహ్మాద్వయం తారకం  
శ్రుత్వా తం ద్విజరాజసంశ్రితపదం భాషాధిపస్యాత్పదమ్,  
వేదాంతామృతయుక్తకంఠమమలైర్హంసైస్సదా సేవితం  
భోగ్యాసంగవివర్జితం యది వరం నౌమ్యమ్భృతం శంకరమ్.  
పాండవేష్యహితారేశ ప్రమితే శుభవత్సరే,  
శ్రావణే సితపంచమ్యం సింహే సిద్ధో గురావయమ్,  
రచితో మాధవేనాసౌ యుతో డిండిమటికయా,  
శాంకరో దిగ్జయౌ నామ గ్రంథస్సర్వరసాత్త కః.

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్త  
పంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయడిండిమే  
షోడశస్కంధః.

Th











